COWASJEE JEHANGHIER READYMONEY
PRESENTATION
00058129

BOMBAY BRANCH
OF THE
Royal Asiatic Society.

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 28 March, 2016

MUHAMMEDANISCHE QUELLEN

ZUR

GESCHICHTE DER SÜDLICHEN KÜSTENLÄNDER

DES

KASPISCHEN MEERES,

HERAUSGEGEBEN, ÜBERSETZT UND ERLÄUTERT

VON

Dr. Bernhard Dorn,

Akademiker u. Bibliothekar a. d. öffentl. Kaiserlichen Bibliothek.

I. THEIL.

SEHIR-EDDIN'S GESCHICHTE VON TABARISTAN, RUJAN UND MASANDERAN.

Persischer Text.

St. Petersburg.

Buchdruckerei der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.

1850.

Zu haben bei Eggers und Comp., Commissionairen der Akademie; in Leipzig bei Leopold Voss.

Preis: 4 Rbl. 50 Kop. Silber = 5 Thlr.

Ger ORI
891.53
Seh/Ges
58129
58129

SEHIR-EDDIN'S

GESCHICHTE VON TABARISTAN, RUJAN

UND

MASANDERAN.

PERSISCHER TEXT,

HERAUSGEGEBEN

VON

Dr. Bernhard Dorn,
Akademiker u. Bibliothekar a. d. öffentl. Kaiserlichen Bibliothek.

58
A x. d. 5

St. Petersburg.
Buchdruckerei der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.
1850.

Zu haben bei Eggers und Comp., Commissionairen der Akademie; in Leipzig bei Leopold Voss.
(Preis: 4 Rbl. 50 Kop. Silber. = 5 Thlr.)

Auf Verfügung der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.

Fuss,
beständiger Secretär.

Juli, 1850.

00058129

VORWORT.

Ich habe in der Vorrede zur Geschichte Tabaristan's nach *Chondemir* [1]) die Gründe augegeben, aus welchen, wie ich glaube, die Bearbeitung der Geschichte und Geographie der südlichen Küstenländer des caspischen Meeres nicht nur unter den muhammedanischen Geschichtschreibern, sondern auch unter den europäischen Gelehrten und namentlich Orientalisten weniger Anklang gefunden hat als die Geschichte anderer muhammedanischen Länder. Ich habe auch hinzugefügt, was mich gerade bewogen hat, diesem Theil der Geschichte meine besondere Sorgfalt zuzuwenden. Ich hob da besonders die Anziehungskraft hervor, welche solche *recondita* auf mich ausüben; ich hätte aber auch noch den Umstand meiner in dieser Hinsicht besonders günstigen Lage hinzufügen können. Zwei Hauptquellen der in Rede stehenden Geschichte befanden sich in meiner Hand, und daneben hatte ich über noch so viele und so verschiedene andere Hülfsmittel zu gebieten, dass ich in der That es für Unrecht gehalten hätte, jetzt, wo durch die Entzifferung der Ispehbed-

1) Die Geschichte Tabaristan's und der Serbedare nach Choondemir. St. Petersb. 1850. (aus den Mémoires de l'Académie des Sciences. VI. Sér. Sciences politiques etc. T. VIII). Wo ich auf *Chondemir* verweise, ist dieses Werk gemeint.

Münzen und bei der umfassenden Richtung der muhammedanischen Studien überhaupt auch die Geschichte Tabaristan's, Masanderan's, Gilan's und der angränzenden Länder und Gegenden immer mehr in den Vordergrund treten wird, mit der Bearbeitung derselben noch länger zu säumen. Das Leben ist kurz und unsicher; die Zeitumstände, die Lage der Menschen ändert sich, und mit sich auch oft die gefassten Vorsätze: eine mehrjährige Arbeit, deren Ausführung eben durch Zeit und Umstände begünstigt ist, sollte nie aufgeschoben werden. Es ist wahrscheinlich die Veränderung der Stellung und Lage, welche die schon vor zwanzig Jahren von einem namhaften Gelehrten in Aussicht gestellte Herausgabe von *Sehir-eddin's* Geschichte von Tabaristan bis jetzt verhindert hat.

Die Neuheit der Geschichte Tabaristan's—ich nehme der Kürze wegen diese Bezeichnung im weitesten Sinne des Wortes — meine Beschäftigung mit den Sasaniden- und Ifpehbed-Münzen hatten mich wiederholt veranlasst, Sehir-eddin's Werk zu benutzen, und einer Herausgabe desselben mit Ungeduld entgegenzusehen, nachdem ich in ihm eine wahre Schatzkammer für die in Rede stehende Geschichte entdeckt hatte. Und wenn ich früher in meinen *Caucasiis* den westlichen Theil der Küstenländer des caspischen Meeres durchwandert hatte, so war es mir jetzt vergönnt, meine Forschungen in denselben fortzusetzen, und bis nach Dehistan herauf vorzuschreiten. Freilich waren diese Forschungen nichts weniger als leichte. Wenngleich zur glücklichen Ausführung derselben durch das undurchdringliche Dunkel der Geschichte Tabaristan's mit trefflichen Hülfsmitteln versehen, kehrte ich doch mehr als einmal um, um neue Kräfte zu sammeln; ein neuer Ansatz gab neue Schwierigkeiten: sie glichen vom alten tückischen Diw-i-sefid hervorgezauberten Wäldern und Felsen und Steppen und Wildernissen; selbst die fremdartigen Namen der entdeckten Oertlichkeiten die noch dazu nach verschiedenen Angaben nicht gleichmässig lauteten, die unverständliche Sprache der Tabaristaner und Masanderaner selbst, die bisweilen in den Weg trat, und die fast sichere Aussicht,

dass nach vollbrachter Arbeit durch diese selbst ermöglichter und erleichteter Tadel kaum fehlen werde, boten Schwierigkeiten und Bedenklichkeiten welche blos durch das: *et hoc olim meminisse iuvabit* überwunden wurden. Und solches findet schon in diesem Augenblicke zum Theil seine Anwendung, indem ich hiermit den persischen Text des Sehir-eddin den Freunden der asiatischen Geschichte übergebe.

Der älteste Versuch einer einheimischen Geschichte von Tabaristan war, wie es scheint, das *Bawendnameh* (باوند نامه), dessen Zusammenstellung in die Jahre 466—500 = 1073-1106 fällt. Ueber die besondere Geschichte des *Gaubareh* hatte *Abul Hasan ben Muhammed el-Jesdady* geschrieben. *Muhammed ben el-Hasan ben Isfendiar* erzählt uns in seiner gleich zu erwähnenden Geschichte von Tabaristan S. 3. Folgendes: روزی در دار الکتب مدرسهٔ شهنشاه غازی رستم بن شهریار در میان کتب جزوی چند یافتم در ذکر گاوباره نبشته باخاطرم افتاد که ملك سعید حسام الدّوله اردشیر جعل الجنّة ماواه بکرّات اوقات از من پرسیده بود که میگویند وقتی بطبرستان گلوبان لقب پادشاهی بود درکتب تازی وپارسی هیچ جای بر تو گذشت که از کدام رهط وقبیله بود ومن ازآنکه دلی داشتم بولای او معمور ([1] (وجانی) باَلای او مغمور گفتم جز از لفظ گوهربار شهریار درین دیار وسایر بلاد که من طوف کردم ([2] این لقب نشنیدم وتاریخ طبرستان جز باوندنامه که بعهد ملك حسام الدّوله شهریار قارن از تکاذیب اهل قری وافواه عوام النّاس نظم جمع کرده اند [2] دیگری نیافتند وازین اندیشه این اجزا

1) So steht am Rande; im Text: وحال

2) In der Handschrift ist hier و hinzugefügt.

برگرفتم وبمطالعهٔ آن مشغول شده عقد سحر وقلائد در امام ابو الحسن
بن محمد یزدادی بود بلغة تازی نسقی تالیف کرده الخ

«Eines Tages fand ich in der Büchersammlung der Schule des Schehinschah Ghasi Rustem ben Schehrjar unter den Büchern einige Bruchstücke aus der Geschichte des Gaubareh. Da fiel mir bei, dass der glückliche Fürst, Husam-eddaula Ardeschir (Gott möge den Himmelsgarten zu seinem Wohnsitze machen!) zu verschiedenen Zeiten die Frage an mich gerichtet hatte: man sagt es sei einst in Tabaristan ein Herrscher mit dem Beinamen *Geluban* gewesen; ist es dir irgendwo in arabischen oder persischen Büchern vorgekommen, aus welchem Volke oder Stamme er her war? Ich, der ein Herz besass durch seinen wohlwollenden Schutz belebt, und ein Gemüth durch seine Gnadenbezeugungen reichlich genährt, sprach: ausser in der perlenhaltigen Rede des Herrn habe ich in diesen Gegenden und in den übrigen Ländern, welche ich durchreist habe, diesen Beinamen nicht gehört, und eine Geschichte von Tabaristan ausser dem *Bawendnameh,* welches man zur Zeit des Melik Husam-eddaula Schehrjar ben Karen nach den mährchenhaften Angaben der Dorfbewohner und den mündlichen Aussagen des gemeinen Volkes zusammengestellt hat, hat man nichts gefunden. Zufolge dieser Erinnerung nahm ich diese Bruchstücke auf, und indem ich mich der Durchlesung derselben hingab, so waren es die Zauberkette und die Perlenhalsbänder des Imam Abul Hasan ben Muhammed Jesdady in arabischer Sprache wohlgeordnet verfasst» u. s. w.

Husam-eddaula Ardeschir [1]) regierte von 567 - 602 =1171-1205. Wir können daher aus den angeführten Worten nicht

1) Es war diess der siebente Fürst des zweiten Zweiges der Bawend-Könige; er ist nicht zu verwechseln mit dem Gründer des dritten Zweiges der Bawendije, Husam-eddaula Ardeschir, der von 635—647 =1237 —1249 regierte. S. *Chondemir* SS. 95. 135. 104—105. 136.

nur die Zeit in welcher Muhammed ben el-Hasan gelebt, entnehmen, sondern auch mit Bestimmtheit sagen, bis zu welcher Zeit eine zusammenhängende Geschichte von Tabaristan noch nicht geschrieben war. Die erste der Art war also wohl die Geschichte von Tabaristan (تاریخ طبرستان) von dem eben erwähnten *Muhammed ben el-Hasan ben Isfendiar* selbst, welche schon von W. *Ouseley* angeführt und benutzt worden ist [1]). Es finden sich, so viel mir bekannt ist, von diesem Werke in England drei, in Russland, eine Handschrift. Ein Exemplar gehörte dem eben genannten englischen Gelehrten [2]). Ein zweites Exemplar befand sich in der ehemaligen *Rich*'schen Sammlung, ein drittes gehört der Bibliothek des East-India House zu, das vierte, jetzt mir zur Benutzung vorliegend, ist Eigenthum der kasanischen Universität, für welche es durch ihren früheren Zögling den verstorbenen Professor der St. petersburger Universität Dittel auf seiner Reise durch Persien erworben worden war. Die Handschrift bestehend aus 153 Blättern in 4° ist zwar im Ganzen leserlich geschrieben, aber doch nicht richtig genug, um die Herausgabe derselben ohne vorhergegangene Vergleichung mit anderen Handschriften rathsam zu machen. Es ist mir von England her eine Abschrift aus einer der dortigen Handschriften in Aussicht gestellt worden, und wenn diese Hoffnung in Erfüllung geht, werde ich nicht säumen, auch dieses Werk ans Licht zu stellen, durch welches Sehir-eddin trotz fast durchgängiger wörtlicher Uebereinstimmung, in mehreren Beziehungen ergänzt wird, sofern es auch auf die Gelehrten Tabaristan's besondere Rücksicht nimmt u. s. w. Der Verfasser heisst aber sicher Muhammed ben el-Hasan ben Isfendiar, und hat eben so sicher vor Sehir-eddin gelebt, aus dem er daher nicht entlehnt haben kann, wie *Ouseley* zu glauben geneigt war [3]). Wenn er aber nach seiner eigenen

1) Sir *W. Ouseley*, Travels in various countries of the East. London 1821. Vol. II. 214. III. 304. 308. 554 etc.

2) *W. Ouseley*, Catalogue of several hundred manuscript works in various Orr. languages etc. London. 1821. S. 450. № 283.

3) Travels III. S. 554.

Angabe sein Werk im Anfange des siebenten Jahrhunderts der Flucht etwa um 613 = 1216 [1]), geschrieben hat, so bleibt es mir unbegreiflich, wie es kommt dass in unserer Handschrift die Geschichte Tabaristan's bis in die Hälfte des achten Jahrhunderts der Fl. bis zum Tode des *Fachr-eddaula Hasan* † 750 = 1449 herabgeführt ist, selbst zugegeben, dass die unmittelbar an das Ende der geschichtlichen Erzählung angeknüpften chronologischen Angaben, (ذکر تواریخ بعضی از واقعات واحوال طبرستان علی سبیل الاجمال) die sogar noch das Jahr 842 = 1438 umfassen, von einem späteren Verfasser hinzugefügt sind. Die Einsicht der in England befindlichen Handschriften würde diesen Zweifel wohl zu lösen im Stande sein.

Sehr erwünschte Nachrichten aber müssen auch folgende mir nicht zugängliche Werke darbieten:

Die *Geschichte der Eroberung des Gebirgslandes von Tabaristan* durch die Araber (کتاب فتوح جبال طبرستان) von *Abul Hasan Aly ben Muhammed el-Medaïny* † 225 = 840 [2]).

Die *Geschichte der Stadt Asterabad* (تاریخ استراباد) von *Abu Saïd Abdurrahman* ben *Muhammed el-Idrisy* † 405 = 1014 [3]) und von *Ibn el-Kāsim Hamsa ben Jusuf el-Sehmy el-Dschurdschany* † 427 = 1036 [4]) und des letzteren *Geschichte von Dschurdschan* (تاریخ جرجان) [5]).

Die *Geschichte von Masanderan* von *Ibn Abu Musallem* (ابن ابی مسلم) [6]), so wie

1) Dieses Jahr wird auch in (*Fraehn's*) Indications bibliographiques etc. St. Petersb. 1845. S. 41. № 136 als das Jahr der Verfassung angegeben.

2) Indications bibliographiques. S. 8. № 27.

3) Ebend. S. 26. № 88. D'*Herbelot*, Bibliothèque orientale. Maestricht 1776 fol. S. 836. *Hadschi Chalfa* ed. *Flügel*, T. II. 107.

4) Indic. bibl. S. 27. № 91. D'*Herbelot* a. a. O.: *Hamzah Al-Sehimi*. *Hadschi Chalfa*. II. 107.

5) Indic. bibl. S. 27. № 92. D'*Herbelot*, S. 839. *Hadschi Chalfa* II. 123.

6) Indic. bibl. S. 74. № 5. D'*Herbelot* S. 844. *Hadschi Chalfa*. II. 143.

Die *Geschichte von Dschurdschan* von *Aly ben Ahmed el-Dschurdschany el-Idrisy* [1]).

Das *Buch des Anfanges und des Endes* (كتاب البدء والمآل) von *Jakut* † 626 = 1229. Derselbe giebt in seinem geographischen Wörterbuche (معجم البلدان) unter den Wörtern طبرستان und كلار ausdrücklich an, dass er die Geschichte der früheren Seyide von Tabaristan, der *Saidije* (زيدية) und namentlich des Hasan ben Said el-Alewy so wie des Bruders desselben, des Muhammed ben Said in dem genannten Werke erzählt habe.

Die Geschichte von *Gilan* die sich in *Paris* befindet. [2])

Die *Perle der Krone für den Glanzschein des seidenen Gewandes* (des Dibadsch?) (درة التاج لغرة ديباج). Wir lesen im *Matla el-Sadain* unter dem Jahre 873. = 1468: Die Zustände der Sultane von Gilan bis auf die Zeit des Sultan Muhammed Chudabendeh werden in den meisten Geschichtswerken erwähnt, und vornehmlich sind die Herrscher deren Geschichte in dem Schahnameh geschrieben ist, die Altvorderen der Sultane von Gilan gewesen. Die Erörterung des Geschlechtes und der Stammesgrösse derselben hat der Ausbund unter den Weisen und der Gelehrteste unter den Gelehrten, *Maulana Kutb-eddin Schirasy* in der Perle der Krone für den Glanzschein des seidenen Gewandes (des Dibadsch?) mitgetheilt, und die Reinheit jenes hohen Hauses, das von Vater zu Vater nur Fürsten und Propheten lieferte, auseinandergesetzt. واحوال سلاطين گيلان تا زمان سلطان محمد. خدابنده در اكثر تواريخ مذكورست وبيشتر پادشاهان كه اخبار ايشان در شاهنامه مسطورست آباى سلاطين گيلان بوده اند وشرح نسب وبزرگى حسب ايشان خلاصة الحكما وعلامة العلما مولانا قطب الدين شيرازى در (add.)

---

1) Indic. bibl. S. 74. № 6. D'*Herbelot* S. 839. *Hadschi Chalfa* a. a. O.

2) S. Histoire des Mongols de la Perse par Raschid-eldin, ed. *Quatremère*. Paris 1836. S. 276. Notices et Extr. T. XIII. 1. S. 292.

درّة التّاج لغرّة دباج بيان فرموده وطهارت آن عالى خاندان که پدر بر پدر ملك وانبيا بوده اند تعريف نموده

Der Titel des genannten Werkes ist hier in dieser und einer andern Handschrift des *Matla el-Sadain* لغز وباج, in einer dritten نغرى وماج geschrieben. In *Hadschi Chalfa* ed. *Flügel,* T. III. S. 201 finden wir ein Werk درّة التّاج لغرّة الدّيباج von *Kutb-eddin Mahmud ben Masud el-Schirasy* † 710 = 1310, welches aber nicht geschichtlichen Inhaltes ist, und doch wird man versucht beide Werke für ein und dasselbe zu halten. In دباج scheint ein Wortspiel zu liegen, sofern *Dibadsch* einer der Altvorderen der gilanischen Könige ist, dessen Namen mehrere seiner Nachkommen trugen. Wir finden den Namen öfters z. B. in *Muhammed ben el-Hasan ben Isfendiar,* im chronologischen Anhang s. a. 812 = 1409 از وفات امیره دباج درفومن. s. a. 837 = 1433 جلوس دباج در فومن; in *Sehir-eddin* S. 152 (öfters); in *Raschid-eddin* [1]), *Scheref-eddin Bedlisy* s. aa. 978 = 1570 und 979 = 1571, *Dschennaby, Iskender Munschi, Abdül Fattah* u. s. w. Auch *Otby* kennt diesen Namen, s. akadem. Handschrift S. 91 vers. *Muniny* [2]) S. 223 vers. ابو البركات على بن الحسين بن على بن جعفر بن محمد وهو الملقب بجود (M. بجور) بن الحسين بن على وهو الملقب بالدّيباج المدفون بجرجان الخ. Auch die Schreibweise دوباج kommt vor z. B. in *Abdul Fattah.*

Die grosse allgemeine Geschichte von *Ibn Kethir* † 774 = 1372 [3]) und die Weltgeschichte des *Ahmed Mewlewi Muneddschimbaschi*

---

1) S. *D'Ohsson,* Histoire des Mongols. La Haye et Amsterdam 1838. T. IV. 410. *Hammer-Purgstall,* Geschichte der Ilchane II. 208.

2) Ueber *Muniny* sieh unten bei der Aufzählung der benutzten Quellen.

3) *Krafft,* Wiener Jahrbücher der Literatur, Band 106. 1844. Anzeigebl. S. 5.

† 1113 = 1701 [1]; ferner *Schehrisadeh's Augenergötzung* (قرة الابصار [2]), der *Sammler der Dynastieen* (جامع الدول)[3]), *das Verzeichniss der Dynastieen* (فهرس دول [4]) u. s. w.

Zwei andere Geschichtschreiber Tabaristan's waren *Maulana Aulia Ullah Amoly* [5]) und *Aly ben Dschemal-eddin ben Aly ben Mahmud el-Nedschiby Rujany* [6]). Ersterer schrieb sein Werk unter dem Gebieter von Rujan, dem es auch gewidmet war, *Fachreddaula Schah Ghasi* der von 761-780 = 1359-1378 regierte. Letzterer hatte seine Geschichte für *Kargia Mirsa Aly* den Sohn des Herrschers von Gilan Muhammed Sultan vor dem Jahre 1476 geschrieben, da er von Sehir-eddin in J. 881 = 1476 in Gott ruhend (مرحوم) genannt wird. Auch diese beiden Werke scheinen noch nicht nach Europa gekommen zu sein.

Die wichtigste und umfassendste Geschichte von Tabaristan und Masanderan ist, so weit mir bekannt, die von *Seyid Sehir-eddin el-Meraschy*, dem Sohne des Seyid Nāſir-eddin, des Sohnes des Seyid Kemal-eddin Sohnes des Seyid Kawam-eddin [7]) verfasste, welche von den ältesten Zeiten bis zu dem Jahre 881 = 1476 herab geht. Ob derselben seiner Absicht zufolge S. 526, falls ihm seine Lebenszeit es erlauben sollte, noch eine Fortsetzung zu Theil geworden, weiss ich nicht. Sehir-eddin hat, wie er in der Vorrede angiebt, namentlich Aulia Ullah Amoly und Aly Rujany benutzt, und aus deren Werken das seinige zusammengesetzt, von sich aber die Abschnitte über die Regierung des Melik *Kajumers* und seiner Söhne und das Auftreten des Seyid *Kawam-eddin*, die in den Schriften seiner beiden Vorgänger fehlten, hinzugefügt, zu welchem Zwecke er solche von seinen Leuten die etwas wissen konn-

1) *Hammer*, Geschichte des Osmanischen Reiches. Bd. IX. S. 257-276. *Krafft* a. a. O.
2) *Chondemir* S. 130.
3) Ebend. S. 133.
4) Ebend. S. 137.
5) Indicat. bibl. S. 56 № 181.
6) Bei D'*Herbelot*, S. 842: *Khogiah Ali Al-Raouiath*. Vergl. Indicat. bibl. S. 64 № 204.
7) Ich schreibe *Kawam* und nicht *Kiwam*-*eddin* nach der ausdrücklichen Angabe des Schaiches *Muhammed Tantawy*.

ten, zu Rathe zog und die Angaben seines Vaters, seiner Oheime und Oheimssöhne benutzte S. 563. Er war überhaupt mit seinen Vorgängern in der Geschichtschreibung nicht ganz zufrieden; der eine war ihm zu gedrängt, der andere zu weitschweifig. Das Werk des Rujaner's war seines Styles wegen nicht geeignet, von dem Fürsten, für den es verfasst war, mit Vergnügen und leichtem Verständnisse gelesen zu werden, weshalb Sehir-eddin die nöthigen Aenderungen anbrachte, während er an der Schreibweise des Amoler's nichts zu ändern fand S. 5. Der hier erwähnte Fürst Kargia Mirsa Aly aber war nach der Angabe des *Ahsan el-Tewarich* seit dem Jahre 881 = 1476 Herrscher von Gilan d. h. als der Nachfolger seines Vaters Kargia Muhammed, von dem auf der östlichen Seite [1]) des Sefidrud gelegenen Landstriche bestehend aus sieben Städten und Flecken nebst zugehörigen Landschaften mit der Hauptstadt Lahidschan, trat seine Herrschaft im Jahre 909 = 1503 an seinen Bruder Sultan *Husain* ab, und wurde im J. 911 = 1505 getödtet.

s. a. 909 (= 1503) هم درین سال کارگیا سلطان حسین از برادرش کارگیا میرزا علی که پادشاه گیلان بود یاغی شده کارگیا فریدون را که رکن السلطنة بود درموضع شراندراز از حدود دیلمان بقتل آورد وکارگیا میرزا علی سلطنت را بسلطانحسین گذاشته خود بعبادت مشغول گردید

s. a. 911 (= 1505) فوت کارگیا میرزا علی بغایت متقی وعابد بود اکثر اوقات بتلاوت کلام ملك علّام وطاعت وعبادت میگذشت ودرین سال مردم لاهیجان اتفاق کرده در موضع انکو ویرا بقتل آوردند مدت حیاتش شصت وچهار سال ایام سلطنتش بیست وهشت سال مملکتش گیلان بیه پیش وهم درین روز برادرش که سلطانحسین بود او نیز در انکو مقتول شد

---

1) Die westliche Seite (بیه پس) gehorchte damals dem *Sultan Ala-eddin Dibadsch*, der eben auch sieben Städte und Flecken nebst den dazu gehörigen Bezirken inne hatte. Seine Hauptstadt war *Fumen.*

«Jahr 909 (=1503). In diesem Jahre empörte sich Kargia Sultan Husain gegen seinen Bruder Kargia Mirsa Aly, welcher Herrscher von Gilan war, und tödtete den Kargia Feridun, welcher die Stütze des Reiches war, in dem Orte Schirendas in dem Gebiete von Daileman. Kargia Mirsa Aly überliess nun die Herrschaft an Sultan Husain, und widmete sich der Gottesverehrung.

J. 911 (=1505). Tod des *Kargia Mirsa Aly*. Er war überaus gottesfürchtig und fromm, und vollbrachte seine meiste Zeit mit dem Lesen des Wortes des allwissenden Herrschers, und in Andacht und Gottesverehrung. In diesem Jahre verbanden sich die Bewohner von Lahidschan, und tödteten ihn in dem Orte Anku (wohl=Ranku رانکو). Seine Lebensdauer betrug vier und sechzig Jahre; seine Regierung acht und zwanzig Jahre; sein Reich war Gilan Biah-pisch [1]). An demselben Tage wurde auch sein Bruder Sultan Husain, ebenfalls in Anku getödtet».

Ueber Sehir-eddin habe ich keine anderweitigen Nachrichten als die welche sich in dem vorliegenden Werke selbst vorfinden. Denn wo er sonst von anderen morgenländischen Schriftstellern

1) Gilan war durch den Sefidrud in zwei Theile getheilt; der Theil auf der linken Seite des Flusses hiess بیه پس, und hatte *Fumen* zur Hauptstadt; der Theil auf der rechten Seite mit der Hauptstadt *Lahidschan* hiess بیه‌پیش. Vergl. vorläufig Notic. et Extr. XIII. 1. p. 292, Abh. von *Quatremère.-Chodzko*, Specimens of the popular poetry of Persia, London 1842. S. 463. Im *Matla el-Sadain* s. a. 873 = 1468 lesen wir: In diesen Tagen, so das Jahr 875 (= 1470) ist, befinden sich alle Gebietstheile von Gilan im Besitze von zwei Herrschern, welche zwei Hauptsitze haben. Beide Throne werden der bestehenden vollkommenen Einigkeit wegen als Einer gerechnet. Der Sefidrud bildet die Scheidegränze zwischen jenen beiden Staaten, und in Folge der segensreichen Wirkung der herrlichen Eintracht, die zwischen diesen beiden vortrefflichen Machthabern besteht, erfreuen sich jene beiden Reiche ungeachtet des Dazwischenliegens von Flüssen und einer bedeutenden Verschiedenheit von Städten und Ländern, einer gesammtlichen Einheit und wirklichen Vereinbarung, und jeder ist zufolge der vollkommenen Eintracht so gestellt, dass in dem Staate des andern seinen Befehlen unbedingt gehorcht wird. Der

erwähnt wird, da geschieht diess immer nur in seiner Eigenschaft als Geschichtschreiber von Tabaristan mit blosser Nennung seines Namens z. B. in *Chondemir*, *Amin Ahmed Rasy's* «Sieben Klimaten» *Ghaffary's* «Nigaristan», und AA. Er befand sich zuletzt am Hofe des Sultans von Gilan, *Muhammed*, für dessen Sohn Kargia Mirsa Aly er eben die beiden erwähnten Geschichten von Tabaristan ergänzend umarbeitete.

östliche Theil des Sefidrud bildet den Staat Sr. Hoheit, der Stätte der Herrschaft, des von Seyiden abstammenden, des Poles der Herrschaft und des Glaubens *Kargia Sultan Muhammed*, dessen ungetrübte Abstammung sich an den Herrn der Araber und Perser (über ihm sei Friede!) anschliesst.

Wenn du, o Herz! bis zu der Auferstehung Lobgesänge gesagt,
So hast du Alles gesagt, wenn du *Muftafa* (der Gepriesene) gesagt hast!

Sein Thronsitz ist die Stadt *Lahidschan*. Er hat sieben Städte und Flecken nebst den dazu gehörigen Bezirken inne. Die westliche Seite des Sefidrud bildet den Staat Sr. Hoheit, der Zuflucht der Herrschaft, des *Sultan Ala-eddin Dibadsch*, dessen Stammtafel von seinen Ahnen her in dem Buche «die Perle der Krone zur Glanzpracht des Dibadsch (zur Pracht des seidenen Gewandes)» erläutert ist. Sein Thronsitz ist die Stadt *Fumen*, und auch er besitzt sieben Städte und Flecken nebst den dazu gehörigen Landschaften.

ودرین ایام که سنهٔ خمس وسبعین وثمانمایه است تمام گیلانات در تصرف دو پادشاه است ودو تختگاه دارند واز غایت موافقت آن دو تخت را یکی می شمارند وسفیدرود در میان آن دو ولایت فاصله است واز میامن محاسن اتفاق که میان آن دو پادشاه نیکو اخلاق واقعست آن دو مملکت را باوجود توسّط انهار وتعدد بلاد ودیار وحدتی جمعی وتوحدی معنوی حاصل آمده وهر یك از کمال اتحاد آنچنانست که در مملکت دیگری نافذ فرمانست شرقی آب سفید رود ولایت عالیجناب سلطنت مآب سیادت انتساب قطب السلطنة والدین کارگیا سلطانمحمدست که صحت نسب بسید عرب وعجم علیه السلام پیوسته است * تا بحشر ای دل ارثنا گفتی *

Zwar habe ich über das Geburts-und Sterbejahr Sehir-eddin's ausdrückliche Nachweise nicht gefunden. Da er aber S. 562-3 selbst angiebt, dass er bei der Beendigung seiner Geschichte im J. 881 = 1476 sechs und sechzig Jahr alt war, so folgt daraus, dass seine Geburt etwa in das Jahr 815 = 1412 fällt. Hiermit stimmt auch ungefähr die Angabe (S. 487) überein, dass er bei dem Rückzuge seines Vaters Nāſir-eddin nach Gilan nach dem gegen Seyid Murteſza verlorenen Treffen bei Lapur, welches in den Jahren 822-824 Statt gefunden haben muss, fünf Jahre, sein zweiter und jüngerer Bruder Abdul Hay drei Jahre alt war. Und wenn die von *Uri* erwähnte Geschichte der Statthalter und Fürsten von Gilan und Dailemistan die im Jahre 890 = 1485 endigt [1]), wirklich wie ich vermuthe, von unserem Sehir-eddin sein sollte, so würde er dieselbe in einem Alter von etwa vier und siebenzig Jahren geschrieben haben. Denn dass er auch eine Geschichte von *Gilan* verfasst, sagt er selbst in dem vorliegenden Werke S. 136. Der Umstand dass dieselbe also früher als die Geschichte von Tabaristan geschrieben sein müsse, eben weil sie in derselben als schon geschrieben erwähnt wird, macht meine Vermuthung nur allenfalls zweifelhaft, stösst sie aber nicht um. Sie konnte ja damals noch nicht geendigt, noch nicht veröffentlicht sein.

همه گفتی چو مصطفی گفتیَ * وتختگاه او شهر لاهجان است وهفت بلده
وقصبه وتوابع دارد وغربی سفید رود مملکت حضرت سلطنت پناه سلطان
علاء الدین دباج است که ابًا عن جد شرح نسب او در کتاب درة التاج
لغرة دباج (?) مبین است وسریر سلطنت او بلدهٔ فومن است واو نیز هفت
شهر وقصبه وتوابع دارد. Vergl. noch *Dschehannuma* ed. Constantinop. S. ٣٤٨.

1) Bibliothecae Bodleianae Codicum Manuscriptorum Orientalium Catalogus, ed. J. *Uri*. Oxonii 1787, p. 277 № XLII. Codex bombycinus, etc. Continet Opus, in capita sex, plures sectiones complectentia, distinctum ubi Praefectorum et Principum, qui Provinciis Kilaniæ et Dilemistaniae praefuerunt, vita et res gestae enarrantur: auctore *Mir Dheher*. Liber terminatur in anno Hegirae 890.

Entschieden kann die Frage sehr leicht durch einen in England weilenden Orientalisten werden, wenn er die Handschrift selbst mit den Angaben *Uri's* vergleicht. Dass der Verfasser da میر ظهیر (d. i. ظهیر) genannt wird, kann nicht befremden; Sehir-eddin nennt sich nicht nur selbst so S. 5, sondern er wird auch von Anderen öfters blos ظهیر genannt, z. B. in *Chondemir* u. AA. und auf dem ersten Blatte der hiesigen Handschrift steht تاریخ میر ظهیر, auf dem zweiten: تاریخ میر ظهیر در باب احوال مازندران وغیره.

Sehir-eddin's Vater war, wie erwähnt, Seyid Nāfir-eddin der Sohn des Seyid Kemal-eddin des Sohnes des Seyid Kawam-eddin. Nāfir-eddin hatte drei Söhne, unseren *Sehir-eddin*, einen um zwei Jahre jüngeren Sohn Seyid *Abdul Hay*, welcher klein starb, und in dem Dorfe Watschek in Kerdschian begraben ist SS. 493, 550, und einen dritten, Seyid *Kemal-eddin*, begraben im Dorfe Imam in Dailemistan S. 550. Sehir-eddin besass als besonderes Eigenthum die Liegenschaften von Basergah in Gilan S. 509. Er hatte sich namentlich dem Sultan Muhammed von Gilan in Lahidschan angeschlossen, von dem er öfters zu verschiedenen Geschäften gebraucht wurde. Sehir-eddin scheint ein eben so rüstiger Geschäfts- und Kriegsmann gewesen zu sein als er ein Mann der Feder war. Während der Zwistigkeiten zwischen Melik Kāus und Melik Iskender, den Söhnen des Melik Kajumers von Rustemdar, wurde Sehir-eddin dem Iskender zu Hülfe geschickt S. 135. In Anfange wurde zwar Melik Kāus aus Rustemdar vertrieben, aber die Veste Nur und Luasan blieben im Besitze seiner Angehörigen. Als hierauf Melik Kāus sich bei der Veste Gulchendan im Gebiete von Demawend festsetzte, kam Sehir-eddin an der Spitze von dreihundert auserlesenen Leuten über Laridschan, das Dorf Pilur und Kuh-i-Muscha um ihn anzugreifen. Er floh aber, und Sehir-eddin begab sich in das Heerlager des Melik Iskender in Kudschur. Er stand damals nebst seinen Leuten demselben bei der Wiederherstellung der alten Burg *Espiris* bei, worauf er zu Sultan Muhammed zurückkehrte S. 136. Als indessen Melik Kāus die Feindseligkeiten

fortsetzte, und die Burg von Kudschur belagerte, liess Sultan Muhammed wiederum zum Beistand für Melik Iskender namentlich die Streitmacht von Tenkabun, so wie das gesammte Heer von Dailemistan und Ranku unter dem Oberbefehl des Ferruchsad ben Dibadsch ausrücken. Auch Sehir-eddin befand sich bei demselben S. 137. Er wurde namentlich beauftragt, mit einem Theile des Heeres auf dem Wege von Peshm-i-Kendelus, zum Schutz für die Veste Nur und deren Gebiet, die Strasse von Tusih Rustak zu besetzen, um Melik Kāus von der Veste Nur abzuschneiden. Allein der Weg über die mit Schnee bedeckten Gebirge verhinderte Sehir-eddin zu rechter Zeite anzukommen und Melik Kāus war schon in die Veste eingezogen, als Sehir-eddin vor derselben anlangte S. 138. Diess geschah im Winter des J. 868 = 1463. Auch die Belagerung musste wegen der Kälte und des Mangels an Futter aufgegeben werden, und das Heer zog sich nach Natileh - Rustak S. 139, wo unser Verfasser mit zweitausend Gilen und Dailemern blieb, um etwaige Angriffe von Seiten des Seyides Asad Ullah und Melik Kāus auf Melik Iskender abzuwehren. Kaum war in der That die bessere Jahreszeit eingetreten, als die beiden Verbündeten die Feindseligkeiten wieder aufnahmen, worauf Sehir-eddin seinen Sohn Ahmed nebst sechzig Mann von dem gilischen Heere in Natil zurück liess S. 140, und sich selbst mit dem übrigen Heere und Melik Iskender im J. 869 = 1464 nach Tschalus warf. Nach einer den Feinden beigebrachten Schlappe gingen Sehir-eddin und Melik Iskender nach Natil, wo sie zwanzig Tage blieben S. 142. Als bei ihrer Ankunft in Kudschur zufolge des Ansuchens von Seiten des Melik Kāus um die Vermittelung Dschehan Schah's, des Karakojunlu-Fürsten zu Tebris ein Befehl an Sultan Muhammed gelangte, den Zwist zwischen Melik Kāus und Melik Iskender durch gütlichen Vertrag beizulegen, wurde das Heer von Gil und Dailem zurückgerufen, und auch Sehir-eddin ward die Ehre zu Theil, dem Sultan Muhammed seine Aufwartung zu machen. Während dieser Streitigkeiten war also Sehir-eddin nebst dem Heere von Gil und Dailem dem Melik Iskender drei Male zu Hülfe gekommen.

Und als Melik Kaus in J. 871 = 1467 starb und sein Sohn Melik Dschehangir an seine Stelle trat, schickte Sultan Muhammed seinen Bruder Kargia Emir Seyid zur Beileidsbezeugung an die Söhne und Brüder des Verstorbenen ab, und Sehir-eddin begleitete ihn S. 143. Die Beileidsbezeugungen wurden dem Iskender in dem Dorfe Tschenareh-bun dargebracht, worauf man nach Nur ging um dieselben bei den Söhnen des Verstorbenen anzubringen. Während nun nach vollbrachtem Auftrage Kargia Emir Seyid über Puscht-i-kuh wieder abreiste, kehrte Sehir-eddin zu Iskender in Espiris zur Erledigung einiger nothwendigen Geschäfte zurück. Und als unterdessen die Kunde kam, dass Melik Schahroch, ein Bruder des Melik Dschehangir, durch einen seiner Diener getödtet worden sei, so begab sich Sehir-eddin auf Befehl Iskender's zu dessen Bruder Melik Behmen um ihm die Huldigung für seinen Bruder abzunehmen. Diese Sendung gelang nach Wunsch S. 143-4. Als indessen im Jahr 880 = 1475 zwischen Melik Iskender, und Melik Dschehangir Streitigkeiten ausbrachen, und der erstere den Sultan Muhammed um Hülfe bat, wurde Sehir-eddin an der Spitze von tausend Gilen und Dailemern zu diesem Zwecke abgesandt. Er blieb zwei Monate in Kudschur, und kehrte dann wieder zurück, da der Zwist ohne Kampf beigelegt wurde.

S. 266 erzählt uns Sehir-eddin, dass er die Nachkommen der Bawend-Könige, welche Rukn-eddaula Schah Kaichosrau wegen der überhand nehmenden Uebermacht der Türken (Seldschuken) mit seinem Habe und Gut nach Rustemdar in das zu diesem Zweck angekaufte Dorf Paimet (پيمت) versetzt hatte [1]), noch gesehen und gesprochen, so wie S. 268, dass er selbst das mit Blut besprizte Schahnameh gesehen habe, bei dessen Erklärung Fachr-eddaula Hasan von den beiden Söhnen Efrasiab Tschelaby's, Aly Kia und Muhammed Kia in J. 750 = 1349 erdolcht wurde [2]). Er berichtet uns ferner S. 315, dass er als Verweser (داروغه) von Siahkelehrud in Gilan von Seiten Sultan Muhammed's die heilige Grab-

1) S. *Chondemir*, S. 105.
2) Ebenda S. 106.

stätte des Seyides *el-Saïr Billah* (الثائر بالله) im Dorfe Miandih überbauen, mit einer Inschrift versehen liess und einen Aufseher anstellte um sie vor Verfall zu bewahren.

Sehir-eddin's Vater, Seyid Nafir-eddin starb im Schewwal des J. 836 = 1433 [1]), dessen vormaliger Schützling, der Gebieter von Sari, Seyid Murtefza im Safar des J. 837 = 1433 S. 500. Lezterer hatte in Sari seinen Sohn Seyid Muhammed zum Nachfolger, während in Amol dem um dieselbe Zeit gestorbenen Seyid Kawam-eddin sein Sohn Seyid Kemal-eddin folgte S. 502 [2]). Seyid Muhammed liess sich durch seine Beamten zu der Absicht stimmen, dem Seyid Kemal-eddin Amol wegzunehmen, und dasselbe einem seiner eigenen Söhne, deren er fünf hatte, zu geben S. 503. Er liess Kemal-eddin auffordern zu einer Berathung nach Sari zu kommen S. 503-4 [3]). Allein letzterer, von dem Anschlage in Kenntniss gesetzt, suchte Ausflüchte, und ging nicht, worauf er von Seyid Muhammed aus Amol vertrieben wurde. Dieser gab nun Amol an seinen Sohn Seyid Abdul Kerim S. 505 [4]). Die Amoler aber im Verein mit den Derwischen schickten an Seyid Kemal-eddin und baten ihn nebst Seyid Abdul Wahhab und dem Sohn des Seyid Nafir-eddin, Sehir-eddin (d. i. unserem Verfasser) zu ihnen zu kommen, um das Weitere mit ihnen durchzuführen S. 506. Seyid Abdul Wahhab sagte sich los, Sehir-eddin aber «dem jugendlicher Uebermuth im Kopfe war», bestand auf der Ausführung «damit es nicht scheine als ob Seyid Nafir-eddin kinderlos gestorben sei» S. 507. Er erwarte nur ein Aufforderungsschreiben aus Sari. Seyid Kemal-eddin begab sich nun über Tenkabun nach Rustemdar, und schrieb den Amolern, er selbst sei schon gekommen, und auch Sehir-eddin folge ihm; dieser erwarte nur ein Schreiben von den

1) Nach *Chondemir* S. 123 starb er im J. 838 = 1434.
2) *Chondemir* S. 123.
3) *Chondemir* S. 123.
4) Ebend. S. 124.

Sariern, das sie ihm je eher je lieber zusenden möchten. Die Derwische von Amol schrieben nun an die Derwische in Sari, und setzten sie von ihrer Absicht sich zu erheben, und den Seyid Abdul Kerim zu verjagen in Kenntniss. Da nun solches ohne den Sohn des Seyid Nasîr-eddin, der sich dazu verstanden, nicht ausführbar sei, so möchten sie ihm doch das Aufforderungsschreiben zukommen lassen. Die Derwische von Sari forderten daher Seyid Sehîr-eddin schriftlich auf sobald als möglich sich einzufinden, und würden in dieser Bitte von den Söhnen der Diener des verstorbenen Nasîr-eddin unterstützt S. 508. Die Amoler aber führten Kemâl-eddin festlich in Amol ein [1]). Abdul Kerim räumte die Stadt, ging nach Sari, und stattete seinem Vater Bericht von dem Geschehenen ab. Diess ereignete sich im J. 840=1436.

Nach Empfang des Aufforderungsschreibens machte sich Sehîr-eddin auf den Weg, kam nach Rustemdar, wo ihm Melik Kajumers alle Ehrenbezeugungen erwies, die zu seinem Empfange nach Rustemdar gekommenen Sarier mitgab, und sogleich nach Amol weiter reisen liess. Seyid Kemal-eddin kam ihm mit den Amolern entgegen, brachte ihn in seine eigene Wohnung, und erwies ihm die freundlichste Aufmerksamkeit; auch die mitgekommenen Sarier wurden in Amol einquartiert. Man beschloss unverzüglich gegen Sari vorzurücken S. 509. [2]) Man zog, überall freundlich empfangen, vorwärts, und lagerte am Bäulrud an der Fuhrt Seijar, wo sich das Heer nach und nach bis zu zweitausend Mann mehrte. Angegriffen von Seyid Sain el-Abidin Husainy, dem Feldherrn von Sari, nahmen sie den Kampf an, und bestanden ihn so glücklich, dass Sain el-Abidin bald floh, viele seiner Leute auf dem Wahlplatze liess, und all sein Gepäck und Pferde und s. w. in die Hände von Sehir-eddin's Heer fiel. Der geschlagene Feldherr begab sich nach Sari, während die Leute von Basergah, welches die von seinem Vater ererbten eigenen Grundgebiete Sehir-eddin's waren, sich alle ein-

1) *Chondemir*, S. 124.
2) *Ebend.*

fanden, die Derwische von allen Seiten zuströmten und sich an allen Orten auflehnten und Gross und Klein sich zusammen schaarte. Seyid Muhammed von Sari ernannte nun in seiner Bedrängniss den eben aus seiner Haft entlassenen Seyid Murtefza, dem er überdiess die Regierung von Amol zusprach, zum Feldherrn seiner Streitmacht [1], und liess ihn gegen Seyid Kemal-eddin von Amol ausrücken S. 510. Bei Karenabad-Descht, in den Gebieten von Sasikelam, trafen beide Parteien auf einander. Während des Kampfes kam Sehir-eddin rasch zu Hülfe, und fiel dem Seyid Murtefza in den Rücken. Das Trommel-Gedröhn von Sehir-eddin's Streitmacht veranlasste Seyid Murtefza zur Flucht, worauf Seyid Muhammed von Sari den Emir Hinduka in Asterabad zu Hülfe rief [2]. Hinduka ergriff diese Gelegenheit mit Freuden und zog nach Sari, während Sehir-eddin nebst Seyid Kemal-eddin über Meschhed-i-sebs und Balatidschen sich ebenfalls nach Sari zu in Bewegung setzte S. 511. Als sie im Dorfe Schirudsch-Kelateh am Ufer des Flusses lagerten und das Heer von Sari besahen, war es zu sieben tausend Mann angewachsen, bestehend aus Derwischen u. s. w. und jeden Tag kamen neue huldigende Haufen dazu. Als indessen auch die Streitkräfte des Muhammed von Sari anrückten, liess Seyid Kemal-eddin, ein äusserst kleinherziger und feiger Mann in seinem Schrecken dem Sehir-eddin sagen, dass, da ihre Stellung in einer Steppenfläche sehr unvortheilhaft sei, und überdiess bei der Unterstützung ihrer Feinde durch das Heer von Asterabad, sie auch nicht daran denken könnten, etwas gegen Sari zu unternehmen, man sich jetzt an einen festen Platz zurückziehen und da verschanzen müsse. Man verwarf zwar seinen unzweckmässigen Rath, er aber hörte nicht darauf, setzte sich unverzüglich zu Pferd, und begab sich an den Ort *Mershak*. Diese Bewegung verursachte unter den Leuten von Sari Muth-

1) *Chondemir* S. 124.
2) Ebend.

losigkeit; viele zerstreuten sich und Sehir-eddin's Heere erwuchs daraus ein bedeudender Abbruch S. 512. Da indessen nichts zu thun war, so liess er die noch übrigen sarischen Streitkräfte voraus-ziehen und begab sich ebenfalls nach Mersnak, wo man dem Ermessen Kemal-eddin's zufolge sich festsetzte. Nun aber rückten Seyid Muhammed und Emir Hinduka zum Angriff heran [1]. Der Kampf dauerte von Morgen bis Abend. Sechs Pfeilschüsse trafen Sehir-eddin, zwei Pferde wurden unter ihm getödtet: ein ähnlicher Kampf hatte in Masanderan noch nie Statt gefunden. Wenigstens tausend Mann fielen von jeder Seite, aber bei weitem mehrere wurden verwundet. Kurz, der «Arme» (Sehir-eddin) musste die Flucht ergreifen S. 513. Feindliche Reiter hieben zwar mit ihren Schwertern auf seinen Kopf ein, der mehrere Säbelwunden erhielt, während auch seine linke Hand schwer verwundet und seinem Pferde Hals und Rücken zerhauen ward, indessen gelang es ihm doch durch standhafte Gegenwehr mit dreien Dienern zu Mitternacht in Amol anzukommen wohin auch Kemal-eddin geflohen war. Am Morgen erschienen auch die Feinde vor dem Thor der Stadt. Da sich Kemal-eddin und Sehir-eddin daselbst nicht halten konnten, so sahen sie sich gezwungen Amol zu verlassen, und sich nach Rustemdar zu wenden. Sie hatten in Lurkeh Padescht im Gebiete von Amol, eine Zusammenkunft mit Melik Kāus mit dem sie nach Rustemdar gingen, und in Mirna ihren Rastort aufschlugen S. 514 [2]) Melik Kajumers begab sich nun selbst nach Mirnadescht, wo er mit den beiden Seyiden zusammentraf. Er war sehr gnädig gegen sie, besuchte sogar Sehir-eddin, und liess demselben durch einen Wundarzt eine im Knie nachgebliebene Pfeilspitze ausnehmen; er erwies ihm überhaupt die grösste Aufmerksamkeit. Zwar suchte er den Frieden zu vermitteln, aber Seyid Muhammed von Sari stolz auf den errungenen Vor-

1) *Chondemir* S. 124.
2) *Chondemir* S. 125.

theil, verstand sich nicht dazu. Kajumers rieth nun dem Sehir-eddin sich auf der Uferstrasse nach Barfurusch-Dih zu begeben, damit, wenn er von den Feinden verfolgt werde, er (Kajumers) nebst Kemal-eddin denselben in den Rücken falle S. 514. Da entgegnete Sehir-eddin: das Wetter des Flachlandes von Rustemdar ist überaus heiss geworden und sie machen keinen Frieden mit euch; wenn ich aber dorthin abziehe, so nehmen sie vielleicht den Frieden von euch an; wenn nun auch ihr darauf eingehet, was wird dann geschehen? Kajumers schwor, solange Sehir-eddin sich dort befinden würde, keinen Frieden einzugehen. Zwar wusste man, dass diess Alles nur leere Betheuerungen seien, indessen da alle Leute und auch Seyid Kemal-eddin auf dem Abzug bestanden, und damit man nicht sagen könne, dass er aus Furcht vor dem Kampfe den Rathschlag verworfen habe, so beurlaubte sich Sehir-eddin mit vierhundert Mann, und zwei der Seestrasse kundigen Derwischen bei Melik Kâus und zog trotz seiner Wunden, die zwar zum Theil schon geheilt waren, aber doch nach eiterten und Pflaster nöthig hatten-der Fürst hatte ihm einen Wundarzt mitgegeben-ab. Nicht lange darauf schloss Melik Kajumers wirklich Frieden mit Seyid Muhammed, unter dessen Bedingungen auch die war, dass Kajumers weder Sehir-eddin noch Seyid Kemal-eddin den Eintritt in seine Staaten gestatten sollte. Melik Kajumers, Emir Hinduka und Seyid Muhammed kamen freundschaftlich zusammen, und ersuchten nach bekräftigtem Friedensschlusse, Seyid Kemal-eddin sich nach Gilan zu entfernen S. 516.

Nun machten sich Seyid Muhammed und Emir Hinduka auf, um Sehir-eddin zu Leibe zu gehen S. 517. Er war mit ungefähr tausend Mann nach Barfurusch-Dih gekommen, hatte den dasigen Statthalter getödtet und den Plan gefasst, sich in der Richtung nach Sari hin in Bewegung zu setzen, als ihm die Nachricht von dem Friedensschlusse zwischen dem Melik und Seyid Muhammed und deren Anrücken zukam. Als diess

verlautbarte, zerstreuten sich seine Leute, und er zog sich mit ein paar Begleitern auf der Seestrasse wieder nach Rustemdar. Allein verfolgt und eingeholt von den Gegnern, musste er sich erst zum Rückzuge zwingen, worauf er denn nach Rustemdar ging und endlich nach Gilan zurückkehrte S. 520.

Dieses etwa sind die wichtigsten Lebensumstände unseres Verfassers [1]). Auch die seines Vaters Nafir-eddin sind in seinem Werke zu finden, ich will aber durch die Mittheilung derselben nicht noch weiteren Raum einnehmen, der Orientalist wird sie sich aus dem Buche selbst, der andere Leser aus der Uebersetzung leicht zusammenstellen können.

Für uns ist der wichtigste Umstand in den Lebensverhältnissen Sehir-eddin's der, dass er es unternommen hat die Geschichte Tabaristan's und Masanderan's zu schreiben. Er hat sich dadurch unter den Männern der Wissenschaft einen schönen Namen erworben. Das was uns andere muhammedanische Schriften und Schriftsteller, *Tabary*, *Masudy*, *Hamsa Iffahany*, *Firdausy*, *Baihaky*, das *Kabusnameh*, *Jakut*, *el-Makin*, *Abulfaradsch*, *Ibn Challikan*, *Raschid-eddin*, *Abulfeda*, *Fafih*, *Amin Ahmed Rasy*, *Mirchond*, *Dschennaby*, *Ainy*, *Hadschi Chalfa* u. AA. über die in Rede stehende Geschichte mittheilen, bezieht sich entweder nur auf einzelne Zeiträume, oder ist so kurz und gedrängt, dass es weit mehr geeignet ist, die Wissbegierde anzuregen als zu befriedigen; selbst der in *Sojuty's* Geschichte der Chalifen mitgetheilte Abschnitt über die *Tabaristanische Dynastie* (فصل في الدولة الطبرستانية) [2]) ist so kümmerlich, dass als ich Gelegenheit dazu hatte, ich ihn nicht einmal des Abschreibens für werth hielt, indessen hoffe ich ihn doch nachzuholen. Der einzige Schriftsteller, mit Ausnahme natürlich von den oben S. 6

1) Auch D'*Herbelot* S. 842 nennt ihn blos als einen der Geschichtschreiber von Tabaristan (nach *Hadschi Chalfa* ed. *Flügel* T. II. S. 135-6).

2) S. *Moeller* Catalogus etc. Gothae 1825. S. 104 № 321.

folgg. genannten Verfassern von Sondergeschichten, der, so weit mir bekannt sein kann, vor anderen Verfassern allgemeiner Geschichtsbücher in dieser Hinsicht sich auszeichnet, ist *Chondemir*, welcher aber eben aus Sehir-eddin entlehnt hat; der Zusatz S. 130 für die Jahre 881 - 929 = 1476 - 1522 ist unbedeutend und ungenügend. Wer an Sehir-eddin's Hand die Geschichte Tabaristan's durchgeht, der fühlt mit wohlthuender Freude, wie ihm eine Schuppe nach der andern vom Auge fällt; wo eitel Dunkel und Finsterniss zu herrschen schien, da wird es mit jedem Schritte vorwärts lichter, bis endlich das Feld der Geschichte, das dem Blicke so lange verborgen war, in hellem Glanze vorliegt. Und es ist nicht diese Geschichte allein und in sich abgeschlossen, deren Schleier gelüftet wird; es fallen einzelne Lichtstrahlen auf die Geschichte auch anderer asiatischer Dynastieen, die mit den Tabaristanern in Berührung kamen, z. B. der Sasaniden, Chalifen, Ghasnewiden, Tahiriden, Saffariden, Kurt-Könige, Buwaihiden, Samaniden, Seldschuken, Aibehiden, Chuârismschahe, Serbedare, Tschingisiden, Timuriden, Toghatimuriden, Karakojunlu u. s. w. und die sich so leicht an die Hand gebende Vermuthung, dass auf einem so mit einmal erhellten geschichtlichen Schauplatze auch die Länderkunde nicht ohne neue Entdeckungen bleiben werde, wird zu lehrreicher Gewissheit. Wir finden Namen von Oertlichkeiten, deren Dasein bisher nicht geahnt worden war. In die Gewissenhaftigkeit und Zuverlässigkeit Sehir-eddin's aber haben wir um so weniger Grund Misstrauen zu setzen, als bei unsicheren und dunkelen Erzählungen er nie verfehlt auf diesen Umstand durch ein والله اعلم بالصواب: Gott weiss das Richtige, والعهدة على الراوى: der Nachweis bleibt dem Erzähler anheimgestellt u. s. w. hinzuweisen, und sich S. 563 eben so bescheiden als bestimmt über etwaige Fehler und Versehen von seiner Seite ausspricht. Für seine Zuverlässigkeit aber, namentlich in der späteren Geschichte, bürgt nicht nur sein Wille, s.

S. 563., sondern auch der Umstand, dass er Augenzeuge oder Zeitgenosse vieler erzählten Ereignisse gewesen. Ich nehme keinen Anstand, das vorliegende Werk Sehir-eddin's für ein höchst wichtiges, lehrreiches und mit den gehörigen Beschränkungen zuverlässiges Erzeugniss der muhammedanischen schriftstellerischen Thätigkeit zu erklären [1]), und dessen Herausgabe für eine wirkliche Bereicherung der muhammedanischen Geschichte zu halten. Damit aber Niemand glaube, dass ich solches lediglich aus Selbstsucht sage, so will ich gleich hinzufügen, dass dieses zum Theil oder ganz schon von anderen Orientalisten anerkannt worden ist. Und namentlich war der S. 2. angedeutete Gelehrte, Hr. Staatsrath v. Charmoy, der die Herausgabe einer Uebersetzung Sehir-eddin's schon vor zwanzig Jahren angekündigt hatte [2]). Wenn ich ihm jetzt in der Herausgabe des Textes zuvorgekommen bin, wenn ich überhaupt eine Arbeit aufgenommen habe, die aus der Hand des verdienten Gelehrten wahrscheinlich vollkommener hervorgegangen wäre als aus der meinigen, so entschloss ich mich dazu erst nach etwa fünfzehnjährigem Harren [3]), in der festen Ueberzeugung, dass diese Geschichte zum Frommen der Wissenschaft nicht länger mehr so wenig zugänglich bleiben dürfe als es bisher der Fall gewesen, dass die Nichtbenutzung der sich darbietenden günstigen Zeit- und Ortsumstände einmal der Gegenstand nutzloser Reue werden könne. Und so ist denn geschehen was geschehen.

Die ersten Mittheilungen aus Sehir-eddin verdanken wir Hrn. v. Hammer in den *Fundgruben des Orients* [4]), der *Geschichte*

1) Vergl. Nouv. Journ. Asiat. T. II. S. 453.

2) S. Regulations for the Oriental Translation Committee. London. 1840. 4. Class. 2d. History etc. № 4. und *Charmoy*, Sur l'utilité des langues orientales pour l'étude de l'histoire de Russie. St.-Pétersbourg. 1834. S. 10. Anm. 30.

3) Es war im Jahre 1845, als ich der Akademie der Wissenschaften die Herausgabe Sehir-eddin's vorschlug. Vergl. Bull. hist.-philol. II. 203—205.

4) Fundgruben des Orients. Wien, 1813. Bd. III. S. 46: *Die Sprache Thaberistan's*, (Vergl. *Chodzo*, S. 568) und Fundgruben S. 317: *Beiträge zur Topo-*

der Assassinen[1]) und später in den *Origines Russes*[2]), der *Geschichte der Ilchane*;[3]) andere den HHn. v. Frähn,[4]) Charmoy[5]) und Krafft.[6])

Als mir der sel. F. Adelung — ich erinnere mich nicht mehr in welchem Jahre, es mag in einem der Jahre 1836 — 1840 gewesen sein, eine Handschrift des Sehir-eddin mit der Bemerkung übergab, dass dieselbe meine bei der versuchten Erklärung von Ispehbed-Münzen oft wiederholte Klage über die auf der Geschichte von Tabaristan lagernde Dunkelheit zum grossen Theil zu beschwichtigen mich in den Stand setzen könnte, und ich die Richtigkeit dieser Voraussetzung durch die Wirklichkeit bestätigt fand, unterliess ich es nicht, die

---

graphie und Geschichte Parthien's, durch Auszüge aus der Geschichte Masenderan's und Thaberistan's von Sehir-eddin Ben Seid Nassir-eddin Almeraschi. Vergl. *Ritter*, Erdkunde von Asien. VIII. 562; Lettre de Tutundju-Oglou Moustafa-Aga etc. St. Pétersbourg 1828. S. 29. und *Charmoy*, Observations sur la lettre de Tutundju-Oglou etc. St. Pétersbourg 1828. S. 28.

1) Die Gesch. der Assassinen. Stuttgart u. Tübingen 1818. SS. 228-230. 233. 234.

2) Sur les Origines Russes. Extraits de Manuscrits Orientaux. St. Pétersb. 1825. S. 120. Vergl. S. 49. Wiederholt in *Frähn*: Ibn-Fofzlan's und anderer Araber Bericht über die Russen älterer Zeit. St. Petersburg 1823. S. 36.

3) Geschichte der Ilchane. Darmstadt, 1842. I. S. 76.

4) Essai servant à déterminer, d'une manière plus précise, l'époque d'une expédition entreprise au X-e siècle par les Russes, sur les côtes de la Mer Caspienne. Nouv. Journal Asiat. T. II. S. 453. Ausserdem hat *Frähn* am 19. August 1829 der Akademie eine vorzüglich nach Sehir-eddin gearbeitete Abhandlung überreicht unter dem Titel: *Untersuchungen zur Aufhellung der Geschichte Tabaristan's während der ersten Jahrhunderte der Hedschra bis zum Auftritt der Aliden Daï's.* Diese Abhandlung ist nie gedruckt, von mir aber dankbar benutzt worden. Der Druck derselben würde den auf der in Rede stehenden Geschichte bis jetzt ausgebreitet gewesenen Schleier längst gelüftet haben. Einen Auszug aus der Abhandlung s. in: Чтенія Императ. Академіи Наукъ за 1829 — 1830 г. Отдѣлен. Историческихъ Наукъ. Книжка 1. С. Петерб 1831. SS. 25 — 32.

5) Sur l'utilité des langues orientales etc. S. 30. Wiederholt in: Bulletin de la classe historico-philologique T. IV. S. 195. Vergl. *Defreméry*, Mémoire sur la famille des Sajides. Paris, 1848. S. 46. Journ. Asiat. 1847. № 11.

6) Wiener Jahrbücher der Literatur B. 106. Anzeigeblatt S. 4 — 10.

Handschrift für mich abzuschreiben, und zu bearbeiten. Indessen hatte ich mich bald davon überzeugt, dass sie, so schön auch ihre Schriftzüge dem Auge erscheinen, dennoch nichts weniger als eine ganz richtige und genau geschriebene genannt werden könne. Es entstand der gerechte Wunsch in mir, dieselbe noch mit einer zweiten Handschrift vergleichen zu können. Ich war so glücklich zu diesem Behufe durch die Vermittelung Hrn. v. Adelung's die Handschrift der Kaiserlichen Bibliothek zu Wien[1] zu erhalten. Erst diese zweite Handschrift konnte den ernstlichen Gedanken an die Herausgabe auch des Textes entstehen lassen. Durch frühere, wohl von allen Orientalisten gemachte Erfahrungen hatte ich gelernt, wie misslich es — natürlich mit Ausnahmen — sei, einen muhammedanischen Schriftsteller blos nach einer Handschrift zu bearbeiten; man läuft nicht nur Gefahr selbst zu irren, sondern auch Andere, denen vielleicht eine verschiedene Handschrift zur Hand war, unverdienter Weise eines Irrthumes zu beschuldigen, namentlich wenn es sich um Fragen handelt, über die sich aus anderen Quellen sichere Belehrung zu verschaffen versagt ist.

Die hiesige Handschrift aus der Bibliothek der asiatischen Lehranstalt des Ministeriums der auswärtigen Angelegenheiten ist ein in schönem Taalik geschriebener Band in klein Fol. von 219 Blättern, abgeschrieben von einem Ismaïl ibn Maulana Sultan, dem Buchbinder aus Masanderan, im Jahre 1034 = 1624, wie das die am Ende befindliche Nachschrift besagt: كتبه العبد الحقير المحتاج الى الغنى اسمعيل ابن مولانا سلطان صحاف المازندرانى غفر ذنوبهما وستر عيوبهما تحرير فى تاريخ بيستم شهر جميد الاول سنه ۱۰۳۴ schrieb's der demüthige Knecht, der des Allgenügsamen bedürftige, Ismaïl ibn Sultan, der Buchbinder aus Masanderan, möge (Gott) diesen beiden ihre Sünden verzeihen, und deren

1) S. Fundgruben des Orients III. S. 46. *Krafft* a. a. O. S. 3.

Fehler verhüllen! geschrieben am 20. des Monates Dschumaid I. im Jahre 1034. — Die Ueberschriften der einzelnen Abschnitte und andere hervorgehobene Stellen und Wörter, z. B. Verse aus dem Koran, die Wörter بيت, روايت sind meist mit rother Dinte geschrieben. Häufig finden sich über einzelnen Wörtern und Stellen andere übergeschrieben, oder solche im Text selbst verändert, woraus hervorgeht, dass die Handschrift einer Durchsicht unterworfen worden, wahrscheinlich von dem Abschreiber selbst, denn hierauf scheint die Gleichheit der Schriftzüge hinzuweisen.

Die Handschrift zu Wien ist äusserlich das wahre Ebenbild der hiesigen. Sie ist ohne Zweifel aus der Hand desselben Abschreibers hervorgegangen, wie die Nachschrift belehrt: روز پنجشنبه سنة ١٠٣٨ باتمام رسيد كتبه اسمعيل مازندرانی: kam zu Ende am Mittwochen des Jahres 1038 (=1628); schrieb's Ismaïl der Masanderaner.

Nun giebt zwar Krafft a. a. O. das Jahr 1138=1726 an; allein ich ersehe aus meinen, damals als die Handschrift in meinen Händen war, gemachten Bemerkungen, dass in derselben ursprünglich das Jahr 1038 stand, welches dann eine spätere Hand (mit etwas blässerer Dinte) in 1138 verändert hat. Und da Hand, Name und Format meine Annahme hinsichtlich des Abschreibers zu höchster Wahrscheinlichkeit erheben, so stehe ich nicht an, das Jahr 1038 als das ursprüngliche und wahre anzusehen, so dass diese Handschrift nur um drei Jahre jünger ist als die hiesige. Sie besteht, wie auch Krafft angegeben, aus 288 Blättern in kl. Fol.

Ich habe natürlich nicht unterlassen die Handschrift zu meinem Zwecke gewissenhaft zu benutzen, und namentlich die abweichenden Lesarten mit möglichster Sorgfalt anzumerken; es sind nur wenige hinsichtlich welcher ich in diesem Augenblicke, wo mir die Einsicht der Handschrift selbst nicht mehr möglich

ist, nicht ganz sicher bin, was ich nicht unterlassen habe durch ein Fragezeichen anzudeuten. Und wenn ich behaupte, dass sie im Ganzen die bessere Handschrift sei, so muss ich doch hinzufügen, dass auch sie allein nicht geeignet ist, einen richtigen Text zu liefern, oder eine dergleichen Uebersetzung möglich zu machen.

Dieses waren also die beiden Handschriften von Sehir-eddin's Werke selbst, welche bei der Herausgabe des Textes vorzüglich in Betracht kamen. Die Geschichte Tabaristan's von Muhammed ben el-Hasan aber, die, wie erwähnt, sehr häufig Wort für Wort mit Sehir-eddin übereinstimmt, konnte mit den gehörigen Einschränkungen als eine dritte Handschrift angesehen werden. Da Sehir-eddin, der seine Gewährsmänner nicht versäumt anzugeben, Muhammed's Geschichte nirgends erwähnt, so ist die Uebereinstimmung nur eine mittelbare, und wird sich wohl aus Aulia Ullah Amoly herschreiben, der Muhammed benutzt und nach der gewöhnlichen Weise der muhammedanischen Geschichtschreiber, aus- und abgeschrieben haben wird[1]. Der von Chondemir mitgetheilte Auszug konnte als eine vierte Handschrift gelten. Beide letztgenannten Geschichtschreiber sind mir bei der Feststellung des Textes von grossem Nutzen gewesen, ersterer mehr für die Geschichte selbst, letzterer für diese und den Styl. Während Muhammed's Styl in der mir vorliegenden Handschrift sich eben so wenig durch Reinheit auszeichnet

1) In diesem Augenblicke kommt mir das erste Heft des vierten Bandes der Zeitschrift der Deutschen morgenländischen Gesellschaft, und in demselben S. 62 — 71 Hrn. Prof. *Spiegel's* Nachrichten über Tabaristan, nach dem Târîkh-i-Tabaristân von Abu-l-Hassan ben Isfendiâr zu Gesicht. Die von Hrn. Prof. Spiegel benutzte Handschrift war also wohl nicht die ehemalige *Ouseley*'sche, weil in derselben so wie in der Kasaner, der Verfasser محمد بن الحسن بن اسفنديار Muhammed ben el-Hasan ben Isfendiar genannt wird.

als der Sehir-eddin's — er schreibt z. B. sehr *oft* خواست für خاست, با für بـ, خوراسان für خراسان u. s. w. hat Chondemir entweder eine gefeiltere oder richtigere Abschrift von Sehir-eddin's Werk besessen und nach ihr gearbeitet, oder wenn auch Sehir-eddin's Styl wirklich nicht makellos gewesen sein sollte, worüber zu entscheiden blos eine den ursprünglichen Text Sehir-eddin's gebende Handschrift in den Stand setzen könnte, denselben stillschweigend verbessert.

Der Styl Sehir-eddin's, wie er in den beiden Handschriften erscheint, ist durchaus kein geglätteter, reiner zu nennen; er ist sogar nicht selten in Widerspruch mit den Geboten der persischen Sprachlehre. Es ist die gewöhnliche Umgangssprache, die wir in ihm finden. Zwar weiss ich nicht, ob Sehir-eddin ein eben so guter Feder- als Säbelheld gewesen, ich nehme aber für's Erste nach dem Spruche: *quisquis praesumitur bonus* etc. an, dass es sein Abschreiber war, der der grammatischen und anderer Missliebigkeiten so manche in den Text gebracht hat, und ich glaube diese Annahme um so mehr gerechtfertigt, als der Styl ein ganz einfacher, anspruchsloser ist, der sich glücklicher Weise von den stelzentrabenden, Himmel und Erde in Bewegung setzenden Redensarten, die so manchem andern persischen Geschichtschreiber eigen sind, fern hält. Wo ich daher von Sehir-eddin's Styl rügend spreche, da ist bis auf weiteren Nachweis auch der Abschreiber damit gemeint. Wir finden z. B. die Conjunction و, die Nachsetzpartikel را, ferner كه, das اشارت und يائ تنكير, بن *Sohn* [1]) und ابو *Vater*

1) Solche überflüssige بن finden wir häufig in persischen Handschriften. Wenn wir in ***Muhammed ben el-Hasan*** (cod. Cas. S. 101 v.) lesen, dass ***Firdausy*** (im J. 370 = 890) bei dem اصفهبد بن شهريار بن شروين seine

(auch wohl بود vergl. بودنای SS. 149, 153) sehr oft überflüssig und dann wiederum fehlend, die Präpositionen با *mit* und ب *in, nach* u. s. w. [1]) miteinander verwechselt, در *in* für ب gebraucht, خواستن für خاستن [2]), den vollen Infinitiv, wo

---

Zuflucht gesucht habe, so werfe man ohne Weiteres das erstere بن aus. Es war der *Isfehbed Schehriar ben Schirwin*, der mütterliche Oheim des Schems-el-Meali Kabus, welcher den flüchtigen Dichter aufnahm, und zu beruhigen suchte, wie ich das später weiter mittheilen werde. Das ist der اسپهبد جرجانی bei *Dauletschah*, (s. *Vullers* Fragmente über die Religion des Zoroaster. Bonn 1831. S. 10. 11. v. *Hammer*, Geschichte der schönen Redekünste Persiens. S. 53). Wenn daher in dieser Hinsicht noch einige Dunkelheit waltete (vergl. *Schahnameh*. ed. *Mohl*. I, S. XLI), so ist dieselbe jetzt wohl gehoben. Der oben erwähnte persische Geschichtschreiber sagt ausdrücklich an einem anderen Orte (S. ۱۳۰ vers.): Firdausy nahm das Schahnameh und ging nach Tabaristan; er kam zu dem Isfehbed Schehriar ben Schirwin Bawend — dem mütterlichen Oheim des Schems el-Meali Kabus ben Waschmgir u. s. w.: فردوسی شاهنامه برگرفت وبطبرستان شد درپیش اصفهبد شهریار بن شروین باوند که خال شمس المعالی قابوس بن وشمگیر بود آمد الخ Wir finden diesen Fürsten auch bei *Otby* (in Verbindung mit Kabus) cod. acad. SS. 78 u. 81 vers. *Muniny* SS. 192 vers. 202. In ersterer Handschrift ist شَروِین *Scherwin* vocalisirt.

1) Ich vermuthe solches auch S. 436 in باسیران = بسیران d. i. بسَیرام; vergl. *Chondemir*, SS. 53. 118, wo درسیرام *in Sairam*.

2) Doch kommt diese Verwechselung nicht selten auch in persischen sonst sehr richtig gedruckten Werken vor, z. B. in der Teheraner Ausgabe des محرق القلوب (s. „das Asiat. Museum" S. 88 Anm. 4) fol ۷۷ vers. غبار ناگاه از ناحیه خانه صدائی از ساحت افاق برخواست und fol. ۷۹ unten: برخواست. In der zu Tebris lithographirten Geschichte der alten Könige

man den abgekürzten [1]) erwarten sollte, تاكه für تا oder كه allein, einen Substantiv-Singularis wenn mit einem andern Worte durch با *mit* verbunden, vom Zeitwort im Pural gefolgt und was dergleichen Dinge mehr sind. Doch bessert sich der geschriebene Text augenscheinlich nach und nach immer mehr, und je weiter er vorrückt, desto weniger Schwierigkeiten bietet er dar, und diese Bemerkung wird man auch an dem gedruckten zu machen Gelegenheit haben. In besonders grellem Lichte erscheint das Arabische, namentlich die hin und wieder angeführten arabischen Verse. Es kann in dieser Hinsicht kein Zweifel obwalten, dass der Abschreiber des Arabischen unkundig war, und ich bin oft auf die Vermuthung gekommen, dass er nicht aus einer Handschrift sondern nach Vorlesen geschrieben habe, wo er dann natürlich nicht genau unterscheiden konnte, wo ein ى blosses Kesre war, wo er ähnlich klingende Buchstaben oder Wörter mit einander verwechseln (z. B. S. 247 ازان für أَذْنٍ) und einzelne Wörter entweder falsch oder ganz überhören, oder wiederum bei Wiederholung des Vorlesers doppelt hören und schreiben konnte. Man vergleiche nur die Verse S. 82, wo es mir jetzt leid thut, nicht عيّرنا statt عبرنى aufgenommen zu haben, wie wir es in *Otby*,

---

Persiens (كتاب المعجم فى آثار ملوك العجم) von *Fazlullah ben Abdullah* S. ٣٢٧ كويند از تركستان جز وى رسولى برنخواست u. s. w.

1) Ich spreche von dem abgekürzten Infinitiv (Infinitivus apocopatus) nur mit Rücksicht auf die gewöhnliche Sprechweise, denn sonst ist بايد كرد nichts anderes als *opus est factu*, und es würde nicht schwer sein, für die Form كرد eine richtigere Benennung auszufinden als die: *Infinitivus apocopatus* es ist.

Abulfeda, Ibn Challikan, Abul Abbas Dimeschky, Ainy, Hesarfenn u. AA., welche diese Verse anführen, finden. Ja gleich im ersten arabischen Vers S. 3 ist das zweite Glied وللسائرين فى الظلم ما لاحت القمر nicht heil; es enthält Verstösse gegen das Versmass und die Grammatik, und man möchte sich versucht fühlen ohne Weiteres die Verbesserung des Schaiches Muhammed Tantawy: وما لاح للسّارين فى الظّلمة القمر aufzunehmen, wenn sie nicht in der Wortstellung gar zu weit von der Handschrift abwiche. Wie ich für die Verse انا الاسد الهزنه لدى الوغا * جى العناد مقالتى اسياقى (مقالب اسياف .v) * gesetzt habe: انّى انا الاسد الهزبر لدى الوغا * أجْنى القنا ومخالبى اسيافى sehe man S. 186. Die hiesige Handschrift scheint zwar in dieser Hinsicht den Vorrang vor der Wiener zu haben, aber auch sie ist nicht schuldlos. Den oft überflüssigen Art. ال habe ich einige Mal (warum nicht immer?) ausgeworfen. Ich werde später Gelegenheit haben auf solche Fragen zurückzukommen.

War es nun also gerathen, sich mit zwei solchen Handschriften an die Herausgabe des Textes zu wagen? Die Antwort fällt mir nicht schwer. Blos ein Aengstlicher hätte sich abschrecken lassen. Hätten wir nur wenige herausgegebene persische Texte, und müssten wir bei der Herausgabe von neuen mehr auf die Sprache als auf den Inhalt sehen, so hätte Sehir-eddin vielleicht fürs Erste noch lange ungedruckt bleiben können, da Handschriften desselben eben nicht häufig zu sein scheinen. Alle von meiner und Anderer [1]) Seite gethanen

1) Das Buch steht schon seit Jahren in der: Notice chronologique d'une centaine d'ouvrages pour la plûpart historiques et géographiques, tant Arabes que Persans et Turcs, qui manquent en grande partie aux differentes bibliothèques de l'Europe et dont il serait à propos, que les personnes qui sejour-

Schritte solche aus dem Morgenlande und namentlich aus Persien zu erhalten, sind bis jetzt ohne Erfolg geblieben. So viel ich sehen kann, ist es aber blos der Styl in Sehir-eddin's Werke, der den Ansprüchen der geläuterten Grammatik nicht überall entspricht; der Faden der Erzählung erscheint im Ganzen vollständig, nur hier und da sind einzelne leicht zu ersetzende Wörter — einmal S. 208 ein von mir aus Chondemir ergänzter Satz — ausgefallen, so dass der richtigen Auffassung und dem Verständnisse des Inhalts dadurch durchaus kein Abbruch geschieht. Der gesunde Kern einer Frucht wird nicht minder munden oder zuträglich sein, wenn auch die äussere Schale von Natur oder durch irgend einen Zufall etwas verunstaltet oder nicht ganz heil ist. Hätten die ersten Herausgeber der Classiker immer ganz fehlerfreie Handschriften abwarten wollen, so wäre wahrscheinlich manche der letzteren verloren gegangen, und die arabischen und persischen Geschichtschreiber, welche früher zum Theil in sehr fehlerhaften Texten erschienen sind, haben dennoch ihr grosses Verdienst gehabt und haben es zum Theil noch. Ersteres ist aber nicht einmal auf Sehir-eddin's hier erscheinenden Text anwendbar. Derselbe — ich behaupte es kühn — erscheint im Ganzen vollständig und richtig, die Eigennamen, so weit sie überhaupt feststehen, unentstellt, wir lesen die Geschichte Tabaristan's offen und klar [1]), nur der Styl bietet Unebenheiten. Und hier tritt die oben berührte Frage von selbst hervor, ob überhaupt Sehir-eddin's Styl ein fein geläuterter war. Ein rüstiger Mann der Feder ist deshalb noch kein Musterschriftsteller, und sollte es nicht sonst Beispiele geben, dass der Styl alter, ergrauter

---

nent dans le Levant, cherchassent dans l'interêt des sciences à se procurer les originaux ou des copies fidèles. St. Pétersbourg. 1834. p. 16 № 88 und den *Indicat. bibliograph.* S. 64. № 205.

1) Dass in den genealogischen Tabellen und Zeitangaben bisweilen eine kleine Verwirrung zu herrschen scheint, kann uns nicht irre machen.

Krieger — wie Sehir-eddin es war, der bei der Beendigung seines Werkes mit sechs und sechzig Jahren belastet seine körperlichen und geistigen Kräfte geschwächt und in Abnahme fühlte (S. 564) — nichts weniger als geglättet ist, während die hohe Wichtigkeit dessen was sie erzählen und berichten, diesen Umstand leicht übersehen lässt? Nehmen wir dazu, dass die Schreibweise der einen Hauptquelle, nach welcher Sehir-eddin sein Geschichtswerk zusammenstellte, von ihm selbst nicht gebilligt wird (S. 5—6); dass er in Gilan, Tabaristan und Masanderan lebte, wo das Persische von Schiras eben nicht einheimisch gewesen sein dürfte, dass er endlich selbst (S. 562) von den ausgezeichneten und einsichtsvollen, so wie gelehrten und verständigen Lesern hofft, erwartet und sie bittet und ersucht, ihm etwaige stylistische Versehen zu verzeihen, und zur Berichtigung derselben die Feder der Nachsicht und Verbesserung in Bewegung zu setzen, so haben wir vielleicht nicht Unrecht, wenn wir uns zu der Annahme versucht fühlen, dass Sehir-eddin's Styl überhaupt nie die Gefeiltheit des Styles von *Mirchond*, *Chondemir* u. AA. erreicht hat. Sein Styl nähert sich mehr der gewöhnlichen ungeschminkten, ich möchte sagen ungeschnürten Umgangssprache. Die Wiener Handschrift geht offenbar auf Glättung des Styles aus, aber wissen wir ob das in wirklicher Uebereinstimmnng mit dem ursprünglichen Texte oder mehr in der Absicht des Verbesserns geschehen ist? Haben nicht aus letzterem Grunde fast unzählige Stellen der Classiker und viele mittelalterliche Schriften jeglicher Art ihr ursprüngliches Gewand verloren? Kurz, die Herausgabe von Sehir-eddin nach den mir zu Gebote stehenden Handschriften und andern Hülfsmitteln, war, wenn auch gewagt, so doch hinlänglich entschuldigt durch die hohe Wichtigkeit des Werkes; es erscheint nicht der Sprache, sondern des Inhaltes, der Geschichte wegen, es tritt nicht für Anfänger im Persischen ans Licht, sondern für gelehrte Geschichtsforscher,

letztere werden sich durch kleine *stylistische Unebenheiten* nicht abhalten lassen, das fast auf jeder Seite vorkommende Neue, bis jetzt Unbekannte, mit Dank entgegenzunehmen, ersteren können dieselben zur Uebung und Belehrung dienen.

Bei der Feststellung des Textes bin ich auf folgende Weise verfahren. Die hiesige Handschrift bildet die Grundlage, die Lesarten der Wiener sind unten bemerkt, oder wenn sie offenbar nothwendig schienen, oder zum besseren Verständniss beitrugen, aufgenommen worden. Unter dem besseren Verständniss ist aber nicht das leichtere gemeint. Ich habe z. B. 563, 10) den Ausdruck چون بغور رسند *wenn sie der Sache auf den Grund kommen*, unbedingt dem der Wiener Handschrift چون بحقيقت برسند vorgezogen, so wie vorher S. 240 بپنک آمدند *sie kamen in die Zwicke* (Klemme) für بتنگ آمدند, wenn gleich letzteres das allgewöhnliche ist. Zu einer gänzlichen Zusammenschmelzung oder Zusammenwerfung beider Handschriften-Texte zu Einem, mochte ich mich nicht entschliessen, solches scheint mir eben so wenig gerathen, als auf der anderen Seite eine fehlerhafte Handschrift ganz unverändert abdrucken zu lassen, wenn eine bessere die nöthigen Berichtigungen darbietet. *Medium tenuere beati.* Wem daher einzelne Lesarten der Wiener Handschrift besser gefallen, der mag sie heraufnehmen, aber immer ist diess mit Vorsicht zu thun; ich habe mich selbst ein oder vielleicht mehrere Male irre leiten lassen z. B. S. 475, 9), wo ich das لرکه der hiesigen Handschrift hätte unberührt lassen können, da später (S. 513) auch die Wiener eben so hat. Den Ort kann ich übrigens bis jetzt noch nicht näher nachweisen. So wäre es unrichtig aus ihr S. 200 يغمر in بغمره zu verändern, ersteres ist allein richtig,

meine Vermuthung Anm. 4) an بيغو? unnöthig, oder S. 284, 10) مضغان in مصقان; مضغان oder مصغان war der Titel der Fürsten von Dunjawend oder Demawénd, und so wie اصبهبد den Heerführer, استندار *Ustundar*, den Bergfürsten (ملك الجبال) bedeutet; so bedeutet مَصْمُغان (= مس مغان) *Mas-mughan*, den Fürsten der Feueranbeter, كبير المجوس. Auch die verbessernde Hand der hiesigen Handschrift gab ihren Antheil. Dieselbe hat S. 188 den Namen des Samaniden-Wesires, der gewöhnlich in Handschriften und bei Orientalisten als *Abdullah ben Asis* erscheint, in *Abdullah ben Osair* (عبد الله بن عُزَير) verbessert. Nicht *Asis*, sondern *Osair* d. i. *Esra* (vergl. Cor. 9, 30) ist das allein Richtige. Niemand wolle mir sagen, dass ich anstatt شاكو u. s. w. شاكوه hätte aufnehmen sollen; ersteres ist die landgebräuchliche Form.

In andern zweifelhaften Fällen oder dunkelen Stellen zog ich *Muhammed ben el-Hasan* [1]), *Chondemir*, und Andere zu Rathe und liess dann Stimmenmehrheit entscheiden, oder gab wenigstens die verschiedenen Lesarten oder Angaben anderer denselben Gegenstand behandelnden Werke unter dem Texte an. Darauf weisen die da befindlichen Abkürzungen hin, von denen folgende vorkommen: 1) A. = *Ainy*, 2) all. = *alii*, 3) AJ. = *Aly Jesdy*, 4) AF. = *Abu Firas*, 5) Bh. = *Baihaky*, 6) C. = *Casanenis* (codex), 7) Ch. = *Chondemir* (حبيب السير) ChB. = *Chondemir* nach einer zweiten Handschrift, 8) Dsch. =

---

1) S. 268, 4a) ist das مسلخ (Aus- und Ankleidezimmer) der MM. dem مسلخ des C. vorzuziehen, und wohl auch S. 156, 4a) جستان dem حسّان.

Dschennaby, 9) F. = *Fafih*, 10) G. = *Tarichi Gusideh*, 11) H. = *Hamsa Isfahany*, 12) J. = *Jakut* (معجم البلدان), 13) K. = *Kaswiny* (آثار البلاد), 14) Ka. = *Kabusnameh*, 15) L. = *Lubb el-Tewarich*, 16) MS. = *Matla el-Sadain*, 17) Mu. = *Mudschmel-tewarich*, 18) O. = *Ouseley*, d. h. dessen Auszüge aus dem تاریخ طبرستان in seinen *Travels*, 19) Ot. = *Otby*, 20) OM. = *Otby-Muniny*, 21) R. = *Raschid-eddin*, 22) Sch. = *Schehrisadeh*, 23) T. = *Tabary*. Ferner bedeutet al. *alius*, d. h. die verbessernde Hand der hiesigen Handschrift; V. *Viennensis* (codex); MM. die beiden Handschriften von Sehir-eddin, die hiesige und die Wiener.

In Fällen aber, wo diese Hülfsmittel nicht das Gewünschte gaben, und wo namentlich offenbar der Abschreiber gesündigt hatte, da habe ich selbst nachgeholfen durch Auswerfung, Hinzufügung und andere Veränderungen, solches aber unten gewissenhaft angegeben. Meine Feder kam mir in der That vor wie eine tabarische Axt (تبر طبری), die da zur Bahnung eines lichten Weges durch den dichten Urwald bald ganze Bäume, bald einzelne Aeste, bald den Fuss und das Auge hemmendes Gestrüppe wegzuhauen, bald über klaffende Erdrisse Stege [1]) zu legen hatte, damit der errungene Pfad nicht unterbrochen werde. Ich werde im Laufe der erklärenden Anmerkungen auf solche im Texte vorgenommene Aenderungen zurückzukommen Veranlassung haben, und begnüge mich daher vorläufig zu bemerken, dass ich noch einige Aenderungen mehr gemacht zu haben wünschte; SS. 55, 180 und 315

1) Ich meine hiermit die Hinzufügung nicht nur einzelner Wörter, sondern ganzer Sätze, die durch die Schuld des Abschreibers ausgefallen eine Lücke im Text verursacht hatten, z. B. 208 der Uebergangssatz; بعد ازوی جعفر بن شهریار بن قارن دوازده سال پادشاهی کرد

حزمه دز anstatt حزمه زر, S. 40 Z. 8 اتفاقا anstatt اتفاق, S. 113 Z. 4 عمارت شهربند statt عمارت وشهربند, S. 132 und sonst باتحف anstatt باتحفه, S. 172 Z. 12 میبایدکه بیائی anstatt میباید بیای (es ist nöthig: komme), S. 189 شبیبی statt شیبی [1]), S. 191 Z. 17 آمل ausgelassen, S. 209 باناصر anstatt بانصر, S. 251 برنقش *Burunkusch* statt پرنقش, S. 262 بارغوش statt باغوش, S. 288 بعینك statt بغیك, S. 298 گیلورجان statt کیلورجان, S. 324 ابو اللوك statt اب اللوك, S. 448 Z. 17 کوس statt گوش, S. 496 für زیارت: مزار oder زیارتگاه, weil زیارت eigentlich nie den Ort der Wallfahrt anzeigen kann, wenn es gleich oft genug so in persischen Handschriften vorkommt, und endlich überall قشتمیر oder قوشتمیر für قشتم, so wie ich auch in *Chondemir* S. 65 Z. 18 بذهب ohne Weiteres in بذمت hätte ändern sollen. Solche eingewurzelte Erscheinungen aber, wie *Badusepan, Benu Badusepan* zu verbannen und durch *Kadusian, Benu Kadusian* (*Kadusianiden* vergl. vorläufig *Chondemir* SS. 71 u. 134) zu ersetzen, habe ich nicht wagen wollen. Andere dergleichen Andeutungen wird man vorläufig in dem Register finden. Für das Verständniss gleichgültige verschiedene Schreibweisen sind geblieben z. B. جهت und جهة, بالضرورت, بالضرورة, بالضروره, مولانای und مولاناء, تعین und تعیین, قومش = قومس, آبدان und آباداان. Dass ich namentlich in den ersten Bogen das و oft von seinem Worte durch ( ) getrennt, und dass das

1) Vergl. Notic. et Extr. IV, 346 etc. wo wir auch Scheibi (= Schebiby) lesen.

ا ر auf die folgende Zeile hinübergezogen ist, wird wohl Niemanden befremden; nicht nur kommen solche Trennungen oft genug in Handschriften vor (auch in der mir vorliegenden Sehir-eddin's und aa., wo sogar Wörter nach europäischer Art getrennt werden) sondern auch in persischen Druckwerken, z. B. in dem محرق القلوب und جلاء العيون [1]) endigt fast unzählige Male eine Zeile mit ر, und beginnt mit ا ر. Wenn aber S. 488 رود خانه مرز und S. 17 رود خانه موز, S. 510 ساسی کلام und S. 450 سیاسی کلام, und ferner تیجنه رود neben تیجنه رود vorkommt, so verweise ich deshalb auf die Anmerkungen. Ich hatte erst die Absicht, die zu dem Texte nöthigen Erläuterungen und Erklärungen in dieser Vorrede niederzulegen. Hierauf weist das: *v. praef.* S. 137 10a), 314 6a) hin. Vergl. *Chondemir* SS. 4—5. 141. Indessen haben mich immer neu hinzugekommene Hülfsmittel bestimmt, dieselben für *einen* besonderen Band aufzusparen, der sogleich nach der deutschen Uebersetzung erscheinen soll. Da jene Erklärungen *eine* — ich möchte fast sagen — Unzahl von Fragen bezüglich auf den gegebenen Text selbst, auf Geschichte, Zeitangaben, Länder- und Münzkunde, die gilanische, masanderanische und tabaristanische Sprache u. s. w. zu erörtern bestimmt sind, so werden vorherige Beurtheilungen des vorliegenden Textes mit Vorsicht zu Werke zu gehen haben, ein vollständiges und, wie ich glaube, richtiges Urtheil wird erst nach Erscheinung der Uebersetzung und der erklärenden Anmerkungen möglich sein.

Folgendes ist das Verzeichniss derjenigen muhammedanischen Handschriften, welche während des Druckes des Textes verglichen und eingesehen wurden, mehr oder minder zur Fest-

1) S. das „Asiat. Museum" S. 88—9.

stellung desselben mithalfen, und für die erklärenden Anmerkungen Beiträge liefern werden.

P. 1) Die Geschichte Tabaristan's (تاریخ طبرستان) von Muhammed ben el-Hasan ben Isfendiar, vergl. SS. 3—6. 28, 1). Kasan. Univ.

P. 2) Eine (neuere) Geschichte Gilan's ((تاریخ گیلان) von Abdul Fattah aus Fumen (عبد الفتاح فومنی), mir von Hrn. v. Chanykov zur Benutzung aus dem Caucasus zugeschickt[1]).

—

3) Tabary's, † 310 = 923, bekanntes Geschichtswerk in verschiedenen persischen, der gedruckten türkischen und der tschaghataïschen Bearbeitung. Von ersteren gehört ein Exemplar dem asiatischen Museum [2]), zwei andere so wie die tschaghataïsche Uebersetzung der öffentlichen Kaiserlichen Bibliothek [3]).

---

1) $^5/_{17}$ Mai. So eben erhalte ich Hrn. Chodzko's Aufsatz: „Le Ghilan ou les marais Caspiens" (in Nouv. Annal. des voyages 1850 Févr.). Da ist S. 199 eine „in Europa unbekannte" Geschichte von Gilan unter dem Titel: Futoukhât oder auch Tarikhi Ahmed Khani von einem Eingebornen aus Fumen, Mir Fettah erwähnt, und es werden aus ihr Auszüge mitgetheilt S. 200—210. Es ist ohne Zweifel die mir vorliegende Geschichte. In meiner Handschrift nennt sich, wie oben angegeben, der Verfasser عبد الفتّاح فومنی und sein Werk تاریخ گیلان; auf dem ersten (später von einer andern Hand geschriebenen) Blatte steht: احوالات گیلانات وگیلانانها; بتالیف عبد الفتاح فومنی موسوم بر(به) فتوحات (auf d. Rückentitel: وگیلانیان)

2) S. Bull. scientif. T. III. S. 62. 63. Bull. de la cl. historico-philolog. III. S. 221. Es ist dasselbe Exemplar, das für die Geschichte Sehir-eddin's gehalten worden war. Vergl. Bull. sc. a. a. O. S. 63.

3) Das „Asiat. Museum" S. 347.

A. 4) Masudy's, † 345 = 956 Goldene Wiesen (مروج الذهب). Asiat. Museum [1]).

AA. 5—6) Otby's — schrieb um 1036 — كتاب يميني oder Geschichte Jemin-eddaula Mahmud's (Asiat. Mus.[2]) und dazu den vortrefflichen Commentar Muniny's unter dem Titel; الفتح الوهبى على تاريخ ابى نصر العتبى. Der Verfasser war Ahmed ben Aly ben Omar el-Osmany el-Muniny (المنينى). Das Werk wurde im J. 1144 = 1731 begonnen und 1147 = 1734 beendigt. Es gehört dem asiatischen Institute des Ministeriums der auswärtigen Angelegenheiten an.

A. 7) Thaaleby's, † 429 = 1037, Edelperle des Jahrhunderts (يتيمة الدهر), die eigene Abschnitte über die Schriftsteller und Dichter Tabaristan's und Dschurdschan's enthält. Asiat. Museum [3]).

P. 8) Abul Fafzl Muhammed ben Husain el-Baihaky's, † 470 = 1077, Geschichte des Ghasnewiden Sultans Masud, Sohnes und Nachfolgers des Sultan Mahmud, dessen Geschichte eben die unter No. 5—6 angeführten Werke enthalten. Asiat. Museum [4]).

A. 9) تاريخ صالحى, ein chronologisches Werk bis zum Jahre 575 = 1179, wo es abbricht, weil Blätter fehlen. Die letzten Worte sind: (الناصر لدين الله (امير المؤمنين. Asiat. Museum.

1) Das „Asiat. Museum" S. 83.
2) Ebend. S. 203.
3) Ebend. S. 207. Vergl. Dieterici, Mutanabbi und Seifuddaula. Leipzig 1847. SS. 20. 21. 190.
4) Das „Asiat. Museum" SS. 668—9. Bullet. de la classe histórico-phil. I. 4.

A. 10) Muhammed Hamewy's Mansurische Chronik (تاريخ منصورى) bis zum Jahre 631 = 1232 fortgeführt [1]).

A. 11) Jakut's, † 626 = 1229, geographisches Wörterbuch (معجم البلدان). Asiat. Museum [2]).

A. 12) Schems-eddin Dimeschky's (im 14ten Jahrhund. der christl. Zeitr.) Auswahl der Zeiten in der Länder und Meere Merkwürdigkeiten (نخبة الدهر في عجايب البر والبحر). Asiat. Museum [3]).

P. 13) Raschid-eddin's, † 718 = 1318, Ghasanische Geschichte (تاريخ غازاني). Asiat. Museum [4]).

P. 14—15) Hamdullah Mustaufi Kaswiny's, † 750 = 1349, 1) Herzensergötzung (نزهة القلوب) [5]) und 2) Auserlesene Geschichte (تاريخ گزيده) [6]). Asiat. Museum.

A. 16) Ibn Muïn's Paradies der Geschichten (فردوس التواريخ) geschrieben im J. 1405. Oeffentl. Kaiserliche Bibliothek. [7]).

P. 17) Hafis Abru's, † 834 = 1430, Sahne der Geschichten (زبدة التواريخ). Oeffentl. Kaiserl. Bibliothek [8]).

1) Das „Asiat. Museum" S. 203.
2) Ebend. S. 204.
3) Ebend. S. 36.
4) Bullet. de la cl. historico-philol. T. II. S. 274.
5) Das „Asiat. Museum" S. 100.
6) Ebend.
7) Ebend. S. 347.
8) Ebend. S. 374.

P. 18) Fasih's, † um 845 = 1441, chronologische Uebersicht der Geschichte, bekannt unter dem Titel: مجمل فصیحی. Asiat. Museum [1]). (Abschrift.)

A. 19) 'Ainy's, † 855=1451, Perlengebinde (عقد الجمان). Asiat. Museum [2]).

P. 20) Abduressak el-Samarkandy's, † 887 = 1482, Aufgang der beiden Gestirne und Zusammenfluss beider Meere (مطلع السّعدين ومجمع البحرين). Asiat. Museum und Oeffentl. Kaiserliche Bibliothek. [3])

P. 21) Mirchond's, † 903 = 1498, Garten der Reinheit (روضة الصّفا). Asiat. Museum[4]) und öffentl. Kaiserliche Bibliothek [5]).

P. 22—24) Chondemir's (um 1500—1530) 1) Auswahl oder Kern der Geschichten (خلاصة الاخبار) 2) Richtscheid der Wesire (دستور الوزرا) 3) Freund der Lebensbeschreibungen (حبيب السّير). Asiat. Museum [6]).

P. 25) Ghaffary's, † 975=1567, Gemäldesaal (نگارستان). Asiat. Museum [7]).

---

1) S. Bullet. de la cl. historico-phil. T. II. S. 1 folgg.
2) Das „Asiat. Museum" S. 745 folgg.
3) Das „Asiat. Museum" SS. 205 u. 348.
4) Ebend. S. 205.
5) Ebend. S. 347.
6) Ebend. SS. 77. 205. Bullet. de la cl. historico-philol. T. IV. S. 238.
7) Das „Asiat. Museum" SS. 101. 205.

P. 26) Scheref Chan Bedlisy's (um 1580) Geschichte der Kurden (تاریخ الاکراد). Asiat. Museum [1]) und öffentl. Kaiserliche Bibliothek [2]).

P. 27) Amin Ahmed Rasy's, † 1010 = 1601, Sieben Klimate (هفت اقلیم). Asiat. Museum [3]).

P. 28) Iskender Munschi's bekanntes تاریخ عالم آرای عباسی. Asiat. Museum [4]).

P. 29) Die Schönste der Geschichten (احسن التواریخ) von Hasan dem Enkel des Emir Sultan Rumlu. Es befindet sich von diesem inhaltsreichen Werke nur das Ende des neunten Theiles und der zehnte Theil, die Jahre 807 — 984 = 1404 — 1576 umfassend auf der öffentl. Kaiserlichen Bibliothek [5]).

A. 30) Dschennaby's, † 999 = 1590, 1) Geschenk des Gebildeten und Gabe des Unterrichteten (تحفة الادیب وهدیة الاریب). Asiat. Museum [6]) und Asiat. Institut des Ministeriums der auswärtigen Angelegenheiten [7]).

T. 31) Muhammed ben Muhammed's aus Adrianopel, † 1640, Auswahl der Chroniken und Geschichten (نخبة التواریخ والاخبار). Oeffentl. Kaiserliche Bibliothek [8]).

---

1) Ebend. SS. 283. 661.
2) Ebend. S. 348.
3) Bullet. de la cl. historico-phil. T. III. S. 221.
4) Das „Asiat. Museum“ S. 77.
5) W. Ouseley besass nur den zehnten Theil (d. JJ. 900—985). S. dessen Catalogue etc. S. 10. № 346. Vergl. Indic. bibliogr. S. 77. № 18.
6) Das „Asiat. Museum“ S. 203—4.
7) S. Mémoires de l'Académie Imp. d. Sc. 6 Sér. T. III. S. 96.
8) Das „Asiat. Museum“ S. 382.

A. 32) Schehrisadeh's (in der Mitte des XVIIIten Jahrh. der christl. Zeitr.) Text der Geschichten (متن التواريخ). Asiat. Institut [1]).

Andere Handschriften werden an ihrem Orte genannt werden. Nur kann ich nicht umhin, hier noch eines besonders für mich erfreulichen Umstandes zu erwähnen. Der erste Bogen der Vorrede war schon abgedruckt, als ich von Paris her die Nachricht erhielt, dass eine auf meine Bitte durch die Güte der HH. Reinaud und Kazimirski besorgte Abschrift der S. 7 erwähnten Geschichte von Gilan unterweges sei. Dieselbe enthält, wie ich aus einem Briefe des Hrn. Kazimirski ersehe, die Geschichte Gilan's von den Jahren 880 — 920 = 1475, 6 — 1514. Da Sehir-eddin's Geschichte im J. 881 abbricht, so giebt die Handschrift aus Paris gerade die unmittelbare Fortsetzung, wird also für mich von um so mehr überwiegender Wichtigkeit sein, als die Geschichte Tabaristan's, Masanderan's und Gilan's bis auf die neueste Zeit herab von mir bearbeitet werden soll, wozu ich hinlängliche Hülfsmittel in Händen habe.

So weit war ich gekommen, als mir den $\frac{\text{27. April}}{\text{9. Mai}}$ die eben erwähnte Geschichte (تاريخ خانى) in der von Herrn Kazimirski besorgten, ausgezeichnet schön geschriebenen, und mit vielen Anmerkungen des erwähnten Gelehrten versehenen Abschrift zukam. Meine Erwartungen und Hoffnungen werden, wenn eine eilige Durchsicht ein vorläufiges Urtheil erlaubt, in jeder Hinsicht gerechtfertigt sein. Nicht nur finden sich da über unsern Sehir-eddin noch einige erwünschte Angaben, sondern auch die Geschichte des Schutzherrn desselben, des Sultan Muhammed († 883 = 1478) und ganz besonders des Sohnes und Nachfolgers des letzteren,

---

1) S. Chondemir, S. 130.

Kargia Mirsa Aly, dem schon im J. 862 = 1457 von seinem Vater die Herrschaft über Lahidschan übertragen worden war, erhält die bedeutendsten Vervollständigungen [1]) u. s. w.

Das Register wird, hoffe ich, im Ganzen vollständig sein, doch schwirrten die Namen قارن, محمد, علی, شهریار, غازی, شاه, حسن, احمد, u. aa. so bunt vor den Augen, dass etwaige Versehen wohl zu entschuldigen sein werden.

Der freundlichen Beihülfe verschiedener Gelehrten wird in den erklärenden Anmerkungen gebührend gedacht werden.

So ist denn eine neue Quelle für asiatische Geschichte geöffnet und zugänglich gemacht. Möchten die, welchen es vergönnt ist, dieselbe zu ergänzen und zu vervollständigen nicht verschmähen. Solches ist mein sehnlichster Wunsch.

St. Petersburg den $\frac{29. \text{April}}{11. \text{Mai}}$ 1850.

B. Dorn.

---

1) Auch meine S. 11 ausgesprochene Vermuthung, dass anstatt انکو, رانکو Ranku zu lesen sei, wird da bestätigt.

تاریخ

طبرستان ورویان ومازندران

تالیف

سید ظهیر الدّین بن سید نصیر الدّین المرعشی

که باعتنا واهتمام کمترین بندگان

برنهارد دارن

در دار السّلطنهٔ
پطربورغ

بطبعخانهٔ اکادمیهٔ سنیهٔ ایمپراطوریه

فی سنهٔ ۱۲۶۶ هجریه مطابق سنهٔ ۱۸۵۰ عیسویه

مطبوع گردید

بسم الله الرّحمن الرّحيم

حمد بيحد (1 (وسپاس) بيعد مالك الملکی را که ذات پاکش بصفت دوام وقدم موصوفست کما قال عز وجل کل شیٔ هالك الا وجهه واوصاف کمال جمالش بمغفرت ومرحمت مشهور که هو الغفور الرحيم ونعوت صفات جلال او بقهاری معروف (2 (که) هو الله الواحد القهار لك (3 (الحمد يا ذا الجد والمجد والعلى تبارکت تعطى من تشاء وتمنع (4 بيت بجمال وجلال حيرانند * غير حق ديگری نميدانند * وشکر بيمر وثنای اوفر حضرت جباريرا که تاج داران هفت اقليم بآستان جبروتش سرفگنده درمقام عجز وانکسار رطب اللسان وعذب البيان عذر خواهان ودعا گويانند که ربنا اغفرلنا ذنوبنا واسرافنا فی امرنا وثبت اقدامنا وانصرنا على القوم الكافرين

1) وثنای 2) om. 3) المجد 4) add. بيت

چگونه شکر تو گوید زبانم * که هستی برتر از عقل وگمانم * وامداد صلوات ناميات واعداد تحيات زاكيات تحفهٔ حضرت پادشاه کشور لَوْلَاكَ وسلطان ممالك وَمَا أَرْسَلْنَاكَ كه بر تارك مباركش تاج رسالت وسروری مقرر آمد وبر لوح دلش سورهٔ أَلَمْ نَشْرَحْ محرر گشت بيت زنور معجز او اقتباس کرده کلیم * زخوان دعوت او چاشت خورده ابراهیم ودیدهٔ رمد دیدهٔ انسانی بکحل خاك درگاهش روشن ومنور شد وكليد خزاين اسرار الهی بمفتاح فصاحت وبلاغتش كشاده ومفتوح گشت تا درر ولآلی توحيدش نثار معتکفان بارگاه جلال او گردد ومقربان درگاه جمالش را از فيضان راحم او حضوری پیدا آید ومصباح انوار قدومش دليل وهادی ره روان بيت دو عالم را مفاتیح هدی بود * دو گیتی را مصابيح دجی بود * زبانش ترجمان پادشاهی * دل او کاتب وحی الهی * امانت دار ربّ العالمين بود * كه پيش از خلق در عالم امین بود * صدر صفّهٔ اصطفی محمد مصطفی علیه صلوات ربّ العلی ودرود بی پایان ودعای فراوان بر اولاد واتباع واشیاعش که برگزیدهٔ آدمیان وپسندیدهٔ انس (1 (وجانند) شعر عليهم سلام الله ما ناحت القمْر * (2 وللسايرين فی الظّلم ما لاحت القمرّ * اما بعد بدان ايدك الله تعالى بنصره (3 وجعلك فی الدّارين سعيدًا بفضله كه اين (4 (مجموعه) رساله ايست در بارهٔ تاريخ ممالك طبرستان (5 (ورويان ومازندران مشتمل بذكر ابتدای عمارت آن دیار واستيلای حکام نامدار وسلاطين کامگار وسادات بااقتدار علیهم صلوات ربّ الابرار وذکر مردم ذی شوکت بیگانه که در آن مابین بغلبه

1) وجان 2) vid. praef. 3) MM. وجعل 4) مجموع 5) pro و: از

واستیلا بدان ولایت احیانا غالب ومستولی گشته اند وقصص ایام دولت هر کدام از ایشان (1 (ولزمان) نکبت هر یکی که (2 (بمصداق تُؤْتِی ٱلْمُلْكَ مَنْ تَشَآءُ وَتَنْزِعُ ٱلْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَآءُ سمت وقوع یافته است وتصحیح انساب ملوك عظام وسادات کرام که درآن مقام بریاست استقلال تمام داشته اند (3 ترتیب داده می شود واین نسخه مولفست از مضمون دو تاریخ یکی آنکه سابقا بنام خسرو رویان المنتقل الی دار الجنان ابو المعالی فخر الدوله شاه غازی بن زیّار بن کیخسرو استندار نوّر الله ضریحه مولی الموالی وبدر المعالی مولانا اولیاء الله که یکی از علمای شهر آمل حرسها الله تعالی بود تصنیف کرده است ودیگر آنکه مغفرت پناه رضوان دستگاه علی بن جمال الدین بن علی بن محمود النجیبی رویانی غفر الله ذنوبه وستر عیوبه باسم خزینهٔ مبارکه وکتب خانهٔ (4 (متبارکه) حضرت سلطنت پناه اسلام ملاذی (5 (جمجاه) خدایگانی زین الدّنیا والدّین عون الضعفاء والملهوفین کارگیا میرزا علی سلطان ابن سلطان کامگار شهنشاه نامدار مالك (6 (رقاب) الامم مولی ملوك الجیل والدیلم المختص بعواطف ربّ الامم شمس الاسلام والمسلمین کارگیا سلطان محمد خلّد الله (7 (ملکه) (8 (وسلطانه) وافاض علی العالمین آثار (9 (عدله) (10 (واشفاقه) (11 (بیت) شهزادهٔ که نه فلك از غایت شرف * باطل آستان رفیعش برابرند * تصنیف کرده است چون این دو تاریخ را

1) وازمان 2) برمصداق آیه 3) add. و 4) متبارك 5) جمجاهی 6) الرقاب 7) M. ملکهما 8) M. وسلطانهما 9) M. عدلهما 10) M. واشفاقهما 11) om.

حسب المقدور مطالعه کرده شد یکی از ایجاز مخل ودیگری از اطناب ممل خالی نبود ونیز الفاظ تراکیب تالیف مولوی رویانی را چنانچه برسم عادت اصحاب انشا وبلاغتست مربوط ومضبوط نیافتیم تا چون بمطالعهٔ اشرف اقدس اعلی حضرت خدایگانی خلافت پناهی سلطنت وعدالت آثاری رافت ومرحمت دستگاهی مخدوم زادگی زین الاسلام والمسلمین خلد 1) (ظلال جلال) سلطنته وخلافته الی یوم الدین مشرف ومستسعد گردد آنچه فواید علم تاریخست بلا تکلف بر ضمیر منیر که آینهٔ مظهر الطاف الهیست روشن وهویدا گردد قدم در بساط انبساط نهاده تالیف از تصنیف 2) (مولانای) آملی نوّر مرقده 3) (کرده) هرچه درآن نسخه از قصص وتواریخ اعیان واصحاب مذکوره فروگذاشته بود 4) (و) ایجاز واختصار نموده در تصنیف 5) (مولای) رویانی برّد مضجعه یافته شد باز آنچه زاید از مقصود بود 6) (و) موجب تطویل لاطایل تحته میگشت ترک کرده حکایات وقصص مطلوبه را در سلك عبارات وحکایات مولانای آملی منخرط گردانیده دریك جلد تالیف رفت ودر بعضی مواضع نیز آنچه مؤلف حقیر المحتاج الی رحمة الله رب الخبیر ظهیر غفر ذنوبه از مردم صاحب وقوف شنیده وتحقیق کرده 7) (بود و) در نسختین یافت نمی شد هم بعبارت شکستهٔ خود نوشته است وهرچه از نسخهٔ مولاناء آملی نوشته شد همان عبارت 8) (مربوطهٔ) مرغوبهٔ ایشانست وآنچه از نسخهٔ مولاناء

1) ظلاله وجلاله 2) مولانا 3) al. نموده 4) om. 5) مولانای 6) om. 7) است * 8) مربوط

رویانی مرحوم نوشته آمد دربعضی (1 (مواضع) تغییر عبارت رفته است اما فصلی که در آخر تاریخ ملوك گاوباره (2 در بارهٔ ایالت وسلطنت ملك معظم ملك کیومرث نوّر قبره وفرزندان او نوشته شد که در تاریخین (3 (مذکورین نبوده) ونیز فصلی که در آخر این کتاب در بارهٔ (4 (خروج) سید ایّد الهادی الی سبیل الرشاد سید قوام الدین علیه الرحمة (5 (نوشته خواهد شد) انشاء الله تعالی خاصهٔ (5a (حقیر) است زیراکه درآن (6 (نسخه) آن تاریخ مسطور نبود اگر درآن عبارت قصوری یابند امید بکرم کامل ولطف شامل خدام درگاه اعلی که هریکی علامهٔ زمان ویگانهٔ دورانند آنست که باصلاح آن این حقیررا ممنون گردانند وبرآن عیب نفرمایند واین کتاب (7 (مولفست) بریك مقدمه وفصول چند وبالله التوفیق وعلیه التکلان مقدمة الکتاب بعون الله الملك الوهاب در فواید علم تاریخ بدانکه علم تاریخ علمیست مشتمل بر شناختن حالات گذشتگان این جهان که چون اهل بصیرت بنظر اعتبار بر مصداق فاعتبروا یا اولی الابصار نگاه کنند بدلایل عقلی که فاعتبروا یا اولی الباب (8 (بدانند) که احوال مردم حال را مآل کار بر همان منوال خواهد بود وغرض ازآن مجرد قصه خوانی وخوش آمد طبع وهوای نفسانی نباشد وغرض کلی ومقصود اصلی برآن باشد که از دانستن آن فایدهٔ دین ودنیا بحاصل آرد که اگر مقصود ازآن فایدهٔ دارین نبودی خدای تعالی عز شانه در کلام مجید ذکر انبیا واولیا که پادشاهان دین ودنیا

---

1) sic V. in M. موضع 2) add. و 3) مذکور نبود 4) om. 5) نوشته شد 5a) al. فقیر 6) نسخ 7) مولف است 8) بدانند

اند نکردی واحوال کفره وفجره وفسقه را که خسر الدنیا والآخرة اند هم باستقصا یاد 1) (نفرمودی) چون از احوال جمیع حکایت کرده است محقق گشت که از 2) (دانستن) احوال گذشتگان عالم فواید دارین حاصل است کقول تعالی أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وقال ایضا أَلَمْ يَأْتِهِمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَقَوْمِ إِبْرَاهِيمَ وَأَصْحَابِ 3) (مَدْيَنَ) وَالْمُؤْتَفِكَاتِ وامثال این در کلام ربانی بسیار است که مشعر است برآن که از وقوف بر احوال گذشتگان 4) (عالم فواید دینی ودنیاوی حاصلست غرض که گذشتگان) این جهان وسکّان این زمان از پنج قسم خالی نیستند قسم اول انبیا واولیا علیهم السلام اند که خواندن ودانستن احوال ایشان عبادت وطاعت محض است وهرچند ذکر ایشان بیشتر قرب بحضرت عزت بیشتر که این طایفه واسطه اند میان خدا وخلق قسم دوم سلاطین کامگار وخلفای نامدار وشاهان ذوی الاقتدارند که در ایام دولت خود بکامرانی 5) (وجهانمطاعی) گذرانیده در تربیت وتقویت اولیای دولت خود اهتمام تمام نموده‌اند ودر 6) (قلع) وقمع مخالفان کوشیده چون سلاطین حال خلد اقبالهم را از احوال سلاطین 7) (ماضیه) غفر لهم وقوف بحاصل آید ازآن عبرت گیرند ودر تدابیر جهانداری بر 8) (نهجی) که شاهان ماضی سلوك کرده ازآن بهره مند گشته‌اند قیام نمایند واز هرچه مجتنب ومحترز بوده اند ایضا احتراز واجب دانند وبتحقیق بدانند که آنچه از گذشتگان مانده است نام نیکست

1) بفرمودی 2) om. 3) المدین 4) om. 5) وجهانبانی 6) خلع 7) ماض 8) نهج

وعظمت وجلال سزاوار قادر باکمال است وبندهٔ حقیررا بجزاز عجز وانکسار چیزی دیگر نمیرسد وما تحت سلاطین عظام حال هم بر احوال ما تحت سلاطین ماضی چون واقف گردند بدانند که اطاعت سلطان عادل (1 (وجایر) همچنانکه براحوال اصحاب گذشته لازم بود بر ایشان هم لازمست تا امور عالم بر نهج صواب جاری گردد وبر عدل وظلم ایشان طوعا وکرها رضا باید داد همچنانکه از مخبر صادق علیه السلام مرویست که (2 (وَقِّرُوا) السلطان (3 (وبجّلوهم) فانهم ظل الله فی الارضین اذا (4 (کانوا عدولا فان لم یکونوا عدولا) فعلیهم الاجر وعلیکم الصبر قسم سیم زهاد وعباد وگوشه نشینان ومعتکفان عتبهٔ جلال الوهیت اند که مقتدای اهل ایمان واسلام ایشانند ومتابعت اقوال وافعال این جماعت بر جمهور خلایق واجب ولازم است (5 (و) طایفهٔ حالیه چون بر احوال طایفهٔ ماضیه واقف گردند بدانند که ترك شهوات ولذات دنیاوی اعظم طاعات وعبادانست وبر سرّ فلا تتبّعوا الهوی فیضلك عن سبیل الله واقف (6 (گشته) بتحقیق معلوم کنند که مخالفت هوای نفس موجب نجات دارینست وبجز عمل صالح ونام نیك چیزی از ایشان نخواهد ماند همچنانکه از گذشتگان این (7 (صنف) نمانده است وچون به برکت تقوی مدفن ومقبرهٔ گذشتگان در دنیا مسجد اهل عالم است ودر عقبی مقام ومسکن جنت الماوی که قوله تعالی واما من خاف مقام ربّه ونهی النفس عن الهوی فان الجنة هی الماوی جهت مردم حال نیز در دنیا وعقبی همچنان خواهد بود قسم چهارم حملهٔ سلاح وارکان دولت پادشاهند این طایفهٔ حالیه

1) وجابر (2 فرد (3 وتجلوهم 4) sic V. in M. کان عدولا 5) om. 6) کردند
7) ضعیف

چون بر (1 احوال طایفهٔ ماضیه که از صنف ایشانند واقف گردند بدانند که آنچه موجب سعادت ایشان بود چیست بر همان منوال سلوك نموده از آنچه دلیل بر نکبت وشقاوت گذشتگان بود اجتناب نمایند ودر دامن اقبال ودولت در آویزند ونیز آداب ورسوم محاربه وصف آرائی را در معارك به تتبع گذشتگان موجب شجاعت ومردانگی خود گردانند واز افراط (2 (و) تفریط که تهوّر (3 (وجبانت) است اجتناب نمایند ونا محمود شمرند قسم پنجم ارباب حرث واصحاب نسل ومتوطنان ولایات وساکنان سوق وتاجران باوقوف واهل فسوق وفجورند چون این طایفه نیز بر احوال گذشتگان ابناء جنس خود وقوف حاصل کنند بدانند که در این دنیا آنچه موجب فواید ایشان در آن بود چیست وآنچه دلیل بر نکبت وخسران آنها گشته بود کدامست (4 (فلاجرم) از مذمومات بگریزند ودر دامن نیکی در آویزند چه طبع انسانی مجبول بر ترك مکروهاتست وهر قسمی ازین اقسام خمسه قابل شدة وضعف اند وهریکی در کار خود یکتای بیهمتا اند وطبع مجموع مایل بجانب خیراست وآنچه از مردم شریر وبدکار بظهور میرسد در آن نادم وپشیمانند وآنکه چنین باشد از انسان نیست ودر شان آنها نازل است که اولئك کالانعام بل هم اضلّ وچون از ادنی تا اعلی هریکی از جنس گذشتگان خود متنبه گشته از آنچه موجب ازدیاد نکبت وخذلان آنها بوده‌است احتراز نمایند وبدانچه موجب ازدیاد درجات ومراتب ایشان بوده‌است بدان قیام نمایند ودر دنیا وآخرت برگزیده

1) add. احوال 2) om. 3) وخیانت 4) al. بس لاجرم

وپسندیده گردند پس دانستن علم تاریخ از جملهٔ علوم ضروریه باشد بتخصیص پادشاهان شوکت آثار وسلاطین بااقتدار را که ایشان بعد از انبیا واولیا خلاصهٔ (1 موجوداتند وامور سایر اهل عالم (2 (منوط) برای صوابنمای ایشانست فلهذا هرچند بر احوال واوضاع شاهان ماضیه (3 سلاطین حالیه را وقوف بیشتر تدابیر در امور مدن وامصار وتربیت بر اخیار واشرار بصواب مقرون تر چه هرچه بر گذشتگان محمود بود اکنون نیز محموداست وبالعکس (4 (عکس) غرض که آنچه موجب نجات اخروی وصلاح دنیویست عمل صالح است واز عجب وکبر وماومنی دور بودنست بیت

چون درین دنیا نکوکاری بهست * (5 زعم بدرا گر نکوکاری بهشت * حکایت

آورده‌اند که هارون رشید بحج رفته بود چون بادای مناسك مشغول شد در میان صفا ومروه هودج اورا میکشیدند وبر عادت سلاطین چاوشان مردم را میراندند قضارا شیخ بهلول مجنون علیه الرحمة درآن مقام حاضر شد وآواز (6 (برآورد) وگفت ای جبار اگر بفرمان بردن خدا آمدهٔ ومیخواهی که طاعت بجا آری از سیرت وسنت مصطفی تجاوز مکن هارون جواب داد که سیرت مصطفی چه بود وسنتش درین مقام چیست بهلول فرمود که بنقل صحیح تحقیق شد که درین مقام حضرت رسول علیه السلام بقدم مبارك خود سعی میکرد واعراب دوش بر دوش او میزدند آنجا (7 (طردی) ودور باشی وزجری نبود وحضرت ایشان نیز همچون دیگران در مقام عبودیت وبندگی سلوك (8 (میکردند) هارون گفت ای بهلول مارا

---

1) add. و 2) منوط 3) M. add. و 4) om. 5) in M. رغم 6) داد 7) تردی 8) میکرد

وعظی دیگر بگو بهلول فرمود که (1 شعر دخل الدّنیا اناس قبلنا * وخلوا عنها وخلّوها لنا * ودخلناها (2 (کما) قد دخلوا * ونخلّیها لقوم بعدنا * (3 حکایت از حکیمی پرسیدند که ادب از که آموختی گفت از بی ادبان که هرچه از ایشان صادر می شد که مرا خوش نمی آمد دانستم که اگر از من نیز ازآن نوع صادر شود (4 (پسند) دیگران هم نخواهد بود غرض که هرکه در دنیا متابعت اخیار (5 کند واز (6 (افعال) واقوال اشرار اجتناب نماید در دنیا ثمرهٔ ذکر جمیل ودر آخرت فایدهٔ اجر جزیل حاصل خواهد کرد کما قال الله تعالی مَنْ کَانَ یُرِیدُ ثَوَابَ الدُّنْیَا فَعِنْدَ اللهِ ثَوَابُ الدُّنْیَا وَالْآخِرَةِ وَکَانَ اللهُ سَمِیعًا بَصِیرًا والله (7 (ولی) التوفیق والرشاد

فصل در ذکر عمارت رویان

قدیم تر طرفی از اطراف طبرستان لارجانست که افریدون بدیه (8 (ورك) که قصبهٔ آن ناحیه است در وجود آمد وسبب آن بود که چون ضحاك تازی جمشیدرا پاره پاره کرد آل جمشید ازو نغرت (9 (کردند) تا در میان عالمیان در ذکر ایشان فتوری پدید آمد مادر افریدون بامتعلقان خود به پایان کوه دنیابند بدیهی که مذکور شد پناه (10 (گرفت) وچون افریدون از مشیمهٔ کُنْ فَیَکُونْ بیرون آمد بجهت آنکه جبال ذی زرع وصحاری غیر ذی زرع بود بحدود سواد کوه بقریهٔ شلاب نقل کردند که درآن موضع چرا خوب می باشد ومقیمان آنجارا تعیش از منافع باج وخراج گاوان حاصل می شد چون آن طفل را سال از هفت بگذشت مهار در بینی گاوان کردی ومرکب خود ساختی وبشکار

---

1) add. شعر 2) om. 3) add. حکایت 4) پسندیده 5) add. کند 6) M. احوال 7) om.
8) ورکی 9) نمودند 10) M. کرفتند

میرفتی وبحسن وجمال آن کودک چنان بود که (1 گوئی از عکس آفتاب بر روی خاک (2 (آفتابی) دیگر طلوع میکند وچون بسن (3 (مراهق) رسید جوانان آن دیار برای دفع نکبات پناه بجلادت (4 (وشهامت او می جستند وچون از سنّ مراهق بگذشت وبشباب رسید جمعیت او رونق گرفت وبولایت لپور بدیهی ماوچکو آمد وَمَا كَتَبْنَا اِلَّا ما سمعنا وما كنّا للغيب حافظين شعر فقد قالت اناس مثل هذا * فقلنا مثل ما قالوا وكنّا * غرض که چون فریدون را شوکتی پدید آمد (5 مردم امیدواره کوه که اکنون (6 (بکثرت) استعمال امیاره کوه میخوانند ومردم کوه قارن (7 (نیز) بدو پیوستند وبرای (8 او گرزی بصورت سر گاو بساختند واز جهات واقطار طبرستان مردم نزد او می آمدند تا (9 (علو وعدت) او زیاده (7 (می) شد آنکه آهنگ عراق کرد ودر اصفهان کاوهٔ آهنگر (7 (نیز) خروج کرده (7 (بود) او نیز بدو پیوست وباتفاق قصد ضحاک کردند وبشهر بابل که اکنون کوفه میخوانند ضحاک را مقید ساختند وبکوه دنیابند آوردند وبدیه (10 (ورك) که مسقط الراس او بود در بند (11 (کردند) (7 (بیت) نهاد از بر تخت ضحاک پای * کلاه (12 (کئی) جست وبگرفت جای * چون افریدون پیر شد مقام خود در تمیشه ساخت واین تمیشه (13 که ذکر آن بتفصیل خواهد آمد (14 اکنون خرابه است وتمشه کوتی میخوانند وهنوز طلال ودمن آن در موضعی که بانصران

---

1) add. از کثرت 2) اکر 3) افتادی آفتابی 4) مراحق pro : و او 5) M. add. و 6) 7) om. 8) add. او 9) M. وعلو عدت 10) ورکی 11) کرد 12) M. کهی 13) M. add. و 14) M. add. در موضعی که بانصران میخوانند ظاهر است

میخوانند ظاهر است وخواجه رویانی در (1 (تاریخ) که تالیف کرده (2 نوشته (3 بشاهنامه که ابیاتش دستور افاضل شعرای اهل عالم است ذکر فرموده‌اند
بیت ز آمل گذر سوی تمیشه کرد * نشست اندر آن بیشه اندیشه کرد *
بعد از آن در توطن فرمودن وملجا وماوا ساختن شاه افریدون فرموده‌است
بیت کجا (4 (که) جهان کوش خوانی همی * جز این نیز نامش ندانی همی *
واین کوهیست از ولایت کجور که حالا بطرف کجور واقع است وچون از آمل تا تمیشه گذر فرمائی معلوم تو گردد وبکجور قریهٔ کوش را تخت اقبال وموضع باجلال خود ساخته پس باید که تمیشه بمیان اهلم باشد نه تمیشهٔ بانصران که اگر تمیشه مراد از تمیشهٔ کوتی بانصران باشد که سرحد استرآباد (5 وساریست لازم (6 که از آمل گذر بر تمیشهٔ آن بانصران کنند وباسترآباد روند ویا خود انتساخ بشاهنامه غلط کرده‌اند وفرمودهٔ حکیم فردوسی چنین بوده‌است بیت زگرگان گذر سوی تمیشه کرد * نشست اندر آن بینشه اندیشه کرد * که استرآباد در قدیم گرگان بوده‌است وبدین لفظ هم شعر موزونست واز گرگان بتمیشهٔ بانصران گذر فرماید وبکجور بقریهٔ کوش آید محل شبهه نیست (7 (وموانع) مرتفعست والعلم عند الله بما کان وبما یکون غرض که بقول مورخان اول عمارت رویان را شاه افریدون که بفریدون فرخ وفریدون گاوسوار شهرت دارد کرده‌است وفریدون را سه پسر بوده‌است چنانکه مسطور است بیت زسالش (8 (چو یك) پنجه اندر رسید * سه فرزند آمد گرامی پدید * بتخت جهاندار هر سه پسر *

1) تاریخی 2) M. add. و 3) M. باشاهنامه 4) کو 5) add. است 6) add. آید 7) مواضع 8) چه یك

سه فرخ نژاد از در تاج (1 ور * ببالا چو سرو وبرخ چون بهار * بهر چیز
ماننده‌ٔ شهریار * یکی را ایرج نام نهاد ودیگری را سلم ودیگری را تور
چون سلم وتور ایرج را بقتل آوردند فریدون را همگی همت برآن باعث
شد که خونخواهی ایرج بفرماید وعورتی که از ایرج باردار بود پسری
زائید منوچهر نام کردند چون منوچهر بزرگ شد فریدون اورا بخونخواهی
پدرش تحریص وترغیب نمود منوچهر باشارت جد بزرگوار (2 (خویش)
بقصاص پدر خود سلم وتور را بقتل آورد ودر ساری پهلوی پدر خود دفن
فرمود وحسب الاشارهٔ او گنبد بر بالای آن سه تن ساخته در غایت محکمی
که اکنون نیز باقیست سه گنبد میخوانند مردم بشکافتن آن عمارت سعی
بسیار کردند اصلا وقطعا میسر نشد چون فریدون در آنزمان از دار
دنیا رحلت نمود افراسیاب بالشکر گران بمقابلهٔ منوچهر بدهستان استرآباد
رسید ولشکرگاه عظیم ساخت منوچهر در آنوقت در اصطخر فارس بود
چون ازین حال آگاهی یافت قارن کاوه که سپهسالار او بود بابرادر او
آرش رازی وقباد را باسپاه گران بقراول فرستاد وچون نزدیک لشکر
افراسیاب رسیدند افراسیاب را از آنحال آگاهی دادند بالفور بلا تانی
بر ایشان تاخت ومنهزم شد بیت درشتی وتندی نیاید بکار * بنرمی
برآید زسوراخ مار * (3 (چنین) روایت کرده‌اند ودر تاریخ (4 تازی نوشته که
اول کسی که در جهان غدر کرد افراسیاب بود آنحال چنان بود که افراسیاب
مکتوبی بجواب کاغذ قارن کاوه بدروغ فرموده نوشتند مضمون آنکه نامهٔ

1) in M. زر (?) 2) خود 3) حکایت 4) add. تازی

ترا که (1 نوشتهٔ خوانده‌ام وهواداری که کردهٔ معلوم شد چون من ایران را مستخلص گردانم عهد (2 (کرده‌ام) واز یزدان (3 (پذیرفته ام) که ملك ایران را بتو تسلیم کنم ومبالغهٔ چند در آن باب بفرمود نوشتند وبنیاد آن غدر را چنان محکم گردانید که کذب آن در هیچ فکری صورت نه بندد ونوشته را بقاصد داد وفرمود تا ببرد وبمعسکر منوچهر رساند چون منوچهر برآن اطلاع حاصل نمود فی الحال قارن را بفرمود تا بند کردند وبدرگاه حاضر (4 (گردانیدند) وسپهسالاری را بآرش رازی داد چون قارن را از میان لشکر بیرون بردند باندك مدت افراسیاب بر لشکر منوچهر غالب آمد وسپاهش منهزم گشته بعراق آمدند وبعد از آن منوچهر غدر افراسیاب را معلوم کرد (5 وقارن را تسلی خاطر داد وبند برداشت وبمرتبهٔ خود باز فرستاد ومنوچهر بنفس خود بالشکر بری نزول فرمود وافراسیاب مقابل منوچهر در دولاب طهران لشکرگاه کرد وهر روز بمنوچهر چیرگی می یافت چون چنان دیدند بفرمود تا قلعهٔ طبرك را بساختند واول کسی که قلعهٔ بنیاد کرد او بود وطبرك اولین قلاع عالم است وبزبان طبری طبر کوه را گویند وچون در میان صحرای قلعهٔ ری تپهٔ بزرگ واقع است آن تپّه را طبرك میخوانند یعنی کوهک بکاف تحقیر بسبب سایر جبال که درآن حوالی واقع است وآن قلعه را ازآن سبب بدین اسم موسوم گردانیدند وچون آن عمارت تمام شد منوچهر پناه بدانجا برد ودرآن قلعه متحصن شد وبعد ازآن از قلعه بیرون آمده بشهر ری نهضت فرمود (6 (واز) آنزمان شهر ری مقابل گنبذ فخر الدولهٔ دیلمی که بعد ازآن ساخته اند بوده واهل

---

1) add. ای قارن (2 کردم (3 بذیرفتم (4 کردند (5 add. و (6 M. در

ری آنموضع را دز رشکان گفتندی وتا آخر عهد دیالمه بران قرار بود مقصود آنکه درآن شهر هم منوچهر نتوانست بود بالضروره ازآنجا فرار (1 (نمود وبراه لارجان رو به بیشهٔ تمیشه نهاد افراسیاب درعقب او بیامد منوچهر برستمدار درآمد واین سخن هم دلالت میکند بر آنکه تمیشه بمیان اهلم باشد نه تمیشهٔ بانصران زیرا که از تمیشهٔ بانصران تا رستمدار (2 ولایت ساری وآمل در میانست وهم از راه لارجان بتمیشهٔ اهلم آمدن بغایت نزدیکست وتا بتمیشهٔ بانصران بسیار دور وهم آنکه چون از راه لارجان بتمیشهٔ بانصران روند (3 باز (4 (باید) گشتن ومعکوس برستمدار آمدن واین معنی بسیار (5 دور مینماید والعلم عند الله تبارك وتعالی چون منوچهر برستمدار در آمد بکورشید رستاق نزول فرمود وچون مشاهده کرد قریه (6 که بچلندر مشهور است ومعروف وکوه بادریا باسایر املاك رستمدار نزدیکتر است اینجا فرود آمد ومابین ونوشه ده وقریهٔ (7 کنس (8 خندقی عظیم حفر فرمود چنانکه از کوه ودریا درحیطهٔ آن خندق بود وآثار آن خندق هنوز موجود است وخود بالشکر آنجا ملتجی شد وعیال خودرا بقریهٔ (9 (موز) که درآن زمان مانهیر میگفتند فرستاد ودر دامن آن کوه غار عظیم بود جملهٔ ذخایر خودرا باغرق وبنه بدانجا فرستاد بدرآن غار قلعهٔ فرمود ساختند واکنون نیز هر (10 چند خرابست (11 (بدز) منوچهر

---

1) نموده om. 2) و add. 3) و add. 4) om. 5) از مطلوب add. 6) که add. 7) ex چند Ch. in MM. hic کیس 8) M. add. را 9) M. موزو Ch. قلعهٔ مورکه 10) add. چند
11) sic V. in M. بذر

مشهور است ومعروف وبعد از حکومت حسن بن یحیی العلوی 1) (که)
بکوچك 1) (علوی) اشتهار دارد 2) چون نوکران وکسان او درآن غار رفته
بودند غنایم بسیار برداشتند الغرض که جهان عریض چون سوراخ
سوزن برمنوچهر تنگ شد ودر صحرای کجور بالای لوش که تخت منوچهر
بود قریب بآبادانی دور شیب آن آب استاده منوچهر بفرمود در زود خانهٔ
موز که سنگ بسیار بهم پیوسته بودند ومر آب کجور مسدود بود بشکافتند
وسوراخ کردند وآن آب ازآن سوراخ غلبه کرده سنگهای محکم را بغلطانید
وبساحل بحر آورد وبعضی را بدریا رسانید وآن موضع را سی سنگان
میگویند 3) (وچند عدد سنگ بزرگ بساحل بحر افتاده بود اکنون آنرا هم
دربند سی سنگان میگویند 3) وصحرای کجور چون خشك شد 4) (مزروع)
گردانید وشهر رویانرا در همان زمان بنیاد نهاده آبادان ساخت وافراسیاب
در عقب آمده 1) (بود) تا ببقعهٔ که درآن زمان 4a) خسروهاباد می گفتند
واکنون بعدول ده مشهوراست وآن ده در ناحیهٔ 5) (ناتل) رستاق است
ودر بالای آن ده درخت مازوی عظیم بود که الحال آنموضع را 5a) (شاه مازی)
بن میگویند 6) (و) خیمهٔ افراسیاب بحوالی 7) آن درخت زدند ومقدمهٔ
لشکر افراسیاب بکنار خندقی که منوچهر حفر کرده بود فرود آمدند ودوازده
سال فیمابین ایشان مقابله بود ومنوچهر واتباعش درآن مدت که آنجا
بودند بهیچ محتاج نشدند 8) از ماکول وملبوس که از ولایت دیگر باید
آورد والعلم عند الله والعهدة علی الراوی الا فلفل 1) (که) بعوض آن گیاهی

1) om. 2) add. و 3) — 3) om. 4) مزرعه 4a) C. خسروآباد 5) تاتل 5a) C. شاتی موزی 6) om. 7) add. سایهء 8) M. add. و

که کلیج 1) (میگویند) میخوردند تا 2) رطوبت بر 3) (طبایع) غالب نگردد وچون مدت متمادی گشت 4) (بر صلح) قرار دادند که منوچهر بیك پرتاب تیر بطرف مازندران وخراسان قانع شود ودیگر مابقی را بعمال افراسیاب بگذارد چون بدین موجب از طرفین مقرر شد آرش رازی تیری از آنجا بمرو انداخت 5) (واین) قصه شهرتی تمام دارد هرچند مقتضی عقل نیست اما اینچنین در تواریخ نوشته اند آورده اند 6) دو تیر 7) (انداخته اند) که عجم را بدان فخراست بر اهالی سایر بلاد یکی 7a) (همین) که ذکر رفت ودیگری آنکه شهنشاه کسری 8) (وهرز) نام نوکری را بالشکر بمدد سیف ذی الیزن که پادشاه یمن بود 9) درحینی که لشکر 12) (حبش) برعرب غالب گشته بودند وسیف ذی الیزن از کسری مدد طلب کرده فرستاد و 8) (وهرز) پیر شده بود چنانکه ابروهاش مانع نور بصر او می شد چون 8) (وهرز) بلشکرگاه عرب رسید 10) (ومیان) عرب وحبش مقابله بود 11) (وهرز) گفت 12) (که) ملك حبشه را بمن نمائید واو ابروی خود بعصابه بربست تا تواند ملك حبشه را دیدان وملك 13) (حبشه) بر پیشانی خود یاقوت سرخ 14) (آویخته) بود بسخت شفّاف وروشن چون ملك را بدو بنمودند 8) (وهرز) روشنی یاقوت را بنظر درآورد وتیری برآن انداخت اتفاقا بر پیشانی ملك حبشه زد چنانکه از قفا بیرون رفت هرچند 9) (این) قصه اینجا درخور نبود 9) (اما بحکم) الکلام یجرّ الکلام نوشته 15) (آمد) مقصود

1) انداختند 2) add. میخوانند 3) از 4) تباع 5) بصلح 6) وان 7) add. که 7a) al. این 8) وهرن 9) add. فرستاد 10) ودرمیان 11) وهرن 12) om. 13) حبش 14) al. بسته 15) شد

که چون منوچهر(1 (شاه) دوازده سال در (1a(مقابلهٔ) افراسیاب بود عمارت رویان وآن نواحی پدید آمد در طبرستان مقام ساخت وحدود آن معین گردانید از طرف شرقی (2 (دیناره) چاری وغربی قریهٔ ملاط که (2a (آن) قریهٔ شهر هوسم (2b اکنون بفرضهٔ (3 (روده) سر اشتهار دارد (4 وجنوبی قلهٔ هر کوهی که جریان آبش به بحیرهٔ آبسگون باشد وشمالی 4) بحیرهٔ آبسگون حدود اصلی طبرستان چنانکه در تواریخ مسطوراست همین است که نوشته شد وطبرستان داخل فرشوادگر است وفرشوادگر آذربایجان وگیلان وطبرستان وری وقومش می باشد وگفته اند (5 که معنی فرشواد گر عِش سالماً است (6 (یعنی) عیش کن بسلامت ونیز میگویند بلغت طبری فرش هامون وصحرا باشد (7 (وواد کوهستان وگر دریا) فرش وادگر صحرا وکوهستان ودریا باشد واز متقدمان مرویست که جر بلغت قدیم کوهستان موضعی را گویند که درو کشت توان کرد وعیشه ودرخت نیز در آنجا باشد واز بن سبب سوخرانیان را که ملك الجبال بودند (8 (جرشاه) میگفتند·

فصل در ذکر حدود رستمدار (9 حد اصلی رستمدار شرقی سی سنگان که رودخانهٔ (10 (مانهیر است) وآن طرف (10a (سی) سنگان داخل مازندران بود اما در حین حکومت استندار شهرنوش بن هزاراسف بن نماور در سنهٔ اثنی (11 (وتسعین) واربعمایه در وقتی که تاج الملوك

1) al. add. که دیهی است که آن رهو. C. از 1a) sic V. in M. مقابل 2) دینار 2a) in M. معنی 2b) M. add. هوسیم غربی میکویند 3) که 4) رود 4)—4) وغربی 5) add. که 6) add. وکیفیت 7) (?) وکوهستان جرصحا M. جر, al. pro صحا del. یعنی 8) خرشاه 9) add. آن 10) ماور النهر است 10a) in M. سو 11) in MM. وسبعین

(1 عمّ) شاه غازی رستم مازندرانی از سلطان (1a سنجر (2 قشتم) امیری را ستانده بود بمخالفت برادر زادهٔ خود شاه غازی رستم مذکور تاج الملوك 1b) با استندار شهرنوش قرار کرده بود که اگر با او اتفاق نماید خواهر خودرا باستندار دهد چون شهرنوش بدان عهد وفا کرد او نیز خواهر خودرا بدو داد واز ولایت مازندران از پای دشت تا کنار سیاه رود بکابین خواهر خود باستندار رجوع کرد که بدهد وبعد از وفات شاه غازی رستم در سنهٔ ثمان (3 (وخمسین وخمسمایه چون (4 علا الدوله حسن بجای پدر خود بنشست. (5 (از الیشه) رود تا بکنس تمامی باستندار کیکاوس مسلم داشت وسامان رودخانه شد وحد غربی اصلا ملاط بود اما بزمان ملك هزاراسف بن شهرنوش هزاراسف باشاه اردهشیر مازندران خلاف کرده بود وباملاحده اتفاق (6 (نموده) از سخت سر تا ملاط بملحدان مسلم داشت وسخت سر را سامان غربی استندار گردانید واین در سنهٔ تسعین وخمسمایه بود وبعد از آن در زمان استندار شهراکیم بن نماور بیستون بعد از سنهٔ اربعین وستمایه (6a باملوك گیلان مخالفت کرده بود ودر ساحل دریا نزاع میکردند واستندار چون مقاومت نتوانست (7 (کرد) معسکر میگذاشت ویاز پس (8 (رفت) تا چون بکنار نماوه رود رسید اقامت کرد وملوك جیلان هرچند کوشیدند استندار را ازآنجا نتوانستند برداشتن آخر هماںجا حد ملك او نهادند والله اعلم (9 (بالصّواب) واسم استندار

---

1) العجم (1 1)—1b) Hîc error latere videtur. 1a) in MM. سنجر deest 2) M. قشیم i-e. قشتمیر 3) om. و 4) in M. علا دوله 5) از لیشه 6) om. 6a) al. add. که 7) کردن 8) M. می رفت 9) al. بصحة الاقوال

میگویند در لغت طبری استان کوه را میگفتند چون کوههای بزرگ بسیار درآن ولایت بود بدان ⁽¹ نام باز خواندند وهم میگویند ⁽² (که) معنی استندار آستاندار است ⁽³ (یعنی که) آستان ایشان ملاذ وملجای مردم کار افتاده بودی وبرسم دیلم خوان ونان از هیچ آفریده باز نمیگرفتند وهم میگویند ⁽² (که) آستان نام پادشاهی بود که درین ولایت والی بود ⁽⁴ باسم او باز ⁽⁵ (میخواندند) وحد مازندران شرقی از بیشهء انجدان می باشد وغربی ملاط ⁽⁶ (ملاحق) بحد شرقی استندار ⁽² (که) مذکور شد وجنوبی دامن هر کوهی که آبش جاری به بحیرهٔ آبسگون وشمالی ⁽⁷ (بحیرهٔ) مذکور واسم مازندران محدثست زیراکه مازندران در زمین مغربست ودر اصل موسوم بود به بیشهٔ نارون وبیشهٔ تمیشه هم میخواندند وبتجدید مازندران میگفتند بسبب آنکه ⁽⁸ (ماز نام) کوهی است از حد گیلان کشیده است تا بلار وقصران وهمچنین تا بجاجرم وبقول بعضی آنست که مازیار که از نژاد ⁽⁹ (سوخرانیان) بود وسخن او بشرح خواهد آمد دیوار خود فرمود ⁽¹⁰ (ساختند) از جاجرم ⁽¹¹ (تا) بجیلان وهنوز عمارت آن بجایست وچند جا دروازه فرموده ⁽¹² ساختند ودربان نشاندند تا کسی بی اذن او آمد شد نتواند کردن وآن دیوار را ماز میخواندند ودرون اورا ماز اندرون میگفتند حد گرگان ⁽¹³ (که) حالیا ⁽¹⁴ (باستراباد) مشهور است واصلا دهستان میگفتند شرقی دیناره جاریست که حد شرقی تمام طبرستانست

---

1) add. نام 2) om. 3) که یعنی 4) add. و 5) میخوانند 6) لاحق 7) به بحیره
8) مازندران 9) سوخرایان 10) ساختن 11) و 12) add. بود 13) om. 14) در استراباد

وغربی انجدان که حد شرقی مازندرانست وچون گرگین میلاد شهر گرگان بساخت بنام او باز میخواندند وغرق اسبان واستران خود بموضعی که اکنون استرآباد است ساخته وخربندگان اورا خانه وجایگاه آنجا بود چون گرگان خراب شد شهررا بدان (1 (غرق) نقل کردند وباسترآباد موسوم گردانیدند والعهدة علی الراوی والله اعلم بحقیقة الحال

فصل در ذکر بنیاد آمل حرسها الله تعالی (2 (عن الشرور) والآفات

چنین مرویست که (3 (از) دیلمستان دو برادر بودند یکی (4 (اشتاد) نام ودیگری را یزدان نام بود بدان ولایت آمدند ودرآن بیشه بحوالی که اکنون آملست رسیدند وهر یکی از ایشان بموضعی اقامت نمودند وبنیاد عمارت کردند وده ساختند ودهی که یزدان ساخته بود بیزدان آباد مشهور وموسوم گشت ودهی (5 را که اشتاد ساخته بود (6 (اشتاد) رستاق نام نهادند که اکنون نیز آن هردو دیه را بهمان (6a (نام) میخوانند وتوابع بسیار قری دارند از (7 (اشتاد دختری) در وجود آمد که ابرویش محراب دل عاشقان بودی وموِیش پای بند هر بیدلان می شدی ودرآن زمان فیروز نام (8 (پادشاه) جهان بود ودار الملك او در بلخ (9 (بود) قضارا شبی (10 (نقشبندان خیال صورت آن دختررا بدان) تاجور نمودند بنوعی شیفتهٔ جمال او شد که عنان صبر از دست داد وتا وقت صبح (11 (بطنازی

---

1) sic V; in M. قرق 2) فى الشر 3) در 4) C. O. اشتاد in M. اشتاو 5) add. را 6) اشتاوه 6a) al. نام; in MM. موضع 7) اشتاو دختری; in M. اشتا 8) پادشاهی 9) om. 10) نقش بند خیال دختر بدان 11) بخیال بازی وطنازی

وخیال بازی) مشغول میبود چون روز شد شاه از عشق آن ماه (1 مست وخراب باخود گفت (2 (بیت) صبح آمد وخورشید من از من بربود * خواست که عنان دل را از تتبع آن خیال برگرداند (2 (ودل رمیده را آرمیده گرداند) مقدور نشد (3 شعر قضی الله ما لا استطیع وِقاعَه * فما کان لی مّما قضی الله عاصم * فضولی آن فکرت بدق انجامید شاه باخود اندیشید که کتمان این حال مرا بجان زیان خواهد داشت بنابر آن خانهٔ خالی ساخت (4 وموبد موبدان را بخواند وآن حکایت با او درمیان نهاد وگفت هرچند میخواهم که دل را از جولان این خیال بیرون کنم میسر نمی شود موبد موبدان چون سخن شاه بشنید دعا وثنا گفت وگفت شما را دیو وارونه بدین داشته است حدیث عشق وفسق لایق رنود واوباش است نه مناسب حال پادشاه وسلطان وازین مقوله مواعظ ونصایح بسیار بگفت شهنشاه چون این سخنان بشنید (5 بر خود به پیچید وروزی چند صبر فرمود عاقبت همچنانکه حال دل شدهگانست که از سخن عدول جویند وبسمع قبول نشنوند (6 از جنون جوانی وغرور سلطانی وزرارا بخواند (7 وبجملهٔ مرزبانان نامهٔ فرمود (8 (نوشتند) تا طلب آن خیال (9 (کنند) وبحکم فرمان امتثال نمودند ونامه بجملهٔ مرزبانان فرستادند چون هیچ جا اثر (10 نیافتند شاه را روز بروز اضطراب وقَلَق زیاده می شد مهر فیروز نام خویشی داشت که بقربت قرابت مخصوص بود شبی نزد خود خواند وواقعی احوال با او

1) add. رو 2) om. 3) add. شعر 4) add. و 5) add. بسیار 6) add. او 7) sic V. in M. وجمله 8) نوشتن 9) بکنند 10) add. آن

بگفت وفرمود که اگر چنین صورتی بجد وجهد بدست آوری مکافات آن
آنچه (1 (ممکن و) مقدور باشد بجای آورده می شود مهر فیروز بعد از ثنا
ودعای شاه گفت که بر بنده واجب است که چون از خدمت برخیزم ننشینم
تا هر بدست زمین(1 (را) بپای نکنم وبفضل معبود بامقصود بخدمت برسم
اگر در دهن مار ودیدهٔ مور باشد بروم وزمین (2 بوسیده بیرون آمد
وباتنی چند از مردم کار کمر وفا بر میان بسته روان شد واز آنجماعت
عالم پیمودگان پرسید که کدام طرف(2a (از سیر) شما مانده است که آنجا
نرسیده (3 (باشید) گفتند که شرق وغرب عالم را گرد برآمده ایم اما طبرستان
نرفته ایم ودرآن جنگل تفحص نکرده ایم فیروز راه طبرستان در پیش
گرفت تا بشهر طوسان که اکنون آن دیه در مازندران بکوسان مشهوراست
وموطن ومسکن سادات بابلگانی می باشد آمد وبولای آن ولایت که از
گماشتگان شاه بود پیوست تا یك سال بتفحص آن تك وپوی میزد (4 (اثری)
ازو نمی یافت از غایت ملال باتنی چند سوار شد ورو بکنار دریا نهاد
وچون ممر خلایق(5 (آن) زمان کمتر میبود بهر جو که (5a (میخواستند) عبور
کرد مراکب نوکران اکثر درآن آب ولای فرو میرفت القصه خود تنها تا
بحد اهلم رسید چون اسب در جو راند اسب او نیز (6 (درآن جوی) بماند
خود پیاده (7 (بکنار) افتاد نه روی مراجعت ونه جای مقاومت درآن بیشه
(8 (بی اندیشه) سرگردان میگردید تا جوی آبی یافت (9 (برآن اثر)

---

1) om. 2) add. خدمت 2a) in M. اسیر 3) باشد 4) اثر 5) ازان 5a)
بر اثر آن 6) میخواشن (?) 7) om. 8) کنار al. اندیشه 9) باهزار

میرفت تا بسر حد چشمهٔ رسید دختری دید که بهمان صفت که (1 (پادشاه) (2 (در خواب دیده) بود (2a (ریش) کتان از آب میکشید (2b (وبر روی سنگ میزد) باخود گفت که اگر (2c (این) جنیه است یقین که از من پنهان خواهد شد واگر آدمی است مطلوب من همین خواهد بود وچون دختررا چشم بر منظر آن جوان افتاد گفت ای جوان تو چه کسی که مثل تو اینجا عجب است مهر فیروز گفت (2c (که) من آدمیم تو نژاد خود (3 (برگوی) گفت من (4 (هم) آدمیم ومرا دو پدر است یکی پدر ویکی عم ومادری دارم وبرادرانم هم هستند مهر فیروز گفت کرم فرما ومرا بوطن خود رسان دختر اورا بدر سرای خود برد ومادررا حال بگفت مادر (5 (ترجیب) وتعظیم فرمود وانواع تکلف کرد (2c (تا) پدر وبرادران درآمدند وجمله بر مقدم مهر فیروز بشاشت نمودند وضیافت کردند وبرسم دیلم تا سه روز (2c (انواع ضیافتها بتقدیم رسانیدند وازو) هیچ خبر نپرسیدند وبعد از سه روز تفحص (6 (فرمودند) که درین مقام چون تشریف فرمودهٔ ومطلوب شما چیست مهر فیروز گفت که من از خواص پادشاهم واز خویشان اویم برای ریاضت نفس وتماشای شهر طوسان (7 (آمده ام) وبابعضی از خدم بعزم شکار سوار شدم ویاران من بهر جای در آب وگل بماندند واسب من نیز درآن جوی غرق شد وبضرورت بدینجا رسیدم اگر (8 (صلاح دانید) این دختررا بنکاح من درآرید پدر ومادر دختر گفتند هر آینه منظر تو بر کرم

1) شاه 2) sic al. in MM. گفته 2a) M. add. که C. ریش, in MM. ریس 2b) وباسنک 2c) om. 3) برگو 4) نیز 5) برجست 6) نمودند 7) آمدم 8) sic al. in MM. توانید

تو مخبر است وادب تو مبنی بر فضل تو مارا بمثل تو (1 (چگونه) رغبت نباشد اما مارا (2 (برادریست) مهتر اگر تشریف فرمائی آنجا رویم وشرط خدمت بجای آریم مهر فیروز سخن قبول کرد (3 (برخاستند) وباهم نزد یزدان رفتند او نیز شرایط تعظیم وتکریم بجای آورد تا برادر ماجرای حال وحدیث رغبت خطبت دختر که مهر فیروز داشت معلوم کرد (4 (و) گفت من درین مرد باجمال (5 خصایل حمیده را مشاهده میکنم مگر خیر وفراغ (6 (ما) را سببی خواهد بود باتفاق قبول کردند مهر فیروز یکی از برادران (6 (دختررا) بشهر طوسان بطلب (7 (اجمال) واثقال خود فرستاد (6 (و) نوشتهٔ بوالی طوسان ارسال فرمود که بدولت شهنشاه بمقصود رسیدیم والی طوسان چون از آن حال (8 (واقف گشت) فی الحال برسم مژده (6 (بانبشتهٔ) یکی را نزد شهنشاه عالم فرستاد شاه چون نبشته را برخواند (3 ومعلوم کرد گفت (9 (بیت) المنة لله که بمقصود رسیدیم * (3 فرمود که خروارهای زر وجواهر وجامهای لایق بامهد وعماری پیش مهر فیروز فرستادند چون آنجماعت بخدمت مهر فیروز رسیدند (10 مردم (3 ازحشمت وعظیمت مهر فیروز متحیر (11 (بماندند) وزبان عذر برکشادند مهر فیروز گفت شمارا مژده باد که (12 (من) رغبت بشما برای وصلت شهنشاه کردم وقصهٔ خواب بریشان خواند مسرت وبهجت ایشان زیاده شد دختررا بتعجیل روانه کردند چون شاه‌را مغایبه بمعاینه رسید فرمود که اوست که خیالش بمن نموده (13 (بودند) شهنشاه (14 (روزی) در

1) چرا al. چون تو کسی چرا (2 برادرانست (3 add. و; in MM. برخواستند
4) om. 5) add. کمال 6) om. 7) اجمال (8 آکاهی یافت (9 مصرع (10 add. از
11) ماندند 12) om. 13) اند (14 روز

اثنای محاوره[*] از دختر پرسید که زنان ولایت شمارا چشمها خوبتر ودهن خوشبوتر است وبشره واندام نرم‌تر سبب چیست دختر بزبان (1 (خود جواب داد بلفظ مازندرانی قدیم جاوید (8 خسرو خدای انوشه (9 (دل) جاوید * (10 (اوج) بامداد ان (11 (سغردیدین) چشم افروج * (12 (واوج تابستان) کتان وزمستان پرنیان پوشین‌تن افروج * (10 (واوج) (13 (سروانکسم) خوردین (14 (دهن) افروج * شهنشاه گفت شاد باش ای حکیمه اکنون مراد خویش بخواه دختر گفت شاه شهرستانی فرماید آنجا که محل ما میباشد در حوالی آب هرهز وآن شهررا بنام من موسوم گرداند شهنشاه مثال فرمود تا آنجا شهرستانی بنیاد کردند مهندسان برفتند وبجای که ارفع بود بنیاد نهادند که اکنون بپای دشت اشتهار دارد وخراست چون تملم کردند آب هرهز (15 (آنجا) نیفتاد قضارا هم درآن سال عورت‌را پسری در وجود آمد خسرو نام (16 (کردند) عمال اعلام کردند که مقام که شهر (17 (بنیاد) کرده اند وتمام ساخته هرچند دشتست اما آب هرهز بدانجا نمیرسد دختر گفت پای دشت تا

1–1) In marg. et V. مازندرانی قدیم (2 (دعای) وثنای پادشاه (3 (گفت) وگفت آنچه شهنشاه جهان پرسید که چشم شما چرا سیاه (4 (مفرطست) سبب آنست (5 (که) هرصبح که (6 (برمیخیزیم) چشم بر سبزهای تر می افتد ونرمی بدن از آنست که در زمستان ابریشمین می پوشیم ودر تابستان کتان وخوشبوی دهن از آنست که علفی هست که (7 (بادرنجویه) میگویند خورش طعام ما از آنست

2) دعا 3) بجا آورد 4) است 5) om. 6) خیزیم 7) آنرا بادرنجبویه 8) O. add. فرخ 9) C. ور 10) C. آج 11) C. سغردین 12) C. آج تاوستان 13) C. O. سیر وانکسم Puto: شیر وانگبیم 14) C. O. دمش 15) بدانجا 16) om. 17) بنا

امروز بدان اسم موسوم است پس امر شد که چون آب هرهز بدانجا نمیرسد نقل کنند وبجای که نزدیك آب باشد بنا نهند امتثال نمودند وآن جارا آن زمان ماته میگفتند وبعد ازآن آستانه سرا هم (1 (میخواندند چون بنیاد حصار شهر آمل کردند (2 حفر خندق فرمودند که عمقش سی وسه ارش وعرضش یك تیر پرتاب بود وطولش چهارصد جریب که هر جریب چهل ارش است چون آن دختر آمله نام داشت شهر (3 (را) آمل نام (4 (کرد) وجهت آمله قصر بساختند وموضعی که اکنون کوچهٔ کازران میگویند ودخمهٔ آن عورت هم درآن موضع بوده است بعد از ملك اردشیر خاك بیران دو نیزه بالا چون خاك برداشتند وفرورفتند عمارت بسیار ظاهر شد ودخمه پدید آمد ومعنی آمل بلغت (3 (ایشان) (4a آهوش است یعنی (5 (ترا) مبارك باد حکایت آورده اند که چون اصفهبد مازیار بن قارن (6 (سورهای) شهر آمل را خراب میکرد بر سر دروازهٔ گرگان بستوقهٔ یافتند سبز بشکستند لوحی یافتند بدو سطرها نوشته یکی برآن معنی واقف بود بیاوردند تا بخواند گفت نوشته است که نیکان کنند وبدان کنند هرکه این کند سال واسر نبرد همچنان سال تمام نشده بود (7 مازیار را بگرفتند (8 (وبسر من رای) بردند وهلاك کردند وقصهٔ او بمحل خود خواهد آمد انشاء الله تعالی

فصل در ابتدای عمارت ساری (9 (وکیفیت آن)

روایتست که طوس نوذر که سپه سالار شاه کیخسرو بود در پنجا هزار

---

1) sic V. in M. میخوانند 2) add. و 3) om. 4) کردند 4a) C. آهونش است وآهوش وآمل مرگ را گویند وبدین کنایتست از انکه ترا مرگ مباد هرگز 5) با 6) تر 7) سوخرا 8) add. که بود وباسر مناری; in MM. et C. 9) om.

بموضعی که اکنون کوسان (1 (میگویند) شهری بنیاد کرد وطوسان نام نهاد وتوده قصر مشید ومقر (2 (منیعی) که آنجا ساخته بود هنوز (3 (باقی میباشد وبلومن) دون اشتهار دارد وسبب بنیاد آن شهر آن بود که چون طوس (4 (نوذر) بافریبرز کاوس (4 (در ساخته بود ودر رد سلطنت کیخسرو سعیها کرده بعد از آنکه ملك بر کیخسرو قرار گرفت طوس 4) خوف کرد وباآل نوذر بتمیشه گریخت وبه بیشهٔ نارون پناه گرفت وآن موضع را شهر ساخت تا رستم زال بالشکر بیامد واورا مقید ساخته نزد کیخسرو برد وعفو فرمود ودرفش وزرینه کفش بدو سپرد واین موضع که اکنون شهر ساریست از (5 (مستحدثات) فرخان بزرگست باو نامی راکه از مشاهیر درگاه او بود بفرمود تا آنجا که دیه اوهرست (6 (والحال) بنارنجه کوته اشتهار دارد شهری بنیاد (7 (نهد) که آن موضع از سایر مواضع ارفع بود وچشمهای خوب جاری مردم آن بقعه باورا رشوه دادند تا ترك عمارت آن موضع کرده اینجا که امروز شهر ساریست بنیاد نهادند چون عمارت تمام شد فرخان بیامد تا شهررا ملاحظه نماید (8 (خیانت) باورا معلوم کرد واورا بند بر نهاده بطرف آمل بدیه (9 (آوبجان) بیاویخت واز آن زر رشوه دیهی بنیاد (10 (افکندند ودینار کفشین نام نهادند ومسجد جامع ساریرا بوقت خلافت هارون الرشید بنیاد نهادند 10) یحیی بن یحیی (10 (بنیاد نهاد) ومازیار بن قارن باتمام (11 (رسانید) وسه گنبد انرا شاه منوچهر اساس افکند جهت مدفن سرای ایرج

---

1) نامند (2 می معینی (3 باقیست وبلونی (4-4 om. (5 محدثات (6 واکنون (7 نهند

8) om. (9 ایجمان C. O. باورجان s. بلورجان باوراوبجان (10-10 om. (11 رسانیدند

وتور وسلم وبعهد اصفهبد خورشید خلل یافته بود باز مرمت کردند مقدور بشر نیست که ازآن عمارت خشتی جدا کنند از استواری ومحکمی (1 (آن و) فرخانرا پسری بود ساروبه نام آن شهررا بنام او کرد وبدو بخشید

فصل در ذکر (2 (و) بیان عمارت گرگان گرگان از (2a (مستحدثات) گرگین میلاد است وولایت ری بتصرف او بود وزمستان قشلاق در (2b (کرج) رود میکرد وتپه که آنجا نهاده است اثر عمارت اوست وییلاق او درلار بودی چون در زمان شاه کیخسرو بابیژن گیوان غدر کرده بود واورا در قید (3 (اسار) انداخته وگیورا موطن ومقام در قم بود وگودرزرا اصفهان گرگین درآن قرب جوار نتوانست بودن از کیخسرو (4 (درخواه) نموده بگرگان آمد وآن شهررا بنیاد کرد مساحت آنشهر چهار فرسخ بوده است ونشستگاه مرزبانان طبرستان آنجا بودی وچون گرگین آنجا مقام ساخت همچنانکه ذکر رفت (5 (قرق) استران بدین موضع که اکنون شهر استرآباد است بود چون گرگین را درآن مقام موطن میسر نشد آن شهررا خراب کرده باسترآباد آمد واین شهر که حالیا میباشد ساختند وبمرور (6 (عمارت) آن مضاعف گشت وازآنجا ببساط بوسی پادشاه که در اصطخر فارس بود رفت ودر نواحی شیراز بموضعی که بلار اشتهار دارد عمارت ساخت ومقیم گشت واولاد او (7 اکنون نیز حاکم ولایت لارند (8 (ولار) رستمدار ازآن باز ویران گشت والله اعلم بالصواب

1) و 2) om. 2a) محدثات 2b) al. کرهٔ 3) اسارا 4) در خواست 5) قرغ 6) عمارات
7) نیز hic add. 8) وولایت .

فصل در (1 (بیان) ابتدای حکومت ملوك رستمدار ومتعرض شدن اولاد (1a (جنفشاه) جنفشاه واولاد او تا عهد قباد

بن پیروز حاکم طبرستان بودند (2 (وملك) تمامی ممالك فرشوادگر از عهد ذو القرنین تا عهد قباد در حیطهٔ تصرف ایشان بود اگر احیانا بعضی ولایت باستیلا وغلبهٔ غیری از ایشان مسلوب میگشت طبرستان را همیشه حاکم واولو الامر بودند چون شاه فیروز بن یزدجرد بن بهرام گور بن یزدجرد که اورا اثیم (3 (میخواندند) بجهانداری از حضرت باری تعالی (4 نامزد گشت (1 (و) دست قضا وقدر کلاه شاهی بر (5 (سر) او نهاد وکمر پادشاهی در میان او بست واز کارخانهٔ تؤتی الملك من تشاء خلعت سلطنت بنام او ساز کردند وبر تخت مملکت موروث (1 (مقیم) گشت وبر متکای سعادت (6 (تکیه زد) ومقتضای فلك دوار در اعلای اعلام دولت او دستکاریها می نمود ودرآن ایام پادشاه توران زمین هیاطله (7 اجستوار بود که ایشانرا (8 (صغانیان) میگویند این دو پادشاه باهم (8a (مدتی) بجنگ وجدال مشغول بودند عاقبت فیما بین صلح (9 (انجام نمودند) که ورای جیحون وآب بلخ که ایران زمین است در اهتمام عمال شاه فیروز باشد ومدتی برآن قرار یافته بود آخر الامر اجستوار اوفوا بالعهد را پس پشت انداخته بر نقض عهد جراة (10 (نمود و) بالشکر گران بولایت فیروز شاه خرامید وغارت وتارج کرد تا منهیان صورت حال را بر شاه

1) om. 1a) Ch. جسفنشاه al. جسنفشاه 2) وبلك 3) میخوانند 4) add. وتقدس
5) al. قرق 6) sic al. et V. in M. شهریار شد 7) infra: در کتاب جامع الحکایات
خوشنواز نقل نموده 8) اصفانیان 8a) om. 9) انجامید 10) نموده

عرض کردند فیروز شاه باعدتی تمام وعددی 1) (لاکلام) بنفس خود 2) (قیام نموده بحرب) هیاطلهٔ اجستوار آمد اجستوار شبیخون برلشکر فیروز آورد وسپاه اورا منهزم ساخت وفیروز شاه را باتمامی فرزندان وامرا وارکان دولت ایران زمین دستگیر کرد 3) (مصراع) آن کیست که پای بند این دام نشد * اجستوار علی الفور بر قتل شاه فیروز اقدام نمود شاه‌را در مداین نائبی بود 4) (سوخرا) بن قارن بن سوخرا نام از فرزندان کاوه 5) (این) سوخرا 6) (مرد) صاحب رای بود وباتدبیر 7) از آن فیروز شاه 8) (و) جماعتی که درآن حرب بقیة السیف بودند واز زبر مطرقهٔ بلا بصد محنت وعنا بیرون جسته باندك مدت بسوخرا پیوستند وازین حال اورا آگاهی دادند سوخرا از کمال 8a) (رجولیت) وحق شناسی مدد از اطراف خواست ومال بسیار خرج کرد وبعد از یك سال بالشکر بسیار بعدد 9) (قطرات امطار ودور لیل ونهار) از مردان کار ایران زمین از آب جیحون بگذشت چون اجستوار پادشاه هیاطله دید که طاقت مقاومت ندارد از راه صلح درآمد وتمامت فرزندان 10) (واموال واسباب واحفاد) واهل واولاد شاه فیروز باکابر ایران که محبوس داشت نزد سوخرا فرستاد وبرکشتن فیروز شاه 10) (تاسفها واظهار ندامت کرد وحسرتها خورد و) عذرها خواست سوخرا بمراد وکامرانی باز گشت موبدان وبزرگان ایران

---

1) sic al. et V. in M. 2) بسیار 3) بحرب قیام نمود 4) مصرع 5) سوخر 6) بن 7) مردی add. بود 8) om. 8a) al. غیرت پرستی V. غیرت پرستی ورجولیت 9) بعدد هزار بار هزار V. باهزار هزار al. هزار بار هزر 10) om.

بسبب اینچنین مهمی عظیم که باهتمام او انجام یافت اصفهبد لقب کردند وقبل از آن این نام جز پادشاهانرا ننهادندی از فیروز شاه سه پسر مانده بود قباد وبلاش وجاماسپ وبعد از آن بلاش را بپادشاهی بنشاندند وجاماسپ که از برادران کوچکتر بود باؤ موافقت نمود ومدد حال او گشت قباد بپادشاهی برادر راضی نشد وبگذاشت (1 وبخراسان) رفت وازآنجا بخاقان پیوست تا (1a (بامداد او) (2 (بر) برادر غالب آید خاقان ملتمس اورا مبذول داشت ولشکر گران باو همراه کرد وچون بشهر ری رسیدند خبر وفات بلاش بدو رسانیدند وچهار سال از ایام سلطنت بلاش گذشته بود سوخرا از اکابر واشراف جهت قباد بیعت ستاند ونزد او فرستاد که حاجت بلشکر ترك نیست ایشانرا باز گردان که معونهٔ ایشان (3 (بمؤنه) نمی ارزد وبزودی بما پیوند قباد لشکر (4 (خاقان را) (5 (گسیل) کرد (6 وباکسان خویش بسوخرا پیوست سوخرا اورا بسریر سلطنت جای داده کمر بنده‌گی او بر میان (7 (جان) بست قباد بر ملك مستقیم گشت جاماسپ چون بیشتر بابلاش موافق وباقباد مخالف بود بگریخت وبارمنیه رفت قضارا درآن وهله نایب قباد که در دربند بود (7a باپادشاه خزر در مصاف (7 (بود) درآن حال خبر رسید که شاه زاده جاماسپ میرسد آن نایب را (1a (بغایت) خوش آمد وفکر کرد که بمدد او آمده است چون معلوم کرد که نفرت نموده است وبطرف اضداد میرود بجاماسپ گفت

1) sic V. in M. وخراسان 1a) al. add. 2) با 3) نمونه 4) sic V. in M. خانرا 5) کیل 6) sic V. in M. ویکسان 7) om. 7a) MM. om. با

صلاح در آن می بینم که حالیا توقف فرمائی وبجهت ناموس خود در مصاف
مردانگی فرمائی یقین 1) (که) بظاهرت تو این جدال باسهل وجوه میسر
گردد بعد از فتح بندهٔ متضمنم 1) (که) ببارگاه روم وطرفی را جهت خدمت
معین گردانم که دنیا بدان نمی ارزد که خاطر چون قبادرا برنجانی جاماسپ
بدان راضی 1a) شد 1b) (تا) باندك زمان لشکر خزر وسقلاب را تفرقه کردند
آن نایب بر عهد خود وفا نمود وعرض قصه وحاجت بدرگاه اعلی 2) عرضه کرد٠
قباد بعد از مشاورت ولایت تبریز ودربند وارمنیه را بجاماسپ تفویض
کرد 2a) (وچون جاماسپ بارمنیه وآن حوالی مقام ساخت بخزر وسقلاب
تاخت کرد 3) (وآن حدود وآن ولایت را مستخلص گردانید وآنجا 3a) (متاهل) شد
وازو فرزندان آمدند حکایت اگرچه درین کتاب 4) (غرض) شرح حال
اولاد جاماسپ وآل باوند وسادات عظام است چنانچه بعد ازین آن
حکایت ثبت خواهد افتاد انشاء الله 4) اما چون 4a) از بقیهٔ قصهٔ قباد وحال او
باسوخرا وصورت وفاداری فرزندان سوخرا 5) باشاه انوشیروان اعتبار
تمام 6) مر اهل بصیرت را حاصل است خاصه سلاطین کامگار وخواقین
نامدار 7) را که بسخن صاحب اغراض بابندگان قدیم خود سلوك ننمایند
2a) (ومر بندگانرا نسبت باولیای نعم طریقهٔ خدمتگاری را مرعی داشتن
واگر بسخن صاحب غرضی بی التفاتی بظهور رسیده باشد آنرا در ضمیر
نگرفتن ونتیجهٔ اخلاص را 1) (از) نیکوبندگی مشاهده نمودن دخلی تمام

---

1) om. 1a) M. نشد 1b) و 2) add. عرضه 2a) om. و 3) M. وحدود om. و post. 3a) متامل
4) add. تعالی 4a) از in MM. deest. 5) add. با 6) M. add. دارد 7) add. را

[1] (دارد) ازینجهة این قصه نوشته شد وآن حال چنان بود که چون قباد بقوت واستمداد سوخرا تمکنی تمام یافت اول بی عنایتی باسوخرا بسبب سعایت غمازان وخبث عقیدت حاسدان کرد وسوخرا [1a] (را) از مرتبهٔ بزرگی وراه نیابت فرود آورد وشاپوررا بجای [1a] (او) برداشت تا در عرب مثل گشت که خَمَدت ریحُ سوخرا وهَبَّتْ لشابور ریحٌ وحسادرا درآن باب [1b] (مجال) سخن زیاده گشت وروز بروز از سوخرا نقلها میکردند ومهر سوخرارا بر دل شاه سرد گردانیدند سوخرا ازین حال اندیشه کرد وبترسید ونه پسر داشت جملهرا برگرفت وپناه بطبرستان [2] (آورد) قباد جمعی را بر گماشت تا بتدبیر وغدر اورا بقتل آوردند فرزندان سوخرا [1a] (چون) آن حال مشاهده کردند از طبرستان رحلت [3] (نمودند و) ببدخشان رفتند ودرآن ولایت املاك [4] (خریدند) واسباب جمع کردند وساکن گشتند تا قباد بعد از چهل سال که پادشاهی کرد از سرای فانی رخت بربست وبدار آخرت پیوست بیت او هم برفت خواجه وزو جز فسانهٔ * باقی نماند عبرت ارباب عقل [5] (را) * وفرزند خلف او شاه انوشیروان [5] (که) فسانهٔ عدل وداد ودستور عالمیان است بجای پدر بنشست واز نشانهٔ عدل وفضیلت او همین کافیست که حضرت خیر المرسلین محمد عربی علیه صلوت رب العالمین بولادت خود در ایام عدل او مباهات میفرماید که وُلِدتُ فی زمن الملك العادل انوشیروان همیشه در حسرت وندامت آن بود که آنچه پدر در حق سوخرا کرد وحق خدمت اورا نشناخت نیك نبود

---

1) in M. دارشت, in V. داشت 1a) om. 1b) مجال 2) برد 3) نموده 4) خریدن 5) om.

وباطراف جهان بطلب فرزندان سوخرا میفرستاد تا پیدا کرده در حق ایشان عنایت فرماید غرض که در ایام دولت انوشیروان خاقان ترك بخراسان وطبرستان تاخت کرد وانوشیروان لشکرعظیم جمع کرد وبدفع او قیام نمود چون دو لشکر بهم رسیدند (1 (وازطرفین) صف برکشیدند ومردان در میدان اسبانرا جولان میدادند ناگاه چند هزار سوار آراسته باعامهای سبز وآلات وسلاح وبرکستوان زرین وجامهای نفیس گرانمایه همه سبز پوش برکنار لشکر انوشیروان گذر کردند ومقابل ترکان باستادند هردو لشکر چشم بریشان نهاده ندانستند که ایشان چه کسند واز کجا آمده اند از هردو جانب فرستادگان چند که می پرسیدند که شما (2 (کیستید) هیچ جواب نمیگفتند ناگاه آن دو هزار (1 (سوار) بر ترکان حمله کردند وخودرا بر قلب لشکر خاقان زدند انوشیروان چون چنان دید لشکر خودرا بمتابعت ایشان فرمان داد درآن میانه لشکر خاقان منهزم شدند وروی بگریز نهادند تا چون کار حرب بآخر رسید آنجماعت جمع گشتند وبهمان راه که آمدند مراجعت اختیار کردند شاه انوشیروان بنفس خود باتنی چند در عقب ایشان براند وسلاح خود باز کرد وآواز داد که منم انوشیروان آخر بگوئید که شما (3 کیستید واز حال خود مرا آگاهی دهید تا اگر آدمید حق شما بشناسم واگر جنید مقصود شما ازین زحمت کشیدن معلوم کنم واگر فرشته‌گانید در سپاس وستایش یزدان بیفزایم چندانکه فریاد میکرد التفات نمیکردند تا ایشان را به نیران ویزدان سوگند داد

---

1) om. از طرفین (2 چه کسید (3 add. چه کسید و

که رو بامن کنید ایشان رو باشاه کردند انوشیروان از اسب فرود آمد
پیش ایشان میدوید چون (1 (سوخرانیان) چنان دیدند بسجود درآمدند
(1a وگفتند شاها ما بندهٔ زادهٔ توایم وفرزندان سوخرائیم انوشیروان ایشان
را بستود ومراعات (2 (بیحد) نمود وباخود همراه گردانید چون کار خراسان
وماورای (2a (جیحون) بساخت فرمود که مراد خویش بخواهید اگر وزارت
است بشما میدهم واگر اصفهبدی میخواهید بشما (3 (میدهم) گفتند که ما
ازین مراتب نمیخواهیم تا (4 مگر (5 (از) حساد (6 آنچه به پدر ما (7 (رسید)
بما نرسد شاه فرمود که طرفی از اطراف ممالك اختیار کنید تا فرزندان
شما را مسکن وماوای باشد تا بشما بخشیده آید زرمهر که برادر مهتر
بود زابلستان اختیار کرد وقارن که برادر کهتر بود طبرستان برگزید
ودر کوه مسکن ساخت وآن کوهستان را جبال قارن ازین سبب میخوانند
واورا اصفهبد طبرستان نام (8 نهادند (5 (والله اعلم بحقیقة الحال)

فصل در ذکر اولاد جاماسب وتسلط جیل بن جیلان شاه در ممالك طبرستان وگیلان بتخصیص در رویان

جاماسب را دو پسر بود یکی را نام نرسی ودیگری را (9 (بهواط) چون پدر
درگذشت نرسی بجای پدر بنشست ودر سیاست وصولت برخلق بکشاد
وبسیار از ممالك آن (10 (حدود از) آنچه در تصرف پدر بود برآن بیفزود

1) V. فرزندان سوخرا, quod in M. obliteratum 1a) add. و 2) بسیار 2a) al. النهر 3) میدارم 4) مسلم add. (مکر) 5) از om. 6) add. و 7) این باشیم رسیده 8) sic V. in M. نهاد 9) sic V. et Ch. in M. یهواط 10) حوالی است

وصاحب حروب دربند اورا میگویند ودر عهد شاه انوشیروان (1 (برای شاه حربها کردی وموافقت نمودی برای انوشیروان) آن دیار را مستخلص گردانید وسیزده سال (2 (بقتال) وجدال درآن نواحی اشتغال نمود تا تمامت آنجماعت مطیع فرمان او شدند ودربندی که ساخته است نسبت بانوشیروان میکنند که او ساخته است واز (2a (بهواط)پسری آمد سرخاب نام که جد خاقان شروانست وهنوز اولاد او حاکم آن ولایتند ونرسی را فیروز نام پسری آمد بخوبی از یوسف مصری (3 (درگذشت) وبمردی (4 (بارستم) زال دعوی میکرد چون ایام حیات نرسی منقضی گشت فیروز بجای پدر (5 بنشست (6 (ودر) همه املاك (7 (روس) وخزر وسقلاب سروری نماند که حلقهٔ (8 (مطاوعت) وفرمان برداری او در گوش نکردند ونسبت جد وپدر خود دست از قبضهٔ شمشیر خود باز نگرفت وبقهر وغلبه تا بحد گیلان مستولی شد وسالها (9 (درآن بلاد) کوشش مینمود عاقبت الامر مردم گیلان (9a طوعا وکرها بمتابعت او گردن نهادند از شاه زادهگان گیلان زنی بخواست ازآن عورت اورا (10 پسری آمد جیلان شاه نام نهادند منجمان وفیلسوفان حکم کردند که از وقوع کواکب ثابت وسیار از نسل این پسر شخصی پدید آید که پادشاه مستقل باشد فیروز بدین سبب خرم گشت ومدتی در گیلان بسر می برد چندانکه از دروازهٔ کل

1) om. 2) در قتال 2a) sic V. et Ch. in M. يهواط 3) درکذشته 4) برستم 5) add. خود 6) وبر 7) sic V. in M. بروس 8) sic V. in M. مطابعت 9) om. 9a) in M. hic add. کوشش نمودند q. V. om. 10) sic V. in M. پسر

من علیها فان بیرون رفت بیت او نیز درین هوا هبا گشت * 1) (بگذشت وچو دیگران فنا گشت) * 1a) (چون) نوبت تاجداری بجیلانشاه 2) رسید اورا نیز اسباب جمعیت بحاصل آمد زمان مساعدت نمود وروزگار موافقت کرد تا اورا 3) پسری آمد خجسته طلعت ماه پیکر اورا جیل بن جیلانشاه نام کردند 1a) (بعد از پدر) چون نوبت تاجداری وشهنشاهی بدو رسید تمامی ممالك پدر بتخصیص جیل ودیلم مسخر فرمان او شدند منجمان وفیلسوفان اتفاق کردند که ملك طبرستان نیز 4) (از آن او) خواهد بود تا این دعوی بر دماغ او قرار گرفت خواست که در طبرستان وقوفی 5) (حاصل) کند بعد از تفکر بسیار رایش بدان قرار گرفت که اسباب ترتیب ممالك مضبوط گردانیده نایب کافی را که محل اعتماد بود بگیلان نصب فرماید وامور 6) (مملکت را) بدو تفویض نماید وخود متوجه طبرستان گردد وچنانکه غیری را برآن وقوف نباشد بنابر آن چند سر گاوان گیلی را بار کرده در پیش انداخت ومانند کسی که از سبب وقایع 7) (و) ظلم وتعدی جلای وطن کرده باشد پیاده متوجه طبرستان 8) (گشت) وپیوسته بامردم طبرستان صحبتها داشتی وباملوك وحکام اختلاط نمودی چون خاص وعام ازو بزرگی وعلوهمت 9) (مشاهده) میکردند همه باو بنیاد موافقت نمودند واورا گاوباره لقب نهادند واز بسیاری دانش در وقایع وحروب که حاکم 10) (ولایت) را باخصمان اتفاق می افتاد گاوباره تدبیرهای باصواب

1) بگذشت وجه دیگران فنا گشت 1a) om. 2) add. بن فیروز 3) sic V. in M. پسر 4) sic V. in M. ازو 5) بحاصل 6) ممالك 7) om. 8) شد 9) sic V. in M. مشاهد 10) sic V. in M. ولایات

کردی ورایهای نیك زدی ودر مقام قتال وجدال شجاعتها (1 (مینمودی) تا در طبرستان نزد بزرگان مشار الیه ومعتمد علیه گشت نایب کسری وحاکم طبرستان درآن وقت شخصی بود نامش آذرولاش گاوباره‌را بدرگاه خویش خواند وبملازمت خویش اشتغال فرمود بنابر آنکه ازو مشاهدهٔ حسن کفایت میکرد واورا احترام تمام میفرمود وبتدبیرهای (1a (صایب) او استفاده میجست ودرآن وقت که بسبب لشکر عرب که از اطراف دست برآورده بودند وشاهان فارس ازآن سبب پریشان حال گشته بودند ترکان از خراسان بطبرستان تاخت می آوردند تا اتفاق آذرولاش بحرب ترکان بطرف خراسان قیام نمود واز هردو جانب لشکر آراسته باستادند گاوباره اسب وسلاح خواست وخودرا آراسته کرده در میان هردو صف باستاد ومبارز خواست وجولانها مینمود وخودرا برقلب لشکر اتراك زد وایشانرا منهزم (2 (ساخت) وکارش بمراد برآمد ازین سبب آوازهٔ شجاعت او بطبرستان فاش گشت ومرتبت او زیاده شد تا روزی نزد آذرولاش (3 (آمد) گفت اجازت میخواهم که بگیلان روم واسباب چند که مرا آنجاست (3a (نقل) گردانم وبازماندگان را برداشته (4 زود بخدمت برسم آذرولاش اجازت ورخصت (5 (فرمود) گاوباره بگیلان آمد ولشکر بیاراست وگیل ودیلم را جمع (6 (گردانید) وبعد از یك سال (7 (رو) بطبرستان نهاد (8 (و) آذرولاش ازین حال آگاهی یافت در حال جازهٔ سواریرا (9 (بمداین) فرستاد کسری

---

1) نمودی (1a) om. 2) کردانید (3 آمد و (3a) in M. نقل (4) sic V. in M. زودی
5) فرموده (6 کردانیده (7 روی (8) om. 9) برمداین

(1 یزدجرد شهریار را که آخر ملوك عجم بود از آن حال آگاه گردانید جواب فرمود که تفحص باید کرد که این شخص از کجاست ونبیرهٔ کیست واز کدامین قوم است (1a آذرولاش باز نمود که مرد مجهول است وپدران او از ارمنیه آمده اند وگیل ودیلم را حاکم گشته وشرح حال او وپدران او باز نمود کسری موبدان را بخواند وازو استفسار کرد کسانی که (2 (از) آن تاریخ (3 (وقوفی) داشتند بشناختند که نسب او (4 (بکجا میکشد) گفتند که این مرد از نبیرهٔ جاماسپ است واز بنی اعمام اکاسره می باشد کسری در حال نامهٔ بنوشت بآذرولاش که معلوم شده است که این مرد از بنی اعمام است معاذ الله که بجهت ممالك طبرستان (5 (بامثلی او) خصومتی وجدلی (6 روا داشته (7 (باشم) چه صلهٔ ارحام بر ذمت ارباب بصیرت از (8 جملهٔ لوازم است خاصه در چنین وقتی که (9 (مارا) بااعراب کار افتادهٔ است وعرب که چندین سال فرمان بردار ما (9a (بودند) بر ما دست کشوده اند ودر ولایت ما لشکر وحشر آورده چون (10 (این) شخص از خویشان ماست اهلا وسهلا ومرحبا باید که بر فور (11 (بی توقف وتانّی) حکومت طبرستانرا بدو باز گذاری وتسلیم فرمان او شوی چون (9 (آذرولاش) نامه بخواند (12 ایالت رویان را تسلیم او کرد کار گاوباره (13 (بلا منازعت) سمت رفعت پذیرفت وممالك طبرستان بتصرف او درآمد ورسولی باتحف

1) MM. add. بن. 1a) M. add. و. 2) در. 3) وقوف. 4) از کجاست. 5) باو. 6) add. روا. 7) باشیم. 8) add. جملهٔ. 9) om. 9a) بوده اند. 10) آن. 11) بلا تانی وبی توقف. 12) add. بر موجب فرمان. 13) M. بلا منازعتی.

وهدایا که لایق آنحضرت شناخت ترتیب کرده بدرگاه کسری فرستاد کسری گاوباره را 1) (بانواع) احترام 2) (ومزید اهتمام واحتشام مخصوص گردانید وخلعت ارزانی فرمود وفرشوادجرشاه در لقب او بیفزود واین سال سی وپنجم بود از تاریخ عجم که بنو نهاده بودند وطبرستانرا در قدیم الایام فرشوادجر لقب بود چنانکه ذکر رفته است آذرولاش اورا متابعت ومطاوعت می نمود وهمانجا بخدمت 2a) (او) بسر می برد روزی قضارا آذرولاش از میدان گوی بازی از اسپ بیفتاد 3) وبرفور جان تسلیم کرد وتمامت نعمت واموال او که سالها 4) (از جد) وآبای او مانده بود همه بگاویان رسید 4a) ونسب نامهٔ آذرولاش که او وآبا واجداد او 2a) (در طبرستان) از جانب اکاسره حاکم طبرستان بودند بدینموجب است آذرولاش بن مهر 2a) (بن) ولاش بن 4b) ولاش بن 4c) داذ مهر بن زرمهر واین زرمهررا بطبرستان فرستاده بودند وولاش نامی دیگر که باورا در فرضهٔ 5) (چهارمان) بکشت وقصهٔ او 6) (بشرح) خواهد آمد هم از نبیرهٔ او بود 6a) (ومضغان) ولاش که مرزبان میان رود بود بروزگار فرخان بزرگ [بود] واین میاندرود عبارت از مابین دار کلارود وجوی مهربان که بمیربان اشتهار دارد در ولایت ساری که 7) حد شرقی او 8) (قراطغان) میباشد واقعست هم ازین نتیجه بود

فصل در ذکر اولاد دابویه 9) در طبرستان 10) گاوباره

1) انواع 2) om. و 2a) om. 3) add. و 4) ازو وجد 4a) MM ونصب 4b) V. add. ولاش بن 4c) in MM. داد مهر Ch. داذ مهر 5) جامان 6) om. 6a) C. ومضمعان حاکم بودند 7) add. مضمعان 8) سر 9) add. وقراطقان 10) add. که

در ممالك گیل ودیلم وروّیان حاکم گشت از پسا گیلان تا گرگان قصرها ساخت وعمارت قوی کرد وقلاع وحصون ترتیب کرد اما (1 (دار) الملك او درگیلان بود ومدت پانزده سال در طبرستان حکومت کرد ودر سنه خمسین از تاریخ عجم درگذشت وباخود بجز نام نیك (2 چیزی نبرد * گیرم که تو خود ملك سلیمان داری * گنجینهٔ قارون وخراسان داری * از بودن ونابودن آن حاصل چیست * چون بگذری وجمله بجا بگذاری * اورا در گیلان دفن کردند وازو دو پسر (3 (ماندند) یکی دابویه نام (4 (ودیگری) (5 (بادوسپان) دابویه بزرگتر بود جانشین پدر وخلیفهٔ او گشت واو مردی عظیم باهیبت وسیاست بود وبر گناه وزلات مردم عفو نفرمودی وباخلایق ببد خوئی ودرشت طبعی (6 (بسر) کردی وازآن غافل بود که (6a بدخوی را در دنیا دشمن دارند ودر آخرت وبال آن باخود خواهد بود وحضرت عز شانه باسید کونین علیه صلوات رب الحافظین خطاب (7 (فرمود که) ولو کنت فظًّا غلیظ القلب لانفضوا من حولك فاعف عنهم واستغفر لهم وشاورهم فی الامر فاذا عزمت فتوکل علی الله (8 (و) حضرت رسول علیه السلام میفرماید که ان الانسان عبید الاحسان غرض که چون دابویه درگیلان بجای پدر بنشست (9 (بادوسپان) که برادر کهتر بود برویان قرار گرفت واو مرد خوش خلق بود (10 (وگناه گارانرا) (11 (بموقع سیاست عفو) فرمودی واز سر

---

1) در 2) add. چیزی 3) ماند 4) sic V. in M. ویکی 5) in MM. بادوستان 6) زندگانی 6a) in M. بدخودرا 7) میفرماید 8) وچون 9) بادوسبان; in M. بادوستان 10) گناه کاررا 11) بموضع عفو

جرایم اصحاب زلات چون توبه وانابت کردندی عفو کرده درگذشتی وبی وسیلهٔ خدمتی وسابقهٔ (1 (حقی) خاص وعام (2 (را) صله وعطا فرمودی (2 (و) دانستی که بهترین (3 (فضایل وسر جلهٔ مکارم خلق خوش است چه باکمال درجهٔ نبوت وعلو مرتبت حضرت رسالت وفنون 3) (3a (خصایل) نفسانی که ذات شریف خواجهٔ عالم (2 (را) صلوات الله علیه ظاهرا وباطنا حاصل آمده بود حق تعالی اورا بخوش خلقی مدح (4 (کرد) که وانك لعلی خلق عظیم ودر جمیع اوقات بعفو از گناه کاران واصحاب جرایم امر کرد که فاصفح عنهم فقل سلام تا بجای رسید که در وقتی که از ایذای قریش وظلم (2 (وجور) اهل قرابت الم میرسید ودرآن حال لب مبارك میجنبانید اصحاب (5 ونزدیکان گمان (6 (بردند که مگر) دعای بد (7 (میکند) در حق قوم (8 تفحص کردند تا چه میفرماید چون تحقیق کردند از الفاظ درربارش این کلمه معلوم کردند که اللهم (9 (اهد) قومی فانهم لایعلمون خلقی ازین خوشتر وتحملی ازین خامشتر چگونه متصور گردد که درآن حالت خشم نگیرد وغضب نکند (10 (بیت) علیه سلام الله ما لاح کوکب * وما ناح قمری وما فاح عنبر * فی الجمله (11 (بادوسپان) بحکم آنکه دو شاه دریك تخت ودو شمشیر در یك نیام نگنجد از دابویه مفارقت جسته (12 در رویان مقام ساخت وبعد ازآن فرزندان او در رویان بایالت وحکومت مشغول (13 (شدند) چنانکه نوشته

---

1) حق 2) om. 3) 3—3 add. ex V. in M. 3a) خصایل نفسانی فضایل 4) sic V. in M. کرده 5) add. و 6) آنکه مبادا 7) om. 8) add. کویند 9) اهدی 10) شعر 11) بادوسبان; in M. بادوستان 12) add. و 13) کشتند

می شود پس بدین صورت محقق گشت که اول مقام ملوك استندار در رویان از عهد یزدجرد بن شهریار بود (1 (که آخرین) ملوك عجم او بود واز آن عهد تا حین تالیف تاریخ مولانا اولیاء الله مرحوم (2 هفتصد وچهل سال است دابویه بر سنت پدر والی گشت وحاکم طبرستان شد بعد ازو پسرش فرخان که اورا ذو المناقب گفتندی بر مسند حکومت بنشست وفرخان بزرگ لشکر از گیلان بطبرستان آورد وتا نیشابور برفت وآن ممالك را بتصرف خود درآورد وشهر ساری را بنیاد نهاد وطبرستان بایام دولت او چنان معمور (3 وآبادان شد که محسود سایر بلاد عالم گشت وترکان را بکلی طمع از ترکستان منقطع گشت تا بعد از آن مردم دیلمستان بدو عاصی گشتند بنابرآن از آمل تا دیلمستان چنان (4 (باصطلخ) وخندق ومثل هذا استوار گردانیدند که جز پیاده را عبور ممکن نبودی وبعهد او مقصلة بن (5 (هبیرة) الشیبانی بطبرستان آمد ودو سال بافرخان بزرگ حرب کرد وبعد ازو قطری بن الفجاة (6 (المازنی) که از گردنکشان عرب بوده آمده واو از جملهٔ خوارج است وبعد ازو (6a سفیان را بفرستادند واین قصه در عهد حجاج بود وحجاج در عقب او لشکر شام وعراقین را بفرستاد واصفهبد فرخان درآن وقت بدماوند بود (6a باسفیان قرار کرد که اگر تو بولایت من تعرض نرسانی من قطری را هلاك کنم بعد از معاهده فرخان در عقب (7 (قطری) بسمنان رفت ودر مصاف اورا هلاك کرد وسر قطری را نزد (6a

1) وآخر 2) sic V. in M. هفصد 3) add. بود 4) بصطل 5) ? پسر 6) المازنی

6a) al. add. ابو; at V. om. C. 7) سفیان بن ابی الابرد الکلبی قطرا

سفیان فرستاد (1 سفیان آن سررا بتعجیل نزد حجاج روانه (2 (گردانید) حجاج دو خروار زر ودو خروار خاکستر نزد (1 سفیان فرستاد که اگر این فتح (3 (از دست) تو برآمد بی (4 (مدد) اصفهبد فرخان زر ترا باشد واگر از اصفهبد این مهم متمشی گشت خاکستر را در مجلس بر سر (4a سفیان ریزند چون رسول آمد وتحقیق مسئله کرد زر را باصفهبد داد وخاکستررا بر سر (4a سفیان ریخت وبعد از آن چون سلیمان بن عبد الملك بمملکت قرار گرفت یزید بن (4b المهلب را که امیر خراسان وماوراء النهر بود بحرب اصفهبد فرخان فرستاد چون یزید مذکور بتمیشه آمد وبدان مملکت مستولی شد فرخان به بیشهای کوهستان شد وچندانکه یزید بهامون میرفت اصفهبد (5 (به) مقابل او به پشتها میرفت تا یزید بساری رسید وبعد ازآن یزید را شکستند وپانزده هزار مرد اورا گردن زدند وبعد از هزیمت یزید باز ولایت خود آبادان کرد ومدت ملك او هفده سال بود (5 (و) بعد ازو پسرش (5a داذمهر بن فرخان دوازده سال پادشاهی کرد هیچ آفریده طمع ملك او نکرد وتا آخر عهد بنی امیه کسی بطبرستان نیامد بسبب تزلزل واختلافی که درمیان ایشان واقع گشته بود ودر مرو در عهد او ابو مسلم خروج (6 (کرد) داذمهر درآن وقت وفات یافت (7 (وفرزندی) ازو باز مانده بود خورشید نام وبحد بلوغ نرسیده بود وقابل سلطنت نبود بنابرآن داذمهر در حین وصیت برادر خود سارویه را که قبل ازین ذکر (8 (رفت) که شهر ساری بنام او

1) وسفیان in M. 2) بوسفیان 3) کرد (?) 4) بردیت معونت 4a) M. supra add.
4b) in M. الملهب 5) om. 5a) H. بزرمهر داد Sch. دارمهر Ch. داذمهر; ابو
in MM. C. وازمهر 6) کرده 7) وفرزند 8) رفته بود

موسوم گشت ولی عهد گردانید بقراری که چون خورشید بحد کمال برسد ولایق (1 (حکومت) ومملکت گردد حکومت (2 (ومملکت) را بدو رجوع نماید چون هشت سال سارویه حکومت کرد(2 (و) خورشید بحد بلوغ رسید سارویه بر همان عهد برادر خود وفا نمود حکومت را به برادرزادهٔ خود اصفهبد رجوع نمود چون اصفهبد خورشید بجای پدر خود بحکومت بنشست خویشان وکسان او بدو بیعت کرده جمع گشتند مثل (3 (وندرند) (3a وفهران وفرخان کوچك از فرزندزادگان جسنس بن سارویه بودند (4 (وندرند) را بمرزبانی وحکومت آمل فرستاد وفهران را بمرزبانی کوهستان نصب فرمود وفرخان کوچك را باخود همراه داشت وشهر خواستان بن یزدانگرد را که خالوزادهٔ او بود لشکر کشی داد وتمامی شهر وولایت را بعمارت درآورد بغایت ضابط وقادر بود چون مدت مملکت او بدراز کشید غرور وپندار او زیاده گشت معارف ومشاهیر را حرمت نداشت وظلم وستم بنیاد کرد تا خاطر خلایق ازو آزرده گشت ومردم از بسیاری عصیان او بهانه می طلبیدند تا بروزگار منصور خلیفه وواقعهٔ ابو مسلم سنباد نام باخزاین بسیار نزد اصفهبد آمل سنباد را فرمود کشتند وخزاین (5 (اورا) خود تصرف کرد ونزد خلیفه (5a منصور (6 (نفرستاد) این معنی نیز اسباب زیادتی آن معنی گشت خلیفه پسر خود مهدی (7 (نام) را بری فرستاد وفرمود که پسر اصفهبد (7a هرمزرا (8 (ازو بستان) اصفهبد گفت پسر من خورد است طاقت (9 (اعبای) سفر

---

1) سلطنت 2) om. 3) وندرن 3a) C. مهتران 4) وبیرز 5) را 5a) MM. add. ابو 6) sic V. in M. فرستاد 7) om. 7a) C. هرمزد 8) بنوا بستان 9) عنای

ندارد (1 (تا) مهدی به پدر نوشت والتماس عفو فرمود منصور (1a (بنابر درخواست) فرزند خود از آن درگذشت واصفهبد را تسلی داده بعد از آن مهدی نزد اصفهبد فرستاد که امسال تنگی در معسکر خراسان پیدا شد وچون عزم خراسان داریم اگر اجازت باشد بعضی متجنده بکنار دریا عبور نمایند اصفهبد اجازت داد تا مهدی (1b ابو الخصیب (2 مرزوق (2a سندی را براه زارم (2b (وشاکو) روانه (2c (کرد) وابو (2d عون بن عبد الملك را (3 (براه) گرگان فرستاد تا بوقت حاجت از آن راه بمازندران درآید وباابو الخصیب (4 پیوندد واصفهبد ساکنان صحرا وبیابانرا فرمود که بکوهها نقل کنند تا از گذار لشکر آسیبی بدیشان نرسد وندانست که قصد ایشان قلع وقمع اوست (5 (عمر) بن العلا وقتی که بگرگان یکی را کشته بود پناه بااصفهبد برده ومدتها بحمایت او درآن ولایت بوده وقوف تمام یافته ومسالك (6 (ومعابر) دانسته وبالشکر خلیفه پیوست قاید لشکر ابو الخصیب گشته بود (6b (وهزار) مرد برداشت وبآمل تاخت کرد (6c (ومرزبان) آمل را (7 (که) از قبل اصفهبد (7 (بود درحرب بقتل) آورد وبآمل بنشست ومنادی عدل فرمود ودعوت اسلام (8 (کرد) ومردم چون از اصفهبد استهزاء واستخفاف دیده بودند فوج فوج وقبیله قبیله می آمدند واسلام قبول میکردند ومسلمان می شدند واز

1) om. 1a) بنابر التماس 1b) Ch. ابو الحصیب H. J. ابو الخصیب, in MM. C. ابو الخضیب 2) sic V. in M. فرزوق 2a) al. هندی 2b) C. شاه کوه 2c) sic V. in M. کرده 2d) in M. عیون 3) بسوی C. 4) sic V. in M. پیوندند 5) Ch. عمرو 6) ومغابر 6b) C. دو هزار 6c) sic C. in M. مرزبانان 7) om. 8) نمود

آتش پرستی عدول مینمودند 1) (عمر) بن العلا 2) (در آمل) باستقلال بنشست
اصفهبد خورشید ازآن حال بترسید ودانست که اورا اقامت ممکن نیست
جملهٔ اعزه واولاد وازواج خود را بااموال وذخایر وعبید واماي خود ببالای
دربند کولا براه 3) (زارم) بیرون برد وآنجا کهفی وطاق بود که اکنون
آنرا عایشهٔ 4) (کرگیل) دز میگویند واین نام بجهت آن نهادند که عورتی
بود در ایام گذشته بعد از وقایع که نوشته 5) (شد) عایشه نام درآن کهف
متحصن گشته بود وجمعی از دزدان وقطاع الطریق برو جمع گشته بودند
6) وکرگیل میکردند وآن عورت را عایشهٔ کرگیل میگفتند وآن طاق بدو
منسوب وموسوم گشت غرض که 7) (دو سه) 8) (ساله) علفه وعلوفه درآنجا
بود اصفهبد چون اولاد خود را درآنجا برد 8a) دری از سنگ تراشیده بودند
که 9) (والعهدة علی الراوی 10) 11) (باپانصد) کس برمیداشتند ومی نهادند
ودرآن طاق ایشانرا بنشاند 12) وخود چند خروار زر برگرفت واز راه
لارجان بدیلمستان آمد لشکر اسلام درعقب او تاخت کرده بعضی اموال
ازو باز ستاندند واو بفلام آمد ودرآن زمان فلام آبدان بود ومعمور
ورودخانه که اکنون 13) (بیلور رود) مشهور است بسبب آنست که
بدانموضع میگذرد ودر گیلان ساحل ووادی رودخانه 14) هم 13) (بیلور رود)

1) in M. عمرو. Alias saepissime invenimus aut عمرو, aut علا sine artic. 2) بآمل 3) آرم C. 4) کرّه کیل C. کرکیلی Ch. 5) شده 6) al. add. in marg. دزدی در. 7) al. چند 8) سال 8a) MM. add. و 9) om. و 10) MM. add. که 11) sic V. in M. بپانصد 12) خود ex V. M. om. 13) بیلور رود; prius. رود ex V. add. M. بیلوار 14) M. add. را

باز میخوانند یعنی (1 (پلام) رودبار الغرض که اصفهبد چون از مازندران بیرون (2 (آمد) لشکر اسلام دو سال وهفت ماه بزیر آن طاق محاصره کردند عاقبت در آن طاق وبا افتاد وچهار صد تن بمردند چون بجای بردن ودفن کردن میسر نبود مجموع (3 (را) در محلی بر سر یکدیگر (4 نهادند تا از آن نه تن مردم باقی فریاد برآوردند وامان طلبیدند امان دادند وبیرون آمدند هفت شبانه روز از آن کهف اموال واسباب (4a نقل میکردند وحرم اصفهبد (3 (را) نزد خلیفه ببغداد بردند واز جملهٔ دختران اصفهبد یکی را خلیفه مسلمان ساخت وبنکاح خود درآورد چون اصفهبد خورشید احوال (5 آن طاق واموال واولاد بشنید گفت بعد ازین عمر (6 را لذتی نیست وزهر بخورد وبمرد غرض که از حکومت جیل بن جیلانشاه ودابویه واولادش تا اصفهبد خورشید صد ونوزده سال بود بدینموجب اصفهبد خورشید بن (7 (داذمهر) بن فرخان بن دابویه بن جیل بن جیلان شاه وفرزند دیگر سارویه نام داشت اولاد ونبیرهٔ او بدین موجب اند جسنس بن سارویه بن فرخان کوچك بن (8 (جسنس) (9 (وفهران) بن جسنس وخورشید بن (9a (وندرند) والله اعلم بحقیقة الحال

فصل در ذکر تسلط اولاد (10 (بادوسپان) بن جیل برستمدار وانساب ایشان وذکر ملوك مازندران در مازندران

چون ملوك رستمدار همیشه تابع مازندران بودند (11 در

---

1) al. فلام 2) رفت 3) om. 4) add. می 4a) M. add. را 5) add. آن 6) M. اورا 7) in MM. وازمهر v. p. ٤٩ 8) sic V. in M. جسپس 9) وفرخان 9a) وندرن 10) بادوستان 11) M. add. و

بعضی حالات مجملا ذکر ملوك مازندران نوشته می شود واولاد بادوسپان همیشه والی استندار بودند واگر لب دریا وررویان را (1(در) بعضی اوقات امرای عرب (2 (وداعیان) وامرای خراسان بتغلب وامی استادند اما کوهستان تا حد دیلمستان همیشه در تصرف داشتند وکبار دیالم وحکام جیلانات پیشتر اوقات موافق ایشان بودند چنانکه چند نوبت (1 (میان) ملوك رستمدار (3 (واصفهبدان) وملوك مازندران مخالفت بودی بهمه کاری (4 (بموافقت) گیل ودیلم بانجام پیوستی چنانکه ذکر آن خواهد رفت اصفهبد (5 (بادوسپان) بن جیل که (6 (ادم) ملوك رستمدار است واول برستمدار متمکن گشت عادل وکامل بود بیت عدل کن زانکه در ولایت دل * در پیغمبری زند عادل * در شبانی چو عدل کرد کلیم * داد پیغمبری (7 (خدای) کریم * (1 (و) آثار فضایل ذات ومحاسن صفات او شامل حال عموم برایا وجمهور رعایا بوده صغار وکبار بروزگار او در مأمن امن وامان برفاه وفراغ میبودند واولاد دابویه باوجود ظلم باندك روزگار چنانچه ذکر رفت منقضی گشتند واولاد بادوسپان باوجود عدل ورافت الی یومنا هذا بر سریر سلطنت موید ومخلدند بیت جزای حسن عمل بین که روزگار هنوز * خراب می نکند بارگاه کسری را * اصفهبد خورزاد بن (8 (بادوسپان) هم بر قواعد پدر (9 سلوك (10 (میفرمود) ونیك نامی باقی را

1) om. 2) sic V. in M. واعیان (3 را باصفهبدان , in M. با , al. و 4) sic V. in M. ومواقفت (5 بادوسیان 6) sic V. in M. ادهم اولاد 7) al. خدای M. آله 8) بادوستان (9 add. خود 10) sic V. in M. میکرد

بر طعامات دنیای فانی ترجیح (1 (میکرد) بیت بنه ذخیرهٔ نام نکو که امکان نیست * که جاودانه کسی در میان کار بود * اصفهبد بادوسپان بن خورزاد بس عادل (2 (وکریم) بوده در بذل وعطا وجود وسخا شهرهٔ آفاق بود چنانچه این دو بیت ملک شمس الدین کرت در حق او صادق آمد بیت گر درخور جود خویش زر داشتمی * تنگی زمیان خلق برداشتمی * بیخ شجر امید بی سیمانرا * از ابر عطا همیشه تر داشتمی * (1 (در) خوان گستردن وسفره کشیدن ونان دادن (3 چنان (4 (بودی) که هر روز سه نوبت شیلان آوردی وهر نوبت (5 (قریب بپانصد) مردرا طعام دادی الحق جامع جمیع فضایل (6 (طعام دادنست) کما قال الله تعالی فی صفت الاولیاء ویطعمون الطعام علی حبّه مسکینا ویتیما واسیرا (7 بیت فضیلت جوانمردی ونان دهی است * مقالات بیهوده طبل تهیست * وبادوسپان در آخر عهد پسر خود ملک شهریار را در وقتی که ونداد هرمزد (8 باتفاق اصفهبد (9 (شروین) باوند خروج کرده بود وطبرستان را از دست امرای عرب واستانده (10 (بودند) وباایشان هم عهد (11 (کرد) (11a لشکر داد تا عمر بن العلا باجمیع امرای که در رویان بودند منهزم گردانیده وبعضی را مقتول ساخت ومملکت موروثی را بالکل در تصرف (12 (آورد) از جملهٔ علو همتش یکی آن بود که بندهٔ از اکابر طبرستان نامش عبد الله فضلویه گریخته

1) om. 2) al. وعاقل 3) add. او 4) بود 5) شصد 6) وداَنشست 7) add. بیت 8) add. وقارن ونداد 9) Ch. شیروین 10) بوده 11) کرده 11a) in MM. add. و 12) in M. آورده

رو بدو (1 (نهاد) بادوسپان بجهت او دویست هزار درهم اجرا پدید کرد وخانهٔ وسرای قابل مملکیت بدو داد وچون او فرمان یافت همچنان بر فرزندان او مقرر ومسلم فرمود واین (2 (بادوسپان) دو هست که نوشته اند (2a اصفهبد عبد الله بن (2c (وندا د) بن شهریار بن بادوسپان اول کسی که از ظلم محمد (2d (اوس) وامرای خلیفه در طبرستان نمرد کرد وباحضرت قطب الاولیاء سلطان محمد (3 (کیای) دبیر صالحانی که اکنون از کثرت استعمال الفاظ (4 (اهل رویان) سلطان کیمدور میخوانند وذکر او بشرح خواهد آمد بیعت کرد او بود ودر عقب حسن بن زید که داعی الکبیر اورا میخوانند فرستاد وبیاورد تا در تمامی طبرستان حاکم ومسلط گشت واصفهبد عبد الله برادرزادهٔ خود محمد بن رستم بن یزدان گرد (4 (را) به سپهسالاری بمنقلای لشکر داعی نصب کرد ودرآن حوالی مردانگی اورا اثرهاست اصفهبد بادوسپان بن افریدون بن قارن بعهد او سلیمان (4a (عبد الله الطاهر) درچنو باداعی حرب کرد (4 (و) استندار افریدون اورا بمدد داعی بفرستاد تا سلیمانرا منهزم ساختند داعی بادوسپان را بر سر اصفهبد (5 قارن باوند که ملك الجبال بود فرستاد تا جملهٔ ولایت اورا بسوخت وتاراج

1) sic V. in M. نهاده (2 بادوستان (2a) Ch. add. وچون او فوت شد ولدش شهریار درآن ملك سی سال کامکار بود آنکاه زمان شهریار بسر آمد بسرش وندا امید شهریار کشت وبس از سی ودو سال نامهٔ اقبال اورا نیز فلك درنوشت 2c) Ch. وندا امید 2d) C. اویس 3) sic V. in M. کیا 4) om. 4a) Ch. بن طاهر 5) add. قارن

کرد اصفهبد قارن باز بمیانجی بادوسپان باداعی صلح کرد وپسران خود سرخاب ومازیار بنزد داعی بنوا فرستاد واین واقعه درسنه (1 (اثنی وخمسین) ومائتین بود اصفهبد شهریار بن بادوسپان درعهد او چهل شبانه روز در (2 (تمنگا) باتفاق ملك الجبال اصفهبد شروین بن رستم باوند از قبل سامانی باداعی ناصر الکبیر حرب کرد اصفهبد (3 (هاروسندان بن تیدآی) بن شیرزاد بن افریدون باسید حسن قاسم بیعت کرده بود ناصر الکبیر (4 را در بند (5 (کردند وبلارجان) فرستادند وبعهدهٔ غوغای اهالی طبرستان خلاص دادند وباز آوردند وملك بدو تسلیم کردند وذکر آن بتفصیل خواهد آمد (5a (اصفهبد (6 محمد بن شهریار بن جمشید) بعهد او داعی الصغیر از لشکر خراسان گریخته پناه بدو برد استندار داعی را گرفته بند (7 (برنهاد) ویری فرستاد (8 بنزد علی بن (9 (وهسودان) که نایب خلیفه بود (9a (استندار ابو الفضل بن محمد بن شهریار) در اوان دولت (10 خود با اصفهبد شهریار بن (11 (دارای) باوند خلاف کرد تا جدال وقتال در میان آمد اصفهبد ازو گریخته نزد حسن بویه رفت ولشکر (12 (آورده) تمام طبرستان را ضبط کرد استندار ابو الفضل سید (13 (الثایر) بالله ابو جعفر را از گیلان بیاورد بتعصب اصفهبد

---

1) اثنه خمسین 2) تمنکاه Ch. تمنکا 3) هارون سندان بن تید ای; in M. hic بند ار, sed postea تید ای Ch. هروسندان بن تید آءِ s. هرون سندان 4) add. علیه 5) کرد ولارجان 5a) Ch. شهریار بن جمشید 6) M. add. بن 7) برنهادند 8) add. و 9) وهودان 9a) Ch. ابو الفضل محمد (et احمد) بن شهریار 10) add. خود با 11) in M. دارا Ch. داراء 12) و آورد 13) الطایر

وحسن بویه ابن العمید را بالشکر بآمل فرستاد بتمنگا باسید مصاف کردند
لشکر حسن بویه منهزم شد ثایر علوی بآمل نزول کرد واستندار ابو الفضل
(1 (بحزمه زر) بالای آمل فرود آمد بعد از مدتی مابین ثایر واستندار
مخالفت افتاد استندار بولایت خود رفت ثایر بی او بآمل نتوانست اقامت
کردن بضرورت بگیلان رفت اصفهبد حسام الدوله زرینکمر وولد او
سیف الدوله باحرب وولد سیف الدوله حسام الدوله اردشیر وبرادرزادهٔ
اردشیر فخر الدوله نماور (1a وولد (1b او عز الدوله (2 هزار اسف ملوك عظام
بودند (3 (وبتمامی) نواحی استندار را حاکم وفرمان فرما (4 بودند ومحسود
اقران بود ودر عهد ایشان در عراق استیلای آل بویه بوده است وملوك
مذکوره را بایشان وصلت وقرابت بود (5 وبدین قرابت ولایت خود را
مضبوط داشتند وبکام دل روزگار میگذرانیدند استندار (5a شهرنوش بن
هزار اسف ملك بزرگ وعالی همت بود (1a وپیوسته ملجای اکابر ومقوی ملوك
بودی واصفهبد مازندران (6 (وباوندان) ابدًا بدو استظهار جستندی وداماد
شاه مازندران شاه غازی رستم بود وسبب خویشی آن بود که علا الدوله
علی پسر خود تاج الملوك مرداویج را در مرو بخدمت سلطان سنجر فرستاده
بود وسلطان خواهر (7 خود بدو داده (1a وجهت تفأل هرصباح نظر برو افگندی
وچون علا الدوله نماند شاه غازی (8 (رستم) ولی عهد پدر شد تاج الملوك از
حضرت سلطان (9 (قشتم) نام امیری (8 (را) (10 (ستانده) باسی هزار سوار بطبرستان

1) Ch. بحزمه دز 1a) add. و 1b) او in MM. deest 2) add. هزار اسف 3) وتمامی
4) add. بودند 5) add. و 5a) MM. add. بن 6) M. وباوند 7) add. خود 8) om.
9) in M. قشیم 10) deest in MM. v. p. ٢٠

آمد ونشان اورد که نصف ملك ازآن شاه غازی باشد ونصفی ازآن تاج الملوك شاه غازی جواب داد که اگر برادر مرا ملك مازندران می باید خدمت من می باید کرد چون سلطان (1 (قشتم) از شاه غازی نومید شد منشور فرستاد نزد اکابر وملوك طبرستان که پیش من آیید استندار (2 شهرنوش ومنوچهر لارجان با دیگر اکابر بدو پیوستند وبمازندران درآمدند وبمحاصرهٔ حصارها مشغول شدند چون هشت ماه ازآن برآمد تمام مردم ملول گشتند استندار نزد شاه غازی فرستاد که اگر بامن خویشی کنی من از تاج الملوك برگردم شاه غازی بدینموجب عهد کرد استندار ومرزبان لارجان برگشتند وبشاه غازی پیوستند (1 (قشتم) از آنجا کوچ (3 (کرد وبناگریز از) توجی بگذشت وبخراسان رفت بعد از مدتی سلطان عباس را که والی ری بود باتمامی لشکر خراسان وری ودماوند وقصران ورویان ("3 (ولارجان) وکلار بمازندران بسر شاه غازی رستم فرستاد (4 (استندار نزد شاه غازی رستم فرستاد که همیشه عباس) در مازندران نخواهد بود ترا (5 می باید (6 (که) بامن سازگاری بکنی شاه غازی واستندار باهم عهد کردند ولشکر برویان بردند عباس بترسید واز مازندران بدر رفت شاه غازی بعهد وفاکرد وخواهر باستندار داد واز پای دشت تا سیاه رود بکابین خواهر خود داد وطبرستان ازآن وصلت باردیگر قرار گرفت (7 (وآبدان) شد ومظفرنام شاعری درآن عصر بود او گفته است بیت جنت عدنست گوئی

---

1) sic V. in M. قشیم 2) M. add. از 3) کرده بنابر گریز 3") om. 4) وشاه غازی نزد استندار فرستاد که عباس همیشه 5) add. می 6) om. 7) وآبادان

کشور مازندران * در حریم حرمت اصفهبد اصفهبدان * ودرآن زمان از پساگیلان تا تمیشه کوتی چنان (1 (مسخر شاه غازی گشت) که مهرهٔ در دست مشعبدی وخلق درامن ورفاهیت بودند آورده اند که چون ملك شاه غازی بقلعهٔ متحصن گشته بود وامیر شهریار کوتوال وقلعه دار بود وتاج الملوك (2 (باترکان) بمحاصرهٔ قلعه مشغول بودند حکیمی در قلعه بود نامش نجیب الدین احمد قصرانی دعوی کرد که درین عنقریب جنازهٔ ازآن صاحب قلعه ازین قلعه بیرون خواهند برد ملك شاه غازی ازآن سخن وهم کرد علا الدوله ملك را تسلی کرد که این قلعه بس مبارکست بسخن (3 (حکیم) التفات (4 (نتوان کرد) اما همان روز امیر شهریار رنجور شد وچون ده روز شد وفات یافت وجنازهٔ اورا از (5 (دروازهٔ) قلعه بدر بردند استندار کیکاوس بن هزاراسف برادر شهرنوش بود مرد مردانه رفیع مقدار جلیل مرتبه بوده است وخواهرزادهٔ کیای بزرگ امید دیامانی بود ودر ایام شهرنوش کیکاوس ملازم شاه غازی رستم بودی وشاه غازی را باملاحده جنگها (6 (بودی) چنانچه یک نوبت (6a (بشلسکوه) شبیخون (7 وتاخت کرده پنج هزار ملحد را گردن (8 (بزد) ودرآن رودبار شلسکوه پنج منار ازسر نحس آن (9 (ملاعین) بساخت وسبب مخالفت ملك شاه غازی باملاحده خود اولی سبب دین واسلام (9a (بوده است) اما بعد ازآنکه تعصب دین در میان ایشان محکم (10 (گشت) شاه غازی پسری داشت بغایت صاحبجمال وبصورت وسیرت بین الاقران

1) مسخر اصفهبد مازندران گشت 2) بابزرگان 3) حکیمی 4) M. نمیکرد
5) om. 6) بود 6a) postea سلستی کوه, V. سلسی = سلسله کوه 7) add. زد
8) M. زده 9) ملاعینان 9a) بود 10) گشته

مثل نداشت شاه غازی اورا بایک هزار مرد بخدمت سلطان سنجر فرستاد تا ملازم درگاه باشد روزی ملك زاده بحمام سرخس رفته (1 وبیرون آمده وبمسلخ حمام نشسته (1 بود دو نفر ملحد فرصت یافته بودند ملك زاده را کارد زدند وبدرجهٔ شهادت رسانیدند واورا در جوار مشهد امام (2 (علی بن موسی) الرضا (3 (علیهما) الصلوات (4 (من) الرحمن دفن کردند وقبه جهت او ساختند وچند دیه خریده برآن مزار وقف کرده شاه غازی بعد ازآن هرگز از حرب ملاحده نیاسودی وکیای بزرگ امید دیامانی را که داماد او بود (5 (ورود) بست باقطاع داشت معارض ایشان گردانید چون کیای بزرگ امید وفات یافت کیکاوس را بجای او فرستاد وسی هزار درم سرخ خراج دیامستان بود که هر سال بخزانهٔ عامرهٔ استندار میرسانیدند بکیکاوس مسلم داشت کیکاوس چون حاکم ووالی دیلمستان (6 (گشت) دایما بملاحده در غزا بودی تا بزخم شمشیر آبدار هرکجا ملحدی در رویان ومازندران ودیامستان بودند نیارستند که سر از سوراخ بدر کنند ودر موضع خود یکمن تخم زرع نمایند ودرآن روزگار اهل اسلام ازآسیب وتعرض (7 (ملحدان) در امن وامان سالم وساکن گشتند وچند نوبت بر الموت تاخت (8 (برد) واموال واسباب ایشانرا بتاراج بداد ونزد کورکیای محمد (9 (مکتوبی) نوشت بدینموجب زندگانی کافر بدگوهر ملعون اعور مخذول در روی زمین کم باد وایزد تعالی (10 داردی هالك (11 (وقرین) او در دوزخ مالك (11 (بوشیده) نیست که

---

1) add. آورد (2 بود (3 علی موسی (4 علیه (5 om. (6 ورو (7 شد (8 om.
9) مکتوب (10 M. al. دارو (11 داوو (11 ومزین (11 کوسد

حضرت عز وعلا کشتن کفار وملاحده(1 (را)سبب نجات مؤمنان وموحدان گردانید وبزرگتر نعمت وعظیمتر منت خدایرا تبارك وتعالى(2 برماست که)(3 (بواسطهٔ) شمشیر آبدار دمار ازدیار شما برآورد وشما جون مخنثان بدعوی بی معنی ورنگ بی فرهنگ بچهار حد پای درکشیده نشسته اید وجون روباه سردر بن خار زده منکوب ومخذول افتاده آخر شما را چه کار افتاده است من بی حاجب وپرده دار وبی نواب وپیشکار بهمه مواضع نشسته(4 (ام) در روی زمین شما را ازمن دشمن ترکسی نیست بیائید ومردی خود بنمائید جواب نوشتند که نامهٔ ترا خوانده ایم(5 (از اول تا آخر) دشنام بود ودشنام اهل دشنام راست مقصود که کیکاوس مدت سه سال حاکم جمیع (6 (دیار) دیلمستان بود تا استنداز شهرنوش درگذشت مردم رویان بر امیر غاور نامی جمع شدند که او دعوی میکرد که من از قبیلهٔ استندارم لیکن اورا ملوك بخویشی خود قبول نمیکردند غرض که اهالی رویان (7 (نام آوررا) برُویان بنشاندند جون کیکاوس ازآن حال آگاه شد بکجور تاخت وامیر نام آوررا بگرفت وبند بر (5 (پا) نهاد وبقلعهٔ نور فرستاد وخود برویان بنشست ونائبی کافی (6 (را) بدیلمان باز فرستاد واملاك مهری را از سیاه رود تا الیشه رود از شاه غازی رستم بضمان بستاند که مبلغ بیست وجهار هزار دینار هر هفته قسط آن بآمل ادا کند ومدتی در آمل بامکین تمام (8 (بنشست) وباشاه غازی رستم موافق بود ومخالفت نمینمود (9 (اما) موافقت (10 (آخر) بمخالفت

---

1) om. 2) برماست که 3) واسطه 4) اند 5) om. 6) دیاله و 7) om. 8) M. نشسته.
9) بود 10) وامان عاقبت

انجامید، ودرآن مابین وقایع بسیار حادث گشت که بعضی ازآن گفته می شود

فصل در سبب مخالفت کیکاوس باشاه غازی رستم درآن

عهد سلطان (1 (غزّان) لشکرکشیده (2 بود وپسر سلطان سنجر درآمد ومیان ایشان محاربهٔ بسیار واقع گشت عاقبت سنجر دستگیر گشت ومحبوس شد برادرزادهٔ سنجر (3 (سلیمان) شاه (4 گریخته رجوع بشاه غازی کرد شاه غازی اورا بهمدان فرستاد وبرتخت نشاند سلیمانشاه ولایت ری را بشاه غازی (5 (رستم) مسلم داشت وخواجه نجم الدین حسن عمیدی یک سال وهشت ماه به نیابت (6 ملك (7 (در) ری بود ومال بدیوان (8 میرسانید وتمامت معارف ری وقضات وسادات واکابر در ساری خدمت میکردند ودر ری در محلهٔ زاد مهران صد وبیست هزار دینار خرج کرده برای ملك مدرسه وعمارت عالی کردند واز امهات (9 (قرای) ری هفت پاره دیه خریده وقف آن عمارت کردند وسدید الدین محمود (10 (جمصی) را که متکلم مذهب امامیه است بدانجا مدرسی تعین رفت وعلی ابن (11 (بابا) متولی بود غرض آنکه درین وقت کار دولت شاه غازی بنظام رسید خوارزمشاه اتسز قاصد فرستاد وجهت دفع سلطان غزان ازو مدد طلبید مدد فرستاد باغزان مصاف دادند واز امرای (12 (غزطوطی بک وفوغذ) وسنجر نزد شاه

---

1) M. عزان 2) add. و بود 3) سلطان 4) add. نام 5) om. 6) add. در 7) om. 8) add. ملك 9) قری 10) حصی 11) om. lacuna. 12) غرطوطی یك وفوغذ in M. فوعد

غازی رستم فرستادند که سلطان سنجر دشمن تو بود ما اورا گرفته
ایم باما اتفاق کن تا دو دانک خراسانرا بتو دهیم وبعراق رویم وهر ملك (1 را
که فتح نمائیم دو دانک ازآن تو باشد شاه غازی رستم بسخن غزان التفات
نکرد واز گیل ودیلم ورویان ولارجان ومازندران وکبودجامه واستراباد
وقصران سی هزار مرد جمع کرد ورو بدهستان نهاد وغزانیان نزد او
فرستادند که سلطان اتسز از سی فرسنگی خوارزم گذشته است تو زحمت
مکش (2 وبحال خود باش تا حدود نیشاپور را بتو مسلم داریم وتشویش
ما نده (3 وبسلامت) باز گرد اصفهبد شاه غازی رستم بسخن ایشان التفات
نکرد وگفت من (4 (به) نیت غزا آمده ام باز نمیگردم وبرفت تا که هردو
لشکر (4 (بهم) رسید مصاف دادند وآتش محاربه اشتعال یافت عاقبت غزانیان
غالب آمدند وهزیمت بر اهل طبرستان افتاد ویك هزار مرد از ایشان
کمابیش باملك بیرون رفتند (5 باقی (4 (همه) تلف (6 (گشتند ومتفرق شدند)
دیگر باره اهل طبرستان اتفاق کردند وگیل ودیلم مدد کردند دوازده
هزار مرد (4 (کار) جمع شدند وروی بخراسان نهادند در راه خبر رسانیدند
که (7 (موید آیبه) که امیر خراسان بود سلطان سنجر را ازمیان لشکر (8
(بدزدید) وبر تخت نشاند وغزانیان بماوراء النهر شدند چون این احوال را
معلوم فرمودند ملك شاه غازی رستم بالشکر خود بپایان قلعهٔ (9 نهزه

---

1) add. را 2) add. و 3) وسلامت 4) om. 5) add. و 6) شدند ومتفرق گشتند, in M. مستغرق 7) in M. موبد انیه in V. موید انیه 8) بدر بردند 9) lacuna cum 3 stellis et pro بن, in M. ین; pro منصوره: V: منصور

بن ومنصوره) كوه رفت وهشت ماه محاصره كرده مستخلص گردانيد وتمامت ولايت بسطام ودامغان را بتصرف ديوان خود درآورد ودر وقت محاصرهٔ قلعه فخر الدوله گرشاسف كبودجامه بنابرآنكه پسر زن تاج الملوك بود باشاه غازى رستم كدورت در دل گرفت 1) (واو) بااستندار كيكاوس متفق 2) (بود) روزى درآن محاصره پيش استندار آمد وگفت كه ملك شاه غازى رستم در ملك خراسان طمع كرد تو حاكم رويانى ومن شاه گشواره ام شاه غازى رستم همه روزه زحمت ما ميدهد ما از دست بيكار او بستوه آمده ايم وطاقت طاق شده از عيش وعشرت ما 3) (را) تمتعى نيست 3a) اگر ازين خيال كه او كرده است از ملك خراسان گرفتن مراد حاصل شد جهت ما زيادتى نميشود واگر خللى وزحمتى بدو رسد ما هم 4) درآن شريك خواهيم بود چه لازم است كه عيش وتمتع را رها 3) (كرده) در دنبال او افتاده 4a) (بشوره) دهستان شمشير زنيم اين همه شوكت وعظمت او ولشكركشى بواسطهٔ ما مى 5) (باشد) اگر من بااو از طرف گشواره مخالفت كنم وتو از طرف رويان دست 3) (بر) ديها نمائى هرگز از كوهستان خود بيرون نتواند 6) (آمد) وبضرورت اورا بملك سارى وتوابع آن قناعت بايد كرد استندار كيكاوس گفت كه اين مهم را چه گونه بايد اقدام نمود فخر الدوله گفت 7) صلاح درآن مى بينم كه تو آمل 8) وآن نواحى را بدست فرو گيرى ومن استرآباد را تصرف نمايم واز هردو طرف مخالفت بظهور رسانيم وخودرا

---

1) واورا 2) گردانيدند 3) om. 3a) M. add. و 4) add. درآن 4a) in M. بشوان erasâ lit. ا 5) شود 6) آمدن 7) add. كه 8) add. آن

از زحمات او خلاص دهیم استندار کیکاوس باقاضی سروم رویانی مشورت کرد این سروم آنست که بدو مثل زنند که مگر داوری سرومیست قاضی مشار الیه این(1 (سخن را) صلاح دید وتحریص نمود فخر الدوله گرشاسف کبودجامه وکیکاوس باهم عهد کردند وفخر الدوله استرآباد را غارت کرد (1a (وبگلپایگان شد (2 (ویاغی) گشت واستندار کیکاوس بآمل درآمل وکوشک ملك شاه غازی رستم را که بخراط کلاته نهاده بود بسوزانید ومردم آمل بااو محاربه کردند واورا منهزم (3 (ساختند وباز گردانیدند (3a وبررویان عود نمود ملك شاه غازی رستم لشکر کشیده بگلپایگان رفت وآن موضع را بسوخت واز معارف ومشاهیر آن دیار بسیار را گردن فرمود زدند وفرزند وزن فخر الدوله گرشاسف را بغارت برده بساری فرستاد فخر الدوله گرشاسف بگریخت وبقلعهٔ جهینه رفت ملك پسر خود علا الدوله حسن را بالشکر مازندران وسرداران عظام برویان فرستاده فرمود که تا استندار را بدست نیارید باز (4 (مگردید) علا الدوله حسن برویان آمد استندار کیکاوس بالشکر رویان بمقابله درآمد وبسردار رجه کمین کرد واز یمین ویسار بر لشکر مازندران زد علا الدوله حسن را منهزم ساخت ومبارز الدین ارجاسف را که اسفهسالار او بود شمشیر زدند چنانکه یك طرف رو وچشم بتراشید وتا آخر عمر همچنان اثر مانده بود (5 واصفهبد خورشید مامطیری را دست گیر کردند ومیگویند که خورشید بااستندار موافق بود وبرای او جاسوسی میکرد بسبب آنکه ملك شاه غازی سپهسالاری

---

1) om. 1a) in M. با, V. om. 2) وباغی 3) ساخته om. و 3a) in MM. وبارویان
4) نکردید 5) om. و

ساری وآمل (1 را ازو ستاند وببرادر او قارن (2 (تابریابی) داده بود ازآن
سبب در مصاف (3 (تقصیر کرد) تا دستگیر گشت وازآن روز هیچکس باز
نگشت مگر گیلی کیانشاه نامی که هر سال هفتصد دینار (4 (سرخ بچابکی) از
ملك شاه غازی (4a می ستاند که او باز گشت ودر پیش علا الدوله (4 (حسن)
بمصاف باستاد تا که اورا پاره پاره کردند وگیل دیگر بود که اورا دواره
گیل میگفتند او هم درحین انهزام علا الدوله حسن در عقب باستاد ومحاربات
محکم کرد وهمچنان زنان (5 وگیران وجنگ کنان ملك (6 علا الدوله حسن را
بکنار دریا رسانید وباندك کسی که همراه گشته بودند (7 در کشتی نشانده
علا الدوله حسن را بگیلان رسانید وبخانهٔ سلطان (4 (شاه) گیل (4 (فرود آورد)
ولشکر چنان متفرق گشتند که (8 (بروزگارهای) دراز باهم نتوانستند
پیوست وهرگز شاه غازی رستم را چنین شکستی واقع (9 (نشده) بود بعد از
مدتی چند علا الدوله حسن با امیر علی سابق وسید مظفر الدین واصفهبد
مجد الدین دارا وحسام الدین ابو هاشم علوی از گیلان مراجعت کرد
خواست که بخدمت پدر (10 (برسد) ملك حکم فرمود که چون اینچنین خسارت
برو واقع شد اورا بگو که منزوی گردد وبر اسب ننشیند وتمامت اقطاعات
اورا باز ستانده مجد الدوله دارا (11 (را) بجهودیه به پنجاهزار فرستاد
وحسام الدین علوی را بولایت دابوی بقریهٔ واکتان جای داد وسید مظفر
الدین را بجنگل ناتله رستاق بنشانید وگفت اگر بدانیم که اینها یک سال

---

1) add. را 2) ? تابربابی 3) کاهلی کرده 4) om. 4a) add. رستم 5) om. و 6) add. علادوله
7) add. و 8) بروزکار 9) نکشته 10) M. رود 11) om. MM. باجهودیه

پای در رکاب آرند وسلاح به بندند وازین موضع قدم بیرون نهند بفرمایم آویخت امیر علی سابق (1 (بتوسط) اکابر واشراف ولایت (2 بیابان (3 (شلیب) هزار سر گوسفند جهت مطبخ ملك خدمت کرد تا هرچند روز یکبار بی سلاح بدیوان آید وسلام (4 (کند) وگفت اصفهبد اصفهبدان مرا خر لقب کرده (5 (یعنی) از خر جز خری چیزی دیگر بظهور نخواهد پیوست (6 (واین سخن چنان بود که شاه غازی رستم را عادت ودستور چنان بود که چون از مجلس لهو وطرب برخاستی خزانه بتاراج حریفان مجلس دادی تا مگر (7 شبی بر عادت خود همچنان خزانه را بتالان داده بود ودر اثنای آن امیر علی سابق الدوله وعلی رضا آمدند (8 (چون رسیدند (9 رزمهای ابریشم یافتند) هرکس از آن ابریشم پشت واره برداشتند وبدر بردند ملك ایشانرا بلفظ خود خر خواند (10 شاعر طبری گوی در آن باب گفت (11 (بیت) طبری (12 (ای) این دو خرکه دارنه (13 (شاه) ایرون * یکی خربزین (14 (نیکه) یکی بپالون * الغرض که درین مدت ملك شاه غازی رستم را وجع (15 نقرس پیدا شده بود اورا در محفه نشانده بدوش می بردند یکنوبت همچنان (11 (بالشکر) به بیسطام رفت وقلعهٔ (16 بریش را فتح نمود وازآنجا از راه کوهستان ناگاه (17 بکجور درآمد چون استندار کیکاوس باخبر گشت در سرای اورا (11 (فرو) گرفته (18 (بودند) استندار تهی پای بدر جست وبراه بیراه بکوهی استوار ملتجی

1) بتوسیط 2) M. add. به 3) شیب an? شلنبه 4) M. بگوید 5) و 6) om. و 7) add. روزی 8) ابریشم نیافتند (1. خرواری (خرداری 9) جز خرزهای (?) sic C. in M. (10) C. add. باربد جربدی 11) om. 12) C. om. 13) C. پادشاه 14) C. خوش C. خوشه 15) نقرض 16) C. بدمیش 17) C. بکچو 18) بود

شده کجور را غارت (1 (فرموده) باز گشتند در آن سال باحرب که پسر منوچهر (2 (مرزبان لارجان) بود پدر وبرادر انرا بکشت وآن قصه چنان بود که منوچهر را چون بواسطهٔ قرابت ملك شاه (3 غازی کار بنظام رسید ومراتب او بیفزود اورا هجله پسر بود مهتر از همه پسران باحرب بود وکافر ومتهتك ومتهور ومباحی بود وپدر ازین سبب اورا از خود دور داشتی پسر دیگر را که از همه کوچکتر بود ولی عهد خود ساخت (4 از پدر بگریخت چون به (5 (بند) شنیده رسید کسان پدر سر راه او گرفته بودند وآب هرهز پر بوده است خودرا برآن آب زد موکلان طریق اورا مرده وغرق (6 (گشته) انگاشتند او خود زنده بیرون رفت وبخدمت ملك رفت وملازمت اختیار کرد ودرآن زمان قلعهٔ کهرود که اکنون (7 (کارو) میخوانند چنان معمور وآبادان بود که از هند ومصر وشام انواع اصناف (6 (مردم) آمده آنجا نشسته بودند وعمارتهای عالی کرده بودند وچندان مال ونعمت منوچهر را جمع شده بود که هیچ پادشاهی را درآن عهد نبود فی الجمله بزرگان ولایت باحرب را بنزد پدر بردند والتماس عفو (8 (زلات اوکردند) پدر التماس اصحاب را مبذول داشت روزی از روزهای ماه رمضان از پدر اجازت خواست که برادرانرا مهمانی خواهم بکنم (9 پدر اجازت فرمود برادرانرا بخانهٔ خود طلبید وچون شب درآمد وروزه (6 (بکشودند) وطعام بخوردند (10 (بجامهٔ) خواب رفتند وآسایش کردند بانوکران سلاح گرفته بخانه (11 (درآمد ومجموع برادرانرا (12 (بکشت) وهیچ آفریده را این حال معلوم نبود چون روز شد پدر از حمام بیرون آمده

1) فرمود 2) لارجانی 3) add. غازی 4) add. از آن 5) C. دربند 6) om. 7) کارود
8) نمودند 9) add. بدر 10) وجامه 11) درآمده 12) om. و بقتل آورد

بوّد (1 ودر مسلخ (2 نشسته (3 (بوّد) وامیر همام (4 ولمیر دابو پیش او نشسته
باحرب باگرز گران در آمد وبر سر پدر زد وبکشت ومجموع سرهای برادران
وپدر را (8 (در صحرا) انداخت وآواز داد که من این حرکت باجازت (3
(ورخصت) شاه مازندران کردم وقاصدی را نزد شاه غازی رستم فرستاد
که من از جلهٔ بندگان تو ام چون قاصد این سخن برسانید ملك گفت
چون اطاعت ما (6 (خواهد کرد وراست (7 (میگوید) بگو (8 (که) درین
دو روز بما پیوندد که مارا مهمی میباشد وعهد نامه (9 (نوشت وقاصدی را
روان (10 (کرد) چون قاصد بباحرب رسید وعهد نامه رسانید وادای
رسالت کرد در روز باحرب باسیصد سوار آراسته وپیشکشهای بی نظیر
(3 (برداشته) بخدمت شاه غازی رستم آمد درزمان ملك بالشکر خود سوار
شد وباحرب را در پیش داشت وبدیامان رفت وچون دیامان مسخر گشت
عود (11 (نموده) بقلعهٔ کلار آمد (12 وآنرا هم مسخر ساخت واز آنجا بکورشید آمد
واز آنجا بکجور (13 (رفت وآتش در آن ولایت زد تمامیها را بسوخت وتر وخشك
(14 نگذاشت واز آنجا (15 بسردار رجه چون رسید استندار کیکاوس بهمان
طور کمین که باعلاء الدوله حسن کرده بود باز همچنان کمین ساخت ومصاف درهم
پیوست لشکر شاه غازی (3 (رستم) روی بهزیمت نهادند پرسید که اینجا چه
افتاده است گفتند (16 لشکر استندار درکمین بودند وبر لشکر ما (27 (زده)
منهزم ساختند گفت تخت مرا بر زمین نهید بنهادند گفت موزه مرا از پای

---

1) C. وبیالش 2) add. حمام 3) om. 4) C. add. پریم 5) بصحرا 6) وبما 7) میکنند sic
V. in M. خواهد گفت 8) om. 9) نوشته om. 10) و ساخت 11) نمود و 12) add. و 13)
زدند و 14) M. add. را 15) C. بسرکاری 16) add. که 17) و om. آمد

بیرون کنید مردم گفتند چه خواهی کرد گفت ای فلانان شما چون بهزیمت میروید من اینجا می نشینم تا کیکاوس بیاید ومرا بگیرد یکی از خدام کیا نام آور نوکلاته نام که نشستگاه او در اهلم بودی گفت ای ملک1) (چه خواهی اینجا نشستن باری 2) بجایی بنشین که هردو لشکر ترا به بینند همچنان بببالای برآمد وبنشست باحرب لارجانی چون چنان دید دیگر امرا ولشکریانرا باز خواند وگفت که کجا میگریزید ملک مازندران آنست که آنجا نشسته است چون 3) (آواز او مردم) شنیدند وملک را دیدند که نشسته است باز گشتند وحرب محکم کردند وملازمان استندار از اصفهبدان کلار ومانیوند وشیره 4) (زیلوند) وخورداوند وگیل ودیلم وکلیج وکرجی اسیر گشتند 5) واستندار بگریخت وبسر پشته 6) (برآمد ونگاه کرد 7) دید که ملک شاه غازی بافتح ونصرت کوچ کرده میرفت سیدی همراه او 8) بود اشرف نام بود گفت برو وشاه غازی را بگو که کیکاوس میگوید 9) (که) آمدی وهرچه خواستی کردی وخوش دل گشتی اکنون هیچ جای صلح هست یانه هر 10) (چیزی) که او بگوید 11) بشنو وبیا که من همین جا 12) انتظار میکشم علوی بیامد وپیغام بگذارد ملک گفت 13) کیکاوس را بگو که چون مکافات آنچه 14) (کردی) یافتی بعد ازین تعلق بتو دارد روان شد وبآمل آمد 15) (واین قصه در) ماه رمضان بوده بغرمود تا اسیرانرا 16) (در پلهای) قصر بستند وبوریا 17) (درپیچیدند

---

1) چون اینجا خواهی 2) add. بجای 3) M. زو مردم؛ al. ملک را آواز 4) زیوند 5) om. و
6) آمدی om. 7) add. و دید 8) add. بود 9) om. 10) M. چیز 11) add. از و 12) add. ایستاده
13) add. ام و 14) کرده بودی 15) واز این اندلا 16) به پلهای 17) om. در

وبسوزانیدند 1) بعضی از اسیران ده هزار دینار میدادند تا خلاص شوند 2) (قبول نمیکردند) وگفت این 3) از بهر آن میکنم 4) تا دانسته باشند که مثل من مردی زنه بوده 4a) (باشم) خانهٔ اورا نشاید سوزانید استندار ازین معنی ملول وبیحضور گشت وارباب واهالی ولایت زبان ملامت برو دراز کردند که این چه کار بود که تو کردی مثل اصفهبد شاه غازی رستم را که دوست موافق بود دشمن ساختی وولایت 5) را خراب کردی وخون چندین مردم بزرگ ریخته شد وچندین آلات واسباب حرب بتالان وتاراج رفت استندار گفت مرا قاضی سروم برین داشته است ومردم رویان تمامت از قاضی مذکور برنجیدند وبیکبار بخبث او زبان برکشادند استندار 6) (بفرمود) تا قاضی را بچندین 4a) (دیگر) گناه‌گار ساختند وگفت که اصفهبد مازندران خویش منست من از برادر خود پناه بدو بردم مرا حاکم دیلمان گردانید وپادشاهی کیا بزرگ امید دیلم را بمن داد وخراج دیلمستانرا بمن بخشید وبعد از برادر که مردم تمر نماورك اتفاق کرده بودند مرا مدد کرد وملك را برای من مستخلص گردانید اکنون بتدبیر ورای تو اینچنین فتنها تواند کرد واعیان وارکان 4a) (دولت) همه ترغیب مینمودند که اگر او زنه 7) باشد مثل این صد هزار فتنه قایم خواهد شد تا عاقبت قاضی را بدر عبرت برکشیدند وبعد از آن اکابر طبرستان در میان آمده بنیاد صلح کردند اصفهبد گفت که کیکاوس فرزند منست

1) add. و 2) فایده نمیکرد 3) add. از 4) add. که 4a) om. 5) add. را 6) گفت 7) add. است

(1 (ومن اورا پدرم) مردم اورا بدین داشته اند میان ما صلح می شود بشرط آنکه (1a بگوید که (2 با او درین کار موافق که بود که فرموده است که اینچنین حرکت میکنیم کیکاوس حکایت فخر الدوله گرشاسف وبنیاد مخالفت بشرح تمام اعلام کرد اصفهبد گفت از سر کدورت برخاستم وبتجدید عهد کرد وحشر عظیم جمع کرده متوجه دیلمان شد وبساحل دریا بموضع (3 بنفشه گون که حالا بونوشه ده اشتهار دارد ملاقات کردند وکدورت (4 از طرفین بصفا مبدل شد واستندار قبول نمود که فخر الدوله گرشاسف چون بفرمان (5 (ما) بود من اورا از قلعهٔ جهینه بزیر آرم اصفهبد اورا بالشکر واسباب مدد کرد وباتفاق رو بقلعهٔ جهینه آورد چون بپایان (5 (قلعه) شد استندار آواز داد که ای گرشاسف یقین بدان که (5a (بچندین) مرتبه از تو بیشتر وپیشترم وبا اصفهبد برنیامدم تو نیز نخواهی بر آمد بحرمت بیرون رو تا ترا عفو کنند وامان دهند واگرنه این کوه را بادریا هموار خواهم کرد وگلپایگانرا زیر وزبر خواهم کرد چون فخر الدوله گرشاسف (6 آن سخنان بشنید از قلعه بزیر آمد (7 وبعد از آن میان استندار واصفهبد (8 (اتفاق) هرچه تمامتر بود تا اصفهبد شاه غازی رستم در سنه ثمان وخمسین وخمسمایه بعلت نقرس وفات یافت ومردم طبرستان بر پسرش علا الدوله حسن بیعت کردند بوقت آنکه شاه غازی رستم از علا الدوله حسن رنجیده بود واورا از املاك محروم گردانیده بسبب (9 (آنکه هزیمتی) برو واقع شده بود درآن حال کیکاوس استندار

1) al. add. 1a) add. راست 2) add. با او 3) in M. بنفشه 4) add. از طرفین
5) om. 5a) بچند 6) add. آن 7) add. و 8) اتفاق 9) هزیمتی که

طریقهٔ دوستی بنیاد(1 (کرده) بود وعهد (2 ومیثاق فیمابین ایشان واقع گشته بوده (2a چون علا الدوله بعد از پدر حاکم ووالی ملك گشت آن اخلاص واعتقاد را نسبت باستندار زیاده (3 (گردانید) از الیشه رود تا بنکس املاك مهری را که استندار به بیست وچهار هزار دینار (4 (بضمان) داشت بدو بخشید (5 (ورود بست) را هم بدو مسلم(6 (داشت) ودر عهد او میان ایشان موافقت (6a (ومصادقت) باعلا مراتب بظهور پیوست چون علا الدوله نیز درگذشت ملك اردشیر قایم مقام وحاکم طبرستان گشت واستندار کیکاوس (7 (را) پدر خواندی وبی رای ومشورت)7a او کاری نکردی تا(8 موید آیبه که امیر خراسان بود ودر عهد اصفهبد حسن تعرض طبرستان می رسانید چون وفات علا الدوله را معلوم کرد بالشکر خراسان عزم مازندران کرد وسلطان شاه نام را باامرا وحشم خوارزم بساری فرستاد ونزد شاه اردشیر فرستادند که بیرون تمیشه را بما میباید (9 (داد) شاه اردشیر جواب این سخن را باستندار کیکاوس رجوع کرد استندار گفت (8 (موید آیبه) را بگوی که تو می پندرای که ما ترك ندیده ایم بحرمت باز گردوالاّ مرا(10 کیکاوس) استندار میگویند ترا بتو باز خواهم نمودن(8 (موید آیبه) چون (11 این سخن بشنید کوچ کرد وبرفت ومیان استندار وشاه اردشیر همچنان موافقت ودوستی بود تا شاه اردشیر(12 باسلطان الپ ارسلان خویشی کرد ودخترش را از خوارزم بساری (13 برونقی که تا دنیا بود

---

1) نهاده 2) add. و 2a) M. add. است 3) کردانیده 4) بزمان 5) ورو بست, in M. پست 6) فرمود 6a) in MM. ومخالفت al. ومصادقت 7) om. 7a) M. add. فرمان 8) موید انیه; in M. موبد cf. p. ۹۱,7). 9) دادن 10) in M. کاوس 11) add. این 12) آورد 13) add. تا: pro با

هرگز چشم کسی مثل آن سور وسرور ندیده بود [1] (برد) ملك اردشیر را (1 (قوت) وشوکت بیفزود [1a] مبارز الدین ارجاسف را که پسر فخر الدوله گرشاسف بود باسپهسالاری آمل باز داشت واورا بااسفهسالار کدورتی بود بسبب قصهٔ قلعهٔ جهینه که شرح داده شد ودر مقابلهٔ استندار بنشست وهمه روز مجادله ومکابره ومکاوحه میکردند (1 وهر چند) استندار شکایت اورا نزد شاه اردشیر میفرستاد [1b] اردشیر بجواب شافی مبالات نمینمودی تا میان ایشان وحشت پدید آمد روزی استندار کیکاوس در بارگاه بنشست وبزرگان رویان ودیلمستان وگیلانرا (2 (بخواند) مثل امیر شروانشاه خورداوند وزرمیور مانیوند ولحته زن (3 تنهجان وصعلوك گیلان وبا ایشان مشورت کرد که ملك مازندران مرد جوانست (4 (وباسلطان) الپ ارسلان خویشی کرد وارجاسف چون از آن طرف ایمن گشت بدین سرحد فرستاد تا طمع (5 (بملك) ومال ما کند هرچند شکایت او میفرستم التفاتی نمیکند وجواب شافی نمیفرستد رای شما درین باب چیست وکیکاوس را پسری بود جستان نام که در استندار مثل او مردی (6 بسواری ونیك اعتقادی کسی دیگر نبود در حال مشورت نزد پدر به پا استاده بود (7 بزرگان (8 (چون) سخن بشنیدند گفتند (9 (ما) همه بنده ایم وچند سال است که مارا مخدوم وولی نعمت اید (10 (وما وپدران) ما از شما جاه ومرتبه (11 (یافته اند) وباشاه غازی رستم که دیو از آتش فتنهٔ او میگریخت وزخم شمشیر او در عراق

---

1) om. 1a) add. و 1b) M. add. و 2) جمع کرد 3) in M. تنهجان 4) sic V. in M. وبسلطان 5) M. درملك 6) add. بسواری 7) add. چون 8) om. 9) in M. با 10) وپدران 11) یافتند

وخراسان اثرها داشت بفرمان تو آن کردیم که دیدی وشنیدی امروز بحمد الله (1 (تعالی که) حشم وحشمت ورای وروبت وسن وسال وهمت ونعمت تو از آنچه بود بیشتر است وبهر جا که روی (1a (آوری) وهمت برآن مصروف گردانی بعون الله آنچه (2 می باید مهیا ومیسر است ومارا جان وتن ومال وملك فدای آنحضرت است واشارت فرمانرا مطیع ومنقادیم استندار مر ایشانرا ثنا گفت وهمه را باز گردانید چون خلوت شد پسر خود جستانرا بخواند وگفت سخن اکابر ومعارف شنیدی گفت آری شنیدم گفت دانم که باد در بروت گرفته باشی (3 (که) مارا اینچنین نوکران (4 (فرمان بردارند) وبندگان جانسپار شایسته می باشند اما من اینهارا نیک می شناسم آنچه ایشان میگویند برای مصلحت خویش میگویند تا مرا بملك مازندران خلاف پدید آید وایشان از گردن من مرکب خوش رفتار سازند جستان گفت چه صلاح باشد (5 گفت اگر من ملك اردشیر را بردوش گیرم واین ریش دراز خود (6 را گره زنم وبدست او دهم اولیتر میدانم ازآنکه تسلط اتباع خود بینم همیشه عاقلانرا نظر (7 (بر) عواقب امور می باشد ودر هیچ امری مرد دانا بحدت وبگرمی تقدیم (8 (نیابد) استندار مرد پیر وکار دیده بود دانست که سخن امرا واکابر را (9 (غرضی) در پیش است که خلاف مصلحت اوست بسخن احاد باپادشاهی که (10 بچندین سر دوست بوده باشد بزبان آورند 10) روا نباشد کارهای جوانان از سر رویت وبصیرت

1) om. 1a) آری 2) add. می باید 3) M. کو 4) sic V. in M. فربردار 5) add. گفت 6) add. را 7) در 8) نیاید 9) عرض 10)—10) in M. obliterata sunt, superscript. al. بچند سر دوست بوده باشد بزمان آوردند .V تخلف نمودن

(1 نبود القصه چندانکه (1a (شاه) اردشیر از سر غرور (2 وجوانی درشتی میکرد استندار از سر کفایت پیری میکرد ودرایت وتجارت روزگار رفق ومدارا مینمود تا بعد از شش ماه جستان از سرای فانی بسرای باقی رحلت کرد وازو پسری یک ساله که (2a ابو الملوك عصر است بازماند کیکاوس را ازآن مصیبت جهان روشن تاریک شد ودر مصیبت پسر جزعها مینمود وعنان صبر از دست (3 (داد) ملك اردشیر ازو بخط خود تعزیت نامه بنوشت وعز الدین گرشاسف را که اعظم معارف طبرستان بود باتمامت اصفهبدان طبرستان فرستاد وباآن (4 (عزاء) موافقت (5 (نمود) ودرآن باب بسی مروت بجای آورد واستندار (3 (را) بصداقت وموافقت واستمالت ودل گرمی مستظهر گردانید استندار را هم ازآن معنی تسلی خاطر پدید آمد بوقت مراجعت عز الدین گرشاسف را گفت خداوند ملك الملوك را بگو که من وپدران من این خانه را به پشتی واستظهار شما داشتیم اکنون مرا فرزندی نماند جز این طفل اورا بتو سپردم کرم فرما بدستور جد وآبای خود دختری را (5a بنام زد این فرزند باز کن تا روان من از تو خشنود باشد چون این سخن را (6 (بملك) اردشیر عرضه کردند قبول (7 (کرد) (8 (ودختری) را بنامزد او کرد استندار خوشدل (3 (شد) وخشنود گشت امّا در مصیبت پسر رنجور شد وضعف بر ضعف بیفزود ودر سنه ستین وخمسمایه بلشکرگاه فنا پیوست استندار هزاراسف بن شهرنوش او برادرزادهٔ کیکاوس (9 بود ومرد اسفاهی ومردانه بود بعهد او در خراسان

1) M. نبوده 1a) M. پادشاه 2) add. وپندار 2a) in MM. اب; V. postea آب 3) om.
4) عزا 5) کرد 5a) V. om. زد 6) برملك 7) in M. کردند 8) M. وفرزندی 9) add. بودو

وعراق بسواری وکمانداری (1 مثل (1a (او) کسی نبود بعد از کیکاوس مردم برو بیعت کردند واورا پادشاه گردانیدند برادری داشت امیر خلیل نام اورا (1b بپیش ملک اردشیر آوردند ملك تمامت املاك که در تصرف (1c گماشتگان او (2 (بود) بدو مسلم (2 (داشت) هزاراسف حاکم رویان گشت واز جوانب خاص وعام مطیع (1a (او) گشتند وقبل ازین استندار کیکاوس را همه روزه باملاحده خصومت بودی (2a (ویک روز) از اسپ بزیر نیامدی ودر هیچ (3 (طرف) که بدو منسوب (4 (بود) زهرهٔ هیچ (5 (ملحدی) نبود که بنشیند هزاراسف آن سنت را اهمال نمود وباندك زمان نزد ملاحده فرستاد وصلح کرد وازیشان استظهار (6 طلبید وبیشتر قلاع را بتصرف ایشان (7 (باز گذاشت) وبیشتر اوقات بشرب خمر مشغول میبود (7a (وزرمیور) مانیوند را پسری بود بگرفت وبکشت وشروان شاه (8 (خورداوند را) برادری بود اورا هم بقتل آورد واین دو بزرگ ازو روگردان شدند وپیش ملك اردشیر آمدند وتقریر کردند که هزاراسف باملاحده در ساخت وقصد (1a (کشتن) ما کرد (1a (اگر) ملك بدین معنی رضا دهد ملحدان بوسیلهٔ او در مازندران راه یابند وخلل او بخاص وعام راه یابد ملك اردشیر را این سخن معقول افتاد بزرگان را استمالت داده نزد خود باز داشت واز اکابر یکی را نزد هزاراسف فرستاد ونصیحت کرد وگفت هزاراسف را بگو که کارهای تو بروقف مصلحت (8a (نیست) (8b (واز تهور وبی خویشتنی باز (9 (گرد)

1) مثل in MM. deest. 1a) om. 1b) in MM. باپیش. 1c) add. و. 2) داشت داشتند 2a) al. وهرگز. 3) al. طرفی. 4) al. بودی. 5) ملحد. 6) in M. طلبیده. 7) داد. 7a) in MM. زرمیوز, v. p. ۷۲; in C. زرمیوند, fortasse recte. 8) خورداوندر; in M. خوردراوندرا, v. p. ۷۲. 8a) است. 8b) om. و. 9) دارد.

وکودکی مکن که عاقبت جز ندامت حاصلی دیگر نخواهی داشت بیت
جوان سبک سر بود خویش کام * سبک سر سبکتر در افتد بدام * هزار اسف
نصیحت قبول نکرد وبموضع غرور (1 (ومقام) خویشتن بینی باستاد وکار بجای
رسید که تمامت معارف واعیان وامرای رویان ودیلمان اورا فرو گذاشتند
وبملك اردشیر پیوستند مثل شاه عین الدوله وامیر ارسلان وطارطق آقا
وسنجر وسایر امرای ترك وتاجیک بیکروز پیش شاه اردشیر آمدند وپاشا
مبارز الدین ارجاسف بااین بزرگان باز گشت واز ملك اردشیر دستوری
خواست وتا حدود دیلمان تاخت کرد وجملهٔ رعایا وسفاهی که ازو آزرده بودند
کوچ کرده بعضی (1a را بشهر آمل وبعضی را بنواحی وحوالی شهر آورد ولایت را
خراب کرد چون چنان دید هزار اسف باتنی چند بگرگیل باز ایستاد ودر نواحی
آمل همه شب حرامی گری میکرد چنانکه مردم از (2 (دست) او بستوه آمدند
شاه اردشیر لشکر جمع کرده بناتل رفت واز آنجا برویان شد مردم تمامی از
هزار اسف روگردان شدند هزار اسف بگلامه راهی شد وبملاحله پناه گرفت (1
(بحکم) اذا کان الغراب دلیل قوم باری از مملکت بالکل بیفتاد (1 (بیت) (2a اگر بد
کنی کیفرش خود کشی) * نه چشم زمانه بخواب اندرست * شاه اردشیر سیدی
را که نامش الداعی الی الحق ابو الرضا ابن الهادی بود بایالت دیلمان
نصب (3 (فرمود) مردم جملهٔ بسید اقتدا کردند هزار اسف شبی تاخت بر
سر سید برد واورا شهید کرد شاه اردشیر سوگند خورد که نیارامم تا اورا

---

1) om. 1a) add. را 2) om. 2a) sic V. et al. in M. اگر بد کنی حیف بر کرد (3 خود کنی

عوض علوی نکشم هزاراسف پناه بقلعهٔ ولیج برد اردشیر بپای قلعهٔ نور رفت وآن قلعه را فتح نمود وقلعهٔ ناجورا نیز بستاند وباز بالشکر بسیار بپای قلعهٔ ولیج رفت ومدتی محاصره داد چون (1 (از) گرفتن متعذر بود (1a (برخاست وبکلار رفت وقلعهٔ کلار را بگرفت) وهزبر الدین خورشید را بایالت رویان نصب فرمود وبساری عود کرد هزاراسف از ملك نومید گشت وبابرادران بعراق رفت بیت (2 (تو بد) کننده خودرا بروزگار گذار * که روزگار ترا چاکریست کینه گذار * چون بهمدان نزد سلطان طغرل (1 (بابرادر) برفت سلطان جهت درخواه جرایم او بنزد شاه مازندران یکی را فرستاد شاه در جواب فرمود که اگر هزاراسف را رویان می باید توبه از الحاد واز مصاحبت ملحدان بکند والا چون امر سلطانست اورا بخلاف رویان جای دیگر تعین رود که از ملحدان دور باشد سلطان فرمود که حق بجانب شاه مازندرانست چون هزاراسف دید که ازآنجا کاری بر نمی آید (3 ونومید گشت (4 نزد سراج الدین (5 (قایماز) رفت ودختر اورا بنکاح شرعی بخواست وازو مدد (6 (گرفته) برویان آمد شاه اردشیر جهت هزبر الدین مدد فرستاد تا ایشان را در ری دوانیدند واستندار وبرادرش مدتی در ری بماندند وآخر الامر پنهان بکجور (7 (آمد) ارباب واهالی کجور برو التفات نکردند (8 (بیت) بد میکنی ونیك طمع میداری * هم بد باشد سزای بد کرداری * هزاراسف چون دید که (9 از دست

1) om. (1a برخاست وباکلار را بگرفت (2 sic V. et al. in M. بدی (3 add. و
4) add. بری (5 قایما (6 کرفت (7 آمدند (8 om. 9) add. کار

ایشان کاری بر نمی آید بابرادر گفت که تا کی درین زحمت (1 (ومحنت) باشیم ملك مازندران خویش منست اگر جور کند باری ازو باشد نه از رعیت من وباتفاق برادران نزد شاه اردشیر رفتند شاه (4a ایشان را (2 تکریم بسیار فرمود درین اثنا خبر رسید امیر خلیل برادر هزاراسف قلق واضطراب بسیار کرد وغرا بنیاد نهاد شاه اردشیر باتمامی معارف سواره بدر خانهٔ او رفت اما از اسپ فرو نیامد اما هزاراسف ازین حرکت در حجاب شد وخواست که غیبت نماید معارف آنجا باشاه حال بگفتند شاه اورا بند فرمود وهمچنان محبوس بپای قلعهٔ ولیج بردند کوتوال گفت او پادشاه من بود تا بدست شما نیفتاده بود اکنون چون بدست شما افتاده است تعلق بمن ندارد شما دانید واو قلعه را بکسی نمیدهم (3 درآن میانه یکی از بنی اعمام هزبر الدین خورشید را (4 تیر زدند وبکشتند هزبر الدین بی اجازت شاه اردشیر هزاراسف را بقتل (4a (آورد) (1 (بیت) هرکه تیغ ستم کشد بیرون * فلکش هم بدان بریزد خون * درین وقت پسر ملك جستان زرین کمر نام در ری بود شاه بفرستاد واورا (5 (معلم) داد تا (6 علم وادب بیاموزد وتمامی رویان ودیلمان را به برادرزادهٔ مبارز الدین ارجاسف (7 (پاشا) علی نام داد تا ملك حسام الدوله زرین کمر بن جستان بحد شباب رسید شاه بفرستاد واورا بآمل آورد تا کدخدا سازد وملك پدری را بدو سپارد (8 زرمیور مانیوند پنهان باجملهٔ مردم

---

1) om. 1a) add. اردشیر 2) add. و تعظیم 3) add. آن 4) add. به 4a) آورند 5) بعلم 6) add. اورا 7) یاشا 8) in MM. زرمیوز, cf. p. ٧٥, 7a).

بیعت کرد وگفت چون این کودک با اردشیر پیوند کند وباستظهار او بزرگ شود باما همان خواهد کرد که هزاراسف میکرد فی الجملة اهالی آن ولایت اتفاق نمودند بیستون(1 (نامی) را که پسر غاور (2 (مجهول) بودکه ذکر رفت (3 (که) اورا بایالت (4 اختیار کرده بودند باز بایالت قبول کردند وبناتل آمدند وحسن حاجی باجگیر را بکشتند وادیب زرین کمر را سر ببریدند وپاشا علی را که والی رویان بود بزوپین بزدند وهلاك کردند وبیستون را بکجور بر تخت بنشاندند چون خبر بشاه اردشیر رسید لشکر جمع (5 (کرده) برویان شد وبسیاری از مخالفانرا بقتل آورد بیستون گریخته پیش ملاحده رفت ملاحده نزد شاه فرستادند که اکنون اگر قریهٔ هرجان را بامید هی اورا ابند کرده بخدمت میفرستیم شاه اردشیر التفات نکرد وگفت بیستون کیست که من بسبب او کلوخی را بملحدان دهم وزرین کمر را کدخدا ساخت وولایت (6 را بدو داد وتقویت میکرد تا بمراتب (7 (آبا واجداد) رسید (8 ودر سنهٔ عشر وستمایه فرمان حق یافت ملك شرف الدوله بیستون بن زرین کمر مردی بانهیب وتمکین بود ودر (9 (آن وقت) اردشیر وفات یافت ودر مازندران ضعفی درملوك پیدا شد وملوك گیلان دست تغلب برآورده خواستند که دیلمستانرا در تصرف خود آورند استندار بیستون بمقاومت ایشان (10 (بر خاست) وبقتال وجدال مشغول گشت ویکروز آرام نگرفت وچند نوبت لشکر گیلان را منهزم ساخت وتا پساگیلان درعقب دوانید (3 (بیت) نه

---

1) نام 2) M. جهول 3) om. 4) add. باز بایالت اختیار کرده بودند 5) کرد و 6) add. را 7) اجداد وآبای خود 8) om. 9) و in M. اوان 10) in M. بر خواست

نیزه شد حافظ ملك رستم * نه خنجر شده وارث رسم حیدر * نجسته همه عمر
از ضعف هیجا * جدائی چه اعراض لازم چو جوهر * در بلاد گیلان(1 (هیچ)
شب از خوف او کسی را خواب نبردی واگر ناگاه آواز طبلی برآمدی
گفتندی اینك رستمداریان رسیده اند همچنانکه درین عصر که(1a (حضرت)
مغفرت پناهی رضوان جایگاهی کارکیا امیر سید محمد نوّر الله مرقده از
گیلان برستمدار استیلا نموده بود که هرگاه که برلب نماوه رود آواز خروسی
برآمدی مردم رستمدار زن وبچهٔ خودرا برداشته میگریختند که اینك
لشکر گیلان رسیده اند غرض که ملك بیستون در جبل لاهجان بحکومت
بنشست وحکام آن ولایت طوعا وکرها متابعت کردند وکله استندار اورا
میگفتند زیراکه پیوسته خود(2 را از سر خود جدا نکردی ازآن سبب موی
سرش کم شده بود آخر در سنهٔ عشرین وستمایه بجنگ اجل فانی گشت وفرمان
حق را سر(3 (نهاد) فرزند او ملك فخر الدوله نماور بن بیستون بجای پدر
بنشست وچندانکه پدر بقهر وغلبه(4 (ملك) وولایت نگاه میداشت او رفق
وتحمل اختیار کرد وچون بیستون باهیچکس محابا ومدارا(5 (نمیکرد وهمگنانرا
بااو کینه وعداوت در دل بود بعد از فوت پدر بااو تمرد وعصیان کردند
وباملاحده سخن درمیان نهادند تا ملاحده را برویان درآمدن مجال شد
وملوك باوند بسبب خدیعت سید ابو الرضا حسین بن ابی الرضا العلوی
مامطیری(6 (وآن) مامطیر اکنون ببارفروش ده اشتهار(7 (دارد) که
شمس الملوك(8 شاه غازی رستم بن اردشیر بن(9 (حسن) را کشته بود

---

1) بهیج 1a) om. 2) add. را 3) بنهاد 4) om. 5) نکرد 6) om. و 7) واز 8) یافته است
MM. add. بن 9) in M. حسین

ضعیف شاه بودند وامرای سلاطین خوارزم در مازندران تسلط وتمکین یافته بودند واین واقعه در سنه (1 (ست) واربعین وستمایه (1a بود استندار نام آور بناچار بخوارزم رفت یک سال ملازم سلطان جلال الدین محمد بود تا امرا ولشکر ستانده همراه خود آورد ومخالفانرا استیصال نمود ودر ملك خود تمکن یافت ودرین عهد سلاطین خوارزم را کار بآخر رسیده بود وآفتاب دولت چنگیزخانی از مطلع امانی طالع ولامع گشته (2 بود یکی از بنی اعمام سلاطین خوارزم گریخته نزد استندار آمد (2a واستندار اورا اعزاز واکرام (3 (بیش از بیش) نمود ودر ادای خدمت وحرمت تقصیر ننمود اما استندار توقع نمود که یکی از بنات خودرا بعقد ونکاح بدو دهد هرچند بر پادشاه زاده گران بود بحکم ضرورت خواهری داشت بدو داد از آن عورت اسکندر نام پسری در وجود آمد استندار نماور مدت بیست سال در رویان (4 بود (4a (وحکومت کرد) وگیل ودیلم بفرمان او بودند ودر سنه (1 (ست) وستین وستمایه وفات یافت فرزند بزرگتر او ملك حسام الدوله اردشیر در حدود گیلان بحکومت بنشست وبرادرش اسکندر در ناتل وآن حوالی قرار یافت ومنبری که در جامع کدیر رویان که اکنون بکویر اشتهار دارد نهاده است نام اسکندر بن نماور (5 (نبشته) اند ومولف این کتاب خوانده ودیده است ودرین ایام احوال ملوك باوند در مازندران (6 (اختلال) پذیرفت هرچند در مازندران بحکومت نشسته بودند اما باستظهار سلاطین خوارزم بود واستقلال تمام (7 (نداشتند) وقابوس بن وشمگیر

---

1) in M. سته 1a) بود in MM. deest 2) add. بود 2a) om. و 3) بیشابیش 4) add. حاکم 4a) om. 5) نوشته 6) in M. اختلاف 7) داشتند, in M. نواشتند

را درین باب بیت چند می باشد(1 (شعر) (1a قل للذی (2 (بصروف) الدهر
(3 (عبرتی) * هل عاند الدهر الا من له خطر * اَما تری البحر(3a یَعلو فوقه جیفٌ *
ویستقر(3b ما علی قعره الدُرر * وفی السماء(3c (النجوم ما لها) عدد * ولیس یَکسف
الا الشمس والقمر * وملك معظم ملك حسام الدوله اردشیر بن(3d (کینخوار)
بن رستم بن دارای بن شهریار که پنجمین پدر است مر ملك اردشیر بن
حسن باوند را درمسند حکومت در مازندران بنشست ودار الملك ملوك
مازندران پیش ازآن بساری بود این اردشیر پای تخت خود درآمل
ساخت واین عمارت که در خرابه کلاته الی یومنا هذا مقر سلاطین است
بر لب آب هرهز ملك اردشیر ساخته است ومولانا اولیاء الله نوشته که
وقتی که آنجا تفرج میکردم درآن دیوار کهنه قصیدهٔ(4 (مطولی) که از گفتهٔ
سراج الدین قمریست نوشته دیدم که مطلعش اینست (5 (مطلع) وصل
العبد الی مقدم (6 (کسری) الثانی * ملك العادل ذی العزة والبرهانی *
باسط الجود علی الکاشح والخلان * صادق الوعد فلا یخلف (7 (کالخوان) * اردشیر
آن شه پردل که گهِ بخشش وجنگ * نگذارد اثر از هستیٔ دریا ونهنگ * (8
(آنکه) بهرام فلك(9 (رو بسوی) گور نهد * چون دی از کیش برآرد بگه
جنگ خدنگ * اصفهبد کینه خوار وملك اردشیر بن الحسن عمو (10 (پسران)
یکدیگرند وپنجمین پدر ایشان هر دو نفر حسام الدوله شهریار است که
اورا ابو السلاطین (11 (خواندندی) زیرا که سلطان السلاطین سلطان ملك شاه

1) in M. بیت 1a) K. یا ذا الذی 2) یصروف 3) غیرتی K. عیّرنا 3a) K. تعلو 3b) K. بادنی 3c) K. نجوم غیر ذی 3d) M. کنخواز, کنجواز, کینه خوار; (C. et) V. کینه خواز semper; Sch. کند خوار 4) مطلوبی 5) شعر 6) کسر 7) in M. کالخلان 8) M. آنک 9) روی سوی 10) in M. پسر 11) in M. خوانند

سلجوقی نزد او پدر نوشتی ورافعی شاعر گفته است بیت هم ملك خواند هم پدر سلطان عصرش در جهان * گر نداری باور از من نامهٔ سلطان نگر * بر جهان وبر بزرگان جهان تا روز حشر * شهریار وقارن وسرخاب را فرمان نگر * وهم جای دیگر میگوید بیت داند ملك از قدر ترا داور گیتی * خواند پدر از فخر ترا خسرو عالم * وچون ملك شاه غازی رستم بن اردشیر بن حسن را بغدر همچنانکه نوشته شد سید مامطیری بهلاك آورده بود خواهرش را باصفهبد شهریار بن (1 (کینه‌خوار) تزویج کردند کینخوار دیگر در وجود آمد که پدر اردشیر است ودخترزادهٔ ملك اردشیر بن الحسن میباشد واردشیر بن (1 (کینخوار) خواهر زادهٔ خداوند علا الدین محمد بن جلال الدین حسن بن علا الدین محمد است (2 فی الجمله استندار انرا باملوك باوندان عصر دیگر باره وفاق واتفاق (3 (بحصول) آمد وامور ممالك ازطرفین نظام پذیرفت

فصل در ذکر ملوك که درین مدت صد سال کمابیش در هنگام تالیف مولانا اولیاء الله آملی (4 (بودند) ازباوند وگاوباره

استندار شهراکیم بن نماور گاوباره ملك بزرگ وجلیل القدر بود وروزگار مملکت او موجب فراغ همگنان چون استندار (5 (اردشیر) نماور در سنه ثلث وستمایه فرمان یافت استندار شهراکیم بپادشاهی بنشست وبامردم عصر بسیرت عدل وانصاف زندگانی میکرد ومدت سی ویک سال در ملك قرار داشت وبسی وقایع را (6 (پس) پشت

1) in M. کینجواز v. p. ۸۲, 3[d]) 2) add. و 3) بحاصل 4) نور قبره بوده اند 5) پسی 6) ارشیر بن

انداخت واورا باملوك گيلان بواسطهٔ ملك نزاع بود (1 وملوك گيلان بغلبه واستيلا (1a (ديلمستان را ازو) باز ستاندند ودر ساحل بحر هميشه محاربه می بود وچون استندار شهراكيم طاقت مقاومت نداشت از نمكاوه رود بگذشت واقامت نمود ملوك گيلان واستندار را صلح شد مبنى برآنكه (1b (نمكاوه) رود سامان (2 (شود) واستندار از (1b (نمكاوه) رود بعد ازين تجاوز (3 (نكرد) والى يومنا هذا همان سامان بر قرار است وچون از ايام حكومت استندار مذكور پانزده سال بگذشت پادشاهى چنگيزخانيان بر منگوقاآن قرار گرفت (4 (وسلطانان) شرق وغرب مأمور ومنقاد امر او شدند (4a كيت بوقا نوين را بخراسان فرستادند بجهت استخلاص قلاع ملاحده واين (5 (كت بوقا) امير صاحب راى (6 (وتدبير) بود هرجا قلعهٔ وحصارى بود بفرمود تا گرد برگرد آن حصار ديگر وخندق ساختند ولشكرگران درآنجا می نشاند تا آنجماعت باامن وامان درآنجا می نشستند وما يحتاج ايشان از (7 (اطراف) بديشان می پيوست واصحاب قلاع مخالف از ايشان به تنگ می آمدند تا بدين تدبير باندك زمان تمامت قلاع ملاحده را فتح نمود مگر قلعهٔ (7a گردكوه وتون وقاين والموت كه بماند وآنرا لشكر حصار ميدادند چون هولاكوخان (8 (باشارت) منگوقاآن از آب بگذشت وقلعهٔ تون وقاين را (9 بكشود (9a چندان ملاحده را بخراسان فرستاد كه آن ولايت از ايشان پر گشت ودر محاصرهٔ گردكوه لشكرگران باز داشت تا محاصره ميكردند

1) in MM. وملك 1a) om. 1b) in M. hic نمنكاوه, postea et تمنكاوه, v. pp. ٥٤, ٥٥, et ٣٠ l. 16. 2) باشد 3) ننمود 4) وسلاطين 4a) R. كيت‌بوقا نويان, in MM. كت نوقا بين 5) نوقا بين 6) om. al. add. 7) in M. طرف 7a) R. كرده كوه 8) in M. به اشارت 9) M. add. وبگذاشت 9a) M. add. و

وبنفس خود در حضیض قلعهٔ الموت تشریف (1 (آورد) ودر آن وقت رئیس آن قلعه فرزند خداوند علاء الدین محمد بن حسن نو مسلمان بود واورا طایفهٔ اسمعیلیه القایم بامر الله (2 (گفتندی) ودر آن نزدیکی یکی از نوکران او که حسن مازندرانی نام داشت اورا کشته بود پسرش خداوند رکن الدین خورشاه بجای پدر نشسته بود ورئیس طایفهٔ ملاحده (3 گشته وقلعهٔ الموت در تحت تصرف او بود واو کودکی بود بی تجربه (3a وبی استعداد وسلطان الحکماء خواجه نصیر الدین طوسی علیه الرحمة باایشان بود که اورا بقلعه بطریق قهر وغضب اوّلا نگاه میداشتند واو آخر بلطف درآمده (4 اورا وزیر خود ساخته بودند خواجه اگرچه بظاهر باآن طایفهٔ میشوم موافقت مینمود اما باطنا در استیصال ایشان ساعی ومجد می بود خورشاه بااو مشورت کرد که تدبیر چه باشد خواجه فرمود که باایشان جنگ کردن ترا (5 (صلاح) نمینماید ومصلحت آنست که از قلعه بیرون رویم وپادشاه (6 را به بینیم فی الجمله یکروز قلعه جنگ کردند ویکی را نزد خان فرستادند که صلح میکنیم هولاگوخان عهد کرد وصلح شد خورشاه باخواجه نصیر الدین واشراف واعیان بزیر آمد وزمین بوس دریافت هولاگوخان بفرمود تا اورا بند برنهادند (7 ونزد منگوقاآن بردند ودر راه خورشاه را بدرك الاسفل رسانیدند واموال وخزاین ودفاین چند ساله که در (8 (قلعهٔ) الموت (8 (جمع) بود بتاراج وتاالان بردند وقلعه را خراب گردانیدند فخسفنا به وبداره الارض برو

1) داد 2) خواندندی 3) add. را 3a) V. om. بی 4) add. اورا 5) اصلاح 6) add. را 7) add. و 8) om.

خواندند وخواجه نصیر الدین را چون معلوم کردند که یگانهٔ عصر (1 (خود) است (1 (استمالت داده) نزد خود (1 (باحترام تمام) باز داشتند ووزیر (1a ومشیر گردانیدند پس هولاکوخان متوجه بغداد گشت وآن قصه درین نسخه مطلوب نیست غرض ما (2 احوال (3 (باوند) وگاوباره (1 (است) غرض که چون بامر خان مردم هر ولایت از امرا وسلاطین نوبت ونوبت در محاصرهٔ قلعهٔ گردگوه مشغول بودند از حضرت خان اشارت رسید که ملوك رستمدار ومازندران بغلبهٔ تمام بمحاصرهٔ قلعهٔ گردگوه قیام نمایند درآن زمان شمس الملوك اردشیر باوند ملک مازندران بود واستندار شهراکیم گاوباره حاکم وفرمان فرمای رویان وآن مملکت بود واو یکی از دختران خودرا نامزد شاه مازندران که اردشیر بود کرده بود (3a ملک باوند وگاوباره باتفاق (4 (همدیگر) بامر جهانمطاع خانی بمحاصرهٔ قلعهٔ گردگوه رفتند وآن قلعه در دامغانست در دیهی که بمنصورآباد اشتهار دارد چون فصل ربیع درآمد وتسخیر قلعه میسر نشد در رویان شاعر طبری گوی بود که قطب رویانی میگفتند ترجیعی بلفظ طبری در صفت بهار ووصف شکار ومثل هذا گفته (4a بگذرانید وآن قصیده در طبرستان شهرتی تمام دارد ومطلعش اینست طبریَ تاوَرَه وَرَشی (5 (بَجَل) شَمِ ای شیمْ * وابی کرد نبازد شکست (6 (وهار بیجیره) دیم * معنی این بیت آنست که چون از حوت آفتاب بحمل رفت باز گردگه بهاریات شکفته است زیراکه وره عبارت از بره است وبره مراد از حمل است (7 (چِل) شیم یعنی شمع چرخ (1 (و) مراد ازآن

---

1) om. 1a) add. و 2) add. مطلوب 3) باوندست 3a) C. vocat eos: شمس الملوك استندار نماور et محمد بن اردشیر 4) in M. هم 4a) M. add. است 5) بجل 6) وها سحره 7) in M. جِل

آفتاب (1 (است) وشیم بلفظ طبری ماهی (1a (را گویند که) مراد (2 (از) حونست (3 (وترجیعش) اینک طبری هاکیر کرده کوه (4 (دز ره بریو و) نیرنگ * یا بَهْل انداج که نیه آن یکی سنگ * ومعنی این بیت خود اشکالی ندارد وظاهر است (5 فی الجمله چون شاعر این قصیده را درآن مقام برخواند استندار را (6 غرور جوانی وحکومت در دماغ بود ومدتی درغربت وکربت ومحاصره (7 (بود) وهوای ملك وحکومت برآن داشتی که بی اجازت ورخصت خان متوجه رویان گردد بر فور سوار گشت ومتوجه حکومت وایالت خود گشت چون ملك مازندران را خبر شد او نیز (8 مرد جوان ومتهوّر بود (9 او هم سوار گشت وبرفت شب هنگام را باستندار پیوست وباندك ایام هریک بوطن خود رسیدند وبمراد خود بعیش وکامرانی مشغول گشتند چون خبر بحضرت (10 (خان) رسید که ملوك تمرد وعصیان (11 (نموده‌اند) امیری که از امرای بزرگ بود غازان (11a بهادر نام را بمازندران بالشکر بی پایان فرستاد وغازان بولایت آمل بموضعی که باقلی پزان رودبار میخوانند چون نزول (12 (کرد) شمس (13 (الملوك) غیبت نمود اکابر واشراف مازندران در پندار شدند که التهاب (14 (آتش این) فتنه را بآب صلح فرونشانند میسر نشد (14a (وغازان قصد رستمدار کرد استندار (15 درین باب بااکابر واعیان خود مشورت کرد که اکنون صلاح چیست مجموع گفتند که ترا نیز

1) om. 1a) است و 2) از آن 3) ومسقطش 4) in M. دزر بریو و 5) M. add. که 6) add. چون 7) قلعه میکرد 8) add. خود 9) add. او 10) قاآن 11) M. نمودند 11a) in M. hic بود 12) فرمود 13) المعالی 14) in M. این آتش 14a) om. و 15) add. چون

غیبت باید نمود استندار بعد از تفکر وتدبیر بسیار گفت که ملک مازندران مرد جوانست وآنچه کرد بمتابعت من کرد چون (1 من از (2 (آنجا) بیرون آمدم او نیز (3 (بموافقت) بیرون آمد (4 اورا درین کار گناهی نیست اگر گناه (5 (کرد) من کردم روادار نیستم که بواسطهٔ من ملک مازندران خراب گردد (6 وچندین مسلمانان در زحمت ومشقت گرفتار شوند من بدیوان میروم یک نفس من هلاك گردد بهتر باشد که چندین هزار نفس در ورطهٔ تلف (7 (افتند) ومال ومنال ایشان بتاراج رود برهمین مشورت قرار داد وباتنی چند برنشست وبآمل بدیوان امارت حاضر شد غازان بهادر اورا بانواع استمالت واعطای مخصوص گردانید ملک شمس الملوك نیز بعد ازآن بدیوان حاضر شد وغازان از دیوان اعلی قاآن برای ایشان بتجدید احکام حاصل کرد (8 وهریکی بمقر حکومت خود قرار گرفتند امیر غازان بهادر درآن زمستان بآمل بماند وولایت مازندران واستندار ضبط نمود (9 (حکایت) گویند (9 (که) خواجه اصیل الدین ابو المکارم درآن عصر نوجوان بود وکاتب جزویات استیفای دیوان بنیابت صدر دیوان او بود وغازان بهادر را مسخرهٔ بود که صدور واکابر وحکام را (10 (بر در دیوان بمسخرگی) انفعال دادی وباهمه بزرگان هزل ومزاح (11 (میکردی) مگر با اصیل الدین هرگاه که امیر غازان اورا گفت چونست (11a که باهمه کس مزاح واهانت میکنی مگر با این خواجه زاده (12 (گفت بس آنکه) او مرد بزرگست امیر فرمود

1) add. من 2) ینجا 3) بمتابعت من 4) add. و 5) کردم 6) add. و 7) sic Y. in M. افتد 8) بس آنکه کفت 9) add. و 10) om. 11) در دیوان بمسخرکی 11a) کردی 12) add. که

که (1 (او) ازین بزرگان حاضر بچه چیز بزرگتر است مسخره گفت بزرگی (1a (او) آنست که بیک دفعه مرا صد دینار میدهد ودیگران دو دینار وپنج دینار ومثل (2 (این) امیر فرمود که اصیل الدین را حاضر گردانند وازین معنی سوأل کنند چون حاضر (3 (گشت) ازو پرسیدند که سبب اینمعنی چیست خواجه دعای لایق بگفت وگفت که امیر اعظم را معلوم باید کرد که مال دنیا برای دو چیزاست یکی برای آنکه بکسی دهند که دستشان گیرد دوم آنکه بکسی دهند که پای شان نگیرد واگرنه فایدهٔ (4 (جمع) مال (5 (وحاصلی از ذخایر منال چیزی دیگر نیست مالی که آن وفای عرض وحفظ ناموس نکند چه خاك (4 (راه) وچه آن مال وازین نوع حکایت فصلی برو خواند امیر غازان فرمود که این مرد (6 (با این همه) رای وتدبیر وحمیت ومروت لایق بیش ازین منصب است که دارد (6a چه پایگاه مرد باید که بر (7 (مقدار) همت ومروت او باشد ودرحال فرمود (8 تا برای او منشور وزارت (4 (ولایت) مازندران بنویسند ودرمسند صدور واکابر اورا بالاتر (4 (از) همه جای (8a (بداد) وروز بروز مرتبهٔ (9 (اوبر) مزید بود هرچند این حکایت اینجا (10 (درخورد) نبود اما بسبب آنکه درضمن این (10a (رفعت) ارباب همت عالی وجلالت قدر اصحاب مروت مندرجست درین مقام ذکر رفت بزرگان (11 (فرموده) اند که آدمی بهمت مرتبهٔ ملکی میرسد (4 (عربیه) ومَا المرء الا حیث یجعل نفسه * وانی لها بین السماکین جاعل * از همت بلند

1) al. add. 1a) M. آن 2) هذ 3) شد 4) om. 5) pro و: او 6) in M. باهمه 6a) M. add. و 7) قدر 8) add. که 8a) داد 9) sic al. MM. اکابر 10) درخور 10a) al. مرحمت 11) فرده

توان رفت بر فلك * فی الجمله ملک مازندران واستندار شهراکیم را مدتی چند بایکدیگر وفاق ویکدلی ونسبت مصاهرت (1 وپدر فرزندی بود تا در سنهٔ (2 (ثلث) وستین وستمایه ملک شمس الملوك بدیوان رفت وباردوی اعظم (3 (حضرت قاآن) پیوست بعد ازآنکه امرا مقصود او حاصل (4 (گردانیدند) ویرلیغ واحکام وتشریف وسیورغالات سلطانی ارزانی داشتند درصولت وتهور او نگاه کردند مرد بهادر ومردانه بود ونیز بامرا ووزرا واکابر درگاه بسیار التفات نمیفرمود ومدتی یکماه (5 (در) اردو خیمه وبارگاه راست (6 (کرده) بعیش وعشرت مشغول می بود وملتفت (7 (بهیج) آفریده نمی شد بحضرت عرضه داشتند که این مرد بزرگ واصیلست وحسب ونصب بزرگ دارد وولایت حصین ومنیع امروز دارد واین همه تهور وتجبر وبی التفاتی میکند فردا (8 که بولایت (9 خود رود اگر تمرد وعصیان کند واز سر غرور از فرمان قاآن دور شود تدبیر آن بدشواری خواهد انجامید سعایت تمام کرده سخن غمازان مقبول افتاد بحضرت اعلی شمس الملوك را بند فرمودند امیر قتلغ بوغارا بمازندران ورستمدار فرستادند امر شد که استندار شهراکیم بدیوان حاضر شود استندار یاغی شد وغیبت نمود وایلچی را به پیغامهای درشت باز گردانید ازآن سبب لشکر ترك وتاجیک برویان درآمدند وغارت وتاراج محکم کردند واسیر وبرده ببردند چنانچه در رستمدار هرگز چنان خرابی (10 (نشده بود) چون خبر عصیان استندار باردو

---

1) add. و 2) in M. ثلاث 3) in M. بحضرت ابا قاآن 4) M. کرداند .V کردانند
5) با 6) کردو 7) in M. هیچ 8) add. که 9) add. خود 10) sic V. in M. نشد

رسید بر فور شمس الملوك را بکشتند برادرش علا الدوله علی حاکم ووالی
مازندران گشت وچار ماه حکومت کرد بعد ازآن فرمان حق را اجابت
(1 (کرد) وبرادرش تاج الدوله یزدجرد بن شهریار ملك مازندران گشت
واین وقایع مجموع در سنه (1a (ثلث وستین) وستمایه بود واستندار شهراکیم در
رستمدار بقرار حکومت میکرد ومطیع درگاه قاآن شد ودر سنه احدی وسبعین
(1b وستمایه وفات یافت استندار فخر الدوله (1c نماور بن شهراکیم الملقب بشاه غازی
بعد از شهراکیم استندار شاه غازی مذکور حاکم ولایت وقایم مقام پدر
گشت واو مردی صاحب رای ورویت بود وبانواع خصایل حمیده آراسته
(2 ومکارم او دستور اکابر زمان وملوك دوران وقانون رای صایب ونتیجهٔ
فکر ورویت او مقتدای خاص وعام بود ترتیب پسندیدهٔ چند که در
رستمدار ملوك را می باشد واضع آن ملك شاه غازی‌ست وبرادران را
بحسن کفایت خود بنوعی رعایت میفرمود که درمیان ایشان حرف
مخالفی پذید نمی (3 (آمد) ومدت سی سال که در ایام دولت او بود باخلایق
روزگار از وضیع وشریف بحسن معاشرت ویمن مصاحبت روزگار میگذرانید
تا در دلهای اکابر واشراف محبت او (4 (جا) کرده (5 بود وهیچ آفریده طریق
مخالفت را (6 جایز نداشتند واز قبل امرای اردوی بزرگ پیوسته بتشریف
واکرام وانعام مخصوص ومحظوظ ومکرّم بود ودر ایام او ملك (7 (معظم) تاج
الدوله یزدجرد بن شهریار بن اردشیر بن (7a کنخوار در مازندران حاکم
وپادشاه باتمکین بود که بعد از ملك اردشیر ماضی هیچ حاکم وپادشاه مثل

1) M. فرمود 1a) sic C. in MM. ثلاث 1b) in MM. وسبعمایه 1c) Sch. Ch. نامور 2) om. و 3) شد 4) in M. جای 5) add. بود 6) add. بااو 7) om. 7a) M. کنجواز v. p. ۸۲, 3d)

او نبود تا بحدی در عدل(1 (وداد) ساعی ومجد در ترویج امور شرعیه اجتهاد مینمود که یك نفر حسن قادی گل نام بنهاد داد وستد معاملات میکردی واز خندق تمیشه تا الیشه رود از دشت وکوه تحصیل اموال میکرد وبدرگاه اعلی میرسانید که کسی را(1 (باو) زهرهٔ آن نبود که یکپول (1a (بعنف) وتعدی ازو اخذ (2 (نماید) ودر زمان او درآمل هفتاد مدرسهٔ عامر را درس میگفتند وبر هر مدرسه وظیفه معین بود وائمه وسادات را درآن عصر کار بنظام بود وادرارات وافر بدیشان واصل می شد حکایت آورده اند که در شهر وبازار منادی فرمود که روز جمعه هیچ آفریده وقت نماز ظهر را تکاهل(3 (نکنند) (4 (ودر مسجد) جامع حاضر شده فرض ظهر بگذارند واز هر که تکاهل وتکاسل مشاهده نمایند ادب بلیغ نمایند صناع ومحترفهٔ شهر بدرگاه آمدند که بعضی از ما ضعیفند ووجه معاش بصعوبت حاصل میکنند اگر بر حسب ضرورت یکی ازآن مردم را(5 (تعلل) در وقت ظهر یا بسایر اوقات صلوة واقع شود ایذا میکنند وضعفارا طاقت آن نیست ودر ادای نفقهٔ عیال خود قاصر وعاجز می شوند فرمود که آن جماعت را(6 (بنویسید) تا چیست تا جهت(7 (ایشان) وظیفه معین گردانیده شود تا مرا اجری باشد وایشانرا ذخری ومزیدی در دین پیدا(8 (گردد) ونقصانی واقع نشود همچنان نوشته آوردند جهت هر یکی همچنان وظایف مقرر فرمود شخصی فضولی چون چنان دید نماز بی وضو میگذارد(9 اهالی

1) om. 1a) بعضب 2) in M. نمایند 3) نکنند 4) M. وبمسجد 5) تاخیری 6) بنویسند
7) آنها 8) شود 9) add. و

نهی منکر ایذا (1 (میکردند) گفت اینقدر اجرت که (2 (حضرت) ملك بن میدهد نماز بیشتر نمی توانم گذارد واگر وضو فرماید (2 (آنرا نیز) یقین که وظیفه معین باید ساخت چون برحسب مطایبه بسمع مبارك رسانیدند فرمود که جهت وضو ساختن (3 (ثلث) وظیفهٔ نماز گذاردن جهت آن (4 (مرد) معین نمایند (4a وهمچنان درمقام عدل گستری (5 (مدت) سی سال برونق زندگانی کرد ودر سنه احدی وسبعمایه وفات یافت وبرحمت ایزدی واصل گشت انّا لله وانّا الیه راجعون وازو اسکندر نام پسری بازماند وجد مادری ملوك زمان ماست عزت انصارهم ملك شاه کیخسرو بن شهراکیم بعد از برادرش ملك شاه غازی (5a حاکم ووالی گشت وبرادر دیگر ارغش نام مطیع وفرمان فرمای برادر (5b می بود اوقاتش بکامرانی (6 (وشادمانی) میگذشت واز ازواج واولاد متبع چنان شنیدم که از ذکور واناث فرزندان آنچه گذشته وباقی بودند (7 (در) عهد او (8 صد نفر تقریر میکنند که بودند وبیشتر هم میگفتند که بودند والعهدة فی ذلك علی الرّاوی اگر چه بصورت درینمعنی خلاف توان کرد اما باعتبار معنی بسیار بدیع نیست که از اولاد او تعالی شانه اشخاص چند آفریده باشد که هر یک ازیشان برابر صد (9 (مرد) بلك بیشتر باشد چنانکه گفته اند مصراع عالمی در یک (10 (قبا) ولشکری در یک بدن * عربیه ولیس من الله بمستنکر * ان یجمع العالم فی الواحد * اگر بدینمعنی گویند که ازو صد هزار فرزند حاصل شد (11 (غریب

---

1) کردند 2) om. 3) ثلثی 4) شخص 4a) om. و 5) M. مدتی 5a) al. add. او 5b) M. add. او 6) وشادکامی 7) M. و 8) al. هزار; pro نفر Ch. فرزند 9) نفر بوده باشد 10) M. قباه 11) عجیب وغریب نیست

وعجیب نباشد) مدتی یازده سال(1 (بکامرانی) مشغول بود ودرسنه احدی عشر وسبعمایه بسوی جنان شتافت وبعد ازو شمس الملوك(1a (محمد) قایم مقام او شد او مردی عادل ومرضی السیرت بود وبانواع خصایل مرضیه آراسته وروزگار بزرگوارش مستغرق ایادی وانعام افاضهٔ جود(2 (واکرام) او باخاص وعام طریق عدل وداد سپرده ونقش تعدی وعدوان از صفحهٔ ایام مملکت سترده وبیشتر اوقات بطاعت داری وحق گذاری حضرت جل(3 وعلا میگذرانید ودست از تعرض ضعفا ومساکین(4 (ومحاوج) وفقرا باز داشته در ایام دولتش کار فقرا ومشایخ وارباب عفت واصحاب(5 (حرفت) رونق تمام داشت وبازار طایفهٔ گوشه نشینان وزمرهٔ دین داران را رواج حاصل آمد ودر ممالك او خانقاهات ومساجد متبرکهٔ رویان معمور شد وبرآنجا (6 (مزیدها) میفرمود(7 (ودیهها) واقطاعات وقف(8 (میکرد) واین طایفه را از عوارض آفات وزحمات مسلّم میداشت وبمرحمت وعاطفت بامردم زندگانی میکرد تا همگنانرا دل وجان وخاطر وروان موقوف ولا ومصروف دعا وثنای او می بود واذخار ذکر جمیل را در دنیا واجر جزیل را در(9 (عقبی) بر همه مهمات ترجیح میداد ودر اکتساب ثواب آخرت سعی بلیغ میفرمود تا ذکر جمیل ونام نیک او درجهان منتشر گشت ودایما بصحبت علما وزهاد وزیارت مشایخ رغبت مینمود ودر(10 (وقتی) که پدرش بیمار بود چند کس را از متمردان که پدر(11 با ایشان عداوت وکینه در دل(12 (داشت) از

---

1) M. درکامرانی (1a om. Sch. شهریار (2 محمد (3 وانعام (3 add. و (4 M. ومحتاج (5 M. حرف (6 M. مزیدیها (7 in M. وبدیهها (8 میفرمود (9 اخری (10 وقت (11 add. را (12 بود

میان برداشت تا آن معنی موجب استراحت پدر گشت ونیز شاه کیخسرو
(1 بانصر الدوله شهریار بن یزدجرد که ملك مازندران بود وخویشی کرد
قرابت ومصاهرت مجدد گردانیده بود چون بایام شمس الملوك رسید باو
نیز (1a (تجدید) قرابت کرد (2 (وهر یکی از ایشان (3 (ضد) یکدیگر بودند ملك
رکن الدوله در مازندران رجوع بشمس الملوك کرد وخال خودرا بکلارستاق
فرستاد ودرآن نواحی مقیم گردانید مدت پنج سال ایالت وحکومت
رویان کرد ودر سنه سبع عشر وسبعمایه فرمان حق را گردن نهاد وازجام
کلّ نفس ذایقة الموت شربت فنا بچشید برادرش (3a نصیر الدین شهریار (3b
بعد ازو حاکم وقایم مقام گشت واو مرد مردانه وقاهر بود ودر ضبط امور (4
(یگانهٔ) آفاق (5 شجاعت وصولت او بحدی بود که (6 (کسی را بهیچ) حساب
نگرفتی واز (6a تجبر وتکبر که داشت بهیچ وقت متوجه اردو نشد واز اصحاب
دیوان اعلی حساب نگرفت وشب وروز در ترتیب لشکر وعسکر خود بود
وتحصیل استعداد جیوش میکرد ومع هذا اموال وخزاین بسیار جمع کرد
وولایت کلارستاق در هیچ وقتی چنان معمور نبود که در ایام دولت او بود
ودر موضعی که گرگو میخوانند عمارت ساخته شهر وبازار (7 بنیاد بنهاد وآن
موضع بیمن همت او مجمع اکابر گشته بود واکثر اوقات بجانب گیلان
ودیلمان لشکر میفرستاد وسه نوبت (8 (باشکور وشکوریان) حرب کرد وولایت
دیلم را تا حد تنهیجان بتصرف دیوان خود در آورد ودر عهد او در مازندران

---

1) Sch. C. نصیر 1a) M. مجدد 2) om. و 3) سدّ 3a) sic Sch. C. Ch. in MM. hîc نصر
3b) Ch. add. بن کیخسرو 4) بکانه 5) add. بود و 6) از هیچکس 6a) in MM. تجیر
7) add. بنیاد 8) sic V. et postea in M. hîc باکشور وکشوربان

ملك معظم ملك ركن الدوله شاه کیخسرو بن یزدجرد بن شهریار ملك بود وامیر مومن⁽¹ که امیر بزرگ اردوی پادشاه اولجایتو⁽² محمد خدابنده⁽³ بود بمازندران⁽³ᵃ (آمد) وبااو خصومت وپیکار⁽⁴ (کرد) ملك شاه کیخسرو⁽⁴ᵃ فرزندانرا که خواهرزادهٔ نصیر الدوله شهریار بود بکلارستاق⁽⁵ (آورد) وایشان هردو باتفاق همدیگر باستادند ملك شاه کیخسرو⁽⁵ᵃ یکچند باستظهار دیوان اردوی بزرگ باامیر مومن میکوشید بااو برنیامد ولمیر مومن در اردو بحضرت پادشاه اولجایتو سلطان محمد خدابنده اعتبار تمام داشت پسرش امیر قتلغ شاه در مردی وبهادری یگانهٔ زمان بود پدر از اردو احکام حاصل کرده⁽⁶ (میفرستادی)⁽⁷ (پسر در مازندران) بزور بازو مجرا⁽⁸ (میگردانیدی) ملك مازندرانرا بجز اسپاهی گری چارهٔ دیگر⁽⁹ (نبود)⁽⁹ᵃ بانصیر الدوله شهریار در ساخت وازو مدد طلبید وچند نوبت اورا بالشکرگران بمازندران آورد⁽⁹ᵃ نصیر الدوله هرگاه که آمدی منصور ومظفر بودی یکنوبت بالشکرگران⁽⁹ᵇ بلیستکوه براه یاسمین⁽⁹ᶜ (کلاته) هردو ملك را باقتلغشاه بن امیر مومن جنگ اتفاق افتاد وبسیاری از امرای ترك واکابر مازندران که باقتلغشاه یکی⁽¹⁰ (بودند) بقتل آمدند⁽⁹ᵃ ونصیر الدوله شهریار منصور ومظفر باز گشت جنگ یاسمین کلاته در مازندران شهرتی⁽¹¹ تمام دارد ونوبتی دیگر ملك مازندران اورا بمدد طلبید⁽¹² تا باول کنار رفتند وجمعی از کیایان

---

1) add. که 2) M. add. بود 3) add. بود 3ᵃ) M. آمد 4) بنیاد نهاد 4ᵃ) M. add. و 5) M. فرستاد 5ᵃ) M. add. و 6) M. میفرستاد 7) M. پسر آنرا بمازندران 8) M. میکردانید 9) نماند 9ᵃ) M. نصر 9ᵇ) quidni بسلیستکوه? v. p. ٥٧, 6ᵃ) 9ᶜ) C. کلاده 10) M. بود 11) add. تمام 12) add. و

جلال را که مخالف ملك مازندران بودند باز مالیدند وتاختها کردند واین موافقت که میان ملك شاه کیخسرو وملك (1 نصیر الدوله شهریار بود (1a در هیچ عهدی نبوده است تا بحدی که در نوبت دیگر امیر مومن خود بمازندران آمد واستیلای تمام یافت ملك شاه کیخسرو طاقت مقاومت نداشت متوجه اردو شد قضارا امیر طالش چوپانی بامارت خراسان نامزد شد واز اردو بخراسان میرفت ملك باوّل منزل خراسان بدو رسید وبانابیان درساخت وتقبلات بسیار کرد از آنجمله قبول کرد که ملك رستمدار را بخدمت بیاورم تا شمارا به بیند وخدمات لایقه بجای (2 (آرد) مردم را ازین حال شگفت آمد که شهریار هرگز امیری از امرای ترك را ندیده بود وبمحکومی تن (3 (درنداده) عاقبت امیر طالش بآمل آمد ودر میدان رودبار باقلی پزان نزول کرد وشاه کیخسرو درمیان استاده سعی بسیار کرده تا (1 نصیر الدوله شهریار اعتماد بر وفاق او ونظر بر مصلحت ملك مازندران بارونقی تمام که درآن عهد هیچ (4 (تازیک را) مثل آن (5 (دست نداده) بدیوان امیر طالش (6 آمد امیر اورا بانواع اعزاز واکرام تلقی فرمود وآن زمستان درآمل بماند وامیر مومن ازین حال ضعیف شد (7 (ونصیر) الدوله شهریار باعزتی تمام بولایت خود آمد وروز بروز اعلام حشمت او رفیعتر ومتابع امر ونهی او شد مدت هشت سال برین منوال (8 (روزگار) میگذرانید تا غرور ملك وجنون شباب اورا بدان داشت که دست ازصلهٔ رحم باز داشت وبابرادر مهین خود ملك تاج الدوله زیار طریق مخالفت پیش گرفت وبمال وخزاین

1) in MM. نصر 1a) add. و 2) آورد 3) in M. درننهاد 4) تازیک 5) نداشت 6) add. آمد امیر 7) hic in M. et C. ونصیر 8) om.

وعساكر فريفته گشت ودرمقام نخوت وخود بيني وعجب وكبر وماومني
بماند وعواقب امور را بچشم بصيرت نديد در سنه خمس (1 وعشرين وسبعمايه
درمقام اواجن بي زد وگيري كشته شد بيت مبادا كس بزور خويش
مغرور * كه مغروري كلاه از سر كند دور * واز محلهٔ وجود (1a وشهرستان بقا
بدروازهٔ كلّ من عليها فانٍ بيرون رفت وبعالم بقا پيوست والبقاء لله تعالى
وسبب قتل نصير الدوله شهريار (2 (اين) بود كه ملك تاج الدوله زيار پسر
خود ملك اسكندر را بر هلاك او روانه كرد تا برو تاخت وبقتل (3 آورد
ملك تاج الدوله (3a (زيار) بن شاه كيخسرو بعد از قتل برادر ملك برو قرار
گرفت ودر حين حكومت برادر بكلارستاق مقيم بود وناتله رستاق (4 (نيز)
در تصرف داشت چون برادر بدار البقا پيوست كلارستاق (5 (را) به پسر
بزرگ خود جلال الدوله اسكندر رجوع نمود (6 (وبرادري) داشت عز الدوله
نام بمخالفت او (7 برخاست وباردوي اعلى رفت واز سلطان وقت مدد
طلبيد وبزد وگيري (7 (برخاست) ملك تاج الدوله باندك زمان ايشانرا تفرقه
كرد وعز الدوله در آن ميان تلف (8 (گشت) وروز بروز جمعيت ورونق او
(9 (زياده) مي شد وباستقلال در ملك قراري يافت وكساني كه باو درمقام
نفاق بودند به تيغ هلاك بگذرانيد وجريان امور ملك بر مقتضاي ارادهٔ او
(10 (ميبود) وحشمت ممالك روز (11 بروز مي افزود خلف صدق خود ملك اعظم
جلال الدوله اسكندر عز نصره را در كلارستاق بمملكت ثابت گردانيد

1) add. و 1a) om. 2) و آن 3) add. بر 3a) Dsch. اياز 4) om. 5) om. 6) وبرادر 7) برخواست in M. 8) شد 9) زياد 10) M. مينمود 11) add. بروز

وباستقلال اورا در ملك قرار داد ودر امور ممالك برای ورویت او استصاه جست واز جوانب فارغ می بود ودر ایام دولت او مردم رستمدار ورویان در عین جمعیت واستراحت بوده درسیاست رعایا وتدبیر ملك وضبط ولایت وعدل وداد درآن عهد هیچ ملکی بملك تاج الدوله نرسید مدت[1] (ده) سال بدین منوال روزگار بگذرانید ودر سنهٔ اربع وثلاثین وسبعمایه بمقام[1a] (کویر) به اجل مسمی رحلت نمود وبقا باولاد کرام وابنای عظام خویش داد ونوبت پادشاهی بملك اسلام وخسرو عهد وزمان ملك الملوك رویان ملك جلال الدوله اسکندر عزت انصاره سپرد چون درین تاریخ یاد کرده شد ملك اسلام[1b] عزت انصاره بایالت رستمدار ورویان مستقل گشت وپادشاهی آن نواحی از فیض فضل ربانی وقضای آسمانی باستمداد حضرت دولت پناه اورا دست دادهٔ برادرش ملك معظم مفخر الملوك العجم شاه وشهریار رویان ملك فخر الدوله شاه غازی[1b] عزت انصاره را در مملکت نانله رستاق مستقل گردانید وپشت هر یکی از ایشان به پشت دیگری قوی گشت[1c] واحوال[2] (ممالك) رویان نظام پذیرفت وایام دولت ایشان فهرست ایام شهور وسنین گشت وروز بروز عرصهٔ ملك عریضتر می بود[3] وبساط سعادت بسیطتر می شد وهر روز قواعد آن دولت را تشییدی ومعاقد آن سعادت را تمهیدی می افزود بعد ازآنکه اندك روزگار گلبن دولت ببار آمد وغنچهٔ ملك بمدد هبوب نسیم[4] (صبا) ومساعدت قدر وقضا[5] بکشود وآفتاب دولت استندار از حجاب روی نمود[6] ووجود پر جود ملك

---

1) Ch. نه 1a) Ch. کرویز 1b) in M. عز 1c) om. و 2) مملکت 3) add. و 4) in M. صبی 5) M. add. دهند بمکین 6) add. و

معظم وارث ملك جم شرف الدوله گستهم عز نصره از محل صبی قدم در طور عنفوان شباب نهاد ودر عقب آن نهال وجود ملك معظم اعدل ملوك (1 (العالم) سعد الدوله نوّر (2 (مرقده) نشوونما یافت مبانی مملکت بدین چهار رکن قوی استحکام یافت وساعد مملکت را ازین چهار اصابع بسطی وشوکتی پدید آمد هر استعدادی که برای جهانداری وپادشاهی در کارخانهٔ غیب ذخیره کرده بودند درین اشخاص شریف بظهور پیوست تا اگر گویم که درآن قرن انسانیت مطلقا (3 (بدان) ملوك (4 (برد) مضجعهم ختم بود بجای خود باشد ایزد تعالی شانه رتبت ومنزلت آن ملوك را دم بدم در ترقی داشت ودر تاریخ سنهٔ (4a ست واربعین وسبعمایه روز شنبهٔ بیست ویکم ذی حجه مه اندر دلو بنیاد عمارت قلعهٔ کجور وشهر کجور (4 (ازنو) نهادند بواسطهٔ آنکه عمارت قدیم که کرده بودند بکلی خراب شده بود (5 (ومندرس) گشته وخرابی آن شهر بسبب استیلای آل چنگیزخان بود که قتل عام ونهب وغارت مالاکلام کرده بودند ودر تاریخ سنهٔ اربع وثلاثین وسبعمایه که وفات ملك تاج الدوله اتفاق افتاد بعد از چند ماه ملك الملوك شرف الدوله هم در مازندران فرمان حق یافت وملك سعید شهید فخر الدوله حسن غفر له بملك مازندران مستقل گشت ویکسال برنیامده بود که سلطان سعید ظل الله فی الارض سلطان ابو سعید بهادرخان نوّر الله ضریحه از عالم فنا (4 (رحلت نموده) بعالم بقا پیوست ودولت (4 (آل) چنگیزخان از ممالك ایران انقطاع یافت واز حدود آب جیحون تا در مصر

---

1) عالم 2) قبره 3) در آن 4) om. 4[a]) in MM. 5) سته ومدرس

واقصای شام بعد از هشتاد سال یک مملکت گشته چون باغ ارم خوب وخرم وچون حرم کعبه آسوده وایمن بود چون 1) قاروره بر روی آب 2) (متزلزل) وچون 3) (خانهٔ پشه) بر دریچهٔ باد مشوش گشت واحوال سلطنت خلل یافته ازگاه موکب هلاگوخان دربغداد که سنه 3a) ست وخمسین 4) وستمایه بود تا وقت وفات سلطان ابو سعید مدت هشتاد سال تمام بود ودرین مدت ملك ایران از تعرض اهل فضول فارغ وآسوده خاصه در ایام سلطنت غازان خان واولجایتو خان خدابنده وابو سعید بهادر خان درین سه عهد کسی چگونه نشان دهد که امور مملکت ایران تا چه حد مضبوط افتاده بود گوییا ظهیر فاریابی در باب آنچنان روزگار گفته است بیت آرام یافت درحرم امن وحش وطیر * وآسوده گشت در کنف عدل انس وجان * ملکی چنین مسخر وحکمی چنان مطاع * دیریست تا نداد ملك را کسی نشان * بعد از آن بواسطهٔ قوت ذات شریف 5) (سلطانان مغفوران) قضیه منعکس گشت وامر بخوف وعدل 5a) وجور 5b) وفراغ بشغل وعمارت بتخریب مبدل 6) (شد) قال الله تعالی وَتِلْكَ الأَيَّامُ نُدَاوِلُها بَيْنَ النَّاسِ امرای دولت بعد از وفات سلطان بهم 7) (برآمدند) وهر کسی بایالت بطرفی وحکومت 8) (ولایتی) موسوم شد در آن میان چندین هزار خاندان قدیم خراب گشت وصورت نص لَوْلا السُّلْطانُ لأَكَلَ النَّاسُ بعضُهم بعضًا بظهور پیوست وملوك ولایت وطرف داران خود بخود در ملك استقلال یافتند ملك اعظم جلال الدوله اسکندر بعد از آنکه ملك موروثی

1) M. add. و 2) M. مزلزل 3) in M. خامشه? 3a) Cas. add. ست و 4) add. و 5) مذکوران, in M. سلطان 5a) quidni بجور? 5b) al. وفراغ, in MM. فراق 6) گشت 7) برآمده بودند 8) ولایت.

خود را ضبط گردانید وامور آن ممالک را (1 بنظام آورد ودر تحصیل ممالکی که درخور او بود سعی فرمود وباتفاق اخوان که هر یکی بر فلک سلطنت ماهی وبسریر مملکت شاهی بودند اساس ملک را بذروهٔ ارتفاع رسانید بقاع کوهستان را ازحد قزوین تا سمنان باهتمام دیوان خود آورد وآن ملک را که در تصرف چندین کس از امرا واکابر واعیان عصر از ترک وتازیک بود بتصرف گرفت وازآنجا (1a به بیابان ری رفته آنچه متصل کوهستان (2 (بود) از (3 (اعمال) ری متصرف شد وتمامت ری وقزوین مثل کویر وفیروز آباد مال خود (4 (بخزانهٔ عامرهٔ) او میرسانیدند ودرآن نواحی عمارات وقلاع پدید آوردند وحصنهای حصین ساختند اکنون بذکر وقایع وحالات که در ایام دولت وعهد ایالت ملوک مذکور واقع شد اشتغال میرود بقدر وقوف یاد کرده می آید

ذکر واقعهٔ امیر مسعود (4a سربدال وتوجه او بجانب مازندران

چون درتاریخ (4b اربع (5 (وثلثین) وسبعمایه سلطان سعید ابو سعید بهادر خان خاتم (6 (سلاطین) چنگیزی (7 بوده وسلطنت ایران بدو مسلم ومفوض از سرای فنا بدار البقا رحلت نمود الحق هیچ پادشاهی را درهیچ قرنی این یمن وبرکت نبود که اورا بود چه در ایام دولت او در (8 اطراف ممالک خلق در امن ورفاهیت بودند ودست متغلبان از ضعفا ومساکین کوتاه وگرگ ومیش دریک کنام باهم آرام داشتند (8a وزبان روزگار دم بدم (9 (باآن) پادشاه (10 بلند مقدار این خطاب میکرد بیت بدولت تو چنان ایمنست روی زمین *

---

1) in M. بانظام 1a) add. به 2) M. بوده 3) in M. عمال 4) in M. بخزاین عامر 4a) sic C. et Dsch. AJ. all. vulgo سربدار 4b) imo lege ست 5) ثلاثین 6) السلاطین 7) add. بود 8) add. اطراف 8a) om. و 9) M. بآن 10) add. کامکار

که خلق در شکم(1 (مادر است) پنداری * گوییا که حضرت عزت را در ایجاد سلاطین (1a مغول واخراج طایفهٔ ترك از عدم بوجود مقصود او بود چه از آن روز که سایهٔ مرتبت او از روی زمین مفقود گشت وآفتاب عاطفت او(2 در سحاب عدم متواری مانند اطراف عالم از عرب وعجم بهم (2a (برآمدند) ویکروز بلکه (2b (یک) ساعت ایرانیانرا نفسی خوش برنیامد(3 (ودمی) بی المی برنکشیدند وهنوز نایرهٔ آن فتنه در التهاب واشتغال است غرض آنکه بعد از وفات سلطان سعید مذکور در اطراف عالم آشوب وفتنه پیدا شد وهر کسی از گوشه دست برآوردند وسری برکشیدند وپا از اندازهٔ گلیم خود بیرون(4 (نهادند) (5 (ومملکتی) را بقدر استعداد خود فروگرفتند از آن جمله در خراسان امیر مسعود سربدال در شهر سبزوار برخاست ودر قتل برادر خود پهلوان عبد الرزاق که(6 (مبداء) کار وافتتاح خروج (7 وسرداری او کرده بوده اقدام نمود وبامعدودی چند عهد ومیثاق کرد وشهر سبزوار را در تصرف خود آورد وحصار وقلعه بنیاد کرده متمکن بنشست ودر آن وقت پادشاه (7a تغاتیمور بسلطنت وپادشاهی آنطرف موسوم (8 شد بود وخطبه وسکه در خراسان بنام او میکردند وجمعی از قوم جته که از طایفهٔ اشرار اتراك (9 (بودند) با او موافق (10 (گشتند ودر خراسان بدسیرتی (11 میکردند واز وزرای قدیم واکابر خراسان علا الدین محمد در آن مملکت متمکن بود واز سیاست پادشاه ومحاسبان دیوان ایمن گشته (12 بهر چه دست میداد تقصیر

1) مادرند (1a مغول (2 M. hic متواری (2a برآمد (2b om. 3) in M. ودم (4 بردند
5) ومملکت (6 in M. مبدء (7 add. و (7a alias طغاتیمور (8 add. شده (9 بوده اند
10) in M. بودند om. و (11 add. آغاز (12 add. تا

نمیکرد ازآن سبب عرصهٔ خراسان برعایا تنگ شد وظلم ازحد بگذشت علی
الخصوص طایفهٔ تازیک در معرض تلف ماندند ومردم بستوه آمدند هرجا
اسفاهی وبرنا پیشه وعیاری بود متوجه امیر مسعود (1 (گشتند) ودست
نواب خراسان از سبزوار بر بستند چندانکه بقدر (2 (تمکنی) حاصل کردند
(3 واز شهر بیرون* آمده بر سر امرای ترك ومتغلبان دیگر تاختند واموال
وغنایم بسیار جمع کرده لشکر آراسته گردانیدند وبهر طرف که نزدیکتر بود
متوجه می شدند ومردانگی می نمودند بنابرآنکه امیر مسعود در
میان نوکران واصحاب خودرا همچو یکی از ایشان میداشت ودر تصرف
اموال خودرا بر دیگران تفضیل نمینهاد وباخلق طریقهٔ صلاع وسداد وراستی
می ورزید نوکران او بجان ازو (3a (در) نمی ماندند (3b وبهر صرف که
میرفت مظفر ومنصور می بود تا چند نوبت باامرای ترك که درآن دیار
بودند مثل ارغونشاه وبرادران وغیرهم حرب کرد وظفر اورا بود ودیگر
ازآن وقایع از تطویلی خالی نیست غرض که بلاد خراسان از حدود جام
(4 (وباخرز) تا حدود مازندران اورا مسلّم شد باملك (4a حسین هرات سه
شبانه روز مصاف داد وشیخ (5 (حسن) جوری که شیخ ومقتدای (6 اهالی
(6a (خراسان) بود بقتل آمد (3b وازآن سبب هزیمت بامیر مسعود
افتاد (7 واز کسانی که درآن واقعه حاضر بودند مولانا اولیاء الله چنان
نوشته اسبت که (8 (شنیدم) درآن حرب از جانبین هفت هزار (9 مرد بقتل

---

1) شدند 2) تمکینی 3) add. و 3a) om. 3b) om. 4) و تاخرز 4a) C. add. عین الدین
5) in M. حسین 6) M. add. و 6a) al. امیر مسعود 7) om. از 8) M. شنیدیم 9) add. نفر.

آمدند والعهدة على الراوی (1 (امیر) مسعود بالضروره مراجعت کرده بی
توقف روی بحد مازندران نهاد وباپادشاه (2 (تغاتیمور) جنگ در پیوست وباندك
زمان مغول در استرآباد بشکست وشیخ علی (3 (کاون) را که برادر (2 (تغاتیمور)
بود بقتل آورد بیشتر امرا وخواقین را اسیر گرفت وتغاتیمور از آنجا گریخته
بلار قصران پناه برد وملوك رستمدار وملك سعید شهید ملك فخر الدوله
شاه مازندران یکدل شده اورا درآن مقام مستظهر گردانیدند وامیر
مسعود علا الدوله محمد را درپی (4 (کرده) بدست آورد وقتل فرمود کردن
فی الجمله ملك خراسان تا گرگان واسترآباد امیر مسعود را مسلّم گشت وبر
ولایت قومش نایب کافی (5 (وسرداری) بزرگ تعیین (6 (نمود) واز استرآباد
منشوری نوشته بمازندران فرستاد وملوك آنطرف را بهر نوع (7 (از) وعده
ووعید میخواست (7a که مطیع خود گردانند وهمت در استخلاص آنطرف مصروف
میداشت وقصّاد پیاپی می آمدند واز وصول موکب امیر مسعود اخبار
میکردند وتردد در اهالی مازندران (7 (ازآن) سبب پدید آمد (8 کیا (9
(جمال الدین) احمد جلال که در مازندران جملة الملوك بود ومرد بزرگ وپیر
وروزگار دیده وگرم وسرد روزگار چشیده (7 (بود) وبسی وقایع در مدت
عمر پس پشت انداخته وبرای صایب (8 وتدبیر بارها امور ممالك مازندران را
بصلاح آورده ودر طبرستان بعداز ملوك وسلاطین هیچ امیری وبزرگی
(10 (بعلو) همت واصابت رای وثبات دل وتدبیر (7 (امور) وضبط کارها بدو

1) in M. میر 2) طغاتیمور melius, cf. p. ۱۰۳, 7a). 3) V. et al. کوون 4) کرفته 5) M. وسردار 6) کرد 7) om. 7a) in MM. که deest. 8) add. و 9) sic C. et Ch. in M. جلال, V. om 10) in M. بعلوی

نرسید از بیم آنکه مبادا که اگر آن شخص بر سبیل تسلط بدین ملك درآید طریقهٔ انتقام پیش گیرد واین معنی موجب خرابی مازندران (1 (شود) (2 عزم کرد که باامیر مسعود پیوندد واز شاه مازندران اجازت حاصل کرد وبابرادرزادهای خود کیا تاج الدین جلال وکیا (3 جلال الدین (4 (باستراباد) بامیر مسعود پیوست وامیر مسعود بااو بخلق وکرم پیش آمد وبانواع نوازش مخصوص گردانید وبرفور عزیمت آمل (5 متصمم کرد وکیایان مذکور طوعا وکرها در پیش استاده بساری آمدند وقاصدی را نزد ملوك فرستادند که ملاقات (6 (کجا) خواهد بود ملك فخر الدوله باملك اعظم جلال الدوله اسکندر مشورت کرد جز حرب چیزی دیگر صلاح ندیدند باهمدیگر عهد (7 (مجدد) کردند واطراف راهها را محافظت فرمودند امیر مسعود بعضی خراسانیانرا بساری بازداشت وروز نوروز بحوالی آمل درآمد ملك فخر الدوله (8 اکابر واعیان وقضات وایمه وسادات آمل را بنیابت واقامت آمل رخصت داد وخود بانوکران غیبت نمود وامیر مسعود هجدهم ذی قعدهٔ سنهٔ (9 (ثلاث) واربعین وسبعمایه بآمل درآمد ودر صحرای بوران رایت او خافق گشت وچند هزار مرد مکمل از ترك وتازیك همه (10 (باسلاح) آراسته جمع گشتند (11 نص قرآن که آنجا می فرماید یومَ ترَوْنها تذهل کلّ مرضعة عمّا (12 أرْضَعَتْ بالأخرة بر اهل بصیرت از آن روزی باشد واز رودخانهٔ هرهز گذشته درخانهٔ ملك نزول فرمود وتا شب درآمد یك محله را که خراطه کلاته میخوانند گرد برگرد آن جویها ودرهای خانها سدّی فرمود ساختند.

1) کرد 2) M. add. و 3) C. add. الدین 4) in M. استراباد 5) M. add. را 6) بکجا 7) مجدّدا
8) Ch. add. شاه غازی 9) sic Ch. in MM. ثلاثه 10) باصلاح 11) add. و 12) اررعة

وآدمی ومراکب باهم متصل قرار گرفتند ودر دو طرف راه گذاشتند وچون (1 (روز شد) بنفس خود گرد بر گرد آن موضع (2 (جهة) بر هر امیری تعیین فرمود که (3 مقدار دیوار بسازند وآنموضع را حصن حصین گردانند (3a (ودر سه روز آنعمارت را تمام ساختند ملوك رستمدار بر سرحد خود نزول فرمودند (4 وبموافقت ملك مازندران نزد او تهدید میفرستادند ودر حوالی آمل دست بردها مینمودند وبر لشکریان ایشان شبخون میزدند ویکدم از قتل نفوس ونهب مراکب خالی نبودند وشبها در سرایشان رفته سورن می انداختند وبانگ میکردند وکیا (5 (جمال) الدین احمد جلال چون دید که اهل خراسان از صواب دید او بیرون شدند وکارها بی مشورت او میکنند دانست که اختیار از دست رفته است پیاپی نزد ملك وفرزندان واقارب خود میفرستاد که شما در مردانگی بکوشید وناموس اهالی (6 مازندران نگهدارید وبسبب آنکه من (7 (در دست اهل خراسان) گرفتارم شما دست تعرض ازیشان باز مدارید که ایشان ترسیده اند ومن مرد پیرم (6 عمر وروزگار خود گذرانیده اگر من تلف شوم ومازندران بناموس بماند بهتر ازآن باشد که بذلت واهانت تن فرادهید ونظر (8 بمصالح یکنفس چندین نفوس در ذل وهوان گرفتار شوند وبزرگان ولایت از دور ونزدیک باآنکه بعضی را بابعضی خصومت بود همه بایکدگر باتفاق یکدل شدند وبفیض فضل ربانی میان دلها (9 (تالیف) پدید آمد والفت دلها دلیل نصرت (10 (اهل) مازندران گشت قوله تعالی هُوَ الّذی أَیَّدَكَ بِنَصْرِهِ

1) om. 2) جهشنه 3) M. add. چه 3a) om. در 4) add. و 5) in MM. جلال, v. p. ۱۵۰, 9). 6) M. add. و 7) بدست ایشان 8) M. با, V. در 9) الفت 10) om.

وَبالمؤمنين وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلوبهمْ لو أَنْفَقْتَ ما فى آلأَرض جميعًا ما أَلَّفْتَ بينهم ولكنّ الله أَلّف بينهم وباتفاق از خندق تميشه تا حد گيلان يكدل شدند وبمقاومت اهل خراسان دل ودست بركار نهادند چون امير از 1) (دست برد) اهالى مازندران ووفاق ايشان بايكديگر خبردار شد هيبت برو نشست وفكرى كه در اوايل مى بايست كرد تا در ورطهٔ هلاك نيفتد در اواخر پيش گرفت خود نددانست كه بيشهٔ طبرستان 2) (كه كنام) شيران باچنگال ومكمن هزبران باگرز وگوپالست اگر چه در كنام سباع بآسانى روند الاّ مخرج بدشوارى انجامد غرض كه از نماز شام تا وقت سحر مردان كار آوازها برآوردندى كه اى مردم خراسان بپاى خود بدام آمديد به آمدن مجال داديم 2a) (كه) اگر ميرويد بيرون رويد شمارا چه احتياج بقلعه وحصار كردنست ازآنروزى كه از خندق تميشه قدم درين بيشه نهاده ايد درقلعه گرفتاريد مردى آنست كه خودرا ازين قلعه بيرون بريد وكوه ودريا 3) لشكر 4) (چو فايده است) هيچ غريبى درين مقام نيامد وباما 5) (بقهر) 5a) برنخاست كه فرو ننشست وازين نوع تهديد ووعيد ميگفتند تا درآن ميان امير مسعود 6) (مضطرب) گشت وكيا 6a) جمال الدين احمد جلال رابابرادرزادها بشهربند بازداشت وتدبير خلاص خود ميكرد واز كيايان التماس نمود كه اورا از آمل بيرون برند وامير على بن مولغان كه يكى از امراى هزارهٔ او بود بالشكر خود مفارقت نمود 7) وبملوك پيوست وبا اهالى مازندران ورستمدار اتفاق كرد ازين سبب خوف بر امير مسعود غالب تر 8) (گشت)

---

1) دست بردهاى 2) كه نام 2a) om. 3) add. همه 4) جوا دست 5) M. بر قهر 5a) in MM. برنخواست 6) مضرب 6a) hic in M. جمال; cf. p. ۱۰۰, 9). 7) add. و 8) شد

وباحمد کیا جلال گفت که مرا ازین ولایت بدر باید برد ودیگروز پنج
خروار زر نقد بدو(1 (داد) کیای مذکور آن مبلغ را نزد اقارب خود فرستاد
وفرمود که از رودخانهٔ هرهز تا ساری سدهای محکم کردند وراهها فرو
بستند وخراسانیانرا که در ساری گذاشته بودند بقتل آوردند مدت نه
روز امیر مسعود در آمل مقام کرد راستی آنکه درین مدت هیچ آسیبی
مقدار سیبی (2 باهالی آمل نرسید روز دهم برنشستند وبالشکری بیت

سپاهی چو مور وملخ بیشمار * دلیران جنگی ومردان کار *

رو بطرف رستمدار نهادند چون ملک اعظم جلال الدوله اسکندر فرمان داده بود
تا راههای ولایت را از کوه تا دریا پشتها ساختند وبر سر راهها مستحفظان
نشانده بودند غرض که چون بیک فرسخی آمل بقریهٔ یاسمین(2a (کلاته) رسیدند
از پیش لشکر رستمدار واز عقب اسفاهیان مازندران دست جلادت
بکشادند چون مسعود دید که کار از دست(3 (رفته) باولین مرحلهٔ رستمدار
کیا احمد جلال را بابرادرزادها بقتل آوردند ورو بهزیمت نهادند وبراه
لاویج متوجه گشتند ملک مازندران در عقب وملوک رستمدار در پیش
فی الجمله از یاسمین(2a (کلاته) تا نهایت لاویج تا رودبار نور یک معرکه شده
(4 (بود) هرچند قدم کشته افتاده بود مجموع لشکر را بزخم تیر وتیغ وگرز وگوپال
درآن حدود چنان متفرق گردانیدند که پنداری (5 هرگز(6 (بریشان) از
جمعیت اثری نبود کَأَنْ لَمْ تَغْنَ بِالْأَمْسِ صورت حال ایشان گشت بیت

---

1) بداد (2 add. از ایشان (2a in MM. کلایه (3 رفت (4 بودند (5 add. که (6 M. پریشانی

جمع آمده بودند چو پروین یکچند * گردون (1 (چو بنات نعش شان) دور افگند *
تا در آن ولایت (2 (کمتر) کودکی (2a (کهتر) امیری را اسیر میگرفت (3 (وضعیف
تر) بزرگتر پهلوانی را دستگیر میکرد وهر طرف رادی بگوشهٔ بی رادی
گرفتار ماند بعد از دو روز امیر مسعود باتنی چند از خاص براه رودبار
(4 (یالو رو) ببالا نهاد وبر سر راه نردبان (5 (بالو) مترصدان ومستحفظان
خسرو جوانبخت شرف الدوله گستهم عز نصره حاضر بودند راه بریشان (6
(گرفتند) چون ازآنجا عبور متعذر (7 (شد) مراجعت نموده در نور رودبار
بقریه که (7a (اوز) مشهور است شب هنگام را نوکران ملك گستهم اسیر کردند
وسخرهٔ قید قضا وقدر گشت در وقت هزیمت ایشان از آمل خواجه بها
الدین (7b (نیکروز) سمنانی که مستوفی دیوان امیر مسعود بود بر سر راه
یاسمین (7c (کلاته) مجروح افتاده بود باز یافتند اکابر شهر اورا برداشته بحضرت
ملك فخر الدوله آوردند برو مرحمت فرموده استمالت دادند واز کمیت
لشکر سؤال فرمودند گفت هر شب وظیفهٔ دواب ومراکب بقلم من چهارده
هزار سر اسپ وششصد سر اشتر خاصه وچهار صد (8 (سر) استر در حساب
می آمد (8a وباقی (9 را برین حمل توان کرد غرض (10 (اینکه این) جمله (11 را
تقدیر قادر بیچون (11a در ولایت مازندران ورستمدار چنان کم شد
که گوئی هرگز موجود (12 (نبوده اند) ذلك تقدیر العزیز (13 (الحکیم) امیر
مسعود را بحضرت ملك معظم جلال الدوله اسکندر آوردند بعد از دو

---

1) in M. ?چه بنا نقشان 2) کم ترین 2a) in M. کهتر 3) in M. ضعیف تری 4)
بالو ,بالورود 5) بالو M. 6) یالو 7) بگرفتند 7a) بود Ch. بادوز 7b) sic Ch. in MM.
نبکرز 7c) in M. کلایه 8) om. 8a) om. و 9) add. را 10) که 11) add. را 11a) M.
add. جمله 12) نبودند 13) العلیم

روز بهلاك او فرمان دادند پسر خواجه علا الدين محمد كه از جملهٔ اسيران بود از بندگى ملكى (1 (مآبى) رخصت يافته (2 (در قريهٔ) بون بر قتل او اقدام نمود (3 (وجنهٔ) او بر سر راه (3a (كالجرود بكنار آسيارود) (4 (طرف) شرقى بر سر راه مدفون است فآعتبروا يا (4a أُولو الابصار از عجايب صنع ايزدى آنكه امير مسعود (5 (باترتيبى) كه فهم زيركان در آن متحير بود ونطق دانايان از صفت آن قاصر باهيبتى كه روان پردلان از بيم آن ميلرزيد وصلابتى كه خاص وعام از صولت آن مى ترسيد از آمل كوچ كرد بحيثيتى كه روى زمين از طراقاطراق سمّ اسپان در لرزه افتاده بود (6 (وفضاى) هوا از صداى آواز دهل ونقاره وكرناى در هاى (7 هوى وولوله مانده (8 (بود) كه يومَ تَرْجف الراجفة نشان از آنروز (9 (بود) واز گرد وغبار مراكب روى آسمان چنان تاريك شده كه تشخص فيه الابصارُ (9a وبعد از سه روز در همان موضع كه مقر (10 (جبروتش) وعظموتش بود پوست سر اورا پرازكاه كرده بدار عبرت آويخته بودند كه چشمها بايستى كه برآن حال بگريد ودهنها بايستى كه از شعبدهٔ روزگار بخندد بيت غره مشوكر زچرخ كار تو گردد بلند * زآنكه بلندى دهد تا بتواند فكند * وهم صاحب كمالى خوش ميفرمايد (11 بيت * هركه بالاتر رود ابله تر است * استخوان او بتر خواهد شكست * (9a واگر كسى بعين اليقين نظر كند از لذت حيوة باندیشهٔ روز وفات نمى ارزد وبراى لقمهٔ كه سدّ جوع كند يا (12 (كسوتى)

1) in M. طرفى (2 ومالى (3 بقريه (3a وجسد C. (4 كجوكالجه رود زير آسيا in M. (4a imo أُولى (5 باتيرتيبى (6 وفزاى (7 add. و 8) om. 9) بوده (9a) om. و 10) in M. جبروت (11 add. بيت (12 كسوت

که ستر عورت (1 شاید این همه وبال در گردن گرفتن گری نمیکند بیت * عمری بمراد راندهٔ گیر آخر چه * وین نامهٔ عمر خواندهٔ گیر آخر چه * گیرم که بکام دل بمانی صد سال * صد سال دگر بمانده گیر آخر چه * همه دنیا در حکم خود آورده وخزاین واموال همه جهان بتصرف گرفته که حاصل از آن بجز امتلای یك معدهٔ واکتساب یك (2 (جثه) نخواهد بود ودرین معنی پادشاه وگدا ووضیع وشریف وقوی وضعیف یك سانند بیت * اگر پادشاهست وگر پنبه دوز * چو خفتند (3 (گردد) شب هر دو روز * دل در دنیای دون بستن کار جهال است وبغرور او فریفته گشتن شیوهٔ اوباش وارازل بیت * دل در جهان مبند که یاریست بیوفا * جامی است بی شراب وشرابیست بی صفا * نوشش مخور که زهر افاعیست درعقب * خرش مخور که رنج خارست درقفا * راه امل مپوی که الدّار قد خلَتْ * رسم طلل مجوی که (4 الربع) قد عفا *

درذکر تواریخ (5 شهر کجور (6 ومبدای عمارت حصاران

که (7 (ساخته شده است) همچنانکه قبل ازین ذکر رفت چون ملك اعظم ملك جلال الدوله اسکندر در ولایت رویان مستقل ومتمکن گشت واطراف را بتحت تصرف درآورد وبسیاری از شهریان قزوین را باخانه کوچها بکجور آورد واز قزوین سه سال مال بستد واز قبایل اتراك که در ری وشهریار بودند مثل قوم تبکی وقبچاق وخرلاس وبهرامان (8 (وقرا بوقا) وقولی تیمور وسر تیزی وساروتی وترخانی که اصلا از ملوك ترخانند ومیرانرا

1) M. add. را 2) C. جبه 3) کردند 4) sic C. in MM. الدار 5) M. add. عمارات و
6) add. عمارت 7) مبدای ساختند 8) M. وغرا بوقا

کوچ کرد وبرنشستند از آورد وهر قومی را جای مناسب تعین فرمود که اکنون از آن جماعت هم درآن مواضع (1 (می باشند) (1a درین محل ملك معظم در (2 (رویان) قلعهٔ شاه دزرا آبدان کرده اقامت نموده بود وبلدهٔ کجوررا شهربند میفرمود وباندك زمان عمارت وشهربند وقلعهٔ کجور (2a (را) باتمام رسانید وبنیاد آن عمارت مبارکه بطالع سعد بامداد که روز شنبه بیست ویکم ذو الحجه موافق بابیست یکم تیر ماه قدیم سنهٔ ست واربعین وسبعمایه هجریه بطالع زمان ثور که آفتاب در (3 (دلو بودم بچندین ح ل ومریخ در سرطان سیم طالع زمان (4 بچندین (4a بجا راس در سنبله پنجم طالع زمان بچندین کح کط قمر در دلو (5 (در) دهم طالع زمان بچندین یح کو زحل در حوت در یازدهم طالع زمان بچندین ایه ومشتری نیز آنجا بچندین مجا نیر ذنب نیز بچندین کح کط عطارد در حمل بدوازدهم طالع زمان بچندین بط لح زهره هم آنجا بچندین ط کد والله اعلم بحقیقة الحال

بعد از (6 واقعهٔ آخور رستم (7 گرفتن (7a امیر محمد بن سلطانشاه (8 (لاودهی) وغارت ایل واولوس (2a (او)

در (9 (تاریخی) که ذکر خواهد رفت امیر زاده محمد بن امیر سلطان شاه لاودی در پای آخور رستم بموضعی که معروف ومشهورست ایل وحشم خود را که قریب دو هزار (10 خانه کوچ بودند جمع گردانیده نزول کرده بود بنابرآنک آن موضع نسبت باجایهای دیگر حصین بود واز عسکر نصرت شعار ملك مکرم دورتر افتاده بود پناه داده بودند ومواضع ساوخ بلاق را

---

1) می باشد 1a) MM. add. و 2) in M. روریان 2a) om. 3) وا بود 4) add. بچندین. 4a) سجا ? 5) M. و 6) M. add. آن 7) add. و 7a) M. add. و 8) لاودی 9) تاریخ 10) add. خانه

هر وقت (1 تاخت میکردند وولایت را برهم میزدند وگاه گاه در اطاعت هم میکوفتند ملك جلال الدوله بنابرآنکه بیت لشکر بدعهد پراگنده به * رخنه گر ملك سر افگنده به * یراق معسکر نموده امرای ترك را که ملازم بودند وبطریق یکدلی ووفاق کمر انقیاد بر میان بسته مثل امیر اعظم امیر اسکندر بن نارین طغار که از بقیهٔ دودمان (1a (قدیم) کت بوقا نویان بود وباصالت خانه وآن وقدم دودمان در میان امرای مغول موسوم ومعروف وامیرزادهٔ معظم مفخر اکابر ترك وعجم امیر احمد بن امیر شاه کیخسرو القزوینی المستوفی که (1a (از) اکابر زادهای عهد بود وامیر معظم (1a (امیر) احمد اقاء تبکی که از پیران کار دیده (1a (آن قوم) بود باجمعی از لشکر کرار ترك وتازیك نامزد فرمود ویاسامشی کرده فرستادند روز آدینه هفدهم جمید الآخر موافق (1b (باسیم) مهرماه قدیم در سنه سبع وخمسین وسبعمایه باآن جمع مصاف دادند وجمعی را بقتل آوردند وایل وحشم اورا نهب وتاراج نمودند واورا محبوس ساخته بکجور آوردند روز چهار شنبه شانزدهم رمضان (2 (مذکور) بقتل آوردند وبالای قلعه که بر سر راه بون ودرنوا نهاده است مدفون ساختند والله الباقی

در ذکر فتح حصار (3 (ادون)

در (3a (تاریخی) که ذکر خواهد رفت جمعی از امرای ایغور جمع گشته بقریهٔ ادون ری رفتند وحصاریرا که در میان ده (4 (مذکور) بود محکم گردانیدند وتمامی اهالی آن ملك را که اهل اعتبار بودند در حصار آوردند وامیرزاده دلسون قیارا بسرداری آن قلعه موسوم گردانیدند حضرت ملکی مآبی چند نوبت ایشان را

---

1) M. add. که 1a) om. 1b) موسوم (2 مذکوره (3 دون (3a تاریخ (4 مذکوره

باطاعت دعوت کرد قبول نکردند در فصل تابستان موکب همایون ملك اعظم باتمامت برادران وامرای ترك وتازیك[3] وولایت رستمدار باجناب مرتضی اعظم (1 (ملوك) الجیل والدیلم (2 (سیف الدوله والدین سید رکابزن کیای الحسینی بالشکر دیلم) مصاحبت وموافقت اختیار (3 (کرده) بود (4 ودرپای قلعهٔ ادون حصار دادند بحیثیتی که مورراا مجال در زمین ومرغ‌را در هوا محل عبور نبود (4a وبعد از هفت روز اصحاب قلعه بجان ومال (5 امان طلبیدند ملك الاسلام رحم فرموده ایشانرا امان داد (4a وبیست وچهارم رجب موافق دهم آباماه قدیم سنه ست وخمسین وسبعمایه قلعهٔ ادون مفتوح گشت وامیرزاده دلسون قیارا با اهالی قلعه بجان ومال امان دادند وقلعهٔ (2 (ادون) را (6 (فرمودند گرفتن) وآن جماعت را اجازت دادند که بقلعهٔ صید که زیر طهرانست (6a روند بیت باعفو او زمین (7 چو هوا روشن وسبک * باخشم او هوا جو زمین تیره وگران * بعد از آن امیر پولاد (7a قیا چون چنان دید باتمامت امرا وارباب ری حشر جمع کرده ولشکر کشیده در زیر طهران بمقام خونی جمع شدند موکب ملك اعظم بالشکر منصور در برابر ایشان لشکرگاه بساخت وهمانروز مصاف دادند امرای ری چون نسبت بالشکر ملك مشار الیه ضعفی در خود مشاهده کردند (8 (تزلزل) وتخشع پیش گرفتند وقاصد فرستادند وصلح طلبیدند ملك اسلام ملتمس ایشانرا مبذول (9 (فرمود) ومجال دادند شب لشکر ترك فرار نموده پراگنده گشتند وامیر زاده دلسون قیا بقضای آلهی از دنیا رحلت کرد والبقاء لله

---

1) M. ملك 2) om. 3) in M. کرد 4) add. و 4a) om. و 5) add. و 6) فرمودن کرفتند 6a) روند in MM. deest 7) جو سوار 7a) R. قبا 8) in M. تزل 9) داشته

در ذکر واقعه (1 (جوئی) وفتح قلعهٔ قوسین وقتل رکن کرد وامرا واصحاب او در (1" (تاریخ) که ذکر آن

خواهد رفت امرای ایغور مثل امیر کبیر پیر احمد وامیر زادهٔ بزرگ اروم قیا وامیر عبیده وامیر حسن لاودی وغیرهم بمخالفت ملك معظم باهم اتفاق کردند به نیت آنکه قلعهٔ قوسین را بدست (2 (فرو گیرند) ودست نواب ملوك را از ری وآن نواحی کوتاه گردانند موکب همایون ملك اعظم جلال الدوله نوّر قبره درآن وقت بموضع واریان اقامت داشت بنابرآن اتفاق مذکورین را آنجا نهضت (3 (فرمود) ودر کره نزول (4 (فرمود) وجماعت اتراك (4" (لشکریان) جمع کرده بودند وبحاکم وسردار قم استظهار جسته وازآنجا باسرداری (5 (اصفهان) ورکن کرد که از برناپیشگان اصفهان بود ودر قم مصاحب حاکم آنجا گشته (6 در تمامت عراق نام وآوازهٔ او باخی گری وبرناپیشگی مشهور (7 (گشته) هر دو نفر باصد نفر سوار قمی واصفهانی بمدد امرای مذکور آمده بودند ملك جلال الدوله خواست که بنفس خود بدفع آنها قیام نماید ملك معظم وارث ملك جم شاه وشهریار ایران خسرو عهد وزمان ملك فخر الدوله شاه غازی نوّر قبره درخواه (8 (نمود) که (9 (بدین) مهم او قیام نماید وبتدبیر این طایفه سعی کند التماس ایشانرا مبذول داشتند ودر روز بالشکر گران باترك وتازیک بپای قلعهٔ قوسین خرامید امرا چون بلشکر منصور روی آوردند ملك مذکور بنفس

---

1) ? جوعی (1" al. تاریخی (2 فرو کیرد (3 فرموده (4 کرد (4" لشکرکران (5 in M. اسفهان (6 add. بود (7 بود (8 نموده (9 درین

مبارك خود یاسامیشی قیام فرمود چون هر دو لشکر مقابل استادند ملك مذکور تقدیم کرد وخود را بلشکر اعدا زد وبر یک طرفة العین ایشانرا منهزم ساخت ودر عقب براند وخشک وتر نگذاشت (1(عند مکابای) ورکن کرد را باصد تن (2(دیگر) بقتل آوردند ومجموع اسباب ایشانرا از سلاح (3(وآلات) حرب غارت کردند واین فتح اول بامداد (2(در) روز آدینه بیست ونهم ذی حجه بود موافق چهاردهم اسفندیار ماه قدیم سنهٔ تسع وخمسین وسبعمایه قلعهٔ قوسین را که از امهات قلاع قدیم ریست مستخلص کرده بامیر کبیر علی (4(پاشا) سپرد (5(واساری) وغنایم واموال را (5a(بکجور (6 نقل کردند بعد از مدت حاکم وسردار قم وصاحب اعظم سپهسالار عراق خواجه علی صفی قصاد به بندگی ملك اعظم باهدایا وتحف فرستاد ودل نمائی وتمهید عذر برآنچه گذاشته بود کرد والتماس اسیران نمود که بدو بخشند ملك اعظم (7(التماس) اورا مبذول فرمود واسیرانرا آزاد گردانید (8 (وهم) اجازت دادند که کالبد رکن کردرا (9(بقم نقل کنند واین فتح باسایر فتوح منضم گشت (10(وما النصر) الا من عند الله ودرین عهد چون بسبب تفرقهٔ (11(خراسانیان) در مازندران تزلزلی بود ودایما تاراج وتاخت پیدا می شد ملوك مازندران را بوقت زجرت وعجز ملجا وماوای رستمدار بودی وبحفظ وحمایت ملوك استندار پناه میجستندی واز عهد ملك فخر الدوله شهراکیم تا آخر دولت باوند بهمین منوال بود وچون ملك شاه کیخسرو مازندران را جنگی باامیر قتلغشاه اتفاق افتاده بود وشکست فاحش بدو رسید وترکان

---

1) عند مکابا (2) om. al. add. 3) والت (4) in M. 5) پاشاه (5a) وآثار (in M. باکجور
6) add. 7) آورد (8) ملتمس (9) ومهم in MM. 10) باقم (11) وباالنصر M. خراسان

غالب شده خانهٔ اورا از آمل نقل کرده برستمدار بقریهٔ پیمت فرستاد که هنوز اولاد او درآن قریه می باشند وخود بیشتر در اردوی بزرگ بودی ولشکر آوردی باقتلغشاه (1 (جنگها) کردی ومدت دیگر باهم (2 (بشرکت) مازندران میداشتند وچون مخالفت بودی ملوك رستمدار بمعاونت ایشان لشکر بمازندران بردندی وبروزگار سابق در طبرستان ملوك وحکام ومردم ولایت را غیر از علما وسادات وزهاد وعباد عادت چنان (3 (بودی) که موی سر را میگذاشتند (3a (وبعضی گلالك بافتندی وکلابند بر سر بستندی) تا چون ملك اعظم ملك جلال الدوله اسکندر مسعود سربدال را بقتل آورد وبعد از (3b چند روز سر بتراشید ودستار بر سر بست وبرادران واولاد باتفاق او همه سر بتراشیدند ودستار (4 بر سر بستند واین معنی عام گشت وبعد از آن چون ملك فخر الدوله مازندران کیا جلال را که از آب هرهز تا آخر قراطغان باهتمام ایشان بود بقتل آورد وآن بزرگان را از درگاه خود براند ونومید گردانید بهر حال باکیایان چلاب درساخت وزمام اختیار بدست ایشان داد وکیایان چلاب رجوع برستمدار نمودند تا ملك (5 (جلال) الدوله لشکر جمع کرد وبمازندران رفت بحوالی آمل فرود آمد ملك فخر الدوله وکیا افراسیاب چلاب بااقارب درآمل بودند چون پای اقامت نبود بصلح اقدام نمودند وملك فخر الدوله بادو سه سوار لشکرگاه ملك جلال الدوله اسکندر رفت وعذرها خواست وکیایان چلاب که مبدای فتنه . ایشان (6 (بودند) از شهر آمل بدر رفتند ومخالفت میکردند تا بدانجا

---

1) جنگ 2) بشراکت 3) بود 3a) Ch. ودستار نمی بستند 3b) M. add. آن 4) add. بر سر 5) الجلال 6) بود

رسید که ملك فخر الدوله را بغدر قتل کردند چنانکه تفصیل این حکایت نوشته خواهد شد بیت ستیزه بجای رساند سخن * که ویران کند خاندان کهن * بعد از قتل او تمامی اولاد واعزهٔ ملوك مازندران رجوع بملك جلال الدوله اسکندر کردند وایشان را اقطاعات شفقت مینمود ولشکر جرار را نهضت فرمود ویطرد ورد انتقام کیایان چلاب که حاکم گشته بودند روی بمازندران نهادند ودر (1 (مران) دیه معسکر ساخت مردم مازندران از حد استرآباد تا الیشه رود باکیایان چلاب اتفاق کردند وامیر سید (2 (قوام الدین) علیه الرحمة نیز باجمعی مریدان ومعتقدان خود اتفاق نمود باجمعهم از شهر بیرون آمدند ومصاف پیوستند در اول (3 (حال) محمد کیای بن افراسیاب (4 را که سردار لشکر بود وقاتل ملك مازندران اوست بکشتند (5 (الا در آخر) هزیمت بلشکر رستمدار افتاد ودرآن ورطه سیصد وسی نفر از مردم رستمدار کشته شدند وکیا افراسیاب چلاب را درین باب رباعی میباشد بلفظ طبری وآن اینست طبری ملك رستمدار پسر شاه غازی * آمل بنتونی کیتن وازی وازی * مردان جنگی (6 (دارمه) اسپان تازی * پر فرسیو مه من باین درازی * کیا افراسیاب مرد طویل القامة بود ازآن سبب گفت که باین درازی یعنی بدین قامت (7 (غرض) که ملوك بعد ازآن در هیچ وقت دست از مخاصمت باز نداشتند وچند نوبت دیگر در قریهٔ (7a مسکان (8 (ومیاندرود) جنگها کردند تا در سنه (9 (احدی و) ستین وسبعمایه از

---

1) ان 2) قوامی 3) om. 4) add. را 5) آخر الامر 6) دارم و 7) عریض 7a) an مشکان? 8) ومیانرود, cf. p. ۲۴۲ 9) احد

مکاید دوران وستیزهٔ چرخ گردان قتل ملك جلال الدوله واقع شد وسبب چنان بود که چون بلدهٔ قزوین را بتصرف(1 (درآوردند) قرب دویست سیصد کدخدارا کوچ کرده بکجور (1a (آورده بودند) از آنجماعت یکی بود که طریق تمسخر واستهزارا شعار خود ساخته بود ودعوی ندیمی میکرد (2 (چنانکه) ملك جلال الدوله اورا در مجلس انس وشرب وشراب بمحفل خود خواندی (3 (ویلطایف) (4 ومطایبات باو مجلس داشتی چنانکه گفته اند بیت رو مسخره‌گی پیشه کن (5 ومطربی آموز * تا داد خود از مهتر وکهتر بستانی * شبی آنشخص را در مجلس شرب حاضر کردند واعیان واکابر حاضر بودند یکی از معارف باآن ندیم سخن تند بگفت ندیم(6 ازآنجا که شیوهٔ جهالت وکم عقلی قزوینیانست (7 (کاردی)بر کشید (8 (ویرخاست) مجلس بهم برآمد وچراغ فرو نشست ملك جلال الدوله از مجلسیان وهم کرد وخواست که بیرون رود قزوینی آن کارد(9 بر دست ملك زد از مجلس آواز برآمد که ملك را زدند یساولی که بر درخانه بود خنجر کشید اول کسی که بیرون خواست رفتن ملك بود یساول گمان برد که (9a (مگر) ضارب ملکست که (10 بیرون میرود ومیگریزد خنجر(11 کشید وبر پهلوی ملك زد در زمان بیفتاد بعد از سه روز وفات یافت بیت صحبت ابلهان چو دیگ تهیست * که درون خالی وبیرون سهیست * (12 (زینهار از قرین بد زنهار * وَقِنَا رَبَّنَا عذابَ النار * وآن همه جلالت وحشمت بی واسطهٔ فنا یافت بیت) عروس ملك نکوروی

1) M. درآورد 1a) M. آوردند 2) چنانچه 3) ولطایف 4) add. وظرایف 5) om. و
6) add. از 7) کارد 8) ویرخواست 9) add. را 9a) om. 10) add. ضارب 11) om.
کشید و 12) ex V. add.

دختر نیست ولی * وفا نمیکند این سست عهد بادداماد * 1) (نه خود سریر سلیمان بیاد رفتی وبس * که هرکجا که سریر یست میرود بر باد) * 2) ملك فخر الدوله شاه غازی بعد از وفات برادر بحکومت قرار گرفت برادران مطیع 3) (ومتابع) امر ونواهی او شدند وهمچنان 4) باکیایان چلاب مخالفت وجدال 5) (مینمودند) تا در مازندران حضرت سیادت 6) قباب هدایت مآب سید قوام الدین علیه الرّحمة والغفران بدعوت 7) (برخاست) وافراسیاب چلاوی در اوایل مرید او بود ازین جهت اکنون نیز اولاد اورا لقب 8) (شیخی است) اما در اواخر تمرد وعصیان کرد وبحکم تُعِزُّ مَنْ تَشَآءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَآءُ چلاویان بدست سیادت پناهی مقتول 9) (گشتند ومقهور) شدند بیت 10) (بدی) کنندهٔ خود را بروزگار گذار * که روزگار 11) (ترا چاکر یست کینه گذار)

فصل در ذکر حکومت 12) (ملوکی) که بعد از فخر الدوله شاه غازی تا هنگام تالیف این کتاب 13) 9) (در) سنه احدی 14) (وثمانین) وثمانمایه بمسند 14a) ایالت رویان 15) متمکن اند

چون فخر الدوله شاه غازی در سنهٔ ثمانین وسبعمایه وفات یافت 16) (پسرش) عضد الدوله قباد بحکومت بنشست واورا سید اعظم سید فخر الدین بن سید هدایت شعار سید قوام الدین در محاربهٔ 17) (لکتور) بقتل آورد وچگونگی

---

1) ex V. add. 2) M. hic add. 3) وآن همه جلالت وحشمت بی واسطه فنا یافت 4) add. وتوابع 5) با 6) add. مینمود 7) و 8) برخواست M. 9) سخیست om. 10) قو 11) بد 12) جزاشان دهد بزاری زار M. ملوك 13) MM. add. که 14) in MM. deest 14a) MM. add. و 15) add. و مستقل 16) فرزندش 17) postea لکتر, al. لتکر, ChB. لکنور

آنرا ذکر خواهیم نمود (1 وبعد ازو سعد الدوله (2 طوس بن تاج الدوله (3 زیار (3a که عم او بود چون نهضت رایات (4 (نصرت آیات) صاحب قران (5 امیر تیمور گورگان بجانب استرآباد وساری تحقیق کردند سادات بارادت ایالت رستمدار را برو بازگذاشتند وآن مملکت را بدو سپردند وواقعا او مرد عادل ومعطی وبانواع خصایل حمیده آراسته بود چون بجوار رحمت حق پیوست ملك معظم کیومرث بن بیستون بن گستهم بن تاج الدوله زیار حاکم رویان گشت

فصل در ذکر حکومت کیومرث واولاد او

چون رایات فتح آیات صاحب قران کامگار امیر تیمور (6 (گورگان) بمازندران رسید وآن ولایت را در حیطهٔ تصرف خود (7 درآورد وبجانب عراق نهضت اقبال فرمود وولایت رویانرا ضبط (8 (نموده) داروغها بدان ولایت بنشاند وقلاع آن ممالك را بستاند وکوتوالان امین تعیین فرموده بصوب آذربایجان توجه (9 (نمود) قلعهٔ نور بتصرف ملك کیومرث بازمانده بود واو درآن قلعه حصین متحصن گشته بسر میبرد تا بوقتی که حضرت صاحب قران فتح روم کرده بقراباغ (10 (ازآنجا) باسم قشلاق توجه (11 (نمود) قلعهٔ فیروزکوه بتصرف اسکندر شیخی بود (12 وفرزندانرا درآن قلعه گذاشته خود بهمراه موکب همایون میبود از قراباغ اجازت حاصل کرده 12) بفیروزکوه آمد ویاغی شد وقلعه را بعلوفه وما یحتاج استوار گردانید وبصوب آمل رفت (13 واز آنجا (14 (بعناد) وطغیان قیام مینمود وحضرت صاحب قران کامگار امیرزاده

1) om. و 2) MM. add. بن 3) ChB. زیاد 3a) MM. add. را 4) om. 5) add. اعظم 6) om. al. add. 7) om. در 8) M. و نمود 9) M. نموده 10) از آن 11) و 12)–12) om. 13) om. از 14) بفساد

(1 رستم بن عمر شیخ وامیر سلیمان شاه بن(1a (داود) را بالشکر جهت دفع او وتسخیر فیروزکوه روانه (2 (گردانید) چون(3 امیر زادهٔ مذکور بپای قلعهٔ فیروزکوه تشریف فرمود وروزی چند محاصره کرده فتح نتوانست (3a (نمود) از آنجا (4 (براه) لارجان وکیوان پژم عبور نموده بپای قلعهٔ نور (4a (آمد) ونزد ملك کیومرث باستمالت تمام بفرستاد ودرآن زمان مابین ملك مذکور واسکندر شیخی مخالفت تمام بود امیر مذکور بملك کیومرث چنان رسانید که اسکندر شیخی بیدولتی کرده وطغیان وعصیان نموده است ویاغی شده اگر ترا دولت رهنمون باشد بیرون آی وبدفع اسکندر مذکور باما اتفاق کرده بجانب آمل دلیل عساکر نصرت مآثر گردی یقین که هرچه خاطر تو باشد بدانمنوال همت صدور خواهد یافت ملك مشار الیه بدان سخن اعتماد نموده بیرون آمد وکلید قلعه را بعد از ادای زمین بوس نزد ایشان بنهاد ودر مقام اطاعت وفرمان برداری راسخ گشت ودرآن فیمابین صاحب قرانی شاه زاده (5 ابراهیم را (6 (هم) باجمعی از عساکر ظفر پیکر فرستاده بود وبا امیر سلیمان شاه ملحق گشته ودر ولایت (7 (نور) اقامت داشتند غرض که چون ملك بیرون آمد وکلید قلعه را (8 (بسپرد) ملك را بگرفتند ودست وگردن بسته نزد اسکندر شیخی روانه ساختند ونامه نوشتند که تو بسیار خدمت پسندیده کردهٔ وحضرت اعلی را نسبت بشما نظر عنایت بود سبب عناد وطغیان معلوم نیست چون ملك کیومرث دشمن شماست اورا دست وگردن بسته

---

1) Ch. add. رستم بن عمر شیخ وامیر (1a داود (2 کردانیده (3 om. (3a زاده (4 از راه (4a فتح کردن om. 5) add. ابراهیم 6) om. 7) sic V. et al. in M. کجور 8) سپرد

فرستاده شد تا دانسته باشی که همچنان عنایت که بود هم اکنون (1 (مرعیست) بلا تکلف وحجاب بیا وزمین بوس واصل (2 (شو) که از گذاشته یاد نخواهد بود وقبل هذا چون ملك کیومرث را بآمل نزد اسکندر شیخی بردند فی الحال اورا بااسپ وخلعت مستمال ساخته خلاص (3 (داده) گفت بهرجا که خاطر شما میخواهد تشریف ارزانی فرمائید که من میدانم که داعیهٔ امرا چیست (4 چون ملك مشار الیه را (5 (بصوب آمل روانه) ساختند جهت قلعهٔ نور کوتوال تعین نمودند وهمشیرهٔ ملك کیومرث در (6 قلعه بود جهت همان کوتوال بعقد درآوردند وصورت فتح قلعهٔ نور را معروض پایهٔ سریر اعلی گردانیدند

فصل در ذکر رفتن ملك کیومرث بشیراز بخدمت شاهزاده وبعد ازآن ازآنجا گریختن وبتسخیر قلعهٔ نور

(7 (شدن) چون ملك کیومرث از دست اسکندر شیخی خلاص یافت بلا توقف بصوب شیراز بآستانهٔ حضرت شاهزاده رفت وصورت اخلاص خود وبی عنایتی که باآو کرده بودند معروض داشت اورا اعزاز نموده وعدهای نیک دادند وبخدمت باز داشتند چون یک سال کمابیش ازآن برآمد ورایات ظفر نگار صاحب قران بصوب ماوراء النهر نهضت اقبال فرمود ومردم صاحب اغراض بمسامع علیهٔ امرای دولت شاهزاده رسانیدند که ملك کیومرث خواهد گریختن وبجانب رستمدار رفتن وداعیهٔ فتنه وخروج

---

1) باقی است 2) کرد 3) و داد 4) add. و 5) روانه آمل 6) add. آن 7) کردن

دارد ودرآن هنگام صاحب قران اعظم دعوت حق را لبیک جواب داده بجوار رحمت رب العالمین پیوسته بود ودر عراق وخراسان تشویش پیدا گشته ازآن سبب اورا مقید کردند

فصل در ذکر [1](ملك کیومرث وگریختن او) از شیراز بتسخیر قلعهٔ نور

چون ملك کیومرث را مقید ساختند ومدتی چند ماه برآن بگذاشت ازآن حبس بگریخت وباجمعی قلندر بکپنک درآمده متوجه نور [2](گشت)چون جاعتی قلندر نبپای قلعهٔ نور رسیدند دریوزه بنیاد نهادند وبدر خانها میگشتند ملك مشار الیه بدر قلعهٔ نور میرفت ودریوزه میکرد وکسی اورا نمی شناخت [3](چون) چند روز ازآن بگذشت وبادربان قلعه آشنا شد شبی درون دروازه بکنجی پنهان شد ودربان ازآن غافل در قلعه را به بست چون مردم قلعه بحکم وجعلنا اللّیل لباسًا بجامهٔ [5a] خواب [4](شدند) ملك معظم بر ممرّ آب وگنج وبرج قلعه واقف بود وتکیه گاه [5](که) کوتوال [5](بود) هم معلوم کرده بود که کجاست بلا توقف بدانجا رفت ودر خانه [5](که) کوتوال باهمشیرهٔ او در خواب [6](بود) در رفت وچون شمع میسوخت [7] خانه روشن بود حربهٔ برداشت وکار کوتوال را بساخت چون همشیرهٔ او آگاه شد وخواست فریاد کردن برفور اورا هم بکشت وسر هردو را [8](برداشته) [9](به برج قلعه) برآمد وگفت ای اصحاب قلعه من [10](ملك) کیومرث بن بیستون رستمدارم که کار کوتوال وعورت

---

1) گریختن ملك کیومرث 2) کشته M. 3) om. 5a) al. نوم 4) در شدند و 5) را 6) بودند 7) add. و 8) برداشت و 9) ببرجی 10) om.

اورا آخر کردم وسر هردو اینست که در دست دارم چه مردم رستمدار (1 ونوکرزادهٔ من باشید باید که بقتل ترکان ومردم اجنبی تقصیر نکنید وبآواز بلند این سخن را مکرر میگفت چون این صدا بگوش مردم قلعه رسید دو سه نفر از (2 (نوکران) او دویده نزد او حاضر شدند وزمین بوس حاصل کردند وبا او بدروازهٔ قلعه آمدند ودربان را بقتل آوردند وغوغا در قلعه پیدا شد هرچه ترك بودند بتضرع درآمدند والتماس عفو مینمودند وآنچه رستمداری بودند بزمین بوس مستسعد (3 (گشته) هرجا اجنبی را می یافتند میگرفتند ونزد ملك معظم می آوردند (4 وملك بر (5 (فحوای) قول خاتم الاولیاء علی المرتضی علیه السلام اِذَا قَدَرْتَ عَلَى عَدُوِّكَ فَاجْعَلِ الْعَفْوَ شُكْرَ قُدْرَتِكَ مجموع را (5a (که) زنده گرفته بودند خلاص فرمود وهرکه از مردم رستمدار (5b با او بد کرده بودند مجموع را عفو فرمود وآنها که وظایف خدمت را مرعی میداشتند بمراحم خسروانه سرافراز گردانید وبر ملك موروثی خود متمکن گشت واقعا او ملك رفیع الشّان عظیم القدر بود ودر میان ملوك گاوباره تا کیومرث بن آدم صفی (6 (الله) کسی دیگر را نام نبوده وآنچه (5a (از) رستمدار از جهت او متمشی گشت بجز دو سه نفری را که ذکر آنها رفت جهت دیگری میسر نشد وباندك مدت (7 (تمام) ممالك رویان ورستمدار را ضبط نمود وقبل ازو مردم رستمدار (8 (بمذهب) اهل سنت وجماعت بودند خود نقل مذهب کرد وشیعهٔ امامیه شد واهالی

---

1) add. و 2) نوکر 3) کشتند 4) om. و 5) معظم 5a) om. 5b) M. add. که 6) علیه
7) تمامی 8) رامذهب

رستمدار را نقل مذهب فرمود مگر مردم قریهٔ کدیر که هفتصد سر اسپ آخته داده نقل مذهب نکردند (1 واکنون نیز بر مذهب خودند وبر ملك ری وقومش تاختها کرد وقلعهٔ طبرك را بستاند وبسطام وسمنان را غارت کرد (2 (وباامیر) معظم امیر الیاس خواجه که از امرای بزرگ پادشاه جهانمطاع شاهرخ میرزا نوّر قبره بود بخلاف (2a برخاست وانواع تطاول بولایت عراق مینمود اما همیشه باتحف وهدایا از فرزندان یکی را بدرگاه عالم پناه میفرستاد وعذر گستاخیها میخواست وچون مهم (3 (کلی) در پیش داشتند باوی محابا میکردند ویک نوبت فرزند خود ملك اسکندر را بپایهٔ سریر اعلی بهراة روانه گردانیده بالیاس خواجه درمقام عناد درآمد وامیر مذکور صورت حال را معروض پایهٔ سریر اعلی (4 (گردانید) عبد العلی بکاول نامی را که از مقربان درگاه بود بافوجی از عساکر نصرت مآثر (5 (بمدد) الیاس خواجه بفرستادند تا ملك را نصیحت (6 (بکند) اگر نشنود بجواب او قیام نمایند چون دیدند که نصیحت قبول نمیکند لشکر عراق را جمع کرده متوجه دفع او شدند ودر دربند (6a شمیران باملك محاربه نمودند وواقعا مردم رستمدار درآن محاربه آنچه وظایف شجاعت بود بتقدیم رسانیده بسیاری از عراقی وخراسانی که همراه عبد العلی (7 (بکاول بودند وعبد العلی را) بقتل آوردند وفرزند الیاس خواجه (8 (را) که (9 (جوان امرد) (10 نوخاسته بود دستگیر کردند والیاس خواجه بهزیمت تمام فرار نمود ملك

---

1) add. و 2) وامیر 2a) in MM. برخواست 3) کلیه 4) گردانیده 5) مدد 6) بکنند 6a) quidni سمیران? 7) بودند همراه عبد العلی 8) om. 9) چون امرد 10) in MM. نوخواسته

معظم را چون چنان فتح دست داد همانساعت فرزند الیاس خواجه را جامه پوشانیده بامقیدان عراق وخراسان خلاص کرده روانه ساخت ونزد الیاس خواجه بفرستاد ونامه بنوشت که آنچه شدنی بود از تقدیر ربانی شد باید که بعد ازین مشوش (1 (اوقات) من نشوی وبحال (1a (خود باشی) چون خبر گستاخی ملك معظم وقتل عبد العلی بکاول بمسامع علیه رسید بفرمود تا فرزند او وملك اسکندر را مقید ساخته وامیر اعظم امیر فیروزشاه را بالشکر عظیم بجهت دفع او روانه کردند چون امیر مشار الیه بدامغان رسید ملك مشار الیه برسم اعتذار تحف وهدایا جمع کرده روانهٔ پایهٔ سریر اعلی گردانید که آنچه واقع شد (2 (بی اختیار من بود) ومن بنده وخدمتگارم وحاشا که باختیار من بعد ازین گستاخی چنین واقع شود (2a وچون امرای کامگار دیوان اعلی از استواری قلاع وجایگاه او (3 (خبردار) بودند وهم خبر هجوم (4 (حشر) از طرف ماوراء النهر رسیده بود فرزندش را خلاص داده عذر را قبول فرمودند وبباز (5 (گشتنن) امیر فیروزشاه را اشارت کردند وملك اسکندر را جامه پوشانیده روانه ساختند وباسادات مازندران نیز در اکثر اوقات بطریق خصومت سلوك (5a (میکرد) وگاهی ولایت میانرود را بدو میدادند وصلح میکردند وباسادات گیلان عناد بنیاد (6 (می نهاد) وبسرحد الموت وتنکابن تاختها میکرد وتاراج وتالان (7 (مینمود) یک نوبت به تنکابن شبیخون آورد ودو نفر سید را بقتل آورد وباوجود تطاول

---

1) احوال (1a om. 2) باختیار من نبود (2a om. و (3 باخبر (4 جته (5 کشتند و (5a M.
میکردند (6 می نهادند (7 مینمودند

او سید اعظم اشجع سید محمد بن سید مهدی الحسینی که حاکم گیلان بود باسادات مازندران وامیر الیاس خواجه گفت وشنید کرد واتفاق نمود وبدفع او اقدام نمود ویکنوبت در ولایت طالقان بموضعی که تیره کوه میخوانند محاربهٔ عظیم کردند ونوبت دیگر سید محمد خود سوار شده بالشکر گیل ودیلم ازراه (1 (دریابار) برستمدار (2 (رفت) واز جانب مازندران سید عالیمقدار سید مرتضی (3 باتمامی لشکر مازندران برستمدار (4 (درآمد) والیاس خواجه از (4a (جانب) ری نهضت نمود ودر موضعی که (5 (بجیلك) شار مشهوراست بالشکر گیلان ملك را محاربه واقع شد وشکست عظیم برو افتاد وبرادرزادهٔ او ملك نوذر را بقتل آوردند واو بانهزام تمام بکجور رفت وآنجا نیز اقامت نتوانست کرد (6 از رستمدار برویان مخرج گشت واکثر قلاع پشتکوه بتصرف نوکران امیر سید محمد درآمد وجهت حکومت رستمدار ملك حسین نامی که از نبیرهای جلال الدوله (7 (اسکندر زیار بود) تعین (8 (نموده) (9 (باز گشتند) وواقعا رستمدار را درین مدت تا رویان وقصران ونواحی (4a (آنرا) آبادانی نماند وچنان شد که اگر در محلها سگان بانگ میکردند مردم رستمدار بلا تفحص وتجسس فرار میکردند که گیل می آید ودست برد عظیم بمردم (4a (رستمدار) گیل ودیلم نموده بودند واز پای قلعهٔ نور یک نوبت سپهسالار اعظم محمد بن نو پاشا که ایلغار بدانجا برده بود (10 عیال واطفال ملك را بیرون آوردند وعیال (11 (واطفال) ملك اویس را هم بغارت

1) om. بار 2) درآمد 3) add. ساری 4) رفت 4a) om. 5) بجکیک 6) add. و 7) اسکندر بن زیار 8) in M. نمود 9) باز کشت 10) add. و 11) وفرزند

آوردند وآن همه عظمت وجلال او بمدتی اندك بباد فنا رفت اما چون او مرد شجاع ومعطی بود باز مردم رستمدار جانب اورا رعایت کرده طلب نمودند وبرستمدار[1] در آوردند واو نیز چون از رستمدار بیرون رفته بود بپایهٔ سریر اعلی[1a] بعتبه بوسی پادشاه شهرخ مشرف گشته حکمی بر رجع ملك خود آورده بود وچون در ممالك گیلان اندك تفرقه دست داده بود وسید محمد را بابنوا عمام که حاکم لاهجان بودند نزاعی واقع[2] (گشته) بود[2a] امرای[2b] (بیپس) بعداوت او اقدام نمودند وباملك مذکور صلح کردند وقلاع پشتکوه را[3] (باو) بازدادند[4] مگر[5] (ولایت) طالقان وقلعهٔ[6] (فالیس) را که قبول نمودند واو نیز بعذر خواستن خون که به تنکابن واقع بود[6a] (بدیشان) طوعا وکرها باز گذاشت وملك حسین را نیز بگیلان آوردند[6b] تا در رجب سنه سبع وخمسین وثمانمایه دعوت حق را لبیک اجابت[6c] (نمود وبمقعد) صدق قرار یافت انّا لله وانّا الیه[6d] راجعون واورا هشت نفر فرزند بودند از همه بزرگتر ملك اویس بود که ناحیهٔ کلارستاق[7] (وچالوسه) رستاق را[6a] (پدر) بدو داده بود وبعد از آنکه مصالحه باسادات گیلان نمود باسادات جهت او وصلت کرد دوم ملك کاوس سیم ملك اشرف چهارم ملك کیخسرو وملك اویس[8] (وملك اشرف) وکیخسرو در حین حیوهٔ پدر وفات یافتند واز آنها هستند پنجم ملك بهمن ششم ملك ایرج هفتم ملك مظفر هشتم ملك اسکندر که در حین تالیف این کتاب بحکومت رویان مشغولست

---

1) om. در 1a) add. هراة 2) شد 2a) M. add. و 2b) بی پس 3) بدو, om. باز 4) M. قلعة 5) add. و 6) M. فالپس 6a) om. 6b) MM. add. و 6c) M. بنموده وبقعد 6d) in MM. الراجعون 7) وجالوس 8) واشرف

فصل در ذکر انقلاب که بعد از وفات ملك کیومرث در میان فرزندان او واقع شد چون ملك کیومرث وفات یافت پنج نفر فرزند او در حیوه بودند واز ایشان بزرگتر ملك کاوس بود وکوچك تر ملك مظفر بحکومت بجای پدر بنشست وملك کیومرث را وفات بر سر راه نردبان (1 (بالو) واقع شد چون ملك کاوس نعش پدر را برداشته خواست که بکجور آورد ملك مظفر عناد جست (1a در قلعهٔ کجور را به بست ونعش پدر را دز آن قلعه نگذاشت ملك کاوس پدر را بیرون قلعه غسل (2 (داد) (2a وبقربهٔ هزار خال بمشهد مبارك امامزادههای عظام طاهر (3 (ومحمد) دفن کرد وباز گشته بنور رفت ومردم رستمدار اکثر برو جمع شدند وقایم مقام پدر اورا داشتند اما چون مرد غیور (3a وباسیاست بود وبر جرایم عفو نفرمودی مردم (4 (را) ازو وهمی وخوفی بود وچون ملك مظفر از برادران کوچکتر بوده مردم بدو رغبت ننمودند وچون ملك اسکندر مرد سلیم الطبع بود وبر جرایم عفو فرمودی وبر سفك دما واخذ اموال اهالی ملك رغبت نمینمود وبابرادران برونق مرحمت سلوك میکرد (4 (مردم) بدو (5 (رغبت بیشتر) می نمودند اما در اوایل بملك کاوس بقرار بیعت کردند واو چنانچه مقتضی طبع او بود بامردم بیرحمی مینمود از آن سبب اهالی ملك (6 (وبرادران) وبرادرزادها نفرت مینمودند وبابرادرش ملك اسکندر بیعت کردند وفیمابین ایشان نزاع واقع شد وچون ولایت (4 (لارجان) وقلعهٔ کارود ونمارستاق بتصرف عمال ملك اسکندر بود ملك مشار الیه در آن ولایت خروج

---

1) Ch. مار ChB. یالمو 1a) add. و 2) کرد 2a) MM. om. ب 3) MM. مطاهر al. محمد
3a) MM. بسیاست 4) om. 5) بیشتر رغبت 6) وبرادر

کرد واظهار مخالفت نموده (1 متوجه دفع او شد واز حضرت سید سلطنت قباب سید سلطانمحمد گیلانی خلد ملکه مدد طلب (1a (نمود) فوجی از گیل ودیلم را بمدد او (2 (فرستاد) ودرلارجان محاربه کردند ملك اسکندر منهزم گشته مقید شد واورا بقلعهٔ نور آورده (3 روزی (4 چند محفوظ (5 (گردانیدند) (6 (وخلاص داده عهد) کردند که دیگر عناد نجوید

فصل در ذکر مخالفت ملك اسکندر باملك کاوس

نوبت دوم چون چند ماه از خلاص اسکندر بگذشت ملك مظفر وملك ایرج باملك کاوس مخالفت آغاز (7 (نمودند) وملك اسکندر را باز بریاست وسلطنت قبول کردند واکثر مردم رستمدار بااو جمع گشتند چون ملك کاوس تاب اقامت نداشت از کجور نقل (8 (بکلارستاق نمود) واز حضرت (9 (سیادتمآبی) سلطنت پناهی باز مدد طلبید (10 بعضی از عساکر تنکابن را بمدد او فرستادند رجوع بمازندران (11 (نمود) وبسید سعادت (12 (آثار) سید عبد الکریم ملتجی شد وجناب سیادت قبابی در (12a (مامطیر) باو ملاقات کردند وآنچه موجب اعزاز واحترام بود از هر نوعی مرعی فرمودند (13 ملك اسکندر قصادرا باتحفه وهدایا بپایهٔ سریر اعلی تبریز بنزد امرای پادشاه (15 (جهانشاه) مرحوم فرستاد وصورت اخلاص خود واتفاق اخوان واهالی ملك باز نمود وحکم همایون بایالت او سمت نفاذ یافت ونزد حضرت

---

1) al. add. ملك 1a) نموده 2) فرستادند 3) add. و 4) add. چند 5) گردانیده
6) in M. وعهد وخلاص داده وعهد 7) کردند, al. نهادند 8) کلارستاق نمود; M.
نمودند 9) سیادت قبابی 10) add. و 11) نمودند 12) شعار 12a) مامطیران 13) om.

سید کامگار سلطان محمد خلد سلطنته نامهٔ (1 (بنوشتند) که باملك اسکندر بطریق محبت سلوك باید نمود وبامداد واسعاد او باید کوشید فلهذا سیادت قبابی باجناب ملك اسکندر عهد کردند ودر تقویت او کما وجب اقدام نمودند ودرآن حین رایات پادشاهی جهان شاهی متوجه خراسان (2 (بود) ملك اسکندر آنچه وظایف خدمات بود بتقدیم میرسانید ملك کاوس چون دید که تدبیر دیگر نیست متوجه اردوی همایون گشت وباتفاق امیر عبد الکریم ساری باستراباد بموکب همایون پادشاه جهانمطاع پیوست ودرآن یورش سید عبد الکریم نسبت باملك مذکور وظایف مروت را کما وجب بتقدیم میرسانید واز هر باب آنچه مایحتاج میبود در رسانیدن تقصیر نمیفرمود چون رایات نصرت آیات از یورش خراسان معاودت فرمودند باسم ملك کاوس حکم نوشتند که باز ایالت رستمدار منوط بدو (3 (باشد) چون برادران واهالی ملك ازآن معنی واقف گشتند برادرش ملك مظفر چون اردوی همایون از خراسان باستراباد رسید آنجا بزمین بوس مشرف گشت وصورت بیرحمی ملك کاوس ونفرت مردم رستمدار (4 (ازو) معروض گردانید وحضرت سید کامگار سلطان محمد گیلانی (5 (خلد سلطانه) بتقویت ملك اسکندر وباز نمودن احوال مردم رستمدار ورغبت بایالت او ونفرت از ملك کاوس ملك الاطباء والاذکیا مولانا شیخ علی (5a متطبب نوّر مرقده را فرستادند چون امرای دیوان اعلی برآن واقف (6 (گشتند) بمسامع علیه رسانیدند وآنچه واقعی بود معلوم کردند ودانستند که چون (7 (اهالی) ملك را

1) M. بنوشت (2 و شد (3 in M. باشند (4 om. 5) om. 5a) متطیب (6 شدند (7 اهل

رغبت نباشد مهام ملك كاوس انجام نخواهد یافت وچون درآن یورش باموکب همایون همراه بود وسید عبد الکریم تقویت مینمود حکم بنوشتند که حصهٔ موروثی ملك کاوس را بدو باز گذارند ودر ولایت رستمدار درحین حیوة ملك کیومرث از هر ناحیه که باولاد خود عطیه کرده بود چند قری را جهت خاصهٔ خود درآن میان قبول نموده بود وآنرا (1 (ملك) ملکی نام نهاده بودند اشارت شد که آنرا تقسیم نمایند ونصفی ازآن ملك اسکندر ونصفی ازآن ملك کاوس را باشد وسایر برادران بملك موروثی که پدر جهت ایشان تقسیم کرده بود قانع شوند (2 (چون) حکم جهانمطاع بود بر همان موجب تقسیم کردند وملك کاوس در قلعهٔ نور مقیم گشت اما برآن قانع نمی(3 (شد) ودر ایقاظ فتن میکوشید وباملك اسکندر انواع زیادتی مینمود وبتصرف ولایت واغوای اهالی ملك آنچه دست میداد تقصیر(4 (نمیکرد) که اگر بتفصیل آن (5 (شروع) رود کاغذها سیاه گردد مقصود (6 (آنکه) چون ازو انواع زیادتی وسخن نشنوی بظهور میرسید باز صورت حال را حضرت سیادت قبابی معروض پایهٔ سریر اعلی گردانیدند اشارت شد وحکم نوشتند که هرکه عناد ورزد وسخن (7 (نشنود) بجواب (8 مشغول گردند که اجازتست چون حکم جهان مطاع سمت نفاذ یافت (9 (نزد) ملك کاوس بفرستادند که آنچه میکنی مناسب حال نیست (10 وحکم جهانمطاع (11 رابدو باز نمودند وفرمودند که بر(1 (مضمون) احکام شریفه سلوك خواهد

---

1) om. 2) آنچه 3) گشت 4) نمیکردند 5) شرح 6) که 7) نشنو 8) add. او 9) M. نزدیک 10) om. و 11) add. را

رفت ملك کاوس بنابر طبیعت ناموافق خود عناد جست وجواب که لایق
1 (باشد) نداد 2 (وهمچنان) درمقام عداوت وخصومت نسبت باملك
اسکندر آنچه دست میداد تقصیر نمیکرد حضرت سید سلطنت 3 (آثار را)
باملك اسکندر عهد در میان بود وواقعا آنچه 3a (موجب) صلاح دولت 4
(وارادت) اخوان 5 واهالی ملك بود ملك مشار الیه درآن 6 (باب) مساعی
جمیله بتقدیم میرسانید فلهذا بمدد ومعاونت او سه نوبت مولف حقیر را باجمعی از
لشکر 3a (گیل) ودیلم بفرستادند 6a ودو سه نوبت محاربات واقع گشت وملك
کاوس بانهزام تمام از رستمدار مخرج گشت امّا قلعهٔ نور ولواسان بتصرف نوکران
وفرزندان او بود ویکنوبت چون ملك کاوس 7 (بولایت دماوند) بپای قلعهٔ
گلخندان باجمعی موافقان خود منضم ومقیم 8 (گشت) واز ولایت ترتیه رستاق
مولف حقیر 9 باسیصد نفر مرد منتخب در میان 3a (برد) ایلغار 10 (نمود)
واز راه لارجان وقریهٔ 11 (پلور وکوه) موشا گذشته در موسمی که آفتاب
12 (بده درجهٔ) قوس بود 13 (برو) تاخت وتا رسیدن اورا خبر کرده بودند واز
قریهٔ ارّه که مسکن 3a (او) بود فرار 14 (نموده) بولایت ری رفت وحقیر باز

1) بود 2) وهمچنانکه 3) آثاری 3a) om. 4) وارادات 5) add. و 6) میان 6a) om.
1a) (را باجمعی) از لشکر گیل ودیلم .MM. add 9) کشته بود 8) om. 7) دو
بفرستادند 1b) ودو سه نوبت محاربات 1c) واقع 1d) (شد) وملك کاوس
بانهزام تمام از رستمدار مخرج گشت اما قلعهٔ نور ولواسان بتصرف
نوکران وفرزندان او بود ویکنوبت چون ملك کاوس بولایت دماوند
نموده 10) کشته 1d) باو .add 1c) دو .om 1b) جمعی 1a) بپای قلعهٔ گلخندان
11) پلوره کوه 12) بدرجه 13) بر 14) .M نمود

گشته بعسکر ملك معظم ملك اسکندر بکجور ملحق شد واین قصه را علی التفصیل در تاریخ گیلان (1 این ضعیف نوشته است (2 (چون) نوشته شد که (2a (چون) ملك کاوس از رستمدار بیرون رفت بعضی از لشکر گیل ودیلم باز گردیده هر یکی بمقام خود رفتند وملك اسکندر استندار بکجور (3 (آمد) وقلعهٔ اسپی ریز که در قدیم الایام آبادان بود ودرآن زمان مدتی (2 (بود) که خراب شده بود ومیگویند که بانی آن قلعه دیو سپید نامی که حاکم ولایت رویان بود ودیو سفید آنست که حکیم فردوسی در شاهنامه ذکر او کرده است (4 (وقتل اورا بدست رستم زال شرح وبسطی تمام داده وصفت اسپی ریز کرد چنانکه گفته است بیت) (5 (نیاسود) تیره شب وپاك روز * همی (6 (راند) تا پیش کوه اسفروز * غرض که (4 (ملك) اسکندر بتعمیر آن قلعه اقدام (7 (نمود) ومؤلف حقیر بابعضی از عساکر که موقوف بودند بامداد آن سعی نموده باندك مدت آن عمارت را باتمام (8 (رسانیدند) ومعاودت کرده بزمین بوس حضرت سیادت شعاری کارکیای مدّ ظله العالی مشرف گشته آمد

فصل در ذکر باز آمدن ملك کاوس برستمدار وشبیخون آوردن بر ملك اسکندر بقلعهٔ اسپی ریز وچگونگی (9 (احوالات) آن

چون حقیر از رستمدار باز گشت (10 (وچند) نفری (11 از گیل ودیلم (12 (باسرداری) کیا جلال الدین نام (13 (دیلمی)

---

1) add. که 2) om. 2a) add. چون 3) M. آمده 4) om. 5) نیاسوده 6) رانده 7) M. نموده 8) رسانید 9) om. 10) وصد 11) add. را 12) باسردار 13) M. دیلم

بخدمت ملك معظم باز (1 (گذاشت) ملك کیای مشار الیه را بقلعهٔ کجور
فرستاد وخود بقلعهٔ اسپی ریز رفت وآنجا مقیم گشت ملك کاوس باز گشت
وبقلعهٔ نور آمد وچون چند روزی ازآن بگذشت ازآنجا ایلغار نموده از
کجور بگذشت وبپای قلعهٔ اسپی ریز رسید چون ملك اسکندر چنان دید
ودر قلعه علوفه که چند (2 (مدت) کفاف باشد نبود بطرف قریهٔ چلندر که
متصل بدان قلعه (3 (بیشه) است (4 (حطیم) قلعه را سوراخ (5 (کرده) بگریخت
وبدان بیشه (6 (افتاده) خود را برستمدار رسانید وبادو سه نفر بولایت
تنکابن درآمد چون ملك کاوس دید که ملك اسکندر بیرون رفته است
قلعه را تالان کرد وویران ساخت وبپای قلعهٔ کجور آمد وبمحاصره مشغول
(7 (شد) وکیا جلال الدین مردانگی (8 (نموده) همه روزه (9 (بمحاربه اشتغال
مینمود) وقلعه را نمی سپرد چون این خبر بسمع اشرف (10 (اعلای) حضرت
سیادت دستگاهی سید سلطان محمد مدّ ظله رسید فی الحال بفرمود تا بمدد ملك
اسکندر لشکر تنکابن بیرون روند وتمامی لشکر دیلمستان (10a ورانکو را
بااسپهسالار ایشان فرخزاد بن دباج (10b (روان) ساخت وحقیر مولف نیز
در خدمت بود چون ملك کاوس واقف گشت که لشکر تنکابن بمدد ملك
اسکندر بیرون (11 (آمد) وتمامی لشکر گیل ودیلم متعاقب میرسند محاصرهٔ
قلعهٔ کجور را بگذاشت چون لشکر دیلمستان وگیلان جمع شد وملك اسکندر
بالشکر تنکابن بمنقلای آن لشکر برستمدار عود کرد ومردم رستمدار هرجا

1) گشت 2) روز 3) پیشتر 4) in M. عظیم 5) کرد و 6) افتاد 7) گشت 8) نمود 9) محاربه میکرد 10) اعلی 10a) postea رانکوه, v. praefat. 10b) om. 11) آمد

که بودند بدیشان پیوستند وانتظار عساکر نصرت مآثر می(1 (بردند) چون فرخ زاد سپهسالار نیز بدیشان پیوست باتفاق بولایت زانوسه رستاق درآمدند ومولف حقیر را باجمعی از لشکر از راه پژم کندلوس پشتگیر قلعهٔ نور وآنولایت فرستادند تا سرراه(1a زانوسه رستاق را گرفته نگذارند که ملک کاوس بقلعهٔ نور درآید چون اول جدی بود وقلل جبال پر از برف(1 (بود) از پژم کندلوس بزحمت تمام شبی(1b (دلچور) گذشته شد تا رسیدن بسر راه ملک کاوس او بقلعهٔ نور رفته بود وفرخ زاد سپهسالار از کجور از راه نور پژم بپای قلعه آمد(2 (وحقیر) خود آنجا بود روز چهار شنبه(3 (سیم) ربیع الاول سنه ثمان وستین وثمانمایه بپای قلعهٔ نور محاربهٔ عظیم واقع شد واز طرفین جمعی(3 (کثیر) بقتل آمدند ودو سه نفر نوکران ملک کاوس را دستگیر کردند وشب پنجشنبه بپای قلعهٔ نور اقامت رفت چون هوای نور بغایت خنک بود ویخ بند آن محکم وجهت چاروا علف یافت نمی شد محاصرهٔ آن متعذر بود روز پنجشنبه چهارم ربیع اول را از آنجا کوچ کرده بسرخ کمرباغ فرود آمده صباح جمعه را بقریهٔ ناکر فرود آمده شد همان شب برف عظیم بارید روز شنبه بولایت ترتیه رستاق بقریه(3a کیا کلاته اتفاق افتاد روز یکشنبه برف را کوفته بصعوبت تمام از راه لاویج بقریهٔ لاویج رسیده شد وواقعا زحمت ازآن بیشتر وراه ازآن صعبتر از کثرت گل ولای چشم روزگار عجب که(4 دیده باشد وبسیاری(5 (چهارپایان) درآن گل فرو ماندند وتلف شدند روز دوشنبه هشتم ربیع الاول را بولایت ناتله رستاق نزول

1) بودند 1a) توته; an زانوسه aut ترتیه? 1b) om. 2) وضمیر 3) om. 3a) MM. کیا کلایه 4) add. عنقریب 5) درین چهارپا

افتاد (1 وچون ملك اسكندر را باامير اسد الله آملى طريق مخالفت در ميان بود كه سيد اسد الله باملك كاوس موافقت كلى داشت بسرحد آمل بموضع ميرانآباد نزول افتاد وده روز آنجا اقامت رفت وبعد از آن فيمابين ملك مذكور وسيد اسد الله فى الجمله صلح كرده معاودت (1a (نمودند) امّا از كيد ومكر ملك كاوس (2 وسيد اسد الله ايمن نبود ومولف ضعيف بادو هزار نفر گيل وديلم بناتل (2a (رستاق) باز استاده سپهسالار فرخ زاد باساير عساكر باز گشت واين حركت در موسم خريف بود وچون زمستان بگذشت وآفتاب بحوت نقل كرد وهوا روى باعتدال آورد وطرف كوهستان از برف كشوده گشت ملك كاوس باز بنياد فتنه كرد وباسيد اسد الله گفت وشنيد كرده قرار بدان دادند كه ملك كاوس از راه كجور وسيد اسد الله از جانب آمل (3 هجوم (4 (نمايد) واز ملك بيستون (4a (بن) ملك اويس كه برادرزادهٔ او وحاكم كلارستاق (4b وچالوس بود بابرادران وساير بنو اعمام بيعت بستانند ملك شهراكيم نامى (5 كه از نبيره زادهاى جلال الدوله اسكندر بن تاج الدوله زيار بود ومرد جلد وكماندار نيك بود فرزند خود ملك اويس را باجمعى از عساكر همراه كرده بكلارستاق بفرستاد وايشان بچالوس درآمدند وسر راه (6 گيلانيان) بگرفتند كه (2a (تا) چون ايشان بناتل بتازند اگر ملك اسكندر بالشكر گيلان خواهد كه بطرف گيلان رود سر راه بگيرند ونگذارند (7 (بدر روند) وقلعهٔ كجور را كياى معظم كيا محمد بن شاهملك ديلمى باشصت نفر (2a (مرد) ديلم بمحافظت مشغول بودند چون اين خبر تحقيق

1) و om. 1a) نموده اند 2) add. و 2a) om. 3) add. بناتل 4) M. نمايند 4a) in M. راكه (?); V. بر 4b) alias جالوس, سالوس, سالوش, شالوس 5) M. add. را V. و om. 6) sic al. in MM. كيلان 7) بدر رفت

1) (شد) وتدبیر دیگر نبود شصت نفر سپاهی گیل را بافرزند مولف حقیر سید احمد همراه کرده ونقاره وسرنای بدو داده بناتل باز داشته شد ومولف ضعیف باسایر عساکر گیل ودیلم وملک معظم ملك اسکندر از ناتل نماز شام روز دوشنبه بیست ودوم شوال سنه تسع وستین وثمانمایه را سوار شده بجمعی ملوك که همچو عقد ثریا بچالوس جمع شده سر راه گرفته بودند شبیخون برده صباح سه شنبه چون دو سه ساعت از روز بگذشت بکنار چالوس رود رسیده آمد چند نفر پیاده 1a) بر سر راه ایستاده بودند چون دیدند که لشکر گیلان 2) (رسید) فرار نموده بازگشتند چون از رودخانه گذشته 3) (شد) بتحقیق پیوست که ملوك نیز چالوس را گذاشته بقریهٔ دیزگران که بالای چالوس 4) (بسر راه) کلارستاق است رفتند این ضعیف بجز آنکه بچالوس رود دیگر چیزی صلاح ندید همچنان باتفاق ملك معظم ملك اسکندر بچالوس نزول واقع شد وچون عساکر راه دور ودراز در یکشب وچند ساعت طی کرده بودند مانده وخسته گشته همان شب درآنجا اقامت رفت واعادی مخذوله همانشب چند چوبه تیر انداختند چون روز شنبه بیست وسیم ربیع الاول را آفتاب جهان افروز از مطلع سعادت لامع گشت بر اعادی تاخت آمد چون بصحرا مقاومت نتوانستند کردند التجا بقلل جبال 5) (آوردند) وبه تیراندازی مشغول 6) (گشتند) شصت نفر از لشکر 7) (دیلم) را انتخاب نموده 8) وباکیای معظم کیا نورك علی دیلمی همراه ساخته بدان موضع که ایشان جمع 9) (شده بودند) فرستاده شد چون مردم دیلم 10) (که) هر یک

1) کشت 1a) add. رو 2) رسیده 3) آمد 4) بر سر راه 5) بردند 6) کشته 7) گیل 8) om. و 9) M. شدند 10) om.

شیر بیشهٔ جدال وهزبر معرکهٔ قتال بودند بریشان رسیدند ودست سعادت در قبضهٔ کمان دولت استوار کردند بیک حمله آنجماعت منهزم شدند وروبگریز نهادند وملك شهراکیم که سردار لشکر (1 (ملك) کاوس بود مقید گشت وجمعی از اعادی بقتل آمدند وسایر ملوك بگریختند وملك بیستون بافرزند ملك کاوس بقلعهٔ برار رفت ومتحصن شد چون ملك شهراکیم را آوردند ملك اسکندر برفور بقتل او اقدام (1a (نمود) وبنفسه روح اورا از کالبد بپرداخت ودو نفر دیگر ازنوکران اورا که مقید ساخته آورده بودند هم همان شربت فرمود (1b (چشانیدند) وسر آنهارا برداشته باستعجال تمام بناتل فرستاده شد وگفته آمد که ازآنجا بآمل نزد سید اسد الله بفرستند ودر چالوس نزول نموده نزد ملك بیستون فرستاده (1 (که) ازآنچه کردی موجب دولت نبود (1 (اکنون) باید که (2 بلا توقف پشیمان گشته بیائی که ازآنچه گذشته است یاد نخواهم کرد چون ملك بیستون دید که فایده ندارد فرزند خودرا (3 (باستغاثهٔ) تمام (4 (بفرستاد) وگفت که اورا شرمندگی واقعست ازآن سبب (5 از آمدن تعذر دارد والا بنده وفرمان بردارم چون سخن اورا شنیده شد فرزند (5a اورا بپایهٔ سریر (6 (اعلا) بگیلان فرستاده صورت حال معروض رفت وکاغذ بنزد کیا محمد کیای دیامی که در قلعهٔ کجور بود نوشته شد که فتحی چنین دست داد باید که بهیچ وجه از محافظت قلعه تقصیر نکنند چون قاصد بنزدیک قلعه رسید نوکران ملك کاوس آن قاصد را بگرفتند ونامه را ستانده بملك رسانیدند چون از

1) om. 1a) M. نمودند 1b) جشانید 2) add. اکنون 3) باستعانت 4) M. بفرستادند
5) add. از 5a) om. او 6) اعلای

مضمون نامه (1 احوال واقعی معلوم (2 (کرد) فی الحال از پای قلعهٔ کجور (3 (برخاسته) متوجه نور (4 (گشت) ومولف حقیر باحضرت ملك معظم ملك اسکندر (4a (بوده که) متوجه ناتل گشتند ومدت بیست روز بدانجا اقامت نمود (5 (چون) بصوب کجور روانه شد ودر کجور اقامت نمود (6 ملك کاوس دانست که فایده نمیکند قاصدی را بپایهٔ سریر اعلی به تبریز روانه ساخت وعرض التماس کرد امرای دولت (7 (پادشاه) جهان شاه مرحوم نامه بحضرت سید سعادت شعار سلطنت آثار سلطان محمد خلد سلطانه نوشتند که بهر حال فیمابین ملك کاوس وملك اسکندر صلح باید کرد (8 (که) رفع نزاع (9 (شود و) بنابر امر جهان مطاع صلح کرده لشکر گیل ودیلم را رخصت انصراف شد وحقیر نیز باتفاق عساکر نصرت مآثر بشرف بساط بوس مشرف گشت غرض که درین مدت سه نوبت مولف این نسخه را بالشکر گیل ودیلم بمدد ملك اسکندر برستمدار اتفاق افتاد واگر چگونگی آنرا مفصلا نوشته می آید موجب تطویل میگردد وتا روز سه شنبه چهاردهم شوال موافق اول مهرماه قدیم سنه احدی وسبعین وثمانمایه ملك کاوس دعوت حق را لبیك اجابت کرده وبر نحوای ارْجعی الی ربّك راضیَةً مَرْضیَّةً بر مقعد صدق قرار (10 (گرفت) انّا للّه وانّا الیه راجعون فرزند بزرگ او ملك جهانگیر بجای پدر بحکومت بنشست وچون فیمابین ملك مرحوم وملك اسکندر بالکل رفع کدورت (11 (نشد) واز عم خود خایف وهراسان بوده

---

1) add. و 2) کردند 3) بر خواسته 4) شد 4a) om. 5) و 6) M. add. چون 7) ببادشاه
8) و 9) sic al.; V. باید نمودند M. نمودند eras. 10) یافت 11) نبود

متوجه پایهٔ سریر اعلی به تبریز شد ویرادر کهتر خود ملك شهرخ را بجای
خود باز گذاشت که چون خبر وفات ملك کاوس را بسمع اشرف اعلی
سلطانمحمد خلد ظلاله رسانیدند برسم عزا پرسش برادر خود کارگیا امیر سید
دام سیادته واقباله را تعین نمودند ومولف حقیر را امر شد که در خدمت
بوده ملك اسکندر وفرزندان ملك کاوس را عزای برادر وپدر 1) (بگوید)
حسب الاشاره العالیه روز پنجشنبه پانزدهم ذی القعده موافق اول آبانماه
قدیم سنه احدی وسبعین وثمانمایه متوجه کجور گشته آمد ودر قریهٔ 2) (چنار
بن) حضرت ملك اسکندر را عزا گفته 3) (شد) ومتوجه نور گشته 4) آمد
وروز چهار شنبه بیست وهشتم ذی قعده را بمعمورهٔ نور فرزندان ملك کاوس
را دیده مراسم عزا بتقدیم رسانیده آمد 5) (وروز) پنجشنبه حضرت کارگیا
میر سید را از راه پشتکوه روانه کرده 5a) ومولف حقیر بخدمت ملك
اسکندر عود نمود که بعضی مهام ضروریه بود انجام نموده آید وبقلعهٔ اسپی
ریز بخدمت ملکی مآبی مشرف گشته آمد وبیست وهشتم ذی الحجه سنهٔ
مذکوره خبر رسید که ملك شهرخ را عز الدین درزی نامی از نوکران
او بقتل 6) (رسانید) ازآن سبب بسیاری تفرقه بر 7) (خواطیر) راه 8) (یافت)
چون مراسم عزا را 9) (ملوکانه) انجام نمودند مولف ضعیف را باشارت
وارادت ملك معظم ملك اسکندر بطرف برادر او ملك بهمن فرستاده تا
بیاید 10) (ویابرادر) مخدوم خود بیعت 11) (نماید) توقع نمود که این ضعیف

---

1) بکو 2) جنار بن 3) آمد 4) om. و آمد 5) ودر روز 5a) om. و 6) آورد 7) M. خاطر 8) M. یافته 9) ملوك 10) ویرادر 11) کند

اول جهت او (1 (بیعت نموده) عهد بکند تا بیاید وبابرادر خود بیعت (1a (بکند) بحسب الارادت حقیر عهد کرد وسوگند بخورد بعد از آن ملك بهمن بیامد (1b (وبابرادر) خود بیعت (1c (نموده) وسایر مهام رستمدار را حسب (2 (المقدور) انجام نموده معاودت فرموده بزمین بوس حضرت اعلای خداوندی مستسعد گشته آمد ودرین مابین وقایع چند در هر (2a (سال وهر) ماه سمت وقوع یافت وفیمابین (2a (ملك) جهانگیر بن (2a (ملك) کاوس وملك معظم ملك اسکندر خالی از نزاع نبود وگاهی بصلح اقدام مینمودند وگاهی از طرفین مردم مفتن اغوا (3 (مینمودند) وحجاب در میان می آمد تا در بلدهٔ قم (4 (بموکب) همایون حسن بیک خلد سلطنته پیوستند وصورت حالات را معروض داشتند (4a وفیمابین (2a (ایشان) قرار دادند که حاکم ووالی رستمدار ملك معظم ملك اسکندر خلد اقباله باشد (2a (وملك) ملکی (2a (را) که در نواحی رستمدار می باشد فیمابین قسمت نمایند ومال پادشاهی وپیشکش مقرری را سال بسال بخزاین عامرهٔ (3 (پادشاهی) برسانند برهمان موجب سلوك مینمودند تا در سنه ثمانین وثمانمایه میان ایشان نزاعی واقع شد ملك معظم ملك اسکندر از حضرت سیادت وسعادت پناهی باز مدد (3a (طلبیده) مولف حقیر را بایکهزار گیل ودیلم روانه (6 (ساختند) ومدت دو ماه در کجور اتفاق افتاد وآن منازعه بی حرب (7 وضرب انجام یافت (4a وضعیف باعساکر نصرت مآثر معاودت نمود وتا حالت تحریر که سنهٔ مذکور است حضرت ملك اسکندر بسلطنت رویان وبرادرزاده اش ملك جهانگیر در نور متمکن

---

1) om. 1a) نماید 1b) M. وبابرادران 1c) نمود 2) الحضور 2a) om. 3) نموده 4) موکب 4a) om. و 5) om. 5a) طلبید 6) ساخت 7) al. add. وضرب

بودند مقرر برآنکه قلعهٔ کجور وتوابع بتصرف عمال بااقبال ملك معظم باشد
(1 (وقلعه) کارود باتوابع (2 ولارجان وپشتکوه ولار وقصران وقلعهٔ (3 (مسکین
باتوابع وساوخ بلاق) هم بتصرف عمال ایشان (4 (باشد) وبرادرزادها آنکه
ارادت داشته باشد در خدمت وملازمت او اقدام نمایند وقلعهٔ نور
باتوابع وناتله رستاق در دشت رستمدار وقلعهٔ لواسان باتوابع تعلق بملك
جهانگیر داشته باشد وبنو اعمام (5 (هرکه) ارادت خدمت او (6 (داشته) باشد
برآن موجب قیام نمایند وبدین منوال امور رستمدار جاری میبود وبهر
سر سنگی قلعهٔ آبادان ساخت ویکی از بنو اخوان ملك معظم آنجا ساکن
بودند واگر ارادت (7 (ملاقات) داشتند میکردند والّا فلا (7a (تا) بعد ازین
از خزانهٔ مَا شَآءَ اللّٰهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَاءْ لَمْ يَكُنْ چه نوع بظهور پیوندد که
وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا كَانَ وَبِمَا يَكُونُ ودر ایام (7a (دولت) وحکومت (7a (ملك) فخر
الدوله شاه غازی که ذکر او رفت در گیلان ومازندران وهزار جریب
(8 در مدت ده سال کمابیش (7a (سادات) خروج کردند وسید هدایت شعار
سید قوام الدین علیه الرحمة در مازندران بهدایت (9 (وارشاد) اهل
فسق وضلال مشغول گشت (10 (واهالی آن ملك متابعت او کردند وسید
امامت قباب سید علی کیا در گیلان بمذهب زید دعوی امامت نمود)
واهالی آن ولایت دعوتش را قبول نمودند وآن ممالك بتقدیر حکیم علیم
بقبضهٔ اقتدار او درآمد وسید مکرّم سید عماد در هزار جریب خروج

1) و 2) add. 3) و توابع وساوخ بلاق (مسکین) sic et C. in M. مشکین 4) بود 5)
هر کرا 6) بوده 7) بوده 7a) om. 8) add. قباد ملك 9) کردند وسید هدا وارسال
10) ex V.

کردند مردم آن ولایت به برکت زهد وتقوی او با او موافقت [1](نمودند)
وبعد از انقلاب ماهانه سر امرای چلاوی را در فیروزکوه قراری پدید
آمد که ذکر هریک مجملا خواهد رفت [2](بعد از آن) خروج سید قوام الدین
[3](بتفصیل رؤس) مسایل [3a] بدستوری [4](که) حالات سایر حکام وسادات که
ذکر رفت نوشته [5](شود)

فصل در ذکر [6](انساب) ملوك رستمدار ملك کیومرث

بن بیستون بن گستهم بن تاج الدوله زیار بن شاه کیخسرو بن شهراکیم
بن نماور بن بیستون بن زرین کمر بن جستان بن کیکاوس بن هزاراسف
بن نماور بن شهریار بن باحرب بن زرینکمر بن فرامرز بن شهریار بن
جمشید بن دیوبند [4](بن شیرزاد) بن افریدون بن قارن [6a](بن سهراب)
بن نماور بن بادوسپان بن خورزاد بن بادوسپان بن جیل بن جیلان شاه
بن فیروز [4](شاه) بن نرسی بن جاماسپ بن فیروز بن یزدجرد بن بهرام
بن یزدجرد بن شاپور بن [6b](هرمز) بن نرسی بن بهرام بن [6b](هرمز) بن شاپور
بن اردشیر بن بابک بن ساسان بن بابک بن ساسان بن [7](ده افرید)
بن مهر [7a] ماه بن ساسان بن بهمن بن اسفندیار بن گشتاسف بن لهراسف
بن کیاوجان بن کیانوش بن کیاپشین بن کیقباد بن زاب بن شاه فیروز بن
[7b](بودنائی) بن ناسور بن [8](نوذر) بن منوچهر بن ایرج بن شاه افریدون بن
شاه آبتین بن همایون بن جمشید بن طهمورث بن ویجهان بن کَهُور کهد بن

1) کردند 2) بجز 3) دروس 3a) که بقتل آن add. را, quod in M. eras. 4) om. 5) شد 6) انتساب 6a) al. بن قارن 6b) هرمزد 7) M. ده افریدون 7a) M. add. بن 7b) an نوروز? 8) نائی

هور کهد بن هوشنگ بن [1] فرواك [1a] (بن سیامک) بن [1b] (مشی) بن کیومرث بن ابو البشر آدم صفی الله علیه السلام

فصل در ذکر اولاد ملوك وحکام وچگونگی آن

ابتدای ایالت ملك کیومرث در سنه سبع وثمانمایه که [1c] تاریخ وفات پادشاه ذی القدر امیر تیمور گورگانست بود وفاتش رجب سنه خمسین وثمانمایه اولاد کرام او ملك اویس ملك کاوس ملك اسکندر ملك مظفر ملك ایرج ملك اشرف ملك بهمن ملك کیخسرو واولاد پدر او ملك بیستون ملك تاج الدوله شاهغازی پشنگ نوذر اسکندر گستهم فخر الدوله افریدون جهانگیر بیستون بهرام وملك بیستون مذکور را در سنه سبع وثمانین وسبعمایه در [2] (موضع) طالقان ملاحده بقتل آوردند [2a] اولاد کرام او یکی ملك تاج الدوله بود که ازوی سه فرزند بود یکی شاه غازی ویکی پشنگ ویکی نوذر وفرزند دیگر ملك اسکندر بود که ازو شش فرزند بودند بدینموجب ملك گستهم ملك فخر الدوله ملك افریدون ملك جهانگیر ملك بیستون ملك بهرام واز گستهم که پدر بیستون بود [3] (یک پسر ماند) اسکندر نام وازو هفت پسر ماند زرین کمر هزار اسف بهمن یزدجرد فریدون نوذر هوشنگ وفات او در سنه ست وسبعین وثمانمایه بود ملك تاج الدوله که پدر ملك گستهم بود در قریهٔ کویر در سنه اربع [3a] وثلاثین وسبعمایه [4] (وفات کرد) وازو سه فرزند ارجمند ماند یکی جلال الدوله اسکندر [5] (ودیگری) فخر الدوله شاه غازی ودیگری سعد الدوله طوس جلال الدوله اسکندر را در شهر کجور

1) MM. فرداك 1a) om. 1b) M. مشنی 1c) V. add. در, quod in M. eras. 2) مواضع 2a) al. add. و 3) om. 3a) in MM. ثمانین, v. p. ۹۹. 4) بود 5) M. ودیکر

چنانکه ذکر رفت در سنه احدی وسبعین وسبعمایه بقتل آوردند وازو شش فرزند ماند اول ارغش دوم شرف الدوله سیم مظفر چهارم فریبرز پنجم اشرف خان ششم اسکندر واز فخر الدوله شاه غازی یک پسر ماند (1 عز الدوله قباد وازین قباد پنج فرزند ماند اول تاج الدوله زیار دوم فخر الدوله حسن سیم نصیر الدوله شهریار چهارم شمس الملوك محمد پنجم ملك جمشید وملك فخر الدوله شاه غازی مذکور در سنه ست وثمانین وسبعمایه وفات یافت وعز الدوله قباد در تاریخ سبع وثمانمایه برحمت حق واصل گشت واز سعد الدوله طوس پنج پسر ماند یکی شاه کیخسرو دوم شاه غازی سیم اسکندر (2 (چهارم) بهرام پنجم کاوس ودر سنه ست وتسعین وسبعمایه بدست برادرزاده (3 (ملك) اسکندر بن گستهم مقتول گشت ملك شاه کیخسرو که پدر تاج الدوله زیار بود ازو یک پسر دیگر ماند شمس الملوك محمد نام استندار وازو دو فرزند در وجود آمدند (3a (عبد) الدوله هزار اسف ونصر الدوله شهریار ملك شهراکیم که پدر ملك (4 کیخسروست ازو هفت فرزند بودند اول فخر الدوله شاه غازی واورا یک فرزند بود اسکندر نام دوم ارغش واورا نیز یک فرزند بود زنگیشاه نام سیم دیوبند چهارم زرین کمر پنجم شهنشاه ششم نصر الدوله هفتم هزاراسف ملك نامور که پدر شهراکیم بود دو فرزند دیگر داشت یکی حسام الدوله اردشیر دوم شهرنوش ملك بیستون که پدر شهراکیم بود یک فرزند دیگر داشت ملك شرف الدوله نام در سنه عشرین وستمایه مازندران وخراسانرا

1) add. ملك 2) جهانكير 3) om. 3a) quidni عز? 4) V. pro بست: بود

تا خوارزم تاخت کرد ملك زرینکمر که پدر ملك بیستون بود اورا فرزند دیگر بود حسام الدوله نام ملك جستان که پدر زرین کمر (1 (مذکور) بود (2 اورا یک فرزند (3 (دیگر) بود اشرف نام ملك کاوس که پدر جستان مذکور است اورا بغیر از جستان فرزند دیگر نبود ملك هزاراسف که پدر کیکاوس است اورا دو فرزند بود یکی گودرز ویکی شهرنوش (4 ازین شهرنوش دو فرزند (5 (بود) یکی هزاراسف (6 که در قلعهٔ ولیج بجنگ کشته شد ویکی امیرخلیل که در قلعهٔ کجور بعلت خناق وفات (7 (یافت) ملك نامور که پدر هزاراسف است ازو یک فرزند بود فخر الدوله نام ملك شهریار که پدر نماور است اورا یک فرزند (8 دیگر بود نصیر الدوله نام (8a وملك باحرب که پدر نماور است اورا چهار فرزند بود یکی سیف الدوله دوم گرشاسف سیم اردشیر چهارم فخر الدوله ملك زرین کمر که پدر باحرب است اورا یک فرزند بود حسام الدوله نام ملك فرامرز که پدر زرین کمر است اورا فرزند دیگر نبود ملك شهریار که پدر فرامرز است اورا هم فرزند دیگر نبود ملك جشید که پدر شهریار است اورا فرزند دیگر بود شمس الملوك محمد نام اورا فرزندی بود ابو الفضل نام دیوبند که پدر جشید است اورا فرزند دیگر (9 (نبود) شیرزاد که پدر دیوبند است اورا یك (10 (پسر) دیگر بود هروسندان نام افریدون که پدر شیرزادست اورا یک پسر (11 دیگر بود بادوسپان نام واورا فرزندی بود شهریار نام قارن که پدر

1) کور بود (2 add. و 3) om. 4) add. و 5) ماند (6) add. که در (7 کرد (8) add. دیگر 8a) om. و 9) M. بود (10 پسری (11) add. دیگر

افریدونست اورا فرزندی دیگر مشهور نیست سهراب که پدر قارن
است هم فرزند دیگر نداشت نماور که پدر سهراب است هم خلف
دیگر نداشت بادوسپان که پدر نماور است اورا فرزند دیگر بود
ونداد امید واین پسر را (1 (پسری) دیگر بود عبد الله نام (2 (وفرزندی)
دیگر بود رستم نام واین رستم را (3 (فرزندی) دیگر بود محمد نام خورزاد
که پدر بادوسپان مذکور است هم (3 (فرزندی) دیگر نداشت بادوسپان
(4 (دیگر) که پدر خورزادست هم خلف دیگر نداشت جیل که پدر
بادوسپانست ومعروفست بگاوباره اورا فرزندی بود دابویه نام وازین
دابویه فرزندی (5 شد فرخان که والی وحاکم طبرستانست وجیلان شاه که پدر
جیل مذکور است اورا فرزند دیگر مشهور نیست فیروز که پدر جیلان
شاهست صاحب حرب دربند اوست در عهد ملك عادل انوشیروان واورا
فرزندی دیگر غالبا نبود نرسی که پدر فیروز است اورا فرزندی نیست
جاماسپ که پدر نرسیست اورا دو فرزندی دیگر بود یکی (6 (بهواط) ویکی
سرخاب واین سرخاب جد ملوك شروانست که حالا حاکم آن دیارند فیروز
شاه که پدر جاماسپ است اورا دو (7 (پسر) دیگر بود یکی قباد ویکی
بلاش قباد را دو پسر بود یکی انوشیروان عادل ودیگر (7a کیوس واز کیوس
پسری آمد شاپور نام واز شاپور فرزندی (8 (آمد) باو نام که جد ملوك
مازندرانست وملوك مازندران را آل باوند ازین سبب گفتندی واین

1) M. پسری (2) M. پسر (3) M. وفرزند (4) M. فرزند (5) om. (6) add. دیگر (7) M. یهواط
7a) MM. کیوش (8) بود

بلاش چهار سال حکومت کرد یزدجرد که پدر فیروزشاهست هجده سال
(1وشش ماه(2(پادشاهی) کرد وازو فرزندی دیگر را نام نمیدانم بهرام
که پدر یزدجرد است واورا بهرام گور میگویند واورا فرزندی دیگر بود
سنباد نام واز سنباد فرزندی بود شیره زیل وازو فرزندی بود (3سیس
جرد) وازو فرزندی بود سیستان نام وازو فرزندی (4 (آمد) شیرانشاه وازو
فرزندی آمد شیره زیل وازو فرزندی آمد کوهی نام واز کوهی (5تمام
نام واز تمام فناخسرو (6 (واز فناخسرو) بویه که جد آل بویه است یزدجرد دیگر
که پدر بهرام گوراست که یزدجرد اثیم گفتندی وازو (7 (فرزندی) دیگر
شهرت ندارد شاپور ذی الاکتاف که پدر یزدجرد مذکوراست (8 اورا
دو پسر دیگر بود یکی را (4 (نام) بهرام ویکی را هم نام شاپور بود وهرمزد
که پدر (9 او شاپور است (10 (دو سه) سال حکومت کرد (11 (وفرزندی) دیگر ازو
معلوم نیست اردشیر بابك که پدر شاپور است (4 (اورا) حکومت دوازده
سال(12(بود) هم (13 (فرزندی) دیگر ندانست ساسان بابك كه پدر اردشير است
هم ازو (13 (فرزندی) دیگر نیست (14 ده افرید که پدر ساسان بابک است هم
ازو خلفی دیگر معلوم نیست مهرماه که پدر ده افرید است اورا هم (13 فرزندی
دیگر نبود ساسان که پدر ده افرید است اورا هم همین فرزند بود وبهمن
که پدر ساسان است اورا دو (15 (فرزند) دیگر بود یکی داراب ودیگری

1) om. 2) و حکومت 3) سین جر 4) om. 5) MM. تمام 6) واز 7) M. فرزند 8) add. و 9) in MM. او deest 10) in MM. صد وسی 11) وفرزند 12) بوده است 13) فرزند 14) V. add. و M. add. ساسان دیگر که پدر ساسان بابکست او هم فرزندی 15) M. فرزندی cf. p. ۱۴۹ دیگر ندارد

(1 دارا واین دارا را فرزندی بود اشك نام که اوّل اشکانیان اوست واز اشك دو پسر ماند یکی شاپور وازو بهرام وازو بلاش وازو گودرز وازو نرسی وازو فیروز وازو اردشیر وازو بلاش دیگر وازو بهرام وازو بلاش دیگر وازو فیروز وازو شهریار وازو حبش وازو ایرج وازو قابوس وازو سلم وازو اسحق وازو سیرستان وازو خالو وازو حبش وازو دباج وازو (1a اورکن وازو فنّاخسرو وازو (1a اورکن دیگر وازو شجاع والعلم عند الله الباقی وفرزند دیگر اشك را بود که فنّاخسرو نام (2 بود وازو فرزندی بود ابی وازو فنّاخسرو وازو جیجون وازو ارکن وازو دباج وازو سلطانشاه وازو شرف الدوله وازو خیلو وازو دباج وازو رستم وازو فیلان شاه وازو دباج وازو رستم دیگر وازو علادین وازو دباج وازو علا الدین دیگر اسفندیار که پدر بهمن است (3 اورا فرزند دیگر نبود گشتاسف که پدر اسفندیار است (3 اورا (4 (فرزندی) دیگر بود بشوتن نام لهراسف که پدر گشتاسف است اورا فرزند دیگر بود زریر نام کیاوجان که پدر لهراسف است اورا فرزند دیگر بود کیانوش که پدر (5 (کیاوجانست) اورا هم فرزند دیگر نیست کیاپشین که پدر کیانوش است اورا هم فرزند دیگر معلوم (6 (نشد) کیقباد که پدر کیاپشین است (7 (ازو) (4 فرزندی دیگر بود کیکاوس نام واز کیکاوس فرزندی بود کی سیاوش (8 نام وازو فرزندی بود کیخسرو نام زاب که پدر کیقباد است ازو فرزندی دیگر معلوم نشده بود (9 (نای) که پدر زاب است هم (10 (فرزندی)

---

1) M. add. را 1a) اورکن; in M. و eras. 2) add. بود 3) add. و 4) M. فرزند 5) کیاجانست 6) نیست 7) واورا 8) add. نام 9) نا 10) M. فرزند

دیگر نداشت ناسور که پدر 1) (بودنائی بود) هم فرزندی دیگر نداشت
2) ونوذر که پدر ناسور است ازوا دو پسر ماند یکی طوس 3) (ودیگر)
گژدهم وازین گژدهم فرزندی بود گستهم نام واین نوذر را افراسیاب
بکشت 2) ومنوچهر که پدر نوذر است صد وبیست سال پادشاهی کرد وازو
3a) (فرزندی) دیگر معلوم 4) (نمیشد) ایرج که پدر منوچهر است 5) بزمان اندك
5a) (اورا) برادران او طور وسلم بقتل آوردند وقبر ایشان هر سه 6) (برادر)
بساری نهاده است که بسه گنبذ مشهور است شاه افریدون که 7) پدر ایرج است
8) (ازو) دو 8a) (فرزند) دیگر بودند سلم وطور واز طور فرزندی بود
زادشم نام وازو 3a) (فرزندی) بود رایش وازو پشنگ وازو افراسیاب
وآبتین که پدر افریدون است ازو فرزندی دیگر نیست همایون که پدر
آبتین است هم خلفی دیگر نداشت جشید که پدر همایون است مدت
حکومت او یکهزار سال بود وازو فرزندی دیگر بود طور نام وازو فرزندی
9) دیگر بود شیذاسپ وازو طورك وازو وشم وازو انرد وازو گرشاسف وازو
نریمان وازو سام وازو زال وازو رستم وازو فرامرز 10) واز رستم فرزندی
دیگر بود سهراب نام وقصهٔ قتل او بدست پدر مشهور است طهمورث که
پدر جشید است مدت سی سال حکومت کرد وازو 3a) (فرزندی) دیگر نشان
نمیدهند ویجهان که پدر طهمورث است 11) (ازو) هم فرزندی دیگر 12) نبود
13) (کهور) کهد که پدر ویجهانست اورا نیز خلفی دیگر نیست هور کهد که

1) نا بود cf. p. ١٤٩, 7b). 2) om. و 3) ویکی 3a) M. فرزند 4) M. نمیشود 5) add. اورا 5a) om. 6) برادران 7) add. پدر 8) اورا 8a) فرزندی 9) add. دیگر 10) add. وازو آذر 11) اورا 12) add. معلوم 13) لهور

پدر (1 (کهور) کهن است هم (1a (فرزندی) دیگر نداشت هوشنگ که پدر هوپ کهن است ومدت حکومت او چهار صد سال بود ازو هم خلفی دیگر معلوم (1b (نمی شود) (1c فرواك که پدر هوشنگ است هم (2 (فرزندی) دیگر ندارد سیامک که پدر فرواك است (3a (دیگر فرزند او) معلوم نیست (3a ومشی که پدر سیامکست (4 (هم) فرزند دیگر ندارد (5a وکیومرث که پدر مشی است مدت سی سال حکومت کرد اول پادشاهان بنی آدم در عالم (5 (اوست) واورا گلشاه میگفتند وابو البشر آدم صفی علیه السلام پدر کیومرث است والعلم عند الله تعالی وتقدس

فصل در ذکر احوال قارن وندان (6 (وچگونگی) آن

بدانکه قبل ازین شمهٔ از احوال قارن بن سوخرا نوشته آمد که از فرزندان سوخرا قارن نام بعنایت خسروانه ملحوظ (7 گشته وحاکم کوهستان (8 (طبرستان) شد واورا اصفهبد (9 (مازندران) میخواندند وآن کوهستان را نیز اکنون کوه قارن میخوانند وبعد ازآن مدت اولاد او (9a درآن وهستان حاکم بودند اما در همه ابواب اولاد باوند را مهتر خود میدانستند تا قارن وفات یافت واورا پسری بود (10 الندا واو بهتری اولاد قارن قیام مینمود وازو فرزندی در وجود آمد سوخرا نام وبعد از سوخرا اصفهبد ونداد هرمزد وهمچنان مهتر اقوام قارن وندان بود واو مرد مردانه بود بهمه کارها وبخصلتهای نیک آراسته ودرآن ایام نایبان

---

1) لهور 1a) M. فرزند 1b) نیست 1c) cf. p. ١٤٧, l. 2) فرزند 3) M. فرزند دیگر 3a) om. 4) و om. 5) او بود 6) احوال 7) وکیفیت کشته 8) و om. 9) مازندران 9a) om. طبرستان 10) V. add. آن ماند, quod in M. eras. C. الندّار s. الندّا

خلیفه در (1 طبرستان تسلطی تمام داشتند وتمام ولایت مذکوره از ظلم وجور
نایبان خلیفه بجان گرفتار شده بودند ونزد ونداد هرمزد رفتند وگفتند که
اگر خروج میکنی وبدان مردانگی قیام مینمائی ما همه جهت تو جان فدا
میکنیم تا شاید که از ظلم این جماعت خلاص یابیم وتو نیز بملك موروثی
پدر خود متمکن گردی ونداد هرمزد فرمود که اول با اصفهبد شروین
باوند مشورت باید کرد واو در فریم بود (2 (ومضغان) ولاش بمیاندرود
باهردو چون مشورت کردند صلاح دانستند وتحریص وترغیب نمودند وعهد
ومیثاق کردند وباستندار شهریار بن بادوسپان گاوباره که بقلعهٔ کلار
بود وریانرا بتصرف داشت هم عهد کردند ومجموع یکدل ویکزبان گشتند
واز تمامی اهل طبرستان ورویان بخفیه بیعت ستدند وروز معین کردند که
هرکجا که نایب خلیفه باشد وبینند بلا محابا بکشند روز موعود ونداد هرمزد
بر سپاهی که غلبه تر بود ونایبی که بزرگتر بود (3 (زد) ودر همه جوانب اصحاب
خلیفه را در شهر وبازار وحمام (4 ومسجد وخانقاه که می یافتند میکشتند چنانچه
زنان طبرستانی که شوهراز مردم خلیفه کرده بودند همان شوهررا میگرفتند
ومی سپردند تا مازندرانیان میکشتند از حد گیلان تا تمیشه (5 (بیکروز از)
اصحاب خلیفه (5a دمار بر آوردند بیت چه خورشید چترش درخشنده شد *
عدو چون ستاره پراکنده شد * (6 درآن هنگام هریک دیگریرا میگفتند
که لله الحمد بیت راه تاریک مانده روشن شد * کار دشوار بوده آسان
گشت * ودرین وقت (7 عمر بن العلا در رویان باشش هزار مرد می بود.

---

1) add. رویان و 2) ومضمقان cf. p. ۴۲, 6a). 3) بزد 4) add. ومسجد 5) M. یکروز
5a) M. add. را 6) add. و 7) v. p. ۴۹, 1.

(1 ودر گیلان آباد (4a نصر بن (2 عمران باپانصد مرد نشسته بود وعمر بن نهران باپانصد (3 (مرد) دیگر (4 (به بهرام آباد ده) ساکن بود وعلی بن (4a (حسّان) باپانصد نفر دیگر در ولاشجرد بود (4b (وسعید) بن دعلج بایکهزار مرد در سعیدآباد بود وفضل بن سهل ذو الریاستین باپانصد مرد در چالوس متمکن بود وخرم السعدی باپانصد مرد در کلارستاق متمکن بود که (5 (اول) دیلمانست این جمله را (5a (نیز) در رویان یکروز از میان برداشتند مگر (6 (عمر) بن العلا که از خلیفه آزرده بود ودر سعیدآباد اولا بنیاد عمارت او کرده بود (7 (وسعید) بن دعلج تمام (8 (کرد) همانجا بمحاباء اهل رویان که (8a با او کرده بودند بنشست وآن تل وپشته که حالا هست محل قصر عمارت اوست وگوری که در سعیدآباد است ومردم (8 (او) زیارت میکنند گور (6 (عمر) بن العلاست وبعد ازین حادثه طبرستان (8 (باهل طبرستان) منتقل شد ومستقل ومتمکن بنشستند وهر یکی بولایت موروثی (9 خود رفتند بیت آن وعده که تقدیر همیداد وفا شد * وآن کار که ایام همیخواست (10 (خطا شد) * اصفهبد شروین باوند بپادشاهی موصوف شد وونداد هرمزد صاحب الجیش گشت ودرین ایام خلیفه مهدی بود چون خبر این وقایع بشنید وخاطر از جوانب سادات پرداخته بود سالم (11 (فرغانی را) که بشیطان (12 (فرغانی) اشتهار داشت ودر عرب وعجم بشمشیر وشجاعت (13 (مشهور بود ومعروف) (14 ودر حق او گفته بودند بیت

1) om. و 4a) MM. add. که 2) add. علا 3) نفر 4) بهرامده 4a) sic C. in MM. جستان 4b) سعد 5) sic al. V. خادم quod in M. eras. 5a) om. 6) in M. عمرو 7) سعد 8) om. 8a) om. با 9) add. خود 10) sic V. al. برآمد, M. فنا شد eras. 11) عرفانی 12) عرفانی 13) ومشهور بود 14) ومعروف 14) M. add. بود eras.

بشمشیر از بیشه شیر آورد * به پیکان مه از چرخ زیر آورد * (1 باعساکر بیشمار (2 بیت همه بهرام طبع وگیوان هوش * همه پولاد ترك وآهن پوش * بطبرستان فرستاد ونداد هرمزد بصحرای (2a (اهلم) بااو مصاف کرد سالم تبرزینی (3 بونداد حواله کرد ونداد سپر گیلی در (4 (سر) کشید تبرزین بدان زد بدو پاره کرد فرداد ونداد هرمزد را اسپی بود سیاه بازین مرصع بنزد خود آورد وگفت ای یاران این اسپ وزین از آن کس است که سالم را پیش من آورد سه نوبت بگفت هیچکس جواب نداد تا پسری بود ویرا ونداد ایزد نام که بلقب صاحب گلالك میگفتند بر پای خاست ونزد پدر آمده گفت من میروم پدر گفت کار تو نیست مرو هرچند مبالغه میکرد فایده (5 (نداشت) ونمی شنید وروانه شد پسر را خالی بود (5a قوهیار نام بااو بفرستاد تا محافظت ومعاونت او نماید چون برفتند درآن نواحی گاوبانی بود اردشیرك (6 (ماپلورج) نام او را پیش داشتند تا بوم دانی کند اردشیرك براه مجهول ایشانرا بسر سالم برد چون سالم آواز لشکر بشنید در حال سوار شد وروی بونداد نهاد قوهیار بانگ برزد که مترس ونیزهٔ اورا بسپر رد کن (7 وچون درگذرد بشمشیر دمار ازو برآر ونداد (8 (ایزد) همچنان کرد وچون نیزه را بسپر واگرفت (9 (شمشیر) بر میان سالم زد واز اسپ انداخت وزمانه (10 (بزبان حال) (10a این بیت میخواند بیت جهان مسخر احکام شد بحمد الله * چو تیغت از سر دشمن (11 (برآورد)

---

1) V. وبا M. با om. 2) add. بیت 2a) sic C; V. بزم M. اسرم 3) add. بود 4) om. 5) نبود 5a) قومیار ? C. قوهریار et قوهیار 6) ماپلورج 7) om. و 8) نیز 9) M. وشمشیری 10) بر 10a) V. add. او, quod in M. oblit. 11) M. برآوید

دمّار * در آن زمانه که برق وزد (1 (زشمشیرت) * نماند از شب ظلمت درو دگر آثار * چون سالم بقتل آمد واعادی منهزم گشتند فی الحال سواریرا بتعجیل نزد پدر (2 (فرستاد) بمژده ونداد هرمزد چون از دور سوار را (3 (دید) که بتعجیل می آید مظنهٔ دیگر کرد وملول (4 (گشت) چون سوار رسید وخبر فتح رسانید مسرور وشادمان گشت ونذرها کرد که بدهد بداد وبمستحقان رسانید چون خبر فتح سالم بخلیفه رسید (5 (فراشه) نام امیری را باده هزار سوار روانه (6 (گردانید) بیت سپاهی چو مور وملخ بیشمار * دلیران جنگی ومردان کار * یلان دلاور که در رزم گاه * به نیزه ربایند از چرخ ماه * (5 (فراشه) براه آرم بطبرستان آمد ونداد باصفهبد شروین ملك الجبال پیوست وباهم قرار (7 (کردند) که هیچکس بر سر راه (5 (فراشه) نروند تا او دلیر گردد وایشان بکولا شدند ودو دربند ساختند وچهار صد طبل وبوق وچهار هزار حشر باتیر ودهره از دور بداشتند وچهار صد (8 (نفر) مرد را خود برداشته (8 (به) برابر باستادند چون (5 (فراشه) بالشکر خود (9 (رسید) (9a وخصم اندك در نظر درآمد رو بدیشان (10 (بنهاد) اصفهبد (8 (شروین) ووندا د (11 (روی) بگریز نهادند چون خصم چنان دید در عقب تاخت (12 وندا د (13 واصفهبد چون بدربند لشکر خود (14 (رسیدند) وخصم در عقب ایشان بدربند (15 (درآمد) بازگشتند وطبل (16 (وبوقها) زدند

1) بشمشیرت 2) دوانید 3) بدید 4) شد 5) فراشته et C. قراشه 6) کرد 7)
با 8) دادند om. 9) برسید 9a) om. 10) نهادند 11) رو M. 12) و add. 13) add.
14) رسید 15) درآمده 16) وبوق و deest. in M.

وبه (1 (تبرها) (1a(وخنجرها) درختان بریدن گرفتند چون آوازها درهم (2 افتاد وفراشه خروش وجوش لشکر بدید وبشنید سراسیمه گشت ومنهزم شد در عقب تاختند وفراشه را دستگیر کردند وبرفور گردن بزدند وبسیاری از اعدارا (3 (گردن زدند) بیت زبس کشته کافتاد در شهر ودشت * فلك گفت بس کن که از حد گذشت * بعد از مدتی خلیفه روح (4 (بن) (4a حاتم را بطبرستان فرستاد واو مردی ظالم ومتعدی بود ازآن سبب معزول گشت بعد ازو خالد بن برمک را بفرستادند با اصفهبد صلح کرد وکوهستانرا بدو بگذاشت بعد از مدتی اورا نیز عزل کردند (4b (وقسیم) بن سنانرا بفرستادند وبعد ازو یزید (4c (بن مزید) وحسن قحطبه را بفرستادند واین جمله با اصفهبد بصلح بودند بعد ازآن خلیفه پسر خود هادی را بگرگان فرستادند ونداد هرمزد با او بپیوست وببغداد رفت وملازم درگاه شد روایتیست که روزی خلیفه قهر کرد وبعربی سخنهای تند میگفت ونداد هرمزد بایکی از امرای عرب بلفظ پارسی گفت که من زبان خلیفه نمیدانم اما این قدر فهم کرده ام که باما سخن بقهر میکند این قهر وغضب در وقتی که من بمازندران در (5 (مقام) خود میبودم اگر میکرد بجای خود میبود بدرخانهٔ خود قهر کردن بی مروتی می باشد اکنون جای لطف است نه جای قهر بیت چو کسی درآید از پا وتو دستگاه داری * اگر (6 (آدمیتی) هست دل او نگاه داری * وهمچنان ملازم بود تا مهدی خلیفه بمرد هادی بجای پدر بنشست ونداد هرمزد را برادری بود ونداد اسفان نام نایب خلیفه را که در طبرستان

---

1) تیرها 1a) al. ودهرها 2) om. و افتاده 3) om. و بقتل آوردند 4) M. ابن 4a) C. سایم 4b) C. تمیم 4c) in MM. مرقه G. بن مرتد 5) مقامی 6) آدمیت

بود گردن بزد خليفه خواست كه (1 (در عوض) ونداد هرمزد را بكشد
ونداد نزد خليفه فرستاد كه برادر من دشمن منست اين حركت بسبب
آن كرد كه مرا بكشى اگر خليفه مرا بفرستد سر برادر بدرگاه آورم بزرگان
درگاه (2 (گفتند) كه (3 (اين) مرد خدمت بسيار (4 (كرده است) وآنچه
ميگويد واقعيست خليفه را مسموع افتاد (3 (خليفه) اورا سوگند داد وخلعت
بخشيد وبطبرستان (5 (فرستاد) چون بمازندران آمد تمرد نمود ونواب خليفه را
نديد نواب خلفا آمل وسارى را ميداشتند واصفهبدان ملك الجبال بودند
گاهى بموافقت وگاهى بمخالفت خليفه كه هادى بود قضارا در يكشب اورا
وعدهٔ حق دررسيد وهارون الرشيد بخلافت بنشست ومأمون از مادر بزاد
هارون الرشيد (5a از اصفهبد شروين كه ملك الجبال بود پسر ابو الملوك شهريار را
بنوا بستاند واز ونداد هرمزد (6 قارن را كه پسرش بود بنوا قبول فرمود
وچون خليفه بخراسان آمد فرزندان هردو اصفهبد (3 (را) نزد پدران ايشان
فرستاد واو بطوس رفت وآنجا فرمان يافت بعد از مدتى مأمون الرشيد
املاك چند را كه مأمونى ميخوانند ميخواست كه بخرد در مازندران
چون برى رسيدند اصفهبد بديدن او رفت نواب خليفه بر اصفهبد عرضه
كردند كه املاك چند بخليفه مى بايد فروخت اصفهبد جواب داد كه (7
(املاك نميفروشم) ونزد ما ملك فروختن عاديتست شنيع بعد از چند روز
مأمون الرشيد بوثاق اصفهبد آمد چون چاره نبود سيصد پاره ديه از كوه
ودشت هديه كرد وقباله هبت نوشت ودر عهد (8 (مأمون) ونداد هرمزد

1) بعوض او 2) كفته اند M. 3) om. 4) كرد 5) روانه كرد 5a) از et بود in MM. desunt.
6) add. هم 7) ما ملك نميفروشيم 8) om.

بگذاشت ومأمون در عهد (1 خود اول سلیمان بن منصور را بنیابت خود بطبرستان فرستاده بود چون هشت ماه بگذشت اورا عزل کرد وهانی بن هانی را بفرستاد واو مرد صالح بود بااصفهبدان بصلح میبود بعد (2 (ازآن) عبد الله بن قحطبه را بفرستادند واو بانی مسجد جامع آمل است وبعد ازو سعید بن مسلم بن قتیبه را بفرستادند واو از جملهٔ اکابر عرب بود وشاعری در حق او گفته است بیت کم فقیر جبرته بعد (2a (کَسْر) * وصغیر نَعشته بعد (3 (هَمّ) * کأنما غضب الحوادث نادی * رضی الله عن سعید بن مسلم * واو نیز شش ماه والی مازندران بود بعد ازآن از پسران عبد العزیز (4 (حماد) عبد الله را بفرستادند نه ماه او نیز والی بود پس (5 (مثنی بن حجاج) را بفرستادند یک سال (6 (وچار ماه) او نیز (7 (حکومت کرد بعد ازآن عبد الملك قعقاع را بفرستادند یک سال دیگر او 7) حاکم بود وعمارت (8 حصار شهر آمل او کرد وآن عمارت را مازیار خراب کرد بعد ازو عبد الله (9 (بن حازم) را بفرستادند واو درآمل سرا وخانه ساخت وحازمه کوی درآمل (10 بدو منسوبست ودرعهد عبد الله (9 (بن حازم) مردم چالوس خروج کردند (10a (وسالم) نام (11 (راکه مردم حازم) بود ویلقب سیاه مرد گفتندی ازآن ولایت براندند ویادیالم درساختند وعهد کردند که (12 (کسانی) خلیفه را نه بینند واین حکایت قبل ازین گذشته است چون ونداد هرمزد ازین سرای فانی رحلت کرد اصفهبد قارن بن ونداد هرمزد بجای پدر نشست

1) add. مامون 2) ازو 2a) کثیر 3) ثیم 4) جاد 5) منتشی 6) دیگر 7)—7) om. 8) add. و 9) جاذم 10) add. بود 10a) in MM. وسلام; v. p. ۱۵۹. 11) مردرا که 12) نایب خلیفه om.

واصفهبد شروین درگذشت (1 ازو دو پسر ماند یکی قارن که پدر شهریارست واین قارن قبل از پدر وفات (2 (یافت) ویکی شاپور وقارن بن ونداد هرمزد نیز باندك زمان درگذشت وازو پسری ماند مازیار نام قصهٔ اصفهبد مازیار بن قارن چون مازیار بجای پدر بنشست واو (3 (مردی) شجاع ودلاور بود چون مدتی بگذشت اصفهبد شهریار باوند در ولایت مازیار توقع کرد وپیوسته (4 (مزاحم) احوال می شد تا (5 (تمامت) ولایت مازیار بدست وی افتاد مازیار (6 (به نزد) عمو پسر خود ونداد امید بن ونداد اسفان رفت اصفهبد بفرستاد که مازیار را می باید سپردن چون چاره نداشت مازیار را بند کرد ونزد اصفهبد فرستاد او از بند اصفهبد بگریخت وبعراق رفت واز آنجا ببغداد رفت وبامأمون پیوست واسلام قبول کرد تا شهریار باوند در طبرستان بگذشت مأمون ولایت کوهستانرا بمازیار داد واورا بموسی بن حفص که در طبرستان نایب بود اسفارش کرد مازیار بکوهستان آمد وشاپور را که حاکم کوهستان بود بحیلهٔ تمام بدست آورد وقتل کرد وچهار سال حکومت کوهستان کرد تا موسی بن حفص بمرد مازیار تمامت حاکم شد (7 (واز) پسرش محمد بن موسی حسابی نگرفت آل باوند بامازیار بخصومت برخاستند ومردم طبرستان شکایت ظلم مازیار بخلیفه گفتند منشور فرستاد که مازیار حاضر گردد او تعلل نمود واز آمل برویان (8 (آمد) واز معارف آنجا نوا بستد وبامردم ظلم وتعدی (9 (زیاده) کرد

---

4) add. و 2) M. کرده بود 3) مرد 4) مراحم 5) تمامی 6) بدست 7) om. 8) رفت
9) زیاد

تا از دار الخلافة امیری که مربی مازیار بود خادم خاص خودرا بطبرستان فرستاد مازیار در رویان ومازندران هر کس که زوپینی توانست گرفتن جمع کرد وفرمود که مردم خلیفه‌را براهی بیارند که پیاده بجهد عبور تواند کرد وبعد ازآن ایشانرا احترامی بیحد نمود وقاضی آمل وررویانرا روانهٔ (1 (دار الخلافة) کرد قضاة چون (1a بخدمت خلیفه رفتند از ایشان حال مازیار (2 را پرسید طاعت واسلام اورا ظاهرا عرضه داشتند وپنهان قاضی آمل نزد یحیی اکثم که قاضی بغداد بود رفت وخبث عقیدت وکفر مازیار وظلم او تقریر کرد وگفت برهمان آیین آتش پرستیست قاضی این سخن بخلیفه گفت فرمود که حالا بغزو روم میروم بعد از معاودت به بینم که چه می باید کرد قاضی آمل گفت اگر مارا تدبیری دست دهد بکنیم (3 (یا نه) گفت شاید بعد ازآنکه قاضی بآمل آمد ومازیار خبر خلیفه شنید که بطرف روم رفته است مانند سبع ضاری درافتاد وهیچ از بدی وظلم نگذاشت که بظهور نرسانید (4 (بیت) مکن هرگز ستم بر زیردستان * که ایشان چون تو حق را بندگانند * حیوة دایم ازداد ودهش جوی * که نوشروان وحاتم زندگانند * چون قاضی آمل احوال بامردم بگفت که بدفع او رخصت حاصل شد مردم آمل در رویان باهم اتفاق کردند ونزد محمد بن موسی که نایب (5 خلیفه بود رفتند تا هرکجا که نایب مازیار را یافتند بکشتند قاضی رویان آنچه از قاضی آمل شنیده بود بمازیار گفت مازیار بترسید ونزد خلیفه فرستاد (6 (بدروغ) که محمد (1 (بن) موسی

1) om. 1a) add. وبدار الخلافه رسیدند 2) add. را 3) om. 4) om. lacuna 5) add. مازیار quod in M. eras. 6) M. بدوروغ

خلع طاعت کرد وباعلویان درساخت (1 ومن باوی مقاومت میکنم وپر
اثر خبر فتح خواهم فرستاد ومدت هشت ماه آمل را حصار داد وولایت را
(4a (بکلی) خراب کرد وخلیل وند اسفان وابو احمد القاضی را بگرفت
وبکشت ومحمد بن موسی را بند کرد (2 (وبرود بست) فرستاد وحصارهای
آمل وساریرا بکلی خراب کرد (3 چون شهربند آمل را خراب میکردند بر
سر دروازه بستوقهٔ یافتند (4 (ولوحی) نوشته که نیکان کُنند وبدان کنند
وهرکه این (4a (لوح) را کند سالی واسر نبرد همچنان بود که سال واسر نشد
مازیار (5 را گرفته بقتل آوردند وآنچنان بود که مازیار در کوهستان ها قلاع
(6 (ساخته بود) وخندق ها نمود کندن چنانچه کس بزراعت نپرداخت
بسبب بیکار او وراهها دربند ساخت ودیده بان نشاند تا کسی بی رخصت
او بدر (7 (نرود) وخبر ظلم او (8 (نرساند) چون مأمون بگذشت وبرا در او معتصم
بخلافت بنشست اهل آمل باتفاق ابو القاسم هرون بن محمد قصه را فرمود
بمعتصم نوشتند چون معتصم از حال مازیار خبر یافت عبد الله طاهر را
نامه نوشت که بطبرستان رود واورا بدست آورد عبد الله طاهر عم خود
حسن بن حسین (9 را نزد خلیفه فرستاد بدرخواست آنکه (10 (از جانب)
عراق اورا مدد دهند محمد بن ابراهیم را بالشکر عراق (11 (همراه) عم او عبد
الله گسیل کردند بیت سپاه دلاور که روز ستیز * ره مرگ (12 (جویند) نه
راه گریز * چون بمازندران رسیدند کوهستانات را لشکر عبد الله فروگرفته

---

1) om. و 4a) M. بکلی 2) وبروبست 3) add. و 4) ولوح 4a) om. 5) add. را 6) ساخت
7) نروند 8) نرسانند 9) add. طاهر 10) اجابت 11) M. بهمراه 12) جوید al. پوید

بود چون هردو لشکر بهم رسیدند صفها آراستند وبر سر مازیار تاختند بیت دو لشکر چو باهم برآمیختند * زگیتی قیامت برانگیختند * بعد از محاربه ومجادلهٔ بسیار وقتال وجدال بیشمار که مازیار درآن حرب نمود دعای سحری مستمندان اثر کرد ومازیار را درقید آوردند وبسلاسل واغلال محبوس ساختند بیت هر کرا بخت رهبری نکند * کوشش وجهد یاوری نکند * عبد الله طاهر اورا در صندوق نهاد وباستری بست وبطرف بغداد روان شد روزی در راه بمیان صندوق مکاریرا آواز داد که مرا خربزه آرزو میکند موکلان باعبد الله بگفتند بدو بخشایش آورد وبفرمود تا از صندوق بدر آوردند وبمجلس خود خواند وخروارهای خربزه پیش او نهاد وبااو بگفت که امیر المؤمنین پادشاه رحیمست من شفیع شوم تا از جریمهٔ تو بگذرد مازیار گفت انشاء الله عذر تو خواسته شود عبد الله را عجب آمد که او در مقام کشتن است بچه طمع عذر من میخواهد بفرمود تا خوان کشیدند وشراب آوردند وکاسهای گران بدو پیمود تا مست ولایعقل شد عبد الله ازو بپرسید که امروز بلفظ شما رفت که عذر تو بخواهم اگر مرا بر کیفیت آن مستظهر گردانی نشاط افزون تر خواهد گشت مازیار گفت (1 (روزی) چند دیگر ترا معلوم گردد عبد الله به تفتیش آن الحاح نمود وسوگند داد مازیار سرپوش از (2 (سر) خود برداشت وگفت من وافشین وحیدر بن کاوس (2 (وبابک) بایکدیگر از دیر عهد کردیم که دولت از عرب بستانیم وبخاندان کسری نقل کنیم پریروز در فلان محل قاصد

1) روز 2) om.

افشین رسید وپیغام رسانید که درفلان روز معتصم را بافرزندان که واثق ومتوکل اند بمهمانی بخانهٔ خود می برم وهلاك میکنم عبد الله اورا شراب بیشتر داد تا مست ولایعقل شد بفرمود تا اورا بهمان موضع بردند که بود واحوال را در حال نزد معتصم خلیفه بنوشت چون نوشته (1 (بخلیفه رسید) درآن دوروز (2 (افشین) یراق مهمانی (3 کرده بود وخلیفه را خوانده معتصم گفت واثق ومتوکل خستگی دارند اما من می آیم باپنجاه سوار برفت (3a وافشین سرای آراسته بود وچندین غلامان سیاه مکمل درخانه پنهان کرده (3b تا چون معتصم (4 (بنشیند) از جوانب درآیند واورا هلاك کنند معتصم چون (5 (بدر) سرای رسید افشین گفت تقدم یا سیدی معتصم (6 توقف کرد وگفت ای فلان وفلان شما (2 (پیش) بروید چون (7 (ایشان) درپیش ایستادند یکی از هندوان عطسه بزد معتصم را آن سخن تحقیق شد فی الحال دربازید وریش افشین را بگرفت وآواز داد که (8 (النهب النهب) هندوان از خانه بدر (9 (چهیدند) خلیفه بفرمود تا سرای اورا آتش در زدند وافشین را بند برنهادند وچون (10 (نعمت) چندین سالهٔ خلیفه را فراموش کرده (11 (بود) بدان (12 (سگال وعقاب) رسید بیت زود بگیرد نمک دیدهٔ آنکس که او * نان ونمک را بخورد باز نمکدان شکست * افشین را در (13 (بند) چندان (14 (نگاه) داشتند که مازیار را بیاوردند وپرسیدند که خلع

---

1) برسید 2) om. 3) add. افشین 3a) om. و 3b) M. add. که 4) بنشینند 5) M. بردر 6) add. توقف کرد و 7) آنها 8) الهت الهت 9) جستند 10) حقوق نمک 11) بودند 12) سکال وعقال, in M. نکال ? 13) حبس 14) باز

طاعت چرا کردی گفت شما مرا ولایت طبرستان دادید مردم فرمان نبردند وعصیان میکردند بحضرت باز نمودم جواب آمد که باایشان حرب کن خلیفه گفت آن جواب که فرستاد گفت افشین بعد ازآن فقها (1 (را) وصلحا (1 (را) وقضاة را بیاوردند وبحکم شرع هردو را بکشت وحکومت خانوادهٔ قارن وندان از شومی ظلم مازیار ختم شد دو سه روزه زحمت مظلوم ظالم راحت (1a (ابد) خود تصور (2 (میکند) اما بیک ساعت از لذت بزحمت (2a (دنیا وآخرت) مبدل میگردد (3 وسخن حضرت امیر المؤمنین علی (2a (علیه السلام) چنین وارد است که یوم المظلوم علی الظالم اشدّ من یوم الظالم علی المظلوم چه این بنهایت میرسد وآنرا غایت پدید نیست (4 (لذت) ظلم بر ظالم نمی ماند ووبال آن تا (5 (قیامت) باقی باشد بیت خطا بین که بر دست ظالم برفت * جهان ماند واو بامظالم برفت * بهفت سال حکومت مازیار ظالم بی ایمان تا انقراض عالم نام بد او بر صحیفهٔ هستی باقیست تا هرکه را نسبت بظلم کنند گویند (6 ظلمی کرد که مازیار نکند (7 شعر لا تظلمن اذا ما کنت مقتدرًا * فالظلم آخره یاتیک بالندم * مکن تا توانی ستم بر کسی * ستم گر نماند بگیتی بسی * بشومی ظلم مازیار بی زینهار خاندان سوخرایان فروافتاد وبرو آخر گشت فَقُطِعَ دابر القوم الذین ظلموا والحمد لله رب العالمین (3 ونسب ایشان بدینموجب است مازیار بن قارن بن ونداد هرمزد بن (8 (سوخرای) بن النداى بن قارن بن سوخرا وونداد هرمزد را دو پسر بود یکی ونداد ایزد که قاتل (9 (سالم) است

1) om. را (1a بر (2 کرد (2a) om. 3) om. و (4 M. لذتی (5 ابد (6) add. که (7) add. شعر (8 سوخر (9 سلام •

چنانکه ذکر رفت ودیگریرا ونداد امید نام بود که پدر (1 (مضمغانست) وپدر ونداد امید (2 (را) که سوخراست فرزند دیگر بود ونداد اسفان نام وسوخرا از اولاد قارن رزم زنست که پسر کاوهٔ آهنگر اصفهانی بود بعد از قتل مازیار پسر عبد الله طاهر را بحکومت طبرستان فرستادند یک سال وسه ماه حکومت کرد تا پدرش در خراسان بگذشت برادر خود (2a (محمد را) بحکومت طبرستان نصب کرد وخود بخراسان رفت وبعد از مدتی برادر دیگر سلیمان نام بیامد (3 ووالی طبرستان شد ومحمد خود ببغداد رفت بعد از مدتی اورا هم عزل کردند ومحمد بن اوس را بفرستادند محمد (3a (اوس) پسر خود احمد را بچالوس بنشاند وکلار را نیز بدو سپرد وخود برویان بنشست وظلمی قوی آغاز کرد (3b سالی در رویان سه خراج می‌ستاندی یکی برای محمد بن اوس ویکی برای پسرش ویکی برای مجوسی که وزیر او بود تا معتصم خلیفه بگذشت ومتوکل بجای او بنشست واو مرد بدسیرت بود خاصه (4 (با آل) رسول ووزیری داشت (5 (خارجی) مذهب همیشه بر سفک دمای آل رسول اورا تحریض دادی ومتوکل شب وروز بخمر وزمر اشتغال داشتی وبیشتر اوقات مست بودی (6 (وفجورش) از حد متجاوز بود واوست که مشهد مولانا حسین بن علی (7 را خراب کرد وآب دربست تا چندین کس از معتمدان رفته اند ودیده وگواهی داده که بنزدیک روضهٔ حسین (8 (بن) علی علیه السلام آب رسیده است وباز استاده

---

1) مضمقانست (2) om. 2a) M. را محمد (3) om. و 3a) om. 3b) add. و 4) pro درحق: با
5) خاجی (6) وجورش (7) add. علیهما السلام 8) om.

چنانکه خاك خشك نهاده (1 وچون این معنی فاش شد ودر زبان مردم افتاد که کربلا را همه جا آب (2 (گرفت) مگر ضریح منوّر حسین (3 (علی) که آب گرد بر گرد او (3a چون (4 (دیوار) برآمد ودر آنجا نرفت متوکل ازین حال خایف گشت واجازت داد که (5 باز آغاز عمارت کردند ومسلمانان بزیارت میرفتند وایندقدار که آب بدو نرسید حایر خوانند ومشاهد طالبیه بعهد متوکل خراب بود تا بروزگار (5a (منتصر) خلیفه واو دعوی تشیع (6 (کردی) ودر عهد (7 (او) الداعی محمد بن زید در طبرستان جهت (8 (آن) مال فرستاد وعمارت مشهد فرمود وامیر (8a (عز) الدوله فنّاخسرو از آل بویه مشهد مبارك حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام را در نجف ومشهد حسین را در کربلا ومشهد موسی وجواد را در بغداد ومشهد عسکری را در سرمن رای عمارت بسیار فرمود ویر در مشهد علی بن ابی طالب علیه السلام نام خود (8b (را) نوشت (8c ودر آنجا ثبت کرد وکلبهم باسط ذراعیة بالوصید در موسم عاشورا وغدیر وموافق دیگر مشاهد حاضر شدی ویرسمی که شیعه راست قیام نمودی وخاك او در نجف است ومولانا اولیاء الله (9 (مرحوم) نوشته که من بدانجا رسیدم وزیارت کرده وناصر خلیفه وپسرش مستنصر المذهب امامی بوده‌اند ونامهای ایشان درآن عمارت مکتوبست غرض (10 که متوکل را چنانکه پادشاهان را بشکار وگوی هوس باشد اورا بر هلاك آل رسول هوس بودی وقاتل إمام علی بن محمد التّقی اوست آورده اند که سبب قتل امام

1) add. بود 2) بکرفت 3) را 3a) M. add. را 4) دیواری 5) add. تا 5a) MM. مستنصر 6) میکرد 7) اول 8) M. او 8a) imo عضد 8b) om. 8c) om. و 9) om. 10) add. آن

آن بود که (1 (روزی) متوکل حضرت امامت قباب علی بن محمد التقی الهادی العسکری را حاضر کرد وبرابر خود بر بالشی بنشاند پس در اثنای محاوره روی بعلی بن محمد الندیم کرد وازو پرسید که شاعر ترین اهل (2 روزگار کیست (3 (جواب داد که) بحتری (4 (پرسید) بعد ازو (5 گفت عبیدك ولد مروان بن (6 (ابی حفصة) بعد از آن رو با امام علی بن محمد الهادی کرد وگفت یا (7 (ابن عم الامام) شاعر ترین کسی (8 (درین) عصر کیست امام فرمود علی بن محمد الکوفی متوکل گفت از سخنان او در خاطر مبارك هست فرمود که آری گفت چه (9 (میگوید) گفت میگوید (10 (عربیه) لقد (11 (فاخرتنا) من قریش عصابة * ببسط حدود وامتداد الاصابع * وانا سلونا والشهید بفضلنا * علیهم (12 (جهیر) الصوت فی کل جامع * بانّ رسول الله لاشک جدّنا * ونحن (13 (بنوه) کالنجوم الطوالع * متوکل (14 (فرمود) وما نداءُ الصوامع یا ابن (15 (عم) امام (16 (گفت) که اشهد ان لا اله الّا الله واشهد ان محمدا رسول الله (16a (واشهد ان علیا ولی الله) متوکل چون سخن بشنید (17 بدین سبب کینه در دل گرفت) تا وقتی که بفرمود اورا زهر دادند وشهید کردند واین بدی که متوکل علیه اللعنة (18 (وما یستحق) در حق آل رسول کرد جز حجاج ملعون کسی دیگر نکرد تا متوکل بنکال پیوست (19 (منتصر) بخلافت بنشست ومستعین ببغداد گریخت وترکان مستولی شدند وخزانهٔ عامره را بتاراج دادند وکار خلافت

---

1) روز 2) add. این 3) کفت 4) M. کفت 5) کفت in M. deest. V. جواب داد که 6) حفیط V. حفیظة sic C. M. 7) بن امام 8) این 9) کفت 10) شعر 11) فخّرتنا 12) خیر 13) بیوت 14) کفت 15) om. 16) فرمود 16a) in M. eras. in V. et C. desunt 17) M. hîc کینه در دل کرفت 18) والعذاب 19) in MM. مستنصر

باآخر رسید کسی را پزوای طبرستان نبود ودرین عصر داعی بطبرستان خروج کرد وکیفیت آن ذکر خواهد رفت انشاء الله تعالی (1 (وحده العزیز)

فصل در ذکر احوال (1a وشمگیر که از نتیجهٔ (1a ارغش (1b (وهادان) اند (2 (که) بروزگار شاه کیخسرو ایالت جیلانات بدو مفوض (4 (می) بود واولاد ایشان دایم الاوقات

در (3 (جیلان) بودند اما در بعضی (4 (ازمان) حکومت را بتغلب از ایشان می ستاندند ولیکن دایما خانوادهٔ (5 (قدیم) وعظیم ومهتر وسرافراز بودند وبروزگار مرداویج بن زیار در سنه اثنی عشر وثلاثمایه چون سید ابو القاسم الداعی ولد الداعی ناصر الکبیر وفات یافت وبرادرزدهٔ (5a او ابو علی الناصر جلوس نمود ماکان کاکی را که سید ابو القاسم نایب گرگان ساخته بود بعد وفات سید (5b خیال حکومت در دماغ مستولی شد اسمعیل نام طفلی را که از سید ابو القاسم مانده بود (5c (بپادشاهی برداشته) بااو بیعت کرد اهالی ملك را واورا خلاص داد وسید ابو علی را بغدر بگرفت ودر بند کرد تا چون سید ابو علی از بند خلاص یافت (6 باماکان چند نوبت محاربه کرد تا وقتی که ابو علی وفات یافت وبرادر او سید ابو جعفر الداعی را بنشاندند اما ماکان را استیلای تمام میبود وچون کار داعیان در تراجع بود (6 بزرگان گیلان ودیلمستان هر یکی سر برآوردند وطرفی بدست آوردند ودعوی حکومت کردند مقدم ایشان ماکان بن کاکی بود باسید ابو جعفر خلاف کرد* واسفار بن شیرویه که یکی از ارکان دولت داعی بود ازو برگشته

---

1) om. 1a) Ka. وشمکیرد, et اغش 1b) رهادان, an ورهادان? 2) و 3) جیلانات 4) زمان 5) کریم 5a) in MM. او deest. 5b) MM. add. ماکان را 5c) ex Ch. add. 6) add. و

بگرگان رفت داعی علی بن خورشید را بساری فرستاد بعد (1 (از) ماهی اسفار بساری آمد وعلی بن خورشید را گرفته (2 (بند کرد) وخود بحکومت بنشست تا ماکان (2a باداعی صلح کرد (2b وهردو باهم بساری آمدند اسفار از ایشان بگریخت چون مدتی بگذشت باز ماکان خلاف کرد داعی بجیلان رفت واصفهبد شروین بن رستم باوند باداعی همراه بود تا اسفار دیگر باره لشکر جمع کرد وباهفت هزار ترك وگیل (3 بآمل آمدند ماکان سه روز بدر شهر حرب کرد تا (3a (رشاموج) دیلمی (3b بالشکر بمدد ماکان (4 (برسید) روز چهارم اسفار منهزم گشت وتا بساری ماکان در عقب او براند واسفار بگرگان رفت ماکان عزم استرآباد (5 (کرد) نزد ابو بکر بن الیسع صاحب الجیش نصر بن احمد سامانی بخراسان رفت ماکان بساری آمد واین واقعه در سنه خمس عشره وثلاثمایه بود صاحب الجیش چند نوبت پیش داعی فرستاد که میباید (6 بیای که باتو بیعت کنیم داعی باجملهٔ (7 (گیل و) دیلم واصفهبد شروین بآمل آمدند (7a وماکان ایشانرا استقبال کرد وباتفاق بساری آمدند اسفار چون بابو بکر رسیده بود هم درآن عنقریب ابو بکر نماند لشکر او نیز باسفار بیعت کردند تا ممالك خراسان اورا مسلم شد وچون این خبر بنصر بن احمد رسید قاصدی را باتشریف نزد او فرستاد واسفار (8 (دل) قوی گشت ماکان وداعی که اتفاق کرده بودند لشکر بری بردند ومحمد بن صعلوك که والی ری بود تاختند چون خبر

---

1) om. 2) محبوس ساخت 2a) om. با 2b) om. هردو 3) add. وديلم 3a) C. et. MM. رشاموج, رشانوج 3b) M. add. بمدد 4) رسيد 5) رفت و 6) add. كه 7) om. 7a) om. و 8) اوّل

غیبت ایشان باسفار رسید بالشکر خراسان عزیمت طبرستان کرد وابو الحجاج مرداویج بن زیار که مهتر برادر وشمگیر بود وباقراتگین سامانی بنوکری همراه بود ازو دستوری خواست که بطبرستان رود باخیل وحشم خود باسفار پیوستند چون بهمدیگر پیوستند از گرگان باتفاق بساری آمدند ماکان وداعی را خبر شد ماکان باداعی گفت تو بری بنشین تا من بروم وایشانرا گوشمال (1 (بدهم) داعی قبول کرد وباپانصد سوار بآمل رفت اسفار را معلوم شد که ماکان بری میباشد وداعی ضعیف حال است بآمل تاخت آورد وداعی بدر شهر مصاف داد (2 مردم ازو برگشتند داعی باخاصان خود برگردید که بشهر آید مقدم لشکر اسفار مرداویج بن زیار بود بمحلهٔ علی آباد بر سرپل بداعی رسید وزوپینی بر پشت او زد و(2″ (داعی را) از پشت اسپ انداخت وبدرجهٔ شهادت رسانید واسفار را طبرستان مسلم شد عمال بهر مواضع (3 (نصب) فرمود وچون عدد لشکر (4 (زیاده) شد اسفار بری رفت وباماکان مصاف داد ماکان منهزم شد وبطبرستان آمد اسفار بری چندان بنشست که لشکر را مواجب داد (5 وباز بطبرستان آمد ماکان ازو بگریخت وبدیلمستان شد ولشکر جمع کرد اسفار نزد او رسول فرستاد وقرار نهاد که آمل ماکان را باشد تا او متعرض دیگر ولایت نشود وآگوش نام ترك نایب اسفار در ری (6 (بود) ظلم وتعدی باخلایق نموده بود اسفار قصد او کرد وآگوش فرار نمود ویقم رفت اسفار فرمود تا مرداویج تاخت کند وآگوش هم ازآنجا بگریخت وباصفاهان

1) دهم 2) add. و 2″) om. 3) نسب 4) زیاد 5) pro· و in M. که 6) بنو

رفت مرداویج باز آمد درینوقت خلیفه المقتدر بالله بود لشکر بری فرستاد واسفار مصاف داد(1 وایشانرا بکشت ماکان چون بآمل آمد بعهد وفا نکرد جملهٔ طبرستان را بدست گرفت (1a وحسن فیروزانرا به نیابت بنشاند وخود بگرگان رفت واز گرگان به نیشاپور شد وملك الجبال اصفهبد شروین بااو همراه بود بخراسان ماکانرا حربها دست داد وچند نوبت(2 (حرب) نمود عاقبت اورا(3 (بقتل آوردند) چون(4 (خبر) هلاك او بآمل رسید (5 (حسن) فیروزان بپادشاهی بنشست وچند اوقات درآمل بود تا ابو علی(5a (بن اسفهانی) وابو موسی که هردو صاحب ماکان بودند دست کشیدند (6 (ولشکرهای) پریشان جمع شدند وحسن فیروزانرا از ولایت (7 (بدر) کردند واز آنجا بدیلمان افتاد واسفار از ری بقزوین رفت که اهالی قزوین بغوغای (8 (عامل) اورا کشته بودند (8a بدان سبب بسیاری را بکشت وشهر وولایت قزوین را خراب(9 (کرد) ودرآن وقت میان مرداویج واسفار سخن درمیان آمد تا مرداویج از مردم بیعت بستاند واز قزوین بزنگان شد که اقطاع او بود (9a واز آنجا لشکر جمع (10 (کرد) وناگاه تاخت بقزوین برد اسفار ازو بگریخت وبری آمد واز آنجا بقومش رفت که لشکر در دنبال میرفتند واز آنجا براه قهستان بطبس افتاد واین در زمانی بود که ماکان درخراسان نشسته بود ماکان چون ازین حال واقف گشت برو تاخت اسفار از ماکان بگریخت وخواست که خودرا بقلعهٔ الموت اندازد مرداویج را خبر کردند

---

1) add. و 1a) M. حسین 2) حربها 3) قتل نمودند 4) om. 5) M. حسین 5a) C. اصفهان
6) ولشکر ری 7) بیرون 8) آمل 8a) add. و 9) ساخت 9a) om. و 10) M. کردند

ولشکر خودرا بچهار جای کمین فرمود کردند اسفار را بطالقان بگرفتند وگردن بزدند وصدور این واقعه در سنه تسع عشره وثلاثمایه بود مرداویج بن زیار بعد از اسفار فارغ بری بنشست وماکان از خراسان بطبرستان آمد وبا او صلح کرد وبگرگان رفت مرداویج را براه گیلان بقزوین فرستادند وابو ناصر(1 (را) بری(1a (آوردند) وخواست که بطبرستان آید ماکان (2 (بآمل آمد) ومرداویج ناصرﺮ را براه لارجان روانه کرد واو براه دماوند برفت ماکان براه والاروز (2a (رود) پیش باز امد وناصر آزو هزیمت کرد وبسیاری از لشکر اورا بکشت مرداویج چون این خبر بشنید از دماوند باز گردید وبری شد درینوقت پسران بویه عماد الدوله (3 (ورکن الدوله) حسن (4 ومعز الدوله خروج کرده (5 (بودند) وکرمان وفارس را بتصرف (6 (در آوردند) وابتدای جهانگیری (7 (کردند) (8 (نسب بویه بدینوجه است) بویه (8a بن فنّاخسرو بن تمام بن کوهی بن شیره زیل بن شیرانشاه بن سیستان بن (8b (سیس جرد) بن شیره زیل بن سنباد بن بهرام گور چون آل بویه عزم گرفتن عراق کردند خبر بمرداویج رسید ببلدهٔ اصفهان رفت تا تدارك (1 (این) بکند روزی درحمام اورا بغدر هلاك کردند وشمگیر مازیار برادرش در ری بود لشکر بااو بیعت کردند چون ملك عراق اورا مسلم گشت (8c شیرج بن لیلی ولشکری وابو (8d (القاسم) نام را بطبرستان فرستاد وماکانرا از طبرستان بدر کرد چون ماکان هلاك گشت لشکر او باابراهیم (9 گوشیار بیعت کردند امیر وشمگیر از ری لشکر کشید

1) om. 1a) آورد 2) را بآمل آورد quæ in M. eras. 2a) M. وود 3) M. om. 4) add. وعلی رکن الدوله حسن 5) بود 6) در آورده 7) کرده 8) ونسب بویه بدین وجه یافت می شود 8a) om. 8b) MM. فنا سیس جر 8c) MM. hîc شریح C. شیرم 8d) sic C. V. et al. M. القم 9) add. بن القسم

وبآمل وساری آمد ابراهیم گوشیار از گرگان بخدمت او رسید اورا از
مهتری آن لشکر معزول کرد وشمگیر (1 مدتها در ساری بماند تا درآمل
ابو علی خلیفه (1a ولشکرچهٔ بیسر را که (1b (غلامان) او بودند بکشتند واین واقعه
در محرم سنه خمس وعشرین وثلاثمایه (2 (بود) وشمگیر (2a به نیشاپور فرستاد
وبامردم آن ولایت عهد کرد ولشکر طبرستان را بابی داود اسفاهی دوست
داد که بابی موسی بن بهرام (2b (که بدیامستان) خلاف کرده بود حرب کند وآنجانب
الیشه رود را ازو باز گیرد ودرآمل ابو جعفر محمد نشسته بود ابو داود
بآمل رفت وباتفاق ابو جعفر بحرب ابو موسی باعساکر بسیار رفتند بیت
(2c (لشکری) بحر سیل (2d وموج شکوه * ثابت وپایدار همچون کوه * چون مصاف
دادند شکست بر ابو موسی افتاد واورا ازآن ولایت اخراج کردند
دیامان وچالوس وآن نواحی را امیر وشمگیر باحمد سالار داد وابو
داود را در ساری بنشاند درآن سال آب تیجنه رود زیاده شد وطغیان
کرد واکثر ساری را خراب کرد تا در محرم سنه ثمان وعشرین وثلاثمایه نصر
بن احمد سامانی ابو علی بن احمد را بگرگان فرستاد وماکان بن ماکان
بوشمگیر استدعا ومعاونت نموده وشمگیر بابی (3 (داود) بن اسفاهی دوست
کس فرستاد تا اورا مدد دهد وپیابی از گیل ودیلم (4 میفرستاد ومدت هفت
ماه در گرگان جنگ بود عاقبت ماکان بن ماکان بستوه آمد (4a (شیرج بن لیلی) را
(5 (مدد) باز فرستادند که لشکر خراسان غالب شد ماکان گرگان را باز
گذاشت وبطبرستان آمد وصاحب الجیش ابو علی گرگان را بگرفت وفتح

1) M. add. از 1a) C. (?) ولنکرچهٔ سپر V. et C. add. و 1b) C. عامل 2) om. و 2a) M. add. را 2b) ودیامستان 2c) لشکر 2d) om. و 3) M. داد 4) add. مدد 4a) hîc C. مدد 5) شریح MM شیرج بن کیلی

نامه نزد 1) 1a) (نصر بن احمد) 2) سامانی بنوشت بیت هان که علی زقم بوم باز همای ظفر * از طرف چتر شاه بال زد وپر کشاد * ماکان واسفاهی بآمل آمدند وحال باامیر وشمگیر عرض کردند درین وهله از طرف اصفهان خبر رسید که حسن بویه از کرمان بری می آید وملك عراق میجوید وشمگیر لشکر جرار در حرکت آورد بیت هر یکی را خنجری چون شعلهٔ آتش بدست * هریکی بر بارهٔ چون سد اسکندر سوار * بدو منزل ری بموضعی که 2a) (مشکو) میگویند بمقابلهٔ حسن بویه رسیدند وبمحاربه مشغول گشتند 2b) (بعد از دو) ساعت حسن بویه را بشکستند ودر عقب تا اصفاهان براندند واکثر را مقید ومقتول ساختند بیت چنان راندند جوی خون که تا صد سال در بستان * چو شاخ سرخ بید آید بجای برگ سیسنبر * ودرین مصاف حاجب حسن بویه 2c) (شاوشتی) کشته آمد 2d) وگیلاگو را که حسن بویه گرفته داشت مردم وشمگیر باز 3) (گرفتند) وپابندی که داشت نزد وشمگیر آوردند خلاص فرمود داد وبعد از چند روز از ری بدماوند آمد وماکان کاکی را نزد خود خواند روز عاشورا سنه تسع وعشرین وثلاثمایه ماکان بدو پیوست واورا حرمتی تمام داشت وباتشریف ونواخت بازگردانید که بساری رود واز دماوند مراجعت نمود وبری رفت وابو علی صاحب الجیش از گرگان بدامغان آمد تا بعراق رود وامیر وشمگیر از ری باز گشت وبویمهٔ دماوند آمد وبنزد ماکان کس فرستاد تا بدو پیوندد ماکان

1) M. add. از نزد oblit. V. از نزدیک 1a) MM. احمد بن نصر 2) add. او quod in M. delet. 2a) C. مسکو, quidni مشکونه J. مشکوبه? 2b) ابن بدو 2c) C. ساوستی MM. شاوشتی 2d) C. کیلا کور 3) نکرفتند

ابن عم (1 (خویش) حسن فیروزان را بساری بنشاند واو نزد وشمگیر رفت وباسحق آباد هردو لشکر بهم رسیدند بیت بجنبش درآمد دو لشکر چو کوه * ازآن (2 (جنبش) آمد زمین را ستوه * روز پنجشنبه بیست ویکم ربیع الاوّل سنه (2a (تسع وعشرین) وثلاثمایه صفها بیاراستند وحرب را آماده گشتند صاحب الجیش اشارت کرد تا لشکر خراسان حمله بلشکر وشمگیر بردند واز هم بدریدند وشمگیر هزیمت نمود صاحب الجیش بالشکر خود حمله بر ماکان برد ماکان ثبات قدم نمود (2b (وهزار) وچهار صد نفر از گیل ودیلم که لشکر او (3 (بودند) کشته گشتند وبیست نفر ترك بیکبار تیرها (4 (بماکان) رسانیدند واورا از اسپ جدا (5 (کردند) وبقتل آوردند بیت بخار خون چنان بر شد سوی بالا که من گفتم * هم اکنون اشهب گردون زرنگ خون شود اشقر * وبسیار ار معارف دیلم را محبوس کرده (6 (باسر) ماکان بن ماکان ببخارا (7 (فرستاد) وشمگیر منهزم گشته بلارجان رفت وازآنجا بآمل آمد چون خبر قتل ماکان بحسن فیروزان رسید قبیلهٔ خود را جمع کرده (8 باوشمگیر یاغی شد که وشمگیر بسر ماکان رفت واورا از دست باز داد وامیر وشمگیر چون چنان دید شیرج بن لیلی را بحرب حسن فیروزان بساری فرستاد حسن فیروزان بگریخت وباستراباد رفت (9 (شیرج) باز گشت وبآمل آمد وشمگیر لشکر خود را آراسته گردانید ودر عقب حسن فیروزان باستراباد رفت حسن فیروزان بگریخت وبعراق رفت وبصاحب الجیش پیوست عراق مسخر گشته بود وشمگیر در گرگان مقام ساخت حسن فیروزان وصاحب الجیش

---

1) خود 2) خیلش 2a) تسعه عشر 2b) C. دو هزار 3) بود 4) برکمان 5) کرده om.
6) و M. باسیری 7) M. فرستاده 8) add. و 9) شریج M. et Cas. شیرج Bh. سیرج.

بالشکر بسیار بطبرستان آمدند وشمگیر ثبات نموده از جای (1 (برنخاست) قضارا در آن میان خبر (2 (رسید) که نصر بن احمد وفات (3 (کرد) ونوح بن نصر بجای او نشست بیت من سعی همیکنم قضا میگوید * بیرون زکفایت تو کاریست مرا * صاحب الجیش همانروز باامیر وشمگیر صلح کرد وبرفت وحسن فیروزان نیز همراه بود تا (3a در میانهٔ راه بخارا فرصت یافت وصاحب بزرگ صاحب الجیش را بغدر بکشت ورخت وبنهٔ اورا غارت کرد وبگرگان آمد صاحب الجیش بنوح بن نصر پیوست واین واقعه در سنه احدی (4 وثلثین وثلاثمایه بود امیر وشمگیر طبرستانرا باسپاهی دوست سپرد وخود بری شد تا در همین سال حسن بویه از اصفهان بقزوین آمد وشمگیر از ری بمصاف او قیام نمود (5 (وشیر) مرد نامی (5a (وگردگیر) نامی که از اعیان لشکری او بودند روز رزم ازو برگشتند وبحسن بویه پیوستند وشمگیر بترسید ومنهزم (6 (شد) وتا بطبرستان (7 (بدنبال او) رفتند وبهیچ (8 (جای) مقام نکردند (9 مصراع چو باشد هنر بخت نبود چه سود * حسن بویه از عمال وشمگیر که بقید او سر درآورده بودند بشکنجه وزجر مال طلب کرد چون وشمگیر بآمل رسید حسن (10 (فیروزان) بموضعی که دولاب میخوانند لشکر جمع (11 (کرد) وشمگیر لشکر کشیده آنجا رفت (4 وحسن فیروزان بکنار دریا دربندی (12 (بساخت) وباستاد وشمگیر اسپ در دریا انداخته بر ایشان حمله (13 (برد) وابو القاسم بن (7 (ابو) الحسن را بگرفت وگردن فرمود زدند حسن فیروزان ازو بگریخت وپناه (14 باماز یار بن

1) برنخواست 2) رسید 3) یافت 3a) در ex C. add. 4) om. و 5) وشیره 5a) C. کوری کیر 6) کشت 7) om. 8) M. جا 9) add. مصراع 10) M. بویه 11) میکرد 12) ساخت 13) آورد 14) sic C. MM. مادر

جستان کرد وشمگیر بآمل آمد ومقام کرد وحسن فیروزان ازآنجا برویان آمد وپناه باستندار برد وچون وشمگیر خبر یافت تاخت بر سر ایشان برد (1 (ومنصرف) ساخت تا حسن فیروزان بلارجان افتاد وازآنجا خبر رسید که حسن بویه باستراباد رفت وبقلعهٔ کجین شد وبنشست وشمگیر از آمل رو بگرگان نهاد (2 وچون (2a آنجا رسید حسن بویه از ری بآمل آمد واز آمل باستراباد رفت حسن فیروزان از قلعهٔ کجین بزیر آمد وبدو پیوست وهر دو به گرگان رفتند وباوشمگیر مصاف دادند وهزیمت کردند تا وشمگیر به نیشاپور افتاد واصفهبد شهریار ملك الجبال پیش حسن بویه آمد وملك طبرستان را (3 (باو) مسلم داشت حسن بویه علی بن کامه را آنجا بگذاشت وبعراق رفت وبری بنشست تا استندار ابو الفضل (3a ثایر علوی را بیاورد وبچالوس بنشاند مردم او برو جمع شدند خبر بحسن بویه رسید استاذ ابو الفضل محمد بن الحسن المعروف بابن العمید را بالشکر بآمل فرستاد تا علی بن کامه را مدد باشد واستندار ابو الفضل وثایر علوی (4 (درتنجاده) باآل بویه مصاف دادند بیت در آمد (5 (زجا آن) سپاه گران * توگفتی که شد کوه وبیشه روان * ولشکر آل بویه را هزیمت کردند وعلی بن کامه بگریخت (6 وبری شد استندار ابو الفضل وثایر بالله علوی بآمل آمدند ثایر بسرای سادات بمصلی رفت واستندار بجزمه زر بالای آمل نزول کرد که بعد مدتی نزاع میان ایشان پیدا شد استندار بملك خود رفت وعلوی بگیلان رفت حسن بویه حسن فیروزانرا لشکر داده بطبرستان فرستاد ودر

---

1) al. ومتفرق 2) om. و 2a) add. از quod in M. delet. 3) بدو 3a) M. add. و 4) MM. ونمخاده, v. p. ٥٢, ٥٤. 5) زجا چون 6) MM. باری

اثنای آن مادر او که در ری رنجور گذاشته بود وفات یافت حسن بویه چنانکه رسم ملوکست اورا در تابوت (1 (نهاده) بآمل فرستاد ودفن فرمود جملهٔ طبرستان بحکم حسن فیروزان در آمد وابو جعفر برادر ماکان ثانی را بساری بنشاند وخود بگرگان رفت وشمگیر از نیشاپور پیش پسر نوح فرستاد وازو مدد خواست پسر نوح (1a (جمعی را) بمدد او بفرستاد وتا خبر داشتن حسن فیروزان انرا در گرگان کرد فروگرفته بودند ولشکر او جمله نزد وشمگیر شدند حسن (1b (بشب) بگریخت وبقلعهٔ کجین (2 (آمد) وشمگیر برآن ولایت مستولی گشت ونواب بهر (3 (موضعی) بنشاند در (4 (تاریخ) آل بویه چنان نوشته اند که در عراق وحجاز ونواحی شام ایشان مستولی بودند وپای ایشان به بغداد بود امیر حسن (5 (بویه) که پدر (6 (عز) الدوله بود (7 (به) نیابت برادر خود معز الدوله بری نشسته ملك عراق را در تصرف داشت چون حال مراجعت وشمگیر اورا معلوم شد بالشکر عرب وعجم وتجمل وآلات شهنشاهی روی بطبرستان نهاد بحیثیتی که اهل ولایت هرگز چنان ندیده بودند بیت چو شیر پردل ودر زیر بارهای چو فیل * چو موی بیعد (8 ودر دست نیزهای چو مار * چو باد حمله برد همچو کوه حمله پذیر * چو رعد نیزه زن وهمچو برق تیغ گذار * وشمگیر از صلابت وغلبهٔ او بگریخت وبدیلمان رفت (9 ودیالم از بیم آل بویه اورا حمایت نکردند وقبول ننمودند حسن بویه بچالوس رفت وشمگیر از دیلمان پناه (10 (بالثایر) بالله برد واورا قبول

1) M. نهادند و 1a) C. هزار مرد 1b) om. 2) شد 3) موضع 4) تواریخ 5) دوله 6) عضد imo 7) om. 8) add. و 9) om. و 10) بالطایر

(1 (فرمود) ودر هوسم مقام داد حسن بویه از چالوس بازگشت وبآمل (2 (آمد) ویکماه مقام کرد خبر وفات برادرش علی بن بویه بدو رسانیدند طبرستان را گذاشت وبعراق رفت وشمگیر (3 (باثایر) بالله (3a وبسیاری گیل ودیلم بآمل خرامید بیت زکار بسته میندیش (4 (ودل شکسته مدار) * که زیر سایهٔ جودست هرچه موجودست * وشمگیر بولایت طبرستان نایبان خود فرستاد واهل ولایت رو بدو نهادند ثایر را بآمل بگذاشت واو بگرگان رفت (5 (شیرج) بن لیلی وور دانشاه دیلمی باابو الحسن که برادر ناصر بود اتفاق کردند ومحمد (5a (دهری) نیز از ثقات ثایر بود وهم باایشان یار شد از نوکران ثایر بسیاری بگذاشتند ثایر چون چنان دید از آمل بشب بگریخت وبدیلمان رفت وآنجماعت شهر آمل را غارت کردند وهمچنین مکاشفه ومجادله بود تا بعهد رکن الدولهٔ دیلمی که بری حاکم شد بود باوشمگیر خلاف کرد ولشکر بگرگان (6 (فرستاد و) وشمگیر ازو بگریخت واز راه نسا وباورد بمرو رفت منصور بن قراتگین که (7 (از قبل) نوح (7a والی مرو بود باتفاق به نیشاپور آمدند وبمحمد بن عبد الرزاق که بر مخالفت نوح در نیشاپور بود (7b بتاختند او بگریخت ونزد حسن فیروزان بگرگان رفت منصور (8 ووشمگیر بطوس رفتند وقلاع اورا بگرفتند واولاد واحشام اورا ببخارا فرستادند ودر شوال سنه سبع (9 وثلاثین وثلاثمایه بگرگان رفتند پسر عبد الرزاق بری نزد رکن الدوله رفت (10 وبعد از آن منصور باحسن فیروزان

---

1) فرموده و om. 2) رفت 3) باز طایر 3a) از pro و 4) om. 5) شریح 5a) C. بن هری 6) آورد و om. 7) قبل از 7a) M. والی V. وآل 7b) MM. add. بدو 8) pro و: بن 9) om. و 10) om. و

صلح کرد وباوشمگیر خلاف کرده به نیشاپور آمد وشمگیر شکوه نزد امیر
نوح فرستاد وباندك مدت درین اثنا منصور وفات کرد وابو علی را
سپهسالاری خراسان دادند در سنه اثنی واربعین وثلاثمایه در نیشاپور
آمد واز آنجا باوشمگیر (1 (بزی) رفت وپنج ماه رکن الدوله را در بندان
دادند عاقبت ابو علی بارکن الدوله صلح کرد بقراری که هر ساله
دویست هزار دینار زر از ری ببخارا فرستد این صلح نوح را ناملایم
بود وشمگیر نیز شکایت فرستاد ونوح اسپهسالاری از ابو علی بستاند
وبابو سعید بکر بن مالك داد باز رکن الدوله خلاف (2 (بسیار بنیاد) کرد
ونام نوح را از خطبه برداشت نوح در سنه ثلث واربعین وثلاثمایه (3
فرمان یافت فرزند او (4 (عبد الملك) بجای پدر بنشست وباابو علی
همچنان بیعنایت (5 (آلهی) بود عبد الملك ابو سعید بکر را بالشکر تمام
بنیشاپور فرستاد ابو علی از نیشاپور بدامغان وآنجاها رفت رکن الدوله
چون خبر ابو علی بشنید از راه (5a (وندا هزه) کوه بطبرستان آمد (5b وابو علی
از راه (6 (شهریار) کوه بدو پیوست وباهم ملاقات کردند رکن الدوله ابو
علی را (7 (نوازشها) نمود وبرادر خودرا بدرگاه خلافت پناه فرستاد والتماس
خراسان کرد ملتمس مبذول افتاد ونشان بنام ابو علی نافذ شد اما بحکم
قضا که (7a لا رد لقضایه ابو علی درآن حالت وفات کرد بیت قضا (8 (دگر)
نشود گر هزار ناله وآه * بشکر یا بشکایت برآید از دهنی * لشکر خراسان

1) M. ی 2) om. 3) add. در تاریخ, M. در تاریخ وفات را delet. 4) عبد الله
الملك in M. الله delet. 5) add. آلهی quod in M. eras. 5a) C. هرمزد, et وندا د
هرمزد melius 5b) om. و 6) شهریاره 7) نوزشها 7a) لا راء 8) اکر

مراجعت نموده بابو سعید بن بکر پیوستند واو بری آمد وشمگیر در خصومت رکن الدوله مبالغه میکرد اما سود نداشت تا عبد الملك نوح نیز بگذشت ومیان امرا واعیان خراسان نزاعها برخاست ومدت متمادی شد ودرین ایام وشمگیر در گرگان بود پیوسته باوالی ری رکن الدوله منازعت مینمود والتجا بخاندان منصور بن نوح می برد تا (1 (امیر) منصور بمحمد بن ابراهیم سیمجور نامه نوشت که وشمگیر را معاونت نماید چون رکن الدوله ازآن خبر یافت بغایت مضطرب شد وببغداد وفارس فرستاد واز معز الدوله (1a برادر خود مدد خواست در سنه ست وخمسین وثلاثمایه ابو الحسن سیمجور از خراسان بوشمگیر پیوست وعازم ری شد در گرگان روزی قضارا وشمگیر خواست (2 که سوار شود (3 منجمان منع کردند که امروز (4 روز نحس است توقف (5 باید نمود چون همین روز نماز پیشین شد (6 (بتفرج) طویلهٔ اسپان خود (7 (شد) یکسر اسپ سیاه بغایت خوب در طویله بود زین بفرمود نهادند وسوار شد چون (8 (اندك) راه برفت سخن منجمان بخاطر آمد (9 (بازگشت) قضارا گرازی از میان نی برخاست وبر وشمگیر دوچار شد وبر شکم اسپ وشمگیر زد (10 ویدو پاره کرد وشمگیر از اسپ افتاد واز گوش وبینی (9 (او) خون روان شد وفرمان حق یافت واین واقعه در محرم سنه سبع وخمسین وثلاثمایه بود بیت عروس ملك نکوروی (11 (دختریست) ولی * وفا نمیکند این سست عهد باداماد * نه خود سریر سلیمان بباد رفتی وبس * که هرکجا

1) ابو 1a) MM. add. با delet. 2) add. که 3) add. و 4) add. روز 5) add. باید MM. 6) نمودند 7) بتفرح 8) رفت 9) باندك 9) om. 10) add. و 11) دختراست

که سریریست میرود بر باد (1 وامیر قابوس بن وشمگیر باپدر همراه بود بزرگان درخانه بااو بیعت کردند وابو الحسن سیمجور (1a (اورا) معاونت نمود وبرادرش که بزرگتر ازو بود بیستون نام بطبرستان بود چون خبر بدو رسید بگرگان آمد وبسیمجور پیوست وخیل وحشم ومعارف وشمگیر اکثر بدو پیوستند ابو الحسن سیمجور قابوس را تقویت (2 (میکرد)(2a (بیستون) چون (3 (این) حال مشاهده کرد ومحقق دانست از سیمجور دستوری خواست که بطبرستان رود واز قلاع (4 خزینها بردارد وکار حشم راست کند تا بری رود چون نزد رکن الدوله کس فرستاد واورا اطاعت نمود وچون ابو الحسن دانست که آن نظام پذیرفت به نیشاپور باز آمد واین در سنه ستین وثلاثمایه بود رکن الدوله در ری فرمان یافت وپسران هریکی ولایت را که بدیشان نامزد شده بود متصرف شده بودند مثل (4a (عز) الدوله فنّاخسرو که مهتر بود درفارس نشسته بود موید الدوله در اصفهان بود (5 وفخر الدوله (6 (درهمدان) اما فخر الدوله دخترزادهٔ حسن فیروزان بود عم دختر ماکان وآن دو برادر از مادر دیگر بودند (4a (عز) الدوله بدان قسمت راضی نبود از فارس لشکر بعراق آورد چون فخر الدوله مقاومت نتوانست کرد بگریخت وبطبرستان آمد وبگرگان رفت وباشمس المعالی امیر قابوس بن وشمگیر ملاقات کرد واو در تعظیم وتکریم او آنچه امکان داشت بتقدیم رسانید عز الدوله وموید الدوله نزد قابوس فرستادند که اورا نزد ما بفرست که تا ما یك ساله مال ری بتو بدهیم والاّ جنگ را

1) om. و 1a) M. با او را om. و 2) کرد 2a) M. hic بهیستون 3) آن 4) add. و 4a) imo عضد 5) add. و 6) بهمدان

آماده باش که اینک میرسیم بیت گر تو بی تجربت کنی کاری * 1) (غوطه) در بحر غم خوری بسیار * قابوس جواب درشت 2) (فرمود) باز فرستاد وتمسک بشمشیر 3) (وزوبین تعنی) کرد وگفت شعر 3a) (انّی) انا الاسد الهزبْر لدی الوغا * أُجمی 3b) القنا 4) (ومخالبی اسیافی) * والدهر عبدی والسماحة خادمی * الارض داری والوری 5) (اضیافی) * 5a) (عز) الدوله چون این سخن بشنید عساکر بیحد جمع نمود وبموید الدوله داد وبگرگان فرستاد شمس المعالی امیر قابوس وفخر الدوله هرچند بشجاعت وجلادت شهرتی داشتند اما بحکم آنکه بیت سیل اگر سنگ را بجنباند * چون بدریا رسد فروماند * چون 6) (بموید) الدوله درآمدند طاقت مقاومت نداشتند بناچار فرار نمودند بیت نه جای قرار 7) (ونه روی) ستیز * نهادند ناکام رو در گریز * هردو بهزیمت نزد امیر تاش رفتند وتاش احوال ایشانرا ببخارا 8) (نزد حضرت) امیر نوح رسانید التماس را مبذول 9) (فرمودند) ونزد امیر تاش فرستادند که ایشانرا 10) (معاونت) نماید تاش لشکر جمع کرده با ایشان بگرگان آمد وفایق را براه 10a) (قومش) 11) (بفرستاد) موید الدوله در شهر گرگان حصار کرد قابوس وتاش وفایق مدت دو ماه در محاربه ومجادله قیام مینمودند ودر گرگان قحطی 12) (بیحد پیدا شد) تا درینوقت خبر وفات 5a) (عز) الدوله بموید الدوله رسانیدند او این سخن را فاش نمیکرد 12a) وبسر نزد مردم خبرها میفرستاد وعطایا میکرد 13) وفایق را فریب داد وچنان مقرر بود که چون او بجنگ 14) (رود) فایق بگریزد

1) غوته 2) فرموده اند 3) om. 3a) MM. om. 3b) MM. العنا 4) مقالبی اسیاف M. 5) مقالتی 5a) اضیاف ino 6) عضد 7) موید 8) ونجای 9) بحضرت M. 10) فرمود 10a) معاودت MM. 11) قمش 12) و بفرستادند 12a) پدید آمد om. و 13) add. و 14) بیرون آید

بدين قرار در سنه احدى وسبعين وثلاثمايه مويد الدوله از شهر بجنگ بيرون آمد وآغاز حرب كرد فايق همچنانكه قرار (1 (داده بود) بگريخت وتاش وفخر الدوله وقابوس بماندند وبالضروره بالفعل ايشان منهزم (2 (شدند) وبه نيشاپور رفتند ودرين زمان ديلمان بتصرف او درآمد فيروزان بن حسن فيروزان (3 (در ديلمان) بفرمان فخر الدولهٔ ديلمى بود وبولايت رى وقومش برادر فيروزان نصر بن الحسن فيروزان حاكم بود وازين واقعه خللى فاحش بر ملك سامانيان واقع (4 (شد) ابو (5 (الحسين) (5a (عتبى) كه در بخارا وزير بود باطراف نامه فرستاد تا بخراسان بنزد امير قابوس جمع (6 (شدند) وبر دفع مويد الدوله مدد فرمايند همچنان بر (7 (امر) امتثال نمودند وقابوس وفخر الدوله باميرتاش همراه بودند قضارا درين اثنا جمعى اتفاق كرده باملازمان خاص او ابو الحسين (5a (عتبى) را بقتل آوردند وازين سبب آنچه (8 (در) خاطر داشتند باطل گشت ودر بخارا از تركان فتنهٔ عظيم قايم شد ازين جهت امير تاش را نيز ببخارا بردند وكشندگان وزير را بدست (9 (آورده) بكشتند وبوقت غيبت تاش ابو (9a (الحسن) سيمجور وپسرش ابو على از خراسان بقابوس كس فرستادند كه اگر باما موافقت نمائى خراسان را بدست فروگيريم وباز نگذاريم كه امير تاش بدين ولايت آيد فايق اجابت كرد وايشان به نيشاپور آمدند وازآنجا بمرو شدند تا تاش (10 (را باز) بالشكر تمام بخراسان فرستادند جاعتى درميان آمدند

---

1) نمودو 2) كشتند 3) بودو, in M. بود del. 4) كشت 5) M. الحسن 5a) MM. عقبى 6) M. شد 7) امير 8) om. 9) آوردند و 9a) hic MM. الحسين 10) را باز; باز in M. del.

وصلح کردند بقراری که بلخ فایق را باشد ونیشاپور تاش را وهرات ابو علی سیمجور را وجمله مطیع نوح بن منصور باشند وعبد الله بن عُزیر را وزارت دادند باامیر تاش بد بود اول کار (1 (او) آن بود که تاش را عزل کرد وابو(1[a] (الحسن) سیمجور را اسفهسالاری خراسان داد ودرین میان موید الدوله وفات یافت وصاحب اعظم اسمعیل بن عباد بفخر الدوله کس فرستاد واورا طلب نمود فخر الدوله اول از نیشاپور بگرگان رفت آن ولایت را ضبط نمود وازآنجا بری (1[b] (رفت) وبتخت بنشست یفعل الله ما یشاء ویحکم ما یرید بیت ناامید ازلب کنار مباش * گرچه اندر میانهٔ غرقابی * بعد ازآن فخر الدوله بامیر تاش نامها نوشت که این همه ممالك ازآن تو خواهد بود بمکافات نیک که کردهٔ امیر تاش ازآن خوشدل گشت ولشکر بسیار بمدد تاش فرستاد (2 (وبعد ازآن فیروزان ابن الحسن را بادو هزار مرد دیگر از دیلمان مدد فرستاد) بفخر الدوله (3 (باز) سیمجور (3[a] بکرمان نزد ابو الفوارس پسر(3[b] (سعد) الدوله فرستاد ودو هزار مرد آورد (4 (وتاش) باحشم بسیار به نیشاپور (5 (آمد وحرب در پیوستند) تا آخر (1 (امیر) تاش منهزم (6 (شد) وبگرگان رفت فخر الدوله بصحرا آمد وسرای که آنجا بود بتاش رجوع نمود (7 (بافرش (8 (واوانی) (1 (وخزانه) (8[a] وسلاح خانه وغیرهم وتمامی ولایات گرگان (1 (ودهستان) وآبسگون(9 رابتصرف امیرتاش بگذاشت وخود بری رفت بیت دانی کرم کدام بود آنکه هرچه هست * بدهی بهر

1) om. 1a) MM. الحسین 1b) آمد 2) om. 3) و 3a) M. add. را 3b) imo عَضُد 4) و 5) پیوستند وجنک کردند 6) کشت 7) pro تا: با 8) واوانی 8a) om. خانه 9) add. ودهستان

که هست ونخواهی جزای خویش * وباز فخر الدوله از ری هر روزه (1 (از) جهت امیرتاش نعمتی میفرستاد (1a وتا سه سال در ری بماندند وبعد از آن امیرتاش بوسعید (1b شیبی را بری فرستاد ولشکر درخواست تا بخراسان رود فخر الدوله اسفار بن کردویه را بادو سه هزار مرد بمدد او فرستاد وچون بقومش رسیدند نصر بن الحسن فیروزان ایشان را مهمانی کرد وچون مست شدند جمعی (1c که ساخته وآماده کرده بودند درآمدند وابو سعید اسفار را بکشتند چون فخر الدوله ازین حال خبر یافت نزد امیر تاش (1d (نبشت) که تا اوّل بقومش آید (2 ونصر را جواب کافی بدهد وبعد از آن بجانب خراسان (3 (روان گردد) (3a وچون (4 (نصر) خبر یافت نزد امیرتاش (4 (بالتماس) وتضرع کس فرستاد وعذرها خواست (5 امیر تاش بفخر الدوله شفیع اوگشت تا از سر جرم او بگذشت وبهآء الدوله در شعبان سنه احدی (5a (وثمانین) وثلاثمایه (6 (الطایع) بالله خلیفه را بگرفت ودربند کرد وقادر خلیفه را بمسند خلافت (7 (بنشاند) فخر الدوله از برادرزادهٔ خود آزرده بود از ری بخوزستان رفت وببصره لشکر فرستاد ومدتی در گفت‌وگوی بود ودرین مدت درگرگان وبای عظیم افتاد وامیرتاش وبسیاری (8 از مردم او فوت شدند القصه درین مدت امیر شمس المعالی قابوس قریب هجده سال بخوزستان بماند وبر انقلاب حالات وتصاریف ایام وحوادث روزگار مصابرت مینمود اما در مروت (9 (وعلو) همت هیچ نقصانی نداشت وطراوت

---

1) om. 1a) om. و 1b) OM. semper شبیبی 1c) MM. add. را 1d) بنوشت 2) که om.
pro و: چون 3) رود 3a) MM. add. تا post و 4) صفت التماس, in M. صفت و del.
5) add. و 5a) MM. وثلاثین 6) الطایر 7) بنشانند 8) add. از 9) وعلوّی

حال ورونق احوال او کم نشد وهیچکس از امرای کبار خراسان نبود که مأمول احسان ومشمول امتنان او نگشته بودند ودرین مدت ملوك آل سامان میکوشیدند که اورا بمقر عز وجلالت [1] براد او برسانند اما بسبب نزول عوارض ونوازل مِحَن وفتَن [2] (تیر) تمنای ایشان بهدف مراد [3] (نمیرسید) واو چون کوه بر زحمت عواصف وصدمت زلازل مصابرت میکرد ودانست که اضطراب در محنت جز تعب ومحن نمی افزاید بیت شبی خوش هرکه باجانان [3a] بروز آرد * بسی شب روز گرداند بتاریکی وتنهائی * چون امیر ناصر الدین سبکتگین بخراسان رفت وابو علی سیمجور [3b] (را) از خراسان بدر کرد وبملاقات امیر قابوس ارتیاح نمود وخواست که بمعاونت او [4] (قیام) نماید سفر بلخ در پیش آمد ومنع آن قصد کرد تا کار ابو علی بزوال رسید وبسبب آن ابو القاسم سیمجور دگر باره بخراسان عود نمود [5] (وباقابوس) ملاقات تازه کرد وباهم الطاف واعطاف بسیار نمودند وفخر الدوله را لشکری فراوان بود تا ناصر الدین نزد ایلك خان فرستاد وده هزار سوار مدد طلبید تا بامیر شمس المعالی دهد وخود ببلخ رفت [6] (وتدبیر) موافق [7] (تقدیر) نیفتاد وامیر ناصر الدین قبل از وصول رسول ولشکر بدار البقا پیوست عربیه بجدّ لا بجد كلّ امرٍ * فما جدَّ بلا جد [8] (مجدّ) بیت آن میسر شود بکوشش وجهد * که قضا بخشد وقدر خواهد * وسلطان محمود جهت واقعهٔ پدر وتشویش حال غزنه از آن مهم باز ماند تا چون فخر الدوله نیز وفات یافت ابو القاسم که در قومش بود

1) al. add. او 2) نیز 3) نرسید 3a) M. add. همی خواهد 3b) om. 4) اقدام 5) وقابوس 6) M. تدبیر 7) وتقدیر 8) بمجد

نزد قابوس (1 کس فرستاد واز خلوّ عرصهٔ ولایت خبر داد واورا بخواند تا ولایت تسلیم کند وازری فیروزان ابن الحسن را بجرجان فرستاده بودند بالشکر بسیار چون قابوس بجرجان نزدیک رسید ازآنجا مکتوبی (1a (بابو) القاسم سیمجور آوردند که ولایت قهستان رجوع بدو شد قابوس را در راه (2 (بگذاشت) وباسفراین شد وشمس المعالی بخجالتی چنین باز گردید وبه نیشاپور آمد وچون دانست که کار آل سامانیان روز بروز در نقصانست واز هر گوشهٔ وهمی واز هر طرفی (3 (ثلمهٔ) حادث می شود ازیشان طمع بر گرفت (4 (ویتدبیر) کار خود مشغول شد اصفهبد شهریار (4a (بن دارای بن رستم) بن شروین را بنواحی شهریار فرستاد تا آن ولایت را مستخلص گرداند وبارستم بن المرزبان که خال مجد الدوله رستم بن فخر الدوله بود اصفهبد بمصاف درآمد واورا بشکست واز لشکری وی غنیمتی بسیار حاصل کرد وخطبه بنام شمس المعالی فرمود خواندند (4b (وباتی) بن سعید در میان جمعی از لشکر گیلان در رستمدار مقیم بود وبا ایشان بظاهر (5 (تودد) مینمود اما بباطن در هواداری قابوس سعی مینمود ونصر بن الحسن فیروزان بسبب قحطی که در دیلم حادث شده بود برستمدار آمد واصفهبد ابو الفضل استندار را (6 بند کرد وچندان در قید داشت که وفات یافت (4b (وباتی) بانصر (6a (بن الحسن) محبت بنیاد نهاد ومتوجه آمل شد وحاجب ابو العباس بالشکر ری در (6a (آمل) آمد چون (7 (مقاتله) کردند ابو العباس بهزیمت رفت وایشان آمل (6a (را) متصرف (8 (گشتند) (4b (وباتی) آن حال را بامیر قابوس (9 (خبر) داد وطاعت او اظهار کرد تا (4b (باتی)

1) M. add. و 1a) ابو 2) بگذاشتند 3) مثمه 4) وتدبیر 4a) Ot. om. 4b) Ot. بائی
OM. بابی 5) شود و 6) add. در 6a) om. 7) مقابله 8) شدند 9) al. شرح

درآمل از نصر جدا شد وباستراباد رفت واظهار محبت قابوس کرد تا از لشکر گیلان هرکه بر ولای شمس المعالی باصفهبد نوشت که (1 (بباتی) پیوندد همچنان بباتی پیوست وچون فیروزان بن الحسن خبر اجتماع واتفاق ایشان شنید بمحاربه (1a (ومجادلهٔ) ایشان قیام (2 (نمود) جنگ عظیم کردند چنانچه نزدیک بود که (1 (باتی) شکسته شود جمعی از کرد وعرب که لشکری فیروزان بودند بشعار شمس المعالی ندا کردند (1 (وبباتی) بگردیدند فیروزان منهزم گشت لشکر (1 (باتی) در عقب او تاختند تا اورا بگرفتند وروی بجرجان نهادند در همان موضع سالار (2a (خرکاش) که از جملهٔ اقارب قابوس بود بمقاومت ایشان باستاد وچون این بشارت بشمس المعالی امیر قابوس (2b (رسانیدند) بدانست که (3 (روز) محنت (4 (بسری) شد وروزگار اقبال روی نمود بیت

آخر این تیره شب هجر بپایان آمد * آخر (5 (این) درد مرا نوبت درمان (6 (آمد) * چند گردم چو فلك گرد جهان سرگردان * آخر این گردش من نیز بسامان آمد *

قابوس روی بجرجان نهاد ودر شعبان سنه ثمان وثمانین وثلاثمایه درمسند ملك خود متمکن شد وچون آن لشکر بانهزام بری رفتند ملامت بسیار یافتند ابو علی حمویه که وزیر بود ده هزار مرد از ترك وعرب ودیلم فراهم آورد ومنوچهر بن قابوس که نزد ایشان (7 (بود) باالسفار بن کردویه وابو العباس بن (7a (جاتی) وعبد الملك بن ماکان وموسی (7b (بن حاجب) وبیستون بن (8 (تجاسف وکنار) بن فیروزان (9 (ورشاموج) بطرف جرجان

1) cf. p. ۱۹۱ 4b). 1a) om. al. add. 2) M. نمودند 2a) MM. جرکاش 2b) رسیدند 3) V. et al. ایام 4) سر 5) om. 6) M. آید 7) M. بوده 7a) OM. جاءی 7b) OM. الحاجب
8) تجاسف وکتار Ot. کناز, تیجاسپ all. کتّان, کیار, کیان 9) ورشاموح

روان شد ¹⁾ بيت همه مردان مرد بافرهنگ * همه شيران تند درگه جنگ * واينجماعت اركان دولت ديالم بودند چون بولايت شهريار رسيدند شمس المعالى دل بمقاومت ايشان نهاد واميد بعون بارى تعالى واثق داشت وابو على[1a] حمويه [2] (بنصر) بن حسن فيروزان نوشت وگفت چون قرابت تو بامجد الدوله مستحكمست عقل چنان اقتضا ميكند كه مدد ومعاونت دريغ ندارى وولايت قومش را نيز [3] (بتو) رجوع ميرود ونصر بن الحسن [4] بدين لمعهٔ پر برق منخدع گشت وكوچ كرد چون بسارى رسيد راه جرجان را از جانب چپ بگذاشت واز جانب راست برفت چون نزديك قومش رسيد سرّ ضمير خود را اظهار كرد وانديشه كه درباب مطاوعت مجد الدولة در دل داشت باتباع خود درميان نهاد وكلمهٔ مختلفه بر زبان راند جمعى بولايت استندار رفتند وبعضى ميل جرجان كردند ونصر بابقاياى لشكر بقومش رفت وبابو على[1a] حمويه كس فرستاد [4a] (وازو) قلعهٔ درخواست كرد كه بدان مستظهر شود ورحل[5] وثقل خود آنجا برد قلعهٔ [6] (جومند را) بدو دادند واو رخت وبنهٔ خود را آنجا برد وچون ابو على آن [7] (رخت) را مشاهده كرد واز اثر شر وغوايل نصر آگاه [8] (شد) رو بسارى نهاد وبرعزم جرجان روان شد وچون بدانجا رسيد منوچهر بسر [9] (قاصدى) بنزد پدر فرستاد واز معرض عقوق[9a] (واهمال حقوق) تجاوز ننمود وعذر خواست ودرين وقت ابو على از [10] (بيستون بن) تجاسف بسبب قرابت او [10b] (انديشيد) [11] بمخالفت

1) add. بيت 1a) Ot. semper بن حوله, at OM. بن حويه 2) ونصر 3) بدو 4) add. فيروزان 4a) om. و alt. 5) om. و 6) sic OM. V. جوزمندر M. جومندر 7) M. رخنه 8) شد 9) قاصد 9a) om. 10) (?) بنيون; pro بن in MM. و, v. p. ۱۹۲, 8. 10b) in MM. deest. OM. 11) فارتاع ابو على اى خاف مخالفت را

مستعد (1 (شد) تا قابوس اورا گرفته بری فرستاد وخود بجرجان رفت وبر ظاهر شهر بجانب مشهد داعی فرود آمد واصحاب شمس المعالی امیر قابوس دل بر مقاومت (2 (نهادند) واز بام تا شام در مقاومت (3 (میکوشیدند) ودو ماه متوالی (4 (ما بین) ایشان محاربه ومجادله میبود تا در جرجان قحطی برخاست وطعام نایافت شد لشکر خصم از جانب مشهد بسبب قلت زاد بجانب محمداباد نشستند تا از طرف (4a (چناشک) علوفه بدست آوردند (5 (وبسبب تواتر امطار) از طلب علوفه وزاد بازماندند وطوفانی برخاست چون اصحاب قابوس ایشان را در آن محنت دیدند از حصار بدر آمدند واز مطلع فلق تا (6 (مقطع) شفق بحرب وقتال اشتغال نمودند ویکهزار وسیصد مرد را از ایشان بکشتند واسفهسالار بن (6a (گورنگیج) وزرهوای وجستان بن اشکلی وحیدر بن سالار ومحمد بن (7 (وهسودانرا) اسیر (8 (بگرفتند) واز حشم وخیل ایشان غنیمتها گرفتند وشمس المعالی (8a (امیر) قابوس شکر باری تعالی بتقدیم رسانید بیت آن کرد در مصاف دم تیغ هندیت * کابن سبکتگین نکند در بلاد هند * وچون ابو علی حمویه از آن هزیمت بقومش (9 (رسید) بنصر فیروزان نامه نوشت واورا بر سبیل استعجال پیش خواند وکوچ کرد (10 وبجانب ری رفت نصر در سمنان بابو علی رسید در آنجا توقف کردند ونزد مجد الدوله فرستادند جهت مدد تا بعد از مدتی (10a (پسر سبکتگین) حاجبی را (10b (باششصد) سوار ترك بمدد او (11 (فرستاد) قابوس

1) کشت 2) sic al. M. et V. نهاد 3) sic al. M. et V. میکوشید 4) میان 4a) دو چاشک in M. eras. 5) تواترا نظار 6) M. منقطع 6a) sic OM. in M. کورر ایکنج ابن بکتگین 7) وهودانرا 8) کرفتند 8a) om. 9) رسیدند 10) add. و 10a) OM. 10b) sic Ot. MM. باشصت 11) فرستادند

(1 (باتی بن سعید) را بمحاربت ایشان روانه کرد وباصفهبد شهریار (1[a] (نامهٔ) نوشت تا در صحبت او منتظم شود باتی روی (2 (بنصر) آورد وبشرایط (3 (تحفظ وتیقظ) قیام ننمود نصر به پیش باز او رفت وسر راهارا نگاه میداشت ناگاه باتی (1[a] (بروی) برسید واز مکاید نصر غافل بود ولشکر متفرق درعقب بودند باتی زمانی (4 محاربه (5 (کرد وآخر منهزم شد وبرفت واین فتح (5[a] نزد مجد الدوله وقعی تمام (6 (داشت) ومکان ومنزلت او معمور وافزوده گشت مجد الدوله خال خود رستم بن مرزبانرا باسه هزار مرد بمدد او فرستاد واصفهبدی نواحی شهریار را بدو حواله کرد نصر تا دماوند باستقبال او بیامد (7 وولایت را مستخلص (8 (گردانید) واصفهبد شهریار بساری رفت (9 (وبمنوچهر) بن شمس المعالی امیرقابوس التجا (10 (کرد) ودر نواحی (11 (فریم) نقصانی غله پیدا شد که تردد لشکر از (12 چه بیرون واقع شده بود (13 (نصر ازین سبب از رستم باز ماند واز مصاحبت او دور گشت اصفهبد چون رستم را از مدد (13) نصر خالی یافت بروتاخت واورا از ولایت بیرون کرد واو بری رفت ودر (13[a] (آن) ایام ابو نصر بن محمود الحاجب پیش شمس المعالی آمده بود شمس المعالی اورا بمقابلهٔ نصر فرستاد چند نوبت بر نصر دوانید تا سپاه اورا (14 (متفرق) ساخت (15 (ونصر) بهزیمت تمام بسمنان افتاد ومنکوب ومخذول ماند بعد ازآن مجد الدوله وشمس المعالی باهم صلح کردند وخواستند که نصررا در بند آرند تا درفتنه مرتفع گردد نصر خبر یافت که

---

1) Ot. باتی بن سعید OM. بابی in MM. pro بو ;بن; v. p. ١٩١, 4[b]). 1[a]) om. 2) نصر 3) sic Ot. V. بحفظ وبتعن .M وتیقن 4) add. در 5) قیام نمود om. و 5[a]) M. add. را del. 6) بود 7) add. و 8) کرد 9) ومنوچهر 10) نمود 11) هریم OM. فرّیم 12) add. هر 13) — 13) om. 13[a]) in MM. deest. 14) منهزم 15) و

ارسلان هندوبچه والی قهستان که از امرای سلطان محمود غازی بود بر سر ابو القاسم سیمجور تاخت آورد واورا بولایت (1 (جناباد) انداخت در حال نزد او رفت واورا بر قصد ری تحریض داد ابو القاسم (1a (سیمجور) بدین وسیله فریفته شد وتا خوار بیامد (2 (لشکرری) بمحاربت او آمدند چون صولت آن شیران را بدیدند خجل وپشیمان شدند .وخایبا وخاسرا باز گشتند شمس المعالی جمعی عساکر را (2a (بمقابلهٔ) ایشان فرستاد تا حواشی ولایت را از تعرض ایشان نگاه دارد ایشان نا امید شده روی بسلطان محمود نهادند (3 ونصر مدتی ملازم درگاه بود سلطان ولایت بیار (3a وگمند را بدو داد وآنجا قرار گرفت وچون عرصهٔ آن ولایت تنگ بود قناعت نتواست کرد واضطراب مینمود تا از ری اورا بانواع حیلت بفریفتند (4 (وبکمند) مکر بجانب خود بکشیدند (5 (وبه حبل) (5a (اسار) محکم به بستند وبقلعهٔ استوناوند فرستادند شمس المعالی باستخلاص قلاع آن نواحی پرداخت وجملهٔ آن را بتصرف درآورد اصفهبد شهریار در اثنای این حال سلسلهٔ این محبت را بجنبانید وبکثرت لشکر واموال مغرور شد واز ری رستم مرزبانرا (5b باصنادید دیالم بمحاربت او (6 (فرستاد) وبیستون بن تجاسف را که قبل ازین بتهمت (7 (موالات) قابوس گرفتار شده بود باجملهٔ آن لشکر بفرستادند واصفهبد را بشکستند واسیر بگرفتند رستم بن مرزبان بدعوت قابوس ندا کرد وبسبب وحشتی که از اهل ری داشت خطبه بنام شمس المعالی

---

1) Ot. J. الجنابذ recte. 1a) MM. ارسلان 2) M. لشکری 2a) al. بمقاتله 3) om. و
3a) OM. جومند, v. p.۱۹۳, 6). 4) M. وکمند 5) وبرسل M. وبر 5a) MM. آثار 5b)
om. 6) با فرستادند 7) مولات

فرمود خواندند واحوال خود بقابوس عرضه کرد وبیستون بوصول ولی نعمتی خود خوشدل شد ومملکت گیلان (1 (باسرها) بمملکت جرجان وطبرستان مضاف ساير ممالك او گشت شمس المعالی گیلان را بفرزند خود منوچهر داد. حدود رویان وچالوس (2 واستندار بکلی مستخلص (3 (کرد) شمس المعالی باسلطان محمود غازی بعهد وپیمان متابعت (4 (کرد) ورسولان فرستاد وموالات ومصافات نمود وبعدل وداد ممالك خود آراسته (5 (گردانید)

ذکر خاتمت کار شمس المعالی (5a (قابوس) بن وشمگیر وحکومت (5b (منوچهر بن) قابوس بن وشمگیر شمس المعالی

هرچند عادل بود اما بیحد سیاست میکرد وبدخوی بود چنانچه از سطوت او هیچکس ایمن نبود واز امرا وخدم وحواشی خود (6 بسیاری را بقتل آورد ودلها ازو نفرت یافته بود تا تمامی مردم بخلع طاعت او یکدل شدند واو از جرجان بعسکر چناشک تحویل کرد واز اندیشهٔ مفاسد ایشان بیخبر (6a (بود) تا شبی (6b (به) پیرامن قصر او درآمدند وفرو گرفتند واسباب ومراکب او را (7 (فرو) گرفتند وغارت کردند (7a (وخاص) بدافعت او برخاستند تا از مضرت (7b (او را) ایمن کردند وچون مقصود قوم حاصل نشد بجرجان رفتند وبتغلب وتطاول شهر را فروگرفتند وامیر منوچهر را از طبرستان بخواندند وچون (8 (او) حال را چنان دید تا تدارك آن حال بکند بدان مبادرت نمود چون بجرجان رسید لشکر (9 (را) آشفته دید وکار از دست رفته طبقات لشکری بدو پیغام دادند

1) sic Ot. V. M. باسیرها 2) pro و M. بااستراباد 3) را 4) کردانید 5) جست کرد
5a) om. 5b) in MM. deest 6) M. hîc add. را 6a) بود in MM. deest. 6b) om. 7) M. فرا 7a) imo خواص 7b) MM. او 8) ازو 9) om.

که بخلع وعزل پدر باما موافقت (1 (نمای) تا همه برغبتی صادق خدمت ترا کمر بندهگی به بندیم واگر نه بدیگری بیعت خواهیم کرد امیر منوچهر بجز مدارا چارهٔ ندید تا مادهٔ فتنه متزاید نگردد شمس المعالی چون اجتماع کار ایشان بر عناد وفساد دید (2 (باخواص) ومالیك (2a ورحل (2a وثقل خود ببسطام تحویل کرد وچون لشکر ازو خبر داشتند منوچهر را بر محاربت او تکلیف کردند تا بالضروره باایشان برفت وشریرا (3 (بشر) دفع میکرد چون بنزدیک قابوس رسید قابوس پسر را نزد خود خواند ومنوچهر زمین خدمت ببوسید واشک از دیده باریدن گرفت شمس المعالی روی او ببوسید وتسلی داد وگفت غایت کار من اینست که بوراثت من ملك بتو رسد خاتم ملك خودرا بدو داد وبدان قرار یافت که شمس المعالی بقلعهٔ چناشک بنشیند وبعبادت مشغول گردد وملك را بمنوچهر (3a (باز) گذارد همچنان قابوس بقلعه رفت ومنوچهر بجرجان آمد وبضبط امور واستمالت صدور وجمهور مشغول (4 (شد) لشکر را از (4a دولت سابقهٔ او (4b طمانینه بحاصل (5 (نیامد) تا در مفرش فراش او رفتند وشمس المعالی امیر قابوس را بدرجهٔ شهادت رسانیدند ومراد خود رسیدند بیت ای پادشاه روی زمین دور از آن تست * اندیشهٔ تغلب دوران کن وزمان * بیخی نشان که دولت باقیت بر دهد * کین باغ عمر گاه بهار است (5a وگه خزان * ووقوع این حادثه در سنه تسع واربعمایه بود والقادر بالله خلیفه نزد منوچهر تعزیت نامهٔ پدر بنوشت (6 (وتولیت) نامه ارسال داشت واورا فلك المعالی منوچهر

1) نماید 2) M. باخاص 2a) om. و 3) بسری 3a) om. 4) کشت 4a) quidni صولت,
s. زلت om. او? 4b) طمانیه 5) آمد 5a) om. و 6) وتولید Ot. توکید.

لقب بخشید واو باسلطان محمود غازی موالات ومصافات نمود وبمتابعت ومشایعت دولت (1 او استظهار مینمود وبر ممالك جرجان وطبرستان وقومش شعار دعوت سلطان ظاهر (2 (میگردانید) (3 وپنجاهزار دینار (4 (ملتزم) شد که هر سال بخزانهٔ او (5 (رساند ودر وقت نهضت سلطان جهت غزو (5a (نار این) ازو لشکر خواست یکهزار مرد بفرستاد وچون آثار مساعی او بحضرت سلطان بموقع قبول پیوست دختر خود را بدو داد وچون کار فلك المعالی بظاهرت آن مصاهرت قوام پذیرفت جمعی را که بقتل شمس المعالی اقدام نموده بودند بقتل آورد وپسر (6 (خرکاش) که خویش عاق ومایهٔ شقاق بود از میانه بگریخت وآواره شد ومدتی بفراغ دل روزگار بگذرانید تا در سنه اربع (7 وعشرین واربعمایه فرمان حق یافت وفرزندش امیر باکالنجار (7a (بن منوچهر) بعد ازآن بجای پدر بنشست ودر زمان دولت سلطان مسعود محمود والی طبرستان (7a (او بود) ودر سنه خمس وعشرین واربعمایه (7b سلطانمسعود عازم گرگان شد باکالنجار رسولان فرستاد وفرمود که پادشاه بخانهٔ خود می آید بندهام وفرمان بردار ومیان بر حکم (7 وفرمان بسته دارم اما سلطان با او بسیار (8 (حجاف) نمود وطلب خیرها فوق طوق او نمود (9 باکالنجار فرستاد که اگر پادشاه را (9a (این جانب) بایستی نه بدین شیوه حکم (10 (فرمودی) بنده بقلعهٔ (11 (چند که از) پدران میراث یافته است قناعت میکند وولایت (7 ورعیت ازآن پادشاهست وخود بقلعهٔ متحصن شد وشهر وولایت مازندران را

1) add. او 2) میکرد 3) وپنجاه هزار 4) M. تمیزم 5) M. رسانیده om. و 5a) sic Ot. V. مادرین, al. ماردین? 6) sic V. et al. M. جرکاش 7) om. و 7a) om. 7b) MM. سلطانمحمود 8) M. احجاف 9) add. و 9a) C. اجابت بندکان V. om. این 10) میفرمودی 11) C. جندر; چندکه in MM. deest.

بگذاشت وسلطانرا نیز از آن (1 (بیرحیها) که فرموذ (2 (کرد مال) از آن (3 (زیاده) هم حاصل نشد وچون هوا گرم شد بالضروره بازگشتند ودر آن وقت که سلطان از مازندران بگرگان رسید از خراسان خبر آمد که ترکان سلجوق دو هزار مرد بمرو رسیدند وپسران سلجوق (4 (یغمر) (5 (وبوغا) بدیشان پیوستند واول خروج آل سلجوق بود واستیصال آل محمود (6 (بحیثیتی) بود که (6a (چغر) بیک داود بخوارزم رفت وملك خوارزم بدو مسلم شد وبگرگان وطبرستان آمد واز مازندران بری رفت (7 آل وشمگیر را طراوتی نماند اکثر ولایت که در هامون بود امرای آل سلجوق بدست آوردند وایشان (8 (بقلاع) وکوهستانها رفتند تا در سنه (9 (احدی) واربعین واربعمایه باکالنجار وفات یافت امیر (9a (کیکاوس) بن اسکندر بن قابوس که واضع قابوس نامه است از ولایت کوهستان آنچه بتصرف باکالنجار (9b عم زادهٔ او بود حاکم شد ودر (10 (سنه اثنا) وستین واربعمایه او نیز بدار البقا پیوست (10a (وفرزندش) امیر گیلانشاه بن (11 (کیکاوس) بعد از پدر بحکومت بنشست اما اندك ولایت بتصرف او بود که امرای سلجوق را قوت وشوکت زیاده (12 (گشت) والباقی را بتصرف (13 (در آوردند) تا بعد از آن درزمان سلطان ملك شاه (14 حسن صباح (15 (ملحد) خروج (16 (کرد) وممالك کوهستان را مستولی شد وقطع حکومت (17 اولاد وشمگیر بن زیار اوکرد واین واقعه در سنه سبعین واربعمایه بود (18 ذکر انساب آل وشمگیر وهو گیلان شاه بن (19 کیکاوس تا حیثیتی

1) C. رسمیها 2) بی رسمیها 3) کردن 4) زیاد 5) ?بیغو au بغمره 6) وبوقا 6a) جعفر 7) add. و 8) M. قلاع 9) احد 9a) sic C. Ch. al. MM. کاوس 9b) MM. add. که 10) اثنه 10a) om. 11) کاوس 12) کشته بود 13) در آورده بودند 14) add. و 15) ملاحدات 16) M. کردهٔ 17) add. اولاد 18) add در 19) کاوس

بن اسکندر بن قابوس بن وشمگیر (1 (بن) زیار وقابوس را فرزند دیگر بود منوچهر نام ومنوچهر را فرزند دیگر بود باکالنجار (1 (نام) که ذکر او رفت در حکومت (1a او (1b وشمگیر برادر دیگر داشت (1c (مرداویج) نام واو در سنه احدی وثلاثین وثلاثمایه وفات یافت

فصل در ذکر آل باوند وابتدای حکومت ایشان وذکر (2 (آنکه) ملك الجبال ایشانرا چرا میگفتند

در تاریخ اکابر سلف چنان مسطوراست وبتخصیص این حکایت از تالیف مولانا اولیاء الله آملی المرحوم نوشته شده که (3 (پادشاهی) طبرستان تا بعهد قباد بن فیروز که پدر انوشیروانست درخاندان (3a جنفشاه مانده بود چنانکه شمهٔ از آن قبل ازین ذکر (4 (رفت) وچون چنانکه عادت تصاریف زمانست مقراض روزگار اسباب انساب ایشانرا بانقراض رسانید والباقی هو الله الواحد القهار قباد ازین آگاهی یافت پسر بزرگترین خود کیوس را بایالت طبرستان فرستاد وکیوس مرد شجاع وباهیبت بود اهل طبرستانرا بااو انسی پدید آمد کیوس بمظاهرت ایشان همه خراسان را از ترکان خالی (5 (کرد) تا اتفاق افتاد که در عهد قباد مزدك دعوت نبوت کرد وچون ابلیس چندان تلبیس (6 (بنیاد نهاد) که قباد از سر جهل ونادانی بدو (7 (بگردید) ومزدك در باب اباحت اموال واراقهٔ دما واستحلال (7a (فروج) خلایق سعی تمام میکرد وباستظهار قباد آن کار (8 (را) پیش می برد انوشیروان که (9 (کهتر) پسر قباد بود در (10 (اطفای) نایرهٔ آن فتنه سعی بلیغ میفرمود

1) om. 1a) او in MM deest 1b) add. و 1c) all. مرداویز, مرداونج 2) (cum آ) سیامک
3) پادشاه 3a) hîc M. جسغنشاه cf p. ۳۱, 1a). 4) M. رفته بود 5) کرده 6) کرد 7) بکردیدند 7a) خروج 8) om. 9) کهترین 10) اطای, sed quid erasum.

وبتدبیر ورای صایب وتائید الٰهی که وَیَأْبَی اللّٰهُ اِلَّا اَنْ یُتِمَّ نُورَهُ بجای رسانید
که مزدك ملعون واصحاب وامة (1 (وامنای) دعوت اورا هلاك گردانید
وبدار البوار رسانید فقُطِعَ دابِرُ القومِ الَّذِینَ ظَلَمُوا والحمد لله رب العالمین
واین اول عدلی بود که از انوشیروان صدور یافت تا ببرکت آن سعی
جمیل (2 آوازهٔ عدل وداد او در افواه افتاد (3 روایت از جابر بن عبد
الله انصاری علیه الرحمة روایت کرده‌اند که گفت از رسول صلی الله علیه
(4 (وآله) پرسیدم که یا رسول الله ما ذا فعل (4a (الله) بکسری یعنی خدای
تعالی باکسری چه کرد (4b (جواب) فرمود که یا جابر سألتنی عمّا سئلت عنه
اخی جبرئیل فقال (5 (همت) ان اسأل الله عزوجل عن ذلك (6 (فاذا) الندآء
من تحت العرش ما کنتُ اعذب بالنار ملوکاً عمّروا بلادی (6a ونعشوا
عبادی یعنی ای جابر مرا سوال کردی از آنچه من از جبرئیل سوال کردم
جبرئیل گفت که من قصد کردم که از خدای تعالی همین سوال کنم (7 ناگاه
ندا آمد (8 که من نسوزانم بآتش (5 (دوزخ) بندگانی را که عمارت بلاد
ورعایت عباد من کرده باشند بنو امیّه باعز ودولت (5 (اسلام) بشومی ظلم
وبیداد که باخلق کردند (9 (کار) ایشان بجای رسید که بر سر منبر ودل
محراب وروی دفتر هرجا که ذکر ایشان برآید خلق زبان بنفرین وتهجی
میکشایند وانوشیروان باظلمت کفر وبدعت آتش پرستی که داشت بسبب
شفقت که بازیردستان داشت ورعایت جانب مظلومان (10 (که) میکرد

---

1) وابنای 2) add. و 3) in marg. M. add. حکایت, M. روایتست 4) السلام 4a) om. 4b) بجواب 5) om. 6) om. 6a) اذّا 7) add. و 8) add. همی 9) از زیر عرش 10) om. کاری

کارش بمقامی انجامید که خواجهٔ هر دو عالم مصطفی معلی صلوات الله علیه بولادت خود در ایام دولت او تفاخر میکند که وُلدتُ فی زمن الملك العادل بعد از چندان سداد بیوم النشاد رسید چون خبر وفات قباد بخاقان (1 (ترك) رسید علم شماتت برافراشت وسپاه برلب جیحون آورد وانوشیروان نزد برادر مهتر خود کیوس نامه بنوشت که لشکر عرب وعجم جمع کرده‌ام باید که تو هم آماده باشی تا چون بخراسان برسم بمن پیوندی (1a وخاقانرا بدانچه کرد گوشمالی بدهیم وپشیمان سازیم کیوس مردم طبرستانرا جمع کرده بخراسان رفت واهل خراسان را فراهم آورده (2 باسپاه گران رو بخاقان نهاد وباندك مدت اورا منهزم (3 (گردانید) واز آب بگذرانید وخزاین وغنایم اورا بتصرف درآورد (2 از خویشان خود هوشنگ نام را بنیابت خود بخوارزم بنشاند ولشکر (3a (بقزوین) برد وتا (4 (بنهرواله) نواب وعمال خود بنشاند وخراج ترکستان وهندوستان (4a (را) بستاند وبانصرة بطبرستان آمد ویکی را باغنایم وهدایا نزد برادر خود شاه انوشیروان (5 فرستاد وپیغام داد که تو (6 (بچندین) سال از من کهتری ومن بی مدد ومعونهٔ تو خاقانرا بشکستم وخراج از هندوستان (7 (وترك) بستدم روا نباشد که تو تاجدار باشی ومن طرف دار تخت وتاج وخزاین بمن بسپار که (8 طرفی از ممالك که بهتر باشد ودر دل تو شیرین تر بود باقطاع بتو دهم انوشیروان چون نوشتهٔ اورا بخواند وگفتهٔ اورا بشنید جواب فرمود

---

1) om. 1a) pro و: وتا 2) add. و 3) ساخت 3a) C. بغزنین recte. 4) بندواله 4a) om.
5) add. شاه 6) بجند 7) وترکستان 8) add. تا

که ای برادر آب(1 (وبال) بغربال میتمائی که پادشاهی وسروری بعز ایزدیست
(1a (نه) بهتری سال وکهتری ملك وپادشاهی چنانکه محبوب آن برادر است
مطلوب ومرغوب همه خلق است ولیکن یزدان کیوس را از انوشیروان (2
(بهتر) می شناسد جهان خدایراست بهر که میخواهد میدهد قوله تعالی
قل اللّهم مالك الملك توتی والملك من تشاء وتنزع الملك من تشاء برادر
باید که دیوان وساوس را محو کند که پدر بوقت وفات موبدان را بخواند
ومشورت ملك باخدای بزرگ کرد(3 وبعد از استخاره واستجاره تاج وتخت رابمن
حواله نمود وچه عجب باشد که کهتر بهتر شاه گردد کیوس چون جواب شنید
لشکر بیاراست واز طبرستان رو بدین نهاد وبمصاف برادر قیام نمود
قضای ربانی(4 را بدست انوشیروان گرفتار گشت بعد از چند روز انوشیروان
نزد او فرستاد که ترا فردا بدیوان حاضر می باید شد وبحضور موبدان
بگناه خود معترف(5 (شو) تا بند از تو بردارم وگناه ترا عفو کنم وولایت بتو
بسپارم وترا بملك تو باز فرستم کیوس گفت(5a (که) مردن را ازین مذلت
بهتر میدانم وبدین معنی رضا نداد انوشیروان بحکم الملك العقیم بجز قتل
برادر چارهٔ دیگر(6 (ندید وهمان شب بفرمود تا هلاکش کردند وفرزند
او شاپور را بدین نزد خود نگاه(7 (میداشت) چنانکه ذکر رفت طبرستانرا
باولاد سوخرا داد وهر ملکی را که کیوس متصرف بود بتفرقه (8 بسروری
سپرد تا کسری نیز از (9 دنیای(10 (دون) رحلت نمود وفرزند او(11 (هرمز)

---

1) om. 1a) به 2) نیکو 3) om. 4) add. و 5) را 5a) می باید شد 6) om. نداشت
7) و 8) داشت 9) add. و 10) add. ین 11) فانی هرمزد

بجای پدر بنشست ودوازده سال جهانداری کرد شاپور در عهد او وفات یافت وازو 1) (باو) نام پسری بماند واین باو خدمت 1a) (پرویز) کردی وبا او بملك روم رفت وبحرب بهرام چوبین هنرها نمود چون خسرو بپادشاهی رسید اصطخر وآذربایجان وعراق وطبرستانرا بباو داد تا چون شیرویه شوم پدر خویش خسرو را بقتل آورد وخانه وسرای اورا در مداین خراب کرد واموال واسباب را نیز بتاراج داد شیرویه نیز مکافات خود دید از دست زمانه بدانچه دید والله اعلم بالصواب بیت اگر بد کنی کیفرش 1b) (خود بری) * نه چشم زمانه بخواب اندر است * بر ایوانها نقش بیژن هنوز * بزندان افراسیاب اندر است * آزرمی دخت را برتخت نشاندند وآزرمی آن ملکه است که خواجهٔ عالم مصطفی معلا در حق او میفرماید که ویل لامة ملکتها النساء بزرگان پای تخت آزرمی دخت را برآن داشتند که باورا 2) (بخدمت) خود خواند وسپاه را بدو سپارد نزد باو مثال نوشتند که بدیوان حاضر شود باو جواب داد 3) که بخدمت عورات جز مردم بی ثبات راضی نشوند وبآتش گاه رفت وبعبادت مشغول 4) (شد) تا جهانداری یزدجرد 5) (بن) شهریار را مسلم 6) (گشت) ولشکر اسلام بقادسیه بااو حرب کردند ورستم فرخ زادرا که سردار عجم بود بشکستند یزدجرد بهزیمت بری افتاد باو خدمت او کرد واجازت طلبیده بطبرستان آمد تا آتشکدهٔ 6a) (پدر) را زیارت کند چون بطبرستان رسید خبر واقعهٔ غدر 7) (ماهوی) سوری که بایزدجرد کرد واورا هلاك گردانید شایع گشت

1) C. hic شیدوس 1a) پرویز 1b) al. خود کشی 2) بدرگاه 3) add. که 4) گشت
5) om. 6) شد 6a) C. جد او کیوس 7) ماهی, all. ماهویه

1) باو سر 2) (بتراشید) وبکوهستان بآتشگدهٔ بنشست تا از جانب خراسان ترکان دست برآوردند واز جانب عراق عرب تاخت میکردند اهل طبرستان ازین احوال به تنگ آمدند وملوك گاوباره از پیش برخاسته بودند وطبرستان را بتفرقه حکومت میکردند بزرگان طبرستان اتفاق 3) (کردند) که مارا پادشاهی میباید که ازو عار نداشته کمر 4) بنده گی او به بندیم جز باو کسی دیگر نیافتند به اتفاق نزد او رفتند وماجرا عرضه کردند بعد از 5) (الحاح) بسیار باو بشرط آن راضی شد که اهل طبرستان مردان وزنان به بندگی وپرستاری او خط بدهند وحکم او بر اموال 6) (ودماء) خود نافذ دانند مجموع مردم طبرستان بر موجب ارادت 7) (او) خط دادند ومطیع وفرمان بردار او شدند باو از آتشگاه بیرون آمد وسلاح به بست وسوار شد وباندك مدت ولایت طبرستانرا از مفسدان پاك کرد وپانزده سال پادشاهی کرد تا ولاش بغدر وناجوانمردی در قصبهٔ چارمان که درآن وقت به 8) (شارمان) اشتهار داشت خشتی بر پشت او زد وبقتل آورد واز خاص وعام طبرستان بغلبه وقهر جهت خود بیعت بستاند وهشت سال بطبرستان والی بود واز باو کودکی مانده بود سرخاب نام بامادر خود 8a) (بقریهٔ وزا) متواری گشته در خانهٔ باغبانی میبودند همه ولایت ولاش را اطاعت 9) (میکردند) مگر مردم کولا مردی ازآنجا 10) خرداد خسرو نام سرخاب را درآن خانهٔ 11) باغبان بدید وبعد از الحاح

---

1) add. و 2) تراشید 3) کرده اند 4) add. خدمت و 5) انحاج 6) ودمای 7) M. حو 8) C. بسارمام C. بشارم cf p. ۲۴۲, 5. 8a) C. بدهی در انکنار ساری 9) کردند 10) C. خورزاد 11) add. آن

بسیار بشناخت اورا ومادر اورا برداشت وبکولا(1 (برد) قوم آن نواحی (2 (برو) جمع شدند ومردم کوه قارن نیز یاری دادند وناگاه شبیخون به پنجاهزار بردند وولاش را گرفته بدو نیم کردند وسرخاب را بفریم بردند وبپادشاهی بنشاندند وبالای (3 (تالیو) که دیهیست بپایان قلعهٔ کوزا بجهت او قصر وگرمابه ومیدان ساختند واثر آن هنوز در میان بیشه برجاست وازآن تاریخ تا قتل ملك فخر الدوله هیچ ملوك وسلاطین استیصال ایشان ازآن طرفی که بودند بکلی ننمودند اگر چهٔ خصومتها در میان می آمد اما همیشه والی کوهستان میبودند اگر احیانا دشت مازندران ازآن ایشان نبود اما کوهستان را همیشه در تصرف داشتند ازین سبب ایشان را ملك الجبال گفتند وسادات وگاوباره (3a وقارنوندان ودیالم وآل بویه وآل وشمگیر بر ایشان چیره می شدند وعباسیان لشکر بولایت برایشان میفرستادند وخرابیها میکردند اما عاقبت غلبه ایشان را میبود تا بروزگار ملك الجبال اصفهبد (3b شروین بن سرخاب بن (3c (باو) که وندادهرمزد با او عهد بست وتمامی امرای ولایت عرب را از برای ولایت طبرستان بحرب بیرون کرد واصفهبد شروین بپادشاهی (4 (بنشست) ونداد هرمزد بصاحب الجیش معروف (4a (بود) چنانچه ذکر رفت وپسرش قارن پیش از شروین بگذشت اصفهبد شهریار (4b (پسر زادهٔ) شروین بود که هارون الرشید از شروین (5 (بنوا بستاند) وبعد از (6 (شروین) اصفهبد (7 (شهریار بن (7a قارن) ملك الجبال (8 (بود)

1) آورد 2) بدو 3) sic V.; M. al. تالپور, بالپور? C. تالیور 3a) MM. وقارنوند اد 3b) Ch. antea regnasse dicit مهر مردان بن سرخاب et سرخاب بن مهرمردان 3c) Ch. مهر مردان 4) موسوم بود 4a) in MM. deest. 4b) C. پسر MM. add. که 5) نوا بستد 6) برادرش 7) قارن بن شهریار 7a) C. Ot. شروین, cf. p. ۱۹۵ 8) شد

1) (بعد از وی) (1a (جعفر بن شهریار بن قارن دوازده سال پادشاهی کرد) (1b (وداعی الکبیر در زمان او خروج کرد وبعد از (1c او برادرش اصفهبد قارن بن شهریار ملك الجبال شد 1b) واول در قبایل خود اسلام (1d او قبول کرد وزنار از میان بگیخت ودر روزگار معتصم خلیفه داعی الکبیر در سنه سبع (2 وعشرین ومائتین بادوسپانرا بر سر او فرستاد تا جملهٔ ولایت اورا بسوخت وتاراج کرد وباز اصفهبد قارن باداعی صلح کرد (3 (وفرزندان) خود سرخاب ومازیار را نزد داعی بنوا فرستاد وسرخاب از داعی بگریخت وداعی بکوهستان بحرب اصفهبد قارن رفت وملك اورا بکلی (4 خراب کرد بعد ازان اصفهبد رستم بن سرخاب بن قارن بود که چون داعی دیالم را بسبب بن سیرتی دست وپا ببرید ویکزار نفر مرد (5 (را) از ایشان دست وپا بریده (6 (بیند اخت) بقیهٔ ایشان ازآن سبب بگریختند وباصفهبد رستم پناه بردند واو باداعی خلافی کرد وبقومش رفت ونایب داعی سید قاسم را بگرفت وبشاه دز هزار جریب فرستاد وقومش را بتصرف خود درآورد واعتبار تمام پیدا کرد وچون دید که داعی بااو بدست بامیر خراسان رافع بن هرثمه پیوست واورا بمازندران آورد وتمامی مازندران (7 (وررویانرا بادیلمستان) خراب کرد وداعی در دیلمان ملتجی شد تا رافع بخراسان بازرفت وباعمرو لیث اقامت خصومت بنیاد نهاد ونتوانست باعمرو لیث اقامت نمودن بگریخت وبگرگان آمد وباداعی صلح کرد وعهد نمود ونزد اصفهبد رستم فرستاد که من باداعی صلح که کردم به اخلاص

1) in MM. deest 1a) ex Ch. 1b) — 1b) om. 1c) M. om. او 1d) add. او 2) om. و 3) وفرزند 4) add. را 5) om. 6) نیند اخت 7) ورویان ودیامستان را.

نکردم بیا تا بهمدیگر پیوندیم اصفهبد رستم باستراباد رفت رافع بر سر
خوان اصفهبد را بگرفت وبند کرد وبکوهستان تاخت وجملهٔ اموال وخزاین
اورا بغارت برد ودر رمضان سنه اثنی وثمانین ومایتین اصفهبد مذکور
در بند وفات یافت وپسرش اصفهبد (1 شروین ملك الجبال شد وبمعاونت
سامانیان بانصر کبیر علیه (1a (الرحمة) درتمیجاده که اکنون (2 (بفرضهٔ) تمغا
اشتهار دارد (3 ودر آمل چهل شبانه روز حرب کرد عاقبت سید مظفر گشت
وبعد ازآن مدتی باسید ناصر صلح کرد ودر وقت خروج ماکان کاکی
چنانچه قصهٔ او ذکر رفت اصفهبد شروین بااو همراه بود (4 در خراسان وبعد
ازو (5 (پسرش) اصفهبد شهریار ملك الجبال (6 (گشت) ودر وقتی که حسن
بویه باوشمگیر مصاف میداد چنانکه ذکر رفت اصفهبد شهریار نزد حسن
بویه آمد وبدو پیوست وبعد از شهریار مذکور اصفهبد دارای بن رستم
ملك الجبال شد وباندك مدت که حکومت کرد وفات یافت اصفهبد شهریار
دیگر ملك الجبال گشت واو مدت هجده سال که قابوس بخراسان بود
بمصاحبت وخدمت مشغول بود ودر اواخر قابوس شهریاررا بنواحی (7 ری
فرستاد که رستم بن المرزبان (8 خال مجد الدوله بن فخر الدوله که والی
ولایت بود بااو مصاف (9 (داد) واورا بشکست وآن نواحی را مستخلص
گردانید وخطبهٔ بنام قابوس فرمود خواندند وبعده قابوس نزد اصفهبد
نوشت که (10 (بباتی) بن سعید پیوندد (11 وبمازندران (12 رود همچنان الطاعت

1) Ch. شیروین 1a) M. السلام 2) بقرصه 3) add. و 4) add. و 5) پسر او 6) شد 7) add. و 8) Cas. شهریار add. که 9) همچنان حرب کرد 10) دهد ? ببافی C. بانی cf. p. 191, 4b). 11) add. و 12) add. رود

کرد وبافیروزان بن حسن جنگ کردند واورا منهزم ساختند ووقوع این حادثه در سنه سبع وثمانین وثلاثمایه بود وبعد ازآن اورا بانصر بن حسن فیروزان حربها واقع شد ونصررا منهزم ساخت تا بعد از مدتی باقابوس خلاف کرد ودر حرب اصفهبد شهریار محبوس گشت وبقتل آمد بعد ازآن احوال(1 (آل) باوند بسبب استیلای قابوس واولاد او در فتور بود تا آل وشمگیر بدولت آل سلجوق استیصال یافتند بعد ازآن اصفهبد شهریار بن قارن استیلا یافت

فصل در ذکر استیلای آل باوند(1a نوبت دوم اصفهبد

(2 (شهریار) بعد ازآن حاکم تمامی طبرستان شد چون در سنه ست وستین واربعمایه وفات یافت پسرش اصفهبد حسام الدوله شهریار بن قارن بحکومت بنشست چون او مرد عاقل(3 وکامل بود وفرّ جهانداری در ناصیهٔ او هویدا گشت وگیلانشاه بن کیکاوس ضعیف گشته بود (3a (واستیصال آل) وشمگیر ظاهر شده وترکمانان سلجوقی سر برآورده وهر روز در طبرستان ترک تازی مینمودند تا(4 ری حسام الدوله تمامی قلاع کوهستانرا ضبط نموده بود وارباب واهالی طبرستان را بعنایت امیدوار (5 (ساخت) وبعبور ومرور عساکر هرجا که دست میداد ومناسب میدانست بر مخالفان تاخت میکرد وغنایمی که حاصل می شد بارکان دولت تقسیم می نمود تا جمیع مردم مطیع ومنقاد او(6 (شدند) تا در جمیدا الاول سنه (6a (سبع) وثمانین واربعمایه سلطان ملک شاه سلجوقی وفات یافت سلطان برکیارق بجای پدر (7 (بنشست) میان محمد

---

1) om. 1a) add. در 2) i. e. sec. Cas. قارن بن سرخاب (بن شهریار بن داراً) recte. 3) add. و 3a) C. وفتوری هرچه بیشتر باولاد; in MM. واستیلای, v. lin 6. 4) add. در 5) ساخته 6) M. شد. 6a) imo حمس sic Ch. 7) نشست

بن ملك شاه وبرکیارق خلافها واقع گشت تا مصافها دادند وبرکیارق (1 (بتقدیر) ربانی پایمال قضا وقدر گشت وسلطنت بسلطان محمد مستقیم شد وبرادری داشت سلطان سنجر نام وایشان هردو ازیک مادر بودند وسلطان محمد نزد حسام الدوله فرستاد که میباید نزد ما آمدن واگر نیائی وخلاف نمائی یقین که سزای آن (2 (خواهی دید) اصفهبد گفت مرا بخدمت خود بچنین پیغام (3 (نشاید) برد وولایت اینجا نهاده است هرکرا میخواهی بفرست چون رسول بحضرت رسید در سال خمسمایه از هجرت سلطان (4 (سنقر) بخاری نام امیری را باپنجهزار سوار بمازندران فرستاد وبلارجان وررویان نوشتند که (5 لشکر آن ولایت نیز همراه سنقر (6 (گردد سنقر) براه لارجان (6a بآمل (6b آمد جملهٔ تکاکله سر وپا برهنه نزد سنقر (7 (رفتند) که ما بساری (7a (می) آئیم تا رافضیانرا تخم براندازیم وخواستند که از (8 راه ساحل دریا بساری آیند اصفهبد امیر مهدی (8a (لپور) که قارن (9 (وند) بود (9a با جملهٔ معارف شهریار کوه بآرم جمع آورد واتفاق کردند که بساری روند (9b ومصاف دهند همچنان باتفاق چون بساری رفتند سنقر بموضعی که اترابن میخوانند فرود آمد اصفهبد کلاه سیاه بر سر (10 (نهاد) وبر در دروازهٔ ساری باستاد وگفت این شهر ازآن پسرست که امروز این لشکر را بشکند نجم الدوله قارن گفت آنکس منم ودر حال دروازه (11 (را) بکشود وبیرون رفت وبعد ازآن پسر دیگر فخر الدوله رستم بیرون رفت وبعده فرامرز

1) از تقدیر 2) یافت 3) نمی شاید 4) MM. om. al. add. 5) add. لشکر 6) کردد آن روز سنغر; in M. کرد آن رور سنغر eras. al. 6a) (کرد) آید M. add. 6b) سنغر MM. 7) آمدند 7a) آمدند om. 8) راه add. 8a) لفور C. 9) وندان M. 9a) با om. 9b) و om. 10) نهاده M. 11) om.

بن شیرزاد باتمامی لشکر بدر رفت واصفهبد (1 بابک چری نام امیری از امرای (1a سنقر درساخته بود که روز مصاف از سنقر برگردد وبه پیش اصفهبد آید چون سواران بجولان درآمدند وبزد وگیر مشغول (2 (شدند) بکچری بامردم خود (3 (بخدمت) اصفهبد (4 (آمد) نجم الدوله بسنقر حمله کرد وبشمشیر آبدار ونیزهٔ (5 (جانگذار) دمار از روزگار ایشان برآورد بیت زهر سو طبل جنگی شد خروشان * بجوش آمد دل پولاد پوشان * خروش کوس وبانگ نای برخاست * زمین چون آسمان از جای برخاست * چون از جانبین (6 (جمعی) کشته شدند ودرپشت رزمگاه آبندانی بود که مرغ آبیها وکلنگان بسیار نشسته بودند از آواز مجاهدان ومبارزان (7 (از آنجا) پرواز کردند وآواز بر کشیدند لشکر سنقر تصور کردند که (8 (مگر) لشکر دیگر است که به پشت گیر ایشان میرسند از آن سبب انهزام نمودند نجم الدوله (9 (در) عقب ایشان براند واکثر ایشانرا دستگیر کرد وبسیاری را بقتل آورد وجملهٔ تکاکلهٔ آمل را بگرفتند (10 (ورو) سیاه (11 (کرده) بشهر تشهیر کردند (4 (جمله را) داغ محمد وعلی بر پیشانی نهادند سنقر از آن انهزام باصفهان (12 نزد سلطان رفت بیت (13 (کسسته عنان وشکسته) کمر * نه کوس ونه بوق ونه پا ونه سر * وباسلطان گفت که بدین نوع باایشان برنمی آییم الا بلطف ومرحمت سلطان نزد اصفهبد فرستاد که ما نگفته بودیم که سنقر باشما محاربه ومجادله کند از آنچه رفت درگذشتیم امّا باید که

---

1) بابک را C. قحقر, فحقر et قجغر v. praef. 1a) M. iam semper سنغر 2) کشتند 3) نزد 4) om. 5) جانشکار 6) M. جمع 7) جا 8) آواز 9) از 10) M. وروی 11) کردند و 12) add. افتاد و 13) شکسته سلاح وکسسته

فرزندی را (1 (نزد ما) بفرستی (1a (تا) باما همراه باشد اصفهبد گفت فرزند را وقتی خواهم فرستاد که سلطان سوگند بخورد که باایشان بعنایت باشد وخویشی بکند (1 (سلطان) همچنان عهد کرد وسوگند بخورد واصفهبد بافرزندان مشورت کرد که کدامین ارادت رفتن دارید نجم الدوله قارن گفت چون لشکررا من شکستم بدین عهد اعتماد ندارم ونمیتوانم رفت علا الدوله علی قبول کرد وگفت من میروم اورا بایکهزار سوار ویکهزار پیاده روانه کرد واورا براه سمنان بفرستاد وباصفهان رفت سلطان امرا ومعارف را باستقبال روانه کرد ونزدیک خود فرود آورد وبمیدان چوگان وگوی وشکار گاه تجربه کرد همه افعال واحوال اورا پسندیده کرد ودر نشست (2 (وخاست) وتوقر واحتشام باعلی (3 (مراتب) مشاهده نمود بیت کمال قدر جلالش کجا تواند دید * بچشم سر فلك کحل ار شود زرقا * فراز قدرش (4 (قدر نه آنچنان باشد) * که وهم از آن سوی گردون کمان برد صحرا * وبشکار گاه فرمود (5 که برسم ولایت خود زوپین (6 (بیند از د) چون بیند اخت آنقدار که (7 (تیر) ایشان میرفت. زوپین هم برفت سلطان (8 فرستاد که مراد تو چیست تا برآوریم گفت مراد من خدمت (9 (سلطانست) وفرمان برداری وخشنودی (10 (او) وآرزوی دیگر ندارم معارف درگاه اورا برآن رغبت نمودند که باسلطان خویشی بکند او گفت (11 (چون) سلطان عنایت میفرماید این شفقت در حق برادر من نجم الدوله قارن بکند که مهتر وحاکم ومخدوم من

---

1) om. 1a) که 2) وخواست 3) مراتبه 4) قدری چنان وسع بود 5) add. که 6) بیند ازند و 7) تیری 8) add. هم 9) om. 10) سلطانست 11) om.

اوست سلطانرا این سخن پسندیده آمد وخواهر خودرا بنجم الدوله قارن داد واصفهبد علا الدوله را بانوازش بسیار بنزد پدر فرستاد چون علا الدوله بساری رسید پدر فرمود که (1 (نزد) برادر برود وخدمت (2 (بجا آرد) چون پدر سرای برادر (3 (رسید) باز ندادند بازگشت وپیغام داد که من برضای پدر (4 پیش تو آمده بودم چون باز نمیدهی بعد ازین نخواهم آمد پدر نجم الدوله قارن را طلب نمود وملامت بسیار کرد قارن دشمنی بابرادر ظاهر کرد واز پدر اجازت خواست وببغداد نزد سلطان رفت سلطان اورا استقبال فرمود وعرب وعجم بدیدن او آمدند وبعد از مدتی که سلطان باصفهان آمد خواهر را بدو (5 (سپرد) وبانعمت وثروتی تمام بطبرستان فرستاد (6 علا الدوله از آن (7 حشمت وعظمت ترسید (8 (وبه پیش) پدر (3 (آمد) وگفت برادر من مرد بیرحم وخونخوار است من طاقت خطاب وعتاب او ندارم چون بیاید مرا دستوری ده تا بگوشهٔ بروم وبنشینم پدر گفت چونکه من از تو راضی وخشنودم مخالفت برادر را باتو اعتباری نخواهد بود چون نجم الدوله (9 بسمنان رسید حسام تا فریم استقبال نمود وجهت پسر از اسپ فرود آمد ودر کنار گرفت وقلعهٔ (9a کوزا را بدو داد چون علا الدوله آنچنان ملاحظه کرد نزد پدر فرستاد که قلعهٔ کوزا را بمن داده بودی اکنون به برادر بخشیدی مبارك باد پدر (10 (امیر مهدی) لپور را پیش او فرستاد تا نصیحت بکند نشنید واز راه (10a لندر بیرون رفت وبگلپایگان بدیه میروند

---

1) بجای 2) آر 3) بجای رفت 4) add. پیش تو 5) M سپر 6) add. و 7) add. نعمت و
8) ونزد 9) add. قارن 9a) C. کورا 10) امیری 10a) sic C. MM. لند

آباد که ملك مادری او بود مقام ساخت قارن چون بشنید که برادر برفت باپدر تحکم وتسلط پیش گرفت وهر ناجوانمردی که ممکن بود باخدمتگاران پدر میکرد وگفت خطبه وسکه بنام من میباید کرد پدر بدان راضی نشد (1 وعمر حسام الدوله شهریار این موسم به هفتاد وپنج رسیده بوذ پسر هر روز بیحرمتی باپدر (1a (زیاده) میکرد تا پدر ترك پادشاهی کرد وبعزم دیلمان بآمل شد قارن در عقب برفت وزمین بوسه داد ودرپای پدر افتاد وزاری کرد وبسیاری (2 باز آورد وباز همان افعال ناپسندیده بظهور (3 (میرسانید) بیت خوی بد در طبیعتی که نشست * نرود (4 (جز) بوقت مرگ از دست * تا پدر باز بگذاشت وبهوسم رفت وآن قصبه را آبادان کرد ودیلم وگیل برو جمع شدند بعد از مدتی حسام الدوله شهریار بیمار شد نجم الدوله قارن نزد قاضی آمل وسید ناصر کبیر علیه (5 (الرحمة) رفت که تا نزد پدر فرستد واورا بآمل آرند که آب وهوای آمل سازگار است ایشان همچنان رفتند وحسام الدوله را راضی ساخته بآمل آوردند نجم الدوله قارن جریده نزد پدر (6 آمد ودر پای پدر افتاد (7 (وپدر را) راضی (8 (ساخته) بساری (8a (باز) آورد ودرین تاریخ سلطان محمد را پسری بود کودك سلطان احمد نام بامیر سنقر کوچك نام سپرد وبری فرستاد ولایت ری وطبرستان وآن حوالی را بدو رجوع نمود (9 (هر نایبی) را که سلطان بآمل میفرستاد نجم الدوله قارن نمیگذاشت آنجا بودن سنقر چون چنان دید نزد علا الدوله

1) وعمری 1a) زیاد 2) M.add. باز 3) M. میرساند 4) تا 5) M. السلام 6) M. ودر;
7) آمد و om. 8) پدر و ساخت 8a) om. 9) هزبای

فرستاد که (1 اگر نزد سلطان (2 (آئی) هرچه مراد تو باشد چنان خواهد شد وآمل وطبرستان را بتو (3 (خواهیم) داد علا الدوله بنزد پسر سلطان برفت وچاولی را که برادر کوچک سنقر بود همراه علا الدوله با (4 (لشکر) گران بفرستاد چون این خبر بحسام الدوله رسید لشکر جمع (5 (کرده) بلاك آبندان که (6 (الحال) بکرد کلا مشهوراست رفت علا الدوله بفرستاد که اکنون بخصومت برادر (7 (آمدهٔ) من هنوز زندهام وولایت مراست اگر مصاف میدهی اینک آمده ام علا الدوله گفت من بندهٔ توام اگر (8 (تو) گوئی باز گرد باز میگردم (9 (فرمود) باز گرد تا (10 چون من زنده نباشم هرچه خواهید باهم بکنید علا الدوله همان زمان بالشکر بازگشت ودرآن هنگام پسر سلطان نیز وفات یافت (10a ونجم الدوله قارن بشکایت برادر بحضرت* سلطان عرضه داشت سلطان امیری را بفرستاد تا میان برادران صلح نماید علا الدوله چون خبر یافت بگذاشت وبخراسان نزد (8 (سلطان) سنجر شد وبخدمت او پیوست سنجر بسیار تقویت وتربیت کرد محمد خان ترك درآن وقت بکنار آب آمده بود سنجر بالشکر خود بمحاربهٔ او میرفت علا الدوله موافقت کرد چون آن مهم (11 انجام (12 (شد) سنجر باصفهبد علا الدوله بمرو آمد ونجم الدوله قارن بالشکر آراسته بتمیشه نشسته بود حسام الدوله نیز همراه فرزند خود (13 (بود هماجا) بیمار شد ووفات یافت نجم الدوله بعد از وفات پدر ومراسم عزا دست در خاصکیان پدر ومقربان او نهاد وتمامی را بکشت وولایت

1) add. اکر 2) بیای 3) M. خواهم 4) لشکری 5) کردو 6) اکنون 7) آمدی 8) om. 9) کفت 10) add. چون 10a) om. و 11) add. را 12) داد 13) M. هماجا بود

ازآن سبب متزلزل وويران گشت شعر لا تظلمن اذا ما كنت مقتدرا * فالظلم آخره يأتيك بالندم (1 (بيت) ايمن مشو اى حكم تو بر خلق روان * از تير سحرگاه دعاى مظلوم * بمدت اندك نجم الدوله نيز همانجا بيمار شد ودانست كه ازآن بيمارى صحت نمى يابد پسر خود (1a رستم را بخواند وگفت اگر (1b برادر من علا الدوله على در خراسان نميبود ترا كسى مانع نميشد اما ميدانم كه بعد از من بهواى برادر بر تو دست خواهند كشيد بايد كه تا او بشهرياره كوه رسيدن واز حال آگاه شدن تو (2 (ازين مردم) بيعت (3 (بستانى) وتمام (4 مردم شهرياره كوه را بخواند وتا پدر در حيوت بود بيعت بستاند چون پدر بگذشت وعلا الدوله از وفات برادر خبر يافت از سلطان سنجر اجازت طلبيد چون سلطان بيمار بود (5 (اجازت داد) اصفهبد رستم ياغى شد (6 (وبالشكر) بسيار بقصبهٔ دابوى رفت وبقصر دونگا بنشست وآن ولايت را متصرف شد واصفهبد فيروز بن الليث لندكى از رستم عاصى شد واصفهبد (7 (يزدگرد) كه برادر كوچك علا الدوله ونجم الدوله بود هم ازو بگرديد واصفهبد بهرام بن شهريار هم از قارن ياغى شد ولشكر جمع كردند پس رستم امير باكالنجار كولا را لشكر داد وسياوش بن (8 (كاوس) را (9 وپسر بهرام (10 (را) بفرستاد تا اورا بگرفتند وبسارى آوردند ودر بند كردند وبعد ازآن رستم لشكر برداشت وبر سر دابو آمد دابو بگريخت ونزد علا الدوله رفت علا الدوله بر سرحد آمد ورستم نزد عم

---

1) om. 1a) in MM. iam semper وستم 1b) add. من علا 2) از مردمان 3) ستانده 4) add. مردم 5) Ch. aliter 6) M. وبلشكر 7) M. زو كرد 8) كيكاوس 9) باشى pro و: 10) om. با

خود فرستاد که ملك وولایت ازآن پدر من بود وولی عهد پدر منم وهم رسولی را باتحف وهدایا باصفهان نزد سلطان محمد (1 فرستاد واز عم خود شکوه (2 (نمود) سلطان نزد علا الدوله فرستاد که بدرگاه آید تا میان تو وبرادرزاده ولایت را قسمت نمائیم علا الدوله بحضرت شد سلطان نزد رستم فرستاد که تو نیز بخدمت آی تا میان شما براستی حکم رود رستم رفتن را اباکرد وتعلل نمود (2a (تا) سلطان غضب فرمود (2b ومنکوبرز وبرغش ارغونی را ابویه فرستاد تا حکم اورا از شهریاره (3 کوه بیرون آرند رستم (4 (بتگنهٔ کلیس) شد ودفع الوقت مینمود تا سلطان علا الدوله علی را بخواند وخاتم ملك بدو داد وخلعت بخشید وبفرستاد چون از حضرت علا الدوله جدا گشته (5 بود بویه رسید رستم ازآن حال خبر یافت وگفت کار از تدبیرما بگذشت برخاست وتا خبر شد (6 بلشکرگاه سلطان رفت (7 (وبامرا) گفت که بی علا الدوله بدیوان حاضر نمیشوم علا الدوله گفت من نیز نمی آیم وپیش از رستم بدیوان حاضر شد ورستم نیز بعد ازو درآمد قضا را رستم درآن چند روز بیمار شد ووفات یافت میگویند که سبب وفاتش چنان بود که خواهر سلطان که منکوحهٔ (8 (پدر او) بود بعلا الدوله رغبت نکاح کرد واورا زهر داد تا آنجا در اصفهان بمرد ومدفون گشت والعهدة علی الراوی چون رستم نماند لشکر بخدمت علا الدوله پیوستند سلطان بزرگان را بعزا دادن رستم نزد علا الدوله موکل چند برگماشت تا بی

---

1) add. باصفهان 2) کرد 2a) om. 2b) MM. مشکوبرز? 3) add. کوه 4) sic al. et M. postea; V. کلین quod in M. oblit. C: دربند کلیس 5) add. بود 6) add. و 7) M. وبامرای 8) پدرش, sic et Ch.

اجازت بیرون نرود اصفهبد ازان حال آگاه شد وبترسید روزی آزمایش را ببهانهٔ صید سوار شد تا از شهر بدر رود (1 (در) حال (2 موکلان بسلطان رسانیدند بفرمود تا اورا باز گردانیدند وبدهلیز سرای بنشاندند ویرق قید او کرد در حال سلطانرا از قضای ربانی قولنج بگرفت اورا رها کردند ورخصت دادند تنی چند (3 که باعلا الدوله بدیها کرده بودند پیش رفتند وبسلطان گفتند که جملهٔ قلاع شهریارکوه در دست ما می باشد اگر لشکر بفرستی ما میتوانیم (4 اینهارا مستخلص (5 (گردانیدن) سلطان لشکر چند را باامرا همراه ایشان گردانید چون خبر وفات رستم بشهریاره کوه رسید اصفهبد بهرام به (6 (بنه‌داره) کلاته بود آنجا خروج کرد وبساری رفت وبشاهی بنشست وفرامرز بن رستم جااو خلاف (7 (کرده بود) وکوهستان را بدست (8 (فرو گرفته) ومیان ایشان حربها واقع شد وبهرام دعوی کرد که من سپهسالار برادرم علا الدوله آنچه میکنم برضای اوست فرامرز منهزم شد (9 چون علا الدوله ازین حال خبر یافت دل‌تنگ (10 (گشت) وگفت بهرام را من ندیده ام وهیچ نگفته (11 اما بهرام منافق است میترسم که کار بزیان آورد معتمدان خود هریک را بشهریاره کوه فرستاد ونزد فرامرز نوشت که باید (1 (که) خانه را نگاه داری ونزد سلطان نروی تا غدر نکند وخانهٔ مارا بتاراج ندهد ونزد فرامرز فرستاد که آنچه بهرام گفته است که از قبل برادر خود اسفهسالارم تحقیق کن که راست میگوید یا نه وشخصی (12 که

---

1) om. 2) add. را 3) add. که 4) add. که 5) کردانیدند 6) بنداره 7) کرد 8) فرو
9) کرفت 9) add. چون 10) شد 11) add. ام 12) MM. add. را

بدین مهم فرستاده بودند تمامی سخنهارا بابهرام بگفت بهرام بسمنان نزد امرا فرستاد که برادر من مرا چنین میفرماید که نزد شما نیایم وقلاع را محافظت نمایم امرا چون آنرا بشنیدند گفتند راست میگوید در حال براه (1 (هزار) جریب درآمدند وبساری شدند وفتح نامهٔ بنوشتند که قلعهٔ (1a (کینه) خوارانرا مستخلص کردیم اما اگر سلطانرا طبرستان (2 (میباید) علا الدوله را بند باید نهاد سلطان همچنان اورا حبس فرمود وبرادر کهین او یزدجرد بااو همراه بود هم بند کردند علا الدوله گفت مرا غم (3 (خود) نیست غم برادر منست که (4 (برای) من در رنجست واورا (4a (گناه) نیست برغش (4b را که از پیش سلطان (5 (رفت) که بمازندران رود همانروز خناق (6 (طاری) گشت وبمرد (6a وسلطان نیز بعد ازآن چند روز وفات یافت

بیت همی تا بگردانی انگشتری * جهان را دگرگون شود مشتری * لشکر (3 (که) بمازندران بودند کوچ کرده چون بتنگهٔ کولا رسیدند مردم خبردار شدند شهر آشوب سوته کلاته مرد اسپاهی (6b وبزرگ بود بااتباع خود بیامد وتنگهٔ کولا را بگرفت وکمین نمود وهرچه بزرگان جمع (7 (کرده بودند) جمله را باز گرفت ولشکر را راه داد تا برفتند بعد از سلطان محمد سلطان سنجر برتخت نشست ومحمود پسر سلطان (3 (محمد) در اصفهان قایم شد واصفهبد علا الدوله را بخواند ودلخوشی داد وگفت پدرم باتو بد کرد من باتو نیک میکنم وعبه را (8 (بدو) داد واجازت فرمود که بخانهٔ خود رود

1) M. هزاره 1a) in MM. کیله? 2) باید 3) om. 4) بسبب 4a) کناهی 4b) که in M.; را in MM. deest. 5) MM. رفتند 6) تاری 6a) om. و 6b) M. add. بود 7) نمودند 8) باآو

اصفهبد روی بطبرستان (1 نهاد وفرامرز بن مردان شاه لنگرودی را سلطان در بند داشت اورا هم باز (1a (گرفت ویاخود بیاورد وچون بخوار رسید (2 دو هزار مرد طبرستان بدو پیوستند وفرامرز (3 برادرزادهٔ او که از بهرام گریخته بسمنان بدو پیوست واورا مثل فرزند خود نوازش نمود از آنجا بویه آمد وفرامرز لنگرودی را تشریف (4 (داده) بلنگرود فرستاد بهرام لشکر جمع کرد اصفهبد بقلعهٔ کوزا که در (5 (هزار) جریب است رفت تا قلعه را بستاند بهرام پاشا با جعفر را بفرستاد تا سردار قلعه را بفریفت وقلعه را نگذاشت (6 سپردن امیر (6a اسحق لپور (7 (را) چون معلوم شد پیش اصفهبد فرستاد که دو هزار مرد جمع (8 (کردم وبسرجه (9 (رود) بی نشسته بدین جانب باید آمد تا آنچه باید کرد بکنم اصفهبد روبدو نهاد وبگلابی که (10 (بسواده کو) مشهور است رسید امیر ابو اسحق بخدمت آمد وزمین ببوسید واین اول فرور دینماه که روز نوروز است بود وسال بر پانصد ودوازده هجریه (11 ونزد مرزبان لارجان (11a ابو الحسام فرستاد شیرزاد نام پسر را بالشکر بفرستاد وامیر باحرب گرمابه رود باپانصد مرد بخدمت آمد واصفهبد کیخسرو که درآمل بود (11b باامیر شهنشاه که قلعهٔ دارا داشت (12 بخدمت آمد واصفهبد شهریار که عم زادهٔ ملك بود هم بخدمت رسید وپسر اصفهبد زیار لپور علی نماور بخدمت آمد اصفهبد بجهت (13 (باکالنجار) کولا دل مشغول بود (14 (قاصدی) رسید که من آمدم اصفهبد تا باول کنار آمد (13 (باکالنجار) وشهر آشوب (15 آنرا بادو غلامانی

---

1) Ch. a. 512. 1a) کرفته om. 2) و add. 3) دو add 4) را دادو 5) M. هزاره 6) و add. 6a) ابو an add. ? 7) om. 8) کرده om 9) و روده 10) بسواته کوه 11) و add. 11a) ابو القاسم ? 11b) M. add. و 12) هم add. 13) بالشکر 14) باکالجار M. 15) قاصد 15) بانرا بادو غلام

که از آن حسام الدوله(1 (بودند بخدمت رسیدند) با همه اسباب پادشاهی وپسران ابو(2 (القاسم) مامطیری (3 خورشید وسهراب وشیرزاد وقارن بخدمت آمدند اصفهبد بموسی کلاته لشکرگاه(3a (کرد) وبهرام ازورن لشکر برداشت وبراه (4 (گیلیان) بآرم آمد وعزم مصاف کرد اصفهبد کوچ کرد وبچینو رفت چون دو لشکر بهم رسیدند لشکر بهرام (3a (اکثر) اورا گذاشته بخدمت علاء الدوله رفتند بهرام منهزم شد وروٴ بقلعهٔ (4 (گیلیان) نهاد واصفهبد بآرم بتخت بنشست وجمله را تشریف واقطاع داد وبولایت خود فرستاد وجهت قلعهٔ کوزا کوتوال تعیین کرد (5 بیت هرکرا کردگار کرد عزیز * نتواند کسی که (6 (خوار) کند * بعد قاصد رسید که فرامرز بابهرام اتفاق کرد چون کار آمل ورویان را (3a (به) پرداختند بپای قلعهٔ (4 (گیلیان) رفتند ومنجنیقها ساختند ودو ماه آنجا نشستند (7 بهرام (3a (از برادر) زنهار خواست وامان طلبید وگفت سرداری (8 (بفرستید) تا قلعه را بسپارم ومرا امان دهید تا بیرون روم اصفهبد (9 (شیرمکوت) نام را بکوتوالی قلعه بفرستاد واز پای قلعه (10 (برخاست) چون شیرمکوت بقلعه رفت بهرام اورا بگرفت وبکشت چون خبر باصفهبد رسید بغایت دل تنگ شد که شیرمکوت در جمیع ایام در خدمت بود سوگند خورد که بعوض او تا بهرام را نفرمایم کشت چارهٔ (11 دیگر نیست وپسر اصفهبد شاه غازی رستم هنوز کوچک بود (12 (باکالنجار) بن جعفر کولاویج (13(را) باتابکی او باز داشت ومقرر کرد که (14 بپایان قلعهٔ (15 (گیلیان)

---

1) بودند بخدمت رسیدند M. بود et رسید om. 2) بخدمت القسم ? ابو الحسام
3) add. و 3a) om. 4) کیلان 5) add. بیت 6) خار 7) add. برادر 8) M. بفرستند 9)
شیریمکوت M. hic ; شیرنمکوت 10) M. برخواست 11) add. دیکر 12) باکالجار 13)
om. 14) add. باز 15) گیلان

روند ومحاصره كنند چندانكه مستخلص گردانند (1 (آنجا) رفتند وچنان محاصره کردند که مور را مجال دانهٔ بردن نبود بهرام خواهر خود را پیش اصفهبد فرستاد وعفو طلبید که لشکر برخیزند چون خواهر آمد در پای اصفهبد افتاد وتضرع نمود ملتمس اورا مبذول فرمودند تا از پای قلعه برخیزند (1a چون برخاستند قلعه را بسپاردند وبطرف رودبار کارمزد بدر رفتند وروان شدند وبدماوند بیرون رفتند وبشهر ری بسلطان محمود پیوستند درین موسم سلطان سنجر (2 (امیر آنزرا) بالشکر بگرگان فرستاده بود (2a محمود ازین خبردار شد امیر علی (2b باز را باشصت هزار سوار وپیاده بفرستاد تا (3 (امیر آنزرا) از گرگان بیرون کنند وباصفهبد مثال نوشت که جهت همین مهم بعلی باز پیوندند مردم طبرستان گفتند (1 (که) اصفهبد (1 (را) نمی باید رفت اصفهبد برادرزادهٔ خود فرامرز را (1 (بالشکر) بعلی باز فرستاد (4 (آنز) گریخته بود چون اصفهبد نرفت امیر علی بااو بد شد ونزد سلطان شکایت کرد که او از اطاعت بیرونست وفرامرز را بفریفت که مرا بومدانی کن وبشهریار کوه (1 (بر) تا ولایت را بتو دهم فرامرز قبول کرد وباعم خود مخالفت نمود لشکریان چون چنان دیدند فرامرز را بگذاشتند ونزد اصفهبد (5 (رفتند). اصفهبد بفریم آمد وعلی باز پیش سلطان (6 (آمد) وفرستاد که بهرام را بالشکر براه دماوند بفرستد تا من از راه پنجاهزار بروم سلطان بهرام را بفرستاد واز دو طرف ولایت درآمدند وولایت را به بهرام وفرامرز تسلیم نمودند اصفهبد ولایت را بامرا واسفهسالاران سپرد

---

1) om. 1a) add. و; in MM. برخواستند 2) ایرانرا, M. اتر? 2a) add. و 2b) hic ماز 3) آنررا 4) آنرز 5) آمدند 6) رفت

وبساری رفت بخانه که عمهٔ سلطان آنجا بود ویراق مینمود تا پیش سلطان
برود علی باز چون دانست (1 باز گردید وبساری (2 (رفت) ونزد خاتون
فرستاد که اصفهبد نزد سلطان میرود واورا شما از درگاه (2a (سلطان) متنفر
(3 (میگردانید) اینچنین نیک نمینماید علی باز فرامرز وبهرام را بخواند (4
وگفت شما را خدمت سلطان میباید کرد تا شما را نان وجامه بدهد ومثالها
که (5 داده بود باز گرفت وبحرم سرا نزد خاتون فرستاد اصفهبد جمله را بآب
بشست وامرا بازگشته بری رفتند واصفهبد در عقب بدرگاه سلطان محمود
حاضر شد سلطان اورا در کنار گرفت وعذرها خواست که آمدن احتیاج
(6 (نبود) تو مرا بجای پدری وبهرام را موکل برگماشت تا قلعهٔ (7 (گیلیانرا)
بسپرد وبهرام وفرامرز را گفت تا بخدمت اصفهبد روند واصفهبد را بساری
فرستاد فرامرز در خدمت بوده بیامد وبهرام چون (8 (بآمل) آمد باز گردید
وبامِلاحدهٔ اسمعیلیان درساخت تا قصد اصفهبد کنند ایشان منع کردند
دیگر باره از آنجا نزد سلطان رفت سلطان فرمود (9 اگر ترا نان باید (9a
(می باید) نزد برادر خود (10 رفتن چون از سلطان جواب بشنید بخراسان
رفت وبدرگاه سلطان سنجر ملتجی (11 (شد) ومیان سلطان محمود وسلطان
سنجر مخالفت بود سنجر بالشکر خراسان روی بعراق نهاد ونزد اصفهبد
فرستاد که بما اتفاق میباید کردن چون (12 باسلطان محمود درعهد بود تکاسل
کرد ونرفت تا سنجر بامحمود در هفتاد پولان همدان مصاف داد ومحمود را

---

1) M. add. که 2) آمد 2a) om. 3) میکردانند 4) add. و 5) add. داده 6) نیست 7) کیلان
8) را 9) تا آمل 9a) add. که 10) om. 11) add. می باید 12) کشت add. اصفهبد.

بشکست وخواست که برو رود ودر راه نزد اصفهبد فرستاد که در مصاف
عراق باما نبودی بخراسان میباید آمدن اصفهبد گفت من 1) (رنجور بودم)
وعلت نقرس دارم فرزند رستم را که ولی عهد منست بخدمت میفرستم
وبفرستاد ورستم به بسطام بسلطان رسید وچهار ماه در نیشاپور بماند وسنجر
بااو خاطر خوش نکرد ومتواتر شکایت میکرد تا سنجر رستم را باکراه از
نیشاپور باز فرستاد وفرمود که اصفهبد را بهمه حال میباید آمدن اصفهبد
گفت که سلطان اگر مرا میخواهد بهرام را می باید نزد من فرستاد سلطانرا
این سخن ملایم نیفتاد وخشم زیاده شد ومنشور ولایت جهة بهرام فرمود
نوشتند وبهرام را بابیست هزار مرد بگرگان فرستاد اصفهبد خواست که
لشکر جمع کند مردم ولایت مخالفت کردند وگفتند بهرام برادر مهتر است
وسلطان منشور بدو داد ما نمیتوانیم باتو موافقت 1a) نمود محمد حبشی که
از امرای کبار بود باسه هزار مرد 2) فجاءتًا به پنجاهزار آمد وتمامی لشکر
ساری نزد بهرام رفتند مگر مردم 3) (باول) کنار ونواحی آمل که بااصفهبد
4) اتفاق کردند چون اصفهبد طاقت مقاومت نداشت روی بساری نهاد
لشکر خصم متعاقب بساری رسیدند اصفهبد بآرم شد ورستم بن دارا
برادرزادهٔ اصفهبد در تمیشه بود بهرام بالشکر خود 5) (در تمیشه) بحرب رستم
6) رفت ویکماه شب وروز جنگ کرد وبارستم برنیامد عاقبت آتش در
6a) (نواحی تمیشه) زد وچنان بسوخت که درآن موضع 7) (مقدار) خلال چوب

---

1) رنجورم 1a) MM. نمودند 2) add. مکمل 3) M. بول cf. p. ٢٢١, l. 18. 4) add. چون 5) om. 6) add. بتمیشه 6a) om. 7) مقداری

نماند مردم برستم گفتند که از تمیشه بدر میباید رفت گفت حصار بر جاست بنشینید اگر ولایت بسوخت من بهزیمت نزد عم خود نمیروم بیت این دولت سرمستم هشیار شود روزی * وین بخت گران خوابم بیدار شود روزی * اصحاب (1 باجمعهم گفتند (2 که ما نزد عم شما عذر واقعی بخواهیم فایده نمیکرد وبیرون نرفت چندانکه آتش در در ودیوار حصار افتاد ونتوانستند دفع (3 (کرد) مردم بگذاشتند وهریک سر خود (4 (گرفتند) ورستم نیز بگذاشت وبراه سی رستاق بدر رفت وبرادر او بهمن نام بااو همراه بود چون بکوهستان رسید دست در خانهای مردم باوندی که بابهرام (5 بودند نهاد وبخرابی مشغول گشت وولایت سی رستاق را باپنجاهزار متصرف شد ولشکر جمع کرد وراه برایشان مسدود کرد وجملهٔ اموال که ترکان غارت کرده میبردند باز ستاندند وبرادر خود بهمن را بکوهستان فرستاد تا اسفهسالار بهرام را بگرفت وبکشت وعلی بن اللیث بمدد بهرام از دامغان لشکر آورده بود باآو حرب کرد وبشکست اصفهبد علا الدوله چون ازین (6 (حال) باخبر شد لشکر بفرستاد ونوکران وعالمان بهرام (7 را هرجا که بودند بگرفتند وبعد ازآن لشکر طبرستان را از (8 (گرگان) ولارجان وررویان جمع کرد وبتمیشه آمد تا محمد حبشی (9 وبهرام را ازآن حال خبر کردند ایشان (10 (بالشکر) بمقابله آمدند اصفهبد پسر خود شاه غازی رستم را (11 (لشکر داد وبمنقلا) فرستاد شاه غازی بی توقف چون شیر شرزه بالشکر جرار برفت بیت چو مرد بر

1) om. 2) add. با 3) کردن 4) add. که 5) گرفتن 6) add. همراه 7) احوال 8) add. را 8) om.
9) om. 10) و 11) بالشکری بمنقلا om.

هنر خویش اینی دارد * رود بدیدهٔ دشمن بجستن پیکار * وچون او در مصاف جولان مینمود پدر درحال سوار شد بدنبال پسر روان شد وتا رسیدن پدر 1) (رستم) آنچه رستمی بود (1a کرده بود اکثر مخالفان را به تیغ بیدریغ بگذرانید وبعضی را دستگیر (2 (کرده) محمد حبشی وبهرام منهزم گشته بگرگان رفتند بعده علی شیرزیل (3 (نامی) که قلعهٔ رویین از آن او بود (3a واصفهبد قارن آن قلعه را گرفته بوده است وخراب ساخته علی شیرزیل احوال را بسلطان سنجر عرضه کرد وسلطان قلعه را بدو داد تا (4 (آبدان) سازد همچنان (4 (آبدان) ساخت وذخیره نهاد واصفهبد چون از مصاف (5 (تاوانی) فارغ شد بفرمود تا شاه غازی (1 (رستم) برود وآن قلعه را ازو بستاند شاه غازی برآنجا رفت ویکماه جنگ (6 (کرد) علی شیره زیل چون دید که فایده نمیکند زبان باستغاثه برکشاد وکلید قلعه را بیرون فرستاد وقلعه را بسپرد بیت تیغ وکفن (7 (گرفت) وفدا کرد جان خویش * آمد بیرون زقلعه ویگذاشت کارزار * رخ بر بساط شاه جهان‌چو مکه بر نهاد * از کردهای خویش بجان خواست زینهار * شاه غازی ابراهیم بوسفان را آنجا بنشاند وبتمیشه نزد پدر (8 (رفت) بعد از آن اصفهبد کوچ کرد وباستراباد شد وهمان روز فرامرز وطغرل بخدمت رسیدند وبعد از آن نزد محمد حبشی فرستادند که بهرام را می باید بمن (9 (سپردن) والا جنگ را آماده باش محمد حبشی چون سخن بشنید فی الحال بالشکر (10 (روی باو آورد) اصفهبد نیز لشکر

1) om. 1a) add. رستم 2) کرد 3) M. نام 3a) om. و 4) آباد ان 5) تاولی 6) کرده 7) کرفته 8) آمد 9) سپرد 10) رابوی کرد

بدروازهٔ گرگان کشید وباهمدیگر مصاف دادند بیت بغز اندرون بانگ پولاد (1 (خاست) * بابر اندرون آتش وباد (1 (خاست) * زآواز گردانْ بلرزید کوه * زمین آمد از نعل اسپان ستوه * محمد حبشی چون پای مقاومت نداشت منهزم شد ولشکر اصفهبد (2 (بادوسپان) بدنبال او بتاختند (3 (وجعی) بیحد را بقتل آوردند ومحمد حبشی بخراسان رفت بهرام دیگر باره نزد سلطان مسعود رفت ودعوی کرد وتوقع نمود که مرا اگر لشکر بدهید من ولایت طبرستانرا جهة شما مسخر گردانم چون این خبر بسمع اصفهبد رسانیدند بزرگانرا (4 (بخواند) وگفت بهرام آنچه ممکن بود بامن کرد واکنون باز لشکر می ستاند تا بیاید وملك را خراب (5 (کند) وپدرم حسام الدوله گفته بود که این بهرام (6 (لجوج) وفضول است وبدست تو هلاك خواهد شد اکنون تدبیر دیگر نیست وچاره بجز دفع او نمیدانم وجاسوسان برانگیخت تا محل وجایگاه بهرام را بدانند وتحقیق کنند که آرامگاه او کجاست چون تحقیق کردند بعضی از معتمدان وموافقان خود را (7 (بفرستاد) تا (8 نردبان نهاده) بخانهٔ او رفتند (9 واورا خفته بزوپین هلاك کردند (10 وبعد از آن طبرستانرا اصفهبد بی منازعتی حکومت میکرد (11 (چندانکه) سلطان سنجر باز بعراق (11a می آمد ونزد اصفهبد فرستاد که بما می باید پیوست اصفهبد (12 یراق نمودن را سلطان از سمنان گذشته بود (13 (اصفهبد از راه ویمه عازم شد خبر رسانیدند که برادرزادهٔ سلطان بری بدرگاه اعلا (14 آمد

1) M. خواست 2) M.? بادوستان 3) M. وجع 4) M. بخواندند 5) سازد 6) لجاج 7) بفرستادند 8) بنرد بان 9) M. اورا om. 10) و om. 11) جندان 11a) می in M. eras. 12) M. add. تا V. یرق 13)—13) om. 14) M. آمدند

وفتنه نشست 13) اصفهبد بازگشت وبساری آمد چون سنجر کار عراق را(1 (تمام) انجام نمود باصفهبد رسانیدند که سلطان بغدر برادرزادهٔ خود مسعود را بولایت (1a (توجی) (2 (میفرستد) اصفهبد شاه غازی رستم را بآرم فرستاد وفرمود که سر (1 (راه) را احتیاط نماید (2a وتنگهٔ کلیس را علی زرین کمر محافظ بود نزد شاه غازی فرستاد که سلطان مسعود رسید ونمیگذارم که از تنگه بگذرد اما بمدد احتیاج است شاه غازی برنشست (3 (وبدربند) کولا رفت وآنجا فرود آمد وفرمود که اورا راه دهید تا درآید چون مسعود بکردآباد رسید اصفهبد نزد او فرستاد که همانجا فرود آید واعلام (4 (نماید) که ایشان چون آمده اند اگر بخصومت می آید خود قصه معلوم باشد مسعود رسولی را باتحفه (1 (وهدایا) نزد اصفهبد فرستاد که من بمهمانی آمدم وازین راه باستراباد خواهم رفت وبدینموجب عهد نمودند اصفهبد فرستاد واورا بخانه (5 (آورد) وسه روز مهمانی کرد وبعد از آن بساری برد. اصفهبد علا الدوله استقبال نمود وبسرای خود فرود آورد ویکماه مهمانی کرد وبعد از آن پیشکش کرده روان ساخت وبعد از مدتی سلطان سنجر نزد اصفهبد فرستاد که تو خویشاوند منی ومدتهاست که نزد ما (6 (نیامدهٔ) بهمه حال اشتیاق صحبت داریم میباید که بیائی وتوقف نکنی اصفهبد گفت من پیر شدم (7 (فرزندانرا) بفرستم تا درخدمت (8 (تو) باشند قبول نکرد ودرآن وقت سلطان مسعود (8 (را) بنزد خود (9 (خوانده) بود ومسعود را

---

1) om. 1a) M. تومی 2) بفرستد 2a) om. و 3) ودربند 4) M. گردانید 5) آورده
6) om. و 7) نیامدی 8) فرزندرا om. 9) آمده

باز بگرگان فرستاد وشهرباره کوه را از اصفهبد باز ستانده بمسعود دادند مسعود بگرگان رفت واصفهبد شاه غازی (1 (رستم) دست بقتل ملحدان در از کرده هرجا که اسمعیلیانرا می یافت امان (1a (نمیداد) وسبب مخالفت شاه غازی رستم باملاحده قبل ازین درفصل کیکاوس استندار ومخالفت او باشاه غازی (1 (رستم) مشار الیه ذکر رفت وبعضی احوال او نیز آنجا نوشته شد که (2 (محل) مقتضی آن بود وآنچه اینجا نوشته میشود هم در محل است غرض که روزی اصفهبد شاه غازی (2a درمیان محله میگذشت ملحدی از گوشهٔ دکانی برجست ودرو آویخت وکاردی بدو زد نوکران فی الحال ملحد را بکشتند چون خبر بپدر او علا الدوله رسید گفت رستم را کارد کجا زده اند ترسیده یا نه (1 (رستم) گفت باقبال مخدومم کارد زده اند اما سهل است ووقتی دیگر هم شاه غازی از آمل بساری (3 آمد دو ملحد فرصت یافتند ودر حالتی که اصفهبد چیزی خواست خوردن یکی زوبینی (4 (بپهلوی) اوزد چنانکه از آنجانب بدر شد (4a (نوکری) (5 (خشتی) بر پشت (6 ملحد زد وبینداخت وبکشت (7 (وآن) ملحد دیگر کارد (8 (کشید ودرمیان نوکران اصفهبد افتاد وچند نفررا کارد بزد تا اورا نیز بکشتند اصفهبد را پهلو دریده بود اما امعارا خللی نرسید وگفت مرا هم مردن نیست این سخن را بپدر (9 (چنان) (1 (برسانید) که او غمگین نگردد علا الدوله چون خبر بشنید بآمل آمد وزخم پسر را بدید ملول شد وصدقات بمستحقان داد این خبر بمسعود رسید

---

1) om. 1a) نمیدادند 2) ملحد 2a) C. بمحلّه مسجد زنکو 3) add. می 4) بربهلوی
4a) C. حسین شیره زیل 5) M. خشت 6) add. آن 7) و 8) کشید om. و 9) آنچنان

لشکر کشید وبشهریاره کوه آمد اصفهبد پسر را بولیگان بگذاشت (1 وبچارمان رفت قاصد (1a (آمد) که مسعود بنزدیک تمیشه رسید اصفهبد سابق الدوله قزوینی را که از شجاعان ومبارزان درگاه بود بمنقلا فرستادند ومتعاقب اصفهبد نیز از آرم نماز (2 (شام) گذارده ایلغار (3 (نموده) بمسعود رسید ولشکر مسعود متفرق شده بودند وبطلب علوفه وتاراج وتالان رفته وغافل از ایلغار اصفهبد نشسته اصفهبد آنچه وظایف جلادت ومردانگی بود بتقدیم رسانید بسیاری را از لشکر مخالف بقتل آورد وبعضی را مقید ساخت وتا (3a قاضی گیلایه بعقب رفتند اصفهبد بعد از فتح سه روزه بتمیشه بود کیای بزرگ الداعی الی الحق ناصر (4 (الحق) (5 باپنجهزار مرد (6 (دیلم) همراه گشت وچون خبر بمسعود رسید کوچ (7 (کرد وبگریخت اصفهبد بفرمود تا مردان کارکمین ساختند ودرعقب نیز تاختند وبسیاری از لشکر مسعود را بگرفتند وبعضی را بقتل (8 (رسانیدند) (9 (ووقوع) این حادثه در سنه (10 (احدی) وعشرین وخمسمایه بود این خبر بسلطان سنجر رسید در غضب شد وامیر ارغش از سلطان درخواست نمود که من بروم گفت یکنوبت رفتی وهیچ نکردی ارغش گفت غرض آنست که عذر آن بخواهم وارغش والی دامغان بود که ذکر (11 (او) گذشت اصفهبد چون بقلعه کوزا آمد رسولان ارغش رسیدند وپیغامهای درشت آوردند اصفهبد بخندید وگفت این ترك احمق است اورا جواب نمیباید گفت من همان علاء الدوله علی ام واو همان ارغش

---

1) C. شارمام 1a) رسید 2) را 3) کرده 3a) C. لنکرود 4) M. لاحق 5) M. تا pro با: 6) om. 7) کرده و om. 8) آوردند 9) وواقع 10) M. احد 11) آن

اصفهبد بازگشت وبتمیشه آمد وارغش باستراباد رفت اصفهبد مرداویج را که تاج الملوك (1 (میخوانند) بتمیشه بگذاشت خبر (2 (شد) که قراچه ساقی بالشکر عراق ببغداد (3 (رفت) ومسعود نیز بدو پیوست (3a سلطان اشارت فرمود که ارغش بالشکر باز گردد وبدو (4 (پیوندد) بنابرآن ارغش باز (5 (گشت) ونزد اصفهبد نیز اشارت شد که ترا نیز باید بدد ما آمدن اصفهبد گفت (6 من مرد پیرم نمیتوانم آمد اما مرا (7 (فرزندان) جوان (7a (هستند) یکی را بفرستم سلطان (8 (فرمود) که چون فرزند را (9 (بفرستی) رستم را (10 (بفرست) اصفهبد پنجهزار مرد ترتیب (11 (کرد) وبارستم (12 (نزد) سلطان فرستاد چون بهمدان بمعسکر سلطان رسید سلطان خود سوار شد وبا امیر قماج که دوست اصفهبد بود بعرضه گاه لشکر رستم آمد (13 (ورستم) لشکر خودرا (14 چنان ترتیب کرده بود که سلطان را ازآن آرایش وپاسامشی عجب آمد سلطان رستم را تسلی بسیار داد وفرمود (15 تا فرود آیند همچنان فرود آمدند تا روزی (16 (دیگر که) قراچه بمقابله رسید ومصاف داد اول کسی که بر صف دشمن زد اصفهبد رستم بود وبهر جای که مبارزان لشکر او حمله میکردند خصم منهزم می گشتند ناگاه سواری درآمد ونیزه بر (17 (پشت) اصفهبد زد واز اسپ فرود آورد (18 (وسواری) دیگر رسید وخواست که شمشیر بر اصفهبد زند امیر ابو شجاع (19 (بر) سر اصفهبد افتاد وشمشیر

1) میخوانند 2) رسید 3) M. شد 3a) M. add. و 4) پیوست 5) کردید 6) add. من
7) فرزندانند 7a) om. 8) M. فرمودند 9) M. میفرستی 10) فرست 11) M. کرده
12) پیش 13) و 14) add. رستم 15) add. که 16) om. 17) om. 18) M. وسوار 19) در

بر امیر شجاع زد وهر دو دست امیر شجاع ببریدند وبیفگندند وزخمی (1 (چند) بر اعضای او رسانیدند تا نوکران اصفهبد رسیدند او از سر (2 (او) برنخاست چون نوکران رسیدند ومخالفان را دور کردند اصفهبد برخاست وابو شجاع را گفت زندهٔ گفت آری اما (3 دست ندارم گفت غم مخور که اگر یک لقمهٔ نان باشد اول بدهن تو خواهم نهاد (4 اصفهبد باهمه (5 (زخم) که خورده بود باز سوار شد وحمله نمود ودر میان قلب لشکر راند وآن ترك را که بدو (6 (نیزه) زده بود بشناخت وبشمشیر تیز سر (7 (اورا) برداشت وبقلب قراچه راند وحسین کرد پسرکی که (8 (شبیه) چهرهٔ رستم بود (9 (بمقابلهٔ) قراچه افتاد وقراچه را به نیزه برگرفت واز اسپ (10 (انداخت) چنانچه لشکر مشاهده کردند واسپ قراچه را بکشید وببرد اما قراچه را نشناخت امرای سنجر چون (11 چنان دیدند قراچه را از دست حسین (12 (کرد) باز ستانندند ونزد سلطان بردند وباهم نزاع میکردند که قراچه را من گرفته ام سلطان فرمود (13 (که) از قراچه بپرسند که ترا که گرفته است قراچه گفت آنکه (14 (مرا گرفت) نام بخدمت گاری شاه مازندران باز داد واسپ مرا آنکس دارد چون سلطان معلوم کرد (15 که آنکس نوکر شاه غازی رستم (16 (بود) خود سوار شد وبرسم پرسش زخم اصفهبد وهم بعذر خواهی گرفتن قراچه نزد اصفهبد رفت وروی اورا ببوسید وگفت احسنت ای شیربچه اصفهبد

---

1) جندی 2) اصفهبد; MM. برنخواست 3) add. هردو 4) add. و 5) زخمی 6) زخم 7) M. او 8) om. M. شبه? 9) بمقابل 10) بینداخت 11) add. جنان 12) ترك 13) M. تا 14) کرفته است 15) add. که 16) ست.

اسپ قراچه را فرمود تا پیشکش سلطان کردند وحسین کرد را ده هزار (1 (دینار) صله داد وده هزار دینار دیگر بولایت زارم (2 (سجل) ویرات نوشت سلطان چون زخمهای اصفهبد را دید محفهٔ (3 (خاص) خود را بفرستاد تا اصفهبد را بهمدان بردند چون سلطان عازم خراسان شد اصفهبد نیز صحت یافته بود وبحدود ری بعسکر رسید وتا خوار همراهی کرد (4 اصفهبد (4a (را) تشریف داد ونزد پدر روانه ساخت ونامه درباب تحسین او نوشت وجملهٔ حاجات اورا روا گردانید (4b وچون او (5 (بنزدیک) (6 (شهر) رسید پدر استقبال نمود وسر وروی اورا بوسه داد واصفهبد بیست ویکسال بمازندران حکومت کرد وعمرش از شصت گذشته بود که علت نقرس پیدا (7 (کرد) وبعد ازآن چنانچه ذکر رفت عباس بالشکر بیامد وبعد ازآن شاه غازی را بامنوچهر لارجان خصومت درمیان آمد وازآرم لشکر برداشت وبراه انجدان وآبندان کوه تاخت برد ویراه (8 (پردمه) درآمد ومنوچهر را خبر کردند پیش باز آمد وبااو حرب کرد واورا منهزم ساخت وهزیمت برو افتاد ونوکران شاه غازی (9 (بسیار) بقتل (10 (آمدند) چون بانهزام بآرم بخانهٔ خود (11 (رفت) حرم او که عم زادهٔ او بود چوبی که عورات را جهت چنبرها بافیدن بکار (12 (آید) وآنرا وتره میخوانند برگرفت وپیش باز آمد وگفت ای بی حمیت از گل وزاگ فروش لارجانیک گریخته بخانهٔ من می آئی (13 چگونه باوند باشی وبخانهٔ من چه کار داری اصفهبد گفت ای دختر

---

1) om. 2) سجلد (sic) in M. obliter. 3) خواص 4) M. add. و 4a) MM. اورا 4b) om. 5) M و 6) بنزدیکی 7) شهریار 8) کرده بود 9) پردومه 10) M. بسیاری 11) آمد 12) آمد 13) می آمد add. تو

عم راست میگوئی وبازگشت وگفت اگر این عیب را بهنر مبدل(1 (سازم) بخانهٔ تو بیایم والّا آنچه(2 تو میگوئی حق بطرفست وبتلاربی رفت ولشکر جمع کرد وتا کهرود تاخت برد وجملهٔ آن ولایت را خراب(3 (ساخت) ورز(3a باغ را فرمود بپیدند وچهار صد مرد لارجانی را بفرمود بگرفتند وگردن زدند وآن ملك را مسخر ساخت وبازگشت وبخانه آمد زن گفت اکنون درآ که تو لایق شوهری منی وبعد ازآن هردو ماه یکنوبت بلارجان تاخت میکرد وبعد ازآن منوچهر عاجز(4 (شد) ومردم او بشاه غازی پیوستند وسبب این خصومت آن بود که بشاه غازی چنان رسانیدند که روزی منوچهر پرسیده باشد بلفظ مازندرانی که شال مازدرون(5 (کو) یعنی شغال مازندران کجاست بعد ازآن شاه غازی چون بعراق بحضرت سلطان پیوست ومنوچهر نیز گریخته آنجا بود از امرای دیوان التماس نمود که میان من واصفهبد صلح بکنید وازو درخواه جرایم من نمائید چون امرا شفاعت کردند اصفهبد گفت بالله که از خون او نمی گذرم وهرگاه(6 (که) باشد اورا خواهم کشتن مگر بدیوان حاضر گردد وبحضور امرا بگوید که منوچهر گُه سگ خورده است(7 وبزرگان گفته اند واقعا آنچه گفت(8 (گه) خورده است اصفهبد گفت بسر سلطان که تا(9 (بدیوان) بحضور جمیع بلفظ خود اقرار بکند ممکن نیست چون چاره نبود منوچهر بدیوان حاضر شد وگفت منوچهر گُه سگ خورده است(10 شاه غازی گفت اکنون بخشیدم

1) کردانم 2) add. تو 3) کرد 3a) M. add. و 4) کشت 5) کجو 6) om. 7) add. و 8) کوه سگ 9) دیوان 10) M. add. و

برو وملك خود را محافظت كن وبار ديگر ازين ژاژ (1 (مخاى وچون اصفهبد علاء الدوله حسن را روزگار برآمد شاه غازى برو مسلط شد وجملهٔ خدمتگاران اورا بنزد خود (2 (برد) ونزد پدر (3 (فرستاد) كه قلعهٔ دارا را بمن بسپار پدر گفت تا زنده ام بگذار (4 تا اينجا باشم نشنيد وخشم كرد وگفت توبه كرده ام وعلم فقه وآداب دين مى آموزم چون پدر ديد كه (5 چارهٔ ديگر) نيست قلعه را بدو داد وشاه غازى (6 (كوتوالى) كه صلاح ميدانست بقلعه فرستاد ودرآن عنقريب خوارزم شاه بگرگان تاخت آورد ورستم كبود جامه را بگرفت كبود جامه دو بيت نوشته نزد شاه غازى (7 فرستاد وآن دو بيت اينست (8 (رباعى) بى هيچ خيانتى وبى هيچ گناه * خوارزم شهم بند نمودست اى شاه * درياب مرا وگر نيابى ناگاه * گوئى كه دريغ رستم انّا لله * شاه غازى چون (9 (اين) ابيات (9a (بخواند) بى اجازت پدر برنشست وازآرم باسترآباد رفت (10 (وفردا) بگرگان شد وچند نفر از معتمدان را نزد كبود جامه (11 (فرستاد) تا نزد او باشند (11a وناگاه بخيمهٔ خوارزم شاه (12 (شد) وشاه را سلام كرد شاه اورا فرمود تا فرود آرند وشربت كشند گفت فرود نمى آيم وشربت نميخورم تا كبود جامه را خلاص (9 (ندهى) وبمن نبخشى خوارزم شاه گفت (9 (من) اورا (13 (كشته ام) شاه غازى گفت من فرستادم واورا ديدم زنده است وموكلان من نزد او مى باشند شاه گفت چون چنين است وخاطرت چنين ميخواهد خون اورا بتو بخشيدم

---

1) مخور وبعد ازآن 2) و om. 3) بردند 4) فرستادند 5) تا add. V. et al. 6) تدبير 7) كوتوال add. 8) رستم M. 9) بيت om. 9a) برخوانند 10) وفرداد; in M. د del 11) بفرستاد 11a) و om. 12) رفت 13) كشتند

وفرمود تا کبودجامه را بند برداشته باصفهبد سپردند شاه غازی نوکر
خود را گفت اورا برنشان (1 (وبه تمیشه) ببر وفرود آور چون روانه (2
(ساخت) خود فرود آمد وشربت (3 (بخورد) وبعد از آن نوکران او که در
عقب (4 او بودند بدو رسیدند (5 ودست خوارزم شاه را ببوسید ووداع کرد
(6 وسوار شد وبرفت (6a وبتمیشه آمد چون پدر ازین جراة خبردار
شد اورا ملامت کرد که اینچنین (7 (نمیبایست) کرد (8 (بجواب) گفت
بسر شما که یک (9 (سواره) تا خوارزم شاه میرفتم تا رستم را خلاص دهم
وبرادرش تاج الملوك مرداویج دانست که باوجود شاه غازی درمازندران
اورا (10 (کاری از) پیش نمیرود بی اجازت پدر نزد سلطان سنجر رفت
وبخدمت او مقام محمود یافت چنانچه سنجر یکلحظه بی او ننشست ودر
مجلس شراب وشکار وعیش وطرب همیشه مصاحب بود ولطف طبع اورا
صفت (11 (نتوان) کرد (12 (ودو بیتی) (13 (نوشت ونزد برادر فرستاد وآن
بیت اینست (14 (رباعی) پیوسته برادرم مرا درخواهد * همواره پدر (15
(برون) زکشور خواهد * هنگام صبوح هر دو را (16 (سرکس وزن) * بی آن
نبود (17 (صبا) که دادر خواهد * شاه غازی چون (18 این ابیات برخواند
خشم (19 (وی) زیاده (20 (شد) وبی رحمی را شعار خود ساخت (21 وبیست
وچهار سال حاکم طبرستان بود وپدر در حیوة بود چون آخر عمر او رسید.

---

1) وتا بتمیشه 2) کرد 3) خورد 4) add. او 5) add. وسوار شد 6) om. و 6a) M. وچون 7) نبایست 8) جواب 9) سوار 10) کار 11) M. میتوان 12) وبیت 13) نوشته 14) om. و 14) M. بیت 15) بیرون 16) V. زن M. پرکس? 17) نبا al. بتا 18) add. این 19) om. 20) کرد 21) om. و

واز عمر خود مایوس گشت اورا بخواند وگفت ترا بوصیت حاجت نمی بینم که بی وعظ (1 (متعظی) وبی وصیت مستیقظ ملك طبرستان را بجهت تو از معاندان پاك كردم اگرچه جهانداری را گذاشتن کار عظیم است اما کسی را که چون تو (2 (خلفی) بماند ذکر او باقی خواهد بود ومیدانم که تو از مرداویج آزردهٔ اگر وصیت کنم فایده ندارد اما قارن را که کهتر برادر تست بتو سپردم وابو الفضل وزیر بر من مبارك بود (2a (بر تو نیز مبارك خواهد بود) جون وصیت را تمام کرد بکنج بنشست تا وعدهٔ حق در رسید ودعوت ایزدی را لبیک جواب فرمود اورا از تمیشه بساری آوردند ودفن کردند چون آنچه شرایط عزا بود بجای آوردند بمصالح ملك شروع کرد وهیچ کسی را در طبرستان زهرهٔ آن نبود که سر از رقبهٔ اطاعت او بدر برند اما طرفداران که ملوك (2b (طوایف) بودند دانستند که آنچه باپدر او پیش میرفت باو نخواهد رفت بپنهانی بتاج الملوك فرستادند وگفتند که ما بنده وفرمان برداریم وطاقت برادر تو نداریم تاج الملوك بسلطان پیغام فرستاد که خدمت درگاه تو برای این روز میکردم که مرا بملك من (3 (برسانی) وبخانهٔ پدر فرستی اکنون اینست که (4 اهل ملك (5 (مرا) می طلبند اگر عنایت فرمائی بانضمام سایر بنده نوازی خواهد پیوست سلطان بامرا فرمود که میان او وبرادر ملك را قسمت میباید (6 (کرد) (7 قشتم نام را باده هزار مرد فرستادند وباو رسولی همراه کردند تا اول شاه غازی (8 را تعزیت پدر (9 (بگویند) وبعد ازان طلب صلح فیمابین برادر واو

---

1) مستعظی (2 خلقی 2a) om.? 2b) الطوایف (3 رسانی 4) add. مرا 5) om. 6) نمود 7) M. قشمیر, قشیم? p. ۲۰, 2). ٥٩, 1.). 8) add. را 9) بکوید

1) (نمایند) چون تاج الملوك مرداویج با امیر 1a) قشتم بتمیشه رسید جملهٔ مردم باستقبال او رفتند وبهوا وولای او برخاستند وقلعهٔ جهینه را بتصرف خود 2) (درآورد) ومادر فخر الدوله گرشاسف را بخواست چون رسول پیغام سلطان را بشاه غازی رسانید گفت اگر مرداویج برادر من بودی از من توقع 3) نعمت میکردی ومرا خدمت مینمودی چون خدمت سلطان میکند نعمت هم از آنجا توقع میباید داشت چون رسول بازگشت وپیغام 4) (را بتمیشه) 1a) بقشتم ومرداویج رسانید ایشان 5) (باستندار ومرزبان لارجان نامه نوشتند) وطلب مدد نمودند مجموع 6) (رو) بمرداویج نهادند وبر ولای او کمر موافقت بستند شاه غازی چون مطلع گشت از آرم 7) (بشیرگاه) رفت وآنجا هم نتوانست بود بکردآباد نقل نمود 8) مردم 9) (بومدان) مرداویج را بالشکر بر سر او بردند واصفهبد بیخبر 10) (از آن) هجوم بگرماوه رفته بود چون واقف گشت بدر آمد وسوار 11) (شد) وروی بجانب ساری نهاد وبمشك آباد رفت واز آنجا 12) (به بهرمیر) آمد ودر قصبهٔ بازرگان چون 13) (بقریهٔ) دونگا رسید ابو الفضل دابو را گفت دابو را بتو سپردم برو وترك را برای مصلحت به بین دابو دست بوس کرد وبرفت شاه غازی بمرزبان آباد رفت وخود را بقلعهٔ دارا 14) (افگند) استندار ومرزبان لارجان خود را بتاج الملوك رسانیدند واتفاق بپای قلعهٔ دارا آمدند وگرد 15) (او)

---

1) نماید 1a) قستم 2) M. درآوردند 3) add. نعمت 4) او بتمیشه ? بتمیشه in M. del. 5) inv. ordine وباستندار ایشان مدد نمودند 6) روی 7) بشیر دو 8) add. و 9) بومدان in M. del. 10) از آنجا 11) کشت 12) بهر یمر ? 13) بقصبه 14) رفت 15) و

فروگرفتند واصفهبد رستم را که اسپهسالار آمل بود لشکر دادند (1 (وبه پای قلعهٔ سواته) کوه فرستادند چون آنجا رفتند قلعه را بسپرد وضبط کردند (1a وقشتم بپای (2 ایلال رفت که پسر شاه غازی بایک خواهر آنجا بود چون علا الدوله حسن که پسر شاه غازیست. از آمدن لشکر وامیر (1a قشتم واقف گشت خواهر را بقلعه بگذاشت وخود از قلعه بیرون آمد وبری رفت امیر (1a قشتم قلعهٔ (2 ایلال را مسخر گردانید ودختر اصفهبد را بالشکر خود (3 (آورد) تاج الملوك فرستاد وازو باز گرفت ونزد (4 خود برد اصفهبد شاه غازی پسر تاج الدین (5 (تورانشاه بن) زردستان چناشک را بقلعه بنوا داشت (5 (از) بیرون قلعه (6 (آواز دادند) که ماده فرا گیرید ونربما دهید چون این آواز بقلعه رسید مردی بود عز الدین حسن کیا نام نزد اصفهبد رفت وگفت گرفتم (7 (که) حق تعالی اقبال از تو بازگرفته باشد مردی را (8 از تو باز گرفته است بفرما تا پسر توران شاه را گردن بزنند وسر را بزیر اندازند همچنان فرمود (9 (کردند) ومدت هشتماه لشکر ترك (10 (بمازندران) بودند وقلعه نیز در محاصره بود ومرداویج هیچ نتوانست کرد ومازندران بکلی خراب شد وترکان (11 (بپینک) آمدند (11a (باز) اهالی مازندران به نهانی نزد اصفهبد فرستادند ودرخواه جرمهٔ خود کردند اصفهبد باخدای خود عهد کرد (5 (که) بدین گناه هیچ کس را عقوبت نکند وانتقام ننماید استندار کیکاوس ومرزبان لارجان نیز کس فرستادند وگفتند (12 (ما بهمدیگر وصلت

---

1) وبپای قلعه سواد 1a) M. قشیم.قشمیر؟ 2) al. اولاد 3) دادو 4) add. خود 5) om.
6) آوردند 7) om. 8) add. نیز 9) کردن بزدند 10) در مازندران 11) بتنک
11a) تا 12) ما با

وخویشی میکنیم ورفع کدورت مینمائیم همچنان عهد کردند واز 1) قشتم ومرداویج 1a) برگشتند وجدا شدند وهریک بولایت خود رفتند 1) قشتم بالضروره کوچ کرد واز توجی بگذشت وبرفت اصفهبد از قلعه بیرون آمد وسه سال از ولایت خراج بیند اخت تا مازندران باز آبدان شد وبعد از آن همچنانکه 1b) (در) بالا ذکر رفت 1c) (هرسال) بر سر ملاحده رفتی وجنگ کردی 2) (در رودبار سلستی کوه) که قبل ازین بسلسله کوه مشهور 3) (بود) خود نوشته شد چون علا الدوله حسن خبر این فتوح 4) بشنید از ری بازگشت 5) (ونزد) پدر فرستاد 1c) (که بیاید پدر فرستاد) ومنع کرد وفرمود تا 1c) (اورا) گرفتند وبقلعهٔ 6) گیلیان در بند کردند ویکسال وهشتماه محبوس داشتند واصفهبد شاه غازی 1c) (رستم) را سه پسر بود یکی که ولی عهد او بود 7) (گردبازو نام داشت حکایت 7a) او که قتل او 1c) (بدست ملاحده) چون بوده است خود نوشته شده است ودیگری علا الدوله حسن است که هم سبب حبس وقید او مسطور گشت ودیگری 8) را اصفهبد علی نام بود الغرض که برادر او تاج الملوك باز بمرو رفت اما بیرون تمیشه که استرآباد است بتصرف او بود وقلعهٔ جهینه را هم او داشت ومرداویج مرد مردانه بود بجمیع خصایل 9) (حمیده) آراسته 10) اما چه فایده که بخت یاوری نمیکرد 1c) (بیت) بخت نبود یاورم سود نداشت کوششم * چون نبود اجابتی 11) (هرزه) بود دعای من * واصفهبد شاه غازی 12) بعد از قتل 13) (گردبازو همیشه سلطانرا ملحد خواندی وبدو نامه ننوشتی

---

1) قشمیر, قشیم? 1a) add. بر 1b) om. cf. pp. ٥٧-٨. 1c) om. 2) وقبل ملاحده در سلسی رود بار cf. p. ٥٧, 6a). 3) است 4) add. بشنید 5) وبیامد 6) V. کیلیان; in M. کسلیان; sic et Cas. at v. p. ٢٢٢, 4. 15.) etc. 7) M. کرده 7a) MM. اورا 8) add. را 9) om. 10) add. بود 11) هرز 12) add. رستم 13) M. کرده

چون سلطان را گفتند که اینچنین میگوید گفت حق بجانب اوست هرکرا چنان پسر کشته شود یقین (1که ازینها بگوید چون سلطان سنجر را لشکر غزان بشکستند وگرفتند چنانچه در (2(تواریخ) ایشان مسطوراست بیشتر امرای (2a (سلطان) سنجر پناه باصفهبد بردند درین وقت مردم ولایت خالی از اضطراب نبودند وقلعهٔ (2b استوناوند را عباس از ملاحده ستانده بود وبترکی سپرده اصفهبد قلعه را از ترك بخرید وفیروزکوه را نیز محاصره کرد چون دانستند که فایده نمیکند ومی ستانند آنرا نیز باصفهبد فروختند وجملهٔ ولایت دماوند وآن نواحی بتصرف او درآمد اما اورا هیچ کاری از آن (3 (اهمّ) نبود که مهم برادر مرداویج را بفیصل رساند لشکر باسترآباد فرستاد مردم آن ولایت از مرداویج برگشتند وروی بخدمت او نهادند که اورا مال بسیار وخزاین بیشمار بود ومرداویج مفلس وبی نوا گشته بود چنانچه مردم گیلی نوبت بنوبت صد کس همیشه در ملازمت او بودند یک روز (4 (آشنا سرای او علم دستار بر پیشانی افگنده نزد مرداویج آمد که مردم گیلی علوفه میخواهند چون چیزی نداشت دفع انفعال را گفت ای مرد علم دستار بر پیش افگنده آمدهٔ که گیل علوفه می‌طلبند آشنا سرا بدر رفت وزمانی صبر کرد وآمد وعلم دستار (5 (بر) قفا افگند وگفت علم دستار را (6 (بر قفا) افگندم اما تسلی گیل نمی شود وعلوفه میخواهند اصفهبد تبسم کرد وهیچ نگفت ازآن سبب مردم ازو برگشتند ونزد (7 (اصفهبد) شاه غازی رستم رفتند تاج الملوك چون دید که فایده نمیکند قلعهٔ جهینه (8 را بگذاشت

---

1) add. که 2) تاریخ 2a) om. 2b) استونوند 3) اهم تر 4) M. آشنان 5) را 6) بقفا 7) om. 8) add. را

وبازن وپسر خود فخر الدوله گرشاسف بولایت کبودجامه رفت تا ازآنجا (1 (بخراسان) روند اصفهبد نزد کبودجامه فرستاد که اورا بقتل میباید آورد تا بخراسان نرود کبودجامه فرستاد که حد من نیست که برادر ترا بقتل آرم اما (2 (بحسب) الاشاره مقید گردانم تا (3 (آنچه شما) صلاح دانید همچنان کنید وکبودجامه مرداویج را مقید ساخت اصفهبد (4 (غلامی) روسی داشت بفرستاد تا سر تاج الملوك را برداشت ونزد اصفهبد آورد اصفهبد بعد از قصهٔ سنجر گرگان را هم بتصرف درآورده بود جاجرم را نیز مسخر گردانید ودر وقتی که واقعهٔ سلطان سنجر دست داد غزان (5 نزد اصفهبد (6 (فرستاده) که باما اتفاق کن تا هرچه از عراق بگیریم چهار قسم ازآن تو باشد ودو قسم ازآن ما وآنچه از خراسان بتصرف درآید دو بخش ازآن تو باشد وچهار قسم ازآن ما قبول (7 (نکرد وسی) هزار مرد جمع کرد وبدهستان رفت تا باغزان مصاف دهد یناق وکبودجامه از اصفهبد آزرده بودند برگشتند ازآن سبب اصفهبد منهزم گشت ولشکر او اکثر بقتل آمدند وبعضی دستگیر گشتند واو بهزیمت تمام بطبرستان آمد وبعد ازآن مردم طبرستان را جمع کرد وبه بسطام ودامغان رفت وآن ولایات را بتصرف درآورده وقصهٔ وفات کیای (8 (بزرگ) امید دیلم وحکایت استندار کیکاوس (8a را خود در محل ذکر (9 (رفت) چون سال اصفهبد شاه غازی بشصت رسید جملهٔ لشکر را در ساری بمیدان اترابن جمع کرد واز یکدست سابق قزوینی ویکدست (10

1) بولایت خراسان 2) برحسب 3) هرچه 4) M. غلام 5) add. سلطان 6) فرستاد 7) نکردی 8) بزرر 8a) add. را quod in M. del. 9) رفته است 10) M. add. او.

باحرب لارجانی بودند فرمود تا چوگان بیاوردند (1 (وگوی را) خود بخود بچوگان گرفت وگفت ای سال شصتم بیماریرا آمدی یا مرگ را ویک سر گوی بزد وچوگان بینداخت ولشکر را دستوری داد وباین (2 (اجتماع) گوی بزدند روز نوروز اول فروردینماه قدیم بود ودرآن چند روز بیمار شد وهفدهم فروردینماه سنه (3 (ثمان) وخمسین وخمسمایه (4 وفات یافت (4a انّا للّه وانّا الیه (4b الراجعون ودر مرثیهٔ او گفتند بیت دیوسفید سر زدماوند کن برون * کاندر زمانه رستم مازندران نماند * ای پرده دار پرده فرو هل که (4c (بار) نیست * بر تخت رستم ابن علی (4d (جاودان) نماند

فصل در ذکر حکومت علا الدوله حسن بن رستم (4e (وچگونگی آن)

بعد از (4e (وفات) پدر هشت سال وهشت ماه حکومت کرد وچون خبر وفات پدر بدو میرسانیدند او هم (4e (بیمار) بود در کویر سوار شد تا بساری آید در راه برادر کیکاوس ناصر الملك را که نزد شاه غازی ازو معظم ترکسی نبود باپنجاه نفر از خاصه کیان خود بفرستاد تا کیکاوس ناصر الملك (5 را بقتل آورند واین ناصر الملك از عهد شاه اردشیر حریف چوگان وگوی خسروان مازندران بود چون برادرش آنجا رسید ناصر الملك برادر را گفت که مگر شاه غازی مرده است گفت آری (6 (گفت مرا) بی او زندگانی نمیباید هرچه میخواهید همچنان (7 (بکنید) اورا بیاویختند وبرفور سر برداشتند (8 ونزد علا الدوله حسن بردند وجهت قتل حسام الدوله

---

1) وکورا M. کور al. کوی 2) جمله 3) ثمانه 4) M. add. را 4a) M. add. که 4b) imo راجعون 4c) C. یار 4d) Ch. C. شهریار 4e) om. 5) add. را 6) مرا کفت 7) کنید 8) hîc add. برفور

شهریار علی که عم او بود فرستاده بود اورا معلوم (1 (کرده بودند) بگریخت وبفیروزکوه رفت شمس الدین علی کیا که کوتوال قلعه بود اورا راه داد تا بقلعه درآمد چون علا الدوله حسن از گریختن عم خود خبر یافت پانصد نفر مرد (1a در عقب او بدوانید چون بپای قلعه رسیدند وکوتوال معلوم کرد که معارف مازندران باعلا الدوله (2 (حسن در بیعت آمدند) گفت اورا بجهت آن بقلعه درآوردم تا بجای دیگر نرود وحسام الدوله را بسپرد ازآنجا بیرون آوردند چون بویمه رسیدند سر اورا برداشتند وبردند وبدعتهای بد در مازندران پیدا کرد واصفهبد شهریار که عم زادهٔ او بود بکشت وسابق الدوله قزوینی را که پدر او نظام الملك نام نهاده بود وبسطام ودامغان وجاجرم را بدو داده (3 واز برای تعزیت پدر وتهنیت تاج وتخت او آمد قصد (4 (کرد) او معلوم کرد وبگریخت وتا بهزار جریب در عقب بفرستاد (5 تا بگرفتند وبیاوردند ودربند (6 (کرد) وچندان بداشت که همانجا بمرد وجهت فرزند بزرگترین خود یزدگرد نام که اورا گردبازو هم (7 (میخواندند) وولی عهد خود (8 (کرده) بود خواهر باحرب لارجانی را بخواست وبآمل عروسی کرد وبخانه (9 (آورد) وبجهت پسر میانین خود حسام الدوله اردشیر نام دختر کبودجامه را بخواست وبدابو بقلعهٔ دونگا عروسی کرد وبخانه آورد وآرم را بدو داد وخود باستراباد رفت (10 (وجمعی) از امرای استراباد که اثر عصیان از ایشان معلوم کرده بود بفرمود تا بیدان گردن

1) M. کردند 1a) M. add. را 2) بیعت کردند 3) add. بود 4) کرد in M. del.
5) add. تا 6) کردند 7) میخوانند 8) کردانیده 9) M. آمد 10) جمع

(1 (زدند) وسنغر اینانج از ری گریخته نزد او آمد (2 (وبتپر) وبهرامه (3
(کلادیه) اورا بادو سه هزار مرد فرود آورد وضیافت باعلی مرتبه کرد
ودر همت ومرتبت بمرتبهٔ (4 (تمام بود) ودر سیاست (5 نیز همچنین (6 (بود)
وسیاست او بیشتر بچوب زدن بود (7 (چنانچه در مازندران مثل است که
اورا چوب حسنی میباید زدن وبهر منزلی) که چند روز بنشستی از
کشتگان گورستان پدید آمدی (8 ودختر سنغر اینانج را جهت (6 (پسر) خود
بخواست وچون باو وصلت کرد اینانج اورا گفت (6 (مرا) مدد میباید تا
بری بروم چهار هزار سوار وپیاده بدو داد تا بری رفت (9 (وبزدقان) مصاف
داد (9" وایلدگز را بکشت وبمحمد اتابک رسیدند (9" وخواستند تا اورا بگیرند
گفت اورا رها کنید ومگیرید که او کودکست وقلعهٔ طبرك را عمارت
(10 (فرمود) وبدین بود که مردم لارجان از کفر وبی دینی باحرب لارجانی
بستوه آمدند که آن بی دین زنان مسلمان (6 (را) بمجلس شراب بردی
وبتهور دست وپا وگوش مردم بیگناه (6 (را) فرمودی بریدند وزنانرا در
زیر غلامان خسپانیدی واو بر پشت غلامان خفتی واگر در آن نفرت (11
(نمودندی) (12 (وکلمهٔ بگفتندی) که حاشا شمعها افروخته در اسافل زنان وعورات
فرمودی (13 (فرو بردند) تا اتفاقا در نخچیر حوالی لار غلامان اورا خالی یافتند
(9" واز اسپ شیب آوردند ودست وپای اورا (14 (ببریدند) ودر اسفل

---

1) بزدند 2) وتپتر .M وتپر ?? 3) کلایه 4) قصوی 5) add. او 6) om. 7) منزل
8) hîc add. و 9) M. وبزدقان 9") om. 10) M. چنانکه درمازندران مثل است الخ
11) کرد 12) بنمودندی 13) om. 14) M. فرودند .M بربدند.

او زدند وبگریختند وبعراق رفتند ولارجانیان از ظلم آن ملعون خلاص یافتند وملك از خاندان ایشان برفت که الملك یبقی مع الکفر ولا یبقی مع الظلم وباحرب را پسری یک ساله بود کینه (1 (خوار) نام علی لارجانی که سپهسالار پدر او بود اورا بحکومت بنشاند وگفت من اتابك اویم علا الدوله چون ازین حال باخبر شد نزد امیر علی فرستاد که تو درین میانه چه هستی (1a باحرب خدمتگار من بود وپسر او خواهرزادهٔ منست ولایت را من ضبط میکنم تا چون پسر بزرگ شود بدو سپارم چون امیر علی این سخن بشنید جملهٔ خزاین ودفاین را که بود برداشت وبری رفت وبخدمت اتابك ایلدگز (1b (پیوست) ومردم لارجان بخدمت علا الدوله حسن آمدند وقلعها را بسپردند وجهت باز ماندگان منوچهر وظایف پدید کرد (1c وبعد ازآن سلطان محمود از خوارزم فرار نمود وباوالدهٔ خود بدهستان آمد وسه چهار هزار مرد خوارزمی همراه او بودند نزد علا الدوله حسن فرستادند که پدران ما (1b (وشما را دوستی) (1c وموافقت معلومست که بچه درجه بود اگر سر زحمت کشیدن ومدد فرمودن ما دارید نزد شما می (2 (آئیم) والّا فلا اصفهبد از تمیشه تا سامان گیلان لشکر را خبر باز داد ودر ری حشر جمع کرد ومدت یکماه طعامهای گونا گون (3 از حلواها ونان (4 ومثل هذا ضبط میکرد وجمع میفرمود ومقرر کرد که (5 از یکفرسخ خان وخانچه بنهند وخیمه وخرگاه وگله ورمه هرچه بود آوردند وحسام الدوله اردشیر را باستقبال (6 (فرستاد وبنوعی) بنیاد مهمانی کرد که بزرگان (7 اذنْ میگفتند

1) خواز cf. p. ۸۲, 3[d]). 1[a]) M. تا جرب 1[b]) om. 1[c]) om. و 2) M. آیم 3) add. و 4) om. و 5) add. از 6) آوردند ونوعی 7) MM. ازان

مؤید الدوله چون از احوال سلطان خبر یافت باصد نفر سوار بدهستان بتاخت ونزد سلطان فرستاد که من کمر عبودیت وطاعت تو بر میان دارم زنهار بمازندران نروی که تازیك را هرگز باترك اعتماد نبود وقاصد او بسلطان رسید وپیغام رسانید وخود نیز در عقب رسید ورکاب ببوسید (1 اورا پیش گرفت وبخراسان (2 (رفت) مطلب لشکر خراسان ودرین وقت فرزند اصفهبد (3 (گردبازو از پدر رنجیده بود بیشتر مردم مازندران بدو بیعت کرده بودند چنانچه لشکر او دو چندان لشکر پدر شاه بود واو پادشاه زادهٔ بود که گلبرگ (4 طری از طراوت او تیره بود وچشم عقل ودانش از ادراك (5 (او) خیره وکمانی که او کشیدی در عراق وخراسان کسی نکشیدی وبعدل وداد نوشیروان ثانی بود ازین سبب مردم طبرستان شیفتهٔ خدمت او بودند وپسران امیر شجاع که در جنگ قراچه ساقی بسر شاه غازی رستم وقتی که اورا فرود آورده بودند خود را انداخته بود همه جوانان پاکیزه وشیران شکاری بودند (6 باگردبازو همراهی کرده اصفهبد همه‌را بفرمود تا هلاك کردند وجلهٔ خدم وحشم پسر خود را بفرمود در حرب کشتند وغلامانرا (7 (چهره) باز گرفت تا (3 گردبازو ازین غصه بیمار شد وعلت دق پیدا (8 (کرد) وبقولنج انجامید وهمیشه درین رنجوری اورا همراه داشتی وروز بروز رنجوری او افزون می شدی بعد ازآن موید بالله بالشکر خراسان در خدمت سلطانمحمود بتمیشه (9 (آمد) وچهل روز تمیشه را محاصره

---

1) add. و 2) برد 3) M. کرده 4) add. طری 5) in M. deest. V. و 6) add. که 7) M. جیره
8) M. کرده 9) M. آمدند

دادند چون پادشاه مبارز الدین ارجاسف آنجا کمین کرد تا ایشان آنجا
که ارجاسف بود خواستند رفتن ارجاسف از کمین بیرون تاخت ودمار
از آنها بر آورد چنانکه اندکی بیرون رفتند ودرآن باب گفته اند بیت
درآن مصاف که رای تو روی بنماید * حسود را نبود پیشه جز قفا خوردن *
موید بعد ازآن بساری آمد وخرابی بسیار کرد (1 (چنانکه) در (2 (همه) ساری
یکسایه (3 (نماند) که کسی تواند آنجا (4 (آسودن) اصفهبد کوچ کرد تا بغریم
رود وچون بحد چارمان رسید موید برادر خود قوشتم را برو تاخت فرمود کرد
کردی بر سر راه ایستاده (5 گوسفند میچرانید چون لشکر رابدید بترسید (6 که
ناگاه باصفهبد (7 رسند (8 (گوسفند انرا) بگذاشت وبدوید چون باصفهبد برسید
نفس آنقدر مانده که گفت لشکر (8a وبیفتاد وبمرد (8b اصفهبد بامردم (9 خود
گفت چه دویدن کرد (10 مردی همین بود که این کرد کرد بعد ازین مردی از
شماست شجاعان لشکر زمین ببوسیدند وثنا گفتند جوق جوق گشتند چون
خصم برسید لشکر اصفهبد چون (11 شیر ژیان از هر طرف بر ایشان حمله کردند
ودمار از نهاد (12 (ایشان) برآوردند قوشتم باسه چهار هزار سوار (13
(باهزار) فلاکت خود را بساری (14 (رسانید) موید (15 درحال سوار (16 (شد)
وسلطان شاه را بر نشاند وبگرگان (17 (رفت) اصفهبد گردبازو را اگرچه
بیمار بود بپای قلعهٔ دارا فرستاد وطبیب همراه گردانید تا در معالجه قیام

---

1) چنانچه 2) om. 3) M. نمانده 4) آسودند 5) add. بود 6) add. که 7) add. رسند 8) گوسفند را 8a) om. و 8b) M. add. و 9) add. خود 10) add. و 11) add. شیر 12) آنها 13) بهزار 14) M. رسانیدی 15) add. در حال 16) M. شده 17) om.

1) (نماید) 2) بتمگاه حج که نجادیه گویند بگرمابه بردند صرع پدید آمد همانجا وفات 2a) (یافت بیت) بباز ار دهقان درآمد شکست * نگهبان 3) (گلبن) در باغ بست * تهی ماند باغ از رخ دلکشان * نه آواز بلبل نه از گل نشان * اصفهبد از ساری کوچ کرده بتمیشه رفت وکلها ودرختها بفرمود آوردند ولشکررا مرسوم وچابکی داد وگفت همه 4) (چار اسپه) 4a) آماده کردند وپادشاه ارجاسف واصفهبد شهریار وقطب الدین برسق 4b) ومنگو وطغوتیمور را گفت اکنون میباید بخراسان بتازید وآن ولایت را چنان بسوزانید که خلالی درآنجا نماند وهر کودکی شیرخواره که بیابید بکشید چون لشکررا روانه ساخت برنشست وبدرویشان آمد چون هوا گرم شد بزارم رفت وروز وشب بشرب مشغول 5) (گشت) وهرکسی که سخنی گفتی که ملایم طبع او نبودی بفرمودی 6) (کشتن) وچهار صد غلام 7) (اسود) داشتی که اگر درهم نگاه 8) (میکردند) برفور بقتل امر فرمودی تا آنکه مردم از سیاست 2a) (او) بتنگ آمدند باهم بیعت کردند شبی در 8a) (قصر زارم) شراب میخورد وچون شراب خوردی وبخفتی هیچکس را یارای آن نبود که بخانهٔ خود رود وهرکه میرفت چون واقف می شد برفور 9) (میفرمودی) گردن زدن غرض که چون او بخفت ومردم اهل مجلس تفرقه 10) (کردند) غلامان شمشیر کشیدند وبخوابگاه او رفتند واورا بکشتند وپاره پاره کردند وبیرون آمدند ودر ببستند وگفتند اصفهبد میگوید که 11) (کس) مگذارید که درآید وباسپ خود سوار

---

1) نمایند 2) بعمکاه an تمنگاه? in M. بجادیه 2a) om. 3) M. دهقان 4) M. جار اسه V. جار اسبه 4a) an = آماده? 4b) hîc مشکو, at postea منکو 5) شد 6) کشتند 7) om. 8) M. میکر 8a) Ch. قلعهٔ بزم 9) فرمودی 10) کردیدند 11) هیچکس را

گشته (1 (روی براه نهادند) بیت هرکه تیغ ستم کشد بیرون * فلکش هم بدان بریزد خون * شاه اردشیر چون خبر یافت باپنجاه سوار بدنبال ایشان عزم گرفتن کرد گفتند ایشان سیصد مرد خونی اند وتو پادشاه نشاید بدنبال ایشان رفتن ترك کرد ونرفت وچون مدتی (1a بگذشت هرجا که آن (2 (عدوایانرا باز می دانستند) از ری وخراسان وخوارزم گرفته پیش او می آوردند هرکدام را که می آوردند تیر باران وسنگسار میفرمود واصفهبد را چهار پسر بود یکی یزدگرد ویکی علی وهردو قبل از پدر وفات یافتند حسام الدوله شاه اردشیر وفخر الملوك بعد از پدر باقی ماندند

در ذکر حکومت حسام (2a الدوله اردشیر

واو بجمیع خصایل حمیده وشمایل مرضیه آراسته بود وبحشمت وکمال پیراسته بیت جهان آفرین تا جهان آفرید * چنین (3 (نام داری) نیامد پدید * (3a گهی بزم سیم وگهی رزم تیغ * زجوینده هرگز نکردی دریغ * (4 (او) سی وچهار سال وهشتماه حکومت کرد سنن (5 (سنیّه) که اورا بود از خوان گستری ودوست نوازی وعدو گدازی وعدل ورافت (6 (باخلایق) از قبایل او کسی را نبود بعد از سوگ پدر بمبارز الدین ارجاسف نوشت تا لشکر را که بسرحد خراسان بود باز آورد وامرا وعمال باطراف ولایت خود فرستاد مثلا اصفهبد ارجاسف را بگشواره فرستاد وزمام اختیار آن ملك (4 (را) بدو داد وامیر آخور (6a پرنقش را به بسطام (7 (منسوب فرمود) وامیر منگورا بدامغان امیر گردانید

1) C. برفتند بلندر براه (1a add. برآن (2 غلامان میافتند (2a A. all. الدین (3 فرستاد (7 برنقش .all (6a باخلاق (6 سبنه ؟ (5 .om (4 که - که .Ch (3a نامدار

(1 وطغوتیمور را بولایت ویمه ودماوند وسمنان حاکم (1a (گردانید) وسید ابو
القاسم جمال الدین را باستراباد داروغه گردانید واختیار فیروزکوه را (2
(بهر) بن دارا داد وسرداری لارجان را باصفهبد ابو جعفر اسرب بخشید
وتاج الدین شهریار بن خورشید مامطیری را بآمل فرستاد چون موید (3
(الله) را از وفات علا الدوله حسن خبر شد دیگر باره لشکر خراسان را
جمع (4 (کرده) باتفاق سلطان شاه خوارزمی بالشکر خوارزم بمازندران آمد
چون بساری رسید اصفهبد از آرم باردل رفت که از ولایت باول کنار
می باشد استندار کیکاوس بمدد او آمد موید نزد اصفهبد رسول فرستاد
جواب آن رسالت را باستندار کیکاوس (4a (رجوع) فرمود چنانچه قبل ازین
ذکر (5 رفت جواب آن چون کیکاوس بگفت رسول موید باز گشت چون
باستراباد باو رسید قلعهٔ (6 (ولبن) را که (7 در شهر دوینی بود عمارت کرد
وقلعهٔ بالمن را هم کوتوال نشاند وآن ولایت را به برادر خود اختیار الدین
قوشتم داد وباسلطانشاه خوارزمی به نیشاپور رفت قوشتم بگشواره تاخت
مبارز الدین ارجاسف چندان صبر کرد که قوشتم به دربند درون رفت
وخواست که باز گردد کمین کرد وبر ایشان زد وجمعی کثیری را بقتل
آورد وبعضی را دستگیر کرد چنانچه قوشتم باسی نفر (8 سوار بدر رفت
وبخراسان رفت وبیرون (8 تمیشه اقامت نتوانست کرد وموید (9 (وسلطان)
شاه بجانب خوارزم رفتند وآنجا بامخالفان مصاف دادند (10 ودرآن حرب

---

1) MM. طغور, at v. p. ٢٥٠ l. 6. 1a) ساخت 2) بهره 3) A. انیه, ایابا, lege آیبه; cf. p. ٩١, 8. 4) M. کرد 4a) om. 5) add. آن 6) M. سوله بن, وابن, at v. p. ٢٥٣, l. 2. 7) add. بر 8) add. از 9) M. وخوارزم 10) om. و

موید بقتل آمد وقوشتم را هم در نیشاپور بکشتند چون خبر قتل موید وقوشتم بشاه اردشیر رسید باستراباد رفت وقلعهٔ وله بن را خراب (1 کرد وبیالمن رفت وبمحاصرهٔ آن اشتغال فرمود وخود بولایت کبود جامه (2 رفت (3 (ونصرة) الدین محمد کبودجامه بخدمت او آمد وکمر متابعت درمیان بست حکومت آن ولایت را بدو داد وازآنجا کوچ کرده (4 بشوراب ساری فرود آمد ولشکر (5 (بدامغان) وبسطام فرستاد وآن مواضع را بتصرف (5a (خود) درآورد وقلعهٔ بریش را کوتوال بنشاند وبساری نقل فرمود وباسلطان تکش بنیاد (5a (دوستی وصداقت) نهاد وبمرتبهٔ رسانید که درحد بیان نمیگنجد ومتواتر رسل ورسایل میفرستاد وصلاح الدین یوسف که پادشاه مصر بود بااردشیر دوستی ویگانگی بنیاد نهاد ودرآن زمان خلیفه الناصر لدین الله بود بااو هم طریقهٔ موالات ووظیفهٔ مصافات مرعی داشت چنانچه اگر یکی را در دارالخلافه بی‌عنایتی میکردند وحبس میفرمودند بیمن استشفاع او نجات وخلاص میبافت روزی امرا وارکان دولت بعرض شاه رسانیدند که چون دوستی ومحبت باسلطان تکش مرتبهٔ (6 (قصوی) دارد ودختر سلطان را (6a سابقا نامزد شاه کرده بودند گفتند که اگر آن قرابت باتمام رسانیده آید وعقد منعقد گردد البته مآل اندیشی را مناسب (7 (نمیگردد) وبدین معنی جمیع ارکان دولت اتفاق (8 (نمودند) مگر علی کیای فیروزکوهی که او اینمعنی را صلاح ندید وگفت میان ترك وتازیک مسالک

---

1) کرده om. 2) و add. 3) بخدمت M. ونصیر V. ونصر 4) و add. 5) دامغان 5a) کردند 6) قصوری om. 6a) M. add. که 7) می نماید 8)

تاریک ومهالک باریک درمیان است وهمیشه دوستی وخویشی بعداوت وناخوشی انجامیده است علی الخصوص باکسانی که قوة وشوکت بیشتر داشته باشند دیگران منع مشورت او کردند تا شاه مرزارا بامالی بسیار جهت عقد آن مخدره (1 (بغرستاد) سلطان یراق (2 (آن) زفاف کرد وفرمود که هشت ماه دیگر دختررا بامادر خواهم (3 (فرستاد) در اثنای آن اتفاق افتاد که ملك دینار (4 (غز از) کرمان بگرگان آمد وهفت هزار سوار همراه آورد ونزد شاه فرستاد که جهت بندگی وخدمت شما آمده‌ام اگر اجازت باشد بیایم (5 (وبخدمت) مشرف (6 (بشوم) شاه فرمود تا ایشانرا علوفه بدهند وتیمار داری بکنند واجازت فرمایند تا بمازندران درآید (2 (وزرا) ملك دینار را برآن داشتند که ترا بمازندران نمیباید رفت که اگر بروی (7 نخواهند گذاشتن که (8 (بیرون آئی) ملك دینار چون از اطاعت شاه دل برگرفت ولایت را تاراج کرد ولشکر اصفهبد همیشه رسیدند (8a ودرین وقت عز الدین گرشاسف سپهسالار گشواره بود باملك دینار مقاومت نتوانست کرد وباایشان برنیامد وایشان تا بحد گنجه تاخت میکردند تا این خبر بسلطان رسید (9 (مجّزی) بشاه فرستاد که البته تو لشکر بر سر ایشان میفرست چندانکه من ازین طرف بیایم تا تو نیز ازآنجانب بیائی وچنان سازیم که از ایشان یکی بدر نرود (8a واگر تنها بدیشان بتازی بطرف دیگر بدر خواهند رفت در راه (10 (راه داران ملك) دینار همان جماز سوار را بگرفتند وکاغذ

---

1) M. بردند 2) om. 3) فرستادن 4) غزان ار 5) وبشرف خدمت 6) کردم 7) add. بیرون 8) بیائی 8a) om. و 9) محمّدی 10) M. راه دران مالك

بستاندند وبخواندند وحقیقت معلوم کردند وازآن ولایت کوچ (1 (کرده)
بمرو وسرخس (2 (رفتند وبعد از هفت روز چون سلطان) بگرگان رسید ایشان
رفته بودند اصفهبد چون از رسیدن سلطان باخبر شد اصفهبد شهریار مامطیری
را باتحف وهدایای لایقه بخدمت فرستاد چون فرستاده بخدمت سلطان رسید
جملهٔ ترکان از شکوه وشوکت او در تعجب ماندند چه در شجاعت (3 (وبچوگان)
وگوی مثل او سواری در طبرستان نبود سلطان گفت نزد شاه بنویس تا
گرگانرا بکار کنان ما (4 (بگذارند) ومدد (5 (بدهند) تا حصار را (6 (بکنم) تا
هر لحظه ترکان یاغی آهنگ آنجا نتوانند کرد وآسیب اینها بولایت شما نرسد
چون این حال را (7 (بر شاه عرضه) کردند فرمود که ملك جهان (8 (بر) خدام
سلطان مضایقه نیست گرگان چه باشد همچنان (9 (بعمال) باقبال (10 (او
بگذارید) وامر کرد که استرآباد وکبودجامه حشر جمع کردند وگرگان را
حصار کردند سلطان پسر (11 (خود علی شاه) نام را بدهستان بنشاند وگرگان را
بدو سپرد وبخوارزم رفت ودختر را باسباب وتجملات مالانهایه روانه فرمود
وچون بطبرستان رسانید (12 چهار ماه سور وسرور بود وزر (13 (افشانی)
ونثار میکردند وبموافقت سلطان واصفهبد جهان (14 (آرمیده گشت) ومخالفان
در سوراخ نکبت سر (15 (در کشیدند) شاه را هوس آن شد که رویان
ودیلمان را از استندار کیکاوس بازستاند پادشاه ارجاسف (16 (را) از

1) M. کرد (2 هفت روز چون بعد از وسلطان رفت (3 وجوکان (4 کذارد (5
بدهد (6 بکنیم (7 بر ایشان عرض (8 با (9 M. باعمال (10 باز کذارید ایشان (11
خوشام. علی ex C. (in MM. deest.) 12) add. و 13) افشا 14) آرمیده گفت M. امید
15) و درکشیدن 16) om.

گشواره باز خواند وبآمل فرستاد وگشواره را به پسر عم او خورشید بن کیوس داد تا میان ایشان مخالفت پدید آمد چنانکه قبل ازین (1 در حکایت کیکاوس ومخالفت هزاراسف بن شهرنوش ذکر رفت (2 بعد از مدتی چون خراسان سلطان تکش را مسلم شد وقطب الدین خان را که فرزند مهتر او بود به نیشاپور بنشاند وازآن روزگاری بگذشت وچون فخر الدولهٔ گلپایگانی خراسان را بسلطان مذکور دید که مسلم شد هوای آن کرد که از شاه بگریزد وفتنه انگیزد ونزد سلطان رود ملازمان او شاه را بخفیه معلوم کردند چون درآن دو روز او اجازت خواست که بگلپایگان میروم شاه را سخنان که بخدمت رسانیده بودند محقق شد تا شبی بقصر دونگا شراب میخوردند فخر الدوله (2a (را) همان شب دو سه نوبت عطا (3 (کرد) وخلعت بخشید چون بپایان مستی رسید ومست ولایعقل شد وبیفتاد فرمود که اورا بخانهٔ او برید وخانهٔ او آن طرف رودخانهٔ باول بود وشاه چند نفر از معتمدان خود را بمیانهٔ پل باول نشانده (4 (بود) که (5 چون اورا تا آنجا (6 (برسانند) دست زده درآب اندازند چون اورا بر اسب نشانده واطراف را نگاه داشته (6a تا میانهٔ پل برانند (7 آنجماعت اطاعت فرمان نمودند وفخر الدوله را بغواصی آن رودخانه فرستادند بیت رخنه گر ملك سر افگنده به * لشکر بد عهد پراگنده به * صیادان صباح را چون (8 (بر سر دام) ماهی رفتند فخر الدوله صید گشته در دام فنا پیچیده بود

1) add. ذکر 2) add. و 2a) om. 3) فرمود 4) om 5) add. چون 6) برسانند 6a) M. add. اند 7) add. و 8) بسر دارم

برداشتند ودفن کردند (1 شاه بفرمود تا عزا داشتند وگفتند که از مستی در آب افتاد وبمرد چون خبر وفات فخر الدوله بکیکاوس (1a (گلپایگان) رسید او فرزند فخر الدوله سراج الدین زردستان را از آن باخبر گردانید اورا پدر مرده بود ومبارز الدین ارجاسف را هم زن پدر (2 (مردود) کشته بود کیکاوس (3 (وزردستان) باهم اتفاق (4 (کردند) وبخوارزم بخدمت سلطان رفتند (4a سلطان کیکاوس را بشحنگی گرگان فرستاد وسراج الدین زردستان را چناشک بخشید چون این خبر بشاه اردشیر (5 (رسید) نزد سلطان بشکوهٔ آن رسولی بفرستاد سلطان فرمود که در خانهٔ امید ما باز است لابدّ هرکه بدینجا آید نا امید نخواهد بود نوکر خود را بعنایت نگاه میباید داشت چون این جواب معلوم کرد شاه گفت مگر سلطان را (6 (بملك) من طمعی شده است وامیر سابق الدوله رستم که از قبل (7 (شاه) بگشواره بود سلطان جهت او انگشتری فرستاد وپیغام داد که اگر بخدمت ما مشرف گردی گرگان ودهستان را بتو میدهم امیر رستم این سخن را بحضرت شاه رسانید شاه از سلطان نا امید گشت ونزد اصفهبد نصرة (8 (الدین) کبودجامه نوشت که بهر (9 (نوعی) که میتوانی ومیدانی زردستان را گرفته نزد ما (10 (بفرست) نصرة مهمانی بنیاد کرد وزردستان را طلب نمود از چناشک بخانهٔ او آمد اورا بگرفت وسرش را برداشت ونزد شاه فرستاد (11 بمقام دولت آباد بیاویختند ودر آن اثنا پسر سید کمال الدین بگریخت

1) M. add. و 1a) کلبایکانی 2) M. مرده 3) وزنان quod in M. del. 4) M. کرده بودند
4a) add. و 5) فرستادند 6) M. بملکی 7) ازین 8) M. الدوله 9) نوع 10) M. فرست
11) M. add. و

وبخوارزم رفت شاه ازین سبب باسید مشار الیه بد گشت واز مرتبه که داشت فرود آورد سلطان چون[1] خبر قتل زردستان بشنید بولایت کبودجامه نهضت فرمود وجملهٔ آن ولایت [1a] (ونواحی) را بآتش قهربسوخت نصرة[1a] (الدین) بقلعهٔ همایون رفت سلطان بپای قلعه نزول فرمود وسوگند یاد کرد که تا او بزیر نیاید ازین جا بر نمی خیزم بعد از یکماه نصرة باتیغ وکفن بزیر آمد سلطان اورا بنواخت وتشریف داد وبولایت او باز فرستاد نصرة[2] (بخصومت) شاه مازندران کمر عداوت به بست وهر روز بنوعی دیگر سعایت وغمازی شاه نزد سلطان میکرد وبفرستاد که شاه رسول بغور وغزنین میفرستد وباسلطانشاه درساخته است تا چند مکاتبت اصفهبد را که باطراف نوشته بود باز گرفته نزد سلطان فرستاد واین همه از بی باکی شاه بود تا سلطان بمخالفت شاه[3] (برخاست) وبولایت گرگان وطبرستان چند نوبت تاخت فرمود[4] (کردند) وخود نیز سوار گشت وبدر تمیشه آمد وبیرون تمیشه را خراب کرد ونزد شاه فرستاد که[5] (رؤسای) بسطام ودامغان را بفرست که من میخواهم بعراق روم چون آن ولایت بر سر راه واقع است بزرگان آن ولایت دربایست خواهند بود بالضروره آنجماعت را بفرستاد سلطان بسطام ودامغان را تصرف[6] (نموده) عاملان وحاکمان خود بدانجا فرستاد شاه نیز بالضروره فرزند خود اصفهبد اردشیر را بخدمت سلطان طغرل بری فرستاد ودختر سلطان را جهت پسر مهتر خود شرف الملوك بخواست وباهم اتفاق کردند که سلطان طغرل بخوار آید وبسطام

---

1) add. خبر 1a) om. 2) بعد اوت 3) M. برخو است 4) کردن 5) رؤسا ومعارف 6) نمود

ودامغان راتصرف نماید وسلطان(1 (شاه) که برادر سلطان تکش بود بخراسان آید ونیشاپور را تصرف نماید واصفهبد بگرگان رود وآن ولایت را مسخر(1a (سازد) واز سر(1b (قضا وقدر بیخبر که بیت فرشته ایست برین بام لاجورد اندود * که پیش آرزوی عاقلان کشد دیوار * هنوز سلطان شاه بخراسان نیامده(2 بود که اصفهبد بگرگان تاخت وآن ولایت را غارت کرد وحصار را ویران ساخت سلطان(3 (تکش) چون آوازهٔ برادر(3a (خود) بشنید روی بسرخس نهاد تا بابرادر مصاف دهد قضا را(4 (همان وقت) بعلت قولنج فوت شد سلطان تکش بمرو رفت وتعزیت برادر خود داشت ولشکر جمع کرد وباستراباد آمد ونزد شاه فرستاد که فرزندی را نزد من بفرست که عزم عراق جزم شده است شاه اردشیر نزد سلطان طغرل فرستاد که سلطان تکش از من بالضروره(5 (مدد) میطلبد وفرزند طلب مینماید وبعراق می آید زنهار(6 وهزار زنهار(7 (که فکر مصاف او نکنی) وعراق را بگذار وتحاشی(8 (مینما) تا چون او باز گردد بعراق(9 (باز) معاودت نمائی طغرل شاه(10 آنرا قبول نکرد وفکر آن کرد که باسلطان تکش مصاف دهد چون تکش از خوار بگذشت ومقدمهٔ لشکر بری رسید سلطان طغرل بر بالای کوهی که گنبد فخر الدوله برآنجاست مقابل باستاد چون مقدمهٔ یزك لشکر تکش بدید(11 از آن کوه بصحرا نزول کرد وپروانه وار خود را بر شرار آتش(12 (لشکر) سلطان تکش(3a (زد) نوکران او که تاب(13 (مقاومت) نداشتند عنان باز

---

1) شاه in MM. deest. 1a) کردانند 1b) قضا و om. 2) add. بود که 3) طغرل 3a) om. 4) در آنطرف; sc. a. 589. 5) عهد 6) add. وهزار 7) که بعراق مصاف نکنی 8) نما 9) M. تاز 10) add. را 11) add. آمد 12) om. 13) اقامت

کشیدند واو باسواری ده از جان بازان در قلب (1 لشکر سلطان تکش راند گردا گرد اورا خصمان فروگرفتند عز الدین (1a (میثاق) نیزه بروزد وفرود آورد قتلغ اینانج فرود (2 (آمد وسر اورا برداشت ونزد سلطان تکش برد ودر پای اسپ (3 او انداخت واین بیت برخواند بیت سری که سر کشد اندر نبرد خادم تو * زتن بریده بدینسان بپات اندازم * سلطان سر طغرل را نزد خلیفهٔ (3a (بغداد) فرستاد (4 (خود) بهمدان (5 (رفت) وتمامی عراق را ضبط نمود وقلاع آن دیار را فتح نمود وفرزند خود سلطان علیشاه را باصفهان بنشاند وباز گشت وبهمدان رفت شاه اردشیر پسر (6 (خورد ترین) خود رکن الدوله قارن را باپادشاه خورشید (7 بن کیوس وخواجه فخر الدین سنبل بهمدان فرستاد سلطان ایشان را التفات نکرد ورکن الدوله را باز گردانید چون بعد از مدتی که سلطان تکش به بسطام آمد دامغان وبسطام را (8 (ببارگیلی) نام امیری داد وپادشاه اردشیر مخالفت فرمود (9 کردند) وچون بگرگان رسید امیر صو تاش (10 وکبودجامه نصرت را بالشکر خراسان وخوارزم مقرر گردانید که (11 (باندرون) تمیشه روند وبتسخیر طبرستان اقدام نمایند واصفهبد رستم بور کله آن وقت گوشواره (12 (دار) بود اورا بیرون کردند پناه بقلعهٔ بالمن برد لشکر بپایان قلعهٔ چناشک شدند وقلعه را بعهد ومیثاق باز ستاندند ودر ثمان وسبعین وخمسمایه در ساری آمدند وجملهٔ قصرها را بسوختند وشهر وولایت را غارت بیحد نمودند

---

1) add. لشکر 1a) F. میانجوق, all. میاجق 2) آمد om. 3) و add. او 3a) om. 4) چون 5) رسید 6) کهتر 7) add. بن 8) بارکیلی 9) کردن 10) add. و 11) M. بمازندران 12) داد

واصفهبد چون مقاومت نتوانست کرد بلپور رفت چون بیست وسه روز در مازندران(1 (تاخت) وغارت کردند بازگشتند واز تمیشه بیرون رفتند بعد از چند سال باز سلطان تکش لشکر(2 (کشید وبفیروزکوه آمد(3 کوتوال(4 قلعه بی جنگی وحربی چون کثرة خیمه وخرگاه سلطان را دید قلعه را بسپرد وسلطان از آنجا بپای قلعهٔ استناوند رفت علی کیا نام مردی که شاه اورا مهتری شبانان داده بود وبسیار گله ورمه از شاه ومعارف طبرستان نزد او بود(5 تمامی را برداشته نزد سلطان برد سلطان از آنجا کوچ کرده بپایان قلعهٔ فلول فرود آمد وقلعه را بقهر وغلبه بستد وعلی کیای(6 (کرد) که ذکر رفت مردم سنگ مع جلد پیدا(7 (کرده) قلعه استنوند را بدزدید اصفهبد بلپور رفت درینوقت جمیع ارکان دولت شاه باپسر میانین شاه شمس الملوك رستم که اورا شاه غازی هم(8 (میخواندند) بیعت کردند بمخالفت پدر امیر شهر دار وشیرهکوت گفتند که اجازت می باید(9 داد که پدر را بغدر بقتل آوریم شمس الملوك گفت این راه صواب نیست امّا از پدر اجازت حاصل میکنم وبآمل میروم وآنجا اظهار مخالفت میکنم از پدر اجازت طلبید که بآمل میروم تا گلهای خود را به بینم اجازت(10 (داد) چون شمس الملوك رستم روان شد امیر علی وسنگور بخلوت(11 (باشاه قصه باز)(12 گفتند اصفهبد(13 (بدنبال) سوار شد شمس الملوك رستم باجمعی که بااو(14 (در) بیعت بودند بگریختند شاه(15 (درعقب) ایشان لشکر روان

1) نهیب 2) کشیك om. 3) و add. 4) و add. 5) آن add. 6) بردند M. 7) کردك کرد. 8) میخوانند add. 9) داد 10) M. دادند 11) M. قصه باشاه 12) پادشاه 13) بگفتند 14) om. 15) در عقب بعقب

کرد بلب دریا بدیشان رسیدند وشمس الملوك رستم (1 (را) گرفته پیش پدر آوردند وجمعی موافقان را هم (1a در قید (1b وحبس (2 (کشیده) بخدمت شاه رسانیدند جمعی (3 (خونیان) را بفرمود بقتل آوردند وپسر را بند برنهاده بقلعهٔ دارا فرستاد وفرزند مهتر (1 (او) شرف الملوك باخدم وحشم بخوارزم بود بانیو تاش امیری بالشکر گران از راه استراباد بساری آمد باغوش (1 (وعلی کیای کرد از لارجان بآمل آمدند لشکر رویان بمدد مردم آمل آمدند) وعلی کیای مذکور را بدر کردند (4 چون شاه را خبر کردند بآمل آمد وگفت لشکر بدر کنید چون خوارزمیان خبردار گشتند بعضی را گرفتند وبعضی (5 (بگریختند) وقلاجه پیاده که از سرداران آنجماعت بود برستمدار آمد ملك بیستون اورا باجمعی که همراه بودند در کشتی نشانده بآبسگون فرستاد شاه مدتی درآمل بنشست وباملك بیستون که آنهارا روانه کرد بمحاربه امر کرد بیستون بگریخت وبگلامه راه شب وشاه بکجور آمد بعد از ماه چند شرف الملوك را نزد پدر فرستاد اما دختر را که بدو داده بود همانجا بخوارزم باز داشت بعد (6 (از سالی) سلطان تکش وفات یافت چون خبر وفات سلطان بشاه رسید درآن وقت شاه بکجور بود بیکروز بآمل آمد واز آمل بیکروز دیگر بساری آمد وپادشاه گرشاسف را بحرب فیروز نامی از امرای خوارزم که بیرون از تمیشه را او متصرف (1 (گشته) بود فرستاد ومیان ایشان محاربه (1 (واقع) شد وفیروز را منهزم ساخت اصفهبد باستراباد رفت وقلعهٔ بالمن وجهینه را بقهر وغلبه مسخر کرد واز (1

---

1) om. 1a) add. گرفته 1b) om. و 2) و کشیدند 3) M. خانیان 4) add. و 5) بگریختن

6) سال

(حد) گرگان تا مملکت ری مسخر فرمان شاه گشت وقلعهٔ فیروزکوه را
هم (1 (بستاند) وبیرون تمیشه قلعهٔ نصرة سنگ را بنیاد نهاد (2 درآن
زمان ایام دولت سلطان جهان اسکندر دوران محمد خوارزم شاه بود
از جهت شاه منشور فرستاد که بیرون تمیشه وفیروزکوه ازآن شاه باشد
وبعد ازآن چون عراق اتابک ابو بکررا مسلم شد نزد شاه اردشیر رسولی
فرستاد وازو طلب موافقت (3 (نمود) شاه فرمود که قلعهٔ استوناوند ملك
منست جهت من مستخلص میباید کرد وبمن سپرد تا موافقت مرعی (4
(گردد) اتابک فرمود که ترا (5 (حول) وقوت آن (3 (قدر) هست که قلعه باز
ستانی بستان که اجازتست شاه لشکر فرستاد وآن قلعه را باز ستاند ودر
سنه اثنی وستمایه شاه اردشیر دعوت حق را اجابت فرمود وشرف الملوك
نیز باپدر موافقت نمود ودرآن مدت وفات یافت شعر فلو كان للدنيا
بقاء (6 (لساكن) * لكان رسول الله فيه مخلّدا * اعیان وارکان طبرستان بقلعهٔ
دارا رفتند وشمس الملوك را بیرون آوردند وبر تخت بنشاندند وزر
نثار کردند

در ذکر حکومت شمس الملوك (6a (رستم) بن شاه اردشیر

روزی (3 (که) از قید بیرون آمد منجمان گفتند که امروز بر تخت نشستن
(7 (خوب) نیست قبول نکرد وبر تخت نشست وباطراف مملکت پدر خود
نایب وعامل فرستاد (8 (وبرادری) بود اورا ازو کهتر رکن الدوله قارن
نام ازو فرار نمود وبخوارزم بدرگاه سلطان رفت ودعوی ملك کرد اشارت

1) مسخر کرد انید (2 add. و (3 om. 4) کرده (5 دل (6 لساکنو (6a) ex Ch. et C. in MM. deest. 7) مناسب (8 وبرادر

شد که آنچه در تصرف برادر مستوفی شرف الملوك بود بدو مسلم دارند بر همان موجب مقرر گردانیدند اما بعد از شاه اردشیر مرحوم ملاحدهٔ اسمعیلیه در طبرستان دست یافتند وملوك باوند را بسیار اختیاری نماند وخلاف وجدال باملاحده در میان آمد تا رکن الدوله قارن را شهید کردند وبعد سید ابو الرضا حسین ابی رضا العلوی المامطیری در شوال سنه ست وستمایه بغدر شمس الملوك را شهید کرد ودرآن زمان ایام دولت 1) (خوارزم شاهیان بنهایت) رسیده 1a) (بود) ودولت 1b) چنگیزخان چهره کشا گشته ولشکر مغول بولایت استرآباد ومازندران ورستمدار درآمدند وخرابیهای محکم کردند وقتل 2) (بافراط) نمودند چنانچه تودهٔ خاك در ساری وآمل وکجور که عمارت را خراب کرده بودند هنوز باقیست وبعده هیچ صاحب امری در ملك عجم خصوصا در طبرستان نماند

فصل در ذکر استیلای آل باوند نوبت آخر درمازندران

چون کار مازندران 3) از سبب وقوع 4) (مذکور) بی قانون ونسق مانده بود ملك حسام الدوله اردشیر بن 4a) کینخوار بن شهریار بن کینخوار بن رستم بن دارای بن شهریار که ابو الملوك اورا گفتندی در سنه خمس وثلاثین وستمایه خروج کرد وممالك مازندران بتصرف خود درآورد اما چون مملکت از اکابر واعیان خالی مانده بود بسبب قلع وقمع مغول چنانچه دستوراست ضبط ونسق تعذر داشت اما بقدر الوسع در تعمیر بلاد ونسق آن سعی مینمود واکثر ولایات را 5) (آبادان) گردانید وباملوك رستمدار

1) خوارزمشاه 1a) om. 1b) al. جنگیزخانیان 2) بافراد 3) add. را 4) حادثه مذکوره
4a) cf. p. ٨٢, 3d. 5) بدان

موافقت نمود وچون تردد لشکر مغول در ساری بود بآمل آمد وآنجا توطن نمود که آمل از آسیب [1](تردد) مغول محفوظ تر مینمود وسابقا تخت ملوك باوند [2](در ساری) بود وهم باملوك رستمدار که موافق همدیگر شده بودند ووصلت کرده [3](قرب) جوار داشت ودر سنه سبع واربعین وستمایه بمهان سرای إِرْجِعِي إِلَى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً نقل نمود وپسر مهین او شمس الملوك محمد بر تخت نشست ودرین وقت منگوقاآن بر تخت [4](جهانبانی) وعالم ستانی برآمده بود وبرادر خود هولاکوخان را جهت استیصال ملاحده بایران زمین فرستاده بود [5]چون هولاکوخان بایران زمین رسید تمامی قلعهٔ ملاحده را مسخر گردانید وخورشاه بن علا الدین ملحد را در الموت بگرفت وقتل کرد اما گردگوه دامغان [5a]در تصرف ملاحده مانده بود وقصهٔ محاصرهٔ گردگوه که شمس الملوك را باستندار [5b](شهراکیم) امر شده بود که باتفاق محاصره کنند وصورت آن قصه وترجیع بند شاعر طبری [5c](گوی) که درصفت بهار [5a]جهت استندار شهراکیم گفته بود [5d]در محل ذکر رفت ودر سنه [5e]خمس [5f]وستین وستمایه ملك شمس الملوك را امرای قاآن بقتل آوردند وبرادر او [6](علا) [6a]الدوله علی را بحکومت بنشاندند ودر زمان او امرای مغول را استیلای تمام میبود ودر مازندران دخل تمام کرده بودند وچند نوبت ملوك را باجاعت مغول حرب واقع [7](شد) وچون مقاومت نتوانستند کرد التجا برستمدار وملوك گاوباره میکردند تا در سنه [8](خمس وسبعین) وستمایه بجوار رحمت حق پیوست وبعد ازو ملك تاج الدوله یزدجرد

1) نزول 2) بسارى 3) و 4) جهان دارى 5) M. add. و 5a) MM. add. که 5b) C. نماور 5c) om. 5d) MM. add. و; cf. p. ۸۹. 5e) C. ثلث 5f) ex Ch. et C.; MM. وسبعين 6) M. على 6a) Ch. الدين 7) شده 8) C. ثلث وستين

بن شهریار بن اردشیر بر تخت (1 (2 نشست ودر عهد دولت خود (3 (تمکن)
تمام در مازندران پیدا کرد وجملهٔ مازندران را تا بحد تمیشه ضبط کرد
چنانچه یک پیاده تمامی مال مازندران (4 (را) تحصیل می نمود ودر زمان او
شهر آمل باز آبادان شد چنانچه هفتاد (5 (مدرّس) درس میگفتند (6 (وسایر)
عمارات وآبادانی وعدل وداد را برین قیاس توان نمود وباستندار شاه
غازی موافقت بود تا در سنه (6a ثمان (6b (وتسعین وستمایه) فرمان حق را اطاعت
نمود وپسرش (6c نصر الدوله شهریار بعد ازو والی وحاکم طبرستان شد ودرین
اوقات آل باوند را زیاده شوکت ومکنت (7 (نماند) واو نیز در اربع عشر
وسبعمایه بجوار رحمت حق پیوست وبعد ازو پسر تاج الدوله رکن الدوله
شاه کیخسرو بحکومت قایم گشت وبسبب تردد (8 (لشکر ترك) واستیلای
ایشان کوچ وبنهٔ خود را برستمدار فرستاده وقریهٔ پیمت را در رستمدار
بخرید واولاد باوند هنوز در آنجا ساکنند ومولف حقیر ایشان را دریافته است (9
(وصحبت داشته) او نیز در ثمان (9a وعشرین وسبعمایه دعوت حق را اجابت نمود
وبعد ازو فرزند شرف الملوك (9b (بن) شاه کیخسرو (10 (بحکومت) بنشست وچون
شش سال حکومت کرد در سنه اربع (11 وثلثین وسبعمایه وفات یافت بعد
ازو برادرش ملك سعید شهید فخر الدوله حسن (8 (بحکومت بنشست) که
آخر ملوك باوند است (12 ودر زمان (13 (او) واقعهٔ مسعود سربدال که قبل

1) add. پادشاهی 2) بنشست 3) تمکنی 4) om. 5) مدرسه را 6) وبسیار 6a) C. احدی وسبعمایه 6b) ex Ch. in MM. وسبعین 6c) C. Sch. نصیر 7) نمانك 8) om. 9) وبصحبت مشرف کشته 9a) ex Ch. in MM. عشر 9b) ex Ch. et C; MM. om. 10) بمملکت quod in M. del. 11) add. و 12) add. بایالت وحکومت بنشست 13) om.

ازین ذکر رفت واقع گشت وآن واقعه در سنه ثلث واربعین وسبعمایه بود بعد ازآن واقعه حاشا عن دیار المسلمین وبا درآمل افتاد وبسیاری از آل باوند وزن وفرزندان ملك فخر الدوله بدان علة بمردند چنانچه او بادو نفر کودك که پسر او بودند تنها (1 (بماند) وغمازان در بارهٔ کیا جلال که رکن اعظم (2 دولت او بود سعایتی چند برو عرض کردند ملك فخر الدوله را چون بخت بر گشته بود بر قتل مشار الیه فرمان داد تا نبیرهای مشار الیه که از عظمای (3 طبرستان بودند وبایالت وسرداری (4 ساری منسوب ازو نا امید وخایف گشتند وملك باو بضرورت باکیایان چلاب که خصم قدیم کیایان جلالی بودند در ساخت وزمام اختیار ولایت را بدیشان باز داد ومیان کیایان چلاب وکیایان جلال خصومتها در میان آمد واز سبب آن در ملك مازندران تشویش وتفرقه پدید شد وتفرقها دست داد ودرآن زمان سید معظم الهادی الی طریق الرشاد سید قوام الدین علیه الرحمة بنیاد عزلت وگوشه نشینی (5 (کرد) ودرویشی (5 (بنیاد) نهاد وکیا افراسیاب چلاب مرید سید گشت وملك را نیز دعوت بدان میکرد وکیایان جلال چون چنان دیدند رجوع برستمدار کردند ودرآن زمان ملك معظم ملك جلال الدوله اسکندر از حدود دیلمان تا حد مازندران لشکر بیاراست وبحوالی شهر آمل فرود آمدند ملك فخر الدوله وکیا افراسیاب را چون پای اقامت نبود کیایان چلاب ملك را (6 (بگذاشتند) واز شهر بیرون شدند وملك فخر الدوله بادو سه سوار بلشکرگاه ملك رستمدار رجوع نمود (7 (وباهمان)

1) بماندند 2) add. دولت 3) add. ممالك 4) add. ولایت 5) om. 6) بگذاشتن
7) pro وبا: وباز

حسن اعتقاد (1 (که) نمود میان ایشان نزاع بصلح انجامید وبعد از آن کیایان
چلاب باکیایان جلال بالضروره صلح کردند وکینهٔ شاه مازندران در دل
گرفتند وکیا افراسیاب چلابی صاحب اختیار (1a (ملك) ملك فخر الدوله بود
خواهر اورا ملك در نکاح داشت واز آن عورت دختری بود از (2 (شوهری)
دیگر مکر ملك را بر آن ربیبه (3 میگفتند والعلم عند الله که نظر نامشروعی
واقع شد از آن سبب افراسیاب چلابی از علما وفقهای آمل فتوی بر قتل ملك
حاصل کرد وبنشان حضرت سید قوام الدین علیه الرحمة موشح گردانید
روز شنبه بیست وهفتم ماه محرم سنه خمسین وسبعمایه ملك فخر الدوله بحمام
رفته بود وبیرون آمده وکیا افراسیاب چلابی را دو پسر بود یکی را علی
کیا نام ودیگری را محمد کیا نام بود وهردو جوان خوش آواز بودند وملك
ایشان را بنفسه شاه نامه تعلیم (4 (میکرد) تا (4a بمسلخ حمام ایشان را در آوردند
وشاه نامه پیش ایشان نهاد (5 (وخنجر) خود را کشیده بر سطر شاه نامه
نهاد وایشان را بیت بیت ومصراع مصراع تعلیم میداد واز خبث طبیعت
غدار ایشان باخبر نبود که یکی آن خنجر را برداشت وبر سینهٔ ملك زد
وملك را بقتل آورد ومولف حقیر ظهیر آن شاه نامه را که چهار ورق (6 (بخون او)
آلوده بود داشت وآن خانوادهٔ بزرگ از شومی چلابیان (7 (غدار) بدکردار
(8 بر افتاد واز شومی آن حرکت بد وافترا که بر ملك سعید شهید بر فسق
بسته بودند مدت سیزده سال مازندران یك ساعت ویکزمان از قتل

---

1) om. 1a) ممالك 2) شوهر 3) add. که 4) می فرمود 4a) sic C; MM. بمسلخ; Ch. در
سر حمام 5) وخنجری 6) بدان خون 7) om. 8) hîc add. غدّار

(1 ونهب وغارت وتاخت وتاراج خالی نبود (1a (وچند) هزار خون ناحق ریخته شد وچندین خانوادهٔ قدیم خراب گشت واکثر مردم باطراف وجوانب افتادند غرض که چون ملك مرحوم را شهید کردند فرزندان واعزهٔ (2 (او) طفل بودند ودر مازندران مأوا وملجای نداشتند بکلّی رجوع بملك معظم ملك جلال الدوله اسکندر کردند والحق هیچ آفریدهٔ را روزی ازآن (3 (سخت تر) وعجزی ازآن بدتر ظاهر نشد که فرزندان ملك سعید را شد زیرا که تمامی اهل ولایت طوعا وکرها از ایشان برگشته بودند وقصد ملك ومال (3a وعز وعرض ایشان (4 (کردند) (4a (بلکه دل) بر هلاك ایشان (5 (نهادند) وایشان چهار برادر بودند یکی شرف الملوك ودیگری شاه غازی ودیگری شمس الملوك وبزرگتر از همه ملك کاوس که بسنّ ده ساله بود بعجزی تمام روی بملك معظم جلال الدوله (6 (اسکندر) نهادند ملك اعظم ایشان را عنایت فرمود ومرحمت نمود وبملك ومال ودیه مضایقه نفرمود تا بتربیت ورعایت او از ضعف ایام صبی بقوت عنفوان شباب رسیدند وبا ایشان نسبت قرابت بتقدیم رسانید چون بیمن عاطفت او مستعد ملك شد وچلابی در آمل باستقلال درین مدت حاکم گشته بودند ملك رستمدار بجهت اولاد ملك مازندران اهتمام فرموده لشکر جرار (7 (باعدت) تمام جمع کرده رو بآمل نهاد وموکب همایونش در قریهٔ (8 (میراناده) نزول (9 (فرمود) همان روز خواست که متوجه آمل (10 (گردد) چون مردم مازندران از حد رستمدار

---

1) sic al. MM. ونهیب 1a) وچندان 2) om. 3) سختی 3a) om. 4) و 4a) کرده بودند
کردند 5) بکلی al. 6) نهاده 7) مرحوم 8) باعدتی 9) میرنا 10) فرموده

تا نهایت تیشه یکجهت (1 (شده) بودند وافراسیاب چلابی علیه ما یستحق (2 وحضرت سید قوام الدین علیه الرّحمة را همراه آورده بودند وکیایان جلال هم موافقت نموده بودند (3 (3a ایشان نیز بالشکر خود از شهر بیرون آمده مقابله نمودند) ودر (4 (میراناده) مصاف دادند (4a در اول (5 حال از قبل مردم مازندران (6 (فرزند) افراسیاب چلابی محمد کیا نام که قاتل ملك مرحوم بود بقتل آمد وچند (7 (نفری) دیگر موافقت کشته گشتند اما در آخر هزیمت بر لشکر رستمدار (8 (افتاد) وسیصد وسی نفر از مردم رستمدار بقتل آمدند اما در حشمت وشوکت ملك معظم هیچ اثر نکرد ودست از مقاومت ومخاصمت (9 (باز نداشتند) وافراسیاب چلابی در آن زمان گفته است (9a طبری ملك رستمدار پسر شاه غازی * آمل بنه تونی کیتن وازی وازی * (10 (مردان) جنگی (11 (دارمه) اسپان تازی * پره فوسیومه من باین درازی

در ذکر انساب آل باوند ملك فخر الدوله حسن بن شاه

کیخسرو بن یزدجرد بن شهریار بن اردشیر بن (11a کینخوار بن شهریار بن اردشیر بن کینخوار بن شهریار بن کینخوار بن رستم بن دارای بن شهریار بن قارن بن سرخاب بن شهریار بن دارای بن رستم بن شروین بن رستم بن سرخاب بن قارن بن شهریار بن قارن بن شروین بن سرخاب بن باو بن شاپور بن کیوس بن قباد بن فیروز (12 الملك العجم جدّ انوشیروان العادل صاحب الجد والکرم علیهم الرّحمة والرّضوان

---

1) کشته 2) add. والعذاب 3) om. و 3a) M. add. و 4) C. میرنا دیه 4a) مردان ده 5) add. و M. add. حال از قبل 6) M. فرزندان 7) M. نغر 8) آمد 9) M. باز نداشته اند 9a) cf. p. ۱۱۹ 10) مردون 11) و دارم 11a) cf. p. ۸۲, 3d). 12) imo ملكِ

در ذکر اولاد ملوك مذکور فخر الدوله حسن را چنانکه ذکر

رفت چهار پسر بودند یکی شاه غازی ودیگری (1 (شرف الملوك) ودیگری شمس الملوك (2 (ودیگری که از همه بزرگتر بود ملك کاوس نام وپدر او شاه کیخسرو را دو پسر بود شرف الملوك نام پدر او یزدجرد را نصر الدوله شهریار نام پسری بود وپدر او شهریار را بجز همین نصر الدوله فرزند دیگر نبود وپدر او اردشیر را دو فرزند دیگر بود علا الدوله علی ودیگری شمس الملوك 2) محمد نام وپدر او کنیخوار را بجز او (3 (فرزندی دیگر) نبود وپدر او شهریار را هم بجز او (4 (خلف) نبود (5 (وهم پدر او کنیخوار بجز او فرزند دیگر نداشت وپدر او رستم را هم بجز او فرزند نبود 5) وپدر او دارا را فرزند دیگر بود بهمن نام وپدر او شهریار را چهار فرزند (6 (بودند) یکی بهرام ویکی یزدجرد ودیگری علا الدوله علی واین علی را سه پسر بود یکی شاه غازی ودیگری (7 (گرد بازو ویکی اصفهبد علی وفرزند دیگر بود نجم الدوله قارن نام واین قارن را (8 (فرزندی) بود شمس الملوك رستم نام (9 (واین) رستم را فرزند بود فرامرز نام وپدر شهریار (9a (را) که قارن بود بجز او فرزندی دیگر نبود وپدر (10 (او) سرخاب را هم بجز او خلفی نمانده بود پدر او شهریار وپدر او دارا وپدر او رستم را هم همین فرزندان بودند وپدر رستم شروین را فرزند دیگر بود شهریار نام وتا پدر قارن شهریار بجز فرزندان مذکور خلفی دیگر (11 (نبود) وشهریار را

---

1) شهره ملوك 2)—2) om. 3) فرزند 4) فرزند 5)—5) om. 6) بود 7) کرده 8) فرزند 9) و 9a) om. 10) قارن 11) نبودند

فرزند دیگر بود جعفر نام ودیگر ملوك را فرزندان دیگر بجز آنچه ذکر رفت (1 (نبودند) (1a و وَمَا شَهِدْنَا اِلَّا بِمَا (2 (عَلِمْنَا) وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ

فصل در (3 ذکر احوال نایبان خلفا واحوال داعیان وامرای خراسان که بطبرستان مسلط بودند چنان مذکوراست

که اول کسی که در اسلام بطبرستان آمد در ایام خلافت عمر حسن بن علی (4 (علیه) السلام بوده است وعبد الله بن عمر (4a ومالك ابن الحارث الاشتر (5 (وقثم) بن العباس در خدمت حضرت امامت قباب بودند ومیگویند (6 (که) مسجد جامع کهنهٔ آمل را که مسجد طشته زنان میگویند مالك اشتر ساخته است واین سخن صحیح نیست (7 وآنچه بصحت مقرون است (8 (آنست که) شخصی مالکی مذهب آن مسجد را ساخته است (9 (ونبیرهاء بانی) آن بنا هنوز درلار (9a (قصران میباشند) هر سال بآمل می آیند وعمارت آن مسجد را میکنند (10 (ومشهدی) که معروف است بَلّله پرچین مقبرهٔ مشایخ وسادات ایشانست ومردم آمل که اسلام قبول کردند مالك المذهب بودند تا بعهد داعی الکبیر واو ایشان را شیعهٔ امامیه (11 (ساخت) ومسجد طشته زنان که نوشته شد که مالکیه عمارت میکنند منسوب بمالکی مذهب است نه مالك اشتر وموضعی را که مالکه دشت میخوانند موضع نزول عبد الله (8 (بن) مالك است نه مالك اشتر وبعد ازآن درایام خلافت امیر المومنین وامام المتقین اسد الله الغالب علی ابن ابی طالب علیه السلام قومی در طبرستان که

---

1) نبود 1a) add. و 2) M. عامتنا عَلَمنا 3) add. ذکر 4) M. علیهم 4a) C. add. بن الخطاب علیه اللعنه وخذیفة الیمانی 5) وقنم 6) در 7) add. و 8) om. 9) ونبیره‌هائی ساخته است 9a) و می باشند 10) درلار قصرانست 11) ومهدی

ایشان را بنو ناجیه میگفتند مرتد گشتند وبنصرانیان پیوستند وترسا گشتند حضرت امیر[1] (المؤمنین علیه السلام) مصقلة بن هبیرهٔ شیبانی را بر ایشان فرستاد وایشانرا تاراج وتالان کردند وزنان وفرزندان ایشان را اسیر کردند اما مصقلة بعد از آن آنجماعت اسارا را از لشکر اسلام [1a] بخرید وآزاد کرد [1b] (وبعضی) از قیمت آنها بداد [1c] (وبعضی را نداد) وبگریخت [1d] (وامیر از) همشیرهٔ او آن وجه را بستاند وبلشکر اسلام بخش کرد ودر حق او فرمود که قبّح الله [1e] مصقلة لانه فعَل فعْلَ السادة وفرّ فرارَ العبید واین مصقلة بخلاف معاویه علیه [2] (ما علیه) بامعاویه گفت که اگر چهار هزار مرد [2a] (بمن بدهی) طبرستان را مسخر میتوانم کرد معاویه بدو لشکر داد وبفرستاد چون بطبرستان آمد دو سال بافرخان در [2b] مجادله ومحاربه بود آخر الامر در کجور کشته [3] (گشت) ودر قریهٔ چهارسو مدفونست ومردم این عصر کیا مشغله [3a] (میخوانند) واین شهرت دارد وبعد از آن قطری بن الفجاة که از جملهٔ خوارج بود بطبرستان آمد وذکر او رفته است وبعد از آن بفرمان سلیمان بن عبد [3b] (الملك) یزید بن المهلب آمد واحوال او هم مشهور است ومذکور وبعد از آن چون منصور خلیفه پسر خود مهدی را بری [4] (فرستاد) [5] ابو الخصیب وعمر بن علا را نیز بامهدی همراه گردانید مهدی ایشان هر دو نفر را بطبرستان فرستاد ولشکر اسلام در سنه سبع وثلاثین ومایه آمل را بگرفتند [5a] تا در اربع واربعین [6] ومایه اصفهبد خورشید خود را در فلام رودبار اشکور بکشت وآن قصه نوشته شد وابو الخصیب بعد

1) om. 1a) C. add. بصد هزار درهم. 1b) C. وسی هزار درهم. 1c) om. 1d) om. و 1e) المصقله
2) اللعنه 2a) sic al. in MM. بدو دهند. 2b) om. و مجادله 3) شد 3a) om. 3b) المطلب 4) M. می فرستاد و
5) MM. semper ابو الخضيب cf. p. ٢٤٨, 1b). 5a). MM. add. و 6) om. و

از آن والی طبرستان بود ومسجد جامع ساری را او 1) (ساخت) ومردم ساری چون مسلمان 1a) (شدند) شیعهٔ امامیه 2) (شدند) وبعد از آن ابو الخصیب خزیمه 1a) (بساری) آمد وبسیاری از اعیان گرگان را او قتل کرد ودو سال در طبرستان بود بعد از آن خزیمه را 2a) (برداشتند) وابو العباس 2b) را فرستادند چون یک سال در طبرستان بود معزول کردند وروح بن حاتم بن 3) (قبیصه) بن المهلب را فرستادند او ظلم بسیار 3a) (با اهل طبرستان) کرد بعد از یک سال خالد بن برمک را بفرستادند وبموضعی که 3b) بخالد سرا مشهوراست درآمل قصری بساخت وچهار سال آنجا بود تا خلیفه اورا طلب نمود وعمر بن العلا را بفرستاد وچون منصور خلیفه وفات یافت مهدی 4) بخلافت بنشست 5) (بدو) عرض کردند که عمر بن العلا دختر مهرویه را در طبرستان بخانهٔ خود برد مهدی غضب 6) (کرد) وعزل 7) (فرمود) 7a) واو از جملهٔ کریمان روزگار بود سعید بن دعلج را بعوض بفرستادند سه سال در طبرستان بود وسعیدآباد رویان را او بنیاد نهاد 8) (اما اتمام) نکرد تا اورا باز خواندند وباز عمر بن العلا را 9) (بفرستادند) بولایت دابو آمل 1a) (قریهٔ) 10) عمر کلاته ساختهٔ اوست وآنجا قصری وبازاری بساخت وبرویان آمد وسعیدآباد 1a) (را) تمام کرد وبعد از آن ونداد هرمزد خروج کرد ولشکر اسلام را بدر کرد عمر بن العلا 1a) (نیز) بدو پیوست وبیرون نرفت تا 1a) (آنجا) وفات یافت ودر تاریخ خواجهٔ مکرم خواجه علی رویانی

---

1) ساخته 1a) om. 2) بودند 2a) al. عزل کردند 2b) C. add. طوس 3) M. قصر V. قصیر Ch. C. قیصر 3a) al. بامردم آمل 3b) C. خالده 4) add. خلیفه 5) M. برو 6) فرمود 7) کرد 7a) om. او 8) واتمام 9) فرستادند 10) Ch. عمروه

مسطوراست که زیارت سعیدآباد ازآن اوست ودرآنجا آسوده است وپشته که در پای آن گنبذ است موضعی (1 (قبر) اوست اما برصندوق (1a (آن) قبر (2 نوشته اند که هذا القبر لعبد الله بن عمر بن (1a (العلا بن) عبد المطلب والعلم فی کل الامور (2a المبهمة عند الله تعالی (2b وبعد ازآن عبد الحمید مضروب را را بطبرستان فرستادند او ظالم سخت بود دانست که وندا د هرمزد ایشانرا اخراج نمود چنانچه ذکر رفت وتا اربع وعشرین ومائتین که مازیار ظالم را بکشتند باز نایبان (3 (خلفا بطبرستان) مستولی شده اند واحوال نایبان آنزمان در (4 (میان) قصهٔ قارنوندان نوشته آمد وکوهستان را به (4a بندار نامی مفوض داشتند وطبرستانرا حسن بن حسین مصعب والی بود که او عم عبد الله طاهر که والی خراسان است بود (5 وبعد ازو طاهر بن عبد الله بن طاهر دو سال والی بود (6 وبعده محمد بن عبد الله که برادر او بود هفت سال حاکم بود وبعده (6a سلیمان بن عبد الله سیزده سال حکم راند وبعد ازآن محمد اوس حاکم گشت واو ظلم بسیار کرد چنانچه تمامی طبرستان از دست او بفریاد آمدند تا در سال خمسین ومائتین بر داعی الکبیر بیعت کردند

فصل در (7 ذکر احوال داعیان وسبب تردد سادات بطبرستان وتسلط ایشان در آن ممالك چون مامون خلیفه بخلافت بنشست در تربیت سادات میکوشید ومذمت پدر خود میکرد

---

1) قصر 1a) om. 2) add. او 2a) المهیمنه 2b) C. add. یحیی بن مخناف. 3) خلفای طبرستان را 4) om. 4a) cf p. ٥٤, 3). 5) om. و 6) add. و 6a) ex C. in MM. محمد, cf. p. ١٦٨. 7) add. ذکر

وبر قتل موسی جعفر که هارون پدر (1 (او ارزیز مذاب در) حلق ریخته (1a کشته بود وجهت (1b (براءة) ساحب خود فرمود تا نعش مبارك (1c (اورا) در میان بازار بنهادند ومردم را گفتند که بیایید وبه بینید که اورا من نفرمودم کشتن واو باجل مسمی بدار البقا پیوست واز علما وفقها واکابر کاغذ بستاند مگر احمد بن حنبل که اورا زجرها کردند که تو (1d (هم) نشان خود (1d (برین) محضر ثبت (2 (گردان) قبول نکرد ونشان خود بدانجا نکرد وآن بازار را سوق الریاحین نام نهادند ودرآن موضع (1d (که) نعش مبارکش را نهاده بودند (3 دری ساخته اند تا مردم بدانجا قدم ننهند ودست بدانجا رسانند وزیارت کنند ومولانای مرحوم مولانا اولیاء الله در تاریخ خود نوشته (1d (است) که بارها (4 (بدانجا) رسیده ام وآن موضع را (5 (مقبّل) وملثوم (6 (شفاه) خود ساخته غرض که مامون پدر خود را بدان حرکت شنیعه ملامتها کردی وبمدینه بفرستاد وعلی ابن موسی الرضا علیه صلوات رب العلی را طلب (7 (نمود) ونزد خود آورد وبرو بیعت کرد آورده اند که چون سلاطین غور غیاث الدین وشهاب الدین بخراسان آمدند ونیشاپور را مستخلص گردانیدند وبزیارت علی ابن موسی الرضا حاضر شدند (8 فخر (9 (الدین) رازی که استاد (9a (بنی) آدم است باتمامت علمای غور وغزنین وسلاطین (10 عصر درآن مشهد مبارك حاضر شدند درآن جا مکتوبی یافتند که حضرت امام در وقتی که مامون برو بیعت کرده بود نوشته بوده است که فَقَبَلْتُ

1) اورا بسر ارزیر بر مذاب 1a) M. add. و 1b) براه 1c) om. را 1d) om. 2) کن او 3) add. و 4) بدان موضع 5) بقبل 6) شفا 7) M. نموده 8) add. و 9) الدوله 9a) al. نوع 10) add. آن

ولاية عهده ان بقيت بعده وانى يكون هذا اما يدلّان الجامع والجفر
بضد ذلك چون آن مکتوب را بخواندند از امام فخر رازی سوال کردند
که جامع وجفر چیست گفت نمیدانم الّا درین مشهد عالمی فاضل است اورا
نصر الدین حمزه میخوانند از طایفهٔ شیعه است ازو سوال کنند دانشمند را
حاضر (1 (کردند) وازو (2 (بپرسیدند) ومعلوم کردند که جفر وجامع چیست
غرض که سادات از آوازهٔ ولایت وعهدنامهٔ مامون که بر حضرت امامت
پناهی (3 (داده) بود روی بدین طرف نهادند واورا بیست ویک برادر
دیگر بودند این مجموع برادران وبنو اعمام از سادات حسینی وحسنی
بولایت ری وعراق رسیدند دست محبت دنیا بعد از آن قلم خذلان ونسیان
بر جریدهٔ بصیرهٔ مامون (4 (کشید) وتخم کینهٔ رضا در زمین سینهٔ پر کینهٔ
مامون (5 (بروئید) وروی دولت اورا بدودهٔ غفلت سیاه (6 (گردانید)
ومراتب پسندیدهٔ دین ودنیا را برو تباه کرد واورا ابلیس لعین برآن
داشت که (7 (بر) سنهٔ سنیّهٔ پدر لعین خود سلوك (8 (نماید) (9 (وبخلاف) عهدی
که کرده بود قیام نمود وباامامت پناهی غدر کرد وزهر بانگور تعبیه کرده
بحضرت امام بحق داد وتا انقراض عالم (10 (بر دراز) گوش ملامت سوار شد
وذنب آن حمار بر دست گرفته وبانفره ونفرین (11 آن لعین گرد عالم
میگردد وکدام روز وکدام ساعت که از طلوع آفتاب (12 (تا) غروب شفق
(13 (بر حضرت) رضا صد هزار آدمی دعا وثنا نکنند ونگویند که لعن الله

---

1) کردانیدند 2) شنیدند 3) نوشته 4) کشیدی 5) برویده 6) کردانیدی 7) om. 8)
نمود 9) وخلافت M. وخلاف 10) M. بدر از 11) add. و 12) و 13) بحضرت

من (1 (قتلک) وسیف الدوله ابو (1a فراس را قصیده ایست در مدح آل رسول علیه وعلیهم صلوات الرحمن وهجو آل عباس (1b وازان قصیده بعضی اینست بیت (2 (باؤا بقتل) الرضا من بعد بیعته * وابصروا (3 (بعض قوم رشدهم وعموا * (4 (لایطغین بنی العباس ملکهم * بنوا علیّ موالیهم وان زعموا * لا بیعة (4a ردّعتکم (4b عن دمائهم 4) * ولا یمین ولا قربی ولا ذمم * لبئس ما لقیت منهم (4c (بان شقیت) * بجانب الطف تلک الاعظم الرمم * کم غدرة لکم فی الدین واضحة * وکم دم لرسول الله عندکم * اما علی فقد (4d (صحت) قرابتکم * عند الولایة ان لم (4e (تنکروا) النعم * هل جاحد یا بنی العباس نعمته * ابوکم ام عبید الله ام قثم * این خود ملامت دنیاست تا غرامت آخرت چه (5 (خواهد بود) قوله تعالی والّذین ینقضون عهد الله من بعد میثاقه ویقطعون ما امر الله به أن یوصل ویفسدون فی الأرض اولئك لهم اللّعنة (5a ولهم سوء الدّار چون سادات خبر غدر (6 (مامون) که باحضرت رضا کرد بشنیدند پناه بکوهستان دیلمستان وطبرستان بردند وبعضی بدانجا شهید گشتند ومزار ومرقد ایشان مشهور ومعروفست وبعضی در همانجا توطن نمودند واولاد واتباع ایشان باقیست وچون اصفهبدان مازندران در اوایل که اسلام قبول کردند شیعه بودند وبا اولاد رسول علیهم السلام حسن اعتقاد داشتند سادات را درین ملك مقام آسانتر بود وچون متوکل خلیفه از دنیا رحلت کرد وبزندان خانهٔ جحیم باسلاسل واغلال مقیم گشت فرزندان ایشان بهم برآمدند وتفرقه در میان ایشان ظاهر (7 (گشت) وسادات از اطراف

قوم الرشد هم .V بعد یوم .AF (3 باوقتل (2 و .om (1b فراش .MM (1a ظاهمک .al (1

وان (4c عن دیارکم .al (4b رد عنکم .M (4a لایطعین ? .M لایعطین .om. al (4 — (4

شله (7 آن ملعون (6 فی الاخرة .al. add (5a آید (5 تکفر AF (4e ادنی .AF (4d بلیت

خروج کردند (1 واز آنجمله در کوفه سیدی بود نامش یحیی بن عمر بن (1a یحیی بن الحسین) بن زید بن زین العابدین علی بن الحسین بن علی ابن ابی طالب علیه وعلیهم السلام سید مذکور خروج کرد ودر مذهب زیدیه دعوی امامت (2 (نمود) ودر گیلان (3 یحیی علیه السلام اورا میخوانند واو مرد فاضل وشجاع وبزرگ وعالم (3a (ومتورع وسخی) بود (4 مردم عراق بدو گفتند که سبب خروج تو اگر قلة مال ومعاش است چندان دنیاوی که باید بخدمت (5 تو جمع گردانیم سید سوگند یاد کرد که خروج من جز برای رضای الله تعالی نیست که می بینم (6 که دین (7 (نحیف) وضعیف گشته است وشرع منیف (8 (منسوخ) می شود غرض که (8a منتصر خلیفه محمد بن عبد الله طاهر (8a (را) بحرب او فرستاد چون محمد مذکور نزدیک (9 (او) رسید ترك تگین نام را جهت مقابله ومجادلهٔ سید روانه کرد تا باسید مصاف داد وسید را بگرفتند وبقتل آوردند وسر مبارك را (10 (برداشته) نزد محمد بن عبد الله آوردند مردم بغداد بتهنیهٔ آن فتح رفتند تا یکی از سادات نزد (10a منتصر خلیفه رفت وگفت تهنیت میکنم ترا بقتل کسی که اگر رسول زنده بودی اورا بدان تعزیت (11 (میدادند) ودر عرب جهت یحیی علیه السلام مرثیهای بسیار (12 (گفته اند) ودر آن عصر کسی را از سادات آن قدر (13 (مرتبه) نبوده است که اورا بود واز (14 (مراثی) که جهت او گفته اند خوبتر ولطیفتر (15 (آن) قصیده ایست که مطلع اش این (8b (بیت) است شعر امامك (16 (فانظر ای)

1) و .om 1a) یحیی بن الحسن .M. om 2) بن 3) کرد M. add. و 3a) om. 4) add. و 5) add. برداشتند و 6) تو 7) add. که 8) حنیف 8a) نحیف imo مستعین 8b) om. 9) اجتماع 10) و این 10a) MM. مستنصر cf. 8a). 11) میل ادمی 12) کفتند 13) رتبه 14) M. مراثیه 15) این
16) فانظری

نهجیک ینهج * طریقان شتی مستقیم واعوج * ودرین قصیدہ هجو آل طاهر
وبنی عباس کرده است مقصود که درآن ورطه ساداتی که خلاص (1
(یافتند) روی بکوهستان عراق (2 (نهادند) وبکوهستان (3 طبرستان ودیلمان
درآمدند وآنجا بزحمتی تمام بسر می بردند چه بنو عباس وبنو امیه مدت
دویست سال بلا فاصله حاکم بودند ودر قلع وقمع سادات ساعی ومجد
وجند (4 (نفری) از ایشان مثل منصور دوانقی وحجاج ثقفی ومتوکل عباس
علیهم اللعنة والنکال عهد کرده بودند که هرکجا سیدی را بیابند بلا محابا بقتل
آرند تا نسل سادات منقطع گردد اما حق تعالی شانه نسل اولاد (5 (امجاد) محمد
علیه السلام را برکتی وکثرتی بفضل وفیض بی دریغ خود پدید (6 آورده است (5
(واورد واولاد) دشمنان ایشان را منقطع گردانیده باوجود همه استیلای
آل عباس وبنی امیه امروز در تمام عالم از ایشان صد تن معروف ومشهور
نیستند وبشومی خبث عقیدت ایشان وظلم که بر اولاد رسول روا (7
(داشته اند) اثری از ایشان نماند وکَأَنْ لَمْ (8 (تَغْنَ بالأَمْسِ) صفت خذلان
ایشان گشت وبنی فاطمه (9 (علیهم) السلام را باوجود (10 (آنکه) دویست (5
(وچهل) سال هرجا که (11 (میدیدند می کشتند) امروز بحمد الله تعالی وشکر
(12 (انعامه) العمیم در روی زمین در هیچ بقعه (12a مدنی نیست که درآنجا
چندین از سادات مقدم وپیشوای (5 (خلایق) نباشند وخاك قدم ایشان را
مقبّل (12b شفاه (13 (خود) نسازند وبحکم واحکام ایشان سر اطاعت فرو نیارند

---

1) M. یافته اند (2 M. نهاده اند (3 add. طبرستان (4 نفر (5 om. (6 add. آورده است و
7) داشتند (8 لعن بها لامس (9 علیه (10 که (11 ایشانرا می یافتند ملاعین بی دین
12) انعام (12a M. add. و (12b MM. شفای (13 خو
بکشتن ایشان اقدام می نمودند .

ما شاء الله کان (1 وما لم یشأ لم یکن شعر یرید الجاحدون لیطفیوه * ویابی (1[a] (الله) ان یتموه * چراغی را که ایزد بر فروزد * هر آنکس پف کند ریشش بسوزد * غرض که چون ظلم محمد (1[b] (بن) اوس در طبرستان از حد (2 (گذشت) مردم پناه بعدل سادات می جستند وبریشان بیعت میکردند ووالی وحاکم خود میگردانیدند اول سیدی که در طبرستان خروج کرد داعی الکبیر محمد بن زید الحسینی بود

فصل در ذکر خروج داعی الکبیر چون ظلم محمد (3 اوس در رویان بغایت رسیده مردم آن (1[b] (دیار) دست تظلم برآورده نزد سادات میرفتند وفریاد میکردند که مارا از دست این ظالم خلاص میباید داد ودر بقعهٔ مبارکهٔ کجور سیدی بود (3[a] محمد بن ابراهیم بن علی بن عبد الرحمن بن (3[b] القاسم بن الحسن بن زید بن الحسن بن علی المرتضی علیه وعلیهم صلوات رب العالمین واو بسیار مرد (3[c] (زاهد ومتورع وبادیانت (4 (بود مردم) وارفو دیامان گرد (5 (روستاقهای) دیامان میگشتند ومردم آنولایت را باخود همراز میگردانیدند تا بکجور نزد سید محمد مذکور رفتند وفریاد برآوردند که ما از دست ظلم (6 (جاعت) محمد (7 (اوس) بجان آمدیم ومقتدای اهل اسلام همیشه شما وآبا واجداد شما بوده اند ما میخواهیم که سید عالی را از آل محمد بر خود حاکم گردانیم (7[a] (8 (تا) در مابین (9 (اقوام) بعدالت (10 سلوك نماید وبر سنّهٔ حسنهٔ خانوادهٔ طیبین

---

1) add. و 1[a]) al. الّا 1[b]) om. 2) کذشته بود 3) add. بن 3[a]) M. add. نام 3[b]) M. add. عبد 3[c]) om. و زاهد 4) om. 5) ودوستاقها 6) M. جاعتی 7) M. C. اویس 7[a]) MM. add. که 8) ما 9) اخوام 10) add. وراستی

وطاهرین قیام کند چه باشد که بر تو بیعت کنیم تا ‎(1‏ ببرکت تو ظلم او مندفع گردد سید محمد فرمود که مرا اهلیت این کار نیست اما مرا داماذی هست در ری که خواهرم در حبالهٔ زوجیت اوست مرد شجاع وکافی وحربها دیده ووقایع بسیاری پس پشت انداخته است اگر راست میگوئید کس بفرستیم تا او بیاید وبمدد قوت شما کاری پیش گیرد تا مقصود شما حاصل آید وروضهٔ مبارك آن سید اکنون در بقعهٔ ‎(1a‏ قریهٔ صالحان کجور میباشد ومشهور است ‎(2‏ (بزیارت) سید محمد کیا دبیر صالحانی اما مردم آنولایت اکثر اورا سلطان کیمدور میخوانند مردم مذکور ممنون گشتند وقبول نمودند که چون سید بدین دیار ‎(3‏ (برسد) ما بر قدم مبارك او سر وجان فدای گردانیم سید محمد کیا دبیر نامهٔ بنزد داعی الکبیر الحسن بن زید بن اسمعیل حالب الحجارة بن الحسن بن زید بن حسن بن علی ابن ابی طالب علیه السلام بنوشت واو مردی بود بانواع فضایل آراسته مولودش در مدینهٔ ‎(2‏ (طیبهٔ) رسول علیه السلام ‎(2‏ (بود) ودر شجاعت وتدبیر ملك وملّت مثل نداشت وکرمش تا بحدی ‎(2‏ (بود) که روزی در آمل فصد کرده بود ابو عمرو شاعر در آمد واین دو بیت بر حسب حال فصدی که کرده بود برخواند وآن بیت اینست ‎(3a‏ بیت

اذا ‎(4‏ (کتبت ید) الحجام سطرا * اتاك به الامان من السقام * لجسمك داء جسمك باحتجام * کجسمك داء ملکك ‎(4a‏ (بالحسام) * فی الحال بفرمود تا ده هزار درم بدین دو بیت عطا کردند الغرض که چون نبشتهٔ سید محمد کیا دبیر بری ‎(5‏ بدو رسید ونامه را برخواند ‎(6‏ بر خروج گری حریص گشت ودر حال

---

1) ex C. in MM. برکت ‎1a) add.‏ قریه ‎2) om. 3)‏ آید ‎3a) M. add.‏ که ‎4)‏ کتب ته ‎4a)‏ sic al. MM. بالحام ‎5) add.‏ بدو ‎6) MM. add.‏ و

(1 (جواب نامه) بنوشت وقاصد را تشریف داد (2 وباز گردانید چون قاصد برویان آمد این حدیث فاش گشت ومقدم جاعتی که بطلب سید حسن فرستاده بودند عبد الله بن وندا امید بود (3 الغرض که چون (3a (محمد) اوس معلوم کرد که مردم بنیاد (3b (خروج) کردند نزد عبد الله (3c بن سعید (3d ومحمد بن عبد الکریم که از مشاهیر آنجا (4 (بودند) فرستاد که حاضر شوند تا تفحص این سخن بکنیم عبد الله (4a (بن) سعید بترسید وخانهٔ خود را بگذاشت ورو پنهان کرد در (4b (همان) زمان قاصد سید حسن بن زید برسید که بسعید آباد فرود آمدم باید (4a (که) اشراف (4a (آن) ولایت بمن (5 (پیوندند) عبد الله (4a (بن) سعید وعبد الکریم باروسای قلعهٔ (5a (کلار) وکلارستاق روز سه شنبهٔ بیست وپنجم رمضان (5b سنهٔ خمسین ومائتین بسعید آباد برو بیعت کردند علی اقامة کتاب (6 (الله وسنة) رسوله والامر بالمعروف والنهی عن المنکر وباهل چالوس ونیروس (6a خبری (7 (نبشتند) وداعیان فرستادند وآن شب سید نزد عبد الله سعید بود وفرداد بساحل بحر بکورشید رستاق نقل فرمود ومردم از اطراف رو بدو نهادند چون این خبر بعلی اوس رسید بتعجیل خود را بمحمد اوس رسانید سید حسن بصوب کجور خرامید سید محمد کیا دبیر بامردم آنولایت باستقبال بیرون رفتند وسید حسن را (8 روز پنجشنبه بکجور فرود آوردند که بیست وهفتم رمضان المبارك بود (3d وروز عید بمصلی رفتند ونماز عید (9 (بگذاردند) وخطبهٔ بلیغ (10 (برخواندند) ومردم را ترغیب بوعده وتربیب

1) om. نامه 2) add. وباستمالت 3) add. که 3a) C. علی 3b) al. خصومت 3c) C. om. بن 3d) om. و 4) M. بود 4a) om. 4b) ex C. in MM. deest. 5) M. پیوندید 5a) C. hîc کالار 5b) M. add. در 6) اندوسینه ? 6a) MM. چیزی ? 7) نوشتند وداد 8) add. از 9) بگذارد 10) برخواند

بوعید (1 (نمودند) محمد بن العباس وعلی بن نصر وعقیل بن (1a مبرور را (2
بچالوس فرستاد تا حسین محمد الحنفی را دعوت کنند چون آنجا رفتند ودعوت)
بر کتاب خدا (3 (وسنت) رسول (3a کردند اجابت فرمود وبمسجد جامع رفتند
وبیعت از مردم آن دیار بستدند چون گماشتگان محمد بن اوس این
صورت را معلوم کردند بگریختند ونزد جعفر (3b (بن) شهریار بن قارن که از آل
باوند بودند رفتند سید از (3c کجور کوچ کرد وبناتل آمد واز مردم آن
دیار بیعت بستاند وبپای دشت که آنزمان (4 (شهری) معمور بود خرامید
ومقدمهٔ لشکر او (5 محمد بن رستم بن وندا امید (6 شهریار بود واو از
ملوک کلارستاق است (7 وبر مقدمهٔ محمد اوس زد (5 ایشان را برهم شکست
ومحمد (7a اخشید را که سپهسالار مقدمهٔ لشکر خصم بود از اسپ فرود آورد
وسر را برداشت ونزد داعی فرستاد وبتعجیل بالشکر تا لیکانی براند واز آنجا
(8 تا آمل (9 بتاخت داعی بپای دشت اقامت نمود ومحمد بن حمزه را بدیلمان
بطلب مدد فرستاد اجابت کردند وبعد از چند روز امیدوار بن لشکرستان
وویهان بن سهل (9a وفالیزبان وفضل رفیقی باششصد مرد بپای دشت
بخدمت داعی رسیدند ودر همین روز اصفهبدان طبرستان مثل (9b
بادوسپان (10 (ومصغان) وونجن وخورشید بن جنف بن (11 وندرند (11a (وخیان)
بن رستم وبادوسپان بن (12 (گردزاد) لپور مکتوب فرستادند واظهار محبت
وموافقت نمودند داعی را برآن استظهار بیفزود ومحمد بن حمزه را وحسین

---

1) نمود 1a) C. فیروز 2) ex V. 3) و 3a) M. add. دعوت 3b) C. om. 3c) C. کجو 4) شهر
5) add. و 6) V.C. Ch. add. بن 7) om. و 7a) Ch. add. بن 8) M. add. براند 9) add. بتاخت
9a) sic C. in MM. فالبزبان? 9b) MM. بادوستان 10) ومصمقان 11) MM. وندرود 11a) جنان 12) sic C. in MM. کردون از ? l. خورزاد

بن احمد (4 (را) بابیست سوار ودویست پیاده در پیش داشت ورو بآمل نهاد ومحمد (1a (بن) اوس تعبیه کرده بود وبیرون شهر باخواص وغلامان خود بر مقدمهٔ داعی زد (2 داعی ثبات قدم نمود تا محمد اوس بگریخت داعی ایشان را غارت کرد وغنیمت بسیار برداشت روز دوشنبهٔ بیست وسیم شوال داعی بآمل آمد وچند نفر از بزرگان آمل که مخالفت نموده بودند بقتل آورد وبامداد برخاست وبمصلی رفت ودعوت خلق کرد وباتفاق مردم آمل بیعت کردند وهفت روز آنجا مقام کرد ومحمد عبد العزیز را بعاملی برویان فرستاد جعفر بن رستم را بکلار بنشاند ومحمد بن (2a (ابی) العباس را بچالوس حاکم گردانید اهل آمل گفتند که (3 (ما) سید محمد بن ابراهیم را میخواهیم فرستاد واورا از رویان بیاورد وآمل را بدو سپرد وخود بتوجی رفت واین توجی بقعهٔ ایست از ولایت ساری (4 وبعد از آن بچمنو نزول فرمود وچمنو هم دهیست از ولایت ساری ومشهدی از سادات عظام آنجاست وآن مقام را زیارت میکنند ودر چمنو بوده از اصفهبد قارن بن شهریار که از آل باوند ملك الجبال بود مکتوبی بنابر اظهار موالات (5 (ومصافات) برسید وآنجا نوشت که بمدد شما لشکر میفرستم سید جواب بنوشت که اگر راست میگوئی (6 (میباید) که بلا توقف (7 (بما پیوندی) اصفهبد جواب (8 (نوشت) که شما بما پیوندید سید دانست که آنچه میگوید دروغ است وسلیمان بن عبد الله طاهر حاکم ساری بود (9 (اسد) (10 جند انرا که اسپه سالار او بود

1) om. 1a) M. ابن 2) add. و 2a) C. om. 3) با 4) add. وسه روز انجا بود 5) ومضافات
6) باید 7) بیائی 8) فرستاد 9) سه 10) C. خند ان et خند ان بن

بالشکر بتوجی بمقابلهٔ سید بفرستاد وداعی توجی را بگذاشت [1] (وفرار) نمود خبر بعبد الله بردند که سید توجی را بگذاشت وبگریخت سید خود از راه دیگر بساری رفت. وبر عبد الله طاهر صبحگاهی را بانعره وصلوات وتکبیر هجوم کرد سلیمان به پای تهی بی اختیار بگریخت لشکر سید بشهر درآمدند وهرکرا می یافتند میکشتند وسرای سلیمانرا آتش در زدند ودر همین روز خبر آوردند که برادر سید حسن بن زید که داعی الصغیر [2] (حسنی) اوست [2a] بشامبهٔ دماوند رسید واصفهبد [2b] (بادوسپان) بدو پیوست ومردم لارجان وقصران هم بدو پیوستند سلیمان چون برآنموجب بگریخت باستراباد رفت وجای دیگر اقامت نتوانست کردن داعی خواست بآمل رود چون دیالم غنیمت بسیار برگرفته بودند منصرف گشتند وهر یکی جهت ضبط غنیمت بطرفی رفتند اصفهبد گفت صلاح چنانست که سید بچمنو چندان توقف نماید که خبر سلیمان برسد که احوال او چیست همچنان توقف نمود سلیمان بالشکر استراباد خود مهیا رسیده بود بر داعی زد ومنهزم ساخت دیالم که حاضر بودند بگریختند داعی بر سر پل چمنو چندان باز استاد که کشتگان وزخمیان را از پل بگذرانید وبعد از آن او نیز بگذشت وبگریخت [2c] (وپسر) محمد بن اوس در عقب مردم گریخته میدرانید اصحاب داعی زوپینی برو زدند وبکشتند وآن فتح بر سلیمان منقض گشت وبسیار مردم کلار بدست محمد [3] (بن) اوس کشته [4] (شدند) داعی آن شب بهزیمت [5] (تمام) بآمل آمد چون توقف صلاح ندید وقت صبح سوار شد وشب هنگام را

---

1) وقرار 2) الحسنی 2a) MM. بشلمنه C. بشمبله 2b) C. فادوسپان بن کردزاد 2c) C. بن احمد 3) om. 4) کشتند 5) باچند نفر مرد

بچالوس فرود آمد وهزار درم از اهالی چالوس بستاند ونوکرانرا بچابکی بداد واصفهبد ملك الجبال قارن بن شهریار باسلیمان اتفاق کرده بآمل آمدند بعد از چند روز داعی را از دیلمان وگیلان مدد رسید داعی از چالوس سوار شد وبخواجك نزول کرد وسلیمان بااصفهبد بپای دشت آمد داعی بلاویجه رود معسکر ساخت وسادات را بانفری چند بفرستاد (1 (تا) بر منقلای (2 (لشکر) شبیخون (3 (بزدند) وایشان را منهزم ساختند وبسیاری اموال را تاراج (4 (نمودند) واصفهبد جعفر بن شهریار را باسی تن از معارف بقتل آوردند ومخالفان را (5 (منصرف) ساختند چون اینچنین فتح روی نمود داعی بر نشست وبآمل آمد وپانزده روز آنجا بیاسود واصفهبد (6 (بادوسپان) را (7 (امیر) لشکر گردانید وبسر اصفهبد قارن ملك الجبال فرستاد تا جملهٔ ولایت اورا بسوختند وغارت کردند چون سلیمان این خبر بشنید از خراسان لشکر جمع کرده بمدد او آمد ودرین وقت (8 داعی لشکر را اجازت داده بود ودیلم بدیلمستان وگیل بگیلان رفته بودند واو تنها درآمل بامعدودی چند نشسته بود چون توجه سلیمان را معلوم کرد از آمل کوچ (9 کرد وبچالوس آمد چون آنجا رسید خبر وفات (9a وهسودان دیلمان که حاکم آنجا بود بشنید وباندك زمان چهار هزار (10 (نفر) از دیالمه بدو پیوستند داعی سوار شد ومتوجه مازندران (11 (گشت) چون از راه ساحل بحر بچمنو رسید سلیمان آنجا مصاف داد سلیمان (12 منهزم گشت داعی بساری (13 (رفت)

1) و 2) سلیمان 3) بردند 4) بردند 5) متصرف 6) M. با دوستان 7) M. امیری 8) add. آنجا 9) کرده om. 9a) و وهودان C. hîc حسودان 10) om. 11) شد 12) add. داعی 13) آمد

وزن وفرزند واموال وخزاین سلیمان را اسیر وتالان کرد سلیمان چون بهزیمت تمام باستراباد رفت(1 مکتوبی بالتماس تمام (1a (بمحمد) العلوی نوشت که زن وفرزند اورا درخواه (2 (نماید وجهت او باز فرستد چون مکتوب بمطالعهٔ داعی رسید ملتمس را مبذول (3 (فرمود) وفرزندان اورا باتشریف (4 (نزد) سلیمان فرستاد ودرین وقت اصفهبد قارن (5 بتوسط ومیانجی بادوسپان باداعی صلح کرد وپسران خود سرخاب ومازیار را بنزد داعی فرستاد (6 (واین) واقعه در سنه اثنین (7 (وخمسین) (8 ومائتین بود داعی در آمل بنشست وباطراف طبرستان ودیلمان وگیلان مثالها بنوشت مضمونش آنکه قد راینا ان ناخذ اهل عملک (8a بالعمل بکتاب الله وسنة رسوله وما صح من امیر المؤمنین وامام المتّقین علی ابن ابی طالب علیه السلام فی اصول الدین وفروعه وباظهار تفضیله علی جمیع الامة وننهاهم اشدّ النهی عن القول بالجبر والتشبیه ومکابرة الموحدین (8b القائلین بالعدل والتوحید ونامرهم بالجهر فی قول بسم الله الرحمن الرحیم (9 (وبالقنوت) فی صلوات الفجر وخمس تکبیرة علی المیت وترك المسح علی الخفین وبالحاق حی علی خیر العمل فی الاذان والاقامة ومن خالف امرنا فلیس منا وقضا عذرنا من انذرنا ودرین روز ابو (9a مقاتل ضریر شاعر قصیدهٔ برخواند که (10 (مطلعش) اینست مطلع الله فرد وابن زید فرد * وداعی بانگ بر شاعر زد وگفت (11 (بغیک) التراب هلا قلت الله (12 (فرد وابن) زید عبد ودر حال خود را از کرسی در افگند وسر

1) MM. add. و 1a) نز محمد (sic) 2) نموده om. و 3) داشته 4) پیش 5) add. ملك
6) الجبال 7) ودرین 8) وخمس 8a) om. و تا بعمل 8b) MM. القابلین 9) وبالقنوب
9a) ex Ch. in MM. مقابل 10) M. مطلع 11) نعیک; num نغبک? 12) وقودو این?

1) (خود) برهنه کرد وروی بخاك میمالید ومکررا می گفت الله فرد 1a) (وابن) زید عبد 2) وبفرمود تا شاعر را بضرب سیلی بیرون کردند بعد از چند روز شاعر باز آمد واین ابیات برخواند شعر انا من عصاه لسانه فی شعره * لربّما ضر 2a) (اللبیب) لسانه * هبنی کفرت اما رایتم کافرا * نجاه من 3) (طغیانه) ایمانه * خاطر مبارك ازو خوش نگردید تا روز مهرجان که بیست وششم اسفندیار 4) ماه قدیم است این قصیده برخواند 5) (شعر) لا تقلْ بشری ولکن بشریان * غرّة الداعی ویوم المهرجان * داعی برو اعتراض کرد وگفت چرا نگفتی که * غرة الداعی ویوم المهرجان * لا تقلْ بشری ولکن بشریان * تا ابتدای سخن بلای نهی نبودی شاعر گفت ایها السّید افضل الذکر لا اله الا الله واوّله حرف النفی داعی فرمود احسنت احسنت ایها الشاعر وآورده اند که روزی سید بآمل گشت میکرد بر دیواری دید 6) (که نبشته) بودند که القرآن غیر مخلوق فَمَنْ قَالَ مخلوق فهو کافر داعی آنرا مطالعه کرد وبرفت ودر ساعت بهمان راه باز آمد واورا عاده نبودی که براه رفته باز آید چون در آن حایط نگاه کرد مردم آن محله 7) (آن) خط را ترا شیده بودند داعی تبسّم کرد وفرمود که نجوهم والله من السیف نوبتی دیگر سلیمان طاهر از خراسان لشکر جمع کرده بساری آمد سید حسن عقیقی که از بنی اعمام داعی بود اورا بشکست تا گرگان بدنبال 7a) (او) برفت چون این نوبت شکست بر سلیمان افتاد طمع از طبرستان 8) (برگرفت) وبخراسان رفت بعد ازآن مردم از

---

1) om. 1a) واین 2) add. و 2a) اللبب 3) تعناه? M. تقیامه? 4) add. من 5) مطلع اینست 6) M. که نوشته om. که 7) om. 7a) om. 8) M. برکرفته

حکومت داعی اعتباری (1 (بر گرفتند ودر آن مابین پسران اصفهبد قارن سرخاب ومازیار که داعی بنوا داشت بگریختند وباصفهبد پیوستند وبا داعی عصیان کردند داعی را بالضروره بطرف کوهستان توجه افتاد وچند نوبت آنجا محاربه کرد وآن ولایت را خراب ساخت وسادات از هر طرف بداعی پیوستند وچون داعی در حق سادات بشفقت وعاطفت می بود بسیار سید بروجمع شدند چنانکه هرگاه (1a (که) سوار می شدی سیصد سید شمشیر زن با او سوار شدندی وناصر کبیر را که ناصر الحق اورا میخوانند در حق او مدح بسیار است از آنجمله دو بیت از آنجا ثبت افتاد شعر کان ابن زید (1b (حین) یغدو بقومه * یدور (2 (السماء) حوله انجم زهر * فیا بؤس قوم صبّحتهم (3 (خیوله) * ویا نعم قوم نالهم جوده (3a الغمر * درین وقت در بغداد خلیفه (3b حاکم بود خبر وفات او رسانیدند ودر بصره وسواد واسط سید علی بن محمد صاحب (3c الزنج که اورا سید برقعی میخوانند خروج کرد واو سید دانا وشجاع بود پدرش در ایام خلافت متوکل گریخته بزنگبار رفته بود وتولد این سید آنجا (4 (بود) ومردم زنگبار معتقد او شدند ودوازده هزار زنگی با او اتفاق کردند وجمله باچوب دستی ببصره آمدند وآن ولایت را مستخلص گردانیدند واظهار دعوت کرد وصفت این سید حضرت امیر المؤمنین علی ابن ابی طالب علیه السلام در ملاحم فرموده است وازو خبر داده ودر آن زمان در خراسان رنود واوباش وعیار انرا رونقی نمانده بود مگر یعقوب (5 (لیث) که محمد بن عبد الله طاهر را بگرفت وحاکم خراسان شد وخلیفه بالضروره

1) M. برگرفته اند om. و 1a) om. 1b) in MM. deest. 2) M. سما 3) حوله 3a) MM. العمر 3b) quid hoc? num excidit معتز? 3c) MM. الرنج 4) شد 5) لیس

با او عهد کرد [1] غرض که درین مدت داعی در طبرستان [1a] (حکومتی) باستقلال [2] (کرد) بعد از آن مردم طبرستان فرستادند ویعقوب لیث را بساری آوردند سید حسن عقیقی ازو بگریخت وبآمل نزد داعی آمد یعقوب [2] (لیث بشمع ومشعله) بدنبال او [3] روان شد داعی نیز نتوانست اقامت کرد برویان آمد یعقوب بدنبال می آمد داعی بکلار رفت وآنجا هم توقف نتوانست [4] (نمودن) از آنجا بشیرود هزار التجا برد یعقوب نزد [4a] (شیرجان) فرستاد که [5] اورا بسپارند آنجا مردی بود کوکبان نام که مهتر آن ولایت بود بحمایت سید مصرّ گشت ونسپرد یعقوب چون دید که فایده نمیکند بازگشت شیرجان تاخت بر بنهٔ [5a] او آوردند وغارت کردند یعقوب بکجور آمد [6] وآنجا بنشست وخراج دو ساله از مردم آنجا بستاندند تا در رویان قحط شد ونان نماند که [2] (مردم) بخورند ابراهیم بن مسلم خراسانی را برویان [6a] وچالوس امیر گردانید وبآمل رفت ومردم رویان بسر ابراهیم [7] رفتند وآتش زده خانهٔ اورا بسر او درسوزانیدند واورا بکشتند خبر بیعقوب رسید از آمل بازگشت بناتل آمد ونیک وبد نگذاشت که بکشت وخانها را از بن برکند ودرختانرا ببرید وبراه [7a] (کنسان) [7b] بکلار رفت واز کلار بکجور آمد واشتران اورا مگس هلاک کردند وباران وصاعقه بسر ایشان درآمد بهزار محنت [7c] بکردآباد ناتل آمد ودو ساله خراج از مردم دشت بستاند چهار ماه طبرستان را حکم کرد وبراه قومش بخراسان رفت [8] (وهسودان) که حاکم

---

1) MM. add. و [1a] حاکم بود [2] om. 3) add. بشمع ومشعله [4] کرد [4a] C. شیرخوان 5) add. اورا [5a] او ex C. in MM. deest. 6) M. om. آنجا [6a] om. و 7) add. خراسانی 7a) C. کندسان [7b] MM. add. به [7c] MM. pro با : ب [8] وهودان

دیلمان بود وقبل ازین صورت وفات اورا ذکر رفته است ازو پسر ماند ملك جستان بن (1 (وهسودان) نام باداعی در بیعت بود اورا بااحمد بن عیسی وقاسم بن علی بجانب عراق وری وقزوین وابهر وزنگان (2 (بفرستادند) وآن ولایت را فتح کردند ومردم آن نواحی مطیع گشتند ودیالم از قبل داعی حاکم وداروغهٔ آن ولایت شدند وداعی مردم کلار ورویان وطبرستان را جمع (3 (کرد) وباتفاق دیالمه ولشکر عراق وقومش (3a (وطبرستان) (4 (وغیرهم) در عقب یعقوب بتعجیل برفت چون بگرگان رسید (5 (وبرادرش) محمد بن زید هم بدو پیوست در آن اثنا خبر آمد که کفار بدهستان آمده‌اند داعی بمقابلهٔ کفار بسبب جهاد رفت وشورهٔ دهستان غزا کرد ودو هزار نفر کافر را بقتل آورد وغنیمت بسیار برداشت وبدیالم قسمت کرد ومحمد بن زید را بگرگان بنشاند وخود بطبرستان عود نمود وبآمل بنشست تا دیالمه بدسیرتی آغاز کردند ودزدی وغارت میکردند تا نیشاپور از ایشان ایمن گشت داعی چند نوبت نصیحت کرد قبول نکردند داعی بفرمود تا هزار مرد از دیالم بدسیرت (6 (را) دست وپا بریدند وهزار مرد دیلمی (7 (گریختند) (8 (وباصفهبد) قارن ملك الجبال پیوستند اصفهبد علوفه بدیشان دادن متعذر بود (9 از عهدهٔ آن نتوانست بیرون (10 (آمد) رخصت داد تا دزدی بکنند وباداعی بخلاف درآمد وبقومش رفت وسید قاسم را که نایب او بود بگرفت وبشاه در هزاره جریب فرستاد سید قاسم آنجا وفات

---

1) وهودان 2) بفرستاد 3) کردند 3a) om. 4) M. وغیرهما 5) وبرادر 6) om. 7) آمدند 8) بکریختند 9) واصفهبد 9) add. و 10)

یافت؛ درین اثنا سید حسن عقیقی که در ساری بنیابت داعی نشسته بود (1 از مردم ساری جهت خود بیعت بستاند واز داعی خوف (2 (کرده) باصفهبد پیوست محمد بن زید از گرگان بیامد وحسن عقیقی را بگرفت ودست وگردن بسته بآمل نزد داعی حسن بن زید فرستاد اکابر وسادات آمل بشفاعت برخاستند قبول نکرد وبفرمود تا گردنش بزدند ودر سردابه انداختند ودر برآوردند اصفهبد قومش را بتصرف درآورد ونواب وعمال خود آنجا گذاشت فی الجمله پادشاهی داعی برآن قرار گرفت که (3 (خود) درآمل وبرادرش محمد بن زید درگرگان باشد تا داعی را علتی پدید آمد که بر اسپ سوار شدن نتوانست (3a وجمعی درآمل بودند که داعی برایشان گمان خلاف می برد ودر عهد طاهریه صاحب اعتبار بودند وبر خلاف مذهب داعی سلوك میکردند اگرچه ظاهرا موافقت می نمودند اما در باطن مخالف بودند داعی تمارض کرد وآوازهٔ وفات خود درانداخت وفرمود تا ترتیب دفن او (4 (کردند) آن جماعت همانروز خلاف او کردند ودست نفاق برکشودند داعی از خانه بیرون آمد وآنجماعت را (5 (درجامع) آمل بقتل آورد وبجانب شرقی مسجد را مقصورهٔ بود درآنجا ریختند مردم آمل تا اکنون آن مقصوره را زیارت میکردند که این جا مقبرهٔ شهید است پس داعی بفرمود تا در محلهٔ راست کوی دخمه وقبهٔ عالی برای او بساختند هنوز آن عمارت باقیست ومولانا اولیاء الله نوشته است که در ایام طفولیت اگرچه عمارت رو بخرابی نهاده (6 (بود) اما صندوق کهنه آنجا دیدم

---

1) add. و 2) و کرد 3) او 3a) om. و 4) کردن 5) بجامع 6) M. بو

1) ودر میان دیوار گنبد راه گرد میگردد 2) (وبیالا) میرود وهفتاد پاره دیه در نواحی آمل بغیر از باغ 3) (وضیعه) وحمام ودکان برآنجا وقف فرمود روز دو شنبهٔ سیم رجب سنهٔ سبعین ومائتین از سرای فنا بعالم بقا پیوست بیت

خیاط روزگار ببالای هیچکس * پیراهنی ندوخت که اورا قبا نکرد

ذکر حکومت داعی 3a) محمد بن زید بن اسماعیل حالب الحجارة داعی 4) (الصغیر) حسینی اوست

بقول بعضی امّا آنچه صحیح است آنست که داعی الصغیر حسن بن قاسم 5) (حسینی) است 6) (وآنکه) بداعی الصغیر مشهوراست اوست واولاد اویند که موجودند وداعی الکبیر حسن 7) (بن) زید بیست سال حکومت کرد 8) (وازو) خلفی نماند اما دختران داشت چون بیمار شد ودانست که آخر عمر است جهت برادر خود محمد بن زید از خواص وعوام بیعت بستاند اما بعد از وفات داعی سید 8a) (ابو الحسین) نامی که داماد او بود خروج کرد وجمعی بااو بیعت کردند واموال وخزاین داعی 8b) (را) تصرف نمود واصفهبدان طبرستان 9) (از هرجا بااو موافقت نمودند) چون داعی الصغیر محمد بن زید را خبر وفات برادر رسانیدند همان روز از گرگان سوار شد وبساری آمد سید 9a) ابو الحسین بگریخت وباتمامت دیالم که دربیعت او بودند بچالوس رفت محمد بن زید غرهٔ جید الآخر سنهٔ احدی وسبعین 10) ومائتین بآمل آمد وبیك روز 11) (تا به ونوشه ده) کورشید رستاق 12) (فرود) آمد وپیش از صبح

1) om. و 2) وبالا 3) وصنعه 3a) al. add. الصغیر 4) M. صغیر 5) M. حسنی 6) وآنچه 7) M. ابن 8) واورا 8a) ex C. in MM. hîc حسن Ch. حسین 8b) om. 9) هرجا که بودند با او بیعت نمودند 9a) MM. hîc ابو الحسن 10) add. و 11) تا ونوشه دیه 12) M. فروز.

سوار شد وبامداد وقت چاشت را بچالوس رسید وابو (1 الحسین غافل نشسته بود واورا (1a (بالیشام) دیلمی وسایر دیالمه بگرفت وغنیمت بسیار برداشت وخزاین برادر خود را که ابو الحسین (2 (غارت) برده بود بازگرفت وبخواجک آمد ابو الحسین را بند (3 (بر نهاد) وبآمل آورد وبند اورا برداشت وفرمود تا هر کس که برو دعوی (4 وحقی داشته باشند بشرع (5 (مطابقه) نمایند فقهای آمل هزار بار هزار درم برو ثابت کردند وبستاندند دیگر باره اورا بند بر نهاد وبالیشام دیلمی بساری فرستاد واورا ولیشام را در ساری زنده ندیدند (6 (ودر راه هم مرده نیافتند) وگور ایشان هم معلوم نشد که کجاست آنگه داعی محمد باصفهبد رستم بن قارن (7 (بد) بود اصفهبد رستم بامیر خراسان رافع بن هرثمه پیوست ورافع را بالشکر خراسان بمازندران آورد داعی اقامت نتوانست (8 (نمودن) آمل را بگذاشت وبکجور رفت وکجور را حصاری قوی کرد رافع در عقب او بکجور آمد داعی بگریخت وبدیامستان رفت رافع چهار ماه در کجور بماند وکار بر مردم رویان صعب (9 (شد) واصفهبد رستم با رافع بود (4 وداعی لشکر دیامستان را جمع کرد ومردم کلار را دعوت نمود اجابت (10 (کردند) وبچالوس آمد ونایب رافع را بگرفت رافع اصفهبد رستم را واصفهبد (10a بادوسپان را بساحل دریای بنفشه گون بداشت وخود باهلم رفت چون کار (10b (باصفهبدان) تنگ شد رافع از اهلم باز گشت وبدیه که خواج میخوانند (11 (بچهار) فرسنگی چالوس فرود آمد داعی

1) M. الحسن 1a) M. یالیشام 2) غافل 3) کرد 4) om. و 5) مطایفه 6) ومرده هم در راه ودر ساری نیافتند 7) بدو 8) کرد 9) کشت 10) نمود 10a) MM. بادوستان 10b) C. بر محمد هرون 11) بچار

بگریخت[1] (ویوازه کوه) رفت رافع [1a] بلنگا فرود آمد واموال بسیار از مردم آن دیار بمصادره بستاند واز آنجا بطالقان رفت وآن ملک را خراب کرد وغله را بسوزانید ومدتی در طالقان مکث نمود وقلعهٔ گیله کیا را بقهر وغلبه بستاند تا جستان بن وهسودان که حاکم دیلمان بود بااو عهد کرد که داعی را مدد [1b] (نکنند) برین قرار کردند ورافع بقزوین رفت داعی بچالوس خواست عود نمودن اصفهبد رستم ومحمد بن هرون هردو از قبل رافع آنجا بودند بمقابلهٔ داعی درآمدند واورا بچالوس نگذاشتند که فرود آید داعی بناتل رفت قضارا لشکر خلیفه در قزوین با رافع جنگ کردند واورا منهزم ساختند رافع بالضروره بخراسان رفت وبکر بن عبد العزیز بن ابی دلف العجلی بداعی محمد پیوست داعی اورا استقبال کرد واز برای او از اسپ فرود آمد وهدیهای بسیار جهت او [2] (فرستاد) از آنجمله هزار بار هزار درهم در صد صرّه [3] (کرده) بغیر از آلات واسباب [4] (که پیشکش) کرد ومدتی اورا بآمل برده عزیز ومکرم داشت وچالوس ورویان را جهت او نام زد کرد واورا باطوق وعلم روانه گردانید چون بناتل رسید فرموده بود که در فقاع زهر کردند وبدو [5] (دهند) همچنان دادند وهلاک کردند وبر سر پول لیشام مدفونست آن رودخانه را که از شرقی ناتل جاریست وشیم رود میخوانند پلی که بدانجا لیشام دیلمی بسته [6] بود پل لیشام میگفتند دیگرباره رافع را باعمرو لیث خصومت واقع شد رافع جهت مدد بطبرستان فرستاد اصفهبد رستم وسایر اصفهبدان بامداد او روان شدند چون باعمرو

---

1) C. بوارفو 1a) sic ex C. et V. in M. بتمنکاه 1b) M نکنند 2) بفرستاد 3) کرد
4) وسکس که 5) M. دادند 6) add. بود

لیث مصاف دادند رافع منهزم گشت وبراه ویمه بطبرستان افتاد چون
رافع (1 (بمهروان) رسید معلوم (2 (گشت) که خلیفه (3 (المعتضد) بالله عمرو
لیث (4 (را) حاکم نیشاپور گردانید وآن ولایت را بدو بخشید نزد محمد
بن زید الداعی الی الحق الصغیر بگیلان بفرستاد وبیعت نمود بشرطی که
گرگان از آن رافع باشد وآمل را داعی تصرف نماید داعی بدان عهد بآمل
رفت ورافع بگرگان آمد در آن اثنا خبر رسانیدند که حاکم ری (5 (احمد)
عجلی وفات یافت رافع بری رفت وری را مسخر ساخت بعد از ماهی (4
(خلیفه) پسر خود را بری فرستاد رافع اقامت نتوانست کرد منهزم شده
باز بگرگان آمد وباداعی مجادله بنیاد نهاد وبساری آمد وبرودبار (6
(اترابن) خیمه زد ورستم بن قارن بمدد رافع آمد از قضای ربانی باران
وصاعقهٔ محکم بر ایشان بارید وخیمها ورخوت ایشانرا (7 (آب) ببرد وچهارپایان
بسیار هلاک گشت تا رافع ناامید گشته باسترآباد رفت ومابین داعی
واو دیگر باره عهد ومیثاق (8 (شد) بعد از آن رافع نزد اصفهبد رستم فرستاد
که من بامحمد زید این عهد (9 (نه) از اخلاص (10 (کردم) بر سر همان خلافم
که بودم واصفهبد عمرو لیث را نموده بود که ایشان باهمدیگر (4 (موافقت
کردند) لابد مرا صداع (11 (خواهند) داد خویشتن را بدو بست وچون تحقیق
(12 (کرد) که رافع باداعی بخلافست نزد رافع آمد وبارافع باسترآباد
ملاقات کرد رافع جهت او خوان بنهاد وتکلف بسیار فرمود (13 (کردند)

1) بمروان 2) al. کرد 3) المقتدر 4) om. 5) M. محمد 6) اثر این C. افرابن 7) سیل 8) رفت 9) om. 10) نبستم 11) خواهد 12) شد 13) M. کردانند

وچون از طعام فارغ شدند بشورت بنشستند رافع در حال بند فرمود آوردند وبر پای اصفهبد 1) (نهاد) ومقید 2) (کرد وبکوهستان او برد جملهٔ مال ومواشی آن ولایت را بشکنجه ازو 3) (بستاند وولایت او بابی نصر طبری سپرد ودر رمضان اثنی وثمانین ومائتین 4) فرمان یافت بیت چو بد کردی مشو ایمن ز آفات * که عادت شد طبیعت را مکافات * داعی محمد بن زید لشکر رافع را در آن سال نفقه داد تا رافع شعار علم سفید گردانید واز جملهٔ گرگان ودهستان وجاجرم جهت او بیعت بستاند واز مال اصفهبد رستم جهت داعی نصیبی بفرستاد ومحمد زید از آمل بساری آمد ومحمد بن 5) (وهسودان) وعلی بن سرخاب با او بودند میان ایشان خصومت افتاد محمد بن وهسودان تنی چند از نوکران علی بن سرخاب را بکشت 5a) وعلی برخاست 5b) (وتا کبلورجان) رفت ودر افواه 6) (افتاد) که علی بن سرخاب خلع طاعت داعی کرد علی سرخاب نزد داعی بفرستاد که من همچنان در بیعت وطاعتم اما محمد وهسودان خصم منست 7) با او بیک جا نمیتوانم بودن ونیز آب ساری در تابستان 8) (خوب) نیست از آن سبب 9) (اینجا) آمدم ورافع درینوقت فرستاد که من 10) (بحرب) عمرو لیث میروم واز سوار 11) (بستوهم) که بسیارند مرا بچند نفر پیاده مدد باید کرد داعی محمد بن زید بامردم خود راه گرگان در پیش گرفت که من بمدد رافع میروم وآهسته آهسته میرفت 12) (تا رافع باعمرو لیث) مصاف 13) (داد) ومنهزم گشت ومردم

---

1) نهادند 2) ساخته 3) om. و بستد 4) add. و در بند بود 5) semper وهودان 5a) om. و 5b) an با (تا)? C. بکیلان ولارجان 6) M. اوفتاد 7) add. و 8) سازکار 9) بدینجا 10) بجهت 11) بستوه آمدم 12) تا ولیث بارافع 13) om.

ازو برگردیدند (1 (وبعمرو) پیوستند رافع روی بخوارزم نهاد واهل خوارزم (1a از بسی ظلمی که ازو دیده (1b (بودند) بغوغا برو تاختند واورا بگرفتند (2 (وسرش) را برداشته نزد (3 (عمرو لیث) فرستادند وعمرو نزد خلیفه فرستاد تا بعد (4 (ازین) وقایع طبرستان وگیلان داعی محمد (5 بن زید را مسلم گشت ودر سنه اثنین وثمانین ومائتین خبر رسید که اسمعیل بن احمد سامانی عمرو (6 را بگرفت وبکشت سید بکلی از (1b (همه) جوانب فارغ گشت وآوازهٔ همت ومروت او منتشر (7 (شد) از عرب وعجم وروم وهند وملوك واکابر بموافقت (8 (ومواخات) او رغبت نمودند ونام نیک او بدین معنی شهرت گرفت (9 بیت در رزم فرو گیرد ودر بزم ببخشد * ملکی بسواری وگنجی بسؤالی * تا چون مدتی برین بر آمد اسمعیل بن احمد سامانی را هوس ملك طبرستان در دل افتاد محمد بن هرون را بالشکر موفور غیر محصور بطبرستان فرستاد وسید در مقام غرور (9a به آخرین پایهٔ دولت رسیده بود بیت مبادا هیچکس برخویش مغرور * که مغروری کلاه از سر کند دور * تهور (1b (وتیزی) نموده پیش باز خصم بتعجیل میرفت هرچند او عجاله میکرد محمد هرون آهستگی می نمود تا نیم فرسنگی شهر (10 (بهمدیگر) رسیدند (11 (با معدودی) چند داعی از قلب لشکر خود جدا شد وبر محمد هرون زد ومردانگی مینمود اما فایده نبود اول کسی را که بکشتند داعی بود وسر مبارك اورا از تن جدا کردند وپسر (1b (او) ابو الحسین زید (12 را گرفته باسر

1) وبعمر 1a) از in MM. deest. 1b) om. 2) وسر را 3) semper عمرو الليث 4) ازو
5) add. بن. 6) add. ليث 7) شدند 8) وموالات 9) add. كه 9a) به in MM. deest. C.
بآخر 10) بهم 11) بامعدود 12) add. بن محمد.

داعی فرستادند وتن او بی سر بگرگان مدفونست ومعروف ومشهور بگور داعی ومدت حکومت او شانزده سال بود وپسر او ابو الحسین زید در شوال سنهٔ سبع وثمانین ومائتین به بخارا بماند وآنجا تکاهل نمود وچون محمد (1 (هرون) از ضبط گرگان فارغ گشت در تاریخ مذکور بآمل آمد ویک سال ونیم حکومت کرد وجملهٔ خراسان اسمعیل بن احمد را مسلم گشت رجوع بطبرستان کرد ومحمد هرون بااو خلاف کرد وبدیلمان رفت اسمعیل بصحرای (1a (لیکانی) (2 (بموضعی) که اشیلا دشت میگویند لشکرگاه ساخت وعدل وانصاف بظهور میرسانید ومردم ازو شاکر وخشنود بودند ·

(3 (فصل) در تتمهٔ حکایت داعی الصغیر (3a وصورت خروج داعی الحق الی الحق ناصر الحق ابو محمد (3b (حسن) بن علی (3 (ابن الحسن بن علی) بن عمر الاشرف بن زین العابدین علی بن حسین بن علی بن ابی طالب علیه الصلوة (4

آورده اند که داعی (4a (کبیر) حسن بن زید روزی بدیوان عطا نشسته بود (5 (وهر سو انعام) خدم میداد شخصی را نام برآمد از بنی عبد الشمس پرسیدند که از (3 (کدام) فخذ است گفتند از معاویه چون تفحص کردند از اولاد یزید بود سادات شمشیرها کشیدند تا آن شخص را بکشند جهت (6 خون حسین علی واولادش اورا عطا کرد وبدرقه (7 (نمود واز طبرستان بیرون کرد وهم آورده اند که داعی الصغیر محمد بن زید در حق ناصر کبیر (8 گمان می برد که خروج در سر دارد تا روزی

1) M. هارون 1a) کیکانی 2) M. بوضع 3) om. 3a) om. و 3b) C. الحسین 4) add. والسلام علیهم 4a) sic al. MM. الصغیر 5) ومرسوم 6) add. خون 7) om. نموده و 8) V. add. quod in M. del.

داعی نشسته بود ناصر کبیر از در درآمد وسلام کرد وبنشست وبعد از
ساعتی رو بابو مسلم (1 (کرد) وفرمود که یا ابا مسلم من القایل شعر وفی شان
صدق کالاسنة حسد (1a * علی مثلها واللیل تغشی (1b (غیاهبه) * لامر علیهم ان
(1c تتم صدوره * ولیس علیهم ان (1c تتم عواقبه * مردم بدانستند که ناصر الحق
(2 گمان داعی را در حق خود یقین گردانید (3 همه خاموش شدند ناصر الکبیر
دریافت که خاموشی مردم را سبب چیست وزمانی بنشست وبرخاست
وبدر رفت (4 (داعی) ابو مسلم را گفت من الذی انشده ابو محمد (4a الحسن
ابو مسلم جواب داد که اطال الله بقاء السید یعنی دراز گرداناد خدای
عمر سید را بدانچه او گفته است داعی گفت یشم رائحة (5 (الخلاف) من
(6 (حسه) فی الجملة چون داعی را همچنانکه نوشته شد شهید کردند
وپسرش زید بن محمد در بخارا محبوس بود بطبرستان (6a (پدوستان) پدر خود
این ابیات (7 (نوشت) شعر اسجن وقید واشتیاق (8 (وغربة) * (8a (ونائی) حبیب
ان ذا لثقیل * ابا (8b شجر الجوزاء فی شط (8c (هرمز) * لشوقی الی افیائکن طویل *
الا هل الی ثم (8d البنفسج فی الضحی * بخشکرود من قبل الممات سبیل * چون این
ابیات (9 (باسمعیل) بن احمد سامانی عرض کردند (10 برو بخشایش آورد
وبند ازو برداشته وهمچنانکه ذکر رفته هماجا تاهل نمود وناصر کبیر را
در حق داعی مراثی خوب می باشد وبعد از آن جهت نثار داعی چون بعد
ازآنکه اسمعیل بن احمد بطبرستان آمده بود واو بدیلمان رفته از دیلمان

---

1) آورد (1a MM. add. سوا (1b عیاصبه (1c MM. یتم (2 add. علیه (3 add. و (4 M. ناصر
(4a MM. add. بن (5 الخلاق (6 M. حبیبه ? al. فیه (6a om. (7 بنوشت (8 وغرته (8a
ویای ? (8b MM. شجرة (8c مزمز (8d MM. البنصح (9 M. براسمعیل (10 add. و

مدد (1 طلبید وبگیلان شد ودعوت نمود از اهالی گیلان ودیامان خلق بسیار برو بیعت (2 (کردند) واز (3 (طریق) زردشتی بیمن انفاس متبرکهٔ او بدین محمدی (3a نقل (4 (کردند) ومذهب او اختیار (5 (کردند) وهزار بار هزار آدمی تقریبا برو جمع شدند ودر سنه سبع وثمانین ومائتین خروج کرد (6 (وباخلقی) انبوه رو بآمل نهاد احمد بن اسمعیل بالشکر گران بموضعی که فلاس میخوانند به نیم فرسنگی آمل باو مصاف داد سید منهزم گشت ودیالم بسیار کشته شدند وامیر فیروزان شکوری وامیر کاکی گیلانی هر دو بقتل آمدند وطبرستان بسامانیان قرار گرفت تا چون محمد بن (7 (هرون از) اسمعیل بن احمد بگریخت وبسید پیوست سید دیگرباره روی بطبرستان نهاد واصفهبد شهریار (8 (بن) بادوسپان وملك الجبال اصفهبد (8a (شروین) بن رستم باوند وبرادرزادهٔ او پرویز صاحب لارجان از قبل اسمعیل بن احمد (8b بتمنگا پیش آمدند ومصاف دادند چهل شبانه روز حرب وضرب بود عاقبت سید مظفر گشته (9 سامانیان بهزیمت بآمطیر رفتند سید بعد از چند ماه که در طبرستان بود باز بگیلان رفت وسامانیان هر چند وقت بطبرستان نواب وعمال میفرستادند (10 اصفهبدان باایشان موافق بودند تا در آن میان جماعتی روسیان بکشتی نشسته بودند از دریا بیرون آمدند ودر طبرستان خرابی کردند آل سامان باستیصال آنها سعی نمودند وبکلی آن قوم را برانداختند سید ناصر مدت چهارده سال در گیلان باجتهاد علوم

---

1) طلبید om. و 2) M. شدند; del. کردند 3) طریقی 3a) V. add. علیهم quod in M. del. 4) نمود 5) کرد 6) M. وباخلق 7) هروا 8) om. 8a) C. شهریار بن شروین 8b) C. تمیجادیه 9) add. شد M. add. و 10) MM. add. و

مشغول میبود تا وقتی که محمد بن صعلوك از قبل سامانیان بآمل ورویان حاکم شد اهالی گیلان ودیلمان سید را باستخلاص طبرستان رغبت نمودند سید متوجه طبرستان شد وپسر(1 (خود) ابو الحسین احمد را برویان فرستاد تا عاملی سامانیان را که در رویان بود بیرون کرد وسید ناصر بکلار تشریف فرمود اصفهبد کلار برو بیعت کرد وازآنجا بقریهٔ کورشید آمد وپسر عم خود سید حسن بن قاسم را بچالوس بفرستاد محمد بن صعلوك باپانزده هزار مرد بموضع بورود مصاف داد سید حسن (1a بن قاسم مردانگی نموده صعلوك را منهزم ساخت (2(ورودی) که به (2a بورود مشهور است (1 (میگویند) که خون کشتگان بآب (3 آن رود خانه بدریا رفت وحصار چالوس را بازمین هموار ساخت سید ناصر بعد از دو روز بآمل بسرای (4 حسن بن زید نزول فرمود وباخلق طریقهٔ عدل وانصاف پیش گرفت وگناهها عفو فرمود (4a واخطل شاعر حسن بن قاسم را که داعی الصغیر حسنی اوست (4b در بارهٔ محاربهٔ بورود مدح میکند (5 (وآن) روز لشکر آرای او بود شعر واتیت معجزة (6 (ببورود) التی * (7 (اجریتَ) فیها للدماء سیولا * قاتلت صعلوك اللعین (8 (بغتیة) * (9 (یزری) الذیالم نجدة وعقولا * قدمت منهم کل سام (10 (طرقه) * یلقی (10a (11 (اذا) لقی العدو جهولا * فعبرتهم نهراً یعب (11a عبابه * (12 (لیطالبوا) للمؤمنین نبولا * حتی اذا فرو بحیث نبالهم * (12a (کید) العداوة (12b هولو تهویلا * (13 (فاتا بهاجبل (13a (الاله واحرفت * تلك الخیام فعطلت تعطیلا) *

---

1) om. 1a) MM. add. بن علی Ch. om. 2) وفرودی 2a) C. بوراباد 3) add. آن
4) add. حسن 4a) واخطلی 4b) MM. add. و 5) که آن 6) و 7) ببود و 8) امریب ?
9) M. نقتقبه V. بذوی 10) یزدی 10a) ظرفه MM. add. بعیب ? 11) اذ 11a) عیابه
12) لیطالبو 12a) لیذ 12b) MM. add. و 13) hic om. 13a) M. الا om. له

وتزلزلت اقدامهم فی الکفر اذ * صدقوا اللقاء وقتلو(1 تقتیلا * (1a (خلوا) معسکرهم
(2(وما ذخروا) * وخوادما وجواشن وخیولا * (3 چون ناصر کبیر بآمل مستقیم
گشت وعبد الله بن الحسن العقیقی بساری علمها (4(سپید) کرد تا خلق بسیار
از اهل دعوت بآمل بناصر پیوست استظهار سید زیاده گشت وگیل ودیلم
رو بدو نهادند جستان بن وهسودان که حاکم دیلمان بود بترسید وتمرد نمود
بعد از مخالفت تمام حروب بکرت واقع شد آخر مصالحه کرد وباز مسلمان
شد وبسید پیوست وحضرت سید امامت پناه را درین باب شعریست
لطیف وآن شعر اینست شعر (5 (وجستان) اعطی مواثیقه * وایمانه
طایعا فی (6 الحفل * (7 (اتانی الآمل بالدیامن) * حروبًا کبدر ویوم الجمل *
ولیس (7a یظن به فی الامور * غیر الوفاء بما قد بذل * خبر سید ناصر چون
ببخارا رسید پادشاه احمد بن اسمعیل باچهل هزار مرد روی بطبرستان نهاد
قضا را در راه (7b (یکی) از غلامان او غدر کرده سرش (7b (را) بریدند
وآن عزم خراب وویران شد (8 چون خبر بطبرستان رسید حضرت امامت قباب
بآمل قرار یافت واصفهبد شروین ملك الجبال باناصر صلح کرد بعد از آن
سید احکام پادشاهی (9 (وامر ونهی) ملک را بسید حسن بن قاسم که (7b (ابن)
عم او بود باز گذاشت واورا بر فرزندان صلبی خود ترجیح داد ومردم را
نیز (10 بقاسم بن حسن (7b (میل) بیشتر بود که بغایت سید عفیف ونیکو سیرت
بود (11 وسید را پسری بود ابو الحسین (11a احمد (12 که ذکر مردانگی

---

1) MM. تقبلا 1a) حلو 2) وما دخرا 3) hîc inserit 13)., p. ٣٠٣ 4) باسید 5) sic al.
MM. وجنان 6) al. الحمل 7) M. وافى لامل بالديامن 7a) ليظن 7b) om. 8) add. چون 9)
add صاحب الجیش 10) add. واوامر ونواهى 11) add. میل 11a) وحضرت M. add. 12) بن.

او (1 (رفته است) واو امامی المذهب (2 (بود) در بارهٔ تربیت حسن بن قاسم وبی التفاتی در حق فرزندان خود در حق ناصر کبیر شعریست لطیف (3 (وآن) ابیات اینست (4 (شعر) خلا (5 (عجبی) من قرب اسباب (6 (مبعدی) * وکثرة اعدای (6a (وقلّة) مسعدی * (7 (فیا) دولة قامت علیّ (8 (بجورها) * ویا والدا لم (8a یرع لی طیب مولدی * هل العدل الاقسمة (9 (بسویّة) * وانصاف مظلوم واعطاء مجتدی * فما بال اترابی رفعت رؤسهم * وطأطأت منی (10 (جاحدا) بتعمّدی * فان رزقوا منک الّذی قد (10a حرمته * فما رزقوا عامی وفضلی (10b (ومحتدی) * وان کان رأی منک فیهم رأیته * (11 (فرأی) لعمر الله غیر مسدّد * (12 (وان کلّت الدّنیا ووّلی عصابة) * صبرت لها یومی (13 (وامسی) الی غدی * فما الله عن ظلم العباد بغافل * فما أنا بالوانی ولا بالمبلّد * أیقضی قریب الرحم من اجل رحمه * ویدنو باحسان لآخر مبعد * وانّی (14 (لاستحی) الکلام اریحه * علیک واشدو (15 (بالقصید) المقصّد * وابقی علی الارحام خوف شماتة * تحلّ بنا فی کلّ ناد ومشهد * ولکن بظلم الاقربین مضاضة * یضیق بها ذرع الفتی المتجلّد * ولابدّ للمصدور ان ینفث الاذی * وذی الحلّة (16 (المقهور) رفع التمرّد * (17 (أترضی) بان ارضی بخطّه عاجز * (18 (اذا خاننی) سیفی وشدّت به یدی * وقیل ابن مرداس (19 (أبی) الفضل (20 (اقرع * بما کان من بعد النبی (21 (محمّد) * فوالله ما جاء النبی بفعله * ولا سوء وعد (21

---

1) رفت و (2 بوده است و (3 و (4 ابیات (5 عجمی (6 معبدی (6a وقلعه (7 قبا (8
بجور (8a تدع (9 نسوبة (10 جاهدا (10a .al صرفته (10b مجتدی (11 فوای (12
عصبا؟ ودبی الدنیاك اکلت وان (13 دامی (14 .M لاستحی (15 تقصد وایا (16
التهور (17 ارضی (18 اذخای (19 انی (20 افرغ (21 المحمدی

1) (منحةٌ) المتفرّدی * فكيف بمن لا 1a) يبرح الوحی عنهٗ * وليس بمعصوم ولا بمؤيّدی * واعطى آبن مرداس وأَرْضاه للهی * وقال له قول الكريم المبرّد * وما أَنْتَ الّا شُعْبَة من 2) (محمّد) * فهلا يهدّی منه تهدی وتعتدی * 3) (ستبدی) لك الايّام 4) (ما كنتَ) جاهلا * ويأتيك بالاخبار من لمْ تزوّد * وهم او راست در حق پدر خود گويد شعر يا ايها الزيدية المهملهْ * امامكم 5) (ذو آية منزلهْ) * كف له بالاخذ مبسوطة * وفى العطايا جعده 6) (مغلقهْ) * اشلى على الامة اولاده * واظهر الرشوة والفند له * يا رحمات الجو تبًّا لكم * عصْتم فآخرْتم لنا خندلهْ * توبو الى الله واستغفروا * من قبل ان يأتيكم الزلزلهْ * حضرت امامت پناه حسن بن قاسم را فرمود كه بطرف گيلان وديلمان می بايد رفت ومردم آنجا را تسلی دادن وبامر معروف ونهی 7) (منكر) امر 8) (كردن) چون حسن بن قاسم بطرف گيلان ورويان وديلمان توجه نمود هيچ فكر آن نكرد كه آنچه 9) سيد در حق او كرده است در حق فرزندان خود 10) (نكرده است) وبلك از سبب التفاتی كه در حق او فرموده 11) (اند) صاحب الجيش در حق پدر بديها كرده وگفته 12) (است) الغرض حرص دنيا اورا از راه سلامت بگردانيد وبا استندار هروسندان بن 12a) تيدا وخسرو بن فيروز 12b) جستان وباليشام بن ورداز اد وساير ارباب واصحاب رويان وديلمان وآن نواحی بيعت بستاند وشرط كردند كه سيد ناصر 13) (را بگيرند) بعد از مدتی چون حسن بن قاسم بازگشت وبآمل رسيد بمصلی فرود آمد ونزد سيد ناصر برفت سيد از آن حركت او

---

1) مفحه 1a) MM. يزال 2) محمدی 3) سنبدی 4) ما كتب 5) دواية المنزلة 6) معقله
7) عن المنكر 8) M. كردند 9) add. حضرت 10) M. نكرد 11) است 12) M. ante
وكفته 12a) MM. بنداد v. p. ٥٣٤, 3). 12b) C. Ch. add. بن 13) كيرند

وهم کرد وبد انست که اورا شیطان لعین از راه (1 (برده است) سید با اصحاب خود برنشست وخواست که بپای دشت رود حسن بن قاسم در عقب سید برفت واورا گرفته باز آورد ودست بسته بقلعهٔ لارجان فرستاد شکر وعذر مروت (2 که در حق او امامت پناهی کرده بود بدین نوع بخواست که لشکر او در سرای حضرت سید رفتند وجملهٔ اموال را بتاراج بردند واهل وعیال را از خانه بدر کشیدند تا مردم مروت شعار بر حسن بن قاسم عیب کردند وسرزنش نمودند بعد از آن خود سوار شد وچند کس را بنیزه بزد دفع انفعال را وآن پرده سرایان را که هرگز آفتاب وماهتاب را ندیده بودند باز ستاندند ولیلی بن نعمان که حضرت امام اورا نوبت اول نیابت گیلان داده بود (3 (ودر قریهٔ نشکنجان اثر) عمارت (4 (وخندق) سرای (5 (او) موجودست (6 (در ساری) نایب امام بود چون این خبر بشنید بتعجیل بآمل رفت ودرون خانهٔ حسن بن قاسم در رفت واورا ملامت کرد وبزور وعنف انگشتری (7 (اورا) از انگشت بیرون آورد (7a ونزد قلعه دار لارجان نشان فرستاد تا امامت پناه را خلاص داده بیاوردند همچنان قاصد رفت وسید را (8 خلاص داد وآورد وچون خبر بحسن قاسم رسید که سید می آید سوار شد وتا قریهٔ میله که سه فرسنگی آمل واقعست برفت مردم آمل در عقب برفتند وگفتند (9 که کرم سید بیش از آنست که ترا عفو نکند می باید (10 ترا باز آمدن که البته آنچه کردهٔ بروی تو نخواهد آورد حسن قاسم

---

1) M. برد (2 add. وعاطفت (3 خند اثر نشکیجان وبعسرهٔ (4 om. 5) و اوست (6 add. که 10) MM. add. که (9 add. از بند (8 om. و (7a او (7 ودر آنجانب بسیاری

باز گردید ونزد سید رفت سید همچنان که اهالی (1 (گفته بودند) هیچ بروی او نیاورد این قدر گفت که ترا بدانچه کردهٔ عفو کردم واجازهٔ فرمود که بگیلان رود بعد از مدتی فرزند امام ابو (1a الحسین احمد صاحب الجیش از پدر خود درخواه (2 نمود وشفاعت کرد وحسن (3 قاسم را از گیلان باز آورد ودختر خودرا بدو داد وولایت گرگان را استدعا نمود تا حضرت سید بدو سپرد وبرادر خود ابو القاسم (4 جعفر بن ناصر را باو بفرستاد وایشان هر دو باتفاق همدیگر بگرگان بودند چون ابو القاسم جعفر باو بد بود اورا بگذاشت وبپدر آمد وگفت او باتو مخالف است وآنچه میگوید بباطن غیر آن در دل دارد چون (5 (او از) حسن بن قاسم جدا شد حسن مذکور باترکان مقاومت (5a (نتوانست) نمودن گرگان را (6 گذاشت وبقلعهٔ کجین رفت وهمه زمستان آنجا (7 (بماند) وترکان محاصره میکردند چون کار برو سخت شد از قلعه بدر آمد وبر ترکان بشمشیر حمله کرد واز قلب ایشان بدر رفت وبآمل آمد واز آنجا بگیلان رفت که ناصر کبیر (8 آن زمان تبرك حکومت (9 (گفت) وبطاعت مشغول بود ودر حوالی آن موضع که حالا مشهد مبارك اوست مدرسهٔ بنیاد کرد وآن مدرسه درین چند مدت آبادان بود وآنجا ساکن شد وبامردم بشرع زندگانی میکرد واز اطراف جهان مردم برای استفادهٔ علوم رو بحضرت او نهادند وازو (10 (علم) فقه وحدیث می آموختند ودر بیست وپنجم شعبان سنهٔ اربع وثلثمایه دعوت حق را لبیک اجابت فرمود

---

1) M. گفتند 1a) ex Ch. MM. الحسن 2) add. نمود 3) add. بن 4) M. add. بن 5) M. آوازه 5a) om. 6) add. بالضرورت 7) M. بود 8) add. علیهم; in M. علیهم السلام del. 9) گفته شد 10) علوم

وبر مقعد صدق عند مليك مقتدر جا يافت انّا لله وانّا اليه(1 الرجعون

(1a(فصل) در ذکر حکومت داعی الصغیر حسینی وهو (1b حسن بن قاسم بن حسن بن علی بن عبد الرحمن شجری بن قاسم بن حسن بن زید بن حسن بن امیر المومنین علی ابن ابی طالب علیه(1c(السلام) بدانکه داعیان که کبیر وصغیر مشهورند هر دو سید(2 (حسینی) اند هر چه داعی الکبیر است از فرزندان اسمعیل بن حسن بن زید بن حسن بن علی ابن ابی طالب علیه السلامست وهر چه داعی صغیر است از فرزندان قاسم بن حسن بن زید بن علی ابن ابی طالب علیه السلام است وقاسم واسمعیل برادر همدیگر اند وداعی محمد بن زید را که برادر داعی الکبیر است هم اکنون داعی الصغیر میخوانند اما آنچه در تاریخ بداعی الصغیر مسطور است همین حسن بن قاسم(3 زاکه احوال او مربوط می شود بتوفیق الله تعالی ومنّه می باشد چون ناصر کبیر علیهم برحمت ایزدی(4 (پیوست) پسرش ابو الحسین احمد صاحب الجیش را که امامی المذهب بود بگیلان فرستاد وحسن بن قاسم که داعی الصغیر میخوانند وداماد(4a (او) بود آورد وحکومت وپادشاهی را بدو سپرد چون داعی حسن بحکومت بنشست واو سید بغایت نیکو سیرت بود واهل طبرستان در هیچ عهدی چنین راحت(5 (ندیده بودند) که در عهد او عدل وانصاف او زیاده از سادات گذشته بود ابو القاسم جعفر بن ناصر کبیر بابرادر جنگ کرد که چرا ملک موروثی مارا(6 (بدیگری) دادی وخودرا

---

1) imo راجعون 1a) om. 1b) C. add. ابو محمد 1c) الصلوة والسلم 2) M. حسنی ? 3) add. را 4) واصل شد 4a) ex C. in MM. deest. 5) ندیدند 6) بمردم

ومرا محروم ساختی ابو الحسین گفت نه اورا پدر نیز به از (1 (ما) وتو دانسته بود (2 وولی عهد خود (3 (کرده) هر چند در اوایل مرا نیز (4 (ازو) نفرت بود اما (5 چون دانستم که او (6 (درین) کار اولی وانسب است بدو رجوع کردم (6a (تو) نیز بدین راضی شو نشنید وخشم (7 (کرد) وبری نزد محمد (8 بن صعلوك رفت ولشکر طلبید وبآمل آمد وخطبه وسکه بنام صاحب خراسان کرد وشعار وعلم سیاه گردانید داعی الصغیر حسن بن قاسم بگیلان گریخت (8a ومدت هفت ماه آنجا بود وخراج محکم بستاند چنانکه رعیت بتنگ آمدند (8b ولشکر جمع کرد وگیل ودیلم را (9 (برداشت وبآمل آمد وعدل وانصاف (10 (پیش گرفت) وبمصلی جهت خود خانه بنا کرد وفرمود تا مجموع سادات آنجا خانها بساختند واصفهبد شروین ملك الجبال واصفهبد شهریار (10a باو بصلح درآمدند بعد ازآن ابو الحسین (11 احمد بن ناصر کبیر بااو خلاف بنیاد نهاد وازو نفرت نمود) وبگیلان رفت وبه برادر خود ابو القاسم جعفر پیوست (12 (وقتی که) داعی الصغیر بآمل آمد بگیلان رفته بود اهل خراسان لشکر کشیده بطبرستان آمدند (2 وداعی از جانب گیلان در خوف (13 (بود) از خراسان نیز نا ایمن شد از آمل بگریخت وپناه باصفهبد (13a محمد (14 بن شهریار (15 (برد) واصفهبد داعی را بگرفت وبند بر نهاد وبری فرستاد تا نزد علی بن

---

1) من 2) om. و 3) کرد 4) ازآن, 5) add. اکنون 6) بدین 6a) om. 7) کردی 8) add. بن 8a) C. add. جعفر 8b) sc. داعی حسن 9) برداشته 10) om. و 10a) M. شعار ساخت احمد بن ناصر کبیر ازو نفره نمود وخلاف بنیاد 11) وند امند کوه C. ;ملك الجبال hîc نهاد 12) M. که وقتی 13) بودند 13a) Ch. om. محمد 14) add. بن 15) بودو

وهسودان که نایب خلیفه المقتدر بالله بود بردند (1 علی مذکور داعی را بقلعهٔ الموت که موطن اصلی او بود فرستاد (1a (تا) محبوس میداشتند چون علی بن (2 (وهسودان) را (3 (بغدر کشتند) داعی خلاص یافت وبگیلان رفت وباناصر پیوست (4 وگیلان را بدو (5 (گذاشت) لشکر جمع کردند وگیل ودیلم را پیش گرفته بآمل آمدند وازآنجا در عقب ترکان تا (6 (بگرگان) برفتند ومصافها کردند داعی از گیلان باجمعی که موافق بودند بآمل (7 آمدند وازآنجا بساری نقل کرد وشبیخون باستراباد بسر ناصران برد وایشان را منهزم گردانید وخلقی بسیار را از گیل ودیلم بقتل آورد از آنجمله استندار (7a هروسندان بن (7b تیدآ که (8 (باناصران) موافقت کرده بود کشته شد (9 وابو القاسم جعفر از آن هزیمت بدامغان افتاد وازآنجا بری رفت وازآنجا بگیلان نقل کرد داعی نزد (10 (ابو الحسین) احمد صاحب الجیش فرستاد که من بندهٔ تو ام وحکومت (10a (وایالت) تو بمن دادهٔ مرا باتو خصومت نیست اما برادرت زحمت من میدهد من نیز بجواب او مشغول می شوم توقع دارم که بامن بصلح باشی ابو الحسین احمد قبول کرد وباهمدیگر (11 (صلح) کردند ومدتی بگرگان باهم نشستند وباترکان جنگها (12 (میکردند) تا ابو الحسین بگرگان قرار گرفت وداعی بآمل آمد (10a (وابو القاسم جعفر بگیلان آمد) ومدتی طبرستان را بدینموجب حکومت میکردند وداعی درآمل بدینموجب میگذرانید که یکروز بمناظرهٔ علم فقه وآداب شریعت (13 (قضا)

---

1) add. علی 1a) om. 2) وهودان 3) M. بعد از ان کشت? 4) pro و: آن quod in M. del. 5) کذاشته 6) کرمان 7) add. در 7a) MM. بن بروسند ان 7b) MM. تیل اد 8) M. باناصر 9) om. و 10) ابو الحسن 10a) om. 11) بصلح 12) M. کردند 13) M. قضی

بنشستی وروز دیگر باحکام مظالم وروز دیگر بتدبیر ملک واقطاعات وروز جمعه باحوال محبوسان ومثل هذا می پرداختی واهل علم وفضل وبیوتات قدیمه را احترام واعزاز می نمودی واز هیچ اهل فضل وعلم خراج (1 (نستدی) تا بعد از مدتی ابو الحسین احمد ناصر باأو باز متغیر شد ونزد برادر خود ابو القاسم جعفر بگیلان فرستاد تا از گیلان لشکر جمع کرد وبمدد او نیز از گرگان بالشکر خود بیامد وهر دو برادر باهم اتفاق کردند وبمحلی آمل باداعی جنگ کردند وداعی منهزم شد ناصران در آمل بنشستند وبامردم لطفها کردند فی الجمله در آخر رجب سنهٔ احدی (2 (عشر) وثلثمایه ابو الحسین احمد (3 (ناصر) وفات یافت مردم بافرزند او ابو علی محمد بن ابو الحسین احمد بیعت کردند (3a (واو) از سادات بجلادت ومردانگی سبق برده بود

(3b ذکر حکومت ابو علی ناصر محمد بن احمد (3c الحسن (4 (وچگونگی آن)

چون او حاکم گشت وماکان کاکی امیر گیلان زن پدر ابو القاسم جعفر بود (5 دختر زادهٔ خود اسمعیل بن ابو (5a القاسم جعفر را اگرچه کودك بود برداشت وبآمل آمد وابو علی ناصر را بگرفت وبگرگان فرستاد وکلاه ملک وپادشاهی بر سر اسمعیل نهاد وبرادرزادهٔ او علی بن حسین کاکی در گرگان نشسته بود ابو علی ناصر را نزد او باز داشت واحترام نمود تا شبی ابو علی ناصر در مجلس شریف (5b علی بن حسین کاکی را کارد بزد وبقتل آورد (6 وبگرگان بحکومت بنشست مردم باأو بیعت کردند ملک طبرستان را نیز مستخلص گردانید واو پادشاهی (7 سائس

1) بستدی 2) om. 3) الناصر 3a) او om. 3b) add. در 3c) ex C. in MM. الحسین 4) om. 5) add. و 5a) MM. saepissime القسم 5b) MM. add. ابو 6) و om. 7) سایش

(1 ومطاع بود (1a (روزی در میدان) گوی در آمل اسپش خطا کرد وبیفتاد وبمرد (2 (وگنبذی که) مرقد اوست در راست گوی برابر گنبذ داعی نهاده است بعد از آن مردم بابرادر او (3 (داعی ابو) جعفر بیعت کردند

(3 (فصل) در ذکر حکومت داعی ابو جعفر (3a ناصر بن احمد بن (3b الحسن

واورا صاحب القلنسوه خواندندی وقلنسوه کلاه بزرگ را میگویند واو مدتی حاکم بود تا ماکان کاکی دیگر باره برویان آمد وباداعی موافقت کرد داعی باستظهار (3 (او) قوت گرفت اسفار بن شیرویه در ساری نایب ابو جعفر (3c بود اصفهبدان باابو جعفر موافقت کردند چون داعی حسن باپانصد مرد بآمل آمد اصفهبدان از راه لارجان بمدد اسفار لارجانی (4 آمدند وبیرون شهر (3 (آمل) باداعی مصاف دادند لشکر داعی ازو برگشتند داعی بترسید وباتن چند از خواص روی بشهر نهاد ومقدمهٔ مخالفان اسفار (5 مرداویج (3 (بن) زیار بود (6 او خواهرزادهٔ استندار هروسندان بود که داعی بگرگان کشته بود مرداویج بکینهٔ خال خود ازپی داعی درآمد وزوبینی بروزد وازاسپ فرود آورد وبکشت رحمة الله علیه وعلی المؤمنین ووقوع این واقعه در سنه (7 (عشرین) وثلاثمایه بود واز روز دعوت الداعی الصغیر تا روز وفاتش دوازده سال بود (8 در محلهٔ علیاآباد در خانهٔ دخترش دفن کردند بعد از آن میان ماکان وابو جعفر ناصر مخالفت افتاد از آن سبب ابو جعفر بلارجان خواست رفتن ماکان بر ابو جعفر (9 (بکینه) زد ودر

---

1) ومتاع 1a) روزی بمیدان M. روز 2) M. وکنبذ 3) om. 3a) Ch. add. حسن 3b) MM. الحسین 3c) add. ناصر 4) hîc add. بآمل 5) add. بن 6) M. om. او 7) عشر 8) add. و 9) om.

(1 ولارود اورا باجمعی بقتل آورد وملک بر اسمعیل بن ابو القاسم (1a (الناصر)
بماند مادر ابو جعفر (1a (ناصر) بکینهٔ پسر خود دو نفر کنیزک اسمعیل را
بفریفت تا اسمعیل را زهر داده (2 (بکشتند) بعد از آن سادات بهم برآمدند
ودر هر چند سال خروج میکردند اما کار ایشان را بسیاری وقع نبود تا
در سنه خمسین وثلثمایه از گیلان (3 (ودیلمان) سید الثایر بالله خروج کرد

ذکر خروج الثایر بالله وهو ابو الفضل جعفر بن محمد بن حسین المحدث بن علی بن حسن بن علی عمر (4 (الاشرف) بن علی (5 زین العابدین بن حسین بن علی ابن ابی طالب علیه (5a (الصلوة والسلام

واورا سید ابیض میخوانند واو برادر زادهٔ ناصر کبیر (6 است زیراکه
حضرت ناصر کبیر پسر سید علی است وسید مذکور را فرزند دیگر بود
سید حسین محدث نام وابو الفضل جعفر الثایر بالله پسر سید حسین محدثست
غرض که درحین خروج الثایر بالله (6a میان ملک الجبال اصفهبد شهریار
وسید ثایری مخالفت واقع شد اصفهبد بدو پیوست وبطبرستان مستولی
گشت واستیلای تمام یافت علی کامه را در طبرستان نایب خود گردانید
وخود بعراق رفت علی کامه در قصران بکنار جاجه رود قصر بنیاد (7 (کرد)
وآنجا می بود (8 (والحال) آن وادی را کوشک دشت میخوانند وتلی که آنجاست
قصر علی کامه بوده است استندار چون چنان دید باسید ثایری بصلح

1) Ch. ولاره رود (1a om. (2 بکشتن (3 بدیلمان (4 الی مشرف (5) add. بن (5a
om. و الصلوة (6) add. السلام علیه (6a vid. praef. (7 نهاد (8 واکنون

درآمد واورا از گیلان طلب نمودند چون الثایر بالله متوجه او (1 (شد) اصفهبد تا چالوس استقبال نمود واورا بچالوس بنشاندند مردم آنولایت بسپید ابیض جمع شدند چون خبر بحسن بویه رسید ابن العمید را بالشکر گران بآمل فرستاد وعلی کامه وابن العمید مصاف را آماده گشتند سید الثایر بالله نیز متوجه ایشان گشت وبفرضهٔ تمنگاه محاربه کردند لشکر آل بویه منهزم شدند وعلی بن کامه وابن العمید بگریختند سید بآمل آمد وبسرای سادات که در مصلی ساخته بودند رفت واستندار (2 بالای آمل بموضعی که حزمه (3 (زر) میخوانند نزول کرد بعد از مدتی میان استندار وسید مخالفت شد سید بی استظهار اصفهبد درآمل نتوانست بود وبالضروره بگیلان رفت ومقام سید در گیلان در ولایت سیاه کله رود بقریهٔ میانده بوده است وآن قریه (4 درمیان کوه واقعست وآثار (5 (عمارات) سید از مدارس ومساجد وخانقاه اکنون درآن مقام (6 ظاهر است وقبر مبارك او هم در ذیل آن قریه است ووقفی که برآن مشهد مبارك کرده اند حالیا بر جاست ومولف حقیر روضهٔ مبارکهٔ او عمارت فرموده است وکاتب را کتابت فرموده ومتولی نصب کرده که درایام دولت بارفعت سلاطین پناه عدالت دستگاه خسرو آفاق (7 (صاحب الجیل) والدیلم سید شمس الملة والدین سلطانمحمد خلد ملکه وسلطانه مولف حقیر داروغهٔ آن ولایت بود تا (8 (مبهم) نگردد وباهتمام وعنایت حضرت سلطنت پناه آن مهم خیر میسر گشت (9 (وثواب

---

1) کشت 2) add. را 3) M. رز Ch. دز recte v. p. ٥٥, 1). 4) add. در 5) عمارت
6) add. که 7) جیل 8) مبتهم 9) وآن ثواب

آن) عاید بروزگار (1 حضرت ولی النعمی خلد سلطانه شد مقصود که سادات که در گیلان ودیلمان بودند باسید اتفاق (2 (کردند) اما چون سید را غلامی بود عمیر نام وصاحب اختیار بود باسید عصیان کرد سادات ومردم گیلان از ثایر بالله برگشتند وبر عمیر جمع شدند وخان ومان (3 واولاد ثایر را تالان وتاراج کردند (4 (وشاعر درآن باب) گفته است شعر یا آل یاسین (4a امرکم عجبٌ * بین الوری قد جرَتْ (5 (مقادیره) * لَمْ (6 (یلْغکم) فی حجازکم عُمَرٌ * حتّی بجیلان جاء (7 (تصغیره) * چون سادات بر وجه صلاح نمی رفتند اعتقاد مردم در حق ایشان فاسد گشت حکایت گویند که یکی از سادات نزد ملکی از ملوك رویان بحاجتی رفت مگر حاجتش بر نیامد سید قهر کرد وبامَلک گفت که آبا واجداد شما پدران مارا بامامت قبول میکردند وجان ومال را فدا میدانستند وشما باندك مهمی باما مضایقه میکنید (8 (نمیدانم) سبب چیست ملک (9 (بجواب) گفت که سید راست میگوید اما وقتی که پدران سید پدران مارا دعوت میکردند پدران شما اهل دین واسلام بودند وپدران ما درکفر وجهل چون طریقهٔ پدران شما (10 را در (11 مقام عدل وانصاف وراستی میدیدند دانستند که (12 (طریق) مستقیم همانست (13 (که) ایشان برآنند از ایشان اسلام قبول کردند ومطیع ایشان گشتند وسر وجان فدا کردند اکنون چون شما بر خلاف سنّهٔ حسنهٔ پدران سلوك میکنید وما همان طریقه از پدران شما قبول کردیم ترك نکردیم وهم برآن

---

1) add. حضرت 2) کرده بودند 3) add. و 4) ودرین باب شاعر 4a) لعمرکم 5) معاذیره 6) ولعکم 7) تعضیره 8) om. 9) جواب 10) add. را 11) add. مقام 12) طریقه 13) و

راسخ ومستقیم می باشیم شما را لازمست که تتبّع ما بکنید غرض که چون ثایر بالله در گیلان وفات یافت وبموضع مذکور مدفون گشت بعد ازو سیدی تا هنگام خروج (1 (سید ایّد) اعظم (2 الهادی الی طریق السداد سید (3 (قوام الدین) الحسینی (4 که الحاله هذه فرزندزادهای او بایالت مشغولند (5 (سیدی) دیگر (5a (در) مازندران خروج نکرد ودر چنین خروج سادات وسایر متغلبان که مذکور شد همیشه مازندران ورویان از عهد خروج باو وگاوباره از ملوك خالی نبود اگرچه کسان خلفا وسادات (6 وآل طاهر وآل سامان وملوك دیالم واتراك خوارزم شاهی وغیرهم در طبرستان مدخل میکردند اما همیشه آل باوندگان وگاوباره را در کوهستان تصرف (7 (وتملکی) مالکانه بوده است تا وقتی که افراسیاب چلاوی (8 ملک فخر الدوله حسن (5a (را) غدر کرد وبآمل مستولی گشت وحضرت سید ارشاد پناهی توفیق شعاری بعون عنایت (9 (باری) بمازندران مستولی شد آل باوند حاکم مازندران بودند بعد از آن انقلاب استیصال ایشان شده است وملک از کوه ودشت از ایشان خالی (10 (ماند) ومدت ایالت وحکومت ایشان (11 علی التفصیل نوشته خواهد شد اما ملک رویان تا حالت هذه که (12 مولّف داعی حقیر ظهیر باعساکر گیل ودیلم بمدد ملک اعظم وارث ملک جلال (13 الدوله ملک اسکندر خلد سلطنته وایالته ابن ملک معظم المفتخر بین الامم صاحب الفضل والکرم ملک کیومرث بن بیستون بامر واشارت گردون (14 (کیوان)

---

1) سید 2) add. الهادی 3) قوامین 4) M. pro که: و 5) M. سید 5a) om. 6) add. و 7) بملکی 8) add. علیه با quod in M. del. 9) الهی 10) مانده 11) add. را 12) add. مولف 13) add. و الدین 14) وبسطت فلك بارفعت

(1 (بسطت فلك رفعت) سید اعدل اکرم حافظ بلاد جیل (1a (ودیلم) المؤید بتائیدات رب العالمین شمس الملة والدین کارگیا سلطان محمد خلد الله ملکه وملك عدوه برویان رفته بود در تاریخ ربیع الآخر سنهٔ ثمانین وثمانمایه که نوبت مذکور چهارمین نوبت است که بمدد ملکی خصالی مملکت پناهی مولف حقیر مامور شده است ومتغلبان که اخوان وبنو اخوان او بودند جواب داده می آید ملک رستمدار در تصرف وایالت وحکومت (2 ایشان (3 (وملوك) گاوباره بوده است وامید که تا انقراض عالم (4 همچنین باشند وبالله التوفیق (4a (فی کل) الامور

فصل در ذکر ملوك که مدت ایالت هر یکی از ایشان در طبرستان چند سال بوده است

در تواریخ که اهل بصیرت جمع کرده اند مسطور است که در ایام اسکندر ذو القرنین که ممالک عجم را بملوك طوایف قسمت میکرد اجداد (4b جنفشاه را که از ملوك (5 عجم ما تقدم بودند طبرستان داد از ابتدای ایالت (5a (اجداد) جنفشاه تا هنگام ایالت او (5a (واو) معاصر اردشیر بابکان است دویست سال بود واز جنفشاه تا آخر اولاد که نسب شریفش منقطع گشت دویست وشصت وپنج سال بود وآخر عهد او وانقطاع نسبش در عصر شاه قباد بود که پدر انوشیروان عادل است (6 ومیگویند که چون (6a از ایام دولت قباد سه سال مانده بود که منقضی گردد کیوس را (7 (بمملکت) طبرستان فرستاد واستیصال اولاد جنفشاه کرد والعلم عند الله چون کیوس

1) al. رفعت 1a) ودیالم 2) add. وسلطنت 3) om. ملوك 4) add. است 4a) om. 4b) al. جسنفشاه 5) add. عجم 5a) MM. om. 6) add. بود 6a) in MM. از deest 7) M. مملکت

بطبرستان آمد (1 سه سال از سلطنت قباد مانده بود وچهل وهفت سال (1a حکومت انوشیروان بن قباد بود وپادشاهی هرمز بن انوشیروان دوازده سال (2 (ومدت) مملکت خسره پرویز سی سال که بعد ازین (2a پیغمبر ما محمد مصطفی صلی الله علیه هجرة نمود بس (2b (از) ابتدای ایالت کیوس تا هجرهٔ پیغمبر مرسل علیه الصّلوة ربّ العالین نود ودو سال باشد وفات گاوباره سنهٔ اربعین هجریه (3 (بود) که ابتدای ایالت کیوس تا وفات گاوباره صد وسی (4 سال باشد والعلْم عند الله بما کان وبما یکون (5 بدینموجب ایالت کیوس هفت سال زرمهر بیست (6 سال داذمهر هفده سال ولاش بیست وپنج سال مهر بن ولاش بیست سال آذرولاش بیست وپنج سال گاوباره پانزده سال

فصل در ذکر زمان دولت اولاد (7 (دابویه) بطبرستان

ابتدای سنهٔ اربعین هجریه بود تا سنهٔ اربع واربعین ومایه که خورشید خود در پلام دیلمستان زهر بخورد وبمرد (7a صد وچهار سال باشد وپانزده سال ایالت گاوباره که (8 (مجموعا) صد ونوزده سال باشد بدین موجب تقریبا دابویه شانزده سال فرخان بزرگ هفده سال داذمهر بن فرخان دوازده سال نماور بن فرخان هشت سال خورشید بن داذمهر پنجاه (9 ویك سال

فصل در ذکر ایالت آل (10 بادوسپان در مملکت رستمدار

---

1) MM. add. و 1a) add. از 2) M. ومدتی 2a) MM. add. که 2b) از in MM. deest 3) بوده است 4) add. سال 5) add. وحساب ایالت ایشان 6) M. add. وسه 7) بویه
شانزده ; in M. بانزده سال del. 7a) M. add. که 8) مجموع 9) add. و 10) بادوستان

که ابتدای ایالت ایشان از خمس واربعین هجری (1
(بود) تا وفات ملك مرحوم کیومرث بن بیستون وابتدای
حکومت ملك معظم ملك اسکندر خلد ملکه که در سنه
سبع وخسین وثمانمایه (2 بود تا جید الاوّل سنهٔ احدی (2a (ثمانین) وثمانمایه که (3
(درین) تاریخ ملك اسکندر (4 حاکم رویان است مابین این دو تاریخ
هشتصد وسی سال باشد (5 (بادوسپان) بن گاوباره سی سال خورزاد بن
بادوسپان سی سال بادوسپان بن خورزاد چهل سال شهریار بن بادوسپان
سی سال وندا امید بن شهریار سی (6 ودو سال عبد الله بن وندا امید
سی وچهار سال افریدون بن قارن بن سهراب بن نماور بن بادوسپان ثانی
بیست ودو سال بادوسپان بن افریدون هجده سال شهریار بن بادوسپان
پانزده سال هروسندان بن تیدای بن شیرزاد بن افریدون دوازده سال
شهریار بن جشید بن دیوبند بن شیرزاد دوازده سال شمس الملوك محمد
بن شهریار دوازده سال استندار ابو الفضل بن شمس الملوك محمد چهارده
سال حسام الدوله زرین کمر بن فرامرز بن شهریار بن جشید سی وپنج
سال سیف الدوله باحرب بن حسام الدوله (6a زرین کمر بیست وهفت سال
حسام الدوله اردشیر بن سیف الدوله باحرب بیست وپنج سال فخر الدوله
(7 (نماور) بن نصر الدوله بن سیف الدوله باحرب سی ودو سال هزاراسف بن
فخر الدوله (8 نماور چهل سال (9 (شهرنوش) بن هزاراسف سیزده سال کیکاوس

1) M. بوده 2) add. بود 2a) om. 3) در 4) add. که 5) M. hîc semper بادوستان 6) add. و 6a) MM. add. بن 7) M. نماو 8) add. نماور 9) سزبوت

بن هزاراسف سی وهفت سال هزاراسف بن (1 شهرنوش بیست وشش سال زرینکمر بن جستان بن کیکاوس بیست وچهار سال بیستون بن زرین کمر ده سال (1a (نماور بن بیستون بیست سال) شهراکیم بن نماور سی ویک سال فخر الدوله نماور ملقب بشاه غازی سی سال شاه کیخسرو بن شهراکیم یازده سال شمس الملوك محمد بن شاه کیخسرو پنج سال (1b نصیر الدوله (1c شهریار بن شاه کیخسرو (2 (هشت) سال تاج الدوله زیار بن شاه کیخسرو (2a ده سال جلال الدوله اسکندر بن تاج الدوله زیار بیست وهفت سال فخر الدوله شاه غازی بن تاج الدوله زیار بیست (2b (وپنج) سال عضد الدوله قباد بن شاه غازی بیست ویکسال جلال الدوله کیومرث بن بیستون بن گستهم بن تاج الدوله زیار پنجاه سال حکومت ملک اسکندر بن کیومرث (1a (که) گاهی بابرادر خود ملک کاوس بصلح وگاهی بجنگ بود تا جید الاول سنهٔ احدی وثمانین وثمانمایه (3 (بیست وچهار سال)

فصل در ذکر مدت ایالت آل قارن (4 (بطبرستان) ابتدای

آن از قارن بن سوخرا که انوشیروان در عهد آخر (5 خود شهریاره کوه وکوه قارن که منسوب بدوست بدو بخشیده بود وازآن تاریخ تا هجرة پیغمبر مرسل ما (6 پنجاه سال بود تقریبا وقتل مازیار که آخر عهد قارن وندانست در (7 (سنه) اربع وعشرین ومائتین بود که مدت ایالت این جاعت دویست وهفتاد وچهار سال بوده است بدین موجب قارن بن سوخرا سی وهفت سال الندا‌ء بن قارن پنجاه ودو سال (8 سوخراء بن الندای شصت وپنج

1) سربوس 1a) om. 1b) MM. نصر cf. p. ۹۰ 3a). 1c) MM. add. بن 2) al. پنج 2a) MM. سه at v. p. ۹۹. 2b) Ch. om. 3) M. پنجاه سال 4) که 5) add. عهد 6) add. علیهم quod in M. del. 7) سال 8) سوخرای بن الندای

سال ونداد هرمزد (1 بن سوخرا پنجاه سال قارن بن وندادِ هرمزد چهل سال مازیار بن قارن سی سال

فصل در ذکر مدت ایالت آل وشمگیر که ابتدای دولت ایشان از مرداویج بن زیار بود در تاریخ سنه تسعه عشر وثلاثمایه وانتها از وفات گیلانشاه که در سنه سبعین واربعمایه واقع شد میان این دو تاریخ که (2 (مدت) ملک ایشان (2 (است) صد وپنجاه ویک سال بود تقریبا بدینموجب مرداویج بن زیار (3 (دوازده) سال وشمگیر بن زیار بیست وشش سال قابوس بن وشمگیر پنجاه ودو سال منوچهر بن قابوس (4 (پانزده) سال (5 (باکالنجار) بن منوچهر هفده سال کیکاوس بن اسکندر بن قابوس بیست ویک سال گیلانشاه بن کیکاوس هفت سال

فصل در مدت ایالت ودولت آل باوند درمازندران

ابتدای دولت باو در طبرستان چهل وپنجم از تاریخ هجریه بود وانتها از قتل ملك فخر الدوله حسن که در تاریخ خمسین وسبعمایه واقع شد (2 (که) میان این دو تاریخ هفتصد وبیست سال باشد اما زمان این مدت (6 (بسه) قسم منقسم (7 (است) زیراکه در بعضی اوقات (8 (بسبب) تغلب متغلبان ممالك در طبرستان بالکل حتی کوهستان نیز از ایشان خالی (9 (ماند)

قسم اول در مدت دولت باو که ابتدای تسلط او

---

1) add. بن (2 om. 3) یازده (4 شانزده (5 باکالجار (6 سه (7 می شود (8 نسبت

9) M. ماند

چهل وپنجم هجری (1 بود وحکومت اولاد باو تا قتل اصفهبد شهریار دارا که بر دست قابوس بن وشمگیر در سنه (2 (سبع) وتسعین وثلثمایه هجریه بوده ومیان این دو تاریخ که ایام حکومت ایشان (3 (بود) داخل هشت (4 (سال) از حکومت ولاش که قاتل باو بود سیصد وپنجاه ودو سال بوده است بدین موجب (5 باو بن شاپور بن کیوس پانزده سال ولاش که قاتل او بوده است بیست سال سهراب بن باو سی سال مهرمردان بن سهراب چهل سال سرخاب بن مهرمردان بیست سال شروین بن سرخاب که تا عهد او ملوك باوند (6 (غیر از باو) حاکم کوهستان بوده اند وایشانرا ملك الجبال میگفتند واو باونداد هرمزد خروج (7 (کرد) واز دست نواب خلفا تمامی طبرستان را بدستور باو بدست آورد (7a وبیست وپنج سال حکومت کرد شهریار بن قارن بن شروین بیست وهشت سال جعفر بن شهریار دوازده سال قابوس بن شهریار سی سال رستم بن سرخاب بن قارن بیست ونه سال شروین بن رستم (8 (سی وپنج) سال شهریار بن شروین سی وهفت سال (9 (داراء بن) رستم هشت سال شهریار بن دارا سی وپنج سال که (10 (جلةً) سیصد وپنجاه ودو سال مذکوراست

قسم دوم در ذکر استیلای حسام الدوله شهریار که

در سنه (10a ست (11 (وستین) واربعمایه ابتدای ایالت او بود واولاد عظام او تمامی طبرستان را باگیلان وری وقومش حاکم

1) بوده است 2) M. سبعه 3) بوده 4) om. 5) add. بوده است 6) از و 7) کرده بود 7a) om.
8) و M. سی پنج 9) دارای بن 10) جلتا 10a) MM. سته 11) sic al. MM. وسبعین cf. p. ۲۱•

بودند تا قتل ملك شمس الملوك [1] شاه غازی رستم که در تاریخ [1a] ست [1b]
وستمایه واقع شد [1c] (مابین) تاریخین مذکورین صد [1b] و چهل سال [2] (بود) بدینموجب
حسام الدوله شهریار بن قارن [3] (بن سرخاب بن شهریار بن) دارا [3a] (سی و)
هفت سال نجم الدوله قارن بن شهریار هشت سال شمس الملوك رستم بن نجم
الدوله قارن چهار سال [3a] (علا الدوله علی بن حسام الدین شهریار بیست ویك
سال) شاه غازی رستم بن علا الدوله علی بیست [3a] (وچهار) سال علا الدوله حسن
بن شاه غازی رستم نه سال حسام الدوله شاه اردشیر بن علا الدوله حسن سی
وچهار سال [3b] شمس الملوك رستم بن شاه اردشیر ملقب بشاه غازی چهار سال

قسم سیم در ذکر حکومت حسام الدوله اردشیر بن شهریار بن [4] (کینخوار) بن [5] دارای بن شهریار

که [6] (اورا) اب الملوك میگفتند دوازده سال تا قتل ملك فخر الدوله حسن که
در تاریخ خمسین وسبعمایه بود واستیصال آل باوند گشت صد وبیست وپنج
سال بود اما متغلبان از نواب [7] خلفا وپادشاهان ترك وداعیان دین از اولاد
رسول ربّ العالمین هم درین باب [8] در مازندران ورویان دخل میکردند
وگاهی تمامی ولایت را از ایشان مسلوب [9] (میگردانیدند) وایشان بطریق
اسفاهی گری در ولایت طبرستان میبودند وگاهی ملك الجبال بودند ودشت
مازندران بتصرف متغلبان بود چنانچه ذکر خروج وتغلب [10] ایشان گرفته است
تا آخر ایام آل باوند [11] (بدینموجب) بوده است [12] (که) اب الملوك مذکور

1) MM. add. بن 1a) MM. سته 1b) add. و 1c) om. 2) بوده است 3) om. 3a) ex Ch. 3b) Ch. add. وهشت ماه 4) M. کنجاز 5) add. رستم بن 6) M. اور; cf. p. ۲۹۴ 7) add. و 8) مبین 9) میکردانید 10) add. ایشان 11) برینموجب 12) M: add. که

دوازده سال شمس الملوك محمد بن حسام الدوله اردشیر هجده سال علا الدوله (علی) 1) بن حسام الدوله اردشیر ده سال تاج الدوله یزدجرد بن سهراب بن حسام الدوله بیست وسه سال نصر الدوله شهریار بن تاج الدوله یزدجرد شانزده سال رکن الدوله شاه کیخسرو بن تاج الدوله یزدجرد چهار ده سال شرف الملوك بن شاه کیخسرو شش سال فخر الدوله حسن بن شاه کیخسرو شانزده سال

فصل در ذکر حکومت متغلبان از نواب خلفا وداعیان دین علیهم الرّحمة والغفران که ابتدای اسلام

در ممالك طبرستان بوده اند واین حکایت منقسم بر سه قسم است قسم اول در تاریخ اربع واربعین ومایه هجریه که اصفهبد خورشید در پلام دیلمستان (بدست خود) 2) زهر بخورد وبمرد ونواب خلفا بطبرستان آمدند تا وقتی که وندا هرمزد واصفهبد شروین ملك الجبال واستندار شهریار بن بادوسپان موافقت کردند ونواب وامرای خلفا را از طبرستان اخراج نمودند وولایت را بتصرف خود درآوردند تا سنهٔ تسع وستین ومایه بیست وپنج سال بتصرف ایشان (بود) 3) بدینموجب 4) ابو الخصیب سه سال خزیمه دو سال ابو العباس طوسی یك سال خالد بن برمك چهار سال 5) عمر بن علا هفت سال سعید بن دعلج سه سال 5) (عمر) بن علا نوبت دوم سه سال 6) عبد الحمید مضروب دو سال قسم دوم در وقتی که مازیار را بقتل آوردند درتاریخ 7) (اربع) وعشرین ومائتین که داعی کبیر خروج کرده 8) (بود) وطبرستان را در حیطهٔ تصرف 9) (آورده) که میان تاریخین بیست وشش سال بود بدین موجب که حسن بن حسین بن مصعب عم عبد الله طاهر که والی تمامت

1) ex Ch. 2) om. 3) بودند 4) MM. ابو الخضیب cf. p. ٢٤٨, 1[b]). 5) M. عمرو 6) MM. hic عبد الجید v. p. ٢٧٥ 7) اربعه 8) om. 9) درآورد

(1 خراسان وطبرستان بود (2 (چهار سال) اما کوهستان هارا (3 درین مدت (2 (بندار بن) (3a (مرتی) (4 بتصرف داشت طاهر بن عبد الله (2 (بن طاهر) دو سال محمد بن عبد الله بن طاهر بن ادریس هفت سال سلیمان بن عبد الله (4a (طاهر) دو سال قسم سیم متفرقان طبرستانند که از زمان ایالت داعی کبیر که در تاریخ خمسین ومائتین (5 ذکر رفت تا آخر عهد داعی الصغیر حسن بن قاسم که در سنه سته (6 عشر وثلثمایه بود (7 مابین این دو تاریخ شصت وشش سال باشد بدینموجب داعی الکبیر حسن بن زید بیست سال (6 داعی (8 محمد بن زید هفده سال داعی الی الحق ناصر الکبیر هفده سال داعی حسن بن قاسم که داعی الصغیر اورا میگویند دوازده سال وبعد از آن خروج سید ابیض سید ابو جعفر الثایر بالله بود وچون او از گیلان آمده (9 خروج کرد ودر آمل بسیار مکث نتوانست کرد چنانکه ذکر رفت ونیز تحقیق ایام مکث او در آمل معلوم نشد (6 در ذکر مکث (10 سالش اقدام نرفت وبعد از آن تا آخر حکومت فخر الدوله حسن که در سنه خمسین وسبعمایه (11 کیا افراسیاب چلابی (12 (با دو) نفر فرزندان خود که بعد ازین چگونگی آن نوشته می شود قتل (13 (کردند سادات را در طبرستان (14 ومازندران بطریق حکومت وایالت دخلی (15 نبود تا (2 (آخر) حضرت سید ارشاد شعاری هدایت آثاری سید قوام الدین علیه الرحمة

---

1) om. و 2) om. خراسان 3) om. را et hîc add. بندار بن 3a) C. موتی 4) M. add. درین مدت 4a) بن الطاهر 5) add. که 6) add. و 7) M. add. که 8) al. add. صغیر 9) add. بود 10) M. add. ماه و 11) MM. add. که 12) باتفاق دو 13) M. add. کردن 14) om. و 15) add. نیست

1) (والرضوان) خروج کرد وچون کیفیت خروج سید مشار الیه را مولفان تاریخین مذکورین ننوشته بودند بر حسب 1a) (موعود) فصلی درآن باب انشا کرده می شود وبالله التوفیق

فصل در ذکر توبه وانابت سید أیّد رضوان شعار هدایت 2) (آثار سید قوام الدین) الحسینی المرعشی انار الله برهانه

بر موجبی که از ناقلان وراویان صادق القول استماع افتاد والله علی ما نقول وکیل وسبب خروج 4) (ایشان) وهو قوام الدین 1) (بن عبد الله) بن صادق بن عبد الله 1) (بن حسین بن علی بن عبد الله) بن محمد بن حسن المرعشی بن حسین الاصغر بن 1) (امام) الهدی زین العابدین علی بن حسین بن علی المرتضی ابن ابی طالب علیهم التحیه والسلام واو سید زاهد عابد 1) متدین) متورع عالم بود ودر ولایت آمل مسکنش در ناحیه که مشهور است بدابو بوده است وپدر وجد بزرگوارش بطنا بعد بطن مردم متورع ومتدین وصالح بودند واز مناهی ومعاصی مجتنب ومحترز وخاك 3) (آستانهای) مشاهد انبیا واولیا وایمهٔ دین را بشفاه ادب مقبل وملثوم گردانیده وزایر بیت الحرام بوده اند وسید مذکور نیز بعد از تحصیل علوم دینیه متوجه مشهد مبارك حضرت خیر 3a) ایمة 4) الهادین علی ابن موسی 5) (الرضا) علیه 6) (صلوات) ربّ العلی گشت وآن عتبهٔ علیه را بلب ادب بوسیده معاودت فرمود

1) om. 1a) موعد 2) آثار قوامین 3) استانها 3a) al. supra ثامن 4) الهادی 5) رضا 6) M. صلوت

ودرآن زمان شیخ بزرگ مقتدا شیخ حسن جوری وسید اعظم سید عز الدین سوغندی ودرویش مبارك قدم بابا هلال که شیخ حسن وباباء مذکورین بی واسطه مرید حضرت قطب العارفین شیخ خلیفه بودند وسید عرفان شعاری صاحب طریق عوالم سبحانی سید عز الدین سوغندی بواسطهٔ شیخ حسن جوری لباس فقر که نسّاجان کارخانهٔ عنایت الهی بافیده بودند وبسوزن معرفت یزدانی برهم دوخته در برداشت بارشاد واهل هدایت در خراسان مشغول بودند ودرآن وقت شیخی ومریدی درآن دیار شهرت تمام داشت وزمام اختیار آن ولایت در اکثر امور بدست شیوخ بود چنانچه شمهٔ ازآن مکتوب که حضرت شیخ حسن قدس سرّه نزد امیر محمد بیک نامی نوشته است معلوم توان کرد وآن مکتوب اینست که بسم الرحمن الرحیم بعد از حمد خالق وثنای افریدگار عز شانه وصلوات بر زبدهٔ بنی هاشم وآل واصحاب وعزة او بحضرت امیر زادهٔ اعظم خلف (1 الامرای العجم ذو المحامد والمفاخر امیر محمد بیک وفّقه الله تعالی (2 (بما یحب) ویرضی والهمه متابعة قوانین الرشد والتقی داعی مخلص حسن جوری دعوات باخلاص مرفوع میگرداند (3 واز حضرت جلت (4 (عظمته) که متضمن احوال همگنان باشد مسالت مینماید انه علی ما یشاء قدیر این دعا پانزدهم ماه ذی الحجه از حدود نیشاپور محرر گشت از حال (5 (خیر) می نماید نه از روی افتخار بل بطریق شکر از حضرت آفریده گار عز شانه که این ضعیف از عهد (6 (صبی) وعنفوان شباب همیشه مرید ومعتقد اهل

1) امرای 2) ما یجب 3) pro کهٔ : و 4) sic al. MM. لطفه 5) M.? خبر 6) جهسی ?

حق (1 (بود) ودوست دار علما وائمهٔ دین وتابع ارباب (1a (صلاح) وتقوی وطالب راه نجات آخرت وبرین موجب مدة هفت هشت سال بمدارس تردّد مینمود وبقیل وقال مشغول بود وسخن (2 (این) طوایف استماع مینمود وبر (3 (اختلاف) اقوال (3a (واحوال) وافعال واعتقادات ایشان بقدر وسع وقوف یافته تا عاقبت در شهر سبزوار در خدمت شیخ بزرگوار صاحب الاسرار والافتقار ظل الله فی الارضین شیخ خلیفه قدّس الله سرّه العزیز رسید وبعضی از سخنان ایشان شنیده بتدریج معلوم کرد که آن بزرگوار مرشد راه حق است واز سر صدق وارادت وصفای نیت بدو تمسك نمود وبیمن همت بزرگوارش بدانچه مقصد ومقصود این ضعیف بود رسید والحمد لله علی ذلك وبعد ازآنکه این بزرگوار در سبزوار بدرجهٔ شهادت (4 (رسید) این ضعیف در همان شب بطریق نیشاپور سفر کرد ودر بیست وسیم ربیع الاول سنهٔ ثلث وثلاثین وسبعمایه دو ماه در ولایت نیشاپور در گوشهای منزوی همی بود وچون (5 (بعضی) مردم بر احوال این فقیر وقوف یافتند وآغاز تردّد نمودند ازآنجا بمشهد مقدس رضوی (6 (شعار) سفر کرده وازآنجا بابیورد (7 (وخبوشان) وپنج (8 (ماهی) دیگر همچنین از مقامی بمقامی میگریخت وباهیچکس در نمی آمیخت ومع هذا بهرجا که هفته می بود مردم تردّد آغاز میکردند وبحد ازدحام میرسیدند تا در اول شوال این سال سفر عراق اختیار کرده یکسال هم درآن سفر (9 (بود) وازآنجا نیز

---

1) M. بوده 1a) om. 2) ائمه 3) اختلافات 3a) om. 4) رسانیدند 5) M. بعض 6) شعاری 7) وخیوشان 8) ماه 9) بوده

بهر (1 (مقامی که) افتادی همین (2 نوع تشویش (3 (پیدا) شدی وجعی از خراسان در عقب آمدند وباز بدین طرف اتفاق افتاد وقرب دو ماه دیگر در خراسان (4 ودرین دو سه ولایت بسبب ازدحام خلق از (5 (خاص وعام) بهیچ جا ساکن نمیتوانست بود ودر محرم سنهٔ تسع وثلثین وسبعمایه عزیمت ترکستان نمود ومدتی در بلخ وترمذ بود (6 وبسبب همین (7 زحمت باز بطرف هرات اتفاق افتاد واز آنجا (8 (بخواف) وقهستان وهر چند روزی در موضعی دیگر میبود واز آنجا عزیمت گرگان کرد اما راه دربند بود وضعف بر مزاج غالب دیگر بار بمشهد مقدس رفت واز آنجا (8a (به) نیشاپور قرب (9 (ده) ماه در غار ابراهیم ودرآن کوهها می بود وهر چند روز در مقامی وهر شب جای دیگر بسر می برد ودرین مدت خلقی بسیار رو بدین ضعیف نهادند اکثر بطلب نجاة راه آخرت می آمدند واز همه طایفه مردم پیش این ضعیف میرسیدند تا بجای رسید که بعضی از مشایخ متفقه نیشاپور واصحاب اغراض حیلتها انگیختند وافترا کردند وحکام را (10 (بوهم) انداختند وبر قصد این ضعیف اتفاق نمودند که او سر خروج دارد روزی امیر محمد اسحق نزد این ضعیف (11 (آمد) وسوالها کرد وجوابها (12 (شنود) وبر بعضی احوال وقوف یافت ومانع ومعارض ایشان شد وازآن سبب بود که این فقیر از راه قهستان عزیمت سفر عراق کرده بود وبدستجردان افتاد وراه

---

1) جاکه مقام 2) add. نوع 3) واقع 4) add. و 5) خواص وعوام 6) om. و 7) add. نوع 8) سحوف 8a) om. 9) دو 10) در وهم 11) رسید 12) شنید

بیابان را مخوف نشان دادند وطایفهٔ انبوه بااین ضعیف مصاحب بودند
ازآن سبب براه بیابان سفر میسّر نشد وقوف تدبیر(1 (باللّه) تقدیر دیگر
باره بمشهد مقدس رفت وچند روز مقام کرد دیگر باره مشایخ وسادات
ومتفرقه بقصد این ضعیف برخاستند وبحکام نامها روان کردند وبعضی را
(2 (بوهم) انداختند که این مرد البتّه خروج میکند وملک خواهد گرفت
وتبع ومریدان او بسیار شدند وساز حرب وسلاح راست (3 (کرده اند)
وبابعضی گفته اند که اظهار مذهب روافض خواهند کرد القصه از خدمت
میر بزرگ ارغونشاه هداه اللّه ایلچی بمشهد مقدس رسید وحکم آورد
بگرفتن وبردن این ضعیف ایلچی چون مرد عاقل بود این ضعیف را دید
واحتیاط کرد واورا معلوم شد که سخنان آنجماعت دروغ وبهتانست اینمعنی را
باز نمود وازآنجا حکم فرستادند واورا باز خواندند واین ضعیف را عذر
خواهی (3a (نمودند) وچند کرت جمعی از درویشان پیش ایشان آمد
وشد کردند(3b ومحضر(4 (بردند) ومدت دو ماه درین گفت وگو(5 (کردند)
واصحاب قصد وعرض بهیچ وجه آرام نمیگرفتند تا بجای رسید که این ضعیف
باجمعی انبوه از درویشان بر عزیمت حجاز براه قهستان توجه (6 (نمود)
ودرآن وقت خدمت امیر ارغونشاه در نیشاپور بود از عزیمت این حقیر
خبردار گشت وبعذرخواهی مانع سفر شد وعاقبت آن بود که بسر این
ضعیف آمد ونواب خدمتش شفقت آغاز کردند واین ضعیف را رنجانیدند

1) نالله (2 درهم (3 میکند (3a نمود (3b ومحقر (4 M. بردندی (5 کردن (6 نمودند

وگرفتند وبطرف باز (1 (آوردند) وقرب هفتاد تن از درویشانرا سروپا درهم شکستند وبولایت طوس فرستادند ودر دیها سپردند وآن بود که اصحاب سبزوار ونیشاپور رفتند وازآنجا بولایت (2 (باز) آمدند وچون بدانجا رسیدند این ضعیف باایشان عتاب کرد که سبب آمدن شما وشورش انگیختن چیست گفتند که چون مارا معلوم شد که شمارا گرفتند وبدینجا آوردند وقصد هلاك شما دارند بجهت استخلاص شما (3 (برخاستیم) این ضعیف از ایشان سوال کرد که شمارا طمع آن هست که بمقام شما آیم وعمل شمارا بردست (4 (گیرم) گفتند نعوذ بالله که اعتقاد ما چنین باشد پرسید که شمارا (5 (قصد آن نیت نیست) آن هست که بطریق روش این فقیر درآیند گفتند که مارا نگذارند که ایمن باشیم (6 (ومیسّر) نمی شود والاّ منت داریم گفتم پس فایدهٔ آمدن شما چه باشد گفتند (7 (که) طمع ما آنست که شما بخراسان مراجعت نمائید وبهرجا که میسّر شود بعبادت مشغول شوید وما شرط میکنیم که بهیچ نوع مزاحم ومشوش شما نباشیم القصه فقیررا عزیمت خراسان نبود اما دانست که دست باز (8 (نخواهند) داشت بالضرورت بدین (9 (طرف) مراجعت افتاد اکنون غرض ازین تصدیعات آنکه تا رای انور ایشانرا معلوم گردد که احوال این فقیر تا امروز بر چه گونه گذشت وامروز مدت دو ماه باشد که فقیر بسبزوار مقام دارد واکثر مردم ولایت

---

1) فرستادند 2) بازرا 3) MM. بر خواستیم 4) گیریم 5) آن نیست 6) وهمیشه 7)
om. 8) نخواهد 9) M. طریق

خراسان پیش فقیر آمدند ونمودند که خرابی (1 وغارت (1a (وقتل) بجای رسید که (2 (بدفع) آن بسعی هرچه تمامتر میباید (3 (برخاستن) ونوعی میباید کردن که ظلم مرتفع گردد واین فتنه وآشوب فرو نشیند که (4 (جان) ومال واهل وعیال جملهٔ مسلمانان در معرض تلف ورسوائیست این ضعیف جواب همه جماعت چنین گفت که من هرگز پیشوائی ومقتدائی اهل دنیا (5 (نکرده ام) ونخواهم کرد این معنی (6 (باپیشوایان) دین ودنیا می باید گفت اگر ایشان بسعی وجهد برخیزند این ضعیف نیز در سعی ومدد کاری یکی باشد از جملهٔ مسلمانان اکنون امیر وجیه الدین مسعود سربدال واتباع او میگویند که هرچه بهبود مسلمانان ومسلمانی باشد بدان قیام خواهم (7 (نمود) هر طایفهٔ مردم که باما سخن حق گویند خواهم شنید در بند صلاح مسلمانانم وتمامت ائمه ومشایخ وسادات (8 (وپیشوایان) بیهق بدین مهم اتفاق کردند که این ظلم فرو نشیند وطلب صلاح واستخلاص مسلمانان واجبست که اگرچه معلوم است که درین نزدیک چه مقدار خلق بقتل آمدند باتفاق بدین مهم قیام نمودند بمقتضی نص وَاِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَاصْلِحُوا بَيْنَهُمَا (9 (فَاِنْ) بَغَتْ اِحْدَيٰهُمَا عَلَى الْاُخْرَىٰ فَقَاتِلُوا الَّتِي (9a تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ اِلَى اَمْرِ اللّٰهِ واین ضعیف بر سبیل اتفاق باسایر مسلمانان در مصاحبت ائمه وسادات ومشایخ وپیشوایان بیهق بالتماس امیر (10 (وجیه)

---

1) add. ونهب 1a) om. 2) دفع 3) برخواستن 4) خان 5) M. نکردم 6) M. بابی‌پیشوایان V. بی نوایان 7) کرد 8) ونوایان 9) M. وان 9a) MM. add. حتی 10) ? وجه

الدین مسعود بر عزیمت نیشاپور بجهت این مهم تا بدین مقام آمد مکتوبی بحضرت امیر بزرگ ارغونشاه مشتمل بدین معنی که آنجا تقدیم افتاد ارسال کرده اگر (1 (بر) سخن این ضعیف اتفاق نمایند ودست از فتنه وآشوب انگیختن وخون ریختن باز دارند که الصلح خیر انشا الله (1a تعالی که بر وجهی قرار گیرد که بعد الیوم همه جماعت مسلمانان در مقامهای خود ایمن وساکن گردند واگر ازآنطرف بر وجهی دیگر خواهد بود لاشکّ محاربهٔ عظیم متوقعست که تمامی خلق در شور آمده اند وبی طاقت شده (2 وصورت حال اینست که باز نموده شد باقی شکّ نیست که (3 ازآن امیرزاده در غایت کیاست وفراستست وهرگز این فقیر بامر ونهی دنیاوی هیچ آفریده مشغول نبود ونخواهد بود اکنون باتفاق پیشوایان دین وسایر مسلمانان بر قانون حق وراستی بقولی (1 (که) نزدیک همه طایفه اصلح واصحّ باشد یکی خواهد بود وهرگز این فقیر باهیچکس طریق خیانت نسپرده (4 است که المستشار موتمن یقین ایشان نیز (5 (بعقل) شریف خود رجوع (6 (فرمایند) وچنانکه بر قانون شریعت بصلاح اولیست آن پیش گیرند زیادت تصدیع نداد وایزدش (7 (یاور) وتوفیق رفیق والسّلام علی من (8 (تبع) الهدی غرض که چون حضرت سید را باجمعی که همراه بودند گذر بر خانقاه ایشان افتاد (8a جمعی درویشان که حاضر بودند سید را احترام نموده بجای لایق فرود آوردند واز طعام وشراب درویشانه ما حضری رسانیدند وبانواع احترام محترم خواستند وچون درویشان

---

1) om. 1a) M. add. و 2) add. و 3) add. از 4) add. است 5) بفعل 6) کنند 7) یار
8) اتبع 8a) MM. add. و

بصحبت اشتغال نموده از هر نوع (1 (حکایات) نصیحت آمیز در میان آوردند ومفتاح فتوح معانی را نزد حضرت گذرانیده دری درج گهر رمانی را برکشادند (2 (ودُر ولآلی) حقایق را بالماس شریعت سفته (3 (گردانیدند) مضمون ابیات سید عرفان شعار مغفرت آثار سید حسینی نور مرقده را بنزدش تکرار مینمودند که مثنوی این مفرّح بهر هر مهجور نیست * لایق آن جز (4 (دلی) پر نور نیست * این طریق (5 (راه) مردان خداست * نه محل زرق (6 (ومست) بیحیاست * عالمی آشفته از سوداء او * پاك ازین بدگوهران دریاء او * این گدایانی که بینی بیخبر * خود پرستانند ازینها درگذر * مرد معنی را طلب کن زینهار * اهل صورت را نباشد اعتبار * این همه حیران این ویرانه اند * از نوای بلبلان (7 (دیوانه) اند * بی تکلّف خویشتن (8 درباختند * بهر نانی دین ودنیا باختند * حرفها را دام لقمه ساختند * حاشه لله کی نشانی یافتند * از برای نام رفته ننگشان * خصمشان روز قیامت رنگشان * رسم وعادت را روش پنداشتند * مذهب مردان دین بگذاشتند * دور ازین صورت نمایان گدا * گر زمعنی بایدت راه (9 (خدا) * دامن یک بندهٔ آزاد گیر * از حسینی این نصیحت یاد گیر * جهد میکن تا براه معنوی * هرچه من گفتم هم از خود بشنوی * بردر دل معتکف باش ای پسر * یاد دارم من همین سر از پدر * قیل وقال ما ندارد

---

1) M. حکایت (2 ودر لآلی (3 کرد انیده (4 دل (5 پاك (6 ومشتی (7 M. بیگانه (8 M. add. خود آ (9 M. را

رونقی * بحر دیدی می در افگن زورقی * گر همه دریا درین زورق خوری * 1) (باشدت) این کشتی 2) (پایان) بری * چون نه دریا 3) (مانند ونی) زورقت * گوهری 4) (باشد) محیط 5) (رونقت) * عالمی بینی ز دل بیدل همه * 6) (طالب) دریا وبر ساحل همه * ساقیا می ده که این افسانه بود * هرچه گفتم وصف آن خمخانه بود * چون شراب بیخودی را باز داد * پس 7) (سقیهم) ربّهم آواز داد * در خراباتی که این می میخورند * قیمت صد جان بیک جو 8) (میخرند) چون حضرت سید را توفیق الٓهی رفیق گشته بود نصایح درویشانه را بسمع رضا اصغا فرمودند وخاطر دریا مقاطر 9) (بعزلت) وترك دنیا مایل گشت ودست ارادت بدامن سعادت حضرت سیادت قبابی عرفان آثاری هدایت شعاری سید عز الدین سوغندی نوّر الله مرقده زده بریاضت نفسانی وترك 10) (شهوت شهوات) رجاءً لثواب الله وطلبا لمرضاته مشغول گشت واربعینی 11) (در) خدمت سید مذکور بوده 12) برآورد واجازت حاصل کرده متوجه وطن 13) (گشت) وچون مدتی آنجا بسر برد باز خاطر مبارك بدان 14) (صوب) جهة تزکیهٔ نفس به نشستن اربعین مایل گشت عزم جزم نموده متوجه شد وبعد از زیارت دریافتن مشهد امام هدی علی موسی الرضا علیه السّلام نزد شیخ خود رفته منزوی گشت واربعینی دیگر 15) (برآورد ومعاوده نمود 16) (بیت) گل در میان کوزه

1) باشد 2) بیابانی 3) M. مانند ونه 4) بخشد 5) مطلقت 6) M. طالبی 7) M. سفتهم
8) میدهند 9) معزلت 10) شهواتی 11) M. از 12) add. برآورد 13) کشتند 14) M.
صورت 15) برآورده om. و 16) om.

بسی درد سر کشید * تا بهر دفع درد سر آخر گلاب شد * وخرقهٔ حضرت
سید توفیق آثاری سید عز الدین سوغندی علیه الرّحمة بدینموجب بحضرت
امام جعفر صادق علیه السّلام میرسد سید عز الدین مرید حضرت شیخ
باحلم وحیا شیخ حسن جوری است واو مرید حضرت قطب العارفین شیخ
خلیفه واو مرید بالو زاهد واو مرید آن فرد موحّد شیخ شمس الدین محمد
مجرد واو مرید شیخ فضل الله واو مرید شیخ تاج الدین علی واو مرید شیخ
شمس الدین کافی (1) واو مرید شیخ عارف سبحانی شیخ عیسی ثانی واو مرید
سید پر علم وتحقیق وغوّاص در بحر عمیق شیخ شمس الدین محمد صدیق واو
مرید شیخ عارف عامل شیخ عیسی کامل واو مرید آن قطب اوتاد شیخ
محمد عباد واو مرید شیخ اعظم شیخ آدم (2) (قدسی واو مرید بندهٔ) ملک
غفور شیخ جمال الدین (3) (طیفور) واو مرید شیخ العارفین شیخ بایزید بسطامی
علیه وعلیهم الرّحمة والغفران ودریای معرفتش شبنمی از قلزم زخّار حضرت
امام (4) جعفر صادق علیه السّلام بود وچون اکثر مردم مازندران
در آن زمان بلباس عصیان (5) (از) فسق وفجور ملبس بودند وشیطان بحکم
فبعزّتك لأغْوِيَنَّهم اجعین الاّ عبادَكَ منْهم اَلْمُخْلَصین ایشان را در تیه ظلمت
نفسانی وبه (6) (بیدای) هوای شهوانی سرگردان کرده بود وکیا افراسیاب
چلابی که در آن وقت از جملهٔ بزرگان وشجاعان مازندران بود بسپهسالاری
ملک فخر الدوله حسن اشتغال داشت وخواهرش در حبالهٔ زوجیهٔ ملک

1) add. واو مرید شیخ. 2) واو بنلء 3) طیقور 4) al. sup. add. ناطق 5) و 6) M. پنداری

مرحوم بود باملک وپادشاه خود غدر کرده چنانکه قبل ازین ذکر رفت بقتل آورد وخود بمسند حکومت وایالت آمل بنشست وهنوز اوایل حکومت او بود وقلعهٔ فیروزکوه را کیا جلال متمیر حاکم وسردار بوده است واو مرد اصیل بشجاعت وسخاوت در مازندران مشهور ومعروف ومطیع ومطاع ملک سعید شهید بوده است وبسبب قتل ملک باکیا افراسیاب در مقام انتقام سلوک مینمود وافراسیاب چند (1 (نوبت) بجهت تسخیر قلعهٔ فیروزکوه بالشکر آمل رفته بود ونتوانست قلعه را مستخلص گردانیدن ویک نوبت که بااو محاربه کرد وکیا جلال (1 (متمیر) را منهزم ساخت وکیای مذکور بقلعه متحصن گشت در بارهٔ انهزام او افراسیاب را طبری میباشد طبری ادی (2 من بویمه لشکرگاه بدیمه * (3 (لیران) اژدهاره بدمها کشیمه * شی دشمن ره وایسته بیان بدیمه * اوی من شمای بوزین بویمه * (4 واین ویمه موضعیست قریب بقلعهٔ فیروزکوه که موضع حرب او وکیا جلال متمیر بود وقلعهٔ اسکن را که حالیا خرابست از جانب میر ولی استرآبادی پولاد قیا نام ترکی حاکم بوده وولایت دماوند در حیطهٔ تصرف ایالت او بوده است واو هم باکیا افراسیاب مخالفت می نمود ومعاونت مخالفان او می کرد وولایت سواد کوه را کیا اسکندر سیاوش که از قبل ملک مرحوم داروغه بود وملک باسم جلد وقتل امیر (5 قتلغ شاه اختیار آن ملک را بتمامه بکف کفایت او منوط گردانیده بود باافراسیاب طریقهٔ عناد (6 مسلوک میداشت وقطعا به پیرامون

---

1) om. 2) add. من. 3) ? لیرون ,پرون 4) add. و 5) M. قتلونشاه. V. قتلوشاه 6) add. را

اطاعت او نمیگردید وسبب قتل امیر (1 (قتلغشاه) آن بود که امیر مشار الیه هر سال باسم ییلاق چون از جانب حاکم خراسان داروغهٔ ولایت قومش بوده است بولایت سوادکوه می آمد وبضرب دست درآن مقام توطن مینمود ومشوش اوقات ملک میگشت وپیشکش وساوری طلب میداشت واین اسکندر سیاوش مرد (2 (سفاهی) وکماندار نیک بود ودر ولایت سواد کوه مقیم بود چون امیر (1 (قتلغشاه) درآن سال باز به ییلاق آمد وخیمه وخرگاه برسم (3 وآیین امرای ترك آنجا راست کرد وباستقلال آنجا بنشست مردم آن ولایت طوعا وکرها می بایست بخدمت او آمدن ودر فرمان برداری مشغول گشتن روزی اسکندر مشار الیه بطریق خدمت بانفری چند از مردم آن ولایت بخدمت امیر (1 (قتلغشاه) آمده بود اتفاقا امیر در دیوان نشسته (4 (بود) گرگی در رمهٔ گوسفندان که درآن النگ بچرا مشغول بودند درافتاد وچند سر (5 (گوسفندرا) زخم زد ویک سر را درربود ومی برد مردم حاضر مجموع در عقب رفتند وامیر مشار (6 الیه در (7 (زیر) سایبان نشسته تنها ماند کیا اسکندر چون آنچنان دید فرصت را غنیمت (8 (دانسته) فکر مآل آن نکرد وتیری بر سینهٔ امیر (1 قتلغشاه زد وبکشت وبر (9 (اسپ) امیر سوار (10 (شده بر) هر سو میدوانید وبانگ میکرد که مردم ما که در کمین اند (11 (بیائید) که کار بمراد شد چون حشم ونوکران

---

1) M. قتلونشاه v. p. ٣٣٨, 5). 2) سپاهی 3) om. و 4) بودند 5) کوسفندانرا
6) add. الیه 7) شیب 8) M. دانست 9) عقب 10) میشد و 11) بیاند

امیر قتلوشاه واقف شدند هرجا (1 (که) ایستاده بودند میگریختند کیا اسکندر وموافقان خود بجمع اموال وخزاین امیر مقتول مشغول (1a (گشتند) واسباب وتجملات (1 (اورا) در تحت تصرف (2 (در آورد) ونزد ملك مرحوم بقدغن فرستاد که اینچنین قضیه بی اذن (3 (او دست داد) ملک اورا بطلبید وآن اموال ومواشی که جمع کرده بود بستاند واورا حبس کرد وچیزها را بدار السّلطنة خراسان ارسال داشت وعذر گستاخی کیا اسکندر بابلغ وجوه بخواست وچون مدتی برآن بگذشت کیا اسکندر را خلاص (4 (داد) وجامه (5 (پوشانید) واختیار ولایت فیروزکوه را بدو مفوض فرمود (6 الغرض که چون از اطراف وجوانب مازندران باکیا افراسیاب مخالف بودند وکیا حسن کیا ضماندار که داماد افراسیاب چلابی بود وهمشیرهٔ او در حبالهٔ زوجیهٔ او بوده است واموال ولایت لارجان را بضمان (7 (برگرفت) وهر سال (8 (بخزانهٔ) ملک مرحوم میرسانید او نیز نزد افراسیاب سخن تند وتیز میفرستاد که آنچه کردی نه حد تو بوده است ومارا اطاعت تو کردن باوجود بی ادبی که از تو در وجود آمد وبظهور پیوست (1 (متعذر است) بالضروره افراسیاب غدار (9 ومکار دست انابت وتوبه بدامن عصمت وطهارت حضرت توفیق شعار زد تا اهل شرع برو ایراد نگیرند ونگویند که چون ارتکاب قتل ملک معظم بسبب مناهی ومعاصی واستخفاف شریعت زهراء مصطفوی

---

1) om. 1a) کشت 2) om. در 3) add. واجازت شما واقع کشت 4) کرد 5) پوشانید
om. و 6) add. وکیا حسن 7) بر کرفته 8) بخزینه 9) om. و

علیه السّلام بوده است چرا تو مرتکب نامشروع میگردی وبدین سبب شاید که اورا استقلالی پدید آید وازمضمون این بیت غافل بود که بیت جاهل نکند کار بگفت عاقل * هرگز نشود بحیله مدبر مقبل * ازین سبب بنزد حضرت سید ارشاد شعاری (1 (رفت) وتوبه وانابت نمود واز شرب خمور وعصیان آمد (1a (رباعی) در دل دو هزار حیله آورده بجوش * در سینه بسی مکر وزبان کرده خموش * تسبیح بدست کرده سجاده بدوش * صد فتنه خریدار چنین زهد فروش * اما سید بحکم نحن نحکم بالظاهر چون اورا در مقام مسکنت وانابت دید بدست مبارك خود سر اورا بتراشید که دأب (2 (مردم اسفاهی) مازندران (3 چنان بودی که بر سر مو بگذاشتندی وآن مورا گلالک (4 (میخوانندند) وخودرا گلالک دار (5 (میگفتندی) وبدان تفاخر (6 (می نمودند) وکلاه درویشانه بر سر او نهاد واورا بمریدی قبول (7 (نمود) چون مردم مازندران آنچنان دیدند که رئیس ایشان دست ارادت بدامن سعادت سید هدایت قباب زده است وسید را مقتدای خود دانسته ومرید بارادت او شده است که اکنون نیز اولاد (8 (اورا) شیخی بسبب همان ارادت میخوانند که ظاهرا نمود (9 (مردم) جوق جوق وفوج فوج وگروه گروه نزد سید میرفتند وتوبه میکردند واز فسق وعصیان باز می آمدند وسیادت پناهی را پیر ومقتدای خود میدانستند چون توفیق

---

1) M. رفته 1a) om. 2) مرد سپاهی 3) add. در آنزمان 4) M. میخواندندی 5) میکفتند 6) نمودندی 7) نمودندی 8) M. را 9) sic al. V. چون quod in M. del.

الهی قرین روزگار گشته بود (1 (بیت) جو دُر هر آنکه نیاید بدرگهش غلطان * زمانه بسته چو لؤلؤ بریسمان آرد * چون افراسیاب دید که مردم مازندران رجوع بدو کردند ودرویش شده معتقد سیادت مآبی (2 می گشتند واورا هم مرید خود میدانستند ونیز اورا چیزها از اسلحه وامتعه توقع می نمودند تا غایتی که چند نوبت کیا افراسیاب وفرزندان که بحمام (3 (میرفتند) درویشان آمده راست پشتک اورا که پوشیده بود (4 (بر می داشتند (4a (وخود می پوشیدند ومیگفتند (1 (که یکبار بگوئید) که ما هم نیز مریدانیم وقباه نداریم وتو حاکم این ولایتی برای خود دیگری (5 (بفرمای) دوختن که این قبارا فلان درویش برداشته پوشیده است وسپر وشمشیر فرزندان را بر می داشتند وهمین پیغام میدادند که فلان درویش سلاح نداشت ازآن سبب برداشت شما را ازینها بسیارست (6 (دیگری) برای خود (7 (بردارید) (8 ودر وقت درو برنج بمزرعهٔ (9 (خاصهٔ) کیا افراسیاب میرفتند وتوقع برنج می نمودند که درویشان زراعت نکرده التماس دارند که چند کر برنج انعام فرمائی کیا نیز بالضروره می گفت که چند کر (10 (بدرویشان) بدهید (10a وخود در برنج زار میرفتند وپشتهٔ چند بر هم می بستند وهر پشته را یک کر میخواندند چنانکه اگر (11 (هر) یکی را صد کر تعین میرفت صد پشته برهم می بست که ازآن کرهای عادتی یک هزار

---

1) om. 2) add. می 3) M. رفته اند 4) M. om. می 4a) om. خود 5) M. بفرما 6) دیکر 7) دارید 8) M. om. در 9) M. خاص 10) بدرویش 10a) om. و 11) om.

می بود (1 کیا افراسیاب بسبب این معنی طبری گفته است (1a (طبری)
درویش بدرویشی نبستی تو این کَر * این کر نَیه این لبره ها وشاپرَ *
کراونه که (1b (بوی) بدستور این شر * این اون کره که دو نبری یکی خر *
غرض (1a (که) ازین سبب (2 بتنگ آمد (3 (وفکری) کرد که همیشه در مازندران سادات خروج (4 (میکردند) ومردم مازندران باوجود اصالت وعظمت وسلطنت آل باوند متابعت سادات کرده باولی نعمت خود مخالفت کرده‌اند مبادا که باوجود اعتقاد مردم مازندران که بااین سید پیدا کرده اند اورا خسران واقع شود وخلل در حکومت او پدید آید واین مشورت بافقهای آمل (1a (کرد) که در آن زمان فقها وعلما بسیار بودند مجموع گفتند که از ارادت مردم مازندران که بااین سید نموده اند بوی خلل ملک تو می آید گفت تدبیر این کار چیست که گفته اند (5 (علاج) واقعه پیش از وقوع باید کرد گفتند (6 اورا باید باحسن عبارت بدیوان طلب (6a داشتن تا ما بااو بحث شرعی بکنیم واثبات نمائیم که آنچه (7 او میکند ومیفرماید بدعتست واورا ازآن درویشی منع (8 (کنیم) اگر قبول نکند (9 اورا حبس نمودن واخراج کردن وخود از طریقت او که قبول نموده آید اجتناب (10 (نمودن) ومردم مازندران را ازآن (11 (باز آوردند) تا شاید که آنچه بفساد آمده باشد بصلاح آید وبیچارها از تقدیر علیم حکم غافل بودند وندانستند

---

1) M. add. چنانکه 1a) om. 1b) M. بوٴی 2) M. بوی 3) add. کیا افراسیاب 4) وفکر
5) add. اورا 6) add. کردن 7) add. که 8) add. باید 9) M. add. که 6a) تدبیر 5) کرده اند
10) al. نمودند 11) باز داشتن

که آنچه بقلم تقدیر جاری (1 (گشته است) بتدبیر بندهٔ ضعیف تغییر وتبدیل نخواهد یافت ورضا بقضای الٓهی (2 سر همه طاعتهاست بیت همه عالم عطای حضرت اوست * هرچه آید ز دوست باشد دوست * وَمَن یَتَوَکَّلْ عَلَی اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ از جملهٔ مقرراتست غرض که کیا افراسیاب قول فقهارا مسموع فرموده بطلب سید فرستاد وسید را بمجلس حاضر ساخت وبافقها مواجهه نمود چون ظاهر وباطن سید باوامر شریعت غرا آراسته (3 واز ظلمت کدورت وریا نه پیراسته بود چیزی بحضرتش اثبات نتوانستند کرد مگر آنکه ذکر جلی گفتن نامشروعست وبدین سخن افراسیاب برگشته بخت سید را حبس فرمود وبفقها بسپرد که هرچه از لوازم شرعیاتست (4 باسید بتقدیم رسانید فقها چون بر مصداق اَلمَرْءُ عَدُوٌّ لِمَا جَهِلَهُ از علم حضرت عرفان شعاری بیخبر بودند وآنچه بر ضمیر منیرش واضح وهویدا بود بر ایشان پوشیده ومخفی میبود سید را (5 (در) میان بازار آمل دستار از سر برداشته ایذاها کردند وزولانه بر (6 سر نهاده در زندان محبوس ساختند وافراسیاب از لباس فقر بیرون آمده (7 جامه (8 (پوشیده بعصیان وشرب خمر مشغول گشت (9 (ودر) شهر وبازار منادی فرمود که هر که (10 (راست) پشتک بپوشد بگیرند وایذا کنند از تقدیر ربانی همان شب که سید را در زندان کردند یکنفر پسر افراسیاب را که ولی عهد او بود قولنج بگرفت وبمرد چون مردم

---

1) M. گشت 2) add. که 3) M. add. بود 4) add. نیست 5) از 6) add. سر 7) add. و
8) عصیان در بر کرده بشرب om. و 9) M. واز 10) M. راسته

آنچنان دیدند آنرا خاص از ولایت وکرامات ولایت شعاری دانسته بزندان در رفتند وبند از سید برداشتند وبغلوی تمام بوطن مبارکش رسانیدند وکیا افراسیاب چلابی را هشت نفر پسر بوده (1 از آن جمله محمد کیا نام که ضربت اوّل بملک مرحوم او (2 (رسانیده) بود وبدان امر شنیع مبادرت نموده در محاربهٔ ملوك رستمدار که باافراسیاب چلابی بسبب انتقام ملک مرحوم واقع شده بود چنانچه قبل ازین نوشته شد بقتل آورده بودند ویکنفر دیگر (2a در محاربهٔ چلاو که بامردم آن بقعه بعد از قتل ملک مرحوم اورا واقع شده بود مقتول گشت وپسر دیگر خود آنست که بعلت قولنج بمرد پنج پسر باقی بودند واسکندر نامی از همه کوچکتر بود که قصهٔ او بشرح خواهد آمد وسید کبیر را تا آخر عمر چهارده نفر پسر موهبه وعطیهٔ الهی عز(2b شانه شده بود اما در وقت خروج چهار نفر بحد بلوغ رسیده هر یک شیر بیشهٔ (3 (هیجا) وهدایت وضرغام بیدای شجاعت بودند از همه بزرگتر سید عبد الله بود(4 (وبعد ازو) سید کمال الدین وبعد ازو سید رضی الدین وبعد ازو سید فخر الدین(5 چون ابتدای حکومت کیا افراسیاب چلابی در سنه خمسین وسبعمایه بود وتا سنه ستین وسبعمایه که مدت ده سال باشد (5a بریاست وسلطنت آمل مشغول (6 (بود) گاهی در لباس فقر (7 (درآمد وبفریب مردم مازندران اشتغال مینمود وگاهی بدفع مخالفان ومعارضان مشغول میگشت تا در سنهٔ ستین مذکور نکبت وخذلان

1) add. است 2) زده 2a) MM. add. را 2b) add. و 3) om. 4) وازو 5) add. و 5a) M. add. و 6) V. و بود M. بوده 7) V. در آمد M. و om- درآمدی

الهی دامن گیر او شده عصیان وتمرد را شعار خود ساخت ومرتکب مناهی گشت ودر مجلس شرب گوشت خوك کباب فرموده (١ (کردن) وبخورد وبسبب اهل زهد وتقوی مبالغه مینمود بتخصیص مریدان سید را ایذاها فرمود 1a) (تا بکنند) ومردم ولایت خود همه معتقد (1b ومرید سیادت مآبی گشته بودند (2 (وفقهاء) شریعت شعار را بسبب افراط شرب واشتغال بمناهی واستخفاف شریعت مصطفوی علیه السّلام خاطر ازو رنجیده گشت واو از نکبت وخذلان غافل وذ اهل وفرزندان کیا احمد جلال (2a بعد از قتل ملك مرحوم بحکومت ساری مشغول بودند وکیا فخر الدین نام در ساری وکیا (3 (وشتاسپ) در قلعهٔ 3a) تجی نشسته بودند وبرادران باتفاق همدیگر بسلطنت مملکت ساری مستولی گشته کیا افراسیاب نزد ایشان بشورت فرستاد که باوجود اعتقاد (1a (که) مردم 4) باسادات پیدا کرده اند وهر لحظه (5 (اعتقاد) بیشتر می شود تدبیر چه باشد آنها نیز بدفع سید رغبت نمودند وگفتند . (6 (بیت) سر چشمه شاید گرفتن به بیل * چو پرشد نشاید گذشتن به پیل * القصه افراسیاب بطلب سید فرستاد ومعتقدان سید فرستادند که تشریف فرمودن شما صلاح نیست که اورا خیالی در سرست سید چون ازآن حال باخبر گشت تباعد ورزید ونزد او نرفت وسخنان درشت در جواب بگفت چون افراسیاب دید که

---

1) M. کردند 1a) om. 1b) add. ومرید 2) وفقهای 2a) MM. add. که 3) وشتاسف 3a) subt. add. در نسخ چنین بود اما ظاهرا توجی است بقرینه آینده 4) add. اعتقادات 5) که نسبت باسیادتمآبی 6) om. lacuna.

سید بدیوان نمی‌آید وخلاف میکند باچهار نفر فرزند خود ونبیرها(1 ونوکران
موافق گفت که تدبیر آنست که بسروقت سید رویم واورا وفرزندان
اورا بادرویشان او محبوس ومقید گردانیم اگر دست کشند بالضروره
بقتل رسانیم وعرصهٔ ولایت آمل را از ایشان پاك گردانیم وند انست که
بیت بیچاره ند انست که بازی گر تقدیر * تغییر دهد بر همه کس صورت تدبیر *
ودر زمانی که قتل ملك مرحوم واقع گشته بود وبا در شهر آمل افتاد وملوك
باوند(1a هرکه در آمل بودند بمردند واز چلاویان نیز بغیر از افراسیاب وفرزندان
جمعی شربت فنا چشیدند مقصود که مضمون اذا اراد اللّه شیأً هیّأ اسبابه
درآن زمان ظاهر شد ونکبت چلاویان بانضمام خذلان آل باوند سمت
بروز یافت وآثار سعادت آل هاشم ساعةً فساعةً در ازدیاد وترقی میبود
تا افراسیاب لشکر جمع کرد وبافرزندان وکسان خود که باقی بودند مگر
اسکندر نام فرزندی که در (2 (صغر سن) بود (3 در خانه بگذاشت
دیگر مجموع را برداشته بدفع سید ودرویشان (4 او بولایت دابو (5 (رجوع نمود)
وچون سید را از آن حال خبر دادند فرمود که قوله تعالی کَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِیلَةٍ
غَلَبَتْ فِئَةً کَثِیرَةً بِاِذْنِ اللّهِ وَاللّهُ مَعَ الصَّابِرِینَ چون (6 (خدای) تعالی باصابرانست
باید که درویشان وفرزندان (7 صابر باشند وثابت قدم گشته بذکر
آلا ونعماء مشغول شوند وقطعا تفرقه را بر خاطر راه ندهند وخاطر من عند

1) MM. ونواکران 1a) add. هرکه درآمل بودند 2) M. سن صغر 3) M. add. که
4) add. او 5) رفت 6) M. حق 7) add. او

الله جمع دارند (1 (که بیت) هرآن دل که شادان نه (1a (از یاد) اوست * نه دل باشد آن هست یکپاره پوست * وباید که در حزم وطریق سپاهی گری آنچه شرطست هم بجای (2 (آرید) وبر خصم نکبت آثار در محاربه مبادرت (3 (نمائید) ودر مقام رضا وتسلیم اقامت نمائید (4 (که بیت) (4a (کینه از دشمنان خدا بکشد * گرچه دشمن صد اولیا بکشد) * ومن یتوکّل علی الله فهو حسبه را مطمح نظر ساخته در صحرای توکل انّ الله یحبّ المتوکّلین (4b (باخصمان) نکبت آئین حسب المقدور مقابله ومعارضه نمائید * چون بر آید مهر از مشرق تمام * محو گردد ظلمت شب سر بسر * ویقین بدانید که آنچه مقدر (5 است سمت ظهور خواهد یافت

گفتار در محاربه نمودن سادات ودرویشان باکیا افراسیاب چلاوی (5a ومظفر گشتن (6 سادات

چون فرزندان سید دیدند که افراسیاب بلا محابا بر ایشان هجوم می کند (7 سیصد نفر از درویشان موافق معتقد حاضر بودند (8 (عورتی) پنبه (9 (زرع) کرده بود واز شاخ درخت بر حوالی آن مزرع استواری کرده (9a که بلفظ مازندرانی آنرا پرچین میخوانند (10 رجا بعون (10a وعنایت (11 (الهی) واثق (11 (کرده) در عقب آن پرچین استادند وحوالی آن پرچین را

---

1) om. 1a) M. از یار (2 آرند (3 M. نمایند .V نمایند (4 om. 4a) inv. ord. کرچه صد دشمن اولیابکشد * کینه از دشمنان خدا بکشد (4b باخصمای (5 add. شد 5a) al. ومنصور (6 add. سادات (7 add. و (8 M. عورت (9 زراعت (9a M. add. بود (10 add. وحوالی آن (10a om. و (11 M. کردانید

آب روان کردند که گل آن موضع باندك (1 (بلّت) چنان نرم می شود
که اسپ وچهارپارا عبور برآن متعذر میگردد چون کیا افراسیاب باعظمت
وجبروت صف آراسته (1a ومبارز (2 (خاست وبدان) موضع رسید درویشان
از جای خود نجنبیدند وچندان تحمل نمودند که بر ایشان تیر باران کردند
چون دیدند که بادی ایشان گشتند دفع (2a صایل را دست سعادت در قبضهٔ
کمان شجاعت زده بیک حمله چنان تیر باران کردند که گوییا نشانهٔ
تَرْمِیهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّیلٍ آنجا صادق گشت وسواران ایشان را پای در
گل خذلان (3 (ماند) واوّل تیر بر سینهٔ پرکینهٔ افراسیاب برآمد واز اسپ
در افتاد وشربت فنا نوش کرد وسه نفر (4 (فرزندان) او نیز مقتول گشتند
چون ارکان دولت او آنچنان دیدند بر مصداق (4a فَهَزَمُوهُم بِاذْنِ اللّٰه
هزیمت (5 (نمودند) (6 (وفرار) بر قرار (7 (اختیار کرده) بگریختند وتا (7a
شهر آمل درویشان واولاد سید (8 (أَیِّد) در عقب می تاختند وهر کرا در
راه می یافتند سر از تن می انداختند واز ساکنان ذروهٔ اقبال این (6
(ندا) بگوش هوش ایشان میرسید بیت شهباز دولت تو که پرواز میکند *
خود صبر کن که چشم کنون باز میکند * وآن عورت که (9 پرچین کرده
بود وپنبه زرع کرده جلالک مار می گفتند که فرزندش (6 (را) جلالک نام
بود واکنون در مازندران محاربهٔ جلالک مار پرچین شهرت دارد وچون

---

1) مدت . 1a) add. و 2) M. خواسته بدان 2a) خواست وبران 3) سایل M. 4) مانك
M. اندر 8) add. در M. 7a) نموده 7) om. 6) نمود 5) del. in M. قتل hic 4a) فرزند
add. آن 9) del. ایذر

افراسیاب چلاوی بزور وقوت وشوکت وعظمت خود مغرور گشته بود وسید را بسیار اعتبار نکرد(1 واز توفیقات الهی وسعادت حضرت سبحانی که (2 (نیاز) روزگار سبب اقبال پناهی بود واقف نبود خود را در مقام شوکت وعظمت میدید (2a (بدانچه) دید (2b (که بیت) مبادا کس بزور خویش مغرور * که مغروری کلاه از سر کند دور * ودر سرکار خیال (3 آن محال خود رفت

حکایت در کمیت اولاد واعقاب کیا افراسیاب وچگونگی آن (4 (ومآل) کار ایشان

کیا افراسیاب را هشت نفر فرزند بودند چنانکه ذکر رفت از همه بزرگتر کیا سیف الدین بود که بعلت قولنج بمرد وازو عقب نماند (4a دوم کیا حسن کیا بود واورا در محاربهٔ جلالک مار پرچین (2b (باپدر) بقتل آوردند واینها که ذوالملکند وفیروز کوه بتصرف ایشانست از نبیرهای اویند سیم کیا سهراب بود واو نیز باپدر مقتول گشت ونبیرهٔ او هستند اما ذو الملک نیستند چهارم کیا علی بود که باتفاق برادر خود محمد کیا بقتل ملک سعید (5 اقامت نمود واو نیز در محاربهٔ جلالک مار پرچین کشته گشت وازو (6 (خلفی) نیست پنجم کیا لهراسف بود واو نیز باپدر در محاربهٔ مذکوره مقتول شد واولاد او در سمرقند می باشند ششم کیا محمد (7 بود که قاتل ملکست واورا (8 در محاربه که ملک

---

1) add. و 2) M. تیاز؟ 2a) آنچه 2b) om. 3) add. آن 4) sic al. et V; M. وحال 4a) M. add. و 5) add. شهید 6) M. خلف 7) add. کیا 8) add. در محاربه.

رستمدار باکیا افراسیاب بانتقام ملک (1 (سعید) فخر الدوله حسن کرده بود بقتل آوردند وازو خلفی نماند هفتم کیا بیژن بود او (1a در اوّل خروج پدرش که مردم چلاو مخالفت نمودند ومتابعت نکردند وبدفع آنها رفته (2 (بود) بقتل آمد واورا هم عقب نیست هشتم که از همه کوچکتر بود کیا اسکندر است وقصهٔ او طولی دارد وهریکی بمحل خود مسطور خواهد گشت انشأ اللّه (3 (واو) در شیرود هزار (3a (بادو نفر مرد) بامر پادشاه صاحب قران امیر تیمور گورگان (4 کشته گشت وکیا لهراسف که (5 (الحاله) هذه در طالقان بسایهٔ عاطفت سادات گیلان خلد سلطانهم موظف است نبیرهٔ اوست

گفتار در استیلای سعادت شعاری قوامی نور قبره درآمل ونصیحت فرمودن فرزندان وتفویض حکومت بدیشان وچگونگی (6 آن

چون جاعتی چلاویان غدار مکار از تقدیر ملک جبار بقتل آمدند وبقیة السیف بآمل در آمدند وکیا اسکندر را که در خانه گذاشته بودند بادو سه نفر فرزندزادهای صغار افراسیاب برداشتند وبگریختند سادات ودرویشان باغلغله (6a وصلوات وتکبیرات فتوح (6b (سوی یمین وسعود) وسوی یسار بآمل درآمدند وسید أیّد را بمنت تمام سوار ساختند (6a وبشهر درآوردند واعلام دین حنیف را باصلوات وتکبیر درآن مقام ترویج دادند ومضمون أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ (7 الغالبون

---

1) om. al. شهید 1a) MM. add. را 2) M. بودند 3) تعالی و 3a) om. M. om. هزار; infra add. M. نور قبره. add. 4) موافق این در ذکر یاعی شدن اسکندر مذکور خواهد شد M.
5) M. والحاله 6) add. حالات 6a) om. و 6b) om. 7) sic al. MM. المفلحون

بر عالمیان واضح وهویدا گشت وتابعان(1 (چلاوی) بدکردار که فرزندان ایشان را برداشته بر(1a (مضمون) فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللهِ بهزیمت تمام آواره گشتند واز ولایت مازندران بیرون رفتند چون آثار نکبت غدر وخیانت که باولی نعمت خود بتقدیم رسانیده بودند بر جبهۀ اولاد ایشان هویدا بود ودر کوهستان مازندران هم اهالی آنجا جا ندادند بالضرورت(2 (روی) بلارجان نهادند واز آن زمان در مازندران مثل شده است بلفظ(3 (ایشان) که ریش بکون بزن (4 (وبلارجون) بور یعنی از عجالت که میرفتند هر یکی ریش خود را بدبر دیگری میزدند ومیرفتند چون بلارجان رسیدند امیدوار بودند که (5 کیا حسن کیای ضماندار چون خویش ایشانست طریق عاطفت ومرحمت را کار بسته ایشان را احترام (5a نماید وجای دهد وعمۀ ایشان که در خانۀ کیا حسن کیاست بریشان مشفق گردد آن فکر نیز غلط بیرون آمد وکیا حسن کیا بر احوال ایشان ملتفت نشد واز بر خود براند بالضرورت روی بولایت قصران نهادند وبملوك استندار پناه جستند چون ملوك گاوباره نظر بر اصالت خود کردند ودانستند که اطفال را در جرایم پدران (6 (وبدکاری) ایشان دخلی نیست قریۀ خزك وسینك را بدیشان مسلّم داشتند چون بهار درآمد وهوا گرم شد ووجه معاش ایشان بدان متمشی نمیشد شیخ نور الدین(7 (نامی) که (8 از ملازمان پدر ایشان بود ایشان را باجمعی از موافقان ایشان برداشته روی بشیراز (9 نهاد ونزد حضرت

---

1) om. 1a) موجب 2) M. رو 3) om. al. add. 4) وبلارجان 5) add. کیا 5a) MM. نمایند 6) وبدکار 7) om. 8) M. ملازم 9) نهادند quod in M. del.

شاه منصور شیرازی رفت وشاه را از احوال ایشان واقف گردانید وفی الجمله رعایت (1 (یافتند که) نسبت بحال (1a (بود) هر چند از مقصود دور افتادیم اما بحکم (1a (الکلام یجرّ الکلام) تا سخن تمام نشود ضرورتست بدان اشتغال نمودن غرض که از راویان (1a (صادق) چنان استماع افتاد که شیخ نور الدین با اصحاب گفت که مرا در واقعه دو سه نوبت است که حواله بخراسان میکنند البتّه (1a (می باید) رخت خود را بدان ولایت کشیدن تا عامل مشیت را چه ارادت باشد بنابر صلاح دید شیخ واسکندر شیخی در آن زمان جوان (1b نوخاسته شده بود عزم جزم کرده متوجه خراسان شدند چون (2 بشهر سبزوار (3 (خواستند که بروند) علی موّیّد نامی که حاکم آن ولایت بود (4 (وباملک حسین هراة مخالفت درمیان داشت چون بشنید که جعی میخواهند که بسبزوار درآیند ومعلوم کرد که کیستند بدیشان رحم فرمود وباندك مردم از مخصوصان خود بعزم استقبال از شهر بیرون رفت چون غدر ومکر در طبیعت اسکندر شیخی جبلی وموروثی بود بانوکران خود گفت ما از ایشان بیشتریم اگر اورا بگیریم یا بقتل آریم یقین که ملک حسین هراة را ملایم خواهد افتاد واین معنی نسبت بحال ما موجب شفقت وعنایت خواهد (5 (بود) وبدین معنی عزم جزم کردند چون علی موّیّد بنزدیک ایشان رسید (6 (جماعتی) بکار خود آماده بودند وآن (7 (مردان) از مکر ایشان غافل فی الحال شمشیر کشیدند وعلی موّیّد وجعی (8 از (9 (نوکرانش را)

1) ایشان کردند 1a) om. 1b) MM. نوخواسته 2) hîc add. خواستند 3) روند 4) نوکران او 9) را add. 8) مرد 7) جماعت M. 6) کشت 5) و pro: بود M.

بقتل آوردند وبه سبزوار تاختند وآن ملک را بتحت تصرف درآوردند ونزد ملک حسین نامهٔ نوشتند که بمحبت شما اینچنین حرکت کرده شد وبعضی برآنند که علی مؤیّد بگریخت وبیرون رفت ونوکران بعضی بقتل آمدند وبعضی بیرون رفتند وآنچه (1 (اصحّ) است اینست قول اوّل غلط است وعلی مؤیّد بخدمت امیر تیمور رسیده (2 در بعضی از (3 (ولایات) خوزستان بقتل آمد چنانکه در تواریخ مسطور است والعهدة علی الرّاوی چون ملک از آن حال باخبر شد ایشان را باحترام تمام طلب نمودند وداروغه بسبزوار (4 (فرستادند) چون ایشان بهراة رسیدند جانب ایشان را بسیار محترم داشت وبجای لایق فرود آورد واسکندر از دست وبازو وشجاعت خود لاف میزد ملک نیز آنچه موجب شفقت ومرحمت نسبت بحال ایشان بود روز بروز زیاده میگردانید تا وقتی که رایات ظفر آیات صاحب قران اعظم امیر تیمور گورگان (5 (نوّر مرقده) جهة فتح (6 (هراة متوجه) گشت (7 او ونوکران بسایهٔ عاطفت ملک هراة بودند تا عاقبت باملک حسین نیز آنچه وظایف مروة بود بجا نیاورد وآن حکایت در محل بشرح خواهد آمد بیت درختی که تلخ آمد اورا سرشت * اگر در نشانی بباغ بهشت * سرانجام گوهر بکار آورد * همان میوهٔ تلخ بار آورد * مقصود که چلاویان ازآن دیار چون رخت نکبت خود را بدیار عراق وخراسان (8 (کشیدند) ورایات اسلام در شهر آمل خافق گشت واعلام سیادت وجلادت برآن

1) واضحست 2) add. و 3) ولایت 4) M. فرستاد 5) om. 6) متوجه هرات 7) add. و 8) رسانیدند

خطهٔ مبارك بر افراشته شد سید سعادت آثار تقوی شعار بفرزندان سعادت
مند گفتند که هرگز من طلب دنیا نکرده‌ام ومقصود من رضای خالق
بیچون وچگونه بوده است واکنون نیز بجز آن ارادت دیگر نیست اما
چون تقدیر الهی عزّ اسمه برآن جاری بود که ممالک مازندران را از ظلمت
(1 (کفر وفسق وفجور بنور (1a سرور منوّر گردانند (1b (وظلم) وظلمه را بصیقل
عدل (1c وراستی مصقول (2 سازد واین معنی بقلم تقدیر چنان محرر بود که
بدست این (1b (فقیر) مهیا ومیسر گردد وتحقیق که مضمون جَفَّ القلم بما هو کائنٌ
صادق است وسرّ ما شآء الله کَانَ وما لَمْ یشاءْ لَمْ یکنْ نزد خواص بنی نوع
آدم مستور ومخفی نیست وارادت الله را تغییر وتبدیل نه ممکن چون
چنین باشد باید که شما را همگی (1b (نظر) در صلاح وفلاح برایا که ودایع
خالق بیچونند بوده در مقام عدل وانصاف صادق دم وثابت قدم باشید واز
محرومات ومکروهات مجتنب گشته درکم آزاری کوشیده با اهل اسلام وظایف
عاطفت ومرحمت را مسلوك گردانیده آنرا از جملهٔ طاعات وعبادات دانید
(3 (بیت) بطاعت گرا زعصیان بتاب * مکن سوی آزار خلقان شتاب *
که آزار خلقان خطای خطاست * بدنیا وعقبی مر آنرا جزاست * وبتحقیق
بدانید که سبب (4 (طرد ومَقْت) مخالفان وعنایت ومرحمت در حق این دودمان
حضرت تعالی شانه را رعایت وحمایت عجزه ومساکن است وترویج
دین حنیف وشرع شریف را برهمه چیز مقدم باید ساخت که از مخبر صادق
مرویست که الملک والدین توأمان ودر قلع وقمع متمردان دین ومخالفان

1) om. کفر و 1a) M. add. و 1b) om. 1c) om. و 2) add. ومصفا 3) om. 4) ضرر ومنفعت

راه یقین مَهْمَا امکن سعی باید نمود وامر معروف ونهی منکر را که از اصول دین اند شعار ودثار (1 (خود) باید ساخت تا روز قیامت نزد جد بزرگوار خود شرمنده وسر افگنده نگردید که من بجز عزلت وگوشهٔ کلبهٔ فقر (2 (چیزی) دیگر اختیار نمیکنم وشمارا تا مادام که بر طریق مستقیم سلوك کنید در اوقات صلوة وصلوات بدعای خیر یاد می آرم واستعانت وتوفیق از حضرت واهب العطایا (3 (مسالت) مینمایم (4 چون حضرت سیادت مآبی بالفاظ درر افشان نصایح ومواعظ ادا فرمود فرزندان دست نیاز بدرگاه بی نیاز برداشته بدعا گوی (5 (وفاتحه) خوانی مشغول گشتند وگفتند (6 بیت (6a که ای دولت زفرت آشکارا * باندر زی که سید کرد مارا * مقرر گشت برما پادشاهی * بکن (7 (باېندگان حکمی که خواهی * وبزبان اخلاص (8 (بگفتند) که هرگز از فرموده وصلاح آن حضرت حاشا که بیرون باشیم هر که او سر کشد از حکم تو چون شاخ رزان پایمال ستم عصر شود چون انگور وچون تعالی شانه مفهوم تُعِزُّ مَنْ تَشَآءُ وتُذِلُّ من تشآءُ را نسبت باېندگان ضعیف ومخالفان این دولت بر عالیان واضح وهویدا ساخت در (9 (از ای) شکر آن نعم که (10 (وانْ) تَعُدُّوا نِعْمَةَ اَللّهِ لاَ تُحْصُوها بجز ایمان واسلام که شعار پسندیدهٔ آبا واجداد ماست دیگر چه شاید (1 (کرد) واگر حق تعالی در عمر مهلت دهد امید که سواد کفر وضلالت را به بیاض آفتاب ایمان وایقان منوّر گردانیده آید وذلك فضل اللّه یُؤْتیه من یشآءُ اما توقع از آنحضرت توفیق

---

1) om. 2) چیز (3 مسئلت (4 add. چون (5 وثنا (6 add. بیت (6a M. add. که ای (7 pro بر: با (8 کفتند (9 ادای (10 M. ان

شعاری آنکه چون عرصهٔ ممالك مازندران مملوٌ از فسقه وفجره اند ودر
هر بن درختی وسرتپّه سری وسروری نشسته است وجلالیان که رکن
اعظم این ولایت بوده اند بعد از قتل ملك مرحوم ممالك ساریرا درحیطهٔ
ایالت وسلطنت خود درآورده باستقلال تمام آنجا می باشند ودر وقتی که
افراسیاب چلابی دست ارادت بدامن سعادت آنحضرت زده توبه وانابت
از فسق وعصیان کرده بود ایشان بدان راضی نبودند وتمرد وعصیان او
بصلاح دید ایشان بوده است اکنون بی مدد ومعاونت آنحضرت مقاومت
باآن چنان خصم نمودن عجب اگر ازین بندگان میسّر گردد وچون آنحضرت
(1 (درین) حال عزلت اختیار کند ومنزوی شود یقین(2 که درویشان هدایت
آثار مجموع بمتابعت منزوی خواهند گشت وازهار واشجار دودمان سیادت را
بی امداد(3 واسعاد علماء وصلحاء وزهّاد وعباد وفقرای صالحین ثمره نبوده است
که (4 (بمذاق) اهل عالم لذیذ وشیرین باشد مأمول وچشم داشت آنکه نظر
عنایت ازین فرزندان گم نکرده جهت دفع اعادی وخصمای این دولت
چندان عزلت اختیار (5 (نکنند) که آثار ایشان ازین دیار بالکل دفع گردد
تا صلحاء وفقراء نیز در جادهٔ جاهَدوا فینا لَنَهْدِیَنَّهُمْ سُبُلَنَا جد وجهد که در
صلاح دارین مطلوبست بتقدیم رسانند زیراکه اصحاب درس وفتوی
وارباب زهد وتقوی‌را اکنون در مازندران ملاذ وملجأ آستانهٔ آن حضرت
است که بابد مقرون باد (6 (بیت) درگهت کعبهٔ حاجات خلایق بادا *
حضرتت مجمع ارباب حقایق بادا * هرکجا ذکر سلاطین بفضایل گذرد * فضل

1) در آن (2) add. که 3) add. واسعاد 4) M. مذاق 5) نکنند 6) om.

بی منت (1 (تو) بر همه سابق بادا * چون از فرزندان این سخن استماع فرمودند ملتمس ایشان را مبذول داشته اشارت کردند که خوش باشد بنابر خاطر شما تا درویشان تفرقه نکنند وعزلت اختیار نمایند موافقت میرود اما سلاح نخواهم بست که نبسته ام وهمچنین مرتکب نگشته باوجود ارادت تعالی شانه این چنین صورت بتقدیم پیوست باز هرچه مشیت برآن جاریست تحقیق که همچنان خواهد بود

گفتار در (2 (صلاح دیدن) حضرت سیادت پناهی (2a در آنکه (2b (کدام) از فرزندان مهتر (2c باشد (3 و دیگر فرزندان بمتابعت قیام نمایند وهر یک را قسمت از مملکت

(4 (آمل) بدهند * درآن حین سید را بعد ازآن چهار فرزند دو فرزند (5 (دل بند) دیگر حق تعالی موهبه فرموده (6 بود یکی سید ظهیر الدین (7 (ودیگری) سید نصیر الدین وایشان (8 (بسن) بلوغ رسیده بودند اشارت کردند که اکنون (9 (بتقدیر) الهی از خزانهٔ تَنْزِعُ ٱلْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَآءُ ممالك آمل را از چلاویان مفسد غدار نزع وسلب کرده خیاط کارخانهٔ تُؤْتِی ٱلْمُلْكَ (9a مَن تشآء قبای حکومت این ولایت را بقد شما بریده ودوخته است پس لازم آنست که یکی از فرزندان را بمهتری قبول کنید ودیگران متابعت قول آنکس (10 (کنند) ومطیع (10a (ومطاع اوامر ونواهی او (11 (گردند) وفرمودهٔ اورا تخلف جایز نشمیرند تا صلاح امور مملکت بر نهج صواب قایم گردد

1) او 2) صلاح آمدن 2a) M. add. وچگونگی آن 2b) sic al.; MM. یکی 2c) MM. باشند
del. 4) ودیگر فرزندان کهتر باشند in M.; ودیگر از فرزندان کهتر add 5)
MM. من 9a) از تقدیر 9) بسنه 8) M. یکی 7) بود 6) add. 5) om. لا superpos. آمل
10) نمایند 10a) om. و 11) sic al.; MM. کردید

ونظام یا بد ودست مفسدان از دامن عصمت آن کوتاه باشد فرزندان باتفاق فرمودند که ما مأمور امر آن حضرت می باشیم اشارت وفرمان شمار است از ما هر کدام (1 را که اشارت رود که مهتر باید بود دیگران طریق فرمان برداری ورضاجوئی را کمر اطاعت (2 (در) میان بسته آنچه وظایف خدمت است بتقدیم خواهیم رسانید (3 (فرمود که) از فرزندان بسن بزرگتر سید عبد الله است اما مرد کم آزار وفراغت جوست ازو باید پرسید اگر قبول فرماید چون بسال مهتر است بتربیت هم او مهتر باشد گفتند (4 بصلاح دید شما خشنود وراضی شدیم چون باسید عبد الله مشورت کردند (5 (فرمود) که من بجز از عبادت وطاعت وگوشهٔ فقر وقناعت چیزی دیگر را ازین دنیای فانی طلب گار نیستم ونخواهم بود وبرادرانرا در اوقات خلوات بعد از (6 (ادای) صوم وصلوة بدعای خیر یاد می آرم واستدامت عمر وجاه ایشان (6a از واهب العطایا درخواه می نماید مشوّش اوقات خلوات من بودن چه فایده (7 چون بغیر ازین چیزی نخواهم کرد اولی آنست که برادر سید کمال الدین که مرد کار واشجع واعلم از دیگرانست اورا بریاست قبول (8 (فرمایند) چون حضرت سید (9 این سخن (9a را از سید عبد الله اصغا نمود اشارت کرد که او راست میگوید از ایّام رضاع تا ایّام (9b مراهق وشباب همیشه بر جبهۀ مبارك او نور هدایت ومرحمت وصفت جمال الٓهی (10 مشاهده میرفت بیت هر نظری را که برافروختند * جامه باندازهٔ تن

1) add. را 2) بر 3) فرمودند که 4) add. که 5) فرمودند 6) آداب 6a) M. add. را
7) add. و 8) فرمایند 9) add. اید 9a) add. را 9b) مراحق 10) M.add. را

دوختند * وهم از مخبر صادق علیه افضل (1 (الصّلوة) مرویست که کُلٌّ مُیَسَّرٌ لما خُلِقَ له چون نزد جمهور اهل اسلام ریاست وسلطنتَ دنیا بتقدیر ربّ (2 (العالمین) است اورا تشویش نمیباید داد تا در اطاعت وعبادت آلهی جلّ ذکره (2a (کوشیده) بتکمیل ناقصان مشغول (2b باشد وهمچنانکه او فرموده است چون سید کمال الدین بعد ازو بسن بزرگتر است اورا اختیار (2a (می) باید کرد چون سید هدایت آثار این کلمه بر زبان راند دیگران (3 آیة سَمِعْنَا وأَطَعْنا (4 (بر خواندند) ودر مقام اطاعت وفرمان برداری برادر مهتر خود قیام نمودند سید کمال الدین فرمود که چون مرا لایق این منصب دانسته (5 (اید) از صلاح دید من هم نمی باید انحراف (6 (نمود) مجموع (6a برادران ودرویشان وموافقان آن دودمان گفتند که صلاح آنست که آن حضرت اشارت فرمایند وآنچه برضمیر منیر (7 (متطبع) گردد یقین که (7a (باسید أَیّد مشورت خواهند (8 (نمود) وآنچه بر (9 (ضمایر) منیرهٔ ایشان روشن گردد کسی را چه حد آن باشد که درآن چون وچرا گوید فرمودند که چون جلالیان در ساری باستقلال نشسته (10 (باما در) مقام خلاف وجدال وقتال (2a (اند) وموافقت فیمابین (10a بوْن بعید است یقین که بدفع ایشان قیام باید نمود تا از تقدیر قادر بر کمال چه صورت بظهور پیوندد اگر توفیق همعنان گردد (11 (وبجواب) جلالیان کار (12 (بمراد) احبّای (13 (این)

---

1) التحیات والسّلام 2) العلی 2a) om. 2b) M. add. بوده 3) add. آیه 4) بر زبان
5) راند 6) M. اند 6a) M. add. نمودند 7) از 7a) om. مطیع 8) با 9) فرمود ضمیر
10) تا در 10a) بودن 11) ?بخوناب 12) بر مراد 13) M. دین و

دولت باشد البته جهت ریاست (1 بساری یکی از برادران را تعین باید نمود پس اولی آنست که چون مرا برادران وپدر بزرگوار لایق منصب مهتری دانسته اند بارادت من ممالك را رئیس وبهتر برادر ارشد سید رضی الدین باشد وسایر براهران را فراخور هر یکی در آمل (2 نصیبی تعین رود تا در خدمت وملازمت (3 باشند وچون بعنایت الله قصهٔ ساری وفتح آن میسّر گردد آن مملکت ازآن من بود وچند نفر برادر دیگر که اکنون حق تعالی از فضل خود کرامت فرموده است درآن ولایت نصیبی جهت هر یکی تعین رود واگر حاشا قلم تقدیر (4 (بنوعی) دیگر رفته باشد ومن عند الله فرصت ونصرت جلالیان را باشد یقین که باوجود آنچنان مخالفان ضبط مملکت آمل نیز میسّر نخواهد بود (5 چون این سخن را بسمع اشرف اقدس (6 (سید رفیع مقدار عرضه کردند) اشارت کرد که هم چنین که سید کمال الدین صلاح دانسته اند بغایت مناسب (7 (است) وروز مبارك اختیار نموده در سنه ثلث وستین وسبعمایه ریاست آمل را بسید (8 (هدا وورع) سید رضی الدین تفویض فرمودند وبزرگان آمل ودرویشان وارباب واهالی نثارها کردند وتهنیه گفتند وجهت سید فخر الدین حصهٔ پسندیده تعین نمودند وهمچنین جهت دو (9 فرزند دیگر حصه ونصیبی مقرر فرموده تسلیم نمودند وبتخت سلطنت وکامرانی سید رضی الدین بنشست ودر خدمت واطاعت برادر بزرگ خود سید کمال الدین شرایط رضا

---

1) add. ساری را 2) M. مملکة 3) add. نصبی 4) او 5) add. بنوع 6) add. و 7) رسانیدند om. 8) اورع 9) add. نفر

جوئی وفرمان برداری بتقدیم (1 (میرسانیدند) وبدعا وثنا قیام مینمودند وحضرت سید قناعت شعاری زهادت آثاری سید عبد الله بمسکن مالوف خود برضای الهی وطاعت سبحانی مشغول گشت •

گفتار در ذکر محاربهٔ سادات کرّة اول باجلالیان وانهزام ایشان

چون کیا فخر الدین جلال که در ساری حاکم وکیا وشتاسف که در قلعهٔ (1a توجی نشسته حکومت بعضی از مواضع ساری (2 (بتحت) تصرف او بود این سخن بشنیدند که حضرت سید قوام الدین علیه الرّحمة آمل را بفرزند خود سید رضی الدین داده است واورا (3 (بتخت) سلطنت آمل نشانده اند باهم مشورت کردند که این قصه بدین مقدار قرار نخواهد گرفت وهر روز که می آید نظام امور دولت سادات در ترقی است اگر در (4 (وهلهٔ) اوّل بجواب ایشان مشغول میگردیم یقین که چون سادات را استقلال زیاده شود فکر کار ما هم خواهند کرد بنابرآن لشکر ساریرا جمع کرده بابرادران وبنو اعمام خود متوجه آمل بجهت دفع سادات نصرت (5 (آثار) گشتند واز مامطیران که اکنون ببارفروشده (6 (مشهور است) گذشتند وبکنار باول رود لشکرگاه کرده مترصد فرصت ونصرت شدند چون (7 این خبر بسادات رسانیدند حضرت سید (8 ایّد بافرزندان وموافقان خود گفت که اکنون محل کار است وجلالیان خذلان (9 (شعار) بی آنکه مارا بدیشان مضرتی رسیده باشد (10 (بادی) فتنه گشته در مقام جدال وقتال قیام نموده اند هر آینه بدفع

1) M. میرسانید (1a sic al.; MM. تجی (2 در تحت (3 در تخت (4 وحله (5 آیات (6
M. رفتند و (7 add. این (8 add. اید (9 M. کار (10 M. بادل

آنها قیام نمودن لازم وواجب شد (1 (درویشان) وجماعت موافقان سر ارادت
ودعا گویی بر زمین نهادند وزبان بثنا ودعا برکشادند وگفتند که سر
وجان ومال فدای حضرت (2 واین خانوادهٔ بااقبال است وقدم اخلاص بدفع
آن جماعت متمرده در جادهٔ اختصاص نهاده جمع گشتند وباغلغله (2a وتکبیر
وصلوات چنانچه دأب اهل ایمان است در رکاب همایون سادات (3 متوجه
گشتند وسید رفیع مقدار نیز بحسب وعده که بافرزندان کرده بود همچنین
بی سلاح بر اسپ دولت سوار گشته بافرزندان اتفاق نمود ویکنار باول
زود مصاف دادند وبحکم القدر کاین بید قدرت آلهی سهام تقدیرات
سبحانی را در قبضهٔ (4 (کمان) یفعل الله ما یشآء ویحکم ما یرید استوار
گردانیده بوسایل اهل فقر وصلاح بر اعادی ظلم آیین بی دین می انداخت
وبیک حمله مردانه (4 (عظموت) وجبروت وشوکت کیایان جلال را برهم
شکسته جمعی از جلالیان که دعوی شجاعت ومردانگی مینمودند بقتل (5
(آوردند) وبسیاری از شجاعان ودلیران لشکر ایشان را بخاك تیره انداختند
بیت سران را همه سر جدا شد زتن * پر از خاك ریش وپر از خون کفن *
کفن جوشن وبستر از خار (6 وخاك * تن ناز دیده بشمشیر چاك * (6 ونداى
فاعتبروا یا اولی الابصار بگوش هوش مردم آن دیار میرسید وکیا
فخر الدین جلال (7 (بامعدودی چند) نیز اکثر مجروح شده وپراگنده
گریخته بساری رفت وکیا وشتاسف نیز باچند نفری خراب حال بتوجی
بقلعهٔ خود متحصن (8 (گشته حضرت) سیادت قبابی بافرزندان سعادت (9 (اثار)

---

1) om. 2) add. و 2a) om. و 3) add. بوده 4) عظمت 5) M. آمدند 6) om. و 7) M. بامعدود چند آن 8) وکشت 9) آثاری

ببارفروش ده نزول اجلال فرمود وآن موضع را(1 (بقدوم) مبارك خود مزیّن ومنوّر گردانید وبترویج امور دینی اقامت فرمود وفسقه وفجره وظلمه را آثارش از صفحهٔ ایام محو گردانید (1a وچون سکّان آن دیار از صغار وکبار آثار سعادت دارین در جبههٔ (2 آل هاشم مشاهده وملاحظه می فرمودند جوق جوق وفوج فوج وگروه گروه می آمدند وبیعت میکردند وبعضی (2a (در لباس فقر در می آمدند ودرویش میگشتند وبعضی) در سلوك حملهٔ سلاح (3 (بودند ودر مقام رضا جوئی وفرمان برداری مع سعادت زهد وتقوی که شامل حال ایشان گشته بود قیام مینمودند واین دعا بر زبان میراندند که (2a (بیت) همیشه تا که چن گاه گل رخان را زیب * بود زسنبل سیراب ونرگس مخمور * جمال جاه تو چون لاله باد در نیسان * (4 (دل) حسود تو چون غنچه باد در باحور

گفتار در غدر فرمودن کیا وشتاسف جلال (5 (وبقتل) آوردن (6 (سیدزادهٔ) عظام سید عبد الله (2a (مرحوم) را وچگونگی آن

چون چلاویان نکبت آثار از خطهٔ آمل آنچه بودند متفرق گشتند وازآن مملکت رفتند مضمون آیة (7 اِنْ يَنْصُرْكُمُ اللّٰه فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَاِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ (8 (ذا) الّذى يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِه وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ (9 (الْمُؤمِنُونَ) بر ساکنان (10 (آن خطه) روشن گشت وکیایان جلال نیز بقوت وشوکت وعظمت خود عزه گشته بودند ودر مجالس ومحافل نسبت (11 (باسادات) بالسنهٔ فاحشه فحش میگفتند ومهملات

1) بقدم (1a) om. و 2) add. مبارك (2a) om. 3) بوده و om. 4) M. دلی (5 وقتل (6) sic al. et V. M. خطه آن دیار (10 المتوکلون .M (9 ذی (8 کریمهٔ .add (7 سیدزادهای
11) M. بسادات

میگفتند وندانستند که چون ارادت الله جاری باشد بهذیان گفتن وتصغیر وتحقیر شخصی که مؤیّد من عند الله باشد اقدام نمودن سودی (1 (ندارد) بلکه خسران وزیان آنرا نسبت باخود مشاهده خواهند کرد وشخص مؤیّد را هر لحظه ندای انّی جاعلُكَ للنّاس اماماً بگوش هوش میرسید واز آن مهملات ومزخرفات ایشان من عند الله مأجور می گشت وتعالی شانه را همگی ارادت برآن شده بود که چراغ دودمان آل رسول علیه السّلام که بباد نخوت نمرودیان پژمرده گشته بود بنور عنایت الٰهی افروخته (2 وروشن گردد واز مضمون آیة ان الله لا یَهْدِی القَوْمَ الفاسقین مخالفان جاهل بودند وندانستند که از شومی فسق وفجور چندین خانوادهٔ عظام خراب شده است وبه برکت زهد وتقوی وعفت وصلاحیت چندین هزار چراغ مرده افروخته گشت (3 وجدّ وجهد غیر برا در ان مدخلی نیست غرض که خیال محال اندیشیده شخصی را که از هواخواهان ودوست دارن خود میدانست کیا وشتاسف جلال طلبیده وباچند نفر دیگر که از فدائیان چلاوی بودند واز آمل گریخته نزد ایشان اقامت داشتند طلب نموده چنان مقرر کردند که نزد سید زادهٔ (4 (عابد زاهد) سید عبد الله که بگوشهٔ فقر نشسته بعبادت الٰهی مشغول (5 (بود) بروند که ما دست ارادت بدامن عفت تو زده ایم وفرصت نگاه داشته اورا بقتل آرند وآن شخص را که مهتر آنجماعت مخذول (6 (بوده است) امیر حسن دوله نام بوده (6a (7 (آنها) از بدبختی خود آنچه

1) M. و نداشت 2) add. وروشن 3) add. است 4) عابد زاهد 5) بودند 6) om.
6a) M. add. است 7) M. وآن

1) کیا وشتاسف جلال بدیشان تنبیه کرده بود قبول کردند وغدر وخیانت را آماده گشته نزد سید زاده رفتند وبدر وثاق مبارکش نشسته پیغام فرستادند که 2) ما جاعتی از اهل صلاحیم وبدوستی شما از کیایان جلال برگشته آمده‌ایم وارادت توبه وانابت داریم ودرویش می شویم وچون آستانهٔ آنحضرت ملجای اهل 3) (فقر وطاعتست) ازآن سبب مرتکب تصدیع گشته ایم چون سیادت مآبی را اعلام کردند سید همچنان میان کشاده ودراعهٔ تقوی در گردن مبارك انداخته وتسبیح بر دست گرفته بیرون آمد چون ملاعین آنچنان دیدند فرصت 4) غنیمت شمرده سلام 5) (کردند) وارادت دست بوس نمودند سید نیز قدم پیش نهاد تا ایشانرا دریابد امیر حسن دوله چماق بر فرق 6) مبارك سید حواله کرد ودیگران هر یکی ضربتی رسانیدند وسید زادهٔ عظام را شربت فنا چشانیدند واز ساقی کوثر 7) (شربت) شهادت نوش 8) (کرد) وباآبا واجداد مبارك کرامش در مقعد صدق عند ملئك مقتدر جا دادند ومضمون ولَئِنْ قُتِلْتُمْ فی سبیل اللّٰه أَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللّٰه ورَحْمَةٌ خیرٌ مِمّا 8a) تَجْمَعُونَ بحضرت سیادت مآبی شهادت شعاری روشن وهویدا گشت ودرویشان که 9) (باسید زاده) قرب جوار داشتند چون ازین واقعه باخبر گشتند تیغ وتیر وچوب دستی بر داشته درعقب آن جاعت نابکار دوانیدند ودر راه بدیشان رسیده مجموع را بدرك الاسفل رسانیدند وامیر حسن دوله بر اسپی سوار بود چون میخواست که از دره بگذرد درویشی

1) add. کیا 2) add. ما 3) M. فقراست وطاعت 4) M. add. را 5) کرده 6) add. مبارك 7) جلاب 8) فرمودند 8a) MM. یجمعون 9) M. باسید

رسید ودم اسپش را بگرفت وکارد چند برآن اسپ زد وبیند اخت درویشان دیگر رسیدند وآن ملعون را شربت زقوم وحمیم چشانیدند وچوب در زبان آن بدبخت کرده از (1 (دهان) بیرون (2 (آوردند وبآتش کباب کردند (3 (بیت) نعمت دنیا ونعمت خواره بین * اینست نعمت اینست نعمت (3a (خواره‌گان) * وآن ملاعین در دنیا بدین بلا مبتلا (4 (گشتند) ودر آخرت خود پیداست که همنشین فرعونیان خواهند بود خَسِرَ الدُّنیا والآخرةَ ذلك هُوَ الخُسْرانُ المُبین ولَعْنَةُ اللّه علی الظالمین لعنت ایزدی خود حق ظالمانست که ظلم کنند وفرمایند (5 کردن

گفتار در شنیدن سید قوام الدین علیه الرّحمة (6 (والغفران) خبر واقعهٔ هایله را وباسایر فرزندان حاضر شدن ودفن فرمودن سید عبداللّه (7 را

چون خبر این حرکت شنیع بسمع مبارك حضرت سید تأیید شعاری رسید فرمود تا فرزندان جزع وفزع نکنند ودرویشان وموافقان در جامهٔ سوگواری نیایند وبتقدیر الٰهی عزّ شانه راضی گردند وفرمودند که هر چند مرتکب جزع وفزع بیشتر (8 (شوید) عند اللّه اثم آن بیشتر خواهد بود وخصمان ومخالفان را هم زیادتی بهجت ومسرت خواهد گشت وخود سوار شده بافرزندان حاضر گشتند وسید عبد اللّه را بدستور شهداء همچنان باپیراهن خون آلود دفن (9 (فرمود کردند) که حدیث حضرت مصطفوی علیه السّلام برآن جاریست که زمّلوهم بکلومهم

---

1) دهن 2) آورده 3) om. و 3a) خوارکان 4) M. کشته 5) add. کردن 6) om. 7) add. را 8) کردند 9) فرمودند

ودمائهم پیراهن خون (1 (آلوده) گواه باشد برآنکه درجهٔ شهادت یافته است وبختم کلام مجید واستعفا واستغفار خواستن مشغول گشتند وفرزندانرا عزای برادر سعید شهید گفتند (2 (وفرمودند) که او خود باشهدای کربلا همعنان گشته در ناز ونعیم آسوده است وظالمان (3 (ومنافقان) که در حق او ظلم کرده اند بدرك (4 (الاسفل) بنوشیدن حمیم وغسلین مشغولند شما را اکنون کار دیگر وتدبیر دیگر مناسب نیست مگر آنکه بانتقام آن مشغول گردید که والله عزیز ذو انتقام که انتقام در محل محمود است وغیر محل مذموم ومصیبت رسیدگان را وداع کرده بحجرهٔ خود عود فرمود (4a روایت چون از راویان اخبار آنچه استماع افتاد درین نسخه نوشتن لازم است چنان شنیده آمد که چون خبر قتل سید عبد الله مرحوم را بسیادت مآبی رسانیدند هر چند جزع وفزع را منع نموده (5 خود نیز بدستور دیگر روزها که براه میرفت سوار (6 (شاه) متوجه بود اما مصیبت از آن سختر نبود (6a والی ازآن صعبتر بسید نرسیده بود بحزن واندوه تمام میرفت کپنك پوشی در راه بحضرت سید رسید وسلام کرد وگفت سید درین مصیبت وسایر مصایب صبر اولی است که الله تعالی میفرماید که وَاللهُ مَعَ الصَّابِرِین وکسی را که دست دهد که از مضمون این آیت بهره مند شود حیف باشد که چیزی کند که این سعادت ازو فوت (7 (شود) ودیگر می باید فرمود که اگر صبر نمیکنید تدبیر چیست (8 وچه (9 (خواهید) کرد چون سید این سخن ازآن درویش

---

1) M. آلود 2) وفرمود 3) ومافعان 4) اسفل 4a) al. حکایت 5) add. خود 6) M. شد
6a) om. و 7) کردد 8) om. و 9) M. خواهی

(۱ (بشنید) فرمود که مرا بتمامه اطمینان قلبی بحاصل آمد وازآن حزن واندوه فارغ گشته دانستم که آن سخن الهامات الٰهی بود که باسایر اعطاف والطاف سبحانی منضم گشته است

گفتار در مشغول شدن سیادتمآبی سید کمال الدین بانتقام برادر خود

چون از تکفین وتجهیز سید شهید سعید سید عبد الله فارغ گشتند سید کمال الدین بابرادر خود سید رضی الدین گفت که صلاح چنان می‌نماید که شما در آمل متمکن ومستقل بنشینید وبطلب منافقان ومخالفان ودوستداران چلاوی که در اطراف واکناف آمل پنهانند مشغول شوید وبعضی از لشکر آمل را بابرادر ارشد سید فخر الدین همراه گردانیده بفرستید تا من انتقام برادر مرحوم سید عبد الله (۱a از حضرت (۱b (حق) سبحانه وتعالی طلب نموده مشغول گردم سید رضی الدین آیة سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا (۲ (برخوانده) اکثر مردم آمل را بسید فخر الدین سپرده وسایر برادران را نیز همراه گردانیده نزد سید کمال الدین (۳ (فرستاد) وسید نیز درویشان ومتابعان خود را طلب نموده (۴ وجمع کرده روی سعادت بدفع جلالیان نهاد وکیا فخر الدین جلال باتفاق کیا وشتاسف نیز لشکر ساریرا جمع کرده بمقابله ومعارضه بیرون آمد وبسرحد بارفروش ده مصاف دادند از قضای ربانی وقدرت کاملهٔ یزدانی جلّت قدرته باز هزیمت بر جلالیان افتاد وکیا فخر الدین جلال را باچهار نفر فرزند دلبند او در یک ساعت

---

1) M. بشنیدند 1a) M. add. را بتوفیق 1b) om. 2) و برخواندند 3) M. فرستادند

4) add. و

بقتل آوردند وجمعی کثیر از منافقان ومتابعانش بعضی بقتل آمده وبعضی
در قید اسر (1 (واسار) درآمدند ومنکوب ومخذول گشتند بیت همچو لاله
منجمد شد خون شان اندر بدن * همچو اخگر ملتهب شد مغز شان
در استخوان * وکیا وشتاسف فرار نموده بجای استوار فرود آمد وباز در تهیهٔ
(1a یراق (2 لشکر خود بود که هزیمتیان را فراهم آورده حرکت (3 (المذبوحین)
بکند چون سید را از آن حال باخبر (4 (گردانیدند) خود نیز در همان حوالی
که جنگ واقع (5 (شده) بود (6 بنشست وبرادر خود سید فخر الدین را
باجمعی از عساکر (7 (ظفر مآثر) بساری دوانید تا اولاد واتباع کیا فخر
الدین را بدست آورده اموال وخزاین ایشان را ضبط نمایند وبامردم
دانسته وموافق مشورت (8 (فرمود) که اکنون چون سعادت رهنمون گشته
کیا فخر الدین جلال وفرزندان بقتل آمده (9 اند وکیا وشتاسف اینست که باز
در جمع (7 (کردن) لشکرست تدبیر چه باشد ودر بارهٔ دفع او چه گونه باید
(10 (کوشید) از سادات (10a حسنی رکابی سیدی بود (7 (سید) عز الدین نام گفت
اگر اجازت باشد چون (7 (هنوز) کیا وشتاسف را (11 مردم جمع نگشته وتفریقش
(12 (باجتماع) نه (13 (پیوسته است) (14 من باجمعی از مردان کار چون شب
درآید بسروقت او روم ودست بردی بنمایم تا خود فلك از پرده چه آرد
بیرون * فرمودند که خوش باشد وصلاحست ویقین که آنچه موجب شجاعت

1) al. واساری 1a) MM. add. و 2) add. لشکر 3) M. المذبوحی 4) M. المذبوحینی
5) M. کردانید 6) add. کشته 7) om. 8) M. فرموده 9) add. اند 10) اندیشید
10a) M. حسینی 11) hic add. هنوز 12) باجماع 13) M. پیوست 14) add. من

ومرد انگیست از شما سمت ظهور خواهد یافت توکل بحضرت سبحانی کرده وترا بخدا سپرده اجازت داده آمد که والله خیرٌ حافظا چون شب درآمد سید عز الدین (1 (حسنی) رکابی بابیست نفر مرد کاردیده از لشکرگاه بیرون رفت وچون روز شد بحوالی (2 (آن موضع) که کیا وشتاسف ساکن بود رسید همان روز جای لایق پنهان شد واز مردم موافق (3 استفسار نمودند که کیای مشار الیه در خانهٔ شب تکیه میکنند وطویلهٔ اسپان او (4 در برابر (4a خانهٔ او کشیده اند ودر حوالی ونواحی موضع تکیه گاهش پرچین واستواریست اما اندك مردم جمعند وبسیار احتیاط هم نیکنند چون احوال را کما ینبغی معلوم کرد چندان صبر فرمود که (5 (یکپاس) از شب بگذشت خود باموافقان بدان موضع رفت ورخنه درآن پرچین واستواری که کرده بودند پیدا (6 (کرده) درون رفت وفرمود تا بند اسپان طویله را بریدند واسپان آیغر را برهم انداختند چون اسپان شیهه ونعره ولگد کوب بنیاد کردند کیا وشتاسف سراسیمه از خواب نکبت بیدار (7 (گشت) وتصور کرد که لشکر است که برو تاختند وسید رکابی نیز فرمود تا (8 (جماعت) او سورن انداختند (9 کیای مشار الیه از هول وبیم سر وپا برهنه از خانه بیرون دوید وخودرا در جنگل وبیشه که در پهلوی آنخانه بود انداخت وبگریخت وجمعی که آنجا حاضر بودند بحکم فَهَزَمُوهُمْ بِاِذْنِ اللّٰهِ منهزم گشته بگریختند وجان نازنین بدر بردند وسید رکابی بر مصداق اَلَا اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ

---

1) M. حسینی 2) موضعی 3) add. احوال 4) M. hic om. در 4a) M. hic add. در 5) پاسی 6) کرد و 7) شد 8) M. آنجاعت 9) add. و

المفلحون منصور ومظفر گشتة اسباب وتجملات که آنجا بود برداشته وبرآن اسپان که در طویله بودند خود ونوکران سوار (1 (شده) باردوی سیادت قبابی نصرت (2 (مآبی) باز آمد وکیا وشتاسف (3 بهزیمت تمام خود را بقلعهٔ توجی که (4 (اغرق) وبنه وکوچ وعیالش (4a آنجا بودند رفت ومتحصن گشت وآثار فتح ونصرت برصفحهٔ ایام ولیالی واضح وهویدا گشت چون آنچنان حال دست داد سیادت‌مآبی سید عز الدین (5 (حسنی) را در کنار (6 (گرفت ونوازشها نمود وهمشیرهٔ عفیفهٔ خود را تقبل فرمود که از پدر بزرگوار اجازت ستانده بعقد ونکاح آن سید (7 (درآرد) وهمچنان بر عهد وفا نمود وخود بالشکر جرار غیر فرار بپای قلعهٔ توجی رفته بمحاصره اقدام نمود (8 (وچون) از جلالیان (9 (کسانی) که صاحب اعتبار باشد بجز کیا وشتاسف وفرزندان کسی دیگر نمانده بود که وارث ملك (10 (باشد) بابلغ وجوه (11 (در محاصره) اقدام رفت

گفتار در تشریف فرمودن سید هدایت پناه بپای قلعهٔ توجی وفتح آن

چون مردم مازندران را محقق گشت که در کارخانهٔ تُعِزُّ مَنْ تَشَآءُ (12 (خلعت) که بید قدرت سبحانی بافیده وخیاطان قضا وقدر دوخته بودند بقد وقامت اولاد سید آید راست آمده است وجامهٔ اذلال وانکسار را بر ابدان جلال وچلاوی پوشانیده اند ودانستند که این معنی به برکت زهد وتقوی سادات کرام وبشومی فسق (13 فسقه وفجور

---

1) M. گشته 2) شعاری 3) M. add. خود 4) قورق 4a) M. add. در 5) M. حسینی 6) کرفته .om و 7) M. درآورد 8) M. وخود چون 9) M. کیان 10) M. باشند 11) بمحاصره 12) M. خلعتی 13) MM. add. و

وظلم عدوان (1 ومخالفان است مجموع (2 (روی) بآستانهٔ دولت آشیانه (3 (نهاده) گروه (4 (گروه) می آمدند وزمین بوس بتقدیم رسانیده بسعادت دارین فایض میگشتند غرض که چون (5 (مدتی) در محاصرهٔ آن قلعه سید کمال الدین بابرادران اقدام (6 (نمود) وتسخیر آن میسّر نشد (6a بطلب پدر بزرگوار اسلام شعار خود فرستاد والتماس بجد نمود که این فتح (7 (جز بهمت) مبارك آنحضرت نوعی دیگر (7a (میسّر) نیست وتا بسعادت قدم رنجه نمیفرمایند تقدیر موافق تدبیر (4 (ما) نمی افتد چون حضرت سیادت مآبی التماس سید کمال الدین را بشنید پای دولت در رکاب سعادت کرده سوار شد ورو بتسخیر آنقلعه نهادند چون از توجه حضرت سیادت وعرفان (8 (شعاری) خبر بمردم مازندران رسید هرجا که بودند از رعیت واهل صلاح (4 (وسلاح) باعتقاد درست متوجه گشتند وباتکبیر وصلوات به پای قلعه بلشکرگاه حاضر شدند در مدت انداک چندان خلق آنجا حاضر آمدند که جای فرود آمدن نبود وکیا وشتاسف جلالی باهفت نفر پسر بزرگ ودو نفر کوچک وقریب دویست سیصد نفر مردم موافق در قلعه متحصن بود (9 وهمچنان مردانگی نموده قلعه را محافظت میکردند چنانچه تمامی جماعت که آنجا حاضر بودند باعتقاد درست در محاربه ومجادله سعی مینمودند نتوانستند به پیرامون قلعه گردیدن از قضای ربانی جلّت قدرته (4 (پسران) کیا وشتاسف که بر سر برجها آمده تیراندازی میکردند بدفعات

1) add. و 2) M. رو 3) M. نهادند 4) om. 5) M: مدت 6) M. نمودند 6a) MM. add. و
7) همت ? بجز 7a) al. متصور 8) پناهی 9) add. و

هر هفت نفر را تیر برآمده بقتل آمده بودند ویگان یگان را کیا وشتاسف برداشته در خانه می نهاد ومجال دفن وغسل نداشت تا آنکه روزی کیای مذکور بنفس خود (1 (بگرد) قلعه میگردید وکشته ومرده وزخمی شده جمع میفرمود کردن که ناگاه تیری از قضاء بحلق او رسیده (2 او نیز بمرد اورا نیز نوکران برداشته (2a (بهمان) خانه که فرزندان کشته نهاده بودند (3 بردند ونهادند وبقیة السّیف (3a (خود) همچنان جلادت ومردانگی نموده قلعه را نمی سپردند واصحاب قلعه آنچه در (4 (حیات) بودند مجموع مجروح گشته واز تیراندازی ومحاربه عاجز (5 (شده) دست از حرب باز داشتند ودربان قلعه را جمال الدین کالی نام بود بنفسه بدر قلعه استاده نمیگذاشت که کسی (6 به پیرامون (7 دروازه بگردد (7a وشخصی دیگر درآنجا بود که علی گرماورودی نام داشت خود را از سر (8 باروی قلعه به شیب انداخت وبلشکر گاه درآمد وگفت که کیا وشتاسف وفرزندان بزرگ واصحاب قلعه اکثر بقتل آمدند وآنها که زنده اند مجموع مجروحند وهمین جمال الدین کالی است که دربان قلعه است که محافظت دروازه میکند ودر نمیکشاید چون از تقریر علی گرماورودی معلوم کردند که قصه (9 (چنین است) فی الحال (10 (فرمودند) تا اطراف وجوانب قلعه را (11 (آتش در زدند وبدروازه تاختند (12 (ودر) را بدهره واره پاره پاره کردند ودرون رفتند جمال الدین کالی همچنان بمحاربه مشغول میبود چندان که اورا نیز بقتل آوردند ودر آتش

---

1) کرد 2) M. add. و 2a) M. بر همان 3) add. و بردند 3a) om. 4) M. حیوة 5) M. گشته 6) add. به 7) M. add. آن 7a) om. و 8) add. باروی 9) چیست 10) فرمود 11) M. ودروازه 12) M. در V. om. بآتش M.

انداختند وعساکر نصرت(1 (آئین) بقلعه (2 (درون) رفتند وحضرت سید کمال الدین(2a (در) درون قلعه اقدام فرمودند چون منکوحهٔ کیا وشتاسف که همشیرهٔ ملك فخر الدوله حسن بود چنان دید چادر در سر کشیده بادو نفر پسران (3 (خرد ودختر (4 (بهمان) خانه که شوهر وفرزندان بزرگ (5 کشته نهاده (6 (بودند) رفت وبنشست چون سید (7 (در آن) خانه قدم نهاد عورت (8 (برخاست) وسلام کرد وبنشست وگفت (2a (ای سید) استیصال چلاوی بجهت آن بود که مباشر امری شده (9 (بودند) که نه حد ایشان بوده است وترا حق تعالی بسبب آن توفیق کرامت فرمود تا بدست مبارك شما جواب آن بدبختان (10 (بکنید) آنچه شد بتقدیر الٰهی بود(10a وآنچه باجلالیان رفته است بسبب خون ناحق برادر شما بوده است وفسق وفجوری که ورد خود ساخته بودند چون تقدیر چنین (11 بود همچنان شد ومن از آن روز که قتل سید زاده کردند وخبر به کیا وشتاسف رسانیدند وایشان نشاط (12 (وشادی) مینمودند من میدانستم که با ایشان اینچنین رفته است (12a خواهد رفت بعضی کرباس از وجه حلال جمع کرده در فلان بخچه بسته نهاده است (13 چون از خانه وادهٔ کرم ومرد (14 (سیدید) توقع که اشارت فرمائید (15 (که کشتگان) که درین خانه اند باین کرباس دفن کنند ونگذارند که بااین ضعیفه ودخترک وسایر ضعفا بی حرمتی واقع شود حضرت سید فرمودند

---

1) M. درون (7 بود (6 او (5 add. در همان.M (4 خود ودو (3 .om (2a در (2 مآثر
وشاد کامی (12 رفته (11 و .add (10a om. بکنند (10 بود (9 برخواست (8 M. آن
12a) M. add. و 13) add. و 14) M. سیدی (15 تا کشتگانی

که خوش باشد هرچه ارادت آن خاتونست همچنان میسّر است ونیز هرچه (1 از نقد وجنس که تعلق بخاصهٔ شما دارد مستخلص گردانید تا آنرا نیز جهت شما ضبط (2 (رود) وفرمودند تا کیا وشتاسف را بافرزندان (3 (بهمان) کفن بر موجب شریعت (4 مصطفوی علیه الصّلوة (5 دفن کردند وآن عورت معظمه که از خانه وادهٔ آل باوند بود (5a ودخترش ودو نفر پسر کوچک وکنیزکان ایشان ونقد وجنس که خاصهٔ ایشان بود بحرمت تمام از قلعه بیرون بردند وبخانهٔ کدخدای امینی معتبر بازداشتند وسایر اسباب ورخوت وتعلقات قلعه (6 را ضبط (7 (فرمودند) وکشتگانی که در قلعه افتاده بودند بنفس مبارك خود مجموع را دیدند واز هر یکی پرسیدند که از کدام قبیله وعشیره اند ومجموع را دفن کردند وعلی گرماورودی معرف آنها می بود تا چون بجمال الدین کالی دربان رسیدند دیدند کشته وسوخته بهمان در دروازه افتاده بود سید پرسید که این چه کس است که تا (8 (حال) دفن نکرده اند گرماورودی بوجه تصغیر گفت که این جمال الدین کالیک بدبخت است که دربان بود وتا نمرد ونسوخت در باز نکرد سید تبسم کرد وفرمود که این بُهر حالی سوته کالی به بوکه زنده گرماورود وآن کالی را از دیگران بیشتر حرمت (9 (داشت ودفن کردند) وفرمودند که طریقهٔ مردی وحلال نمکی همین (10 (تواند) بود وبعد از آن امر فرمودند تا قلعه را بشکافتند وبازمین هموار (11 (کردند) ومدتی هم چنین

1) M. add. خواهد 2) M. نمایند 3) M. باهمان 4) M. add. عزای 5) add. والتحیة 5a) om. و 6) add. را 7) فرمود 8) حالیا 9) M. کرد ودفن کردن 10) M. توان 11) M. سازند

خراب بود باز نوبتی دیگر آبادان کردند وتا واقعهٔ ماهانه سر بجای خود آبادان بوده است وبعد ازآن خراب کردند ودر عهد ایالت(1 وسلطنت سید علی بن سید کمال الدین(2 (مرحومین) بنیاد عمارت کرده بودند اما تمام نکرده بودند واکنون همچنان خرابست

گفتار در تشریف بردن سیادتمآبی بساری وآنجا بمقر سلطنت وایالت متمکن گشتن وبنیاد خندق وباروی قلعهٔ ساری نهادن وچگونگی آن چون بتوفیق الله تعالی آنچنان فتح عظیم دست داد(2a از جلالیان باندك زمان بسبب ظلم وفسق آن جماعت بتقدیر عزیز حکیم آثار نماند واز تخم جلال ازرق که هم از(3 (بنی) اعمام کیایان مشار الیه بود ودر بارفروشده جای داشت واز جانب دیوان مرسوم(4 (خورد) وده دار بود ودر بارفروشده اکنون پشتهٔ ایست که آنرا ازرق دون میخوانند آن محل عمارت وخانهٔ او(5 (بوده) است وازو فرزند وفرزندزادها متعدد بودند(5a بقیة السّیف که در آن محاربات ماندند(5b گریخته بگیلان درآمدند واکنون نبیره های ایشان در گیلان ورودبار هستند وبسایهٔ عاطفت سادات گیلان مقرر وموظف اند وآنچه در فیروزکوه وهزارجریب میباشند هم از(6 (نبیرهای) کیا فخر الدین جلال وکیا وشتاسف که ذو الملك بودند نبیره ونبیره زادهای جلال ازرق اند وآن دو پسر کودک(7 کیا وشتاسف در صغر سن وفات رسید(5 (یا رسانیدند)

1) add. و 2) M. مرحومی 2a) MM. add. و 3) بنو 4) M. خورده 5) om. 5a) M. add. و
5b) MM. add. و 6) M. نبیره 7) add. کیا وشتاسف

والعلم عند الله اما دختر کیا وشتاسف را حضرت سید کمال الدین بعقد ونکاح خود (1 (درآورد) ووالدهٔ پدر مرحوم این حقیر همان عورت است بیت هست چون مار گرزه دولت دهر * نرم ورنگین واندرون پر زهر * در غرورش توانگر ودرویش * راست همچون خیال کج اندیش * هست مهر زمانه پرکینه * زهر دارد میان لوزینه * چون خاطر مبارك از جانب جلالیان آسوده گشت باجازت واشارت پدر بزرگوار خود سید کمال الدین متوجه ساری گشت وساری را هم چنانکه در قبل ذکر رفت جهة ساریه ساخته بودند اما فیمابین دو سه نوبت خراب گشته (1a (بود) چون نوبت (2 (ریاست) وسلطنت (3 (بجلال) رسید اندك عمارت ساخته بودند اکثر شهر قدیم خراب بود چنانکه در پای منار کهنه که والحالة هذه بعضی از آن باقیست در آن حین مردم (4 (مسنّ) بودند که میگفتند که ما اینجا بیشه وجنگل دیدیم که شکار میکردند وگوزن وخوك میکشتند چون سید را حق تعالی نصرت وفرصت کرامت فرمود (4a بتعمیر آن مقام مبارك مشغول گشت وآمل وساری چار انداخت ومردم بسیار جمع (5 (گشتند) وبنیاد خندق فرمود (6 (کردن) وخندق عظیم در طول وعرض وعمق در زمان اندك حفر کردند وبر سر آن از خشت پخته وساروج وگل برجها ودیوارها ساختند (7 (ودرون) قلعه کوشك وخانه وعمارت عالیه بنیاد نهادند وحمام وسایر عمارات ضروریه (8 (فرمود ساختند) وچاههای آب (9 (فرمود) تا حفر کردند وبیرون قلعه بنیاد شهر

1) M. درآورده (1a) om. 2) M. بریاست (3) M. جلال (4) من (4a) MM. add. و (5) شدند
6) M. کنند (7) M. ودر آن (8) ساختن فرمودند (9) فرمودند

وبازار وحمام ومسجد طرح انداختند وسرکاری هر موضع را بیکی از امرا وارکان دولت وبرادران خود سپردند ودر سنه (1 (تسع وستین) وسبعمایه ابتدای این عمارت بود ودر سنه سبع (1a (وسبعین) وسبعمایه باتمام پیوست وحضرت سید در عدل وانصاف بترویج امور شرعیه بولایت مازندران عموماً ودر ساری وولایتش خصوصاً مردم دین دار واهل صلاح برگماشتند وآثار ظلم وعدوان وفسق وفجور را از صفحهٔ ایام ولیالی روزگار محو کردند وباستقلال بسلطنت وحکومت بتوفیق الله تعالی مشغول گشتند

گفتار در توجه سادات گیلان بمازندران وچگونگی (2 (احوالات آن علی طریق) الاجمال

در (3 (سنه) ثلاث وسبعین وسبعمایه (3a از سادات ملاط سید بزرگ مقدار سید امیر کیا (4 در ملاط وگیلان بنیاد خروج کرده بود (5 (ومدتی) درآن دیار بحکم ضرورت در شکور وکلارستاق از سبب تغلب امیران که حاکم (6 گیلان بودند تردد (7 (مینمود) وچون سید مذکور در ناحیهٔ کلاره دشت دعوت حق را لبیک اجابت فرمود (8 فرزندان عظام او که از همه بزرگتر سید علی کیا بود بااخوان بجانب مازندران توجه نمود ودر سنهٔ مذکوره ولایت آمل را بنور هدایت وامامت منور ساخت وبشرف ملاقات سید أیّد سید قوام الدین مشرف گشت واز جانبین در امور دین ودنیا از هم استفاده می نمودند گویا دو آفتاب بودند که یکی از جانب مشرق ودیگری از جانب مغرب طالع

---

1) M. تسعین; ستین ex Ch. v. praef. 1a) M. وتسعین 2) احوال بطریق 3) om. 3a) از in MM. deest. 4) M. add. که 5) M. ومدت 6) add. کیلان 7) M. می نمودند 8) MM. add. و; cf. praef.

وروشن (1 (گشت) وممالك طبرستان از پرتو شعاع ایشان منور وروشن (2 (گردید) وغمام ظلام کفر وفسق وظلم وعدوان را اشعهٔ پرتو آن شعاع بحرارت توفیق الٰهی عزّ شانه محترق گردانیده جهان از نور عدل وانصاف (2a وزهد وتقوی روشن ومزیّن گشته بود (3 ذَلِكَ فَضْلُ اللهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَآءُ سید أَيّد سید قوام الدین بافرزندان خود گفت که (3a (واقعا) از جملهٔ توفیقات الٰهی که نسبت بااین (3b حقیران سمت ظهور یافت یکی اینست که در صحبت این چنین سید عادل عالم متورع زاهد که مظهر الطاف بی دریغ الٰهی ست مشرف ومفتخر گشته ایم باید که مقدم شریف آنحضرت را مغتنم دانسته در جمیع ابواب آنچه موجب خدمت ولوازم مرحمت است بتقدیم رسانیده از هیچ چیز (4 (ودر هیچ باب تقصیر وتهاون ننمائید وشب وروز پیوسته درمقام رضاجوئی وثنا گوئی مشغول باشید واز صلاح دید ایشان من جمیع الوجوه تخلف نورزید که وجود اشرف اقدس حضرت امامت پناهی مظهر جمال وجلال الٰهی عزّ شانه است فرزندان (5 (گفتند) که منت بر جان گرفته آنچه از دست بر آید ودر رضاجوئی وفرمان برداری تقصیر (5a وتهاون نخواهد رفت واین معنی را موجب اجر جزیل دین ودنیا شمرده مباهات ومفاخرت بدان نموده (6 (می آید) غرض که چون یک سال وشش ماه بگذاشت حضرت سید امامت پناهی را داعیه بر آن مصروف (7 (شد) که بجانب تنکابن که درآن بقعه حاکم (8 (سیدی) بود سید رکابزن کیا نام وآن

---

1) M. کشتند 2) M. گشت 2a) MM. om. و 3) M. add. و 3a) om. 3b) M حقیران ان del. 4) add. و 5) M. فرمودند 5a) V. add. نمایند quod in M. del. 6) M. می آیند 7) M. داشت 8) سید

سید (1 (حسینی) بوده است تشریف فرمایند که قرب جوار بولایت ران کوه که مسکن (1a وموطن مالوف ایشان بود داشته (2 (است) برحسب ارادت بر انصراف رخصت فرمودند چون بعد از مدت (2a که در آن مقام توطن فرمودند آنچه مطلوب ومقصود بود بحصول پیوست در سنه (3 (ست) وسبعین وسبعمایه باز معاودت فرمودند وبعزّ ملاقات سید قوام الدین رسیدند وهم چنین سادات مازندران در باب رضاجوئی وخدمت مساعی (4 (جمیله) بتقدیم می رسانیدند تا چون از مکمن غیب بر موجب اِذَا أَرَادَ اللّٰه شَيْئًا (5 (هَيَّأَ اسبابه) حکومت وسلطنت ایشان که در عالم غیب مهیأ (6 گشته بود بعالم بروز وظهور آمد وتاریخ خروج ایشان علی حده در جلد دیگر مسطور است

حکایت فتح بلاد کوهستان مازندران وتسخیر قلاع آن دیار بتخصیص فتح قلعهٔ فیروزکوه

وچون ولایت دشت مازندران بعون عنایت ملك المنان بتصرف (2 (سادات) هدایت قباب درآمد (7 (نظم) آرام یافت در حرم امن وحش وطیر * آسوده گشت در کنف عدل انس وجان * گردون (8 (فروگشاده) (8a (کمند) از میان (9 تیغ * وایام برکشوده زه از گردن کمان * ملکی چنین مسخر وحکمی چنان مطاع * دیر است تا نداد (10 (فلك از کسی) نشان * الغرض که چون غبار کدورت وظلم واجحاف وفسق وعصیان برادران زمان از روی روزگار بآب (11 (زلال) عدل وانصاف از زهد وطاعات شسته گردانیدند وارباب

---

1) M. حسنی 1a) MM. ومتوطن 2) om. 2a) که in MM. deest. 3) M. سته 4) M. جمله
5) M. اسباب 6) add. کشته 7) M. بیت 8) فرو کشاد 8a) sic al. et V; M. مکمن? 9)
add. و 10) کسی را فلك 11) ضلال

واهالی آن دیار را باقطاعات وموهبات مستمال ساختند (1 خاطر مایل بتسخیر کوه پایها گشت وهمچنانکه قبل ازین ذکر رفت قلعهٔ فیروزکوه بتصرف کیا جلال متمیر بود وکیا اسکندر سیاوش سخت کمان در سواد کوه داروغه بود وگفت وشنیدش نزد کیا جلال متمیر بوده است ومردم کوهستان را نیز روی ارادت بجانب اهل البیت بود وبعضی لباس فقر قبول کرده درویش گشته بودند ودیگرانرا دلالت بزهد وتقوی ومحبت آل رسول میکردند وسید کمال الدین لشکر مازندرانرا جمع کرده بابرادران ودرویشان توفیق شعار بعد از آنکه بدرگاه بیچون وچگونه بخضوع وخشوع تمام طلب توفیق واستعانت نموده نزد پدر بزرگ مقدار خود رفته التماس همت نمود (1a وسر خدمت ودعاگوئی بدان مقام علی بر زمین نهاد وسوار گشت وبجانب لپور نهضت اقبال فرمود وآن بقعه بر دامن کوه سواد کوه است ومردم آن ولایت را تابستان ییلاق در سواد کوه میباشد (1b (وچراخور) چهارپایان ایشان (2 (درآن) مقام ودیارست ومردم سواد کوه را نیز قشلاق ومرتع گاو وگوسفند درآن مقام است ومجموع اهالی آن مقام مردم پیاده رو وکمان دار وبشجاعت موصوف اند وکیایان بیستون که از مشاهیر ولایت ساری اند آنجا می باشند واملاك واراضی آن عزیزان در کوه سواد کوه ودشت لپور است ایشانرا تسلی داده باقطاعات مستمال گردانیدند چون ایشان در ربقهٔ اطاعت وفرمان (3 (برداری) درآمدند وبسعادت دو جهانی واصل گشتند بالضرورت مردم سواد کوه مطیع گشته رجوع (4 (بآستانهٔ دولت

باستان (4 بری .M (3 را چراخور (2 درآن و (1b نموده .MM (1a و .MM. add (1

دولت نشان

آشیانه) (1 نمودند وآنچه وظایف یکجهتی ودولتخواهی بود بتقدیم میرسانیدند حضرات سادات (2 (بسوادکوه) نزول (3 (اجلال) فرمودند ومردم آندیار را بانعامات اوفر مستمال ساختند ودختر حضرت کیا حسین کیا بیستونرا که مهتر (4 (جماعت) بیستونیان بود بعقد شرعی در حبالهٔ زوجیهٔ سید کمال الدین درآوردند وکلیدهای قلاع که در (5 (آنجا) بود بغیر از قلعهٔ فیروزکوه مجموع را (6 (آوردند وسپردند وسکّان قلعه را بسر ومال امان دادند واموال وذخایری که از ایام دولت آل باوند تا حکومت چلاویان درآن موضع جمع بود مجموع را ضبط نمودند وقلاع را (7 (کوتوالان) امین (8 (معین ساختند) وکیا اسکندر سیاوش سخت کمان نیز هرچند بسن (9 (شیخی) رسیده بود اما پیر روزگار دیده بود او نیز (10 (آمد وبعز بساط بوسی مشرف (11 (گشت) اورا هم عنایت فرموده باکوچ وعیال بساری فرستادند وآنجا جای لایق تعیین فرمودند چون (12 (فصل) خزان رسیده بود وهوا رو بخنکی (13 (نهاد) محاصرهٔ قلعهٔ فیروزکوه متعذر بود معاودت فرمودند واز مخصوصان یکی را نزد کیا جلال (14 متمیر فرستادند که اگر در ربقهٔ اطاعت ما (15 درآئی آنچه موجب عنایت است تقصیر نخواهد بود والّا چون بهار درآید تسخیر قلعهٔ فیروز کوه اقدام خواهد رفت وچون تعالی شانه نظر عنایت (16 شامل حال بندگان گردانیده است امید که فتح آن قلعه نیز بلا تعب میسّر گردد وچون فرستاده پیغام رسانید کیا جلال جواب داد که اکنون چون بسعادت

1) نموده om. و 2) در سوادکوه 3) om. 4) om. 5) آن دیار 6) آورده om. و 7) کوتوال 8) M. تعیین کردند 9) sic al; V. صغر quod in M. del. 10) M. آمد 11) کشته 12) om. 13) M. نهاده 14) hic متمیز; sic et Ch. 15) وری 16) M. add. را

معاودت فرمودند وفصل خزانست تا فصل بهار 1) (بشود) ورایات نصرت آیات بدینمقام تشریف ارزانی 2) (فرمایند) هرچه اشارت باشد همچنان بتقدیم رسانیده می آید ویقین که هرجا که عنایت الّهی رفیق وقرین گردد 3) سعی وکوشش بندگان ضعیف مقدار بجای نخواهد رسید وقاصد را خدمت کرده روانه ساخت چون فصل بهار درآمد وطرف کوهستان از برف ویخ مفتوح گشت باز حضرت سید کمال الدین از ساری بالشکر گران 4) (روان گشت ومتوجه فیروزکوه شد وسید رضی الدین 4a) (نیز) بابرادران 4a) (ولشکر آمل) بمتابعت 4b) روان گشتند وروزی چند درآن کوه پایها جهت ضبط ونسق ودفع بعضی از متمردان وفضولان مشغول شدند 5) چون آفتاب به برج جوزا نقل نمود به پای قلعهٔ فیروزکوه تشریف فرمودند وبنیاد محاصره کردند بحدی که مور را مجال دانه بردن نبود وولایت فیروز کوه را بتحت تصرف درآورده ومردم آن بقاع را بانواع احسان ومکرمت مستمال ساخته 5a) آثار عدل وانصاف بظهور رسانیدند وچندانکه باکیا جلال نصایح ومواعظ می گفتند قبول نمیکرد ومهلت میخواست وعذرها میگفت اما هر روز از قلعه خوان فرمان وپیش‌کشها بیرون 6) (می) فرستاد ووعدها می داد چون باز فصل خزان درآمد وهوا خنک 7) (شد) وبودن چنان لشکر گران درآن موضع تعذر داشت 8) (جمعی را بالشکر زمستانی) وعلوفه وعلیق 9) جهت محاصره تعیین فرموده معاودت فرمودند وهرکسی بمقر سلطنت

---

1) شود 2) M. فرمایند 3) add. و 4) om. و روان کشت 4a) om. 4b) hic لشکر آمل
5) add. و 5a) MM. add. و 6) om. 7) کشت 8) اسباب زمستان 9) MM. add. که

خود متمکن گشتند وعدل وداد گستری را (1 اشعار ودثار خود ساخته باملوك رستمدار بنیاد دوستی ویک جهتی کردند ورسل (2 (ورسایل) (3 (روانه) ساختند وتحفه وهدایا بحکم تهادّوا وتحابوا از جانبین فرستادند وعهد ومیثاق (4 (کردند) که از طرفین بادوست دوست وبادشمن دشمن (5 (باشند) وجهت تسخیر قلعهٔ فیروزکوه مدد ومعاونت نمایند

گفتار در توجه سادات نوبت سیم بطرف کوهستان مازندران وفتح قلعهٔ فیروزکوه

باز چون فصل بهار درآمد وهوا گرم شد سید کمال الدین نزد سید رضی الدین فرستاد که خاطر مایل فیروزکوه ست وتا فتح آن قلعه نشود (6 بلاد جبال را حکم کردن چنانکه بسعادت مطّلع اند متعذراست مکرمت نموده قدم رنجه فرمایند تا باتفاق بزمین بوس پدر مستسعد (7 (گردیم) واگر توانیم اورا نیز این نوبت همراه خود ببریم که تا قدم مبارك از آنجا نرسد عجب که آن فتح میسّر گردد سید رضی الدین نیز همچنان قبول نمود وبرادران نیز باتفاق بخدمت پدر رفتند وزمین دولت آشیان (8 (را) بلب ادب بوسه دادند والتماس نمودند که چون سعادت دوجهانی در ضمن خدمت آنحضرت مندرج است وفتح قلعهٔ فیروزکوه نشده است وعجب (9 اگر بی یمن همت شما (10 وبی آنکه قدم مبارك رنجه فرمایند آن فتح میسّر گردد (11 مأمول وملتمس آنکه عنایت فرموده تشریف ارزانی فرمایند تا ما بندگان در خدمت بوده به

---

1) add. اشعار و 2) M. وسایل 3) M. روان 4) M. کردید 5) M. باشم 6) add. بر 7) M. کردم 8) M. اورا 9) M. add. که, del. اکر 10) add. و 11) MM. add. و

پای قلعه رویم وفتح آن قلعه بعون الله نمائیم چون سید از فرزندان استماع التماس (1 (نمود فرمود) که مرا درین مدت از صحبت حضرت سیادت مآبی سید علی گیلانی چندین فواید رسیده است که بهمه ملك جهان برابر است وحیف باشد که مرا از صحبت آن سید عالی تبار محروم گردانید بگذارید که بحضور خود (2 (باشند) (3 من نیز صورت التماس شما را باحضرت سیادتمآبی مشورت نمایم اگر ایشان نیز صلاح دانسته باشند خوش باشد همچنان موافقت رود سید أیّد باحضرت سید علی کیا مشورت کرد که التماس فرزندان چنین است (4 (درین) باب صلاح چیست سید فرمود که تحقیق عنایت الٓهی وموهبت حضرت سبحانی در حق آن شامل است وآنچه بافرزندان شما رسیده (4a (است) (5 (ببرکت) آنحضرت است اگر بحکم (6 (وما الانعام الّا بالاتمام) ملتمس ایشان را مبذول داشته قدم رنجه (7 (فرمائید) بغایت مناسب تواند بود سید فرمود که چون صلاح چنین است مأمول آنکه شما هم کرم فرموده بقدم مبارك مارا ممنون (8 (گردانید تا) از صحبت مبارك شما در سفر وحضر بانصیب گشته (8a بسعادت دو جهانی مستسعد گردیم سید علی کیا نیز قبول (9 (نمود) بعد از آن حضرت سید هدایت پناهی نزد فرزندان مژده (10 (فرستاد) که سید علی کیا آمدن این حقیر را صلاح دانسته (11 (اند وخود هم قدم رنجه میفرمایند اما باید که جهت ایشان وبرادران (12 (وتابعان) ایشان آنچه باید اسپ واسلحه وجبه وجوشن وسایر

1) M. نموده فرموده (2 M. باشم (3 M. add. و (4 M. در آن (4a om. (5 M. وبرکت (6
ومالا (7 فرمایند و (8 M. کردانیدی; pro تا: V. کردانند و (8a M. add. و (9 فرمود
(10 فرستاده (11 om. و (12 اند ونایبان

ما یحتاج از مأکول وملبوس وخرجی راه باتفاق برادران تعیین(1 (بکنید)
بر وجهی که لایق باشد ایشان گفتند بجان منت پذیر میگردیم وآنچه
مقدور باشد درآن باب سعی خواهیم نمود وآنچه در بایست(2 (بود) از هر
نوع یراق کرده جهت سید فرستادند وچنان استماع افتاد که حضرت سید
علی کیا (3 (باسید) قوام الدین گفت که چون متوجه چنین (4 (امرید) هم
صلاح چنانست که شما هم سلاح قبول کنید (5 (که) این امر مشروع است
وحضرت خاتم النبیین علیه افضل الصّلوات در معارك جبه پوشیده(6 وسلاح
برداشته است وحضرت خیر الأولیاء علی المرتضی علیه السّلام را خود ورد
همین بود وضبط ونسق دین ودنیا بی شمشیر میسّر نمی شود واز نبی صادق
علیه السّلام مروی است که الخیر فی السّیف والخیر بالسّیف والخیر مع السّیف
وچون آنحضرت سلاح به بندد یقین که درویشان هم خواهند سلاح (7 (بستن)
واگر نبندند یقین که هر چند رخصت برآن شده است اما بعضی از ایشان
باشند که (8 (بهٔ تتبّع) شما سلاح نه بندند(9 (یقین که) چون مبنای (10 کار این
دولت بدرویشانست وحکومت وسلطنت بی آنکه تیر وشمشیر در میان
باشد میسّر نیست پس اولی آنست که شما هم سلاح بردارید سید أیّد
بنابر سخن سید علی کیا درآن یورش شمشیر ساده در میان (11 (بست
وبافرزندان روان شد اما چون سادات نزد ملوك رستمدار بطلب مدد
فرستادند (12 (مدد) ندادند (13 وتباعد جستند وخلاف عهد کردند غرض

---

1) بکنند M. 2) باشد 3) باحضرت سید 4) امر شدید 5) om. 6) add. است 7) و
8) بستند M. 9) بی 10) و super کار: لا 11) بسته 12) om. و 13) add. و

که چون لشکر مازندران جمع گشتند ومردم گوشه نشین وتارك بشنیدند
که حضرت سید قوام الدین شمشیر (1 (بر) میان بسته است وسوار شده
متوجه است هرجا ذکوری بود بطوع ورغبت با آنچه داشتند برداشتند ومتوجه
شدند چون بپای قلعهٔ فیروزکوه رسیدند بآواز تکبیر وصلوات ساکنان
عرش برین دست ارادت بدعا برداشتند (1a وبجهت استدامت اقبال وجاه آل
رسول دعا خواندند وآمین گفتند اصحاب قلعه چون آن (2 همه شوکت ومکنت
وعظمت (2a (لشکر) (3 (جرار) ملاحظه نمودند دانستند که این نوبت مثل نوبت
دیگر نیست. بیت داند آنکس که او خردمند است * که از آن بانگ تا
بدین چند است * چون لشکر فرود آمدند حضرت سید امامت قباب
بااخوان ونایبان خود بجای که مناسب میدانستند علی حده فرود آمدند
اصحاب قلعه دانستند که آنجماعت (4 (مازندرانی نیستند) آواز برآوردند
وپرسیدند که آنجماعت که از اجتماع ایشان پرتو آفتاب سعادت بر افق عالم
تابان است کیستند گفتند که (5 (اینها) سید گیلانی است که بمدد سادات
مازندران آمده (6 (است) بیت گر بچشم گرم از عالم بالا نگرد * چرخ
بیرون شود از ورطهٔ سرگردانی * واو سید امامت شعار مکرمت آثار است
که سادات مازندران را پشت واستظهار به برکت ایشان قوی گشته است
چون این سخن را کیا جلال متمیر بشنید باوجود عقل وکیاست خود دانست
که سادات مازندران از فرمودهٔ ایشان تجاوز نخواهند کرد بیت چو
دشمن که دانا بود به ز دوست * ابا دشمن دوست دانش نکوست * چون

---

1) M. در 1a) و in MM. deest. 2) add. همه 2a) om. 3) را 4) مازندرانی اند; in M. اند del. superp. نیستند 5) سید 6) است in M. del. superp. اند

عقل بدولت رهنمونی کرد کیا جلال(1 (از مخصوصان خود یکی را بیرون فرستاد که اگر سید متعهد ومتضمن اموال وماوای مَن واصحاب قلعه می(2 (شود) که آسیب بما نرسد بیرون می آیم وقلعه را می سپارم این سخن را چون بحضرت سید قوام الدین رسانیدند فرمود که(3 (باسید) کمال الدین میباید گفت که تا چه(4 (میفرمایند) وچه در دل دارد اگر میداند که وفا بر عهد میتواند(5 (کرد) باحضرت سید علی کیا بگویم تا بر موجب ارادت اصحاب قلعه عهد بکند واگر خلاف آن در خاطر داشته باشد خود حضرت سید را تصدیع دادن وعهد(6 (نمودن) مناسب نخواهد بود(7 بلکه بحکم ولا تنقضوا الایمان بعد توکیدها خلاف عهد در هیچ محلی وبا هیچکس جایز نیست چون این سخن را بسید کمال الدین رسانیدند فرمود که حاشا که عهدی(8 که باکس(9 (کنیم) وفرمائیم کردن هرگز(9a (در خاطر) خلاف آن(10 راه داده باشیم بتخصیص عهدی که(11 (بادست) چنین(9a (سید) سعادت آثار کرده باشند چون بحضرت سید قوام الدین سخن فرزندان اورا رسانیدند نزد سید علی(12 کیا فرستاد که اکنون مکرمت فرموده با اصحاب قلعه عهد(13 (بکنید) که اموال ودمای ایشان محفوظ ومصون خواهد بود وبا ایشان طریق عنایت مرعی خواهد گشت که من باسید کمال الدین گفت وشنید کرده ام چون سید علی کیا دانست که خلاف آن نخواهد کرد(7 به پای قلعه بانایبان وبرادران خود تشریف فرمود وبا اصحاب قلعه بیعت کرد ایشان چون چنین

---

1) M. بمخصوصان V. om. خود 2) شوند 3) بسید 4) میگوید 5) M. که نماید 6) فرمودن 7) M. add. و 8) add. که 9) بکنیم 9a) om. 10) hic add. در خاطر 11) بادست in M. del.; V. پابست 12) add. کیا 13) M. بکنند

دیدند در قلعه باز کردند وکیا جلال متمیر در عقب سید امامت پناهی
(1 نزد سید قوام الدین آمد وسید اورا تقبل (1a (داده) کس همراه
(2 (کرد ونزد سید کمال الدین فرستاد وسفارش (2a (او) نمود سید کمال
الدین جانب کیا جلال را مقرر فرموده اشارت کرد که هرچه در قلعه
از آن او واز آن نوکران او باشد مجموع را بدیشان مسلم دارند تا بیرون
آرند (2b وجهت قلعه کوتوال ومحافظان تعیین فرمودند وآنها که در قلعه بودند
مجموع (3 بارخوت واجناس بیرون آوردند چون کیا جلال متمیر مرد عاقل
ودانا بود گفت من نوکر حضرت ملك سعید شهید ملك فخر الدوله حسن
بردّ مضجعه بودم وآنچه در عهد وعصر او از اموال وذخایر جمع (4 (کردم)
تعلق بحضرت ملك مرحوم داشته است وآنچه مرا بهمت مبارك ایشان جمع
شده بود وتعلق بمن داشت آن علیحده معین ومقرر است وآنچه بعد از
قتل او از اموال دیوانی جمع کرده ام هم معین (5 ومقرر است که کدامست ودرآن
مدت نیز بر موجبی که قبل از آن مرسوم من مقرر بود بهمان مقدار قناعت
رفته است چون دانسته ام که این قلعه بمن نخواهد ماند (5a دانستم که اگر
بدست شخصی نا انصافی افتد خود من وفرزندان واموال مجموع در ورطهٔ
هلاك خواهیم افتاد (6 واز خشك وتر نخواهد پرسید واگر بدست حاکم (7
(عادلی) منصفی افتد باری آنچه حق دیوان باشد معین بود وآنچه حق من
باشد هم معلوم گردد که کدام است تا بعد از تحقیق هرچه صلاح دانند
همچنان بتقدیم رسانند سید کمال الدین فرمود که آنچه در ایام حکومت

---

1) M. add. ایستاده 1a) M. داده و 2) کرده om. 2a) و om. 2b) و om. 3) add. از قلعه
4) شده است 5) add. ومقرر 5a) MM. add. و 6) om. از 7) M. عادل

ملك مرحوم جمع شده است از ذخایر وغیرها ازآن دیوان ما باشد وآنچه درآن زمان از مرسوم شما وبعد ازآن جمع شده است بغیر از (1 (ذخیرهٔ) قلعه مجموع را بکیا جلال(2 (متمیر) مسلم دارند تا از جهة خود بیرون آرد یا (3 جلال چون چنان انصاف از ایشان مشاهده کرد بلب ادب زمین را (4 (ببوسید) وگفت (2 (که) العبد وما فی یده کان لمولاه من چون در سلك بندگان درآمدم تحقیق که آنچه مرا باشد ازآن حضرت است چون مقرر گشت که آنچه به کیا جلال مسلم داشته اند چه مقدار خواهد بود وآنچه جهت دیوان تصرف خواهند کرد چیست نوکران (4a وخزینه چیان کیا جلال را (4b بامعتمدان وکاتبان بقلعه فرستادند وآنچه ازآن کیاء مشار الیه بود بیرون فرستادند وذخیرهٔ قلعه را همچنان به (5 انبارداران قلعه نوشته بسپردند وسایر اموال پادشاهی را جهت خزینهٔ عامره بیرون آوردند چون (6 (مبلغی) در قلعه بود بحضرت سید هدایت شعار گفتند وتفصیل آنرا نمودند فرمود که تعلق بمن ندارد نزد سید کمال الدین باید برد بهر چه صلاح داند (7 (بهمان؟) موجب بتقدیم رساند چون سید کمال الدین بدان واقف گشت یک قسم را جهت خدام سید علی کیا مقرر فرمود تا بخدمتش برسانند والباقی را فیمابین خود وبرادران تقسیم راست فرمود (8 (کردن وقسم) هر یکی را بامنای ایشان فرمود (9 (سپردن) کیا جلال نیز آنچه ازآن او بود چون بلا قصور وکسور بدو رسید جهت حضرت سید علی کیا پیش کش فرستاد وخدمت

---

1) M. ذخایر 2) om. 3) add. جلال 4) M. بوسه داد 4a) om. و et جیان 4b) MM. om. 5) pro داران : درون 6) M. مبلغ 7) بر همان 8) M. کردند و 9) M. سپردند

لایق بجای آورد وجهت سید کمال الدین وبرادران فراخور مرتبهٔ هر یکی خدمت پسندیده (1 (بجای آورد) ومصحفی بخط خوب وجلد مرغوب از آن او بوده ست آن مصحف را بایکسر اسپ ویکسر استر بتحفهٔ حضرت سید أیّد معین ساخت سید همان مصحف را قبول فرمود ودیگر (2 (را) باز داد وقبول نکرد چون از تسخیر قلعه وما یتعلق بها خاطر آسوده گشت کیا جلال را بامتعلقان کس همراه کرده بساری فرستادند وآنجا جای لایق جهت ایشان تعیین فرمودند وده ومرسوم فراخور ومناسب (3 (مقرر داشتند) واشارت کردند تا رسیدن ما بساری پیشتر بروید تا چون ما نیز بیائیم هرچه خاطر خواه باشد بتقدیم رسانیده آید چون کیا جلال را باکوچ وعیال واثقال وتجملات روانه کردند (4 روزی چند درآن کوهستان بضبط ولایت آن دیار اشتغال نموده معاودت فرمودند (4 وسادات هر یکی بمقر سلطنت خود باز گشتند وجناب حضرت سید امامت پناهی نیز بموضعی که مسکن ایشان بود تشریف ارزانی داشتند وسید قوام الدین (2 (نیز) بحجره وزاویهٔ خود عود فرموده بعبادت وطاعت مشغول گشت وشکر باری تعالی را انواع سجدات بتقدیم رسانید (2 (بیت) بهشت از حضرتش میعاد گاهی * زشاخ دولتش طوبی گیاهی * فقرا وصلحای (5 (او از) هر دیار بخدمت ایشان آمده وظایف خدمات بتقدیم میرسانیدند وامیدوار بهدایات وارشاد او می شدند (6 درین اثنا از ملوك رستمدار بعضی صورت خلاف بظهور میرسید از آنجمله آنکه در وقتی که متوجه تسخیر فیروزکوه بودند ومدد می طلبیدند (4 ندادند

---

1) بتقدیم رسانید (2 om. 3) تعین نمودند (4 add. و (5 M. om. او (6 M. add. و

دیگر آنکه هرکه از مردم رستمدار که بلباس فقر می آمدند میفرمودند تا بگیرند وایذا کنند ودو سه نفر درویش را ریش کنده وجامه از تن بیرون (1 (کرده) وچوب زده در زندان کردند مثل هذا آنچه موجب خلاف عهد بود بتقدیم میرسانیدند چون سید رضی الدین را قرب جوار بمردم رستمدار بود از آن حرکت ایشان نفرت کرد ونزد سید کمال الدین فرستاد که چون ملوك رستمدار ازین نوع حرکت بظهور میرسانند وخلاف عهد را بادی گشته (2 (اند) اگر اجازت باشد ما نیز با ایشان طریق انتقام مسلوك نمائیم حضرت سید این مشورت را باپدر بزرگوار خود گفت فرمودند که ملوك رستمدار (2 (از) آنچه بافقرا وصلحا کردند درویشان ما نیز در مقام انتقام آیند ومرا مشوش (2a (او قاتند) ونصایح ومواعظی که گفته میشود تسلی نمی (3 (یابد) اکنون بهر چه صلاح (4 شما میدانید بر آنموجب قیام نمائید که حق تعالی موافقست

گفتار در (2 (سبب) تسخیر مملکت رستمدار وچگونگی حالات که در آن زمان واقع شد

سید اعظم سید رضی الدین نزد ملك معظم ملك قباد که در آن حین ایالت رستمدار در تحت تصرف او بود فرستاد که مارا باشما طریق محبت ویك جهتی در میانست واز جانب ما هیچ چیزی که خلاف عهد باشد بظهور (3 (نرسیده است) اما (2 (از) شما (6 بااین خانواده هر چند نظر کرده می شود صفای طویت وحسن عقیدت

---

1) آورده 2) om. 2a) او فایده 3) M. یابند 4) add. شما 5) M. نرسید 6) MM. add. را del.

مشاهده نمی افتد وروز بروز هرچه بظهور میرسد خلاف عهد است مثلا وقتی که ما متوجه تسخیر سوادکوه وفیروزکوه بودیم ومدد طلب نمودیم هیچ التفات(1 (برآن) نرفت هرچند باوجود عنایت الهی بمدد شما محتاج نبودیم (1a باوجود دوستی ویک جهتی اگر تیمنا وتبرکا چند نفری از شما همراه بودند موجب زیادتی موالات می شد دیگر آنکه مردم آن ولایت را که ارادت برضای حق تعالی جستن غالب می شود ودر مقام توبه وانابت در می آیند وتوسل باذیال دولت عقبی نموده از هوای نفسانی وشهوات ولذات دنیاوی مجتنب گشته بدرویشان ما تقرّب میجویند (2 (ودر لباس) فقر در می آیند چون شما مردم مسلمان ودین دارید لازم آنست که درتقویت آنچنان مردم سعی فرمائید بخلاف آن مشاهده میرود بلکه چند نفررا ایذا کرده بی حرمتی فرموده اید(3 (کردن) واینمعنی موجب خلاف عهد ودوستی است(4 (واگر) بعد ازین (5 از اینچنین حرکت (6 ندامت حاصل است (7 وآنچه نشانهٔ محبت (7a وولاجوئیست از شما ظاهر گردد(7b ما خود برآن عهدیم که بودیم ونزاع مرتفع است والّا گناه ازجانب ما ودرویشان نخواهد بود که بنابر حرکت شنیعی که بدرویشان(8 نوکران تو کرده اند (9 (جماعت) فقرا وصلحای اینجائی مارا مشوش اند ودر مقام انتقام قدم می نهند بالضرورة تتبع ایشان نمودن مارا لازم است چون رسول این سخن را بشنید(9a (وبملك مشار الیه رسانید جوابی (10 (که) شافی (10 (بود) ندادند

1) M. بدان 1a) MM. add. و 2) وبلباس 3) M. کردند 4) و 5) add. از 6) M. add. کنند 7) pro و: اکر 7a) al. ودلجوئیست 7b) MM. add. و 8) add. و 9) M. جماعتی 9a) om. و 10) om.

(1 بلکه لفظ چند در مجلس گفتند که مناسب حال مسلمان نبود چون فرستاده معاودت نمود وآنچه شنیده بود گفت همین شخص را در ساری نزد سید کمال الدین فرستادند تا آنچه معلوم کرده است برساند چون آنجواب نا معقول را استماع نمود آتش غضب (1a (او) ملتهب گشته فرمود که هر چند ملوك رستمدار مردم اصیل اند وبزرگ اند اما حدّ آن ندارند که نسبت باهل اسلام واولاد رسول چنین حرکت کنند واین چنین سخن در مجالس ومحافل (1b (بر زبان) آرند (1 بلکه در دل خود هم جای دهند چون آنچه بر ما بود کردیم وگفتیم وآنچه ایشان را در دل بود از لفظ ایشان شنیدیم واعتقاد ایشانرا نسبت باخود ودرویشان معلوم کردیم اکنون صلاح چنان مینماید که جناب برادری تمشیت (2 (مهم) رستمدار را رجوع به برادر اشجع افخم سید فخر الدین (2a نمایند که قصبهٔ ملك ایشان متصل برستمدار است وحضرت تعالی شانه چون توفیق رفیق این (3 (حقیران) کرده است اگر (3a قضیهٔ رستمدار نیز بموجب دلخواه احبای این دولت میسّر گردد آن مملکت (4 را حاکم ووالی او باشد وباپدر بزرگ عالی مقدار نیز این مشورت واجب ولازم است کرم فرموده کس خود را بفرستند وابوی هدایت شعاری را ازین مشورت وصلاح دید اعلام گردانند اگر ایشان هم بدینمعنی راضی باشند استمداد همت درخواه نموده اعلام گردانند تا لشکر اینجائی را جمع کرده فرستاده شود تا در خدمت وملازمت برادر مشار الیه بوده بتسخیر ممالك رویان اشتغال نمائیم چون سید رضی الدین (5 این سخن را استماع فرمود شخصی را

---

1) M. add. و 1a) om. 1b) M. بزبان 2) M. مهام 2a) MM. نمایم 3) M. حقیر 3a) MM. قصبه 4) add. را 5) add. این

نزد پدر سعادت مند خود فرستاد که بندگی برادر سلطنت پناه چنین وچنین میفرماید اشارت چیست چون سید بشنید فرمود که همچنین که ایشان صلاح دیده اند خوبست ومن هم بدینمعنی (1 (راضیم) وامید که توفیق رفیق گردد (2 اما باید که در همه احوال در مقام طاعت وعبادت مشغول بوده استعانت از حضرت واهب العطایا مسئلت (2a نمائید که ولی التوفیق اوست وتوکل بعون عنایت ازلی وسبحانی نموده بدفع آن جماعت فساق مشغول گردید (3 وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ (3a

گفتار در جمع کردن لشکر مازندران بانتقام ملوک رستمدار (3b (وبحرب ایشان اقدام نمودن وچگونگی آن)

در سنه اثنی وثمانین وسبعمایه عزم جزم فرمودند که بجواب ملوک رستمدار قولا وفعلا قیام واقدام نمایند واز سرحد استرآباد تا رستمدار از کوه ودشت مردم را که بود جمع (4 کردند وسید رضی الدین بابرادر اشجع اورع سید فخر الدین گفت که حضرت سلطنت پناهی کمالی (4a واینجانب باپدر بزرگوار مشورت کردیم که تمشیت مهم رستمدار منوط بکف کفایت وشجاعت شما باشد وبعون الله چون تسخیر آن مملکت میسّر گردد ایالت وسلطنت آن دیار بر شما مبارك باد وما توفیقی الّا باللّٰه اکنون لشکر مهیاست شما را می باید از سر اخلاص رضا بقضای سبحانی جلّ ذکره داده قدم شجاعت ودولت درآن مهم استوار (5 نهاد چون سید فخر الدین این سخن بشنید سر تعظیم فرود آورد وزمین (6 بوسه داد ومردانه

---

1) از جمله .al. add (3a کـه .M. add (3 نمایند .MM (2a و .M.add (2 راضی می باشم
را .M. add (6 نهادند .al (5 فرمودند .M. add (4a را .add (4 .om (3b مقرر است

(1 (در کار قیام) نمود (1a درویشان چون چنان دیدند غلغلهٔ (1a تکبیر وصلوات بعرش رسانیدند ونزد ملك رستمدار باجمعهم پیغام دادند که استخفاف اهل اسلام وایمان نه کار سرسریست وهرکه بامسلمانان استخفاف نمایند یقین که مُستَخَفّ شرعست وهرکه مستخفّ شرع باشد همیشه (2 (ذل وعاری) از اهل (2a (اسلام) وایمان دیده است آماده باش که اینست که (3 (بالشکر) میرسیم وبجای هر تار موی که از درویشان بطریق استخفاف (4 (کنده) آید سری را از تن (5 خواهیم کند انشاء الله وحده چون ملك رستمدار دانست که سادات متوجه اند بالضروره لشکر رستمدار را جمع کرده بمیراندشت بمقابلهٔ لشکر مازندران قیام نمودند چون دو لشکر بهمرسیدند (6 شجاعان از طرفین در میدان آمده مصاف دادند ومحاربهٔ عظیم واقع شد وحضرت سید شجاعت شعار سید فخر الدین بانگ بر لشکر (7 (زد) وفرمود که اگر حاشا شکستی بر شما واقع شود ملوك آنچه مقدور باشد در قتل ونهب تقصیر نخواهند کرد (8 واگر میبرید واگر میبازید روز امروز است (2a (بیت) پلنگ آنزمان پیچد از (9 کنّ خویش * که نخچیر بیند ببالین خویش * (2a (چون) مبارزان ومردان دین دار چنان دیدند وآواز سید شنیدند دست دلاوری ومردانگی برآورده بیک حمله از ضرب تیر وشمشیر مبلغی از اعادی را بخاك تیره انداختند بیت چه خیره شود بر دل مرد رشک * یکی دردمندی بود بی بزشک * هر آنکس که باآب دریا نبرد * بجوید نباشد خردمند مرد * چو

---

1) M. کار قیام 1a) M. add. و 2) ذلت وخواری 2a) om. 3) M. لشکر که del. 4) کنندیله 5) M. add. شما 6) MM. add. و 7) M. زده 8) add. و 9) MM. کین

پرتوی ندهد پیش آفتاب سهیٰ آنجماعت علی الفور منهزم شدند وچون بنات النعش پراگنده گشتند وملك معظم ملك قباد تا قریهٔ کنس بهزیمت برفت حضرت سید توفیق شعاری در عقب خصم منهزم گشته بلا توقف بتاخت چون افتراق لشکر ملوك باجتماع مبدل نشد تدبیر دیگر ندانستند بالضرورت دشت رستمدار بگذاشتند وبکجور نقل کردند چون از فرار نمودن خصمان معلوم کردند معاودت نموده در ولایت ناتل رستاق بقریهٔ 1) واتاشان نزول فرمودند وبر ممالك دشت رستمدار داروغگان تعیین فرمودند ومردم آن دیار که در مقام اطاعت وفرمان برداری درآمده بودند مجموع را بااسپ وسلاح وخلعت مفتخر ومستمال ساختند واقعا مردم رستمدار اگرچه درآن مدت ظاهرا باملوك اتفاق مینمودند اما از خلوص عقیدت باطنًا باسادات حسن اخلاص مرعی داشتندی چه اگر 2) از خوف ملوك 3) ظاهرًا نمیتوانستند که در لباس 4) (فقر) درآیند اما بسرّ درویش بودند 5) (چون) دیدند که از تقدیر 6) (سبحان عزّ شانه) توفیق رفیق سادات شده است وآنچنان فتح عظیم بمدت اندك روی نمود اکثر در لباس فقر درآمده توبه وانابت را شعار ودثار خود ساختند چون کار بر مراد احبای دولت واقع شد نزد پدر بزرگوار وبرادران کامگار فتح نامها نوشته استمداد همت نموده 7) ولشکر مازندران ورستمدار را باج وخراج داده ومستمال ساخته متوجه کجور گشتند

گفتار در 8) ذکر محاربه که نوبت دوم در کجور واقع شد

1) M. hîc اتاشان Ch. واناشان ChB. واماسان 2) add. از 3) add. رستمدار 4) فقرا 5) چه 6) om. 7) pro و: با 8) add. ذکر

چون فصل بهار در آمد وهوا گرم گشت روی بسوی اعادی آوردند وملك معظم نیز لشکر رستمدار را باز جمع گردانیده 1) (بود واز دوستان 1a) وهوا خواهان) مدد طلب نموده ومحاربه را آماده 1b) (گشته) ودر صحرای 1c) لکتر لشکر گاه کرده مترصد رسیدن خصم بودند چون سید شجاعت تبار بالشکر 1d) (جرّار) غیر فرار بکجور 2) (رسید) اعادی را نشان در 1c) لکتر دادند یک شب در قریهٔ 3) (چناره) بن اقامت 4) (فرمود وهمان شب مردم رستمدار هجوم نموده شبیخون زدند وجمعی لشکر مازندران را مجروح ساختند وچند 5) (نفری) را بقتل آوردند چون صباح روز شد وآفتاب عالمتاب از مشرق سعادت طالع ولامع گشت لشکر نصرت آئین را مهیا ساخته مقتولان را دفن فرمودند ومجروحان را بجای لایق واداشته متوجه 1c) لکتر گشتند 5a) چون دو لشکر بهم رسیدند بیت زکشور بر آمد سراسر خروش * هوا پر خروش وزمین پر زجوش * زآواز اسپان وبانگ سپاه * شده قیرگون روی خورشید وماه * 6) ودر آن مقام مصاف دادند وحربی عظیم واقع 7) (شد) واز صباح تا قریب بشام مردم رستمدار مردانگی نموده وظایف شجاعت بتقدیم میرسانیدند وجمعی از مردم مازندران را بقتل آوردند اما چون عنایت الٓهی شامل حال سادات گشته بود فایده نکرد وملك قباد را از قضای ربانی تیر تقدیر بر گردن 8) او 9) (آمده) از اسپ در افتاد وجان بحق تسلیم کرد شعر رَأَيْتُ الدَّهْرَ مُخْتَلِفًا يَدُورُ * فلا حزنٌ يدوم ولا سرورٌ *

---

1) om. بود و 1a) om. al. وموافقان 1b) کشت 1c) al. لتکر cf. p. ۱۲۱, 14). 1d) om. 2) رسیدند 3) M. چنار al. چنارك 4) فرمودند om. و 5) M. نفر 5a) M. add. و 6) om. و 7) کشت 8) add. مبارك quod in M. del. 9) برآمد و

وجمعی از ملك زادهارا درآن مقام بقتل آوردند وبسیاری از مردم وارباب واهالی رستمدار مقتول ومحبوس گشتند وصبح اقبال از مشرق سعادت لامع وطالع گشته وسروش هوش بگوش اهل عالم فَاعْتَبِروا یا أُولُوا الْأَبْصَار (1 میرسانید) که چندین عظمت وشوکت وجلالت ومنزلت ملوك بتقدیر (2 جلّ جلاله وعمّ نواله چون بحکم مَا شَآءَ اللّٰه کَانَ وَمَا لَمْ یَشَأْ لَمْ یَکُنْ در ساعت بباد رفت وسرهای گردن کشان وتنهای مردان میدان بخاك تیره افتاد واللّٰه یُؤَیِّدُ بِنَصْرِهِ مَن یَشَآءُ

گفتار در فتح قلعهٔ کجور ونوشتن فتح نامها وتوجه کلارستاق نمودن

چون فتح چنان واقع شد بپای قلعهٔ کجور توجه نمودند (3 (چون) لشکر سعادت انتما بپای قلعه فرود آمدند کوتوال قلعه دانست که باوجود فتح چنین (3a (وقتل ملك) کرّ وفرّ فایده نخواهد کرد بی تانّی امان خواستند واز قلعه بیرون آمدند وقلعه را (4 (بسپردند حضرت سید اورا جامه (5 (پوشانیده مستمال (6 (گردانید وجهت قلعه کوتوال لایق از مردم مازندران وجمع از درویشان (6a (ومردم معتمد) تعیین (7 (فرمودند وخود متوجه کلارستاق گشت (8 چون ارباب واهالی کلارستاق دانستند که باتقدیر تدبیر فایده نمیکند واحوال ملوك وقتل وحبس ایشان را معلوم کرده بودند وقلعهٔ کلار درآن زمان خراب بود وقلعهٔ هرسی (9 (آبدان) وجمعی از گماشتگان ملوك محبوس ومقتول که آنجا بودند

---

1) M. میرسید 2) add. ربانی 3) و 3a) om. 4) M. بسپاردند و 5) M. پوشانید و add. 6) M. کردانید و om. 6a) om. 7) فرموده و om. 8) add. و 9) آبادان

چون دانستند که فایده نمیکند مجموع اطاعت نمودند وقلعهٔ هرسی را بسپردند وبدعا وثنا گفتن مشغول (1 (شدند) ایشانرا استمالت داده بانعامات اوفر مفتخر وسربلند (2 (گردانیدند) وچند نفری را که از ایشان بوی نفاق می آمد کوچ (3 (کرده) بساری فرستادند (4 (ودرآنجا مرسوم ومواجب تعیین فرموده بخدمت باز داشتند وبنیاد عدل وداد را چنانکه رسم وآئین آل رسول است رواج دادند وآمران معروف وناهیان منکر بهر دیار (5 (فرستادند) وآن دیار را از برکت عدل وانصاف ومردم پروری چون روضهٔ خلد برین (5a ساخته وداروغهٔ متدین جهت ضبط کلارستاق تعیین فرموده از آن راه بچالوس تشریف فرمودند ومتوجه ناتل رستاق شدند وفتح نامها بآمل وساری نوشتند واز پدر بزرگوار خود استمداد همت نمودند

گفتار (6 در بنیاد عمارت واتاشان وتوطن درآن مقام

چون فصل خزان رسیده بود وهوای کوهستان رو بخنکی آورده بولایت ناتل تشریف (7 (فرمودند) وقریهٔ واتاشان را جهت موطن ومسکن ومقام ایالت وسلطنت خود تعیین فرمودند ومردم رستمدار را خبر دادند تا جمع شوند ونزد برادران خود جهت عمارت آن دیار مدد (8 (طلب داشتند) حسب الاراده از آمل وساری بیگاری واستادان ماهر (9 روانه ساختند ودر روز سعید طرح عمارت کشیدند وحفر خندق عظیم بگرداگرد آن سرا فرمودند کرد وبنیاد قصر وحمام وبازار ومسجد وابواب البر را از هر نوع

1) کشتند 2) کردانید 3) فرموده 4) M. om. در 5) ومقام تعیین نمودند 5a) MM. ساخت 6) add. در 7) فرمود 8) طلبیدند 9) M. add. را

طرح کشیدند ومردم را (1 (بسرکار) باز داشتند (2 (وبجهت) هر سرکاری سردار دانا وکامل تعیین فرمودند (2a وبترویج امر معروف ونهی منکر مشغول گشتند وعدل وانصاف را (3 شعار ودثار گردانیده از ظلم واجحاف اجتناب نمودند وباقامت صوم وصلواة وادای حج (4 (وزکات) ترغیب نمودند وممالك رستمدار از برکت قدم مبارك آنحضرت رشك روضهٔ برین گشت وامرا وارباب واهالی آن دیار را بانواع نوازشها نموده موهبات وعطیات فرمودند وهر یکی را فراخور رتبه ومنزلت بیفزودند چون سعادت دارین قرین ورفیق گشته بود سجدات شکر ایزدی بتقدیم رسانیدند ودر آناء اللّیل واطراف النّهار بطاعات وعبادات اقدام نمودند وفرمودند

گفتار در توجه نمودن سید فخر الدین باسم ییلاق بجانب کجور وعزم فتح قلعهٔ نور وسایر قلاع آن دیار

چون فصل بهار در آمد وآفتاب عالمتاب ببرج شرف تحویل نمود وهوای دشت رستمدار (5 (گرم شد) باسم ییلاق بجانب کجور توجه نمودند وجهت اتمام عمارت مردم کاردانرا باز گذاشتند چون موکب همایون بکجور رسید وآنمقام را بنور عدل ورافت منور ومسرور گردانیدند ذکر فتح قلاع کوهستان رستمدار بر ضمیر منیر جا گرفت (6 نزد برادران (7 بساری وآمل فرستادند ومدد طلب داشتند بنابر ارادت لشکر عظیم از ساری وآمل باسرداران کاردیده روانه ساختند ولشکر رستمدار را نیز جمع کرده بودند چون لشکر بیکجا

1) M. بسرکاری 2) M. وجهت 2a) MM. om. و 3) add. شعار ودثار کردانیده 4) وزکوة 5) مایل بحرارت کشت 6) add. و 7) add. بساری وآمل

جمع گشتند بپای قلعهٔ نور (1 فرود آمدند چون اصحاب قلعه را امیدواری
از جانب ملوك منقطع گشته بود دانستند که بجز اطاعت وفرمان برداری
چارهٔ دیگر نیست امان خواستند وکلید قلعه را بیرون فرستادند حضرت
سید ایشانرا امان داد واستمالت تمام (1a (نمود) چون بیرون آمدند وقلعه را
بسپاردند جهت کوتوالی قلعهٔ نور از معتمدان خود (2 آن را که صلاح
دانستند معین ساختند ونوکران چند را بانواع (3 (نعم) مستمال گردانیده
جهت ضبط قلعه بکوتوالی بسپاردند ومردم قلعه را که امان داده بودند
نوازش (4 (نموده) وکوچ فرموده بساری فرستادند وآنجا باز داشتند واز جملهٔ
توفیقات الهی وسعادات دوجهانی یکی آن بود که برادران من کل (5 (الوجوه)
باهمدیگر موافق بودند وسود وزیانرا در سلك واحد منتظم میدانستند
ومجموع بفرمان برادر بزرگ خود سید کمال الدین چنان اقدام مینمودند
که در شب تار اگر فرمان میرسید (5a اگر (6 (بر کله وکل) بر لب سخن
داشتند که اول بدان مبادرت نموده حسب الاشارت اطاعت بتقدیم
میرسانیدند وهرگز (7 (از) لفظ یکی از جانب دیگری کسی چیزی که موجب
شکوه بودی (8 (نشنید) وپشت یکدیگر باهمدیگر استظهار داشت فلاجرم
بهر جا وبهر اموری که رو می آوردند آنچه مراد بود از مکمن غیب چهره
کشا میگشت وذلك فضل الله یؤتیه من یشآء غرض که چون خاطر از قلعهٔ
نور ورودبار نور آسوده گشت بجانب لار توجه نمودند ودر موضعی که
اسپی او میخوانند نزول کردند ودر لار قلعهٔ بود حصین وکوتوال آنجا مقیم

1) M. فروز 1a) M. نمودند 2) add. آن 3) om. 4) M. نمود 5) M. وجوه 5a) M. add. که 6) om. 7) بر 8) نشنیده

وذخیره موجود چون بپای قلعه فرود آمدند کوتوال قلعه جنگ را آماده گشت ودر مقام (1 (که) وحوش وطیور را بصحرا بودن (1a (بسبب) شدهٔ سرما ممکن (2 (نیست) فرمودند که بالای قلعهٔ اولی قلعهٔ دیگر بنیاد نهادند چنانکه سرکوب قلعهٔ اولی باشد وبسعی تمام در آن (2a مهام اشتغال نمودند وآن (3 (قلعه) را تا هوا خنک گشتن تمام ساختند وعلوفه تعیین (4 (کردند) وصد وپنجاه نفر مرد کار را باسرداری دانا وشجاع در آن قلعه باز داشتند وچون نسق فرمودند اصحاب قلعهٔ (1 (اولی) سر از خانه بیرون (5 (نمیتوانستند) (5a (برآورد که اگر بیرون می آمدند بزخم ناوك جان دوز مجروح ومقتول می ساختند وآثار قلعهٔ کهنه در (1 (قلعهٔ) نو اکنون باقی است وخود متوجه قصران شدند وبفتح قلاع آن دیار مشغول گشتند واگر صورت فتوح جمیع قلاع را بشرح نوشته شود بتطویل می انجامد ونیز باشد که آنچه استماع افتاد در بعضی خلاف آن بظهور رسیده باشد (6 بناء علی هذا اختصار نموده شد مقصود که در مدت دو سال جمیع قلاع که در آن بقاع بود از طالقان تا لواسان مجموع بتحت تصرف سادات کرام درآمد وضبط ونسق آن ولایت بعون الله تعالی وحسن توفیقه میسّر شد ومردم قلعهٔ لار چون دیدند که فایده نمیکند امان خواستند وقلعهٔ لار را بسپردند وهر دو قلعه را فرمودند تا ویران ساختند وجهت سایر قلاع کوتوالان لایق تعیین فرمودند وبوجه کفاف جهت محافظت نوکران موافق بازداشتند وضبط ولایت (7 (فرموده) در جمیع مواضع

---

1) om. 1a) از سبب 2) in marg. نبود 2a) al. مهم 3) هوا sed eras. 4) M. فرمودند
5) M. نمیتوانستند 5a) M. om. 6) بر add. 7) M. فرمود

داروغهای مذین تعیین فرمودند وبآمران معروف وناهیان منکر آن بقاع را مزین ومنور گردانیدند ومتوجه لارجان وقلعهٔ لوندر وقلعهٔ کاه رود گشتند

گفتار در فتح قلعهٔ کارود ولوندر ونسق آن دیار

بعون عنایت ملك الجبّار چون خاطر مبارك از ضبط ونسق لار وقصران وطالقان ولواسان وآن بلاد (1 (فراغت) یافت متوجه لارجان گشتند وتا درآن حین لارجان بتصرف کیا حسن کیای ضماندار بود وولایت نمارستاق ودیلارستاق وقلعهٔ (2 (کارود) وترتیه رستاق همیشه تعلق بحکام مازندران داشته (3 است وبعد از قتل ملك فخر الدوله حسن ملوك رستمدار ولایت مذکوره را بتحت تصرف خود درآورده بودند وقلعهٔ (4 (کارود) هم بتصرف کوتوالان ایشان بود چون فتح قلاع رستمدار واقع گشت وعزم تسخیر لارجان وسایر بقاع مذکوره کردند اول بپای قلعهٔ کارود تشریف ارزانی داشتند چون اهالی ولایت نمارستاق (4a (وترتیه رستاق) واصحاب قلعه دیدند ودانستند که بجز اطاعت چاره نیست باتفاق بخدمت رسیدند واظهار عبودیت وچاکری کردند وبتضرع تمام گفتند که ما بندگان همیشه تعلق بحکام مازندران داشتیم وبعد از واقعهٔ ملك مرحوم ملوك رستمدار بغلبه واستیلا این ولایت را خود قبول کردند وقلعه را کوتوال تعیین فرمودند اکنون رویان تعلق بخدام شما دارد وهرچه امر رود (5 (بندگان وفرمان برداریم) وکوتوال قلعه کلید را بیرون فرستاد والتماس اموال ودماء خود وساکنان قلعه نمود ودر مقام فرمان برداری درآمد (6 حضرت سیادتمآبی برموجب

---

1) M. فراغ (2 کاه رود (3) M. add. بوده (4) M. کارو (4a) om. (5) M. بندگان فرمان‌بردارم.
6) M. add. و

ارادت ایشان مجموع را تسلی (1 (داد) وموهبات وعطیات فرمود وجهت
ولایت داروغهٔ قابل معین گردانیدند وکوتوال قلعه را امان داده آنچه
از (1a (آن) اصحاب قلعه بود بدیشان مسلم داشتند وسایر چیزهای دیوانی را
فرمودند تا ضبط کرده بیرون (2 (آوردند) وقلعه را بگرفتند وهمچنان تا عصر
ملك کیومرث مرحوم ویران بود بعد از آن (3 (آبدان) ساختند واکنون
معمور (4 (وآبدانست) ومتوجه تسخیر لارجان وقلعهٔ (5 لوندر گشتند
کیا حسن کیای ضماندار بقلعه متحصن (6 (شد) وبنیاد عناد وتمرد نمود
ومطلقا نصیحت قبول نکرد اما مردم لارجان را بعطایا وموهبات فریفته
گردانیدند واکثر تابع وفرمان بردار گشتند وبرابر قلعهٔ لوندر در موضع
رینه قلعهٔ دیگر بنیاد کردند وبزمان اندك باتمام رسانیدند وچند نفر از
موافقان دولت خودرا باسردار نیک بازگذاشتند وبقلع وقمع جمع لارجانی
که موافق (7 کیا حسنکیا بودند اقدام نمودند وخود متوجه کجور گشتند وچون
مدت شش ماه برآن بگذشت کیا حسنکیا امان طلبید وقلعه را تسلیم (8 (نمود)
واورا از قلعه بیرون آوردند وبآمل جای دادند وقلعه را بکوتوالان لایق
سپردند وقلعهٔ رینه را که جهت تسخیر لوندر ساخته بودند خراب کردند
وآثار آن هنوز باقی است

گفتار در توجه بجانب قزوین (1a (وچگونگی حالات آن)

چون ولایت رستمدار در حوزهٔ تصرف سید فخر الدین (9 (درآمد وبسلطنت

---

1) M. داده 1a) om. 2) M. آورده 3) om. و 4) آبادان 5) add. وآبادانست ; کارود in M. کار del. 6) M. گشتند 7) add. کیا 8) M. نموده 9) om. و درآمده

آن (1 دیار متمکن ومستقل گشت همگی همت را بران آن مصروف شد که بجانب قزوین نهضت اقبال فرمایند چون درآن زمان ذی شوکتی در عراق وآذربایجان نمانده بود که بدستور قدیم آن ولایت را مضبوط ومحروس گردانند وملوك طوایف بودند واز هر طرف بقزوین تاخت میکردند (1a قزاونه نزد کوتوال قلعهٔ فالیس فرستادند که اگر کرم فرموده مارا حمایت فرمائید تا از آسیب مردم طاغی یاغی ایمن گردیم (2 (مال وجهات) خود را بدیوان سیادت قبابی باعتقاد درست واصل میگردانیم ودر مقام اطاعت وفرمان برداری قیام می‌نمائیم چون کوتوال قلعهٔ مذکوره صورت ماتمسات قزاونه معروض داشت بسعادت سوار شدند وبالشکر رویان بقزوین تشریف فرمودند ومردم قزوین خدمت پسندیده بجای آوردند (3 وچند نفریرا جهة ضبط ومحافظت همآنجا گذاشته باز گشتند وسفارش اصحاب قزوین بکوتوال وسپهسالار قلعهٔ فالیس کردند وخود بمقر ایالت وسلطنت خود بواتاشان نزول اجلال فرمودند چون از آن مدت دو ماه بگذشت (4 (متغلبان بقزوین) درآمدند وکسانی که در قزوین بودند چون مقاومت نتوانستند (5 نمود بیرون رفته بطالقان آمدند واحوال را معروض داشتند چون درآن ولا خبر مرض سید بزرگ مقدار رسانیدند بسعادت متوجه آمل گشتند

گفتار در وقایع وفات سید قوام الدین علیه الرّحمة

در محرم سنهٔ احدی (6 وثمانین وسبعمایه حضرت سید هدایت قباب را مرض

1) add. دیار 1a) MM. add. و 2) ومال ومتوجهات, et M. add. و 3) add. و 4) M. منقلبان در قزوین 5) add. نمود 6) add. و

طاری گشت وروز بروز زحمت صورت تضاعف می پذیرفت وسید را مقام ومسکن ولایت بارفروشده بوده است واندك خراشش (1 (خاطری) نسبت باسید رضی الدین سمت ظهور یافته بود وسید کمال الدین چون بخدمت پدر مشرف گشت ودید که زحمت سخت است التماس نمود که اگر اجازت باشد برادر سید رضی الدین بخدمت مشرف گردد وجریمهٔ که ازو واقع (2 (شده) عذر بخواهد (3 اجازت فرمودند وسید کمال الدین بطلب برادران بآمل فرستاد وفرمود که سید رضی الدین باسید فخر الدین اگر بآمل رسیده باشد باسایر برادران حاضر (4 (شوند) که مرض پدر در تزاید است چون این خبر بدیشان رسید وسید فخر الدین از رستمدار آمده بود باتفاق حاضر گشتند ومجموع در قدم پدر بزرگوار خود افتاده استشفاع سید رضی الدین نمودند فرمودند که عفو کردیم (5 اورا نیز درآرید چون سید رضی الدین درآمد بنیاد عذر خواهی کرده (6 (فرمودند) که هرچه رفت رفت وخاطر خوش کرده (6a فرزند بزرگوار خود سید کمال الدین را وصی گردانید (6b ووصایای که بود (6c (گفت) وفرزندانرا دلالت (7 (بعفت) وطهارت (8 (نموده فرمود که روح من (8a از شما شاد است که از جادهٔ شریعت غرّا تجاوز نرود وبامردم بعدل وانصاف سلوك نمائید ودرویشان مرا بنظر مرحمت وعنایت منظور گردانید ومرا چون از دنیاوی چیزی موجود نیست ودو سه نفر فرزندان بسنّ صغر می باشند اینهارا (9 (رعایت

---

1) M. خاطر 2) گشته 3) M. add. و 4) شدند 5) M. add. و 6) M. فرمود 6a) M. add. ام و 6b) om. و 6c) om. 7) برعفت 8) M. نمود و 8a) M. add. وقتی که 9) hic om.

وحمایت) سید کمال الدین(1 بکنند وآنچه صلاح دانند عنایت فرمایند وشما را بخدا سپرده ام که واللّه خیرٌ حافظًا چون وصیت تمام کرد دعوت حق را لبیک اجابت فرمود وبر مقعد صدق جای یافت (1a (که) انّا للّه وانّا الیه راجعونَ درویشان وفرزندان نوحه وزاری بنیاد کردند حضرت سید کمال الدین فرمود که (2 (آن) باید کرد که روح مطهر ایشان از شما راضی(3 وخشنود باشد (4 (واو باین) فریاد هرگز رضا نداد اکنون نیز میباید (4a اورا بدعا وفاتحه یاد داشتن وبدفن وغسل مشغول گشتن وارادت برآن نموده بودند که اورا در حجرهٔ او دفن کنند ودرحین وصیت همچنین اشارت فرموده بود سید رضی الدین گفت که اگر اورا بآمل نمیفرستید مردم مازندران خواهند گفت که چون در حین حیوه قهر کرده از آمل تشریف برده بود تا آخر عمر از من خشنود راضی نبود وهم چنان ناخشنود از دار فنا رحلت نموده است واین معنی موجب اختلال دین ودنیاوی من خواهد گشت توقع از برادران آنست که باتفاق رضا دهند تا اورا بآمل مدفون گردانند تا مردم دانسته باشند که ازمن خشنود گشته است چون رضای خاطر(5 (برادر را) خواستند که بجای آرند ازآنجا نقل کرده بآمل آوردند ودفن کردند وبر بالای مرقد مبارکش قبهٔ عالی بنیاد کردند واز بارفروشده تا آمل نعش مبارکش را هرجا که بر زمین نهادند همان موضع را در حیطهٔ محافظت درآوردند ومردم مازندران نذر ونیت که هست باعتقاد درست آنجا میبرند وآن مقام را زیارت میکنند وزیارت(6 (میر وزان) می نامند

---

1) hîc add. رعایت وحمایت 1a) om. 2) M. آنچه 3) add. وخشنود 4) واو ازین 4a) MM. add. که 5) M. برادران 6) میره وزان

گفتار در معاودت (1 (فرمودن) سید فخر الدین برستمدار وتاخت کردن بقزوین

چون سید مشار الیه از عزای پدر فارغ شد بجانب رستمدار بمقر ایالت خود توجه نمود (2 (وچون یک سال از آن برآمد در فصل خزان لشکر رستمدار را جمع کرده بجانب قزوین (3 (بتاخت) واز اهالی قزوین مال امان بستاند وچند روزی اقامت نموده عود فرمود وبطالقان آمد ودرآن زمان الموت گاهی بتصرف کیایان هزار اسپی (4 (بوده) وگاهی بتصرف ملاحده خاطر مبارك بتسخیر آن بقاع مایل شد ودرآن ولایت شبیخون برده بسیار از اموال ومواشی اهالی آن دیار را بطالقان آورده معاودت (5 (فرمود وچند روز بطالقان شکار فرمود ومتوجه کجور (6 (شد) ودرآن دیار بعدل وداد اقدام نموده بسلطنت وکامرانی مشغول (7 (گشت) وحضرت سید نکاح بسیار کرده بود وکنیزان ترك (8 (زر خرید) هم بسیار بتصرف داشت واز اولاد او ذکور واناث بسیار بودند وهستند وتا واقعهٔ ماهانه سر که چگونگی آن بشرح خواهد آمد رستمدار ورویان وطالقان بتصرف ایالت او بود وملوك گاوباره بخلاف سابق بالکل از آن ولایت خارج گشته بودند وهر یکی بطرفی افتاده مترصد فرصت بودند

گفتار در عزم نمودن سید کمال الدین بجانب استرآباد وهزیمت نمودن امیر ولی استرآبادی وتسخیر

---

1) مبارك شده .M (2 کردن (3 .om چون (4 تاخت (5 .M بود (6 .M فرموده (7 .om و (8 .M شد

7) .M زر خریده (8 شد

آن ممالك چون فتوحات مذکوره بعون عنایت لم یزلی جهت سادات واقع شد (1 ارباب واهالی ممالك مازندران ورویان تا سرحد عراق وقومش (1a (بتحت) تصرف نواب ایشان درآمد وبرادرانرا پشت باستظهار همدیگر قوی گشت وسید امامت پناه سعادت دستگاه سید علیکیا وبرادرانرا ممالك گیلان باستظهار ایشان بتصرف درآمد وتمامی طبرستان واکثر گیلان وتمامی دیلمستان سادات مازندران وگیلان را مسلم گشت وسید عماد در هزار جریب خروج کرد وآن ممالك هم مسخر فرمان سادات شد مگر استرآباد که داخل طبرستانست بتصرف ایالت (2 وحکومت میر ولی استرآبادی بود واو نسبت باسید کمال الدین در مقام عداوت وخصومت (3 (قیام مینمود) واز فر دولت روز افزون ایشان خایف وهراسان بود وبسرحد مازندران مردم شریر (4 (وبدنفس) را دزدی وتاراج میفرمود کردن وچندانکه نصایح ومواعظه میگفتند فایده نکرد وروز بروز آثار عداوت وخصومت را زیاده برآن اظهار می نمود وپولاد قیا که دماوند بتصرف او بود ودر قلعهٔ اسکن چنانچه ذکر رفت نشسته بود هم درآن سرحد باشارت میر ولی تطاول مینمود وانگیزها در بارهٔ غدر ومکر میفرمود کردن تا بحدی که یکی از امرای خود که (5 (حسن) خراسانی نام بود فرمود که از استرآباد فرار نموده بساری رود وبگوید که من از میر ولی برگشته (6 نزد شما آمده ام تا اورا اعزاز (7 (فرمایند) وچون بدو اعتماد کنند در حین فرصت باسید کمال الدین غدر کرده اورا بقتل آرد وباو عهد کرد که اگر این مهم از دست

---

1) MM. add. و 1a) در تحت 2) add. وحکومت 3) بود 4) MM. om. al. add. 5) M. حسین 6) add. ام 7) نمایند

تو برآید تو وفرزندان واتباع واشیاع (1 مجموع در قلم رو من ترخان باشید وترا رتبه ومنزلت بدانچه هست ده مقدار آن افزوده آید وبیچاره غافل از آنکه بتقدیر الٰهی تدبیر بندهٔ ضعیف را وجودی ومقداری نیست بیت بیچاره ندانست که صورت گر تقدیر * تغییر (2 (کند) بر همه کس صورت تدبیر * (2a (حسن) خراسانی زمین را بوسه داد وباستراباد بادل پرکینه بیرون آمد (3 چون بساری رسید سید را اعلام کردند که امیر حسن از میر ولی برگشته آمده است واو مرد نامور ومشهور واز اعیان وارکان میر ولی بوده است سید مقدم اورا غنیمت دانسته اعزاز واکرام فوق الحد نمودند وچون بعز ملاقات سید مشرف (4 (گشت) از میر ولی شکوها نمود وصورت چند که نسبت باسید درآن مجلس گذشته بود رسانید چون سید از غدر ومکر (5 او آگاه نبود اورا بجای لایق فرود آوردند (6 (واسبابی) که کدخدایان را ضرورتست از هر جنس (7 (وهر) نوع انعام فرمودند وبفرزندان وارکان دولت اشارت کردند که مجموع جهت او مهمانی را یراق کرده (8 (بوثاقش) ارسال دارند وبه سه سر اسپ نیک (9 بازین وکمر شمشیر مطلا وخلعت فاخر اورا مفتخر (10 ساختند ومرسوم ومواجب زیاده از حد او تعیین فرمودند ودر مجالس ومحافل بر جمعی از بزرگان تقدیم نمودند وبانواع (10a (مکرمت) اورا مستمال گردانیدند وآن مردك در مقام کینه وغدر قدم استوار نهاده (10b (بود وفرصت میجست چون درآن چند روز میسر نشد در موسم بهار داب (11 (ودستور)

---

1) add. مجموع 2) دهد 2a) M. حسین 3) M. add. و 4) گشته 5) add. او 6) واسباب 7) بدستور 8) ده 9) بوثاق add. 10) بازین add. 10a) وسرافراز om. 10b) om. 11) بود و

حکام مازندران بوده است 1) (ومی باشد) که جهت زراعت برنج حکام خود سوار شده 2) (روزه) کمابیش یراق کرده ومردم را جمع ساخته بجنگلهای که قابل باشد بروند وآن موضع را از 3) دار ودرخت 4) وخار وخاشاك پاك گردانند وجوی آب روان سازند تا برزگران جهت خاصهٔ ایشان زرع برنج وگندم بکنند وآن موضع را که آنچنان پاك کرده باشند بلفظ ایشان لِیْلَمْ 5) (میگویند) وهر که همچنان کرده باشد از حاکم ومحکوم میگویند که فلان جای 6) امسال لیلم 7) (بزوۀ) یعنی از 8) دار ودرخت 8a) وخاشاك 8b) (فلان جارا امسال) پاك گردانید غرض که سید در آن بهار عزم آبادانی 9) (موضعی) کرده مجموع مردم را چار 10) (انداختن فرمود) وشبی که صباح 11) (خواست تشریف) بردن در اندرون سرا به پختن نان گلیچه وحلوا ومثل آن عورات مطبخ چنان مشغول 12) (می بودند) وشمع وچراغ تا روز می سوختند 13) (ودر) دروازها را تا دیر 14) نبسته بودند مردك همان شب را غنیمت دانسته 15) لباس کهنه در بر کرده بشکل 16) (وشبیه) سرادستان باخنجر آبدار بسرا درآمد وندانست که حضرت بکدام خانه 17) (می باشد) کفشهای مازندران که جهت عورات میدوزند تا کفش که جهت مردان باشد بسیار فرق نیست بدر خانها میرفت وکفشها 17a) (را) نگاه میکرد که بدر خانهٔ کدام کفش مردان میباشد چه 18) (در درون)

1) ومی باشند 2) M. روز 3) add. دار و 4) add. وخار 5) میخوانند 6) add. را 7) زده 8) add. دار و 8a) add. خار و 8b) om. 9) M. جای 10) M. انداختند 11) M. تشریف خواست 12) شدند 13) M. ودری 14) add. گاه 15) add. و 16) al. add. MM. om. 17) تکیه میفرمایند 17a) om. 18) درآن

سرا کفش مردان بجز از آن حضرت سید دگر کس (1 نمی بود واینمعنی را میدانست خواجه سرای عنبر نام که شب درخانهٔ امیر را حافظ بود که هر شب دستور بوده است که سه نفر خواجه سرا (1a بسه نوبت محافظت درخانهٔ سید بکنند قضا را آن لحظه عنبر حاضر بود بانگ بدان بدبخت زد که هی تو چه کسی مردك بترسید وبگریخت (2 (ودرون) سرا لختینهٔ بزرگ ساخته (3 (بودند) وخیمه وخرگاه (4 (چند در آن چادر) چیده بدوید (5 (وبربالای لختینه رفت ودرمیان خیمها خود را پنهان (6 (کرد) چون (7 (از آواز) خواجه عنبر (8 (9 (سید) آگاه (10 (شد) فرمود که چه شده است وبانگ از سبب چه (11 (بود) عنبر گفت شخصی چنین وچنین بدرخانها کفشها بر میداشت ونگاه میکرد من بانگ برو زدم بگریخت (5 (وبربالای لختینه رفت (12 (ونمیدانم کیست (13 (ودر خانه) را نمی توانم گذاشت وبطلب آن شخص رفتن اگر (14 (بندگی) سید خود بیرون (15 (آید) من بروم وبه بینم که آن چه کس است سید فرمود که خوش باشد من بیرون آیم خود مسلح گشته بیرون (16 (آمد) وعنبر را (17 (گفت) که آن دو نفر را نیز از خواجه سرایان که امشب (18 (درون) سرا تکیه کرده اند آگاه گردان وباتفاق بالای لختینه (19 (بروید) وبه بینید که این چه کس است وهمچنان آن دو نفر دیگر را چون بیدار کردند (19a شمشیر ونیزه برداشته (20 (به) بالای لختینه رفتند آن مردک چون دید که فایده

---

1) M. add. را 1a) add. را 2) ودر درون 3) بود 4) چند در آن 5) M. om. 6) بر ساخته
7) آواز سید 8) add. نام 9) شنید 10) شد 11) بوده است 12) om. و 13) M. ودری
14) خانها 15) بندکان 16) می آیند 17) M. آمدند 18) M. کفته اند 19) در آن
19a) MM. add. و 20) بر رویل

نمیکنند واورا میگیرند از جای برجست وباخنجری که داشت 1) (بر خواجه) سرایان حمله کرد خواجه سرای بود کافور نام بیک دست چراغ داشت وبیک دست نیزه 2) برگرفته بود چون چنان دید چراغ 3) را بینداخت ونیزه بر 4) (پهلوی) آن ملعون زد دیگری دست کرده ریش 5) (اورا) بگرفت وآواز دادند که فلان کس است زنده بیاریم یا خود سر 6) او برداریم حضرت سید 7) (فرمودند) که زنده بیارید همچنان ریش گرفته بزیر آوردند وچراغها روشن کردند 8) حضرت سید پرسید که حرکت تو از سبب 8a) (چه) بوده است گفت اکنون بزخمی که دارم امید حیوة نیست قصهٔ من چنان وچنین است فرمود 9) (که) آن بدبخت را همان شب درآن سرا 8a) (بخانه) باز داشتند وشربت دادند وجراحتش را بگرفتند چون روز شد وارکان دولت حاضر 10) (شدند) وازین حکایت واقف 11) (گشتند) آن مردک را بیرون آوردند 11a) وبحضور اکابر واشراف 11b) استفسار نمودند هم چنانکه واقعی بود گفت حضرت سید فرمود که اورا نیکو محافظت 12) (کنید) تا اگر 8a) (اورا) حیوه باقی باشد سخن او 12a) (مارا) بر امیر ولی حجت 13) (خواهد بود) آن بیدولت خود درآن چند روز 13a) بدان 14) (زخم) که 15) (زده) 16) (بودند بمرد) وباساکنان جحیم همعنان گشت

بیت تو بد کنندهٔ خودرا بروزگار سپار * که روزگار ترا چاکریست کینه گذار *

در جیب آن مردك کاغذی که میر ولی 17) (باسم) ترخانی 18) بدو

---

1) M. بخواجه 2) add. بر 3) add. را 4) سینه 5) M. او 6) add. او 7) فرمود 8) M. add. و 8a) om. 9) تا 10) کشتند 11) شدند 11a) MM. om. و 11b) sic al. et V; M. استغفار 12) M. کنند 12a) om. ما 13) باشد 13a) M. hic add. مرده بود 14) M. زخمی 15) M. خورده 16) M. بود 17) اورا 18) M. om. بدو

داده بود یافتند آن کاغذ را باصورت حال که واقع (1 (گشته بود) باستراباد نزد میر ولی فرستادند (2 (ومکتوبی) دیگر نوشتند که (3 (بااینچنین) حرکتها که (3a (از تو) نسبت باما واقع می شود ومارا باتو (4 (مصالحه) ومدارا آنچه ممکن بود واقع گشت اگر عذر جرایم خود خواهی واز آنچه کردهٔ پشیمان گشتهٔ (3a (ما) نیز از گذشته یاد نمیکنیم والاّ آماده شو که اینک بسروقت تو (5 (خواهیم) آمد جوابی که شافی باشد ازو نشنیدند ودرآن اثنا دزدی را گرفته بساری آورده بودند حضرت سید بقتل آن مردک امر فرموده بود مگر قاتلش (6 (برآن) شخص (7 (زخمی) زده وانداخته پنداشت که مرده است نمرده بود وچون شب درآمد (8 (برخاست) وبگریخت وباستراباد نزد میر ولی رفت وچون زخم خوش شد موی سر را بازگذاشت تا بزرگ شد وباجاعتی مولهان اتفاق کرده نزد میر ولی پیغام داد که اگر عنایت نامهٔ بمن بدهی من بقتل سید کمال الدین اقدام نمایم میر ولی (9 (این) سخن را غنیمت دانسته آن شخص را خرجی داده کاغذ دادند که چون این امر از تو مهیا گردد (10 (هرچه) خاطر تو (11 (خواهد) برآن منوال سلوك خواهد رفت (12 (ومهتر) (13 (جاعت) مولهان سیدی بود عبد الله نام وآن سید را حقیر دیده (14 در رودسر اقامت داشت واینجا لقبی برو بسته بودند وباباچه دری میگفتند واکنون بعطاری وطبابت مشغول (15 (میباشد) الغرض که چون مولهان (16 (باجاعت) خود بساری آمدند وچنانچه دأبست بدیوان

---

1) کشت 2) ومکتوب 3) با از تو با del. 3a) om. 4) مسامحه 5) M. خواهم 6) M. بآن
7) M. زخم 8) M. برخواست 9) M. آن 10) هرانچه 11) M. باشد 12) M. ومهتری
13) M. جاعتی 14) M. add. و 15) ست 16) M. باجاعتی

حاضر گشتند وصوت وسماع بنیاد کردند آن مردك(1 (را در آن میان شخصی) بشناخت وگفت فلان کس است که بکشتن او حکم رفته بود چون بگرفتند خنجر در آستین خود داشت(1a (وچون بکاویدند کاغذ میر ولی که بدو داده بود یافتند چون چنان دیدند مولهان را بتمامه بگرفتند وحکایت از آن بدبخت پرسیدند آنچه واقعی بود بگفت از شومی آن بدبخت بقتل(2 (جمیع) مولهان اشارت شد مهتر ایشان گفت سیدم(3 ومن ازین حرکت خبردار نیستم(3a (وقسم یاد کرد) وجمعی که بامن اند عجب که ازین حال باخبر باشند حضرت سید رحم فرمود وفرمود که عهد بکن که(4 (بار) دیگر بدین لباس درنیائی وچون سیدی لباسی که لایق سادات باشد بپوشی سید عهد کرد واز آن لباس بدر آمد اورا عفو(5 (فرمود) (6 (وجماعت) اورا هم آزاد (7 (کردند) وفرمودند که از ملك مازندران بدر روند وآن مردك را بکشند غرض که چون ازین حرکات از میر ولی سست صدور می یافت بالضروره بجمع کردن لشکر مازندران امر فرمودند(8 (وچون) در سنه (9 (احدی) وثمانین وسبعمایه لشکر جمع شد ویالشکر رویان جناب سیادت مآبی سید فخر الدین هم رسید اجتماع قوی بحاصل آمد میر ولی را از آنجا آگاه گردانیدند او نیز لشکر خود را جمع(10 (گردانید) وباستقبال لشکر مازندران بیرون آمد(11 وبتمیشه لشکرگاه(12 (کرد وبنشست چون دو لشکر بهم رسیدند بیت دو لشکر بسان دو دریای چین * تو گفتی که شد

---

1) شخصی درآن میان 1a) om. و 2) جماعتی 3) hic add. وقسم یاد کرد که 3a) om. 4) M. باری 5) فرمودند 6) M. وجماعتی 7) M. کرده اند 8) om. چون 9) pro del. in M. احد est اثنی 10) کرد 11) add. و 12) کرده om. و

جنب جنبان زمین * واقعا چنانچه نشان میدهند در طبرستان (1 (لشکری) ازآن گران تر وآراسته تر کسی ندیده (1a (است) چون از دو جانب مبارزان اسپ در میدان (2 (تاختند) وجنگ را آماده گشتند پیادهای مازندران تیر باران کردند واز ضرب تیر وشمشیر فی الحال لشکر استرآباد منهزم گشته فرار نمودند سادات توفیق آیات در عقب دوانیدند چون اعادی را هیچ جا مجال باز گردیدن نبود (2a اکثر در راه دستگیر (3 (گشته) وبعضی بقتل (3a آمدند میر ولی باسترآباد نتوانست (4 رفت بطرف کوه پایها بیرون رفت سادات باصلوات وتکبیر که شعار اسلام است بشهر استرآباد درآمدند ومتمکن (5 (نشسته) در عقب میر ولی لشکر فرستادند چون هیچ جا نتوانست (6 آرام یافت لشکر باز گشتند ومیر ولی را در سرحد خراسان قلعهٔ بود آنجا متحصن شد اما نوکران وارباب واهالی استرآباد بلا تکلف (7 (جمع) آمده بشرف ملازمت وخدمت مشرف شدند هر یک (8 (را بلایق آن) بهبات (1a (لایقه) وعطیات مستمال ساختند وتعهد ومیثاق فرمودند کرد ووواقعا مردم استرآباد از میر ولی آزرده بودند که با ایشان ظلم (9 وستم میکرد (10 چه زن (11 (ودختر) مردم (12 را که شکلی داشتند طمع میکرد وبافعال (13 (ونتیجهٔ) خود آخر الامر گرفتار شد (14 (وزمانه) بزبان حال با او در مقابل آمد (15 (بیت) درختی که پروردی آمد ببار * هم اکنون به بینی برش

1) M. لشکر 1a) om. 2) M. انداختند 2a) M. add. و 3) شلا 3a) M. add. در 4) add. رفت
5) M. بنشسته اند 6) add. آرام 7) M. مجموع 8) بلایق آن; in M. لایق آن del. 9) add. وستم
10) pro چه M. و 11) وفرزند دختر 12) add. را 13) ومیمه 14) M. وزمان 15) om.

در کنار * اگر بار خار است خود کشتهٔ * وگر پرنیانست خود رشتهٔ * ویک هزار مرد مکمل را (1 (باسرداری) دانای کامل متدین عاقل در شهر گذاشته وداروغه ووکلاء تعین (2 (فرموده) بابرادران بیرون آمدند وبمقر سلطنت خود قرار گرفتند وسجدات شکر ایزدی جلّ (2a جلاله بتقدیم می رسانیدند

گفتار در تهور صاحب قران اعظم در ماوراء النهر وعزم خراسان وعراق کردن (3 وازین سبب سادات باامیر ولی صلح نمودن واستراباد را بدو مسلم داشتن

چون امیر تیمور نوّر قبره در سنه خمس وستین وسبعمایه در ماوراء النهر خروج کرده بود وآن ممالك را در تحت تصرف خود درآورد خبر رسانیدند که از آب (4 (بگذشت) ومتوجه خراسانست در همه ولایت از صولت وعظمت وجلالت او متفکر بودند ومآل کار را اندیشه میکردند سید کمال الدین نیز دانست که چون رایات نصرت شعار او بخراسان (5 (برسد) ومیر ولی در قلعه متحصن باشد بالضروره بآستانهٔ او خواهد رفت وآنزمان محافظت استرآباد مشکل خواهد بود (6 (واین زمان) میر ولی خود در مقام التماس است وباصحاب واخوان مشهورت نمود که درین باب (7 (رای) صواب چیست مجموع گفتند اولی آنست که صلح کرده (8 استراباد (8a بامیر ولی داده آید چون احبای دولت صلاح چنان دیدند صلح فرموده استرآباد را بامیر ولی مسلّم داشتند ونوکران خود را بیرون آوردند

---

1) M. باسردار 2) نموده 2a) M. add. و 3) M. om. ین 4) بکشته 5) رسد 6) واکنون
7) om. 8) add. شود و 8a) M. add. را

گفتار در توجه امیر تیمور بجانب استرآباد (1 وحالات آن) وتسخیر آن ولایت ومملکت وگریختن میر ولی (1 (استرآبادی)

در سنهٔ ثمانین وسبعمایه حضرت امیر تیمور چون فتح هراة کرده بود وملك حسین هراة را بسمرقند فرستاده (1a اسکندر شیخی را باخود همراه داشت واسکندر از خبث طبیعت موروثی خود در مجلس همایون سخنان بد از (1b ملك حسین گفته بود واز احوال استرآباد وساری (2 (دروغی) چند برهم بسته میگفت وچون خاطر مبارك (3 همیون مایل تسخیر طبرستان بود در محل قبول می افتاد فلاجرم عزم استرآباد (4 (نمود) وباامیر ولی نوبت اول صلح کرده باز گشت ومهم ضروری که درماوراء النهر واقع گشته بود باتمام رسانید ومعاودت فرمود واین نوبت باامیر ولی محاربه (5 (کرد واورا منهزم ساخت واو گریخته از راه گیلان بخلخال رفت وآنجا بقتل آوردند وآن قصه درین محل مطلوب نیست حضرت (6 (صاحبقرانی) چون استرآباد را مسخر گردانید ایالت وسلطنت آن ولایت را به پیرك پادشاه مفوض فرموده عود نمود ودرین مابین سید کمال الدین فرزند خود سید غیاث الدین را باتحفه وهدایا باردوی اعلی فرستاد (7 (وبوسیلهٔ سید برکه که مقتدای حضرت پادشاه کامگار بود) بعز بساط بوسی مشرف گشت اما بسیار در محل قبول نیفتاد چه بر خاطر مبارك چنان بود که چون رایات کامیاب باسترآباد نزول اجلال فرمایند سید خود بخدمت

---

1) om. 1a) M. add. و 1b) M. add. بود 2) آن 3) دروغ add. 4) همیون M. 5) نموده وچون سید غیاث الدین 6) M. صاحبقران 7) om. و کرده

مشرف گردد چون چنان واقع (1 (نشد) واسکندر شیخی در مقام انتقام بود (2 (سخنهای) چند میگفت از آن سبب سید غیاث الدین را بسیار التفات نکردند اما جامه پوشانیده (3 ونصیحت چند کرده عاید گردانیدند وخود بجانب عراق نهضت اقبال فرمودند وسید کمال الدین (3a فرزند خود سید غیاث الدین را باچند نفر (4 از عساکر تعین نموده (4a چون موکب همایون بهزار جریب نزول (4b (اقبال) (5 (فرموده بود) فرستادند ودرآن یورش همراه بودند وچون مهمات عراق را مهیا گردانیده مقضی المرام بجانب سمرقند مراجعت (6 (نمودند) وسال هجریه باثنی (7 وتسعین وسبعمایه رسیده باز یراق یورش نموده متوجه خراسان گشتند وتسخیر مازندرانرا برخاطر مبارك جزم کردند

(8 گفتار در توجه امیر تیمور بصوب مازندران (وشرح وقایع آن)

چون در تاریخ مذکور باز عزم (9 (یورش) نمودند واین خبر باطراف منتشر گشت ومردم صاحب وقوف بسادات باز نمودند که البته این نوبت عزم جزم است وبتسخیر مازندران اقدام خواهند نمود تا درکار خانهٔ مشیت قادر بیچون چگونه نقش بسته باشد (9a سید کمال الدین باز سید غیاث الدین را باتحفه وهدایای لایق باردوی اعلی فرستاده عذر خواهی بسیار (10 (نمود) که ما جمعی از ساداتیم که درین جنگل مازندران مقیم گشته بدعای دولت مواظبت مینمائیم وچون پدر اسکندر شیخی نسبت باولی نعمت خود غدر کرده بقتل آورده بود وخود مرتکب امری

---

1) شد 2) سخنان 3) ونصیحت چند کرده add. 3a) با MM. add. 4) از add. 4a) و M. add. 4b) اجلال al. 5) فرمود 6) فرمودند وچون 7) و add. 8) om. 9) یرش 9a) و MM. add. 10) نموده M.

(1 (گشت) که (2 (حد) او نبوده (3 است وبمناهی مشغول گشت واستخفاف شریعت غرا می نمود تقدیر الٓهی عز شانه برآن جاری شد که جهت دفع ظلم چلاویان بدکردار (3a (ولایت) مازندران در ربقهٔ اطاعت ما (4 (درآید) واهالی آن ملك را از ظلم ظالمان خلاصی پدید آید اکنون بر مصداق آیهٔ کریمهٔ ما شَآءَ اللهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَاءْ لَمْ يَكُنْ این حقیران مدتیست که بطریق جد وآبای خود درین جنگل مازندران بامردم آنچه وظایف عدل وانصافست مرعی داشته بدعای دولت شاهان ذوی الاقتدار مشغولیم (5 (مأمول) آنکه نظر عنایت مشمول حال این فقیران گردانیده از ما بجز دعا وفاتحه وتحفهٔ فراخور عرصهٔ ممالك ما چیزی دیگر توقع (6 (ندارند) چون سید غیاث الدین عرض ملتمسات نمود در محل قبول نیفتاد وسید را (7 (فرمودند) که بند کردند ومتوجه مازندران شدند واسکندر شیخی همچنان در مجلسها سخنان شرانگیز (8 می گفت واز کثرت اموال وچیزاین مازندران هر لحظه بسمع امرای دیوان چیزی میرسانید ودر بند ایقاع فتنه می بود چون سادات را بتحقیق معلوم شد که اورا داعیهٔ تسخیر (9 (مازندرانست) ودفع آن مگر بتقدیر الٓهی بنوعی دیگر متصور (10 (نیست) اما فکر کار خود میکردند وصلاح چنان دیدند که چون طوس ملك (11 از ملوك (12 (گاوباره) بود (13 وبه پیرامون ولایت رستمدار میگشت اورا استمالت داده رستمدار را بدو مسلم دارند تا

---

1) کشته 2) M. حدّی 3) add. است 3a) om. 4) M. درآیند 5) M. منوال 6) نداشته باشند 7) M. فرمود 8) add. می کفت 9) مازندران می باشد 10) M. نه 11) add. که 12) کاره 13) add. وبه

او نیز باسکندر شیخی موافقت (1 (نموده) در مقام انتقام نباشد همچنان باملك اعظم ملك سعد الدوله طوس معاهده کرده رستمدار را بدو باز دادند واو بملك موروثی خود متمکن گشت وظاهرا باسادات حسن اخلاص مینمود وباطنا نزد اسکندر شیخی میفرستاد که این عنایت شیوه از حضرت باری عزّ اسمه بفر دولت قاهرهٔ (2 صاحبقران کامگار است وجهة عذر خواهی چون استطاعت نیست نمی توانم کس فرستادن شما چون در مقام عذر خواهی مشغول گردید (3 من نیز اینک درویشانه (4 (یراق) کرده بخدمت (4a میرسم وچون رایات فتح آیات باسترآباد (5 (رسیدند) او نیز از راه دامغان وسمنان باردوی همایون رفت ودر مقام انتقام (6 (قیام مینمود) وپیرك پادشاه استرآبادی اگرچه ظاهرا دم از دوستی سادات میزد وخواهر خود را بفرزند سید کمال الدین سید اشرف نام داده بود اما باطنا باسکندر شیخی وملك طوس اتفاق نموده در تحریک ماده (7 (فتن) مبالغه می نمود مقصود که اسباب نکبت سادات از هر نوع فراهم رسیده بود وقلم قضا وقدر آنچه در بارهٔ شوکت وعظمت ایشان بر صحیفهٔ اِذَا اَرَادَ شَیْأً اَنْ یَقُولَ لَهُ کُنْ فَیَکُونْ نوشته بود وآن صورت از عالم خفا ومکونِ بمحل بروز وظهور رسیده آنرا بید قدرت سبحانی محو گردانیده بگوش هوش اولوا الالباب ندای تَنْزِعُ اَلْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَآءُ می رسانید اما بحکم جَاهَدُوا فِینَا لَنَهْدِیَنَّهُمْ سُبُلَنَا سادات جد وجهد را آماده گشته امیدوار بتأییدات الٰهی بوده در جمع لشکر

1) نموده 2) add. حضرت 3) ابد پیوند 4) add. که 4) M. یرق 4a) MM. میرسیم 5) رسید 6) می بود 7) فتنه

(1 (وتسلی) مردم مازندران مهما امکن سعی مینمودند ودر ولایت آمل در (2 (موضعی) که مشهور است بماهانه سر قریب بساحل بحر (3 درآن مقام آبگیرهای محکم وجنگل بیحد است ودر (4 (میان) آبگیرها تپهٔ بزرگ واقع بود برآن تپه بنیاد قلعه کردند واز چوبهای بزرگ دیوارها وبرجها ساختند ودروازها بنشانیدند ودرون حصار چند درخانها (5 از جهة متوطنان (5a (فرمودند تمام کردن) واموال وخزاین که در ساری وآمل بود آنچه را که ممکن بود بدان قلعه نقل نمودند وبعضی را در گل پنهان ساختند وچنان معین گردانیدند که چون لشکر ظفر پیکر بقراطغان برسد آنجا جدال وقتال را آماده گشته محاربه کنند اگر بتقدیر الهی نصرت وفرصت سادات را باشد فهو المطلوب والّا مردم شهر ساری وآمل عیال واطفال خود را بارخوت واسباب که توانند بقلعهٔ ماهانه سر روند وببرند وایشان نیز اگر بصحرا اقامت نتوانند (6 (نمود) بدان قلعه ملتجی گردند (6a (مصراع) تدبیر کند بنده وتقدیر نداند * غرض که آنچه موجب حزم بود بصواب دید خود بتقدیم رسانیدند وتوکل نموده ثابت قدم وراسخ دم گشتند ومنتظر تقدیر الهی عز شانه شدند . چون موکب همایون (7 (صاحبقرانی) باسترآباد نزول اجلال (8 (نمود) پیرک پادشاه وظایف خدمت را چنانچه فراخور الکای او بود بتقدیم رسانید وبعرض همایون چنان اعلام (9 (گردانیدند) که راه مازندران جنگل عظیم دارد چنانکه از تشابک اشجار وجریان انهار که در هر چند مواضع واقعست

---

1) om. M. (2 تسلی (3 ولایتی (4 add. و (5 میانه (5 add. ساختند (5a) om. M. فرمود
کرد (6 کرد (6a) om. 7) M. (8 صاحبقران (9 نمودند (6 تمام کردند

عبور لشکر بدین عظمت مگر بفر دولت قاهرهٔ ابد پیوند وحسن تدبیر امرای کامگار ذوی الاقتدار ممکن نیست واین صورت را بعز عرض (1 (رسانیدن) نوعی مینماید فلهذا بدین جرات اقدام رفت چون احوال بمسامع علیهٔ صاحبقران عالم رسانیدند اشارت شد که امرا بیاساقیان امر کنند تا تبر ودهره واره برداشته در پیش لشکر باشند وآهنگران را جهت تیز (2 (کردن) آلات قطع همراه ایشان گردانند تا درختها بریده وانداخته وجویها که در آن (3 (مواضع) جاری باشد (4 (بدان) سر موضع پل بسته آن مقدار راه کشاده وآماده گردانند که عساکر ظفر پیکر قشون قشون بیاسال توانند عبور کرد برینموجب امرا (5 قیام نموده همچنان راه (6 (کشودند وعمارت میکردند) ولشکر میگذشتند چون بصحرای قراطغان رسیدند لشکر مازندران را قراول در آن سرحد استاده بودند روز دوشنبه بیست وششم ذی قعدهٔ سنهٔ اربع وتسعین وسبعمایه قراولان بهم رسیدند وحرب محکم واقع شد وجمعی از لشکر نصرت (7 انتما بقتل آمدند وچون لشکر مازندران تاب اقامت نداشتند منهزم گشته بلشکرگاه سید درآمدند وسادات را از آن عظمت وجلال باخبر گردانیدند اما فایده نبود (8 (وهم چنان در آن مقام ثبات قدم نموده استادند واز جملهٔ اسباب نکبات سادات یکی آنکه تحقیق کرده بودند که لشکر ایشان نسبت (9 (بالشکر) امیر تیمور همچو قطرهٔ وبحریست ودانستند که مردم مازندران در جنگل (10 هر یک شیر بیشهٔ خود اند وآن جنگل وبیشه ایشانرا

---

1) M. نرسانیدن 2) همیون 3) ساختن 4) موضع 5) بدو 6) add. علی را عمارت میکردند 7) M. انتها 8) om. و 9) بلشکر 10) add. هر یک

مقام ومسکن واعادی را (1 (درآن) عبور ممکن نه اگر درآن بیشها متفرق گشته مقابله نمینمودند یقین که لشکر اعادی را در مازندران اقامت بیشاییش ممکن نمیبود اگرچه خرابیها میکردند ونهب وقتل می نمودند اما سادات دردست مخالفان نمی افتادند وعواقب امور یمکن که بر موجب ارادت احبا جاری می شد اما چون بخت برگشته بود زنجیرها می گسست چنانچه شاعر گوید (2 (بیت) چو آید بموی توانی کشید * چو برگشت زنجیرها بگسلد * الغرض که در صحرای (3 (قراطغان) دو لشکر باهم مصافی دادند (4 (وحرب) عظیم واقع شد واز طرفین مبارزان میدان شجاعت درهم آویختند وپیادهای مازندران تیر باران کردند (2 (بیت) تو گفتی مگر روز انجامش است * یکی (5 (رستخیزی) بآرامش است * وآن روز جنگ قایم (6 (بود وچون) شب درآمد از طرفین بجای خود بنشستند وچنانچه رسم است بحزم واحتیاط مشغول گشتند اما مردم مازندران شب تا (7 (بروز) لشکر اعادی را تیر باران میکردند چنانچه مجال یکچشم خواب هیچکس را نبود وچون روز شد وظلمت شب بنور آفتاب جهانتاب محو گشت بالتماس صلح امنا ومعتمدان را روان ساختند در محل قبول نیفتاد وامر کردند که امرا جنگ سلطانی در اندازند وخود سوار شده بمقابلهٔ لشکر مازندران درآمدند واین روز از روز اول لشکر مازندران (2 (محاربه را) سعی بیشتر کردند واز طرفین سواران شجاعت آئین بمیدان درآمده مبارز خواستند وآتش قتال بفلك (8 (دوار) شعله درگشت بیت دل تیغ گوئی بنالد همی *

---

1) برآن 2) om. 3) M. قراطوغان 4) وحربی 5) M. رستخیز 6) شد و 7) روز 8) اعلی

زمین زیر اسپان بنالد همی * از صباح تا شام این روز هم محاربه کردند وجمعی از ارکان دولت سادات که سر وجان را فدای این دولت کرده بودند بقتل آمدند واز طرف لشکر صاحبقران نام دار هم معدودی چند بر خاك (1 (پیرهن) عمر چاك شده افتادند اما باوجود عظمت وجلال وکثرة عدد وعدد لشکر (2 (باقبال) همچنان بود که قطرهٔ (3 از بحر بردارند یا ریگی را از بیابان کم (4 (گردانند) وآنچه شاعر گفته است بسیار موافق حال است مرغی بسر کوه نشست وبرخاست * بنگر که از آن کوه چه افزود وچه کاست * چون شب درآمد باز جنگ (5 (را آماده گشتند) وهرکس بجای خود قرار گرفتند وکشته‌گان ومردگان (6 (را آنچه ممکن بود برداشته دفن کردند چون سادات دیدند که قطره را بابحر بیکران (7 (برابری کردن) از جملهٔ محالاتست (8 اما گفته اند بیت بارستم دستان بزند هرکه در افتاد * (9 دو نوبت جنگ چنین (9a (کردند) که چشم زمانه در مازندران هرگز (10 (چنان جنگ) ندیده بود وگوش هیچ آفریده از آن نشنیده وآنچه مردم وفادار بودند اکثر بقتل (11 (آمدند) وبعضی مجروح گشته (11a (بجز) فرار (12 (نمودن) وخود را از (13 گرداب (11a (آنچنان) بلا بساحل سلامت رسانیدن چارهٔ دیگر (14 (ندیدند) چون (15 (پاسی) از شب بگذشت فرار اختیار کرده (9 وبنه وخیمه وخرگاه را بابعضی اموال وگاو وگوسفند واسپ واستر در یورت گذاشته فرار نمودند ویکسره

---

1) پیراهن 2) اقبال 3) add. را 4) کنند 5) قایم کشت 6) add. را 7) M. hic om. 8) M. hic ins. 9) M. add. و 9a) in MM. deest. 10) sic al; V. از آن لشکر quod in M. del. 11) آمده بودند 11a) om. 12) نمودند 13) add. چنان 14) ندانستند 15) M. پاس

بپای قلعه ماهانه سر (1 آمدند چون صباح روز شد ولشکر اعادی دانستند که سادات فرار کرده اند بیورت ایشان درآمده آنچه بود تالان کردند وخبر بمسامع علیه رسانیدند اشارت شد که منقلای لشکر در عقب بروند چون لشکر روان شدند اسکندر شیخی باجمع مازندرانیان که مخالف دولت خانوادهٔ سادات بودند دلیل گشته بماهانه سر رسانیدند وبمقابل (1a لشکر سادات فرود آمدند لشکر مازندران چون دانستند که هنوز صاحبقران کامگار نرسیده (1b (است) بریشان تاختند ودمارا از نهاد ایشان برآوردند واکثر ایشان (1c را برخاك تیره نشاندند وملجا وماوای خود (2 (آبگیرهای وقلعه) ساختند (2a (وجبّی) خواجه (2b علی بهادر را در آن محاربه دستگیر کرده بقتل آوردند چون رایات فتح آیات صاحبقران را از آن حال آگاهی دادند بعجاله بعقب قراولان خود رسیدند وآتش قتال بفلك شعله (3 (زن گشت) بیت بگرد اندرون همچو ابر پر آب * که شنگرف بارد برو آفتاب * سرهای دلاوران از تن جدا گشته بخاك تیره افتاد واز دمای مسلمانان آبگیرها لاله گون گشت ودود دلهای سم رسیدگان را ساکنان ملاء اعلی لباس سوگواری خود ساخته شهدای کربلارا تعزیت اولاد رسول گفتند وآثار یَوْمَ یَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ وصاحبته وبَنِيهِ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ (4 (یومئذ) شَأْنٌ يُغْنِيهِ سمت ظهور یافت سید کمال الدین بافرزندان وبرادران وسادات آنچه زنده مانده بودند بقلعه متحصن گشتند وبامحافظان قلعه که (5 درانجا بودند آنچه آثار شجاعت ومردانگی بود بظهور میرسانیدند چون شکست

1) M. add. در 1a) add. لشکر 1b) om. 1c) M. add. واغلب 2) قلعه 2a) را آبگیرها om. 2b) al. add. جبی 3) شیخ 4) زدن کرفت om. 5) add. در

کل بالشکر مازندران واقع شد وسادات بقلعه متحصن گشتند لشکر مخالفان گرد اگرد (1 (قلعه) فرود آمدند وبمحاصره (1a (مشغول) شدند وامر شد که کشتی بانان جیحون کشتیها بسازند ونفط وآتش (2 (تعبیه) کرده در قلعه اندازند وآنچه ممکن بود در بارهٔ تسخیر قلعه مساعی (3 (جیله) بتقدیم (1 (فرمودند) (3a رسانید اما اصحاب قلعه به تیر جگردوز هر روز چند نفر را مجروح میگردانیدند ونمیگذاشتند که کشتیها به پیرامون قلعه بگردند ومدت دو ماه وشش روز همه (4 (روز) جنگ بود وتیر باران میکردند اما فایده نبود (5 جمعی از اعادی بقتل آمدند واصحاب قلعه نیز بسیاری مجروح (6 (شدند وبقتل آمدند) وسادات بنفس خود شب وروز گرد قلعه (7 (میگردیدند) واحتیاط میکردند سید کمال الدین بافرزندان وبرادران مشورت کردند سید کمال الدین طویل وسید عماد را که هر دو از علمای شهر آمل بودند باتحفه وهدایا بیرون فرستادند وامان طلبیدند حضرت صاحبقران سید غیاث الدین را از بند خلاص کرده باساداتی که آمده بودند همراه ساخته بقلعه فرستادند وپیغام دادند که مارا قصد خون شما نیست وکرّ وفری که توانستید کردید وخون چندین مسلمان ریخته شد واگر بیرون نیائید بعد ازین (8 (هر خونی) که واقع شود بگردن شما خواهد بود چون سید کمال الدین این سخن استماع (9 (نمود) بااخوان وفرزندان گفت فایده نمیکند بیائید تا بیرون رویم وهر چه تقدیر رفته است به بینیم مجموع گفتند که فرمان از آن

1) om. 1a) آماده 2) M. سعی 3) M. جیل 3a) al. et V. رسانیدند 4) روزه 5) add. و 6) ومقتول کشتند 7) میکردید 8) هر خون 9) M. نموده

شماست بهرچه صلاح باشد (1 واشارت رود فرمان برداریم سادات ورشانقه که در قلعه بودند در عقب سید کمال الدین استاده در بکشودند وبیرون رفتند

گفتار در حاضر گردانیدن سادات را در مجلس همایون امیر تیمور (2 (وسخنان) که (3 (واقع شد) روز پنجشنبه

دوم شوال سنهٔ خمس وتسعین وسبعمایه (4 چون سادات از قلعهٔ ماهانه سر بیرون آمدند امرا (5 (وچاوشان) در پیش (5a (وبس) استاده بدرگاه اعلی بردند وببارگاه گردون اقتدار درآوردند حضرت صاحب قران بپا ایستاده (5b ایشانرا تعظیم نمود (6 وبرابر خود سید کمال الدین را بفرمود تا بنشاندند وبرادران وفرزندانرا هم جای دادند وسید را مخاطب (7 (کرده) فرمود که من بولایت شما جهت مال وملك شما نیامده ام بسبب آن آمده ام که مذهب شما بد است حیف باشد که شما دم از سیادت زنید (8 ومذهبی داشته باشید (9 که لایق مسلمانان نباشد سید فرمود که (10 (ای امیر) مارا چه مذهب است که بدست فرمود که شما سبّ صحابه میکنید ورافضی مذهبید سید فرمود که ما خود متابعت جدّ وآبای خود کرده ایم اگر مخالفان جدّ خود را بد گفته باشیم غالبا عجب نباشد امّا عجب از آنکه شما میخواهید که باوجود این فسق وفجور وسفک (11 (دما (12 (وهتک استار) مسلمانان واخذ اموال

1) add. و 2) M. وسخنانی 3) در مواجهه رفت 4) M. add. را 5) M. وجان سپاران 5a) بلکه بسبب. om. 5b) M. add. و 6) super pos. add. در 7) گردانیده 8) add. و 9) M. add. مگر. 10) M. del. مذهب شما آمده ام تا بدانم که شما بچه مذهب وملت می باشید 11) دمای 12) om. al. add.

اهل اسلام که در مجلس شما ونوکران شما هر لحظه واقعست مرتکب امر
معروف ونهی منکر بر خود واتباع خود واجبست وبعد از آن بر سایر مردم
چندانکه قدرت باشد چون این معنی از خدام شما بهیچ وجه واقع نمی شود
کی شما را رسد که دیگریرا بدین خطاب مخاطب گردانید قصه دراز کردن
چه احتیاج هرچه خاطر[1] (شماست) بفرمائید تا همچنان کنند حضرت امیر
تیمور فرمود که من چکنم اینها میگویند که آنچه شما میکنید واعتقادی که[2]
(شما) بدان راسخید بد است[3] علما ودانشمندان که حضار مجلس بودند
مخاطب ساخت سید فرمود که هرکه نامشروع گوید وکند وفرماید[4] بی
قاعده گوید علما چرا بحضرت شما نمیرسانند که[5] (حدیث) سید المرسلین است
که انی أمرتُ ان اقاتل الناس حتی ان یقولوا لااله الا الله وان محمدا رسول
الله فاذا قالوهم عصموا حتی اموالهم ودمائهم وهر لحظه خون چندین
گویندهٔ لااله الا الله ومحمد رسول الله را[5a] بامر شما ریخته میگردانند
واموال را بتاراج[6] (می برند) این چنین نیک نیست واگر گفته اند چرا
[2] (شما) قبول نکرده اید وآنچه درحق ما گفته اند در محل قبول افتاد چون
حضرت امیر استماع سخنان سید نمود[7] (انگشت) تعجب بدندان گرفت
واشارت کرد که ایشانرا از مجلس بدر برند ومقابل بارگاه[8] (بنشانند)
چون آنجماعت را از سید ورشنیق بیرون بردند وبصف بنشاندند اسکندر
شیخی زانو[9] (زد) که اینها خونی منند پادشاه بمن سپارد تا قصاص بکنم

1) شما خواهد 2) om. 3) add. که 4) add. کردن 5) حضرت 5a) وعلی ولی in M. الله del. in V. deest. 6) میکنند 7) کریبان 8) بنشانید M. 9) زده M.

حضرت اعلی (1 (فرمودند) که اینها تنها خونی تو نیستند ملك رویان را نیز (2 (اینها) کشته اند (3 (ملك طوس) را نیز حاضر گردانید تا خونی (4 (او باو) (4a سپرده شود ملك حاضر شد امیر فرمود که خونی تو (4b (کدامین سید است) تا بتو سپرده شود (5 (تا) قصاص بکنی ملك را از آنجا که کمال اصالت (6 وطینت طیبهٔ او بود گفت ایشان (7 (هیچ کدامین) مردم مارا چنان (8 (قتل نکرده) اند که بر ما قصاص لازم آید شرعا زیرا که در صف هیجا تیری از نوکران ایشان بر کسان ما آمده مرده اند ویا بشمشیری (9 (مجهول) بشرف هلاك پیوسته (10 (باشند) عجب اگر این قتل را قصاص جایز باشد ودیگر آنکه ایشان سیدند هرکه ایشان را بکشد فرداد روز قیامت یقین (11 (در) پهلوی یزید لعین باید استادن وسوال ایزدی را جواب دادن ومرا طاقت شرکت یزید نیست باقی شما حاکمید حضرت اعلی چون استماع سخن ملك (12 (نمود اشارت کرد) که رحمت (13 (ترا) ای ملك که مرا وخود را از آتش دوزخ خلاص دادی ولعنت بر اسکندر شیخی باد که خود را ومرا می خواست باساکنان دوزخ همعنان سازد اکنون سادات را از رشانقه باید جدا گردانید برو وایشانرا جدا ساز ملك فرمود که اینها را اسکندر تیك (14 (میدانند) که هم ولایتی یکدیگرند من ایشان را نمی شناسم که سید کدام ورشنیق کدام اند امر کردند که

باید .M. add (4a اورا بدو وخونی ترا بتو .M (4 طوس ملك .M (3 ایشان (2 فرمود (1
بقتل نیاورده (8 هیچکدام .M (7 و .add (6 که (5 کد امینند (.سید است del) .M (4b
میدانید (14 خدای بر تو باد (13 فرمود گفت (12 که (11 اند (10 مجهولی .M (9

اسکندر شیخی برود وایشان را جدا گرداند چون اسکندر برفت وچاوشان حضرت اعلی را می نمود که سید کدام ورشنیق کدام رشانقه را از میان سادات بیرون برده بپای داشتند وچند نفری را اسکندر میگفت که رشنیق است وآنها می گفتند که او خلاف واقع میگوید ما سیدیم چون سخن هردو (را)[1] بسمع اشرف اعلی میرسانیدند میفرمود تا چند نفر مازندرانی که وهلهٔ اول از سادات فرار جسته باردوی اعلی رفته بودند حاضر کنند واستفسار نمایند وتحقیق[2] (مسئله کنند) اگر رشنیق[3] (باشند ویقین گردد بیرون برند[4] (وبر قول) اسکندر شیخی اعتماد[5] (نمیفرمودند) وچون معلوم میکردند که آنچه اسکندر گفت خلاف واقع بود ومیخواست که سید را بر رشنیق ثابت کند لعنت برو[5a] میکرد وبلفظ مبارك دشنام[6] (میکرد) چون سادات را از رشانقه جدا کردند امر شد که هرچه رشنیقند بیاساقیان رسانند بیک لحظه قریب بیکهزار آدمی را[7] (قتل کردند) واشارت کردند که قتل عام بکنند مگر سادات را[8] که نکشند دیگر هرکرا یابند محابا نباشد وتالان وتاراج را دست باز ندارند وموکلانرا بدر قلعه فرستادند تا اموال وخزاین که باشد بیرون آرند چون در قلعه مال بسیار بود از نقد وجنس که خزاین آل باوند[8a] که بتصرف چلاویان درآمده بود وآنچه چلاویان[8b] (خود) جمع کرده بودند با اموال جلالی ومتمیر وذخایر[9] (مدت) حکومت سادات مجموع درآن قلعه بود مگر اندکی[10] (که) مدفون ساخته بودند

1) om. 2) al. کنند M. مسئله del. 3) M. بودند 4) و om. 5) ویقول sic al; MM. نمیفرمود 5a) al. میکردند 6) میداد 7) بقتل آوردند 8) add. که 8a) MM. add. را 8b) al. add. 9) M. مدتی 10) om.

ومال خواجهای ساری وخواجهای آمل واموال تجار غریب که درآن زمان (1 (درآمل) بودند ونتوانستند بیرون (2 (رفتند) مجموع هم در قلعه بود وارباب واهالی ملك (3 را اغلب واکثر چیزها درقلعه بود مجموع را بار کرده بیرون (4 آوردند خواجهای غریب زانوزده التماس مال خود (5 (مینمودند) فرمود که آنچه ازآن ایشانست متعرض نشوند اما فایده (6 (نکرد) وآتش بود که درآن مقام (7 (افتاده) خشك وتر (8 (می سوخت) ومحو گردانید وپدر حقیر سید نصیر الدین درآن زمان دوازده ساله بود (9 (او) جهت مولف (10 (حقیر) تقریر میکرد که خاصهٔ سید کمال الدین (11 که در قلم آمد که بخزینهٔ (12 (خاصهٔ) صاحبقرانی واصل شد (13 (بدینموجب) بود تنگهٔ سفید ششصد هزار عدد (13a تنگهٔ سرخ دویست هزار عدد طلا از کارهای ساخته واز (14 (سبیکه) صد وبیست هزار مثقال نقره سیصد خروار شتری اقمشه وامتعه وکاسهای چینی وحلبی ولاجوردی وسایر رخوت واجناس (15 را عدد (15a معلوم نشد وهم چنین فراخور (15b (از) آن (16 سید رضی الدین وسید فخر الدین وسایر برادران وفرزندان حلی وزیور عورات (17 ومثل هذا که بود (18 (تعداد) آن کما ینبغی معلوم نیست ومالهای خواجهای ساری وآمل را (19 (نیز که) بردند بیحد وقیاس بود غرض (20 که حضرت (21 (صاحبقران تا) در آخر عمر خود همیشه اعتراف می نمود که خزاین چندین (22 (پادشاهان) که بتحت تصرف اصحاب

---

1) M. بآمل 2) کرفتن 3) add. را 4) add. می 5) M. نموده اند 6) نکرده 7) M. افتاد 8) بسوخت 9) M. واز 10) فقیر 11) add. آنچه 12) عامره 13) برینموجب 13a) M. add. وعدد 14) سپید 15) add. را 15a) M. add. آنرا 15b) om. 16) add. از 17) add. و 18) M. عدد 19) M. نیز که 20) add. که 21) صاحبرانی 22) M. پادشاه

خزاین ما در آمد هیچکدامین [1] (اینمقدار) نبود که خزینهٔ حکام مازندران چون آنچه در قلعه بود بیرون آوردند فرمود تا قلعه را آتش زدند وبسوختند وبازمین هموار کردند

گفتار در نقل نمودن [2] (حضرت) صاحب قرانی بقلعهٔ ساری وسادات را همراه آوردن [2a] (وآنجا) بکشتی [3] (نشاندن وبماوراء النهر) [3a] فرستادن

چون خاطر از تسخیر قلعهٔ ماهانه سر به پرداخت سادات را سوار کرده بقلعهٔ ساری فرستاد [4] وخود متوجه ساری گشت ودرون قلعه نزول اجلال فرمود وتمامی قلعه را چون احتیاط کرد فرمود که حیف باشد که این [5] (چنین) عمارت را خراب سازند بگذارید تا این قلعه بحال خود باشد اما فرمود تا [6] (گنجینها) وبرجها را بکاوند تا اگر چیزی مدفون باشد بردارند آنچه ممکن بود سعی کردند وهر چه بود برداشتند مگر چند من نقره که در چاه آبی ریخته بودند وگل بر سر انداخته وبعد از آن بعضی طاس وطشت ودیگ مسین بر بالای آن نهاده باز گل ریخته بودند چون بکاویدند ومسینه [6a] برداشتند تصور کردند که همین بود آنرا دیگر مزاحم نگشتند وآن نقره [7] (ماند) چون سادات بتوفیق الله [2] (تعالی) معاودة کردند [8] (وجایهای [2] (که) دفینه بود در قلعه احتیاط میکردند هیچ چیزی نیافتند مگر همان نقره را برداشتند وسید علی بابرادران قسمت کرد از آن جمله ده من بخش پدر مرحوم مولف

---

1) آنمقدار 2) om. 2a) واز آنجا 3) M. نشاند 3a) MM. فرستادند 4) sic al. V. خود om. و M. هم 5) ex al. 6) کنجها 6a) M. add. را 7) مانده 8) pro و: ودر

حقیر بود آنرا نیز در گل مدفون ساختند وغالبا اکنون نیز همچنان مدفون باشد که (1 از کسی نشنیده ایم که برداشته اند غرض که چون موکب همایون بساری رسید اشارت (2 (شد) که در فرضها کشتیها تعیین کنند وسادات را درکشتیها نشانده بماوراء النهر برند حسب الامر سادات را در قلعه چندان موقوف داشتند که کشتیها معین شد (3 وامیر معتمدی را باچند نفر چاوشان مقرر گردانیدند وتفصیل کرده بدان معتمد دادند که چون کشتی سادات از آب جیحون بفلان موضع (4 (رسد) ایشانرا بیرون آورده والاغ داده هر یکی (5 را (6 (بر موجب) مفصل بدان موضع برسانند حسب الفرمان (7 (العالی) سادات را درکشتی نهاده (8 (باغریچه) بردند وهم (9 چنین از اغرچه (10 (بآب) جیحون تا بموضعی معین برده بیرون (11 (آوردند) وهر یکی را برموجب تفصیل بولایات تقسیم کردند مثلا بعضی (12 (بسمرقند بردند وبعضی را) باسیران واترار وکاشغر وآن نواحی فرستادند وبعضی را بخوارزم (13 واین جوانب) روان (14 (کردند) (15 (وساداتی) که غیر از نسل سید قوام الدین مرحوم بودند (16 (هم) هر یکی را جای فرستادند (17 (وفرزندان) را از مادر وپدر جدا (18 (کردند وهر یکی را بطرفی بردند مگر اطفال رضیع را (19 که نزد مادر بگذاشتند اما در وقتی که (19a (در) فرضهای (20 (ساری (20a سادات را درکشتی می نشاندند دو نفر سید یکی عبد المطلب نام از فرزندان سید رضی

1) از add. 2) کردند 3) و add. 4) برسید M. 5) را add. 6) بموجب 7) عالی M. 8) در اغرچه M. 9) چنین add. 10) از آب 11) آمدند M. 12) om. 13) وآنجانب 14) کردانیدند M. 15) وسادات 16) نیز 17) وفرزند M. 18) کرده و om. 19) که add. 19a) in MM. deest. 20) ساری in M. del. 20a) al. add. که

الدین ویکی (1 (میر) عبد العظیم نام از فرزندان سید زین العابدین وسید دیگر از سادات (1a (حسنی) رکابی سید عز الدین نام که همشیرهٔ سید کمال الدین در حبالهٔ زوجیهٔ او بود وذکر قتل او از پیش رفته است گریختند وخود را بگیلان انداختند وحکایت ایشان در محل ثبت خواهد افتاد انشاء الله تعالی بعد ازآن صاحب قران کامگار ساری وآمل را غارت وتالان (2 (فرمود وقتل عام نمود وچنان ساخت که در تمامی ممالك مازندران خروسی وماکیانی نماند که بانگ کند وبیضه نهد وبقیة السیف که بودند گریخته باطراف (3 (وجوانب) رفتند وعورات پیر وضعفا واطفال بگرسنگی (4 (بمردند) داروغگی ساری را بجمشید قارن غوری دادند وفرمودند که بعد ازین (4a (مهما امکن) در آبادانی بکوشند وآمل را باسکندر شیخی مسلم (5 (فرمودند) وخود بسعادت متوجه استرآباد (6 (شد)

گفتار در (7 وقایعی که بامعاودت (8 (نمودن) سادات (9 (در مازندران واقع شد)

چون در مازندران یکمن غله (10 (نماند) که کسی تخم (11 (کند وخانه وآدمی (1 (نبود) وآنچه بودند از گرسنگی هلاك شده بودند بالضروره جهت علوفه وتخم زراعت اسکندر شیخی بگیلان میفرستاد وغله می (12 (آورد) ومردمی که آنجا ملتجی (13 (شده) بودند دلالت (1 (باعداد) میکرد وامیر جمشید نیز باسترآباد (14 (از ولایت) قومش

---

1) om. 1a) M. حسینی 2) فرموده om. و 3) M. وجانب 4) مردند 4a) al. add. 5) فرمود 6) کشت 7) وقایع 8) نمودن in M. del. 9) بمازندران وکیفیت آن 10) نمانده بود 11) بکند و 12) برد 13) کشته 14) M. بولایت

غله می (1 (آورد) وبمردم ساری که بآن (2 (ولایت) گریخته بودند تسلی نامه (3 (فرستاد وطلب (4 (مینمود) ومردم آمل اکثر رغبت بساری نمودند وسر باپالت اسکندر شیخی فرو نمی آوردند (5 ومردم ساری خود بساری عود نمودند وبکشت وزرع مشغول گشتند (6 (وساری باندك (7 (مدت) صورت (8 (آبدانی وعمارت) پذیرفت (9 (اما آمل) خراب ماند مگر اندکی بعد از آن اسکندر شیخی بشکافتن گنبذ مبارك حضرت مغفرت پناه امر فرمود وهر روز خود باپیل وکلنک بسرکار می آمد ومردم را می گفت که (10 (این) عمارت را از بن (11 (بر کنید) وقطعا اهالی آمل مرتکب آن امر نمی گشتند وتطاول نمی کردند مگر فقیهی بود مولانا قطب الدین نام از علمای شهر آمل بوده است که جد مولانا قطب الدین است که در لاهیجان (12 (بوده است) او درآمد (13 (وکلنکی) در دست گرفته بشکافتن آن گنبذ مشغول شد ومردم را گفت مردم گنبذ (14 انبیا واولیا وشهدا علیهم السّلام را (15 (شکافته اند) ودر دنیا زحمتی بر ایشان (16 (نرسیده) است بشکافتن گنبذ سیدی چرا خوف میکنید اینست که من مبادرت نموده رخنه کرده ام وهیچ زحمتی بمن نرسیده است شما (17 (هم اگر از) جهت خاطر حاکم (18 این خشت وگل را از هم جدا کنید چه می شود بعضی مردم بقول آن بدبخت دست (19 بشکافتن آن گنبذ نهاده بشکافتند وبازمین هموار کردند از آن جهت مردم

1) M. آوردند 2) ممالك 3) M. فرستادند 4) M. و .om 5) مینمودند 6) add. و .om و
7) مدتی 8) عمارت وآبادانی 9) M. آمل اما 10) M. آن 11) M. برکنند 12) بود
13) M. وکلنک 14) add. مبارك ومرقد 15) M. بشکافتند 16) نشده 17) عاید نیز
18) add. اکر 19) M. pro ?: بر

بیشتر از اسکندر شیخی نفرت کردند وبر خفا برو صد هزار لعنت میکردند بعد ازآن سید عز الدین رکابی که ذکر[1] او رفت[2] (که) مرد اصیل واز جملهٔ مهاجر وانصار سادات بود گریخته باپنج نفر بسر گیلان آمده ودرلنگرود اقامت داشت مردم گیلان از ارازل واوباش[3] که ایشان را میدیدند[3a] طعنه میزدند مگر وقتی که سادات از قلعهٔ ماهانه سر بیرون می آمدند سلاحی که داشتند از خود جدا کرده انداختند وبیرون می آمدند ونوکران نیز باهمدیگر میگفتند که آنچه دارید بیندازید که میر نیز سلاح کشوده انداخته است واین سخن را اوباش گیلان در زبان خود ساخته هرکجا ایشانرا می دیدند می گفتند بالو بینکن که میر بینکو وبزبان مازندرانی ایشان را تمسخر میکردند سید عز الدین یافرزندان گفت[4] مرا طاقت آن نیست که بیش ازین از مردم گیلان اینها بشنوم بیائید تا بمازندران رویم[5] وکر وفری که از دست[6] (بیاید بجا) آریم اگر بکشند[7] باری ازین انفعال گیل خلاص یابیم واگر طرفی را بدست آوریم وبا اسکندر شیخی در مقام انتقام توانیم بود هم نعمتی باشد غیر مترقب فرزندان قول پدر را متابعت کردند وباتفاق چند نفر مازندرانی که در گیلان بودند سلاح خریده متوجه آمل گشتند[8] ودر[9] (جنگلها بوده) بنهب وغارت هواخواهان اسکندر شیخی مشغول گشتند واسکندر شیخی از ایشان به تنگ آمد[10] (بساری) نزد جمشید غوری فرستاد ومدد طلبید تا دفع سید بکند جمشید

1) add. او 2) om. 3) add. که 3a) M. add. و 4) add. که 5) add. و 6) برآید بجای 7) add. باری 8) pro و: M. وروز 9) جنگلهای آمل بود 10) در ساری

نیز آنچه داشت از مردم مازندران وخراسان جهت او[1] (فرستاد) او نیز بانوکران خود[2] در دنبال سید عز الدین[3] (روان گشت) وسید وفرزندانرا در بیشه در میان گرفتند وجنگ قایم شد وآنچه ممکن بود سعی کردند ونوکران سید بعضی مقتول گشتند وبعضی دستگیر شدند سید بافرزندان گفت که باز ارادت طعنهٔ[4] (مردم گیل شنیدن) دارید یا همین جا[5] (درجهٔ شهادت می یابید من خود زندگی نمیخواهم فرزندان نیز گفتند که ما در قدم تو شهید می شویم ودست بحرب وضرب نهادند چندانکه سید را باپنج نفر پسر در آن جنگل بدرجهٔ شهادت رسانیدند[6] انّا للّه وانّا الیه راجعون

[6a] (گفتار از هرات بیرون آمدن صاحب قران اعظم بااسکندر شیخی[7] (بعزم یورش) هفت ساله) و در هنگام مراجعت یاغی شدن اسکندر وکفران نعمت[8] (کردن)

چون[8a] (حضرت) صاحبقران در تاریخ سنهٔ اثنی وثمانمایه بعزم یورش هفت ساله عازم عراقین وآذربایجان وروم وشام شد اسکندر شیخی نیز همراه[9] (گشت) وحضرت اعلی همیشه باو[10] (تلطف) می نمود وعنایت مبذول میداشت وانواع نوازشها می نمود واز خبث طبیعت او که موروثی[11] (ومکتسب) بود عجب ازآنکه فکر[12] (نمیکردند) غالبا بر مصداق ارباب

---

1) بفرستاد 2) add. سر 3) کرد 4) کیل مردم شنذین 5) M. بدرجه 6) M. add. که
6a) al. کفتار در همراه بردن صاحبقران اسکندر را در یورش هفت
ساله 7) بیورش 8) نمودن 8a) om. 9) al. بود حضرت 10) بلطفی 11) om. 12)
نمیکرد

الدّول مُلهَمون بر ضمیر منیر روشن بوده (1 (باشد) اما بسبب مصالح امور دنیوی تجاهل التعارف میکردند چون بسعادت از تسخیر ممالك مذکوره خاطر آسوده گشت (1a وتوجه بقشلاق قراباغ (1b (فرمودند) اسکندر را اسپ وخلعت بخشیده اجازت عود بجانب آمل شد چون اسکندر بفیروزکوه رسید آنچه در جبلّت او (2 (مرکوز ومستور) بود اظهار کرده کفران نعمت نموده یاغی شد وطریق عصیان وطغیان که میراث پدر او بود ظاهر گردانید چون خبر طغیان او بمسامع علیه رسید امیر سلیمان شاه را بافوجی از پیادهای ری وقم وکاشان واصفهان وقومش در عقب بفرستاد چون امیر مذکور روان گشت یراق پادشاه زادهٔ جوان بخت امیر زاده ابابکر میرزا کرده روان فرمودند از جملهٔ یراق که کرده بودند صد سر اسپ بازین وصد تن جبه مکمل وصد هزار دینار کپکی انعام فرمودند واشارت کردند که بلا تانی بانضمام لشکر میرزا سلیمان شاه بدفع اسکندر بدفعل نابکار مشغول می باید شد شاه زاده آستانهٔ فلك آشیانه را بلب ادب (3 (ببوسید ودعا خوانده روان شد واسکندر حسین کیا نام (4 (فرزندی) داشت که پدر (4a (میر لهراسپ) شیخی است که اکنون در طالقان در سایهٔ دولت سادات گیلان خلد سلطانهم موظف است قلعهٔ فیروزکوه را استوار کرده وذخیره مهیا ساخته حسین کیا را آنجا باز (5 (داشته) خود (6 (بچالوس وجانب آمل) (7 (روان) شد چون شاه زاده وامرا دانستند که فتح قلعهٔ فیروزکوه باهتمام ایشان

---

1) om. [1a]) om. و [1b]) فرموده 2) مذکور ومستور; M. pro: ومستور: ومعروف 3) بوسیده om. و 4) M. فرزند 4a) al. هزار اسف 5) داشت 6) بآمل 7) روانه

میسر نیست اعلام پایهٔ سریر اعلا گردانیدند وخود متوجه قلعهٔ نور گشتند وملك معظم کیومرث مرحوم والی آن بقعه بود واورا بااسکندر شیخی خلاف در میان(1 (بود) چون بنور رسیدند ملك مشار الیه را طلب(2 (نمودند) که چون اسکندر شیخی یاغی شده است بیا تا ترا عنایت فرموده لشکر بدهیم ودر عقب او بفرستیم ملك مذکور بلا توقف بیامد وبزمین بوس شاه زاده سرافراز شده فی الحال اورا فرمودند که حبس کردند وهم چنان پا برکاب بسته بآمل نزد اسکندر فرستادند که ترا چیست که یاغی شدهٔ وپیداست که حضرت اعلی(3 را باتو چه نوع عنایت ومرحمت است واینست که دشمن ترا گرفته بنزد تو فرستادیم باید که بلا توقف وامیدواری تمام بپایهٔ سریر اعلی مشرف گردی که موجب عنایت خواهد بود اسکندر فی الحال ملك کیومرث را بند برداشت واسپ وخلعت داده اجازت داد که هرجا(4 (که) خواهد برود وبر قول امرا اعتبار واعتماد نکرد وهمچنان طریق عصیان وطغیان را شعار(4a (ودثار) خود ساخته در آمل می بود حضرت صاحب قران چون بهار درآمد واز قراباغ کوچ کرده بپای قلعهٔ فیروزکوه(5 (آمد) چند نفری را تعین نموده بپای قلعه جهة محاصره باز داشت وخود بالکای چلاو درآمد وامیرزاده ابابکر را باجمعی بطلب اسکندر(6 بآمل فرستاد چون اسکندر دید که مقاومت در صحرا نمی تواند کرد(7 در جنگل فرضه فری کنار رفت وآنجا بامعدودی چند(8 (جنگ جنگل) را آماده گشت(9 چون لشکر ظفر پیکر بدو رسیدند

1) بوده 2) کردند 3) add. را 4) om. 4a) al. add. 5) آمده 6) add. شیخی 7) add. و 8) بالضروره 9) جنکل جنک

وجنگ واقع شد منهزم گشت ومردم او اکثر بقتل آمدند وبعضی بگریختند واو بامعدودی چند وباعورتی ویک نفر پسر بزرگ ودو نفر کوچک بدر رفت (1 چون (2 (لشکر منصور) در عقب او رسیدند خود (3 (وفرزند بزرگ باز گشتند وجلادت ومردانگی می نمودند تا (4 (عورت) واطفال بدر رفتند واو خود نیزه بر دهان امیر وفادار زد وچند عدد دندان امیر مشار الیه را بشکست واز اسپ فرود آمد واسپ خود پاشنه کرده بیرون رفت لشکر در عقب او (5 (تا) در کنار (6 (نمکاوه) رود که سرحد تنکابن ست رفتند واورا چون نیافتند باز گشتند ودرآن محاربه که میر وفادار را تیزه زده بود فرود آورده پسر او که کیا علی نام بود بمدد پدر رسیده (5 (بود) پسر را گرفته بودند هم چنان باپسر او بازگشته بالکای (7 (چلاویان) بآستانهٔ (5 (هما آشیانه) آمدند وصورت حال بگفتند وپسر مقید را بگذرانیدند واز فرزندان سید کمال الدین ساری سید علی وسید غیاث الدین ملازم موکب همایون بودند ایشان بسمع امرا رسانیدند که اسکندر شیخی که بگیلان رفته است چون رایات نصرت آیات بکامرانی متوجه تخت خود گردند هنوز بخراسان نرسیده باز بآمل خواهد آمد وقلعهٔ فیروزکوه بتصرف فرزند اوست باز همان فتنه است که قایم است البته بدست آوردن را سعی باید (8 (نمودن) چون این خبر بسمع اشرف اعلی رسانیدند در محل قبول افتاد وباامرای که باز گشته بودند غضب فرمودند وقسم یاد (9 (نمودند) که اسکندر شیخی را

---

1) add. و 2) M. hic در عقب om. او 3) pro و: با 4) عورات 5) om. 6) M. منکاوه 7) چلاو 8) M. نمودند 9) کردند

بدست نیاورده (1 (اگر) معاودت رود آنچه موجب بی عنایتست خواهید ملاحظه کرد امرا باز گشتند ویکسر بولایت تنکابن درآمدند ودرآن وقت والی تنکابن سید اشجع افخم سید هادی کیا نوّر قبره بود نزد او فرستادند که اگر سلامت ملك خود (1 (خواهی) اسکندر شیخی را می باید (1a (سپردن) والّا اینست که ما رسیدیم ومی آئیم چون سید بشنید قسم یاد کرد که من اورا ندیده ام وملاقات نکرده لم اما میگویند که درجنگل شیرود (1b (هزار سراسیمه وبدحال (2 (میگردد) شما همانجا (3 توقف فرمائید تا بطلب او بفرستیم وبدست آورده بخدمت برسانیم امرا همانجا بکنار نمکاوه رود فرود آمدند وهر روز یکی بصلی می فرستادند سید نیز جمعی را بطلب آن بدبخت فرستاد تا درآن بیشه جست وجو کرده بدست آرند (4 (واگر نتوانند زنده گرفتن (5 (وآنچنان) میسر نشود سر را (6 بیارند تا بپایهٔ سریر اعلی فرستاده شود وسرداری که (7 جهت این مهم تعین کرده (8 (بودند) هزار اسف محمد نام بود ودرین وقت پیر شده بود (4 واورا مولف حقیر دیده است وازو شنیده (1 (که) چون لشکر سید در عقب او رفتند جمعی از (9 (کالشان نشان) دادند که اینست که (1 (دیده ایم) بادو نفر مازندرانی (10 (وبایکنفر عورت ودو نفر کودک آنجا آمده بودند وطعام طلبیده داده ایم ودرین جنگل رفته اند فی الحال در عقب (11 اوتاختند چون آواز لشکر را (11a (اسکندر) بشنید (12 (دو کودک (13 درشب گریه میکردند

---

1) om. 1a) M. سپردند 1b) al. super ار pos. 2) نی 3) میکردند add. 4) بسعادت
add. 5) و om. 6) بکیرند واکر آن add. 7) برداشته add. 8) سید 9) بود 10) کالش‌نشان
pro وبا: یا 11) add. او 11a) al. add. 12) ex al. V. کودکی داشت تا; in M. del.
add. که 13) کودکی داشت بگریستن آغاز کردند تا

از بیم آنکه) آواز کودکان بگوش لشکر نرسد آن بدبخت (1 (اطفال) را حلق بگرفت وبکشت مادرش بنوحه درآمد نوکرانرا گفت اورا هم (2 بقتل آور همچنان بقتل (3 (آوردند) وخود ونوکر دربن درخت بنشستند چون لشکر سعادت مند بدیشان رسیدند دست به تیر انداختن بردند وچند چوبه تیر انداختند دو سه نفررا زخمی کردند اما فایده نبود آن بدبخت را چون زنان (4 (نگرفتند) بکشتند وبدرک الاسفل رسانیدند وسر شوم اورا برداشته (5 (باسر نوکرش بحضرت سید رسانیدند سید فی الحال آن هر دو سر را برداشته نزد امرا فرستاد وامرا آن سر را برداشته 5) بپایهٔ سریر اعلی بردند چون آنجا حاضر گردانیدند مردم مازندران که صاحب وقوف بودند (6 (وفرزندان مقید اورا حاضر ساختند تا به بینند که سر شوم اسکندر هست یا نه چون دیدند (6a دانستند که سر (6b (مردریک) اوست وبعز عرض رسانیدند (7 (چون تحقیق کردند سر را بافرزند مقید کردند تا بپای قلعه برند) 6) وبکیا حسین کیا بنمایند که سر پدر تست که آوردیم قلعه (8 (را) بسپار تا ترا عنایت رود چون آنجا بردند (8a (وکیا حسین (9 چون سر پدر خود را دید ودانست که فایده نمیکند قلعه (10 (را) بسپرد وبپایهٔ سریر اعلی آمد هر دو برادرانرا نوعی که صلاح (11 (دولت بود) عنایت (12 (فرمودند) وآمل را بسید علی دادند وسید غیاث الدین چون از اول تا آخر همیشه بخدمت (8 (بوده)

---

1) آن طفل 2) add. همچنان 3) بقتل آور 4) آورد 5) کرفتند 5)—5) om. 6) om. 6a) و 6b) M. add. و 7) om. 8) سر را بپای قلعه بردند که 8a) om. 9) add. کیا 10) om. 11) M. میدانست 12) M. فرمود

تردد می نمود بسید علی گفتند که در حق برادر خود عنایت می باید (1 (فرمود) واورا نیز آمل باز داشتند (1a واز کوه چلاو کوچ کرده متوجه مقر سلطنت خود گشتند وبسید علی گفتند که آنچه رفت (1b (رفت) من بعد عنایت ومرحمت را ملاحظه (2 (خواهید) فرمود برادران وبنو اعمام که در ماوراء النهرند چون موکب همایون بدانجا برسد ایشانرا ملحوظ عنایت گردانیده روانه خواهیم کرد اسکندر شیخی واولادش لایق آنچه بودند بدیشان رسید ولا یحیق (2a المکر السّی (2b الا باهله بیت خردمندی درین معنی (1 (2d (چه گفت است) * (3 (نه) هر سر لایق دستار باشد * جوابش داد هر کار دیده * نه هر خر لایق افسار باشد * وقوع این حادثه در (4b (سنهٔ) خمس وثمانمایه بود وجمشید قارن غوری وفات کرده بود (4a (وشمس الدین غوری را بساری ایالت وداروغگی داده بودند واو آنجا نشسته (4 باسید علی طریق مخالفت بظهور میرسانید ودر بند ایقاع فتنه می بود

گفتار در وفات صاحبقرانی (4a (ومتوجه) شدن سادات بصوب هرات (4b وحضرت پادشاه مرحوم شهرخ میرزا عنایت فرموده روانهٔ مازندران گردانیدن

چون سال سنهٔ سبع وثمانمایه رسید حضرت صاحبقرانی را در اترار وعدهٔ حق (4b (نزدیک) (5 رسید) چنانچه شعرا در تاریخ گفته اند بیت شهنشاهی که ما وایش بهشت جاودان آمد * وداع شهریاری کرد وتاریخش همان آمد * ودر اقالیم همه جا مردم را خیالی در سر افتاد (6 بتخصیص در ماوراء النهر که کسی را پروای کسی

---

1) کرد 1a) om. و 1b) om. 2) خواهند 2a) الامکر 2b) لا 2d) al. خوش گفت 3) که

4) add. هر لحظه 4a) al. وتوجه 4b) om. حضرت 5) M. رسید 6) add. و

نبود سادات هر جا که بودند رجوع بوطن خود کردند وسید کمال الدین در سنهٔ احدی وثمانمایه در کاشغر وفات یافت وسید رضی الدین وسید فخر الدین وبرادران هرجا که بودند بجوار (1 رحمت حق پیوسته (2 (بودند) اما فرزندان باقی بودند چون جماعت سادات بدار السلطنة هراة رسیدند (3 معروض پایهٔ سریر اعلی میرزا شهرخ گردانیدند که حضرت میر مرحوم عنایت کرده آمل را ببرادر ما داده است ووعده کرده (4 (بود) که ما را هم خلاص داده روانه نماید چون از قضای ربانی این چنین حادثه واقع شد رو بآستانهٔ دولت آشیانه کرده آمده ایم توقع (5 (آنکه) عنایت که صلاح دانند در حق آل رسول کرده اجازت (6 (فرمائید تا) بوطن مالوف خود باز (7 (رفته) بدعای دولت ابد پیوند مشغول گردیم حضرت پادشاه زادهٔ مرحوم در حق سادات عنایت (7a (ومرحمت) مبذول داشته اشارت فرمود که ساری وآمل (7b بشما مسلم داشته آمد بروید وآنجا بدعا گوی او ویرضاجوئی ما مشغول گردید مجموع دعا گفتند وسر فرود (8 (آورده) متوجه مازندران شدند وچون افلاس بغایت رسیده بود از تجار هر یکی قرض کردند ومردم (8a چون دیدند که (9 (بطرف) وطن خود میروند بقرض (10 (دادن) مضایقه (11 (نکردند) چون جمیع (7a (سادات) باستراباد رسیدند پیرك پادشاه جهت خاطر شمس الدین غوری سادات را منع فرمودند وبند کردند وآنچه داشتند وبقرض ستانده بودند مجموع را (12 (گرفتند) چون این خبر بساری

---

1) add. رحمت 2) M. اند 3) M. add. و 4) M. بودند 5) M. که 6) فرمایند که 7) sic al; V. گردیله M. و گردیم 7a) al. add. 7b) MM. add. را 8) آوردند و 8a) al. add. باز ستانند 9) M. بر طرف 10) میدادند و 11) نمیکردند 12) (نیز) نر

رسید مردم ساری (1 هرجا (1a (که) بودند اتفاق کرده بساری آمدند وشمس الدین غوری را بسر دیوان بقتل آوردند وازآنجا (1b تیر وکمان وچوب دستی(1c وهرچه داشتند (1a (برداشتند) ومتوجه استرآباد شدند ونزد سید علی بآمل فرستادند که آنچه کردیم بی مشورت شما بود اما آنچه شد شد یا خود (1d (مجموع) همچنانکه درماهانه سرکشته اند در استرآباد نیز کشته می شویم (2 (یا) دمار از (3 نهاد پیرك پادشاه بر می آریم چون (4 (خبر) هجوم مردم ساری در مازندران انتشار یافت مردم آمل نیز هرجا (5 (که) بودند از دشت وکوه متوجه استرآباد گشتند چون پیرك پادشاه از قتل شمس الدین غوری وتوجه مردم مازندران باسترآباد معلوم کرد سادات را عذر خواست وآنچه برده بود زیاده باز داد وبعضی را خلعت پوشانیده روانه گردانید چون مردم مازندران دانستند که حال بدینمنوال (6 (است) هم چنانکه میرفتند باز نگشتند چون بخدمت سادات رسیدند مجموع دست وپارا بوسه داده تضرع میکردند وروی نیاز (7 (بدرگاه بی نیاز بر خاك میمالیدند ومی گفتند بیت المنّة لله که نمردیم وبدیدیم * دیدار مخادیم وبمقصود رسیدیم * در رفتن وباز (8 (آمدن) رایت منصور * بس فاتحه خواندیم وباخلاص دمیدیم * چون ماه شب چارده از (9 (شرق) برآمد * آنروی که چون ماه (1a (نوش) میطلبیدیم * دشمن که همیخواست زدن گوش بشارت * همچون دهلش پوست بچوگان بدریدیم * وقت است بدندان لب مقصود

1) M. add. در 1a) om. 1b) M. add. با 1c) add. و 1d) al. add. 2) ویا آنکه 3) al. et V. add. نهاد 4) جرم 5) om. 6) شد 7) sic al; V. بنیروی بی quod in M. del. 8) آمدنت 9) شوق

گزیدن * کان شد که زحسرت سر انگشت گزیدیم * در سایهٔ ایوان سلامت ننشستیم * تا کوه وبیابان مشقت نبریدیم * المنّة لله که هوای خوش نوروز * باز آمد واز جور زمستان برهیدیم * چون مردم مازندران مخادیم خودرا بافرح وسرور (1 در سنهٔ تسع وثمانمایه بمازندران درآوردند وساری خالی بود (1a ایشان را بقلعه بردند وآنچه وظایف بندگی وجان سپاری بود بتقدیم رسانیدند واهل وعیال را آنجا گذاشته متوجه خدمت سید علی گشتند وفرزندان سید رضی الدین نیز بآمل آمدند ونزد (1b (سید) علی پیغام دادند که مازندران را پدر شما برخصت واجازت سید قوام الدین علیه الرّحمة بخش کرده است وآمل را به پدر ما واعمام ما داده است وساری را خود قبول کرده اکنون اگر همان دستور مرعی(2 (ومسلوك) است الطاف فرموده آمل را بیکی از برادران ما که صلاح (3 (میدانید) داده(3a (خود) متوجه حکومت وسلطنت پدر خود گردید ومردم آمل(4 (از) صغار وکبار ودرویش وغیره مجموع اتفاق نموده پیغام(5 (نمودند) که صلاح بدین موجب است سید گفت که مرا باشما مضایقه نیست اما فرزند امیر تیمور میرزا شهرخ بخراسان حاکم ومستولیست وآنچه مردم ساری کردند که قتل شمس الدین غوری نمودند غالبا بر مزاج مبارك مناسب نموده باشد ازآن سبب چند روز بآمل توقف رفت تا ازآنجا چه اشارت میرسد ویکی(5a نیز به پایهٔ سریر اعلی هرات فرستاده شد وغالبا درین چند(6 (وقت) خواهد رسید صبر اولیست تا چه اشارت میرسد درآن اثنا قاصد سید علی که بهراة(7 (رفته

---

1) در in M. deest. 1a) MM. add. و 1b) M. بسید 2) om. al. add. 3) M. میدانند 3a) om. 4) را 5) دادند 5a) MM. add. را 6) al. روز 7) فرستاده بودند

بود) رسید وحکم جهانمطاع آورد که ساری وآمل باز گذاشتیم وقتل شمس الدین غوری که واقع شد از فرزندان سید رضی الدین ازآن درگذشتیم چون حکم همایون را خواندند سید بنو اعمام را طلب داشته (1 (فرمودند) که اکنون من بساری میروم وبعد ازآن فکر کرده هرکدام را از فرزندان سید رضی الدین که مشورت قرار یابد نامزد حکومت آمل خواهیم کرد مجموع دعا گفتند وزمین بوس بجای آوردند وبمتابعت سید اقدام نمودند سید علی بابرادران خود ودو نفر عم که در حین وفات پدر سفارش ایشان بسید کمال الدین کرده بود متوجه ساری (2 (شد) ودیگر بنو اعمام ویک نفر دیگر سید علی نام عم خود را درآمل بازگذاشتند

گفتار در تشریف بردن سید علی بساری وتسلی برادران نمودن واز فرزندان سید رضی الدین باستصواب برادران سید قوام الدین نامی را تعین نمودن جهت حکومت آمل (3 (وشرح آن)

چون سید علی متوجه ساری شد به برادر خود سید غیاث الدین گفت که ترا پدر الکای بارفروشده داده بود وبعضی قری را اخراج نموده مثل پازوار را که در حین وصیت بسید علا (4 (الدین) حسین که در سمرقند دختر خود را بدو داده (5 (بود داده) است وسپاسی کلام را نیز خارج گردانیده بمن داده بود اکنون شما (6 بهمان قسمت پدر راضی میباید (7 (شد) ودر بارفروش ده اقامت

---

1) فرمود 2) al. شدند 3) om. 4) M. دین 5) M. بوده 6) M. add. را 7) شدن

نمودن سید غیاث الدین طوعا وکرها قبول (1 نمود وببارفروش ده تشریف فرمود وچون سید علی بساری تشریف برد وبمقر سلطنت بنشست برادران را طلب داشت وفرمود که شما را چندان میباید مستمال بودن که جهة آمل یکی را تعین رود تا بعد از آن جهت شما هر یکی قسمت املاک کرده شود مجموع گفتند که شما مارا پدر ومخدوم وحاکمید بهرچه صلاح باشد همچنان بتقدیم رسانید چون در باب ایالت آمل مشورت کردند مجموع گفتند که عم مرحوم سید رضی الدین را (2 ولی عهد سید محمد بود واو نیز در غربت وفات کرده وازو فرزندی بود (2a (او) نیز نمانده است وفرزندزاده قابل حکومت نیست که بسن صغر است چون از دیگر فرزندان سید عبد المطلب که در وقتی که سادات را (3 (بفرضها درکشتی) نشانده بیرون میفرستادند گریخته بگیلان رفته وبلشت (4 (نشا) بااژدها نامی که یکی از (4a معتبران آن ولایت (5 (است وصلت) کرده بود (5a اکنون او نیز آمده ست ودر آمل است اگر صلاح باشد بدو داده آید سید علی فرمود که عجب که او لایق باشد وقبول هم کند که بسیار مرد عشرت دوست وفاسق مزاج است اما چون شما صلاح چنان می بینید خوش باشد بفرستیم وبگوئیم تا چه میگوید از مخصوصان یکی را (6 (بفرستادند) تا باسایر اولاد سید رضی الدین مشورت بکنند وحکایت سید عبد المطلب را (7 (بگوید) تا (8 (ایشان) چه میگویند فرستاده صورت مشورت را رسانید مجموع گفتند صلاح است در

---

1) نموده om. 2) M. add. و 2a) که آن 3) M. بکشتی فرضها 4) نشاه 4a) MM. معتبر
5) وصیت بود; al. بوده pro است 5a) M. add. و 6) فرستادند 7) بگویند 8) om.

میان ما بس بزرگتر اوست اگر قبول کند (1 (ما) آنچه وظایف خدمت باشد بتقدیم (2 (میرسانیم) چون اورا گفتند که صلاح چنان دیده اند ابا کرد ومطلقا قبول ننمود وگفت اگر زور می‌کنید همان (3 لشت نشا وخانهٔ اژدها (4 (درکار) است باز آنجا (5 (میروم) ومرا (6 پروای) حکومت (7 (وهوس آن) نیست چون دیدند که فایده نمیکند قاصد باز گشت وصورت مقال را بسید علی رسانید فرمود که من دانستم که او قبول نخواهد کرد اکنون سید قوام الدین (8 جهت (9 (حکومت) ایشان مناسب است بدو بدهند ویکی را بفرستادند وقوام الدین مذکور را بحکومت بنشاندند وجهت او از برادران وبنو اعمام بیعت بستاندند وسید عبد المطلب را در باب بیعت هم چیزی (10 (نگفتند که قابل آن هم نبود بیت چه گفت آن خردمند پاکیزه مغز * یکی داستان زد بگفتار نغز * (11 (که هر) بی هنر خوار وزارست وسست * بفرهنگ باشد روان تندرست * تن آسانی وکاهلی دور کن * بکوش وبرنج تنت سور کن *

گفتار در خروج سید علی بن سید قوام الدین واخراج نمودن سید قوام الدین بن سید رضی الدین را از آمل

(12 چون مدت یک سال از حکومت سید قوام الدین (13 بگذشت عم او سید علی که نام او نوشته شد مردی بود شجاع ومتقی بسخا وعطا معروف ومشهور اهالی آمل از درویشان وغیرهم.

---

1) تا 2) رسانیم 3) لشتنشاه 4) نهاده 5) مرویم 6) مرویم 7) هوس 8) وپروای آن add. مذکور 9) ایالت 10) M. نگفت 11) کهر 12) al. add. وچگونگی حالات 13) add. مذکور

بدو رغبت نمودند واو نیز بخفیه بامردم گفت وگو میکرد واهالی آن دیار را
فریب میداد مردم آمل نزد سید علی بساری فرستادند که سید قوام
الدین بن رضی الدین که حکومت آمل 1) بدو داده اید مردیست ممسک
وبخیانت مشهور وسید علی فرزند 1a) سید بزرگ میر قوام الدینست
وبسخا وعطا معروف وبزهد وتقوی موصوف اگر حکومت آمل را بدو مفوض
فرمایند اولی وانسب مینماید چون 2) هنوز در مازندران استقلالی چنانکه
باید نبود وسید علی برادران خود را بتمامت 2a) تسلی نکرده بود 2b) هر
چند جهت هر یکی الکا را تعیین فرموده 3) (بود) اما چنانکه باید مستمال
نگشته 4) (بودند) وبی ارادت درویشان واهل ملك مهمی را چنانکه میخواستند
نتوانستند انجام نمودن وهم فکر میکردند که اگر بدان راضی نشود شاید
که 5) درویشان آمل سید علی را بحکومت بردارند وجواب آن متعذر باشد
وبعد ازآن راضی شدن نیز لطفی نداشته باشد طوعا وکرها اجازت باید
حاصل کرد ودرویشان گفتند چون شما راضی باشید کار ایشان سهلست
ایشانرا هم توان راضی ساختن چون دیدند 5a) (که) تدبیر نیست ومردم طرف
سید علیّ آمل گرفته 6) (اند) یکی را جهت عزل ونصب بادرویشان همراه
کرده فرستادند وسید علی آملی خود خروج کرده 6a) (بود و) باجمعی باغی شده
در جنگل آمل میگردید بطلب او فرستادند وبآمل آوردند وسید قوام
الدین را عذر خواسته بالکاء موروثی فرستادند واورا بمنصب ایالت آمل
بنشاندند ومردم آمل 7) (از) برادرزادهای 8) (او) جهت او بیعت بستاندند

1) M. add. را 1a) add. سید 2) add. هنوز; in M. ad 2a). 2b) MM. add. و 3) M. را 4) بودند 5) بود 5a) add. بی اجازت MM. om. 6) om. 6a) om. بود و 7) و 8) om. ی praec.

واز فرزندان سید رضی الدین هرکدام که خواستند سخن گفتن چون
لب می جنبانند درویشان هی (1 برمیزدند که خاموش باشید این چه
سخن است سید علی فرزند سید قوام الدین (2 ومردیست بجمیع خصایل
آراسته (3 (اگر) با او چون وچرا گوئید مارا بشما کار بخواهد بودن بیچارها
نیز ساکت می (4 (شدند) وچیزی نمیگفتند چون سید علی بحکومت بنشست
وبامردم بعدل وانصاف زندگانی بنیاد کرد (5 وباسید علیٔ ساری نیز آنچه
وظایف خدمت بود بجا می آورد حضرت سید علی باو بمقام عنایت درآمد
وبگیلان نزد (6 سید بزرگ مقدار سید رضی کیا (7 (فرستاد وبنیاد وصلت
کرد وبرادرزادهٔ اورا که دختر سید محمد کیای (8 (سیجانی) بود بخواست
ودر سنه اثنی عشر وثمانمایه عروسی بعظمت از مازندران تا گیلان کردند
وعروس را بآمل آوردند وازآن وصلت باز تجدید محبت فیمابین سادات
گیلان ومازندران (9 (استحکام یافت) وملوك رستمدار فکری در بارهٔ سادات
گیلان ومازندران داشتند که یکی را از ایشان فریب داده با دیگری درمقام
خصومت وعداوت قیام نمایند پنبهٔ پندار از گوش بیرون کردند وبرادران
وبرادرزادها (10 (واعمام (11 (وبنو) اعمام سید علیٔ ساری نیز باوجود حسن
مخالصت که مابین سید علیٔ ساری وسید علی آملی واقع شد وهر دو سید
چون بشجاعت وسخاوت ودیانت بین الاقران ممتاز بودند ودرویشانرا
باایشان اعتقاد راسخ میبود اگر در خاطر صورت (12 (مخالفت)

---

1) in M. بر del. 2) add. و 3) M. که 4) گفتند 5) add. و 6) add. حضرت 7) نور قبره
فرستاده om. و; M. فرستادند 8) in M. شیجانی del. 9) M. شد 10) بنوا om. 11) و om.
12) مخالفتی om.

ایشان را بود بتخصیص سید غیاث الدین را ازآن خیال باز آمدند ودانستند که چون دو سید را اتفاق من کل الوجوه واقع شد وباسادات گیلان وصلت وخویشی در میان آمد اگر فکری کنند ورای زنند بصواب مقرون نخواهد(1 (بود) (1a (لیکن باز سید) غیاث الدین(1b (بنیاد اغوای) سید علی آملی کرد واورا سخنهای که موجب صلاح دولت آن خانواده نبود می آموخت تا اورا از جادهٔ اطاعت سید علی منحرف گردانید وآنچنانکه بایست وسابقا در خدمت وفرمان برداری میکوشید(1c بخلاف آن بظهور(2 (میرسانید) سید علیٔ ساری از مخصوصان یکی را بآمل نزد سید علی آملی بفرستاد که من باتو چه نوع در مقام عنایت وتربیت واشفاقم وآنچه بنیاد کردهٔ نه لایق دولتست ونوکران تو که باتو در مشاورت اند آنچه ترا می آموزند طریق (3(ثواب) نیست وسید علیٔ ساری خالی الذهن ازآن بود که آنچه او می کند از اغوای سید غیاث الدینست چون قاصد آمد وسخن(3a (رسانید) سید علی گفت که بندهٔ فرمان بردارم اگر از من خطای واقع شده باشد ازآن درگذرند تا بخدمت(3b بیائیم وزمین بوس دریابم وآنچه اشارت باشد برآنموجب قیام نمایم چون قاصد باز رفت در راه سید غیاث الدین را دید وسخن سید علی آملی(1a (را) رسانید سید غیاث الدین فکر کرد که چون سید علی آملی بساری برود یقین که آنچه بدو گفتم(4 (بخدمت سید) علی ساری(5 (معروض) خواهد داشت همان قاصد را پیغام داد که به برادر بگو که سید علی آملی(1a (را) اگر درآمل دو سال دیگر(6 (برآید) وباستقلال

1) شد 1a) om. 1b) al. add. supr. بمخالفت برخاسته 1c) add. اکنون quod in M. del. 2) میرسانند 3) صواب 3a) M. برسانید 3b) quidni بیایم? 4) بسید 5) M. معرض 6) M. برآمد

حکومت کند تمامی مازندران از آن او خواهد بود وهرچه باشما میگوید خلاف است وچند نفر نوکران آمل که در ملازمت اویند اورا بدآموزی میدهند صلاح چنانست که چون او بیاید بی تفتیش وتفحص اورا مقید سازند ونوکران مفتن اورا بفرمایند تا (1 (بیاساقیان) رسانند وحکومت آمل را بهمان سید قوام الدین بدهند واگر نیاید وتباعد ورزد اجازت (2 (فرمایند وجمعی از لشکر (3 (را) اشارت (4 (کنند) تا من بروم واورا دستگیر کنم یا اخراج نمایم چون قاصد روانه شد نزد سید علی آملی فرستاد که قطعاً رفتن تو بساری صلاح نیست که ترا خواهند گرفت ودرینمعنی بامن مشورت کرده اند الغرض که سید علی آملی دانست که آنچه سید غیاث الدین بدو (5 (آموختست) ومی آموزد خلاف دولتخواهی اوست درین باب سخن او نشنید وسوار (6 (شد واز راه فری کنار بساری رفت چون قاصد سخنان سید غیاث الدین (3 (را) بسید علیٌ ساری رسانیده بود سید علی سید غیاث الدین را باخود در مقام اخلاص میدانست اعتماد بر قول برادر خود کرده چون سید علی آملی بساری رسید بی آنکه اورا بسلام بینند وسخن برسند بفرمود تا بگرفتند وده نفر نوکر (7 (نیک) اورا بمیدان ساری (3 (بر فور) گردن زدند واورا زاولانه کرده بحارسان بسپاردند چون این خبر بوالدهٔ پدر این حقیر رسید که درآن زمان خدمتش را مجموع فرزندان سید کمال الدین محترم داشتندی چه ایشانرا (8 (رابطهٔ) مادری

---

1) in M. del. V. بیاساق al. بقتل 2) داده با 3) و om. 4) فرمایند 5) M. آموخت 6) شده و om. 7) نیک in M. del. 8) M. رتبهٔ

داشت وهم دختر کیا وشتاسب جلال ودختر زادهٔ ملك فخر الدوله حسن باوند بود فی الحال بلا تانی نزد سید علیّ ساری آمد وگفت آنچه کردی بد بود ودر خانه وادهٔ خود چیزهای بد یکسان خود آموختی ودرویشان مازندران را بسید علی آملی اعتقاد مالا کلام است (1 (وآن) سید علی (2 (اگر) گناه داشتی خود اینّ چنین بلا محابا بخدمت نیامدی صلاح (3 (چنین است) که اورا همین ساعت خلاص فرمائی وحکومت آمل را بدو بازدهی واسپ وخلعت انعام (4 (فرمائی) که فتنه خواهد شد سید علی جانب ایشان را احترام فرموده گفتند که سید غیاث الدین که برادر جانی ماست نزد من چنین وچنین پیغام کرده است وآنچه کرده ام بمشورت او بود عورت فرمود که مبادا (5 (که) سید غیاث الدین باشما در مقام نفاق باشد که من همیشه از پدر مرحوم شما می شنودم که اگر اورا نزد پادشاه صاحب قران نمیفرستادم کار ما بدینجا نمیرسید واو باجد خود سید قوام الدین علیه الرّحمة که در بارفروش ده بکنج قناعت نشسته بود پیدا بود که چگونه سلوك میکرد درآخر عمر سید قوام الدین ازو ناخشنود برفت واو ازینها دارد بسخن او اعتماد کردن موجب صلاح نیست چون سید علی سخن والده را بشنید فرمود که شما بفرستید وازو بند بردارید واورا بیارید تا ملاقات بکنیم وبعد ازآن دلجوئی او کرده روانه سازیم همان عورت یکی را نزد سید علی بفرستاد که آنچه تا امروز می کردی بد بود وسخن مهتر خود نشنیدی فلاجرم گوشمال خوردی ومن از سید علی استشفاع نموده جریمهٔ ترا درخواه

---

1) واکر 2) om. 3) چندانست 4) کنی 5) om.

نمودم برخیز وبیرون آی تا آنچه موجب عنایتست باتو بتقدیم رسانند وبعد ازین ازآنچه کردی محترز باش ومکن سید علی آملی گفت تو مارا مادری بهرچه اشارت باشد بعد ازین بتقدیم خواهیم رسانید وآنچه تا امروز کرده ایم نخواهیم کرد اورا بند برداشته بیرون آوردند ونزد سید علی ساری(1 (آوردند) تا زانوزده وزمین بوسه (2 (داده (2a عذر بی ادبی خود بخواست وآنچه سید غیاث الدین بدو آموخته بود اظهار نکرد وچنان دانست که آنچه سید غیاث الدین بدو می آموخت ومی گفت راست بوده است الغرض که اورا اسپ وخلعت داده روانهٔ آمل ساختند ونزد سید غیاث الدین فرستادند که سید علی را (3 (گوشمالی) داده (4 (ونوکران مفتن اورا) بسزا داده شد وباز اورا عنایت نموده خلاص داده بآمل فرستاده آمد تا معلوم باشد

گفتار در خروج سید غیاث الدین واخراج سید علی ساری (5 (ونصب حکومت ساری بسید) مرتضی وچگونگی

آن چون سید علی آملی بآمل آمد سید غیاث الدین نزد او فرستاد که نگفتم که بساری مرو که ترا خواهند گرفت چون نشنیدی ورفتی دیدی آنچه دیدی ونوکران نیک خودرا بکشتن دادی اکنون باتو می گویم که سید علئ ساری را خیال برآنست که برادران (6 (وبنو اعمام) واعمام را بکلی دفع کند تا او باشد وهمین یک (7 (فرزند او تقسیم) که جهت برادران

---

1) بردند 2) داد 2a) MM. add. و 3) کوشمال 4) M. ونوکرش را که مفتن بودند 5)
بفرزند و M. یکنفر فرزند وتقسیمی 7) om. 6) سید M. بسید sic al; V.

کرده‌ست هیچکدام راضی بر آن نیستند ودرویشان ونوکران مازندران مجموع اعتقاد اورا دانسته اند وسخن مرا قبول کرده اند تو نیز سخن من بشنو تا اورا عزل کنیم وبرادر سید مرتضی که بانواع خصایل آراسته است بر تخت (1 حکومت ساری بنشانیم تا جماعت سادات بامن وامان باشند وخود ریاست را (2 (نگفتند) که قبول میکنم بسبب رنجش خاطر جد بزرگوار او بوده است که در آخر عمر نیز با او برنجش خاطر بود درویشان (3 (از آن) معنی باخبر بودند ودانست که از آن سبب اورا قبول نخواهند کرد وسبب رنجش خاطر سید اَیِّد با او (4 (نسبت) آن بود که در اوایل اورا از (4a سایر فرزندزادها عزیزتر (5 (میدانست) وچون از آمل بیرون آمده ببارفروش ده کنج عزلت را اختیار کرده بود بفرزند خود سید کمال الدین گفت که سید غیاث الدین را بفرست تا (6 (اینجا) بامن باشد وبارفروش ده وتوابع را بدو بده سید کمال الدین همچنان بتقدیم (7 (رسانیده) بود چون سید غیاث الدین ببارفروش ده درآمد ومدتی برآمد باجد خود آنچه وظیفهٔ خدمت داشت بود بتقدیم نمی رسانید تا بحدی که درویشان جهت سید خواستند که زراعت برنج بکنند راضی نشد وتخم برنج که افشانده بودند خود رفت وویران کرد ونگذاشت که درویشان سید یک زراع زمین (8 جهت سید باغ وبستان بکنند سید نیز آنرا ترک کرده بود امّا خاطر نگران داشت غرض که چون سید علی آملی را رنجانیده بودند او نیز

1) add. حکومت 2) نگفتن 3) ازین 4) بجهت 4a) M. add. خاطر 5) M. فرزند سید آنست 6) M. آنجا 7) M. رسانید 8) M. add. را

باغوای او غاوی شد وبابرادران وارباب مازندران خود گفت وشنید کرده بود مجموع اتفاق کرده یاغی شدند مگر پدر مرحوم (1 (این) (1a حقیر) که از سید علی جدا نشد دیگر برادران واعمام وبنو اعمام مخالفت بنیاد کردند واز ملک کیومرث رستمدار مدد طلبیدند ودر هزار جریب نزد سید عز الدین که حاکم آن ولایت بود (2 (فرستادند) ومدد طلب داشتند که دختر او در حبالهٔ زوجیهٔ سید مرتضی (1 (بود) که نصب ایالت ساری را نامزد او کرده بودند (3) واو نیز بمدد داماد خود بالشکر هزار جریب آمد وملک کیومرث نیز لشکر بفرستاد وفتنه قایم شد ونزد امیر سلیمان شاه که از قبل امیر زاده شهرخ (4 (داروغهٔ) قومش وری ودماوند بود هم فرستاده تقبل نمودند که چون مهم ما بفیصل برسد خدمت خواهیم کرد ولشکر جمع کرده بموضعی که مشهور است (5 بسروکلا لشکر گاه کردند ومتوجه ساری گشتند

گفتار در محاربه (1 (نمودن در قریهٔ) سروکلا ومنهزم شدن سید علی وباستراباد رفتن چون سید علی دید که کار از دست رفته است وبرادران مجموع باغوای سید غیاث الدین غاوی گشته خروج کرده اند در آن باب باپدر مرحوم حقیر مشورت کردند که اکنون صلاح چیست پدر مرحوم گفت باوجود این چنین ازدحام بالیشان در مقام جدال در آمدن از حزم دور است مبادا که شکست واقع شود (6 (ونتوانیم رفت صلاح چنان می نماید که شما بسعادت باچند نفر از موافقان خود آن طرف تیجنه رود رفته بجای استوار اقامت (7 (فرمایید) وساری را

1) om. 1a) فقیر 2) فرستاده 3) pro و: بود 4) نوّر قبره والی 5) M. بسروکلاته 6) om.
7) و فرمایند

بدیشان باز دهید تا من بآستانهٔ هما آشیانهٔ پادشاه شهرخ بهادر (1 بروم وصورت حال معروض دارم وتقبل مال نمایم ولشکر استرآباد را بستانم وبیارم وبعد از آن به بینم که تقدیر چگونه رفته است سید علی فرمود که من شمشیر بدیشان نرسانیده ساری را اگر بگذارم بر من عیب خواهند کرد توکل بر عنایت الّهی (2 تعالی شانه کرده آنچه موجب شجاعت است بتقدیم رسانم تو نیز اگر راست میگوئی وبامن موافقت می نمائی بانوکران خود (3 (مرا مگذار وقفای مرا نگاه داشته باش تا به بینی که من چه میکنم وسوار (4 (شد واز ساری بیرون آمد وقریب یکهزار مرد مکمل از ملازمان وموافقان همراه بودند وآنها قریب ده هزار نفر آدمی جمع گشته بودند (5 (هرچند) باآن مقدار مردم در چنان ازدحام خود را (6 (انداختن) خالی از تهور نبوده است اما فایده نکرد وبر اعادی تاخت (7 وهمچو شیر ژیان که درمیان (8 رمهٔ گوسفند افتد جمعی را از اسپ فرود آورد وبسید عز الدین هزار جریب نیزه رسانید وقلب وجناح ایشان را برهم شکست اما چون آنها غلبه بودند غالب گشتند وبسیاری از نوکران سید علی را بقتل آوردند بالضروزة سید منهزم شد واز آن معرکه بیرون آمد وروی بطرف (9 (قراطوغان) نهاد اعادی تا کنار تیجنه رود در عقب براندند وباز گشته بساری رفتند سید چون دید که فایده نمیکند مکث (10 (نکرد وباسترآباد رفت وپدر مرحوم حقیر را فی الحال باتحفه وهدایا بهراة فرستاد (11 (وسید

1) add. نوّر قبره 2) add. تعالی 3) om. haec et و 4) شده om. و 5) M. لحظه 6) M: انداختند 7) add. و 8) add. رمهٔ 9) قراطغان 10) نکرده 11) om. و

غیاث الدین سید مرتضی را بحکومت ساری بنشاند وخود متوجه بارفروش ده شد وسید علی بآمل آمد وبرادران هر یکی (1 (بموضع) ایالت خود قرار گرفتند چون پدر این حقیر سید نصیر الدین بآستانهٔ هما آشیانهٔ پادشاه مرحوم مشرف شد بلا توقف بمجلس همایون درآوردند واحوال پرسیدند چون آنچه واقعی بود معروض رفت امرا فرمودند که توقف بر نمی تابد (1a زودتر می باید اورا روانه (2 (ساختن) فی الحال حکم نوشتند که لشکر خراسان بعضی وتمامی لشکر استرآباد وقومش بمدد سید علی بردند واحتیاج تقبل مال نشد وبه پیش کش راضی گشته روان ساختند چون پدر مرحوم باستراباد آمده بود از طرف ساری سید شرف الدین که عم سید علی بود ازآنجا برگشته باستراباد آمده بود چنان رسانیدند که سید غیاث الدین بخانهٔ خود رفته است وسید علی بآمل عود (3 (نمود) ومردم هر یکی بجای خودند وسید مرتضی بنیاد شرب خمر کرده است وروز وشب مستست وازین سبب درویشان ومردم عاقل ازو نفرت نموده اند بیک توجه شما مهم فیصل مییابد واحتیاج بلشکر بیگانه بردن نیست چون این خبر بشنیدند برفور (4 (سوار) گشته متوجه ساری شدند وقریب دویست نفر سوار بیشتر همراه نبود چون بقراطوغان رسیدند مردم آن ولایت مجموع آمده عذر خواه جریمهٔ خود گشتند سید فرمود که از تمامی اهل ملك که این حرکت کرده اند راضی گشته عفو فرمودم وباهیچکس مواخذه نخواهد بود (5 (وبلا محابا بطرف ساری روان شدند چون بکنار تجینه رود رسیدند جهة سید مرتضی خبر

---

1) M. بموضعی. 1a) M. زود تر. 2) ساخت 3) نموده 4) M. سوا 5) om. و

بردند که اینک سید علی رسیده است واو در حمام بود (1 (همچنان) بایک
ته پیرهن بیرون دوید (2 (وسر) خود (3 (گرفت) سید علی بلا محابا بقلعه درآمد
اصحاب قلعه زمین بوس کردند ملازمان فرمودند که در عقب سید مرتضی
می باید (4 (فرستاد سید علی فرمود) که احتیاج نیست هرجا که خواهد برود
سید مرتضیٰ بولایت لپور رفت وکیایان بیستون که مادر او از ایشان بود
اورا دلیل گشته بسواته کوه رسانیدند وسید غیاث الدین بارفروش ده را
بگذاشت وبآمل آمد سید علی آملی اورا عذر خواست وندید چون از آنجا
نومید گشت برستمدار آمد وصورت حال را بملك معظم ملك کیومرث
معروض داشت ملك اورا بلاویج جای داد وآنجا ساکن شد وسید علی
بساری بمقر سلطنت خود قرار گرفت ودر عقب برادران وبنو اعمام ونوکران
که باو خلاف کرده بودند فرستاد ومجموع را تسلی داد وفرمود که از آنچه
واقع شد (5 (درگذشتم) واز خاطر محو (6 (گردانیدم) واز آن یاد (7 (نخواهم)
کرد باید که (8 (از فراغ خاطر) بیائید تا ملاقات کنیم وآنچه بتصرف شما بود
همچنان خواهد بود چون مردم دانستند که قول سید بافعل موافقست اعتماد
کرده آمدند وزمین بوس در می یافتند وعذر جرایم خود میخواستند حضرت
سید مجموع را مستمال گردانیده (9 از جریمهٔ ایشان درگذشت وهیچ مردی را
خون از بینی بر نیاورد ودرویشان را بطلب سید مرتضی بسواته کوه
فرستاد که البته می باید آمد که آنچه کردی گناه تو نبود واگر هم بود

1) M. همچنانک (2 وفکر سر (3 کرد (4 M. فرستادند فرمودند (5 درگذشتیم (6
گردانیدیم (7 نخواهیم (8 بفراغت (9 MM. add. و

از آن (1 (درگذشتم) سید مرتضی اعتماد برآن نکرد واز آنجا بایکنفر برادر
خود سید عبد الله نقل (1a (کرد وبشیراز رفت واز آنجا وفات یافت وبرادرش
بعد از وفات او بهرات رفت ودر ملازمت پادشاه مرحوم میرزا شهرخ
نوّر قبره مشغول بود تا به (2 هنگام حکومت بابر میرزا وعاءِ حق (3 (در رسید وبر
مقعد صدق قرار گرفت انّا لله وانّا الیه راجعون (4 (وکسانی) که ذر (5 (آن)
حال (6 بسید موافقت کرده بودند مجموع را عنایت (7 (کرده ازدیاد جاه
ومرتبت ایشان شفقت مبذول (8 (میداشت) وبطلب سید غیاث الدین (9
(فرستاد وفرمود که آنچه واقع شد از تقدیر الٓهی عز (9a شانه بود الماضی
لا یذکر باید که بفراغت خاطر بارفروش ده عود (10 (فرمائی) واگر (11
ملاقات کردن رغبت نباشد خیر از فرزندان هرکدام (12 (که) ارادت
باشد (13 (بفرست) تا بیاید ومارا به بیند وعود (14 (کند) اما دفع سید علی
آملی که حق مروت را نشناخت است خواهم کرد باید که درآن سخن نکنی
سید غیاث الدین عذر (15 (فرستاد واظهار شرمندگی کرد وسوار (16 (شده)
ببارفروش ده آمد (17 (ومقر) ایالت خود ساکن گشت وفرزند خود سید (18
(عبد الوهاب) را باعتذار تمام بساری فرستاد سید اورا تسلی (19 (داد
واسپ وخلعت بخشیده روانه ساخت واشکر جمع کرده متوجه آمل شد اما
از راه چپکررود توجه نمود تا سید غیاث الدین خوف نکند ونزد سید

1) درگذشتیم 1a) کرده 2) add. هنگام 3) om. در رسیده 4) om. و 5) وکسان
6) om. 7) add. فتور 7) M. فرمود و کرده 8) داشت 9) om. فرستاده و 9a) M. add. و
10) نمادی 11) add. و آمدن اینجا 12) را 13) M. بفرستی 14) M. کنند 15) فرستاده
16) M. om. ی 17) M. شد 18) ومقر 19) وهاب om. داده و

غیات الدین فرستاد که تو از فرزندان هرکدام که صلاح میدانی بالشکر خود روانه ساز وسوار شدن شما را احتیاج نیست سید غیاث الدین فرزند خود سید زین العابدین را بادویست نفر مرد (1 (کار) روانه گردانید

گفتار در محاربهٔ سید علی ساری باسید علی آملی ومنهزم (2 (گشتن) سید علی آملی ونصب حکومت آمل بسید قوام الدین بن سید رضی الدین (3 (وشرح آن)

چون در تاریخ سنهٔ اربع عشر وثمانمایه سید علی ساری جهت دفع سید علی آملی متوجه گشت فرزندان سید رضی الدین مجموع بزمین بوس مشرف (4 (گشتند وموافقت نمودند وسید علی آملی بالشکر (3 (آمل) برودبار باقلا بزان (5 (انتقال) نموده (5a باهم دیگر) مصاف دادند ومحاربهٔ عظیم واقع شد ونوکران آمل واقعا درآن محاربه داد مردی دادند واز جانبین جمعی مقتول ومقید گشتند اما سید علی آملی منهزم شد وفرار نموده برستمدار آمد وسید علی ساری بآمل درآمد وحکم کرد که (6 (لشکر) از هیچکس یکپول بظلم نستانند وریاست آمل را بسید قوام الدین بن سید رضی الدین (7 داد واز جهت او از برادران وبنو اعمام بیعت بستاند وگنبد مبارك میر بزرگ مرحوم که اسکندر شیخی شکافته بود ودرویشان اندك عمارت بر بالای آن کرده بودند باز درویشان بساختن قبهٔ عالی رغبت می

1) کار زار (2 شدن (3 om. 4) کشته (5 و om. بحرب اشتغال (5a om. M. add. و ante با (6 لشکری (7 add. مرحوم

نمودند وبسیار خشت وساروج هم جمع شده بود بفرمود تا بنیاد گنبذ کنند واستادان بنا را بسرکار باز داشت وبمشهد مبارك امام (1 (الهدی) (2 (الناطق) بالصدق الناصر للحق (3 (علیه السّلام) رفته وزیارت بگذارد وفرمود که این عمارت لایق این سید نیست عمارت دیگر بنیاد کنند باوجود عمارت حضرت سید قوام الدین این عمارت این چنین حقیر بودن خوب نیست درویشان گفتند (4 (اسباب) که جهة (5 گنبذ میر بزرگ جمع شده (6 است بسیارست هرچه از آن بماند اینجا بکار بریم فرمودند که آنچنان بی ادبی باشد چرا علی حده اسباب جمع نکنیم وعمارتی لایق نسازیم مجموع سادات گفتند بهرچه اشارت باشد اقدام می رود فرمودند که گنبذ میر را (7 درویشان عمارت می کنند وآنچه (8 می باید از اسباب جمع کرده اند ومیکنند واین عمارت را سید قوام الدین با برادران خود بسازند وحکم برآن (9 جاری گردیده باز گردیدند وآن هردو عمارت درآن سال تمام (10 (شدند) چون بساری آمدند فکری کردند که یکی را به پایهٔ سریر (10a اعلای هرات (11 (بفرستند که نفرستادن مناسب نیست) یراق پیش کش کردند وپدر مرحوم حقیر بسید نصیر الدین را گفتند که ترا می باید رفتن وعذر خواستن که باوجود فترات چند که درین مدت واقع شده از دولت زمین بوس محروم بودیم اکنون بعذر خواستن آن مرا برادر سید علی فرستاده است چون پدر مرحوم را روانه ساختند بمهمات دیگر به پرداختند.

---

1) M. هدی 2) الباطن 3) M. علیه م del. 4) اسبابی 5) add. کنبذ 6) add. است 7) add. چون 8) add. می 9) add. جاری 10) شد 10a) al. به اعلا 11) باید فرستاد

گفتار در رفتن سید نصیر الدین بهرات وقهر کردن شاه رخ میرزا ومقید فرمودن (1 او را وچگونگی

آن چون سید نصیر الدین بهرات رفت وبشرف بساط بوس مشرف شد فرمود که چرا مال مازندران نیاورده (1a (اید)(2 (گفت) که ما جماعتی سادات غارت زده وتالان دیده ایم که (3 آنحضرت عنایت فرموده ملك موروثی مارا بما بخشیده است ودرین دو سه سال که بمازندران رفتیم همه روزه ایقاع فتنه است ویکروز سید علی بفراغت بمازندران (4 (ننشست) چون بفر دولت قاهره استقلال پدید آید یقین که (5 (خدمت) لایق بتقدیم خواهند رسانید گفتند که این سخن نیک نیست وپیداست که چون حضرت امیر مرحوم بمازندران آمد وواقعهٔ ماهانه سر دست داد چه مقدار مال از خزاین شما بیرون بردند اکنون همان مازندرانست چرا مال نمیدهید وفرمودند که ترا همین جامی باید بودن ویکی را (5a بقاصد ما همراه کرده بساری فرستادن تا سید علی چه میگوید سید نصیر الدین گفت بهرچه امر رود بندهٔ فرمانیم ویک نفر را تعیین فرموده باایلچی روانه (6 (ساختند) چون ایلچی بساری رسید سید علی ایلچی را بفرمود (7 (گرفتند) وچوب محکم زدند وریش تراشیده روانه کرد وسخنان درشت پیغام (8 (داده) یاغی شد چون ایلچی (9 (بدان) فضیحت بهرات رسید برفور سید نصیر الدین را بند (10 (کردند وتالان نموده نقاره زدند وسوار شدند وعزم

---

1) او 1a) om. 2) M. گفتند 3) in M. add. بمازندران رفتیم چون del. 4) ننشسته است
5) خدمتی 5a) quidni باقاصد? 6) ساختن 7) بگرفتند 8) داد و 9) بدین 10) کرده om. و

مازندران کردند ولشکررا تواجیان خبر باز دادند که درگنبذ قابوس استرآباد جمع شوند وسید نصیر الدین را پا برکاب بسته همراه آوردند چون رایات نصرت آیات بگنبذ قابوس نزول فرمودند از سمرقند خبر رسید که مردم قاماق وجته بولایت سمرقند تاخت آورده اند از آن سبب خاطر متعلق آن دیار گشت اما بی آنکه صلح نکرده بازگردند هم مناسب ندانست امرا نزد سید نصیر فرستادند که نزد سید علی یکی را بفرست وبگو که اینچنین بی دولتی مکن وفرزند خود را بدرگاه (1 (اعلی) بفرست وعذر آنچه کردهٔ بخواه تا ما درخواه جریمهٔ تو نمائیم سید نصیر الدین بتعجیل یکی را بفرستاد سید علی فرزند خود سید مرتضی را باتحف وهدایا بدرگاه اعلی فرستاد وعذر گستاخی بخواست وگفت که توقع چنانست که چون عنایت کرده مازندران را (2 (بسادات) ستم رسیده بخشیده اند بدستور سابق سلوک فرمایند وبه پیشکش وسلامی آخر کرده دیگر چیزی توقع ندارند واگر توقع کنند همان سمرقند (3 وکاشغر واترار وآن نواحی بر جاست احتیاج بلشکر آوردن نیست خود (4 (بخدمت) میرسیم تا هر اشارت که باشد بتقدیم رسانند چون عرض ملتمسات نمودند در محل قبول افتاد وسید نصیر الدین را (4a (در) اول محرم سنهٔ (5 (ست) عشر وثمانمایه بند برداشته خلاص کردند وجامه پوشانیده روان ساختند وفی الحال کوچ کرده عود (6 (فرمودند) چون بساری آمدند وصورت حال را اعلام گردانیدند سید نصیر الدین را اکرام واعزاز نموده هبات وعطیات فرمودند

1) معلی 2) M. باین 3) add. ست 4) al. add. 4a) om. 5) M. سته 6) کردند

گفتار در ذکر رجوع کردن سید علی آملی بآمل بمدد ومعاونت ملك کیومرث وچگونگی آن

در همین سال سنه ست عشر وثمانمایه سید علی آملی که بگیلان رفته بود (1 در لاهجان ملحوظ عنایت واشفاق حضرت سید سعادتمند سید رضی کیا نوّر قبره (2 (گشت) وملك کیومرث از سید قوام الدین طلب غاییان رستمدار میکرد واو نمی داد بفرستاد وسید علی را از لاهجان طلب نموده برستمدار آورد ولشکر همراه گردانیده بجانب آمل روانه (3 (گردانید) چون درین وقت سید علی ساری بعلت نقرس بیمار بود (4 وبرای آن پروای آمل نکرد بلا توقف بآمل (5 (درآمد) وسید قوام الدین اقامت نتوانست (6 (کرد) فرار نموده بسرحد بارفروش ده رفت واز آنجا باز ایستاد چون این خبر بساری (7 رسید سید علی بقدغن تمام نزد سید غیاث الدین فرستاد که ترا می باید سوار شدن وسید علی را از آمل بدر کردن وسید قوام الدین را بحکومت (8 (نشاندن) که من نمیتوانم سوار (9 (شدن) چون سید غیاث الدین خالی از فکر تخلف نبود جواب بفرستاد که شما بیمارید وملك کیومرث سید علی را معاونست وسید قوام الدین قابل آن نیست که باوجود سید علی تواند بآمل نشستن اولی آنست که باسید علی صلح (10 (بکنید) وسید قوام الدین (11 بملك موروثی خود قانع شود که اکنون صلاح غیر ازین نیست چون این مشورت بسمع

1) M. add. و 2) کشته 3) کرد 4) add. وبرای آن 5) درآمدند 6) نمود 7) add. همچنان 8) M. رسید 9) او رسانید 10) شد 11) کنید add.

سید علی رسید هر چند دانست که در ضمن این سخن سخنهاست اما چون
مرض صعب بود بدان رضا (1 (داد وفرمود که همچنان سید غیاث الدین
صلح بکنند که اجازتست چون سید غیاث الدین این سخن بشنید غنیمت
دانست ویکی را بفرستاد وسید علی را (2 (در) آمل تهنیهٔ حکومت بگفت
سید قوام الدین بساری آمد اورا تسلی داده ووعدهای نیک فرموده (2a
معاودت (3 (فرمودند) ونزد سید علی آملی نوشتند که سید قوام الدین
همچنان بملك موروثی قانع باشد اما توقع خدمت وسلام نباید داشت تا
مجال خود باشد سید علی نیز ممنون شد وهر یکی بجای خود بنشستند چون
سید علی ساری از آن رنج صحت یافت بطلب سید علی آملی فرستاد که
صحبت مطلوبست چون سید علی از آنچه کرده بود بحکم الخاین خایف بترسید
(3a آمل (4 (را) بی ضرب تیر وشمشیر بگذاشت وبیرون رفت ونزد سید علی
ساری پیغام داد که من ترا سلام نمیکنم ومی ترسم اگر همچنین اجازتست
در آمل می باشم واگر اجازت نیست اینک میروم ورفتم وبرستمدار نیز
نخواهم بودن وبگیلان میروم چون دانست که او بیرون رفته است سید
قوام الدین را امر کردند که بآمل رود وبحکومت خود مشغول گردد همچنان
اطاعت (5 (نمود وبآمل بمقر حکومت خود بنشست اما سید قوام الدین مرد کم
آزار بود (6 (وآنچه طریقهٔ سیاست وشجاعت است بظهور (7 (نمی رسانید)
وممسک هم بود مردم آمل ازو نمی ترسیدند وامید خیر هم بسیار نداشته (8
(اند) سید علی آملی بتنکابن آمد ودر آن وقت (9 داود کارگیای بن هادی

1) داده om. 2) و: 2a) V. add. که quod in M. del. 3) باید فرمودن 3a) MM. add. و 4) om. 5) نموده و om. 6) post و add. ازو 7) نمیرسید 8) om. 9) al. add. داود

کیای المرحومین را اول حکومت (1 (بوده است) اورا اعزاز (1a (واکرام) فرموده در تنکابن قریهٔ زاغ سرارا بدو دادند (2 (وآنجا بانوکران خود بنشست وبلاهجان نزد بندگان کارگیای مرحوم کارگیا رضا نوّر قبره صورت حال خود را باز نموده تا شش ماه از آن بگذشت وبامردم آمل درگفت وگو بود (2a (باهمدیگر قرار کردند که چون میر علی ساری را باز علت نقرس زیاده شده است اگر او فوت شود ترا (3 بآمل در می آریم سید علی آملی را خود صبر نبود یک روز از زاغ سرا سوار شده باپنجاه نفر نوکر خود متوجه آمل گشت چون بمیان رود رسید وخبر بسید قوام الدین رسانیدند آمل را (4 (بگذاشت) وبگریخت وبساری رفت سید علی بآمل درآمد وبحکومت بنشست ودرویشان آمل بمشورت سید غیاث الدین جمعی بسیار رفتند وبعز عرض رسانیدند که قصهٔ سید علی وسید قوام الدین مطلقا بدان می ماند که روزی سلیمان پیغمبر علیه وعلی نبینا السّلام والتحیة بمسند حکم نشسته بود پشهٔ ضعیف درآمد وسلام کرد واز دست باد شکوه نمود که بدین ضعیفی چه حد آن دارم که باد را از من ضرری متصور باشد اما باد مرا نمی گذارد که هیچ جا قرار گیرم توقع دارم که از باد (5 (پرسید) که از من بیچاره چه میخواهی حضرت پیغمبر علیه السّلام گفت خوش تو همین جا باش تا باد را درآرند وآنچه باید پرسید پرسیده شود بطلب باد فرستادند چون اثر باد پیدا شد پشه را تاب اقامت (6 (نماند) فی الحال گم شد از باد پرسیدند که تو از پشه چه میخواهی باد گفت ای پیغمبر مرا (7 (باو) کاری نیست اما

---

1) بود 1a) om. 2) و pro: در 2a) M. add. و 3) M. در آمل 4) M. بگذاشت 5) پرسند
6) نماند 7) M. باو

هرجا (1 (اثری) از من (2 (ظاهر) می شود اورا تاب اقامت نیست وخود پنهان می شود اکنون چون شما سلیمان زمانید وسید قوام الدین تاب سید علی ندارد ومدتیست که ازین مخالفت مردم آمل بیحضورند اگر بسعادت عنایت (3 (فرمایند ورفع نزاع را نوعی بتقدیم رسانند که فتنه ساکن شود اولی می نماید چون سید علی بیمار بود دانست که فایده نمی کند راضی (4 (شد وآمل را بسید علی داد وسید قوام الدین را بادرویشان همراه کرده بملك موروثی فرستاد (5 (نظم) خدا را بندگان بسیار باشد * ولی هر بنده را اطوار باشد * یکی گرد اولو الألباب گردد * یکی دیگر اولو الابصار باشد * یکی ساکن بود مانندهٔ قطب * یکی چون کوکب سیّار باشد * یکی گوید شش وهشت (6 (ونه وده) * یکی را (7 (سه وپنج وچار باشد * یکی چون دُر بود در بحر پنهان * یکی چون لعل در احجار باشد * یکی دارد نحوست یک سعادت * یکی در فخر ویک در عار باشد * یکی باشد متابع یک مخالف * یکی یار ودگر اغیار باشد *

گفتار در ذکر زیاده شدن مرض سید علی وطلب نمودن سید غیاث الدین (8 ومحبوس گردانیدن (9 او

در اول ذی حجهٔ سنهٔ عشرین وثمانمایه حضرت سید علی را در ساری مرض زیاده شد ونقاهت باعلی مرتبه رسید بطلب اخوان که دران هنگام در حیوت بودند ودر ولایت مازندران (10 (مسکن داشتند)

---

1) اثر (2 پیدا (3 فرموده .om و (4 شده .om و (5 .M بیت (6 ونه وده (7 pro سه و
.M یار (8 .al. add اورا (9 .add او (10 .M ساری بودند

فرستاد بتخصيص سيد غياث الدين را طلب نمود كه وصاياى چند مى باشد (1 (مى بايد كه) گفته شود سيد غياث الدين بر خود تحقيق كرده بود كه وصيت حكومت بعد از خود باو خواهد كرد بلا تانى وتوقف (1a باد و فرزند بزرگ خود بدرگاه اعلى رفته چون برادران همديگر را ديدند اورا بجاى مناسب فرود آوردند صباح روز عيد قربان بود يراق شيلان (1b (كردند وسيد على چون نتوانست بيرون آمدن فرزند خود سيد مرتضى را بفرستاد تا بجاى پدر (2 بنشست واعمام وبنو اعمام حاضر شدند سيد غياث الدين بافرزندان درآمد چون ديد كه سيد مرتضى بجاى پدر نشسته است بازگشت وبوثاق خود رفت وبنشست ونزد سيد على پيغام داد كه اين چه فكر (2a غلط است كه تو كردى كه بعد از تو جانشين (3 تو سيد مرتضى باشد اين هرگز ميسر نخواهد شد ازين خيال (4 (محال) بگذر كه صواب نيست آن روز خود روز عيد بود چون مردم طعام بخوردند وتفرقه نمودند پدر مرحوم حقير (5 سيد (1 (نصير الدين را سيد على) طلب نمود وگفت دانستى كه سيد غياث الدين دى روز نزد من چه پيغام داده است تو باو در آن موافق هستى يا نه سيد نصير الدين گفت نميدانم (6 چه پيغام كرده است (6a وهرچه (7 (گفته) باشد مرا بجز متابعت وفرمان بردارى شما چيزى ديگر در خاطر نيست فرمود كه ديروز عيد نزد من چنين وچنين پيغام داده سيد نصير الدين گفت بد گفته است ويقين كه جانشين شما فرزند شما را بايد

---

1) om. 1a) om. دو 1b) كرفتند 2) om. و add. بنشيند وشيلان بدهد چون مجلس را آراسته وسيد مرتضى بجاى پدر 2a) MM. غلط 3) add. تو 4) om. al. add. 5) add.

6) add. كه 6a) add. و 7) M. گفتند

(1 (بود) گفت مرا بیش ازین صبر نمانده (2 است وآنچه موجب تحمل بود درین چند سال بتقدیم رسانیده ام وهر روز در اغوای مردم وتربیت سید علی آملی وکسانی که مخالف این دولتند میکوشد واکنون خود سخن اینست که می شنوی اورا میفرمایم مقید (3 (کردن) تو همین لحظه سوار شو وبانوکران خود ببارفروش ده رو وفرزندان کوچک وعیالان اورا کوچ (4 (کرده) بساری بیاور ومی باید که یکحبه ویکدینار از (5 (متعلقات) ایشان تلف نشود ومضبوط همراه ایشان (6 را بهمراه بیاورند تا چند روزی اینجا باشند اگر من ازین بیماری خلاص یافتم اورا (7 (در) ساری جای بدهم تا نزد من باشد که او لایق آن نیست که درآن سرحد باشد واگر وعدهٔ حق (8 (در رسد) او داند وفرزند مرتضی وتو هرچه مناسب باشد بجز قتل که درخانوادهٔ ما نبوده است بااو بتقدیم رسانیدن را مختارند وفرمود تا مصحف آوردند وسید نصیر الدین را جهت سید مرتضی درین مجلس سوگند داد واشارت کرد که کیا فخر الدین روز افزون را که سپهسالار او بود درآوردند چون (9 (درآمد) امر کرد که سید غیاث الدین را بادو نفر فرزند یکی سید عبد الوهاب ویکی سید زین العابدین مقید سازند وفرمود که همین اسلحهٔ ایشانرا از ایشان باز ستانند ونوکرانرا دور گردانند وبمحافظان بسپارند اما زاولانه نکنند ورخوت واجناس (10 آنچه همراه باشد بگذارند تا نزد ایشان باشد وسید نصیر الدین را فی الحال روان ساختند چون سید

---

1) M. بودن 2) add. است 3) گردانیدن 4) فرموده 5) متعلقان 6) add. را بهمراه
7) همچنان ب؛ 8) M. در رسید 9) در آوردند 10) M. add. را

58129

نصیر الدین ببارفروش ده رفت وعیال واطفال ایشانرا کوچ کرده بساری آورد در آن دو سه روز سید علی را ضعف مستولی گشت ودعوت حق را لبیک جواب [1] (فرمود) وبر مقعد صدق عند ملیک مقتدر جا یافت انّا للّه وانّا الیه رَاجِعُونَ بیت نیست شطرنج جهان بی شاه مات * در بساطش شد هر از آن شاه مات * گر [2] (شه) شامی ومیر نیمروز * چون اجل آید نمانی نیم روز * این سرای کهنه محنت خانه ایست * هر طرف [3] (در) وی زمحنت خانه ایست

گفتار در [4] (ذکر) نصب حکومت مازندران بسید مرتضی بن سید علی مرحوم وچگونگی آن

چون در تاریخ مذکور سید علی را وعدهٔ حق دررسید پدر [5] مرحوم [6] حقیر بر موجب وصیت برادر خود سید مرتضی را بمسند حکومت وسلطنت بنشاندند واز مردم مازندران بیعت بستاندند وخود سوار شده بآمل رفت وباسید علی گفت وشنید [7] (کرد) واورا جهة سید مرتضی بیعت فرمود وفرزندان سید رضی الدین را طلب [8] (نموده) از مجموع بیعت بستاند وبرستبدار از مخصوصان یکی را نزد ملك کیومرث مرحوم بفرستاد که چون اینچنین قضیه واقع شد مطلوب آنست که کرم فرموده بسرحد آمل تشریف فرمایند تا همدیگررا دیده معاهده رود ملك نیز تا [8a] میرنادشت تشریف فرمود وسید نصیر الدین وسید علی آملی سوار شده بموضعی که [9] (کرکه) پادشت می خوانند رفتند

---

1) فرموده om.; al. داد و 2) M. شهی 3) M. از 4) om. 5) al. hic add. حقیر 6) add. حقیر 7) کرده om. 8) و نمود 8a) an میرانا دشت? 9) M. لرکه

ملك نیز پیشتر آمد وهمدیگر را دیدند وچون قبل ازین سید علی دختر ملك مذكور را جهت سید مرتضی خواسته بود (1 دختر سید قوام الدین آملی (1a (را) جهت فرزند او ملك كاوس نام زد كرده بودند ونمارستاق ودیلارستاق وترتیه رستاق كه قصبهٔ كوهستان مازندرانست بدو داده ولارجان را هم اجازت داده كه از دست كیایان ضماندار از جهت خود (2 (بستانند) وچون ستانده باشد سید علی متعرض آن نشود فیمابین طریقهٔ محبت كما ینبغی مسلوك بود ملك كیومرث بلا (3 (تكلف) جهت سید مرتضی بیعت كرد وسوگند (4 (بخورد) كه تا مادامی كه سید مرتضی با او (5 (خلاف) نكند او نیز در جادهٔ موافقت مستقیم باشد وچون عهود ومواثیق (1a (را) فیمابین (5a سادات آمل وسید مرتضی محكم گردانید سید نصیر الدین معاودت كرد وسید مرتضی جانب اورا معزز ومكرم گردانید واز آنچه سید علی در حق او رعایت می نمود بیش (6 (ازین) بتقدیم رسانید چون سید علی را برادر كهتر بود وسید مرتضی را عم ومهتر وباهمدیگر بنوعی بسر می بردند كه در طریق موافقت مزیدی برآن متصور نبود (7 از مخصوصان یكی را بپایهٔ سریر اعلی به هراة باتحف وهدایا فرستادند وتوقع حكم (8 (مازندرانرا) باسم سید مرتضی نمودند از جانب پادشاه نیز رسم عزا پرسش نمودند اما حكم مازندران ندادند ومال مازندران توقع فرمودند تا بعد از آن حكم بدهند

---

1) M. add. و 1a) om. 2) M. بستانند 3) تكلیف 4) خورد 5) مخالفت 5a) M. add. مازندران 6) مسلوك و 7) از آن 8) add. و

گفتار در (1 (ذکر) سبب مخالفت پدر (2 مرحوم حقیر سید نصیر الدین باسید مرتضی علیه الرّحمة (1 (والغفران)

چون سال باواخر سنهٔ احدی وعشرین (1 وثمانمایه) (2a رسید) (2b سید مرتضی را نوکری بود اسکندر روز افزون نام واین اسکندر اصلا از رودبار نور است واو خدمت سید غیاث الدین میکرد واز طفولیت پروردهٔ نعمت او بود وسید غیاث الدین اورا (3 (مقرر) میداشتی باسید مشار الیه کفران نعمت کرده (4 (سید را) گذاشته بود وبسارى آمده (4a (وبخدمت سید مرتضی مشغول گشته (5 (ودر زمان) حیوت سید علی سید مرتضی اورا بنهان رعایت میکرد چه سید علی بدان راضی نبود که اورا سید مرتضی نگاه دارد وامر کرده بود که طوعا اوکرها بخدمت سید غیاث الدین باز فرستد نفرستاده بود وهمچنان در خفیه رعایت میکرد چون حضرت سید را عمر بآخر رسید سید مرتضی اورا تربیت کرد وبیک نوبت اختیار کلی خود را بدو داد وفکر آن نکرد که آنچه پدر مرحوم او صلاح دیده بود از آن عدول جایز نباشد (6 (چه) بعد از حبس سید غیاث الدین نیز (6a سید علی را معلوم کردند که اسکندر روز افزون اینجاست دربارهٔ او چه (7 (صلاح دیده اند) فرموده بودند که آن مردک ارجل است اورا نمی باید نگاه (8 (داشتن) که هرچه درین خانواده واقع شود که خلاف دولت بود از شومی او وفرزندان (1 (او) خواهد بود که قاعده است (1 (که) ارجل آن می باشد که جلد وچست وچابک

1) om. 2) add. مرحوم 2a) MM. om. 2b) MM. add. و 3) معزز 4) om. 4a) om. و 5) وبخفیه 6) M. چو 6a) add. که, quod in M. del. 7) اشارتست 8) داشت

ومرغوب طبایع باشد اما در عواقب شأمت آن بغارس عاید گردد همچنانکه حضرت سید مرحوم فرموده (1 (بودند) نتایج آن در خانوادهٔ او از فرزندان اسکندر پدید (2 (آمد) والی یومنا هذا بدان سیاست گرفتارند ونیز گفته اند بیت کسی را که خواهی که سازی تو مه * بزرگیش جز پایه پایه مده * که گر بر گزافش بزرگی دهی * نه قدر تو داند نه قدر مهی * غرض که اسکندر مشار الیه نه قدر (3 (خود) دانست ونه (4 (حق) ولی نعمت (4a (خود) سید مرتضی را (5 (بدان) داشت که تا سید غیاث الدین زنده باشد ودر بند بود حکومت ترا لذتی نیست وسید نصیر الدین نیز یمکن که طرف برادر خود را رعایت (6 (بکند) صلاح آنکه سید نصیر الدین را طلب نموده بااو مشورت درمیان آری وبگوئی (7 تا (7a (سید) غیاث الدین زنده است مارا در حکومت (8 (لذتی) نخواهد (9 (ماند) چون من جمیع الوجوه از اول تا آخر بما (10 (موافق بودی) وبحضور پدر مرحوم عهد کردهٔ وسوگند خوردهٔ باید که اتفاق نمائی تا سید غیاث الدین را بادو نفر فرزند که مقیدند بقتل آریم تا مارا (11 (بتو) (12 (اعتماد) کلی حاصل آید اگر قبول (13 (گردد) فبها همچنان (14 باتفاق کار اورا آخر کنید واگر ابا کند تحقیق بدان که او نیز سر (15 (بد) دارد در فکر او نیز باید (16 (بودن) چون از اسکندر این سخن شنید سید مرتضی گفت سید مشار الیه بامادر خود درین باب مشورت کرد مادر ابا مطلق کرد وگفت تا سید غیاث الدین را پدرت محبوس کرده بود در آن بیماری

---

1) بود 2) M. آید 3) M. تو 4) قدر 4a) om. 5) برآن 6) نکند 7) add. که 7a) sic V. et al; M. میر 8) لذت 9) بود 10) اتفاق داری 11) M. باتو 12) M. اعتبادی 13) کرد 14) add. که 15) غریلا ? 16) بود

هیچ روز وهیچ شب نبود که نمیگریست که آنچه کردم بدعتی بود که (1 (در)
میان قوم خود نهادم اما تدبیر نداشتم اکنون آنچه اسکندرک حرام نمک
بتو می آموزد اگر مرتکب آن شوی شیری که از پستان خود بتو دادم حرام
خواهد بود سید مرتضی گفت (2 چون چنین است ترک کردیم اما اگر
خلل در ملك من پدید آید آنزمان چون خواهد بود وبامادر ابرو ترش
کرده بیرون رفت آن عورت دانست که اسکندر اورا (3 (برآن) داشته است
ودر ضمیر او این معنی جای گرفته نزد والدهٔ پدر مرحوم فرستاد که فرزندم
اینچنین سخن بمن گفته است واسکندر اورا (4 (بدان) داشته که البته این
چنین باید کرد هرچند من منع کردم اما باید که تو بافرزند خود سید
نصیر الدین بگوئی که (1 (اگر) اورا درین باب چیزی گویند مطلقا (1 (قبول
نکند و) مرتکب آن نشود که اگر این حرکت بکند در دنیا وعقبی شرمنده ورو
سیاه خواهند گشت چون والدهٔ نصیر الدین این سخن بشنید فی الحال در
اضطراب افتاد وسید را طلب نمود وگفت حکایت چنین بمن رسیده است
مبادا که آنچه میگویند اگر ترا بگویند قبول نمائی که اگر مرتکب این امر
گردی از تو بری (5 (وبیزارم) چون سید نصیر الدین از والدهٔ خود این
سخن بشنید علی الفور سوار شد وبباز ارگاه که الکای او بود رفت ونزد
سید مرتضی پیغام داد که مرا درآن ولایت (6 (مهمی) ضروری بود ازآن
سبب رفتم وچند روز آنجا خواهم بود تا دانسته باشی ایشان گفتند نیک
باشد چون یک ماه ازآن بگذشت وباز نیامد بطلب (7 او فرستادند که مشورت

1) om. 2) add. خبر quod in M. del. 3) بدان 4) برآن 5) وبیزار خواهم شد 6) مهم
7) add. او

کلی در میان است وبحضور شما (1 (محتاجیم) باید که بلاتانی وتوقف تشریف فرمائی چون آنسخن در میان بود سید نصیر الدین فکر کرد که (2 (مشورت) که بامن میکنند همان است که گفته اند جواب داد که چند روز دیگر خواهم آمد ونزد مادر پیغام داد که بطلب من آمده اند شما را از آن قصه چه معلوم است مادر فرستاد که همان قصه در میانست واز آن عدول نکرده اند تا دانسته باشی چون بر خاطر سید نصیر الدین جا گرفت که البته اورا جهت این تکلیف خواهند بساری برد (3 نرفت باز بطلب فرستادند وگفتند که اگر تو (4 (نمیتوانی) در فکر مهمانی (4a (ما) باش تا ما آنجا بخدمت بیائیم سید نصیر الدین فرستاد که من وقتی بخدمت خواهم آمد که شما سید غیاث الدین وفرزندان را از بند خلاص دهید (5 (وفرستید) تا ببارفروش ده رود تا آنزمان من بیایم وشما را به بینم والّا دیدار بقیامت افتاد چون این سخن بشنیدند اسکندر باسید مرتضی گفت نگفتم که سید نصیر الدین طرف برادر خود خواهد گرفت زودتر انجام کار می باید کرد نشنیدی اکنون به بین که چه میکنی باز یکی را نزد سید نصیر الدین فرستادند که آنچه از شما استماع افتاد بوی مخالفت می آید وترا جهت من ومرا جهت تو پدر عهد داده است ومن برآن عهدم وصورت مخالفت ازینجانب بظهور نرسیده است ومعلوم نیست که سبب مخالفت شما چیست سید نصیر الدین (6 (بجواب) نوشته فرمود که مرا بخدمت شما طریق مخالفت در میان نیست اما چنین (7 (سخن) بسمع من رسیده

1) sic al; MM. محتاجم (2 مشورتی (3 add. نرفت (4 نمی آئی (4a om. (5 ویفرستید
6) M. جواب (7 om.

است که اسکندر روز افزون مشورت کرده است وشما را برآن داشته که بر من تکلیف مالایطاق (1 (فرمائید) وآن مشاورت عین مخالفت است چه قتل میر غیاث الدین را هرگز نزد پدر مرحوم شما (2 (نام) نمی شایست (3 برد ومرا یارای آن نیست که مرتکب اینچنین امر عظیم شوم اکنون چندانکه غیاث الدین در بند است من اینجا در الکای خود می باشم ونسبت باخذ ام شما بجز طریقهٔ محبت واطاعت بجز ازآن یک امر چیزی دیگر در خاطر نیست واگر تکلیف مالایطاق میرود آنزمان یقین که خلاف عهد از جانب شما خواهد بود

گفتار در محاربهٔ سید مرتضی وسید نصیر الدین در موضع سیره جاران وهزیمت (4 شدن سید نصیر

در صفر سنهٔ اثنی وعشرین وثمانمایه سید مرتضی لشکر جمع کرده متوجه بازارگاه بجهت دفع سید نصیر الدین شد چون سید نصیر الدین چنان دید او نیز (5 بالشکر خود ومتابعان در موضعی که (6 (بسیره) جاران اشتهار دارد جنگ را آماده گشت چون دو لشکر بهم رسیدند محاربه قایم شد واز طرفین جمعی بقتل آمدند ومبارزان در میدان شجاعت هر سوقی تاختند وبتیر وشمشیر وگرز گران دست بازی ها وسرانداز یها میکردند بیت همی تاختند در فراز ونشیب * زدندی بشمشیر وگرز ورکیب * چون سعادت قرین روزگار سید مرتضی بود بحکم تَنْزِعُ ٱلْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَآءُ سید نصیر الدین منهزم شد وفرار (7 نمود وببارفروش ده آمد (8 وآنجا لشکر جمع کرده استاد چون سید

1) فرمایند 2) om. 3) hic add. نام 4) add. شدن 5) add. با 6) M. بسیر 7) نموده om. 8) add. و

مرتضی دید که باز جمعی از مردم مازندران متابعت سید نصیر کرده اند وبرو جمع شده در عقب برفت وبکنار باول مصاف دادند وآنجا نیز محاربهٔ محکم واقع شد وباز سید نصیر الدین منهزم شد وبآمل آمد ونزد سید علی آملی فرستاد که اکنون چون کار بدینجا رسید شما در چه فکرید اگر دستگیری من (1 (میکنید) وقت است والّا آنچه در خاطر است بلا تکلف (2 (می) باید گفت سید علی آملی نزد او فرستاد که چون سید علی ساری وفات کرده شما آمده اید واز من بیعت جهت سید مرتضی ستانده وازو نسبت (3 (بخود) صورت مخالفتی را مشاهده نکرده خلاف عهد کردن برمن مشکل است اختیار نزد شماست چون سید نصیر الدین دانست که فایده نمیکند از راه چلاو بسوادکوه رفت واز آنجا براه دامغان متوجه هرات گشت وبه بساط بوس درگاه عالم پناه مشرف گشت وصورت ملتمسات را معروض امرای نام دار گردانید وتقبل مال مازندران کرد که هر سال چهل خروار ابریشم سرخ وسفید بوزن استرآباد هر خرواری چهل من بدیوان اعلی جواب گوید وده خروار جهت امرای دولت ارسال دارد وهرگاه که رایات نصرت آیات متوجه عراق وآذربایجان شود ششصد نفر لشکر وششصد خروار شتری غله باسم علوفه برساند وبرین موجب حکم نوشتند وبتوشیح همایون موشح ساختند وامیر بزرگ مقدار امیر فیروز شاه (4 را سر لشکر همایون کرده باسید نصیر (5 الدین روانه ساختند وخود نیز در عقب سوار (6 (شده) عازم استرآباد شدند (7 چون امیر فیروزشاه باسترآباد رسید وموکب همایون بگنبد

1) اکنون میکنی (2 om. 3) باخود (4 add. را (5 add. الدین (6 کشته (7 M. add. و

قابوس نزول اجلال (1 (فرمود وعازم ساری شدند سید مرتضی فرزند خود
سید محمد را باپیشکش وساوری (2 باردو فرستاد که بنده وخدمت گارم
وسید نصیر الدین بامن طریق مخالفت سلوك نموده بدرگاه اعلی (2a (آمد)
ومال تقبل نمود آنچه او قبول (3 (کرده) ده خروار اضافه (4 (میرسانم) ولشکر
خود وعلوفه بر قرار (5 (میرسانم) واز فرمان عدول نجسته ام ونمی جویم توقع
عنایتست چون سخنان را استماع نمودند امیر فیروز شاه پدر مرحوم سید
نصیر را طلب نمود وگفت سید محمد آمده ست وچنین میگوید اگر ترا
اضافهٔ مال در خاطر است من بدرگاه اعلی اعلام گردانم والّا بسید مرتضی
میدهد تا دانسته باشی سید نصیر گفت که (6 ای امیر تا امروز (7 از مازندران
یکمثقال ابریشم بخزینهٔ عامره نمی آوردند اکنون آنچه کردم من کردم چون شما را
مطلوب زیاتی مال است مرا مهلت بدهید تا فکر بکنم اگر اضافه درگنجد
قبول نمایم والّا جواب گویم امیر فیروزشاه گفت چون برادرت بمرد ترا (8
می بایست (9 گردن سید مرتضی (10 (را زدن وبحکومت) پدر وبرادر
خود (11 (نشستن) وبدیوان اعلی پیشکش (12 (فرستادن) وصورت (13 (حال)
اعلام (14 (گردانیدن) ما می گفتیم خانهٔ پدر وبرادر (15 (تست) در خدمت
سعی نما که مبارك است (16 (با او) چون چنان نکردی وسید مرتضی را شاه
وحاکم مازندران ساختی واکنون بیرون آمده بدرگاه اعلا تقبل مال کردی

---

1) فرموده om. و 2) al. supr. add. داده 2a) M. آمده 3) نموده 4) میرسانیم 5)
6) میدهیم add. امیر 7) ای M. hîc میر 8) add. حکومت 9) add. و کرد 10) زد
11) وبجای نشست 12) فرستاد 13) M. را 14) گردانید 15) نشسته 16) خود باو

وآنها زیاده می کنند اگر ملك میباید تو نیز زیاده کن والّا در غربت چندان سرگردان باش که چشمت سرخ شود چون سید نصیر الدین این چنین سخن (1 (استماع کرد از امیر فیروزشاه) برخاست وبوثاق خود آمد وبانوکران خود گفت (1a آنچه کردیم بد بود نمی بایست این بدعت در مازندران پیدا (2 (کردن) هم اکنون امشب سوار شده (3 (بیرون) میرویم وپیش ازین چشم من روی جغتایی نخواهد دید مجموع گفتند رای شماست بهرچه اشارت است فرمان برداریم وفرمود تا مکتوبی نزد امیر فیروز (4 شاه نوشتند که همچنانکه اشارت کرده اید چون اضافه تقبل کردن میسر (5 (نشد) بغربت رفتم (6 (تا) چشم سرخ شود اکنون آنچه صلاح دانید باسید مرتضی گفت وشنید کنید وهمان شب سوار (7 (شد واز راه سمنان متوجه فیروزکوه گشت چون او بیرون رفت (8 (روزی) چند قاصدی که مکتوب داده (9 (بودند) برد وبامیر فیروز شاه رسانید میر چون مکتوب را بخواند گفت سید کجاست قاصد گفت همان اول شب برون رفته است وبمازندران (10 (رفت) درعقب چند سوار را (11 (دوانیدند) ایشان خود براه سمنان رفته بودند چون فرار نمودن سید نصیر الدین را معلوم نمودند بر خاطر اشرف اعلی گران آمد وسید محمد نیز تقبل مال (12 (نموده) بود تدبیر دیگر نداشت همچنان حکم ستانده بمازندران عود (13 نموده پادشاه کامگار بازگشته بمقر سلطنت خود رفتند

---

1) از امیر فیروز شاه استماع فرمود; al. in marg. بشنید 1a) M. add. که 2) کرد 3) M. بیرن 4) add. شاه 5) نیست 6) M. که 7) om. و 8) شده 9) روز 10) بود 11) رفته 12) دوانید 13) کرده و نمود

گفتار در محاربه نمودن سید نصیر الدین باسید مرتضی در لپور ومنهزم شدن وچگونگی آن

چون سید نصیر الدین از اردو بیرون 1) (آمد ومتوجه فیروزکوه گشت 1a) ارادت 2) (برآن) بود که اگر تواند کوه پایهارا بتصرف درآرد تا از خزانهٔ غیب چه بظهور 3) (میرسد) چون بسواد کوه رسید مردم آن دیار مجموع بخدمت 4) (رسیدند وکیایان بیستون اتفاق 5) نمودند وگفتند که فیمابین سید علی آملی وسید مرتضی گفت وشنیدی رفته 6) (است وخلاف عهد بظهور رسیده 7) اگر معلوم کند که شما تشریف آورده این تحقیق که فرصت را غنیمت خواهد دانست وبخلاف 8) (اول) باشما موافقت خواهد نمود فی الحال نزد او کاغذ 9) (نوشتند وقاصدی 10) (جلد) را دوانیدند جواب نوشت که الحمد لله 10a) که آنچه خلاف عهد بود از من صادر نشده 10b) (است) اما از جانب ساری تکلیف مالایطاق میکنند وتقبل 11) (مالی) که بدرگاه اعلی کرده اند هرچند نصفی گفته اند که باید 12) (دادن) نیز تکلیف مالایطاقست ودر ضمیر ایشان چنانست که تمامت از آمل بستانند باوجود این خلاف عهد است که کرده اند اکنون باید که شما بلپور درآیید ازین جانب من نیز سوار شوم وطریق مخالفت ظاهر گردانم وآنچه دست دهد بکوشیم تا ارادت الله چه باشد چون سید نصیر الدین این سخن بشنید بلاتوقف بلپور آمد وجمعی از مردم مازندران برو جمع شدند چون سید مرتضی ازین حال باخبر

---

1) آمده 1a) و om. 2) و MM. add. 3) او آن 4) رسد 5) رسیده و om. 6) نموده و om. 7) است و add. 8) او است 9) نوشته 10) و om. M جلدی 10a) al. add. والمنة 10b) om. 11) مال 12) داد

1) (شد) فی الحال نزد سید علی بآمل فرستاد که اینک من متوجه لپور وآن نواحی می باشم باید که بلا توقف 2) (وتانیّ) بیائی ومکث نکنی ونزد ملک معظم ملك کیومرث بفرستاد 3) (وهم) مدد طلبید چون سید علی تعلل نمود دانست که غرض او چیست چه بدو رسانیده بودند که چون طلب مال مقرری کرده شد سید علی از آن شکوه دارد فی الحال کاغذ داد که آنچه رسد مال مقرری آمل است بخشیده شد وبتعجیل بفرستاد چون سید علی آن کاغذ را بستاند سوار شد وچند نوکر رستمداری که 4) (داشت) پیش گرفته متوجه لشکرگاه سید مرتضی شد ودرلپور باتفاق باسید نصیر الدین جنگ کردند ومحاربهٔ عظیم واقع شد 4a) واین نوبت بسیاری از 5) (مردم) مازندران بقتل آمدند واز نامداران لشکر آمل بعضی مقتول شدند 6) (وحرب) که این نوبت واقع شد نسبت بدو نوبت دیگر که ذکر رفت نداشت 7) (چون) این روز جنگ از طرفین 7a) (واقع وقایم گشت 8) وسه روز از آن بگذشت باز برهم 9) (تاختند وآتش محاربه مشتعل گشت وسردار لشکر رستمدار 10) را که جمال الدین کالیج نام داشت از اسپ 11) (انداختند ومجروح ساختند وبیست نفر از مردم رستمدار مقتول گشتند عاقبت هزیمت بسید نصیر الدین 12) (افتاد واز راه سوادکوه بدر رفت واز آنجا عازم گیلان شد

گفتار در توجه نمودن سید نصیر الدین بصوب

1) کشت 2) om. 3) و 4) آمده بودند 4a) om. و 5) M. نوکران 6) وحربی 7) و 7a) و واقع om. 8) pro و: چون 9) تاخته om. و 10) add. را 11) انداخته om. و 12) افتاده om. و

گیلان وچگونگی (1 (حالات) آن چون سید نصیر الدین بسوادکوه آمد چنان معلوم کرد که عیال واطفال (2 او از ساری بیرون آمده چون بآمل رسیدند والده اش وفات (3 (یافت) وسایر عورات وضعفا برستمدار آمده ساکن اند بانوکران خود گفت (4 اکنون عیال واطفال (4a (من) در رستمدار بی حافظ ومعین بودن مناسب نمی نماید ودر آن وقت از مریدان سید قوام الدین درویشی بود که درویشان را (5 (پیشوا) ومقتدای بوده است وقاسم موسی نام داشت وآن درویش باوجود (6 (انقلاب) مذکور برستمدار نقل کرده بود نزد او نامهٔ نوشت که عیال واطفال اینجانب را (4a (باید) چندان محافظت نمایند که من برسم درویش خود تا رسیدن نامه آنچه وظایف خدمت بود بجای آورد ودر آن حین مولف حقیر پنج ساله (7 (بود) وبرادر دیگر بود (7a عبد الحی بسن سه سالگی ودیگر اولاد پدر مرحوم را نبود القصه از راه لارجان (8 (بنور روار) در آمد ملك کیومرث نزد ایشان فرستاد که باوجود (9 (عهد) که باسید مرتضی در میانست ملاقات باشما تعذر دارد اما خانه وجا از آن شماست بهر منزل که اقامت ارادتست مختارید جواب دادند که مرا هم ارادت ملاقات باشما نیست ودر ملك شما بودن (10 (هم) ارادت ندارم اما باوجود (10a عیال واطفال که درین ولایت (11 (می باشند) ازین راه عبور واقع شد وآنجا توقف نکرده بناتل رستاق آمد واطفال وعیال را که کثرت تمام داشتند بفرمود تا کوچ کرده متوجه گیلان

___

1) احوال 2) add. او 3) کرد 4) add. که 4a) om. 5) شیخ al. پیر 6) انقلابات 7) al. sup. add. می باشد. 7a) M. add. نام 8) برود بار نور 9) موافقت 10) نیز 10a) om. عیال و 11) M.

گردند وخود بلاتانی روان گشت واز نمکاوه رود گذشتند (1 وهیچ جا شب منزل نکرد چون از نمکاوه رود گذشت نزد سید اعظم اشجع سید داود کیاء بن سید هادی کیای مرحوم که حاکم تنکابن بود کس فرستاد که از سر ضرورت گستاخی کرده بولایت شما تصدیع آورده شد وارادت لاهجان مبارکست تا بسعادت معلوم داشته باشند چون سید داود کیا معلوم فرمود استقبال نموده (1a آنچه وظایف احترام بود (2 مرعی داشت (3 وجای فرود آمدن تعیین فرمود وسید نصیر الدین سه سر اسب خوب پیشکش کرد ویک شب در ولایت تنکابن اقامت نمود وجهت گذرانیدن اغرق وبنه که در عقب بودند نوکران وغلامان را باز داشت وچون از تنکابن برون آمد نزد (3a (سید علی نامدار شجاعت تبار) کارگیا وامیر کیای بن سید هادی کیای مرحوم کس بفرستاد وصورت حال باز نمود چون سید نصیر الدین از رودخانهٔ مرز بگذشت سید امیر کیای مشار الیه استقبال (4 (نمود) وآنچه طریقهٔ احترام ودلجوئی وغریب نوازی بود اضعاف آن بتقدیم رسانید وعذر بسیار خواست سید نصیر الدین دو سر اسب خوب ویک جلد کتاب خمسهٔ نظامی مصوّر مذهّب پیشکش فرستاد وتوقع نمود که اطفال در عقب میرسند ومن متوجه لاهجان مبارکم تا حضرت سید بزرگ مقدار عالی تبار سعادت آثار عدالت شعار سید رضی کیا را دریابم تا ایشان چه فکر در حق این مخلص میفرمایند تا آنزمان که مهم بفیصل رسد (5 (اگر (6 در ملك شما جای باشد که (6a (اطفال) بسر برند منت خواهد بود چون احوال بسمع سید مشار الیه رسید فرمودند که جا از آن

1) add. و 1a) M. add. و 2) add. بنوعی; in M. بانو del. 3) add. که مزیدی بران 3a) in M. del. 4) M. نموده 5) M. اگرچه 6) add. اطفال quod in M. del. 6a) om. نکنجد

شماست تفحص (1 (نموده) هر جا که خاطر خواهد اشارت کنید تا تعیین رود قریب بساحل بحر قریه ایست که واجک خوانند همانجارا ارادت (2 (نمودند) فی الحال بلا تانی وتوقف بتسلیم نمودن آن اشارت شد چون جهت متعلقان جای توطن معلوم شد چند (3 نوکرانرا جهت عمارت آنجا باز داشتند ومتوجه لاهجان شدند چون بولایت سیاه کله رود رسیدند نزد ملازمان حضرت سیادت قبابی سعادت پناهی کارگیا امیر سید محمد بن سید مهدی نوّر الله (4 (مرقدهما) که حاکم (5 (ولایت) رانکو ودیلمستان بود فرستادند که از قضای ربانی چون اینچنین حادثه واقع شد وکر وفر که ممکن بود رفت اما چون (6 (تدبیر باتقدیر) موافق نشد بالضروره بتصدیع اقدام (7 (نموده اند وارادت) ملازمت وخدمت حضرت سیادت پناهی سلطنت آثاری عدالت شعاری رضوان مآبی شده (8 چون بی اجازت واشارت ازین جا عبور نمودن نوعی از بی ادبی نمود فلهذا مصدع اوقات گشته آمد چون حضرت سید محمد مذکور برآن واقف گشت جواب فرمود که اهلاً وسهلاً ومرحباً خانهٔ خانهٔ شماست خوش باشد یک شبی همین جا بسر برده روانهٔ لاهجان گردید چون سید نصیر الدین بکنار پلورود رسید حضرت سیادت قبابی استقبال نمود وهمچنین درصحبت همدیگر بوده تا رود سر که قبل ازین بشهر هوسم مشهور بود (9 (آمده) فرود (10 (آوردند) وضیافت کما یلیق (11 (فرمودند) بتقدیم (12 (رسانیدند) وخود سوار شده برانکو تشریف بردند وعلی الصباح سپهسالار

---

1) M. و 2) نمایند 3) نمود 4) نوکر 5) M. مرقد 6) M. ممالك 7) باتقدیر تدبیر نموده 8) M. add. اراده 9) و om. 10) آمدند 11) فرمود 12) M. رسانیده

وقاضی وموالی را بعذر خواهی فرستاده اشارت شد که (1 (سه شب) همین جا توقف باید کرد تا بعد از آن بلاهیجان تشریف (1a فرمایند حسب الاشارت اقدام (2 (نمودند) روز سیم را خود بسعادت تشریف فرمودند واشارت کردند که سید رضی کیا مارا مخدوم وحاکمند اما تا (3 (مادامی) که آب غربت نصیب ملازمان شما باشد (4 (پلاو ماهی) که اطعمهٔ مردم گیلانست همین جا نسق میرود وجهت توطن شما ونوکران بوجه کفاف مسکن تعیین کرده می شود کرم فرموده قبول (5 (نمایند) واهل وعیال را (6 (بفرمایند) تا بدینجا نقل کنند وبعد از آن اگر (6a بصحبت حضرت رضوی شعاری تشریف برند بغایت مناسب (7 (خواهد) بود چون ازآنجا که مکارم اخلاق پسندیدهٔ حضرت سیادت شعاری عدالت آثاری بود اینمعنی بظهور پیوست وسید نصیر الدین دانست که آنچه فرموده اند از صمیم اعتقاد است ومجرد اظهار مروت وفتوّت نیست بلکه مروت وفتوّت وسخا وعطا را در ناصیهٔ پر نور ایشان ملاحظه کردند گفتند خوش باشد ما غریب (8 (ملك) شما گشته ایم هرچه اشارت باشد بدان اقدام میرود فی الحال بامنا ووکلارا امر شد که (9 (آنمقدار) جا که جهت توطن (10 (ایشانرا) ونوکرانرا کفاف باشد بهرجا که ارادت نمایند خالی سازند ومتوطنان آن مقام را اگر آنجا ملك آنها باشد قیمت یا عوض بدهند واگر دیوانی (11 (باشد) هم آنمقدار عوض داده جارا تسلیم نوکران سید نصیر (12 (گردانند) (13 سید نصیر الدین را هماںجا

---

1) M. هر شب همچنان 1a) فرمایند 2) نموده 3) M. مادام 4) چلاو وماهی 5) فرمایند 6) امر کنند 6a) al. hîc add. بعد از آن 7) توانند 8) M. شهر 9) M. اینمقدار 10) ایشان 11) بود 12) نمایند 13) M. add. و

نزود سر بودن ارادت شد از مزار مبارک شیخ المشایخ ابو جعفر موسی نوّر قبره وقدس سرّه تا قریهٔ کله دره هرکه(1 (بودند) برداشتند وآنمقام(2 (را بدیشان) تفویض نمودند وچون مردم غلبه همراه بودند در سیاه کله رود بقریهٔ جواجان ولیتجان بیست نفر نوکران نیک را(3 (جای) دادند واشارت شد که چون اغرق وبنه برسد آنچه شرط خدمت باشد بجای آورده(4 (شود) چون غریب نوازی(5 (را) از خدام آنحضرت باعلی مرتبه مشاهده کردند در دعای دولت افزوده نامهٔ بملازمان (6 حضرت رضوی شعاری سلطنت دستگاهی نوشتند که مارا چون از حوادث روزگار واختلاف لیل ونهار چنین اتفاق افتاد قدم در دایرهٔ جرات نهاده مصدع اوقات گشته شد(6a چون حضرت سید کامگار بختیار امیر محمد ازآن جا که کمال عنایت ومرحمت است دستگیری این فقیر نموده اند ومسکن(7 (وموطن) انعام واکرام کرده چون اغرق وبنه (7a بدین ولایت رسانیده آید مصدع اوقات همایون گشته بشرف خدمت وملازمت مستعد می شود درین اثنا خبر(8 (رسانیدند) که سید مرتضی بر سید علی آملی بی عنایتی کرده(9 اورا از آمل اخراج نموده است وسید علی به تنکابن باز بهمان قریهٔ زاغ سرا تشریف آوردند وآمل را باز بسید قوام الدین داده قرار کردند که هر سال چهل هزار تنگهٔ مضروب مسکوکه جهت تتمهٔ مال پادشاهی بعمال ساری برساند سید نصیر الدین باخدام حضرت کارگیا امیر سید محمد مشاورت فرمود که چون قضیه بدین

---

1) بود 2) بریشان 3) جا 4) شوند 5) om. 6) add. حضرت 6a) M. add. و 7) M. ومتوطن 7a) M. add. را 8) رسید 9) add. اورا

منوال شد ومخلص جهت آوردن اطفال متوجه كرجيانست اگر واقع شود وباتفاق سيد على آملى شايد بمازندران دست بردى زدن صلاح باشد (1 اجابت خواهد بود يا نه فرمود كه خوش باشد سعى در جميع مهام دينى ودنياوى مطلوبست شايد كه تقدير موقوف سعى وتدبير باشد چون درآن باب اجازت حاصل شد روانهٔ كرجيان (2 (گشته) (2a همين جا (3 (براى اتمام) عمارات موكلان باز داشتند

گفتار در توجه نمودن سيد نصير الدين وسيد على (3a (آملى) بصوب مازندران ومحاربهٔ (4 (وازى مال)

چون سيد نصير الدين بكرجيان آمد سيد على يكى را بعذر خواهى بسيار بفرستاد كه من از روى شما شرمنده ام كه دو نوبت كار شما بمن تعلق گرفت وهيچ (5 (وقت) آنچه (6 طريقهٔ مروت بود از من سمت ظهور (7 (نيافت) اما آن از جهت رعايت عهد وميثاق بود كه بحضور شما باسيد مرتضى درميان رفته بود اكنون چون خلاف عهد از جانب ايشان شد شكر از خداى تعالى كه بدرگاه ايزدى شرمنده نيستم توقع آنكه از گذشته ياد نكرده بيائى تا متوجه آمل گرديم واين نوبت كه بآمل رويم اگر توانيم (8 باهمديگر خواهيم (9 (بودن) واگر نتوانيم (10 باهمديگر بيرون مى آئيم وسيد عبد العظيم كه ياغى (11 (شده) ودر جنگل آمل باجمع كثير مى باشد وقصهٔ او نيز بتفصيل خواهد آمد فرستاده است ومرا مى طلبد سيد نصير الدين

---

1) M. add. و 2) گشتند 2a) M. add. و 3) sic al.; V. بهر اتمام M. براى 3a) om. 4) sic al; V. وكريه مال M. نمودن del. 5) نوبت 6) add. طريقه 7) نيافته است 8) add. بود 9) بود 10) add. بود 11) ست

نیز موافقت نمود وباتفاق چون بولایت میان رود آمدند سید عبد العظیم
موافقت نمود این خبر بسید قوام الدین رسید فی الحال بساری بفرستاد
که اگر باوجود این اتفاق بآمل تشریف میفرمائی خوب والّا مرا تاب اقامت
نیست چون خبر بساری رسید سید مرتضی (1 (بالفور) بامخصوصان خود سوار (2
(شده) یک شب در میان بآمل آمد ولشکر در عقب میرسیدند چون خبر
آمدن سید مرتضی بآمل تحقیق کردند از لب دریا متوجه فرضهٔ فری کنار
گشتند چون بموضعی که مشهورست بوازیه مال رسیدند لشکر ساری وآمل
بمقابله درآمدند ومحاربهٔ عظیم دست داد واز جانبین (3 (جمعی) بقتل آمدند
وجدال وقتال درجهٔ علیا یافت اما عاقبت انهزام بسید نصیر الدین وسید
علی (4 (افتاد ومنهزم (5 (گشتند وبولایت گیلان درآمدند وسید عبد
العظیم باز بهمان جنگل که بود رفت وچون عادت ملوك رستمدار الی
یومنا هذا چنین بود که باکسی درخانه وولایت خود عذر نکرده‌اند ایشان را
راه دادند واز ساحل بحر روان (6 (کردند وبه) تنکابن (6a (درآمدند وسید
علی بخانهٔ خود رفت وسید نصیر الدین بکرجیان رفت وکارگیا سید امیر
کیا آنچه وظایف مروت بود بتقدیم رسانید وآن یکنفر فرزند سید نصیر
الدین عبد الحی نام وفات یافته بود وهمانجا در قریهٔ واجک دفن (7 (کرده بودند)
ودر حوالی آن زیارت (8 (الحال) مقبرهٔ مردم آنجاست چون پنج شش روز
جهت یراق توقف رفت اغرق وبنه را برداشته برود سر آمد بجای که تعیین

---

1) برفور 2) شد و 3) جمع کثیر 4) افتاده و om. 5) om. و کشتند 6) بر شاه 6a) om.
7) در M. 8) کردند اکنون

رفته بود اقامت نمود وتوکل بعون عنایت الٓهی نموده بدعای دولت حضرت سادات گیلان عموماً وخصوصًا که از هر یکی (1 (انواع) مرحمت واشفاق ملاحظه نموده بود مشغول گشت بتخصیص(1a از حضرت سید بزرگ عالی مقدار امیر سید محمد که آنچه موجب همت عالی ومروت (2 متعالی دریا (3 (نوال) بحر اقتدار او بود روز بروز وساعت بساعت سمت تزاید می پذیرفت وده ومرسوم واسپ وزین وجامهای فاخر جهت اناث وذکور تعیین(3a (می) نمود وآنچه مناسب تابستان بود در تابستان وآنچه مناسب (4 (ولایق) سایر فصول بود در همه اوقات مهیا (4a میفرمود در ییلاق وقشلاق انعامات اوفر وموهبات وعطیات بیمر در هر ماه وهر هفته وهر روز مبذول می داشت اگر آنچه ازآن معدن مروت وسخا (5 (وممکن) فتوّت وعطا برین خانواده رسیده است واز اولاد کرامش که تا انقراض عالم (6 (بر) مسند سلطنت وخلافت مستدام (7 باشند (8 (بدین فقیران رسیده ومیرسد) شمهٔ ازآن (9 را ارادت تفصیل نموده آید بحکم لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا اگر دریا مداد واشجار قلم واوراق کاغذ گردد (10 وبعمر دراز نویسند تحریر (11 (نمودن) آن از جملهٔ متعذراتست فلهذا بهمین مقدار اختصار کرده در مافی الغرض شروع می رود ودر هر مقام در دعای دولت آنخانوادهٔ عظمی در اوقات صلوات اگر تهاون رود وسهو واقع گردد (12 (همچو) قضای صلوة فرض قضای

1) M. بانواع. 1a) M. add. که. 2) add. متعالی. 3) نوالی. 3a) om. 4) M. زمستان بود. 4a) M. add. کرده. 5) sic al. et V. M. وممکن. 6) M. در. 7) add. ممکن. 8) نیز خواهد رسید اگر. 9) add. را. 10) add. و. 11) عشر عشیر آن. 12) همچون.

آنرا بر خود واجب ولازم می داند بیت (1 (زروی) سدره زمن مرغ طاعتی نبرد * که رقعهٔ (2 (نبود) از دعاش در منقار * اللّهمّ خلّد ظلالهم (3 (وأيّد) عصرهم واقبالهم

گفتار در ایلغار نمودن سید علی آملی بآمل وازآنجا مجروح گشته بتنکابن آمدن (4 (ووفات) یافتن (5 (وشرح چگونگی حالات آن)

چون سید نصیر الدین در صفر سنهٔ اربع وعشرین وثمانمایه بسایهٔ دولت سید مذکور قرار گرفت در رمضان سنهٔ خمس وعشرین وثمانمایه سید علی آملی از آنجا که حمیت هاشمی بود بی مشورت غیر باپنجاه (1 (نفر) سوار بصوب آمل دوانید واز تنکابن تا میان رود هیچ جا توقف نمود (5a (وچون آنجا شب درآمد اسپان را جو داده سوار شد وصباح را بدروازهٔ شهر آمل رسید چون دربان دید که جمعی مکمل رسیدند فی الحال در به بست وفریاد کرد که یاغی رسید فریاد دربان (6 چون بسمع سید قوام الدین رسید تدبیر دیگر نتوانست کرد سراسیمه خودرا بقلعهٔ آمل رسانید ودر به‌بست وتا بریدن دروازه اسفهسالار آمل بانوکران حاضر بسر دروازها برآمده تیر باران کردند (7 وچند نفر را مجروح ساختند وسید علی را شخصی از سر بارو تیری بر دوش زد سید دست کرده تیر را کشید وانداخت اما پیکانش بماند چون دروازه بریدند وسید علی (8 (بشهر) آمل درآمد سید قوام الدین بقلعه متحصن بود (9 (واز اطراف وجوانب نوکران

1) بروی 2) M. نبرد 3) وید 4) M. وغارت 5) om. 5a) om. و 6) add. چون 7) add. و 8) M. درشهر 9) om. و

1) (بآمل) میرسیدند وحرب را مهیا گشتند چون اقامت میسر نشد بازگشت
واز شهر برون آمد ونوکران را که زخم زده بودند مجموع را در پیش 2)
(داشت وخود) در عقب استاده بیرون آمد چون برستمدار رسید توقف
نکرده به تنکابن بخانهٔ خود فرود آمد وبانوکران 2a) (خود) گفت که مرا تیری
بردوش رسیده است کشیده انداختم اما پیکان مانده جراح را طلب نمایند
تا پیکان را بیرون کند جراح را حاضر 3) (گردانیدند) وپیکان را 4) (کشیدند
وزخم را مرهم 5) (نهادند) وبنیاد روئیدن کرده بود که روزی وقت نماز را
بتوضا تشریف 6) (برد) ووضو 7) (ساخته) بیرون آمد چون سر بسجاده رسید
برفور بیفتاد وجان بحق تسلیم کرد اِنّا لله وانّا اِلَیْه رَاجِعُونَ ودر زاغ سرا
دفن کردند وصورت این واقعه در سنه خمس وعشرین وثمانمایه بود 8) (ودو
سال در آن مقام مدفون بود آخر الامر درویشان آمل آمده برداشتند
وبآمل 9) (در زیارت) پدر او سید قوام الدین بزرگ دفن کردند بیت
جهانا مپرور چو خواهی درود * چومی بدروی پروریدن 10) (چه سود) *

گفتار در تشریف بردن سید مرتضی بصوب رستمدار بمخالفت ملک کیومرث وملاقات 11) (باسید محمد گیلانی

چون غرهٔ جمادی الاول موافق دوازدهم تیره ماه قدیم
سنهٔ تسع وعشرین وثمانمایه حضرت سید اعلم قدوة الملوك والسلاطین سید
رضی کیا نوّر قبره را وعدهٔ حق در رسید وطایر روح پاك 12) او پرواز کرده

---

1) از آمل 2) داشته 2a) om. 3) کردند 4) کشیده om. 5) و 6) نهاد 7) om. و برده
8) ساخت و 9) om. و 10) برده در مزار M. 11) جسود M. 12) بسید add. او

بر برج ارْجعی الَی رَبّكَ رَاضیَةً مَرْضیَّةً بنشست (1 وبرادر او سید زاهد اورع سید حسین کیا را (2 (بر تخت) لاهجان بحکومت منصوب گردانیدند (1 ودر سنه ثلثین وثمانمایه ملك کیومرث برستمدار بنیاد مخالفت باسادات گیلان کرده بسرحد تنکابن هر لحظه (3 (انواع) تطاول می نمود وبسرحد کوه در ولایت الموت وآن نواحی هم (3a (انواع) دست درازی میفرمود (3a (کردن) چون تابستان درآمد حضرت سید محمد به ییلاق (3b همام تشریف (4 (فرموده بسپهسالار لمسر) والموت اشارت کردند که ایشان نیز در ولایت رستمدار آنچه دست دهد در نهب وغارت تقصیر نکنند ونزد ملك کیومرث (5 (رسل) ورسایل میفرستادند که آنچه از شما بظهور میرسد موجب مخالفت است اگر (6 (ازینجا) نیز چیزی که ملایم نباشد بظهور پیوندد (7 (بادی) فتنهٔ شما خواهد بود الغرض که نصایح موثر نشد وهر لحظه (8 (صورت) خلافت (9 (بظهور میرسید) که تحمل آن نوعی از عجز بود چون بسنهٔ احدی وثلاثین وثمانمایه رسید وتابستان درآمد بندگان حضرت امیر سید محمد نوّر قبره سپهسالار کیا محمد بن نوپاشارا بالشکر (10 (رودبار ودیلمستان وبعض از گیلان بطرف پشتکوه بتاخت وتاراج بفرستاد وطالقان را تاراج کرده (1 (ونهب وغارت نموده بسیار مال ومواشی آوردند (11 وتا پای قلعهٔ (12 شمران وقصران بتاختند وبنیاد خصومت ظاهر گشت چون تابستان بآخر رسید وهنوز مردم کوه نشین بکوه بودند وبعضی نقل کرده بگیلان رفته بودند

---

1) om. و 2) بتخت 3) M. بانواع 3a) om. 3b) همام 4) M. فرمودن باسفهسالار لمبر .V کمر ولمسر 5) برسل 6) ازینجانب 7) باز 8) M. صورتی 9) ظاهر میشد 10) رویار 11) add. و 12) an سمیران?

1) سید داود کیای تنکابنی هنوز در کوه بود که ملك کیومرث ایلغار نموده بتنکابن آمد ودر عمارت خاصهٔ سید داود کیا آتش زد وجمعی مردم تنکابن که حاضر بودند آنچه وظایف مردی بود بتقدیم رسانیده 1a) (بسیاری را) بقتل 2) (رسانیدند) ودر آن میان دو نفر سید زادها از بنو اعمام سید داود کیارا بقتل آوردند وباز گشتند مردم تنکابن وسادات کرجیان که بگیلان بودند در عقب تاخته 3) (بسیاری) از مردم رستمدار را بقتل آوردند وملك کیومرث وفرزندان بجرّ ثقیل از آن گرداب فتن که انگیخته بودند جان بیرون بردند وقضا بزبان حال میگفت بیت این گرد وغباری که برانگیخته * باران دو صد ساله فرو ننشاند * 4) (الغرض که) چون قصه بر وجه مذکور واقع شد در سنه اثنی وثلاثین وثمانمایه بندگان امیر سید محمد از آنجا که کمال همت جهانگیری وعدوسوزی ومحب نوازی بود لشکر گیل ودیلم را جمع کرده از امرای 5) (پسا گیلان مدد طلبیدند ونزد سید مرتضی بساری فرستادند که ملك کیومرث در مقام عداوت ومخالفت است ودو سید را بدرجهٔ شهادت رسانیده در ملك خود باستقلال نشسته است اکنون اگر کرم 6) فرموده در بارهٔ دفع او مدد فرمایند واتفاق کنند تا اورا جواب داده آید دور از مروت وفتوّت هاشمی نخواهد بود سید مرتضی نیز قبول نموده جواب داد که خود خواهم سوار شده از طرف مازندران برستمدار 7) (در می آیم) شما نیز از آن طرف گیلان تشریف فرمایید که کار او بسازیم

1) MM. add. و 1a) M. بسیار 2) M. آوردند 3) جعی 4) القصه 5) پس 6) add. آمد 7) فرموده

وهمچنین نزد امیر الیاس خواجه مولانا بدر الدین منجم را بقم فرستادند که زیاده روی ملك کیومرث شما را معلوم است واین چنین فضولی که ذکر رفت ازو سمت ظهور یافته است وسید مرتضی بالشکر ساری وما از جانب گیلان متوجه دفع اوئیم اگر بسعادت پای مبارك در رکاب دولت آورده هم بدفع او قیام نمایند 1) (مهم) او باحسن وجوه میسّر است وملك ری وآن نواحی از ضرر او ولشکر یانش ایمن وآسوده خواهند گشت الیاس خواجه برینمعنی ممنون منت 2) (گشته) ولشکر قم وآن نواحی را یراق کرده 2a) بمدد بفرستاد وامیر سید محمد سوار شده متوجه او گشت چون غرض 3) (واقعی) 4) (حالانست) که در مازندران واقع شد ذکر 5) (صورت) محاربات وجدال که از طرفین یعنی از گیلان ورستمدار صورت بروز 6) وسمت ظهور یافته است باختصار اختتام یافت غرض که چون امیر سید محمد نوّر قبره برستمدار رسید 2a) باملك کیومرث در چلندر بموضعی که در 7) (آنجا بچیلك) شار اشتهار دارد حرب کرد وبرادر زادهٔ 8) او ملك نوذر را بقتل 9) (آوردند) وملك کیومرث مجروح گشته بهزیمت تمام 9a) (برفت وبطرف کجور روان شد ولشکر گیلان مظفر ومنصور 10) بازگشتند وسید مرتضی نیز بالشکر مازندران 11) (بااسباب تمام چنانکه درین چند وقت مثل آن یرق واسباب از هر نوع از حکام وسلاطین مازندران نشان نمیدهند 2a) متوجه مازندران گشته 12) (بقریهٔ) زنگی 13) (کلاته) نزول فرموده بود حضرت سید نیز بالشکر گیلان متوجه

---

1) وقمع قلع 2) کشت 2a) M. add. و 3) ایراد وقایع 4) حالا نیست 5) om. 6) M. om. 7) سمت M. 8) چیلك add. او 9) آورد 9a) om. و برفت 10) add. باز 11) M. به 12) M. کلایه 13) M. قریه

ملاقات ایشان گشت ودر زنگی (1 کلاتهٔ مذکوره ملاقات کردند واز طرفین عرض لشکر (1a (کردند) سید مرتضی را ارادت (2 (برآن نمود) که لشکر گیلان بدستور خود بمحاربه که باخصم میکنند باهمدیگر آثار (3 (آنرا اظهار) بنمایند همچنان سواران در میدان باهمدیگر درآویختند وبعوض شمشیر وچماق وتبر گیلی چوب دستی بهمدیگر حواله کردند (3a چون (4 (تفرج) آن کردند هر یکی بیورت خود تشریف برده فرود آمدند وهمدیگر را بوثاق (5 خود برده (3a مهمانی وپیشکش ها کردند وتجدید عهود ومواثیق فرموده بوثاق خود عود نمودند وجهت محافظت از ملوك رستمدار ملك حسین وملك ایرج وملك طوس نامی که در گیلان بودند وچند نفر هم در مازندران اقامت داشتند که ملك کیومرث پدران ایشانرا کشته بود وایشان گریخته بدین ولایتها ملتجی گشته بودند باهر یکی چند نفر مرد همراه کرده باز داشتند ومعاودت فرمودند چون سید مرتضی بساری رفت (5a بحکومت خود (5b مستقل گشت وواقعا او سیدی بود بانواع فضایل آراسته (6 اوّلا تحصیل علوم ضروریه را بقدر ضرورت حاصل کرده بود (7 (وبسخا وعطا وخوان گستری بین الاقران امتیاز داشت وبامردم روزگار خود (8 بعدل میگذرانید وبنیاد ظلم وتعدی را از صفحهٔ ایام ولیالی در ممالك مازندران برانداخته بود اما چون بسنهٔ سبع وثلاثین وثمانمایه رسید (3a در چهارم صفر دعوت حق را اجابت لبیک فرمود انّا لله وانّا الیه راجعونَ وسید نصیر الدین نیز

1) M. کلایه (1a نموده (2 M. نمود (3 M. نمودند بهمان طرز (3a M. add. و (4 M. تفرج (5 M. add. خود (5a M. add. و (5b M. مستعل (6 M. add. بود del. (7 M. وبسخاوت وعطای add. روزگار (8 om. و

در شوال سنهٔ (1 ست وثلثین وثمانمایه از سرای غرور (2 (بریاض) سرور رحلت (3 کرد وبر مقعد صدق (3a عند ملك مقتدر قرار یافت ودر معمورهٔ تیمجان مدفون گشت ودرین مدت اندك که چون برق لامع بریشان بگذشت جهت دنیاوی فانی که نوش او همه نیش است وتریاقش همه زهر باهمدیگر جها کردند عاقبت بجز ندامت وپشیمانی ازین دنیای فانی چیزی نبردند (4 (شعر) بسی رنجها گر جهان دیده اند * زبهر بزرگی پسندیده اند * سرانجام بستر جز از خاك نیست * ازو بهره زهر است (4a تریاك نیست * (5 (چو) دانی که ایدر نمانی دراز * بتارك چرا بر نهی تاج آز * همان آز را زیر خاك آوری * سرش تا سر اندر مغاك آوری * ترا زین جهان شادمانی بس است * که رنج تو از بهر دیگر کس است * تو رنجی ودیگر کس آسان خورد * بخاك وبتابوت کس ننگرد * بدو نیز شادی سر آید همی * سرش زیر گرد اندر آید همی * زروز گذر کردن اندیشه کن * پرستیدن دادگر پیشه کن * کنون ای خردمند پاکیزه دل * مشو درگمان پای (6 بر کش زگل * ترا کردگارست پروردگار * توئی بنده وداورت کردگار * توانا ودانا ودارنده اوست * خرد را وجان را نگارنده اوست *

گفتار در حکومت سید محمد بن سید مرتضی مرحوم در ساری (7 (وشرح حالات وچگونگی آن)

چون سید مرتضی رحلت (8 (کرد ورخت خود را بسرای باقی کشید باتفاق مردم مازندران

---

1) add. و ست 2) M. بسرای 3) om. کرده و 3a) add. عند ملیك مقتدر 4) M. بیت
4a) M. add. و 5) M. چه 6) M. pro بیر 7) در وچگونگی احوال آن 8) om. کرده و

فرزند او سید محمد را لایق سلطنت وتاج وتخت دانستند وسید مرتضی را بجز او خلفی هم نبود چون در سنهٔ مذکوره (1 (که) تاریخ وفات پدرش (1 (بود) بحکومت بنشست (1a بدستور پدر خود بنیاد عدل وداد نهاد وبامردم بیگانه وآشنا بلطف روزگار میگذرانید وباهمسایگان بطریق راستی سلوك میکرد اما بشرب خمر ولهو ولعب مولع وحریص بود (2 (ومجموع هنرش بدین عیب مستور ومخفی گشت واگرنه ازو رحیم تر وکم آزارتر سیدی درمیان قوم او نبود قطعاً بسفك دما (3 (واخذ لموال اهل زمانهٔ خود اجازت ندادی وسال بسال مالی (4 که بسیاری مقرر گشته بود بخزاین معمورهٔ هرات (5 (میرسانیدی) واز جانب پادشاه کامگار شهرخ میرزا همیشه ملحوظ عنایت گشتی (6 (ومدتی) مردم مازندران در عصر او برفاهیت بسر می بردند (7 (درین) مابین سید قوام الدین آمل را وعدهٔ حق دامن گیر (8 (شده) بود واز سرای فانی (9 (بسرای) باقی نقل نمود (9a وفرزندش سید کمال الدین (10 بجای پدر بر تخت (11 (نشست) واو مردی بود متکبر ومتجبر (9a وبسیاست هر چه تمامتر در ایام او دزد وراه زن ومردم اوباش را درآمل عیش منغص گشته درکنجی خزیده بودند امّا مردم صلاح پیشه وسلاح (12 (بند) را حال خوش (13 (بود) واو نیز در اطاعت حاکم وفرمان فرمای خود آنچه طریق خدمت بود بجا می آورد (14 (وسال بسال) چهل هزار تنگهٔ شهرخی که جهت

1) om. 1a) M. add. و 2) pro و: چه 3) M. om. اخذ 4) add. که 5) M. میرسانید 6) M. ومدت 7) M. ودرآن 8) کشته 9) بریاض 9a) om. و 10) add. را 11) add. حکومت 12) M. اندیشه 13) M. بوده آمل مغوض کردانیده بودند 14) وبسالی

همه مال مقرری مازندران بر آمل نوشته بودند بلا تقصیر وتهاون بعمال ساری (1(میرسانید) وعرصهٔ ممالك مازندران معمور گشته (2 مردم بر حضور بودند که کسانی که دعوی حکومت مازندران (3 (در) سر داشتند مجموع رفته بودند ودنیای پر غرور (4 را باصحاب غرور گذاشته چون سید محمد ساری را از فضل ایزدی پنج نفر فرزند موهبهٔ الهی شده بود (2 سه نفر (4a از (5 (آن عورت) بودند که سید مرتضی در اوایل از امرای قرا تاتار وقتی که امیر تیمور نوّر قبره جماعت تاتار را کوچ کرده از روم بماوراء النهر برد از سمنان گریخته بمازندران در آمده (2 دختر خواسته بودند (6 (وبزرگترین) ایشان سید عبد الکریم بوده است ودو نفر از دختر ملك کیومرث بودند وبزرگترش سید کمال الدین نام داشت غرض که (7 (اصحاب) وارباب وخدام سید محمد اورا برآن داشتند که ترا (8 (پنج فرزند خدا) داده است وعرصهٔ ممالك ساری حکومت ایشان (9 را بر نمی تابد (2 صلاح چنانست که آمل را از سید کمال الدین باز ستانی وبفرزندان خود مسلم داری تا وسعتی در حکومت پدید آید واکثر این مشورت (10 (را بابهرام روز افزون (11 (که بزرگتر فرزند) اسکندر روز افزون بود (11a (میکرد) چه در جبلت ایشان اینچنین خیال فاسد همیشه بوده است (11b (وسید محمد نیز بسخن اصحاب (12 غرض میل (13 (کرد ونزد سید کمال الدین (14 بآمل فرستاد که ترا

---

1) میرسانید واز جوانب از آسیب خصما فارغ البال بوده در ساری وآمل روزگار میگذرانیدند M. (2 میرسانیدند M. 4) برM. (3 و add. M. (4a را pro ا M.

5) فرزند add. M. (6 عورتی (7 وبزرگتر M. (8 اسباب (8 خدای تعالی فرزندان

9) را add. 10) pro را با: از (11 فرزند بزرگتر (11a om. 11b) om. 12) و add. 13) کرده om. 14) و add. بآمل غرض

می باید بساری آمدن تا همدیگر را به بینیم (1 (ومشورتی) روی نموده است
باهم گفت وشنید نمائیم چون اورا از ساری معلوم کرده بودند که مشورت
چه خواهد بود (2 عناد جست وعذر (3 (فرستاد) که وجع مفاصل پیدا
کرده ام ونمی توانم آمد ونیز عم من سید مرتضی در بند فتنه است واغوای
مردم آمل میکند چون من از آمل برون آیم (4 (ممکن) که مردم آمل اورا
بسند حکومت بنشانند چون این اعتذار بسمع سید محمد ساری رسید
بطلب سید مرتضی بفرستاد واورا طلب داشت سید مرتضی بامیدواری
آنکه آمل را بدو خواهند داد بلا توقف سوار (5 (شد وبساری (6 (رفته
(2 اورا بجای مناسب فرود (7 (آوردند) ومقید ساختند ودر خانه که سید
غیاث الدین وفرزندان مقید بودند در آن زمان سید غیاث الدین دربند
(8 (بوده) وفات یافته بود وفرزندان اورا خلاص داده بگیلان فرستاده بودند
بنشاندند ونزد سید کمال الدین بآمل فرستادند که اینک سید مرتضی
که (9 شمارا مدعی بود مقید ساختم اکنون بفراغت خاطر بیا تا به بینم که صلاح
چیست (10 ودر حق سید مرتضی هم فکر شافی بکنیم سید کمال الدین چون دانست
که قضیه چیست 10) نرفت وعناد جست وصریح جواب داد که من دانسته ام که در
(11 (ضمیر) شما چه می گذرد (11a آن خیال محال است (11a خانهٔ پدران مارا تا
از ما یکی رنده باشد ممکن نیست که شما توانید حکومت (12 (کردن واگر در
خاطرست که حکومت آمل را از فرزندان وفرزندزادهای سید رضی الدین

1) M. ومشورت 2) M. add. و 3) M. فرستادند 4) یمکن 5) شده 6) و om. رفت
7) و om. برفور 8) و om. آورده 9) M. بود 10) hic add. مدعی 11) ex V. M. om. خیال
11a) M. add. و 12) و om. کرد

بستانند بشمشیر می باید ستاند والّا مکر وحیلهٔ بهرام روز افزون (1 (را) اینجا کار نیست چون این سخن بشنید لشکر جمع کرده متوجه آمل گشتند سید کمال الدین نیز بامردم (1a (خود) بمقابله در آمد واندك جنگ (2 (شده خود منهزم گشته برستمدار آمد وآنجا نیز توقف نکرده به تنکابن در آمد وعیال واطفال را آنجا گذاشته متوجه رانکو گشت ودر آن زمان حاکم علی الاستحقاق (2a پیش گیلان سید مغفرت پناه رضوان دستگاه سید ناصر کیاء بن امیر سید محمد (3 (علیه) الرّحمة والغفران بوده است چون بخدمت ایشان رسید وپیشکشهای لایق (4 (بگذرانید) اورا اعزاز واکرام (5 (نموده بفرضهٔ لنگرود جای دادند (6 سید محمد آمل را بفرزند خود سید عبد الکریم داد وخود بساری معاودت (7 (نمود وسفارش اورا بگیلان بحضرت سید ناصر کیا نامه نوشت که چون آمل را بفرزند عبد الکریم تسلیم رفته است توقع (8 آن که سید کمال الدین را بگذارند که متوجه این صوب گردد (6 چون مردم آمل دیدند که آمل از دست مخادیم ایشان (9 (بدر) خواهد رفت واز شماتت نوکرزادهای ساری فکر (10 (کردند) که ایشانرا سرزنش کنند باهمدیگر مشورت (11 (کردند ودرویشانرا اعلام کردند که ما سر عربده داریم ونمیگذاریم که فرزندان سید کمال الدین از فرزندان سید رضی الدین آمل را بستانند وخود متصرف گردند درویشان نیز بدان اتفاق (12 (نمودند) ویافرزند وفرزندزادهای سید رضی الدین گفتند که اینست

1) om. 1a) آمل 2) M. شد 2a) M. add. وا 3) علیهما 4) گذرانید 5) M. نمودند 6) M. add. کردند 7) نموده و 8) om. و 9) add. آن 10) بیرون 11) M. کرده اند 12) om. و کرده

که برادر وعم شما در ساری (1 (مقیدست) وسید کمال الدین بگیلان رفته آنجا قرار دارد اگر شما را عار نیست که ملك آمل را سید کمال الدین باوجود شما تصرف نماید مارا که نوکرزادهای شمائیم عیب وعار است که بدان رضی شویم اکنون آنچه (2 طریق مخالفت است باسید عبد الکریم بظهور میرسانیم (2a وبطلب سید کمال الدین میفرستیم تا بیاید برادر سید مرتضی سید علا الدین گفت که این چنین خوبست ورحمت بر شما باد که وظیفهٔ نوکرزادگی از شما ملاحظه رفته است ومیرود اما سید نصیر الدین که والی مملکت ساری بود بمخالفت ایشان دم (3 (زده) تا زنده بود نگذاشت که یکروز ایشان را خاطر جمع باشد وفات کرد کسی دیگر بجز فرزند او که درگیلان است وسید عبد الوهاب که فرزند سید غیاث الدین است واو مرد عشرت دوست وشرب بدوام دارد نیستند واو نیز درگیلانست عجب که آنچه شما درضمیر دارید بی آنها میسّر شود زیراکه مخالفت باوالی ساری بی وارث ساری میسّر نخواهد بود چون این مشورت از سید علا الدین بشنودند (3a درویش وغیره باتفاق (4 (نزد) سید کمال الدین نوشتند که مارا خیال چنین وچنین است باید که در روز متوجه گردی واگر توانی سید عبد الوهاب وفرزند سید نصیر الدین را همراه خود بیاری که آنچه مطلوبست حاصل می شود سید کمال الدین چون (4 (این سخن) بشنید باسید عبد الوهاب واین فقیر مشورت کرد (4 (سید) عبد الوهاب قبول نکرد که من مرد پیرم ومدت شانزده سال بند کشیده ام واکنون خلاص داده اند

1) مقیدند 2) add. طریق 2a) om. و 3) M. زد 3a) M. add. و 4) om.

وبامن عهد کرده اند که فکر مخالفتِ ما نکنی اکنون اینجا بصدقهٔ سادات گیلان آب ونانی (1 (بهم) میرسد مرتکب دیگر کار نمی شوم (1a چون باحقیر سخن درمیان آورد حقیر را غرور جوانی در (1b (سر) بود وهم از آن فکر (2 (کرده شد) که تا امروز که پدر در حیوت بود با ایشان همیشه دم مخالفت میزد اکنون چون پدر وفات یافت باوجود اینچنین طلب مردم اگر تو دم در کشی مردم مازندران گویند که سید نصیر الدین عقیم رفته است وازو کسی (3 (نماند) دعوت سید کمال الدین را قبول نموده شد اما گفته اند که کاغذ مردم ساری نزدمن (4 نیاورده اند اگر بیاورند بلاتوقف بدان مهم اقدام میرود سید کمال الدین اجازت حاصل کرد که بطلب (5 (فرزندان) خود به تنکابن میروم تا آنها را بلنگرود نقل نمایم وبرفت چون به تنکابن رسید توقف نکرد وبرستمدار بسرحد آمل رفت ونزد مردم آمل کاغذی بنوشت که اینک من آمده ام وفلانی یعنی حقیر در عقب میرسد اما از مردم ساری (6 (توقع کاغذی) دارد که نزد او بنویسند وبتعجیل بفرستند (7 درویشان آمل نزد درویشان ساری بنوشتند وبعجاله فرستادند که مارا خروج در خاطر است ومیخواهیم که سید کمال الدین را بآمل (8 (آریم) وسید عبد الکریم را اخراج نمائیم وچون این فتنه کرده شود یقین که باسید محمد ساری مخالفت است که کرده شد وبی (9 (وارث) ملک ساری مخالفت سید ممکن نیست وفرزند سید نصیر الدین مرتکب این امر می شود اما از شما توقع کاغذی دارد که

---

1) om. 1a) M. add. و 1b) دماغ 2) M. کرد 3) M. نماند 4) add. نیاورده اند 5) M. فرزند 6) کاغذ توقع 7) M. add. و 8) بریم 9) M. وارثی.

نزد او بنویسید ودرآن زمان رئیس ومهتر ایشان درآمل یکی بود که بدرویش(1 (حسن) شراب دار موسوم بود ودرویشان مازندران از رای (2 (او) بیرون نمی بودند چون درویشان ساری سخن اورا بشنیدند نزد حقیر کاغذی بنوشتند که بلا توقف باید که توجه نمائی ومکث نکنی که مارا سروجان فدای شماست ونوکرزادهای پدر مرحوم نیز کسی فرستادند وسید کمال الدین را مردم آمل مجموع استقبال نموده متوجه آمل گردانیدند چون خبر بسید عبد الکریم رسید مجال اقامت نداشت آمل را بگذاشت وبساری رفت واز اتفاق مردم آمل صورتی بعرض پدر رسانید

گفتار در(3 (ذکر) توجه حقیر بصوب مازندران ومحاربهٔ مرزناك

چون در سنه اربعین وثمانمایه کاغذ مردم ساری بدین حقیر رسید وسید کمال الدین (3(بآمل) متمکن (4 (گشت) هم(5 (کاغذی) بنوشت واز ملك کیومرث هم کاغذی بنام حقیر بستاند وطلب بجد نمود عزم جزم کرده(5a روان گشته آمد اما چون تحقیق بود که حضرت سید ناصر کیا اجازت(6 (نخواهد) داد قدم در دایرهٔ گستاخی نهاده بی اجازت توجه رفت چون برستمدار (7 رسیده شد ملك کیومرث وظایف احترام بتقدیم رسانید مردم ساری که در رستمدار جمع شده منتظر حقیر بودند همراه ساخته بلا توقف بآمل فرستاد چون بآمل رسیده شد سید کمال الدین باجمعی از مردم (3 (آمل) استقبال نموده (8 بخانهٔ خود فرود آورد ومردم شهر ساری را در (9 آمل جای داد وخدمت پسندیده بتقدیم رسانید وصلاح چنان دیدند

---

1) حسین (2 M. ایشان (3 om. 4) کشته (5 کاغذ (5a al. روانه (6 M. خواهند (7 in M. رسیده شد del. شد 8) M. add. و (9 M. add. شهر.

که بلا توقف بسرحد ساری توجه رود برموجب صلاح دید بامردم ساری
که جمع بودند توجه رفت (1 چون مانعی نبود (1a (وهر جا که رسیده می
شد مردم آنچه وظیفهٔ اتفاق بود بتقدیم میرسانیدند بکنار باول رود بگذرگاه
(1b (زیار) فرود آمده (1c گشت ومردم بارفروش ده از درویش وغیره بلا
توقف آمدند وعهد کردند (1c ودرین موضع قریب دو هزار مرد کار جمع
گشته بودند وسید زین العابدین حسینی پازواری (1d (را) بسرداری لشکر
ساری منسوب گردانیده باجمعی ببارفروش ده برسم منقلا فرستادند چون
او ببارفروش ده آمد همان شب تا صباح ازآب گذشته چون روز شد آنچه
وظایف یسامشی بود بتقدیم رسانیده (1e شد وبدفع او عزم جزم (2 (شد) او
نیز بالضرورت محاربه را آماده شد وبالشکر خود مصاف داد چون محاربه قایم
گشت فی الحال بگریخت ومجال توقف ومکث نداشت (2a در عقب او رانده
بسیاری (3 از مردم او مقید ومقتول (4 (شدند) واغرق وبنهٔ اورا گرفته اسپ
واستر واجناس ورخوت بسیار بدست لشکر حقیر افتاد واو بهزیمت تمام
بساری رفت وصورت حال معروض داشت (2a مردم بازرگاه که
الکای خاص حقیر بود مجموع آمدند ودیدند درویشان آنچه بتوانستند حاضر
(5 (گشتند) هرجا (6 (که) بودند یاغی شدند واجتماع عوام وخواص گشت
چون سید محمد ساری دید که کار از دست رفت سید مرتضی که در بند
بود خلاص (7 داد وجامه پوشانید واسپ وسلاح وما یحتاج حرب تعیین فرموده

---

1) M. add. بلا توقف, V. add. بسرحد ساری توجه رود برموجب صلاح دید بامردم ساری که جمع بودند توجه رفت 1a) om. و 1b) om. al. add. 1c) om. و گشت 1d) om. داده
1e) om. و شد 2) کشت 2a) M. add. و 3) add. از 4) کشتند 5) کشت 6) om. 7) om. و

(1 حکومت آمل (2 (را) نامزد او کرد ولشکر (3 (تعیین نموده (3a روان ساخت تا بجواب سید کمال الدین آملی مشغول گردد چون سید مرتضی از بند خلاص یافت از راه بالانجن متوجه آمل (4 (گشت) وسید کمال الدین آملی بالشکر آمل از سرحد آمل گذشته ببلوك ساسیکلام بموضعی که بقاران آباد دشت مشهور است لشکرگاه کرده بود تا اگر حقیر را مدد باید بدان اقدام نماید چون سید مرتضی بدو رسید (5 فیمابین حرب قایم گشت چون (6 (این) حقیر را اعلام کردند بر فور سوار گشته بمدد سید کمال الدین دوانیده آمد (6a وایشان در حرب (7 (وضرب) بودند (8 که حقیر در عقب سید مرتضی رسید چون آواز دهل بشنیدند (2 (دانستند) که (9 (حقیر) است که بمدد رسید (10 سید مرتضی منهزم (11 (شد وفرار نمود وجمعی از نوکران (12 ساری که با او همراه بودند مقید گشتند وبعضی بقتل آمدند واو بانهزام تمام از راهی که آمده بود عود نمود وهیچ جا مقام نکرده بساری رسید واز اتفاق مردم مازندران آنچه معلوم کرده بود معروض داشت بالضرورت سید محمد پیشکش وساوری (13 (یراق) کرده بفرزند خود داده باستراباد نزد امیر هندکا فرستاد که اینچنین (14 (قضیه) واقعست ومردم مازندران ازو برگشته اند وملك از دست (15 من میرود ومن بنده وفرمان بردار پادشاهم وسال بسال مال خود را رسانیده ومیرسانم سفارش من وملك من بشما رفته بود اکنون مرا دریاب که (16 (وقت) کارست امیر هندکا چون این (17 (خبر) بشنید

1) M. add. و 2) om. 3) داده 3a) M. add. و 4) شد 5) M. add. و 6) om. 6a) om. و 7) al. add. 8) add. که 9) فقیر 10) add. ست 11) شده om. و 12) add. ساری 13) M. یرق 14) M. قصه 15) add. من 16) M. وقتی 17) سخن

جهت جرّ منفعت خود فرصت را غنیمت دانسته بالشکر استرآباد وقومش متوجه ساری شد واین حقیر باتفاق سید کمال الدین از راه مشهد سبز وبالاتجن عزم ساری کرده آمد چون بقریهٔ (1 (شیروج کلاته) بکنار رودخانه نزول شد وعرض لشکر ساری که جمع شده بودند دیده آمد هفت هزار مرد از درویش وغیرهم جمع بودند واسپ وسلاح که داشتند برداشته (2 (بودند واتفاق نموده) وهمچنین هر روز فوج فوج میرسیدند وبیعت میکردند سید محمد (3 (از ساری) نتوانست بیرون (4 (آمدن) وانتظار امیر هندکا می‌کشید امیر شبلی نامی را که از سادات آمل بود وجد این سید شبلیست که حالا در مقام خلاف باسادات ساری میباشد لشکر داده بنقلا بیرون فرستادند واو بموضعی که انارستان میخوانند نزول فرمود (5 (وخبر) رسیدن هندکا بقراطوغان وآن سرحد رسید سید کمال الدین آملی چون (6 (بغایت) بددل وجبان بود بترسید ونزد این حقیر پیغام داد که درین محل که صحرا وبیابانست مارا نشستن مناسب نیست چون لشکر استرآباد بمدد (6" ایشان (7 (میرسد) بساری رفتن هم مناسب نمی نماید صلاح چنانست که مارا بموضعی (6 (که) استوار (8 (باشد وشاید در حیطهٔ محافظت (9 (آورد) لشکرگاه (10 (بکنیم) تا هرچه شود آنجا شود وچون سخن او دور از صواب بود منع کرده شد نشنید وبرفور سوار شده بموضعی که برزناك مشهور است نقل نمود چون ازو اینچنین حرکت بظهور رسید مردم (11

---

1) M. شبروج کلاته 2) اتفاق نمودند 3) در ساری 4) آمد 5) M. وخبری 6) om. 6") M. add. وکجکای 7) میرسند 8) pro که: باشد و 9) M. آوردن 10) کنیم 11) M. add. را

1) (ساری را) نا امیدی 2) (بحاصل آمد وبسیاری) تفرقه 3) (کردند وفتور) در لشکر این حقیر واقع 4) (گشت) چون تدبیر نبود آنچه باقی مانده بودند از لشکر ساری در پیش داشته بجانب مرزناك توجه رفت 5) (وآنجا بصلاح) دید سید کمال الدین آملی لشکرگاه کرده 6) (بایستاد 6a) چون این خبر به سید محمد ساری رسید برفور سوار 7) (شد ویلشکرگاهی که اوّل این جانب اقامت داشت فرود آمد وامیر هندکا نیز رسید 8) وباتفاق روی بمرزناك آوردند چون وقت نماز وتر بود بپیرامون مرزناك رسیدند واز طرفین جنگ قایم 9) (شد) 10) آفتاب در نوزده درجهٔ جوزا بود از صباح تا مسا 11) (محاربه واقع شد) واز طرفین سرها 12) از تن جدا شده بخاك تیره می افتاد 13) (وشش زخم تیر بدین حقیر 14) (رسیده) مجروح ساخت ودو سر اسپ را که بدان سوار می شدم 15) بکشتند وآنچنان جدال وقتال مردم پیشین 15a) در مازندران نشان 16) نمیدهند ودر تواریخ 17) (سابق عجب که) در هیچ 18) (نوبت آنمقدار مردم) بقتل آمده باشند بلا تکلف از جانبین 18a) (لااقلّ) یک هزار آدمی بقتل 19) (آمدند) وآنچه مجروح بودند 18a) (خود) بدان مبالغت نمودن نوعی از کذب می نماید غرض 18a) (که) چون تقدیر الٰهی باتدبیر موافق نبود

---

1) M. بسیار 2) واکثری حاصل شد 3) بسیار نمودند وفتوری 4) M. کشته 5) وآنجا بصلاح M. ودرآنجا بصلاح al. صلاح 6) استاده شد 6a) M. add. و 7) om. و شده در
8) add. و 9) کشت 10) M. add. و 11) اشتعال داشت 12) add. آتش حرب 13) از تن
14) pro: چنانچه و 14) M. رسید 15) add. برزخم تیر 15a) M. hic نشان 16) hic add. نشان
17) M. عجب 18) که نوشته شد که چندین نفر 18a) وقت 19) om. آمده بودند

هزیمت بدین (1 (حقیر) افتاد وسید کمال الدین خود نوبت اول بانهزام بیرون رفت واز سادات آمل سید محمد نامی را بقتل آوردند (1a (وچون حقیر می خواست که بیرون رود سواران خصم (2 (رسیدند وضربت شمشیر بر سر (2a (این) فقیر (3 (رسانیدند وهر چند (4 (زخم) شمشیر بر سر رسید ودست چپ را سخت مجروح ساختند واسپ را یال وکفل بریدند اما بعون الله تعالی از آن ورطه آنچه داد مردی بود داده باسه نفر نوکر نیم شب (4a بآمل رسیده (4b شد (5 چون قصّه بدینموال (6 (واقع شد بتقدیر) الهی عزّ (5 شانه رضا داده آمد ودر آمل سید کمال الدین باچند نفر از مخصوصان خود گریخته بیرون آمده آنجا می بود (1a وخصم صباح را بدروازهٔ آمل (7 (آمدند) چون خبر این محاربه برستمدار رسید (7a ملك کیومرث تا آنزمان که دهم شوال وبیست ودوم شهریور ماه قدیم بود بناتل رستاق اقامت داشت وهوا گرم شده بود اما باوجود این قصه مترصد بود تا چه میشود چون ازین حال خبردار گشت فرزند خلف خود ملك کاوس را باسیصد نفر سوار تا بسرحد (8 (ملك) خود فرستاد وچون حقیر وسید کمال الدین را تاب اقامت بآمل نشد بالضرورت بیرون آمده متوجه رستمدار (9 (گشته آمد وبملك معظم ملك کاوس در لرکه پادشت ولایت آمل ملاقات کرده شد واین لرکه پادشت (10 از ولایت آملست وباملك

---

1) فقیر (1a) om. و (2) رسیدم om. وضربت (2a) om. 3) رسانیدم (4) و om. ضرب (4a) M.
add. را (4b) in M. شد o del. 5) M. add. و (6) روی داد M. وباتقدیر (7) رسیدند (7a)
M. add. و (8) om. al. add. 9) کشتیم در لرکه پادشت بملك معظم ملك کاوس
10) add. از ملاقات کرده شد

کاوس برستمدار در آمده بمقام میرنا لشرگاه کرده ایستاده آمد (1 سید محمد ساری وامیر هندکا (1a (بلرکه پادشت فرود (2 (آمدند وسید مرتضی را بحکومت آمل بفرستادند وسید علا الدین را در محاربهٔ مرزناك زخمهای (3 (محکم) رسیده از اسپ انداخته بودند (3a وگرفته بآمل بردند وبه برادر او سید مرتضی سفارش (3b نمودند

گفتار در ذکر توجه نمودن مؤلف حقیر بصوب بارفروش ده وصلح کردن سید محمد ساری باملك کیومرث بتوسط امیر هندوکا (3c (وچگونگی حالات آن)

چون ملك معظم ملك کیومرث دید که فایده نمیکند وبالشکر مازندران واستراباد بر آمدن کار او نیست او نیز سوار شده بمیرنادشت آمد وباحقیر وسید کمال الدین ملاقات کرد وبسیار دلجوئی (4 نمود وبلشکرگاه خود فرود آمد (5 وعلی الصباح سوار (6 (شد وبدیدن (6a (حقیر) آمد ودر زانوی فقیر پیکان تیر بود جراح را بفرمود تا پیکان (7 را بیرون (8 (آورد) وبسیار اظهار تعلق خاطر (9 (بنمود وبوثاق (9a تشریف فرمود ودو لشکر مقابل ماندند وآنچه موجب صلح بود در میان آوردند سید محمد ساری قبول نمیکرد (10 ولاف وگزاف میزد که تا بسرحد نمکاوه رود لشکر خراسانرا می برم وایشانرا ییلاق امسال انشاء الله بکجور خواهم فرمود ومثل هذا (11 (میگفت) وملتفت صلح نمی گشت ملك کیومرث بمؤلف حقیر گفت غیر

---

1) M. add. و 1a) M. بلرکپا دشت 2) آملد om. و 3) بسیار 3a) om. و 3b) M. add. کرده
3c) om. 4) بسیار نموده 5) add. و 6) شده om. و 6a) فقیر 7) M. add. تیر 8) M.
آوردند 9) نموده om. و 9a) M. add. خود 10) add. و 11) om.

ازآن تدبیر نیست که شما بالشکر خود از راه دریابار متوجه بارفروش ده وآن نواحی گردید تا ایشان بالضرورة عود نموده متوجه شما گردند آن زمان من باسید کمال الدین در عقب ایشان بتازیم وآنچه موجب شجاعت است بتقدیم رسانیم مولف حقیر در جواب (1 (گفتم) که هوای دشت رستمدار بغایت گرم (2 شده است (3 (وایشان باشما صلح نمیکنند چون داعی بدان طرف برود یمکن که از شما (4 (صلح را قبول نمایند) اگر شما مصالحه نمائید قصه (4a چون خواهد بود قسم یاد کرد که صلح ایشان را (5 تا شما بدان طرف (6 (باشید) قبول (7 (نخواهیم) کرد چون قسم (8 بتاکید یاد کرد هر چند تحقیق بود که (9 (خلافست که) میفرمایند اما مجموع مردم وسید کمال الدین برآن بودند که البته می باید (10 (رفتن) بصلاح دید ایشان ونیز تا ایشان نگویند که ازآن محاربه خوف کرده است (3 (وازآن سبب مرتکب این چنین صلاح اندیشی نمی شود (11 (باچهار) صد نفر مرد که همراه بودند ودو نفر درویش آملی یکی درویش عزیز نورسته ویکی درویش محمد رونس نام (11a که هر دو بومدان راه دریابار بودند ملك را وداع کرده روان (12 (گشته آمد) هر چند زخم تیر وشمشیر بعضی خوش شده (13 بودند اما) بعضی همچنان بحال خود چرك وریم میکردند ومحتاج بمرهم بود (14 (وملکی مآبی) جراح را نیز همراه ساخته چون خبر توجه این جانب بسید محمد رسید یکی را نزد ملك

---

1) M. گفت 2) add. شك 3) om. و 4) قبول صلح خواهند نمود 4a) al. add. داعی 5) add. تا 6) M. بوده 7) نخواهم 8) add. بتاکید 9) خلاف 10) رفت 11) sic al; MM. ناچار 11a) که in MM. deest. 12) شدیم 13) om. 14) in M. وملك del. مآبی

کاوس فرستاد که پدرت در بارهٔ (1 (مصالحه) سخن در میان داشت وبفیصل نرسیده بود اکنون اگر هوس صلح باشد باید که مدعی مرا باز بملك خود راه ندهند تا صلح کرده شود ملك کاوس (2 (باپدر خود) گفت وقرار (3 (دادند) که غایبان رستمدار که هفت سال در ولایت مازندران باشند باز دهند وولایت میان رود را بملك بسپارند تا ملك مؤلف حقیر وسید کمال الدین آملی را در ملك خود راه (4 (ندهد) وبمیان رود (5 (ملك) کیومرث (6 (ومیر هندکا) باهم ملاقات کردند (7 (وبعد ازآن) سید محمد (8 (نیز آمد وملاقات (9 (کرد واز طرفین (10 (عهد) بر وجه مذکور (11 کردند وسید کمال الدین را عذر خواستند که اکنون از دست ما پیش ازین بر نمی آید اگر مرتکب امر دیگر می شدیم ملك ما هم خراب می شد اکنون صلاح آنکه (10 (شما) چند روز بروید ودر گیلان باشید تا انشاء الله (12 چون فصل خزان در آید فکر کار شما بکنیم ودر عقب فلان نیز یکی را بفرستید تا (13 (واقف) باشد وباحتیاط بیرون آید سید کمال الدین از ایشان یکماه مهلت خواست که در رستمدار بوده یرق خود بکند وبیرون رود مهلت داده در قریهٔ لاویج باز داشتند وملك کیومرث بر فور سوار (14 (گشته) متوجه کلارستاق گشت که ازآن طرف ملك حسین (15 وملك ایرج وملك طوس را (16 لشکر تنکابن همراه (17 ساخته سادات گیلان) فرستاده

1) صلح 2) بپدر 3) بدان کردند 4) sic (?) ومنانرود 5) ندهند 6) بملك 7) داده 8) و نیز آمده .M. om نیز 9) کرد .om. M و کردند 10) om. 11) hic add. عهد 12) add. تعالی 13) حاضر وقت 14) شده 15) pro و: M. واخوه 16) hic add. سادات گیلان 17) کرده

بودند وچالوس (1 (وگرگو) گردن را که جای ملك اویس (2 (آنجا) بود (3 (سوخته) ویران کرده بودند چون بدان مقام رسید لشکر گیلان آنچه کردنی بود کرده (4 (معاودت نموده بودند ملك از راه کلار دشت متوجه کجور گشت وبرفت

گفتار در معاودت نمودن امیر هندکا وسید محمد ساری ودر عقب مؤلف حقیر ظهیر (5 آمدن وصورت (6 (حالات) آن

چون (6a (بر) موجب مذکور فیمابین ایشان صلح شد امیر هندکا وسید محمد باز (7 (گشتند ودر عقب حقیر آمدند واین ضعیف باقریب یکهزار مرد که جمع گشته بود (7a ببارفروش ده رفته (7b (وداروغهٔ آنجا (8 (که بود گرفته وبقتل آورده (8a در فکر آن بود که متوجه شهر ساری (9 (گشته آنچه دست دهد بتقدیم رساند) فی الحال شخصی (10 خبر رسانید که فیمابین ملك وسید محمد صلح شد وایشان بازگشته اینک میرسند چون خبر منتشر شد مردم متفرق گشتند (11 (وداعی حقیر باچند نفر از (12 راه ساحل بحر باز متوجه رستمدار شد چون ایشان ببارفروش ده رسیدند (13 ومعلوم کردند که از راه (14 (دریابار) مراجعت رفته است در عقب بفرستادند از فری کنار گذشته بداعی رسیدند باندك محاربه (2 (که) واقع شد آنها بازگشتند وداعی برستمدار درآمد چون مقصود احوال مازندران است

1) M. وکرکه 2) om. 3) M. و سوختند 4) M. hic و بودند 5) add. الدین 6) احوال را: که نبود گرفته و 6a) al. به 7) کشته om. 7a) MM. add. و 7b) om. و 8) pro کسی آنجا 8a) M. add. و 9) شود 10) add. آمده 11) om. داعی 12) add. راه 13) M. add. نبود احوال پرسیدند 14) M. دربار

وسخنهای که از آن خود نوشته می آید بسبب (1 (وقایعی) است که در آنزمان در مازندران سانح گشت نه خبر دیگر چون سید کمال الدین در لاویج بنشست وعمش سید مرتضی را آمل دادند سید کمال الدین یکی را نزد او بفرستاد که شما را نسبت باین بنده رتبهٔ پدریست ومخدوم وعمّ منید ودر ساری شما را که محبوس ساختند سبب آن بود که توقع آمل داشتند نه جهت مصلحت این حقیر بوده است وسبب خلاص شما هم (2 بجهت سعی من (3 (بوده مرا باشما نزاعی نیست حکومت آمل بشما مبارك باد توقع آنست که الکای موروثی مرا بمن باز دهید تا بیایم ودر خدمت باشم سید مرتضی ملتمس اورا قبول (4 (فرمود اورا) بآمل (5 (آورد) وملك موروثی اورا (6 (بدو) بازگذاشت وانواع اعزاز واحترام فرمود واز سایر برادرزادها وبنو اعمام مرتبهٔ اورا ارفع (7 (گردانید) وچون بدیوان آمدی جهت او (8 (برخاستی) وچند قدم استقبال (9 (فرمودی ودر پهلوی خود جای دادی اما چون سید کمال الدین وپدرش (10 (مدت) چهل سال حکومت آمل باستقلال کرده (11 (بودند) مردم آمل از اهل صلاح وسلاح وبنو اعمام وسادات رکابی (12 (حسنی) بااو بخفیه عهد نمودند وبرو جمع شدند (12a چون سید مرتضی از آن حال باخبر گشت تدبیر دیگر نداشت مگر آنکه فرار نماید عیال (13 (خود) را برداشت وبرستمدار (14 (آمد ومکث (15 (نکرد وبگیلان رفت

1) M. وقایع 2) add. بجهت 3) و بود 4) فرموده 5) آمد 6) M. باو 7) M. گردانیدند
8) M. برخواستی 9) و در نمودی M. om. 10) در M. مدتی 11) M. بود 12) M. حسینی
12a) M. add. و 13) om. و 14) آمده 15) om. و نکرده

ودر لنگر رود ملك بخرید وآنجا ساکن شد وسید کمال الدین بآمل بمسند حکومت بنشست ونزد سید محمد ساری (1 (تحف) وهدایا بفرستاد که مرا نسبت باخدام شما بی ادبی واقع نشده است که عفو آن ممکن نباشد تا در آمل بودم آنچه وظایف خدمت بود بجا می آوردم وشمارا باحقیر بی عنایتی واقع شد ودر محاربه که (1a (درین) مابین (1a (در) مرزناك واقع گشت وطلب نمودن مردم ساری فلانی یعنی (2 (مولف حقیر را) اگر در شیروج کلاته اورا گذاشته بمرزناك نمی آمدم پیدا بود که قصه چون واقع می شد وآنچه وظایف بندگی بود همیشه بتقدیم میرسانیدم اکنون توقع دارم که آمل را (3 که مدت چهل سال من وپدر من) باجازت جد وآبای شما ریاست کردیم بمن (4 (بازگذارید) تا بعد ازین در رضاجوئی وفرمان برداری بیشتر بکوشم چون سید محمد در آن حال تدبیر دیگر نداشت (5 چه اگر (6 (بنیاد) اخراج او میکرد باوجود (7 (آنکه) سید مرتضی بگیلان رفته بود واز آنجا بکشتی نشسته بشروان بطریق کشت طوافی نموده (7a ومولف حقیر در رستمدار بود وملك کیومرث را هنوز یک جهت خود نمی دانست (8 میسر نبود لابدّ آمل را بدو مسلم داشت سید کمال الدین چون از جانب سید احمد (9 یمن شد وعهد ومیثاق (10 (در میان آمد) وسید مرتضی بشروان خبر یافت بفرستاد وولایت میان رود را که سید محمد در وقت معاهده بملك کیومرث داده بود قبول نمود

4) تحفه 4a) om. 2) M. حقیر را 3) add. مدت; MM. om. که 4) M. بگذارید 5) add. چه 6) ارادهٔ 7) M. که 7a) om. مولف 8) add. میسر نبود لابد 9) add. ساری 10) از طرفین واقع گشت

ودرآن حین مؤلف حقیر معاودت کرده (1 بمراحم خسروانهٔ مخادیم (1")
گیلان مشرف گشته بود بنزد ملك پیغام داد که ولایت میان رود
ازآن فرزندران سید نصیر (2 الدین مرحوم می باشد وآنها بنو اعمام
منند وراضی نیستند که آن ولایت (2") بشما مسلم داشته آید (3 (ومصاحت)
من درآن نیست که خاطر آنها رنجیده گردد ونیز جون بشما رسید از شما
مروتی وفتوتی ملاحظه (4 (رفت) اکنون وظیفه آنکه بحال خود بوده درآن
ملك دست تغلب کوتاه گردانی تا قصه غلیظ نگردد ملك کیومرث را جون
مدعی آمل در رستمدار نبود واز جانب گیلان ایمنی نداشت فلهذا پای
قناعت (5 (بدامن) صبر (6 (درآورد ومترصد فرصت می بود جون سید
مرتضی از شروان معاودت کرد بطلب او بفرستاد که بهمه حال متوجه
رستمدار می باید گشت که آنچه وظایف امدادست بتقدیم رسانیده می
آید سید مرتضی ازآن سبب برستمدار نقل کرد وبصحبت ملك مشرف
گشت ملك اورا اعزاز واکرام نموده جای داد وآوازه در انداخت که
بجانب فیروزکوه می رویم ولشکر خود را جمع (7 (کرد وبجانب آمل باسید
مرتضی ایلغار نمود جون خبر بسید کمال الدین رسید لشکر نیز رسیده بود
بقلعهٔ آمل متحصن گشت وملك کیومرث وسید مرتضی بآمل درآمدند وتا
لشکر آمل جمع (8 (گردیدند نهب) وغارت محکم (9 (شد) وعیال واطفال سید
کمال الدین (10 را) کوچ کرده برستمدار فرستادند جون خبر بنوکران آمل

---

1) M. add. بود 1") بگیلان 2) add. الدین 2") M. add. را 3) om. 4) M. نرفت
5) در دامن 6) درآورده 7) و .om کرده 8) و .om نهب 9) شدن 10) کردند .om

رسید هرجا (1 (که) بودند می تاختند ومردم رستمدار در شهر پراگنده گشته بنهب وغارت مشغول بودند (1 (چون نوکران آمل رسیدند) هرجا رستمداری می یافتند سر از تن می انداختند (1a ملك کیومرث چون دید که اقامت ممکن نیست باسید مرتضی معاودت نموده رو بگریز نهاد سید کمال الدین از قلعه برون آمد وبالشکر خود در عقب ایشان براند وبسیاری از مردم رستمدار را بقتل آورد واتفاقست برآنکه هفتصد نفر از نوکران رستمدار (2 (در آن محاربه بقتل آمدند که در قلم آمد) والعهدة علی الراوی وآنچنان (3 (قتال فیمابین مردم) رستمدار (4 (وآمل) در یکجا (4a واقع نشده بود مگر در زمان اصفهبد شاه غازی رستم باوند وکیکاوس گاوباره که ذکر آن هم رفته است چون سید مرتضی را آنچنان حال دست (5 (داد) از روی ملك کیومرث خجل شد وزبان اعتذار (6 (برکشاد وانواع) عذر می خواست ملك معظم نیز باو بطریق احترام واعزاز سلوك میکرد واورا در رستمدار جای لایق داد ودر رعایت تقصیر نمیکرد چون سال (7 (هجرة) سنهٔ تسع واربعین وثمانمایه رسید سید کمال الدین از سرای فانی (8 (بسرای) باقی (9 (خرامید) مردم آمل بطلب سید مرتضی (10 (رفتند) واورا بآمل بردند چون بمسند حکومت بنشست نزد سید محمد ساری نامه (11 (بنوشت) که مضمونش (12 (این بود) که من آزاد کردهٔ تو ام وشما آمل را بمن بخشیده بودید گناه

---

1) om. 1a) M. hic add. چون (2 مقتول کشتند در آن محاربه که در قلم آمد (3 وقبل
4) om. 4a) add. محاربه; in M. محار del. 5) M. دادو از آن فیمابین مردم آمل و
6) M. برکشاده انواع 7) وبانواع 8) هجری 9) برياض 10) رحلت نمود 6) داده رفته
11) و om. 12) نوشت آن

من آنست که در حق برادرزادهٔ خود رحم نمودم وشفقت کردم واو بامن بی مروتی کرد اکنون اینست که بتقدیر عزیز حکیم تُؤْتِی الْمُلْكَ مَنْ تَشَآءُ ملك پدری (1 (مرا) بمن همت شما بمن (2 باز داد بعد ازین برضاجوئی سابق کوشیده می شود سید محمد چون نامه را برخواند جواب نوشت که ازینجانب (2a نسبت باشما هیچ بی مروتی واقع نشده (3 واخراج شما از آمل بمشورت (4 (ما نبوده) اکنون آمل از آن شماست مبارك باد وجهت او اسپ وخلعت بفرستاد وآمل را بدو بازگذاشت بیت چنین است (5 (کردار) چرخ برین * گهی این برآن وگهی آن برین * یکی را سرش برکشد تا بماه * فرود آورد زین سپس زیر چاه * زگیتی ترا (6 (شادمانی بس است) * (7 (که او هیچ مهری ندارد بکس) * وسید مرتضی مرد زاهد ومتورع بود وبدیانت وامانت وعدالت معروف ودر ایام دولت او بسیار بدعتهای نامرغوب از آمل بر افتاد ومردم ازو شاکر وراضی بودند ودر رضاجوئی (8 (والی) ساری مساعی جمیله بتقدیم میرسانیدند

گفتار در ذکر وفات سید محمد (9 (ساری ووصیت کردن) حکومت (10 (جهت) سید عبد الکریم (10 (چون) در سنه ست وخمسین وثمانمایه سید محمد ساری دعوت حق را لبیک جواب داد (11 در حین وصیت ارکان دولت خود را طلب (12 (نمود وفرمود که ولی عهد من سید عبد الکریم است وچون اورا بسبب خدمت ملازمت بپایهٔ سریر اعلی

1) را 2) add. باز 2a) M. add. را 3) pro و: است 4) من نبود 5) آئین 6) شادمانیست

7) بس M. زدیگر کس است. (زکسی؟) 8) که هر دو زکیتی 9) مردم آمل و 10) و

om. 11) MM. add. و 12) نموده om. و

بهراة فرستادم واینجا حاضر نیست ودرآن زمان موکب همایون پادشاه
جهانشاه مرحوم بسواد اعظم هراة حرسها الله تعالی عن الآفات رسیده بود
وسید عبد الکریم را برسم رضاجوئی همراه رایات ایشان ساخته بودند
غرض‌که (1 (فرمود) که چون سید عبد الکریم را حاضر ساختن متعذر است باید
که چون کار من بآخر (2 (رسد) ومرا در لحد تنگ وتاریک رجا برحمت وغفران
باری عز اسمه (3 نموده بخاك پاك مدفون گردانند فرزند سید عبد الکریم
سید عبد الله را بجای من بمسند سلطنت که جهة پدر او وصیت رفته است
بنشانید وتا رسیدن پدرش بفرمان او اقدام (4 (نمائید) که خلیفه وولی
عهد من پدر اوست وتا مرا رمقی باقیست تقصیر نباید کرد (4a (وسید عبد
الله را بباید آورد وبر تخت (5 (نشاند) تا مردم اورا سلام (6 بکنند) (7
(وبدانند) که وصیت من چیست همچنان قبل از وفات او بدو روز سید عبد
الله را بر تخت سلطنت پدر او (7a (که وصیت رفته بود) بنشاندند ومردم
مازندران می آمدند وسلام (8 (میکردند وبعجالهٔ) تمام بطلب سید عبد
الکریم بفرستادند وعرض حال وصورت مقال را معروض داشتند چون سید
محمد بجوار رحمت حق پیوست بعد از یکماه سید عبد الکریم برسید برادران
وخویشان واصحاب وارباب ساری (9 جمله برو بیعت کردند ودرویشان که اساس
حکومت مازندران را عمدهٔ کلی اند هم درآمدند وبیعت نمودند واورا
حاکم ووالی (10 خود شمردند چون بجای پدر بسلطنت قیام نمود چنانچه

---

1) M. فرموده بود 2) شود 3) add. نموده 4) نمایند 4a) om. و 5) بنشانید 6) کنند 7) ودانند 7a) om. 8) میگفتند وبتعجیل 9) add. جمله 10) M. add. عهد del.

شرط بود بانوکران پدر خود سلوك نمیکرد وبشرب خمر مولع گشت وبافرزند ⁽¹ اسکندر روز افزون بهرام نام که سپهسالار وصاحب اختیار مازندران بود بتخصیص طرف غربی تیجنه رود را ضبط ⁽¹ᵃ (کرده) در حوزهٔ اقتدار او بود بد شد وآنطرف تیجنه رود ⁽² سپهسالار سید عزیز بابلگانی بود باو هم سوء مزاج پیدا کرد ⁽³ میان) این دو بزرگ خصومت واقع گشت واز کثرت شرب خمر وبی پروائی نتوانست میان ایشان حق ⁽⁴ از باطل فرق ⁽⁵ (کردن وآنرا که) جواب ⁽⁶ (باید داد ⁽⁶ᵃ ملزم ساختن) ازآن سبب در ⁽⁶ᵇ مازندران فتوری وقصوری پدید آمد ⁽⁶ᶜ درین اثنا سید مرتضی آملی را هم وعدهٔ حق در رسید واز سرای پر غرور رحلت نمود اِنّا لله واِنّا اِلَیْهِ رَاجِعُونَ وفرزند او سید شمس الدین بجای پدر بنشست واو اگرچه بسخا وعطا موصوف بود واهل ⁽⁷ (صلاح) در عصر او بر حضور بودند وبذل وعطا که اورا بود ⁽⁸ (واقعا) سادات آمل را نبود اما بشرب خمر التیاع تمام داشت واهل صلاح از ⁽⁹ علما وصلحا وارباب زهد وتقوی بجهت ⁽¹⁰ (آن) ملول ومتفکر بودند ⁽¹¹ (وبشومی شرب بافراط پروای) ضبط ملك نکردی وشرب ⁽¹² (عشاة) ونوم ⁽¹³ (غداة) را ورد خود ساخته بود ازآن جهت در آمل نیز فتوری در حکومت ⁽¹⁴ (او) پدید آمد وبنو اعمامش در هر گوشه که بودند تطاول ⁽¹⁴ (می) نمودند الغرض که از شآمت فسق وفجور در مازندران

---

1) M. add. خود 1a) del. 2) ونسق 3) add. که 4) فیمابین 5) add. را 6) کرد و والزام 6a) M. add. و 6b) M. add. سلطنت 6c) M. add. یکی که دور از حق باشد داد 7) و سلاح 8) هیچ یک از 9) add. و فقرا 10) M. او 11) واز شومی افراط شرب پروای 12) M. عشیات 13) M. غداوت 14) om.

مردم را حضوری نماند وآفتاب دولت پادشاه زادهٔ (1 کامگار) بابر بن بایسنغر بن پادشاه عدالت پناه مرحوم شهرخ میرزا در خراسان از مشرق سعادت لامع شد واز احوال مازندران وتفرقه که درآن میان واقع (2 (شده بود) واقف گشت قصد مازندران کرد وبالشکر خراسان بمازندران آمد وسید عبد الکریم بالضرورت بالشکر مازندران (3 (مقابله را) مهیا شد

گفتار در محاربهٔ سید عبد الکریم باپادشاه زاده بابر ومنهزم شدن ووقوع (4 حالاتی که درآن زمان (5 (سمت) صدور یافت

چون رایات عظمت شعار پادشاه زاده از استرآباد بگذشت وبمازندران (6 درآمد سید عبد الکریم بصحرای (7 (قراطوغان) استقبال (8 نمود ومصاف داد وواقعا مردم مازندران درآن حرب مردیها نمودند (9 (ودو) سه نوبت بلشکر خراسان (10 تاختند وقلب وجناح ایشان را متفرق ساختند اما عاقبت تاب اقامت (11 (نداشتند ومنهزم شدند وسید عزیز بابلگانی بعد ازآن که درآن میان مردیها نمود وچند (12 (نفری) از پهلوانان خراسان را (13 بقتل (14 (آورد مقتول شد وبسیاری) از لشکر مازندران (15 نیز درجهٔ شهادت یافتند واز طرف خصم هم جمعی (13 بقتل آمدند) اما (17 (چون) سید عبد الکریم تاب اقامت (18 (نداشت) منهزم شد وباجمعی

---

1) om. 2) M. شد 3) بمقابله 4) M. حالات 5) حکومت 6) add. در 7) fere semper قراطغان 8) نموده و om. 9) M. وبدو 10) add. مردانه 11) نداشته و om. 12) نفر
13) add. آورده 14) M. از اسپ فرود آورد بابسیاری 15) add. نیز 16) M. را مقتول ساختند 17) om. 18) نداشته

بجنگل مازندران رفت ومردم (1 لو انهزام نموده هر چند نفری در محلی استوار اقامت نموده چون شب در آمدی از هر طرف تیرباران میکردندی وتا روز (2 (نگذاشتندی) که کسی سر بر زمین (3 (نهادی) وچون روز شدی هرجا که لشکر خراسان بطلب علوفه وعلیق (4 (چارپا) بیرون رفتی سر از تن برداشتندی وبهیچ وجه نگذاشتندی که (5 شب وروز خصم را یکزمان آرام وآسایش (6 (بودی) چون دیدند که تدبیر دیگر نیست صلح کردند که سید عبد الکریم مال وپیشکش بدستور سابق (7 (بدهد) وعود نمودند سید عبد الکریم بساری درآمد ومنصب سید مرحوم مقتول سید عزیز بابلگانی را بفرزند او سید شمس الدین مسلم داشت اما مابین روز افزونیه وسادات بابلگانی همچنان نزاع وخصومت بود وسید عبد الکریم (8 (اگرچه) ظاهرا بطریق عنایت بابهرام روز افزون بود اما باطنا (9 در قصد او (10 منتظر فرصت می بود ودرویشانرا بقتل او (11 (رغبت می فرمود) بنابرآن چون بهرام بجهت تحصیل مال بولایت بالاتجن رفت برو هجوم کردند واز قضای ربانی تیری بروی آمد چون بساری آوردند بمرد ومنصب اورا به برادر او علی روز افزون دادند واو نیز باسادات بابلگانی در مقام انتقام بود تا روزی درین اثنا سید شمس الدین بن سید مرتضی آملی را (12 هم وعدهٔ حق دررسید وبر مقعد صدق جا یافت واورا فرزند وبرادر نبود یکنفر همشیرهٔ

1) add. او 2) M. نگذاشتند 3) M. نهد 4) چاروا 5) add. کسی سر بر زمین 6) نهادی و نبودی 7) برساند 8) اگر 9) add. در 10) M. add. وتحریض مینمود 11) را ترغیب 12) add. هم

(1 (او) در حبالهٔ زوجیهٔ برادرزادهٔ سید مرتضی (1a سید اسد الله بن سید حسن بن سید رضی الدین بن سید مغفرت پناه سید قوام الدین علیه الرّحمة بود وسید اسد الله چون مدتی در ساری خدمت سید عبد الکریم کرده بود ورضاجوئی پسندیده بجای آورده حکومت آمل را بدو دادند تا روز چهار شنبهٔ پنجم ربیع الآخر موافق دوم خرداد ماه قدیم سنهٔ خمس وستین وثمانمایه ندای ارْجعی الیٰ ربّكِ رَاضیةً مَرْضیّةً بگوش (1b هوش سید عبد الکریم رسید وازین سرای غرور (2 (بدار سرور) نقل نمود انّا للّه وانّا الیْه رَاجعُونَ بیت باآخر جان شیرین زو جدا شد * ندانم تا چرا آمد چرا شد * کمان حق ببازوی (3 (قدر نیست * وزین آمد شدن کس را خبر نیست * پدر چون شد بدیوان الٰهی * پسر بنشست در دیوان شاهی

گفتار در حکومت سید عبد الله بن سید عبد الکریم وقتل او بدست (4 (عمزادهٔ) او سید زین العابدین

(5 چون سید عبد الکریم از دار فنا رحلت نمود فرزندش سید عبد الله اگرچه بسن صغر بود اما اورا بجای پدر بر تخت نشاندند واو نیز درآن سن از مقتضیات نکبات دین ودنیا (6 بشرب خمر اقدام می نمود وبلکه برآن عمل غیر مرضیه (7 (بیش از بیش) شروع میکرد (8 (بیت) رو زگور فسق کی بیند مقام نور شرع * گنبد ومسجد پر از پنجال مرغ شپرست *

---

1) اش 1a) MM. add. بن 1b) M. add. و del. 2) بریاض دار السرور 3) sic V; al. بیشا 7) همچو پدر 6) add. وچگونگی آن 5) add. عموزاده 4) del. کسی M.; پدر 8) بیش om. lacuna.

فلهذا مردم مازندران ازو متفرق شدند وضبط آن ممالك را چنانچه شرطست از عهده بیرون نمی آمد تا روزی سید شمس الدین بابلگانی بدیوان آمد وقبل ازو علی روز افزون(1 (آمده بود) وبمسند امارت خود نشسته بود چون چشم نامبارکش بر سید افتاد دشنام داده شمشیر(2 (کشید وبرو) حمله کرد سید نیز باو بمقابله در آمد(3 (وبهم) در آویختند واز قضای ربانی سید درجهٔ شهادت یافت وعلی روز افزون بدکردار چون آنچنان حرکت کرد بر فور سوار شد واز قلعه بیرون رفت (4 وسید عبد الله مست ولایعقل درخواب غفلت بود بالضرورت آگاه کردند وصورت واقعه را رسانیدند پروا نکرد وسر از خواب خذلان بر نداشت سادات بابلگانی چون چنان دیدند بگذاشتند وبه پنجاه هزار رفتند وعم او سید کمال الدین را ترغیب وتحریض بحکومت ساری نمودند ومردم ساری هم بدو رغبت نموده اورا بسلطنت قبول کردند وسید عبد الله را عذر خواستند که چون در صغر سنید وکمال الدین(4a (را) نسبت باشما رتبهٔ(5 (پدریست) اولی چنان می نماید که او چند روز بجای شما باشد اما او نیز در ظلمت فسق ونکبت شرب چنان(6 (مخمور) بود که یکلحظه ویک ساعت(7 (در کلبهٔ) بی دولت او(8 (از نشوهٔ) منکرات(9 (خالی) نبودی مرتدش گشته اعضا وجوارح(10 او از عمل خود معزول میگشتند از آن سبب او نیز خود را معزول ساخت وبجانب پنجاهزار که پدر بدو داده بود رفت چون چنان شد باز سید عبد الله را بحکومت قبول کردند دیگر عم

1) M. آمد 2) کشیده 3) M. وباهم 4) om. و 4a) om. 5) پدری دارد 6) al. محو 7) اسکر درکله 8) نشاء 9) om. 10) add. او

او سید قوام الدین را داعیهٔ حکومت ساری شد واز ساری نقل کرده بمشهد مطهر منور حضرت سید قوام الدین (1 ملتجی (2 شد واز آنجا بنیاد دعوت نمود (3 اگرچه او بلباس صلاحیت ملبس بود اما درو رشدی وخاصیتی که مناسب حکومت وسلطنت باشد نبود فلهذا بعضی از فقرا برو جمع شدند علی روز افزون باز صاحب اختیار مازندران شده بود (3a از آن معنی باخبر گشت نزد سید اسد الله بآمل بفرستاد که در روز باید که سید قوام الدین را محبوس ساخته بدرگاه اعلی سید عبد الله (4 (روانه سازی) والّا هرچه بینی از خود بینی سید اسد الله امتثال امر (5 (کرد وسید قوام الدین را از مشهد مبارك مذکور عنفاً بدر (6 (آورد وبساری فرستاد وازین سبب فقرا وصلحا را باعلی روز افزون (7 عداوت (7a (از آن که بود) زیاده شد وبتقویت سادات بابلگانی (8 (مایل) گشتند وسید عبد الله را خود پروای چیزی نبود روز وشب بلهو ولعب وتناول منکرات اشتغال داشتی تا بابلگانی علی روز افزون را بقتل آوردند وسر از تن جدا کرده در شکم او نهادند واز موضع قتل او که نیم فرسخی شهر مبارك ساری است ریسمان در پا کرده تا شهر بکشیدند وبدار عبرت بر کردند وهر روز در مازندران فتنهٔ دیگر قایم می شد ومردم مازندران را حضوری نماند والی یومنا هذا در عین نکبت وضلال (9 (روزگار) میگذرانند واین همه از شومی فسق وفجور که نسبت (10 (باجمیع) اهل اسلام مذموم است بتخصیص در خانوادهٔ اولاد رسول

---

1) add. علیه الرّحمة 2) کشته om. و 3) add. و 3a) M. add. و 4) M. بفرستند 5) کرده om.
و 6) آورده om. و 7) add. عداوت 7a) om. 8) آمل متوجه 9) M. بروزگار 10) بجمیع

که نص صریح بدین معنی ناطق است کما قال الله تعالی فی محکم کتابه انّ الله لَا یُغَیّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّی یُغَیِّرُوا مَا بِاَنْفُسِهِمْ (1 وَاَنَّ الله سَمِیعٌ عَلِیمٌ واینمعنی اظهر من الشمس است که زهد وورع وعفت وطهارت اولاد سید المرسلین را موروثیست وعمل صالح موجب ازدیاد جاه ومنزلت ایشان وسایر نوع انسان (2 که والعمل (3 (الصالح) یرفعه (3a وفسق وعصیان (4 (موجب) تغییر وتبدیلست در نفس ایشان ونکتهٔ اَنَّ الله سَمِیعٌ عَلِیمٌ مشعر است برآنکه اگر بسرّ وعلن فسقی از یکی (5 (واقع گردد) حق تعالی چون شنوا ودانااست بر مقدار آن عقوبت دین ودنیا شامل حال آنکس خواهد (6 (گردانید) نعوذ بالله من جمیع ما کره الله ورحم الله امرءًا عرف قدره ولَمْ یَتَعَدّ طورَه مقصود ازین تطویل آنکه بشومی فسق وعصیان در خانوادهٔ سید قوام الدین که به برکت زهد وتقوی بریاست دین ودنیا سرافراز وممتاز گشته بودند فتوری وقصوری هر لحظه سمت صدور می (7 (یافت) تا سید عبد الله یکنفر عمزادهٔ خود سید مرتضی نام را (8 (بگرفت) وبدست خود میل آتشین در چشم (9 او کشید ودر دیدهٔ خود ذرّهٔ حیا ندید وعم خود سید کمال الدین را که صفت فسق وشرب خمر (10 (وشمهٔ از) بی پروائی او (11 ذکر (12 (رفته است) بحکم (4 (ولَنُوَلّی بَعْضَ الظَّالِمِینَ بَعْضًا بگرفت وحبس کرد تا در زندان بیمار شد وبمرد وفرزند

---

1) al. add. نیز فرموده است وذلك بانّ الله لَمْ یَكُ مغیرا نعمةً (أَنْعَمَها) علی قوم حتی بغیروا ما بانفسهم و 2) add. است 3) M. صالح 3a) add. و 4) om. 5) صادر رفت 6) M. شود 7) بود 8) M. یابد 9) بگرفته 10) add. او 11) و 12) hic add. شمه

سید کمال الدین سید زین العابدین نام روزی که (1 در حمام رفته بود بادو سه نفری درون رفت واورا بقتل آورد ووقوع این حادثه پنجم ربیع الاوّل موافق بهمن ماه قدیم سنهٔ (1a (اثنی) وسبعین وثمانمایه (2 (بود) ودرآن زمان رایات خسروانهٔ پادشاه سعید سلطان ابو سعید متوجه آذربایجان میبود وسید عبد الله را فرزندی بسن (3 (چهارسالگی) عبد الکریم نام بود بالشکری که دستور مازندران است همراه موکب همایون ساخته بود وروانه کرده اتفاق حسنه را آن کودك در مازندران نبود (4 که اگر میبود فی الحال بقتل آن (5 (غیر) تکلف (6 (قیام واقدام (7 (می نمودند) چون کار سید عبد الله را بساخت سید زین العابدین بحکومت ساری بنشست وبعضی مردم از (8 هر قبایل (9 وهر طایفه بااو بیعت کردند اما سادات بازواری بخلاف (10 (برخاستند)

گفتار در ذکر طلب نمودن حضرت سلطنت پناه کارگیا سلطان محمد خلد الله سلطانه سیدزاده (11 عبد الکریم را از پادشاه مرحوم مذکور از قراباغ (12 واز آنجا آوردن بگیلان (12 وچگونگی حالات)

چون این امر شنیع از سید (13 (عبد الله) واقع شد واین خبر بسمع اشرف سید کامگار نصرت شعار سید سلطان محمد رسید خاطر مبارك از آن (12 (حرکت) نفرت

---

1) M. add. او 1a) M. اثنا 2) اتفاق افتاد 3) M. چهار سال al. چهارده 4) M. pro که : و 5) بی 6) om. و قیام quod al. add. 7) مینمود 8) add. هر 9) add. و 10) M. برخواستند 11) M. add. سید 12) om. 13) M. زین العابدین

(1 کرد وباستدعای آن سیدزادهٔ مظلوم باردوی همایون (2 باتحفه وهدایای لایقه کیا جلال شغاول را روانه ساخت ماتمس (3 او مبذول گشته سیدزاده را روانه ساختند وبعضی (3a (از قبیلهٔ) روز افزونیه وسادات پازواری باجمعهم همراه او بوده بگیلان (4 (درآمدند) وآنچه وظایف احترام واعزاز نسبت باسیدزادهٔ مذکور بود چنانچه دأب ودستور آن خانوادهٔ عظمی است بتقدیم رسانیدند چون سید عبد الکریم که جد سیدزادهٔ مظلوم است در حق سید اسد الله آملی عنایت کرده آمل بدو داده بود بامید آنکه سید اسد الله در ازای آن مروت در حق ایشان (5 رعایت بکند وطرف سیدزاده رعایت نماید واز سید زین العابدین نفور کند متوجه آمل گشتند چون بسرحد آمل رسیدند معلوم کردند که آنچه از سید اسد الله توقع داشتند خلاف واقع است همانجا برستمدار اقامت نمودند ودر آن زمان آفتاب دولت سلطان سعید سلطان بو سعید انار الله برهانه از مشرق سعادت بمغرب شقاوت افول کرده بود وبدست پادشاه جهان مطاع حسن بیک مقتول گشته کوکب اقبال جهان افروز حسن بیک عالم (6 (را) مسخر ومنور ساخته بود (7 جد عبد الکریم ثانی (8 (باتحف) وهدایای (9 (لایقه) متوجه اردوی همایون شد وظلم که بافرزند او رفته بود بعز عرض رسانید وحکم همایون (10 (بستد) که لشکر گیلان ورستمدار بمدد سیدزادهٔ مظلوم بمازندران (11 (بروند)

---

1) کرده om. 2) و hîc add. کیا جلال شغاول را; quidni باتحف? 3) او add. 3a) om. al. add. 4) sic al. MM. درآمد 5) add. رعایت 6) om. 7) add. و 8) M. بتحف 9) لایق 10) M. بستاند 11) روند

وامیری (1 را که امیر شبلی نام بود (2 (بامعدودی) چند از لشکر عراق همراه ایشان گردانید وحضرت سلطنت شعار از گیلان جمعی از عساکر گیل (2a باسید پارسا کیا نام همراه ساخته بمعاونت سیدزادهٔ مذکور روانه (3 (گردانید) وملک معظم ملک اسکندر بن کیومرث استندار برادرزادهٔ خود را باجمعی از لشکر رستمدار همراه ایشان ساخت چون خبر بسید زین العابدین رسید او نیز موافقان خود را جمع (4 (کرده) بمقابلهٔ ایشان (5 (درآمد) وباندک محاربه منهزم گشت وبولایت هزار جریب نقل نمود وسید عبد الکریم را بساری (6 (برد وبمسند سلطنت (6a (موروثی او) بنشاندند ولشکر رستمدار را اجازت (7 (دادند) ولشکر گیلانرا باز داشتند

گفتار در محاربهٔ سید زین العابدین باسادات پازواری ولشکر گیلان وامیر شبلی ترکمان (8 (ومنهزم ساختن) ایشان

چون مدتی ازآن بگذشت سید هیبت الله بابلکانی از سید عبد الکریم فرار جسته نزد سید زین العابدین رفت وآنجا در پنجاهزار در میان جنگل قلعهٔ (9 (ساختند) واز چوب وشاخ درخت استواریها (10 (کردند) وباز استادند چون سادات پازواری ازآن باخبر گشتند تهور نموده یک طرف بالشکر (11 (گیلان) ویکطرف باامیر شبلی ترکمان بدان موضع هجوم (12 (نمودند ومحاربهٔ عظیم واقع شد ومدتی از طرفین (13 (محاربه)

1) add. را 2) M. بامعدود 2a) M. add. را همراه 3) M. ساخت 4) M. کر 5) قیام نمود
6) om. و برده 6a) om. 7) M. داده اند 8) وهزیمت سلاطین 9) M. بساختند 10) M.
باعدا مقاومت 11) M. گیلانی 12) نموده 13) om. و کرد

نمودند عاقبت الامر لشکر گیلان منهزم (1 (شد) وبسیاری بقتل آمدند وسید پارسا کیا بهزیمت بیرون رفت (2 چون این خبر بشبلی بیک ترکمان رسید او نیز اقامت نتوانست نمود (3 (رو) بگریز نهاد وسادات پازواری که از طرفین همراه لشکر بودند بیرون رفتند چون بساری رسیدند سید عبد الکریم را برداشته متوجه بارفروش ده شدند وسید پارسا کیا بالشکر منهزم (4 (بگیلان رو نهاد) چون بساری (5 (رسید) بقلعه (5a رفت ودر به بست سید زین العابدین در عقب ایشان بیامد وبدروازهٔ قلعهٔ ساری باستاد ونزد سید پارسا کیا پیغام داد که بیرون آی (6 (تا) ملاقات (7 کنیم وشمارا بسلامت (7a (بگذاریم تا) بگیلان روید پارسا کیا در قلعه بکشود وبیرون (8 (آمد وملاقات (9 (کردند اورا اعزاز (10 (کردند وباز بقلعه فرستادند وهمان شب همانجا باز داشتند وصباح را سید هیبت الله باجمعی بقلعه رفت ولشکر گیلان را تالان کرد واسپ وسلاح وجبه وجوشن باز ستاند واز قلعه بیرون کرد جماعتی تالان زده متوجه گیلان شدند اما سید پارسا کیا چون در آن محاربه (11 (مهل) کرده بود (11a (وبقلعه رفتن وباز) بیرون (12 آمدن وباخصم ملاقات (13 (کردن) بی عهد ومیثاق دور از حزم وسرداری بود متهم شد برآنکه باسید زین العابدین (11a در) سخن (14 بود) والعلم عند الله از آن سبب مدتی همانجا توقف کرده بگیلان (15 (نیامد) وبعد از مدتی

---

1) شدند 2) M. add. و 3) روی 4) M. گیلان 5) M. رسیدند 5a) al. add. ساری 6) سهل 7) M. که کرده om. و 7a) بگذارم که 8) آمد om. و 9) کرد 10) نموده om. و 11) om. 11a) om. 12) آمده om. و 13) کرده 14) تودد داشت 15) M. بیامد

برستمدار 1) (آمد وازآنجا) مقید 2) (ساخته آوردند وبقلعهٔ لمسر 3) (محبوس کردند) وحالت تالیف این نسخه باسلاسل واغلال همانجا مقید بود

گفتار در 4) (ذکر) توجه نمودن سادات پازواری بجانب رستمدار وبیرون آوردن سید عبد الکریم وصورت حالات که درآن زمان واقع شد

سادات پازواری باوجود حالات مذکوره نتوانستند سید عبد الکریم را ببارفروش ده باز 5) (داشت) زیراکه برادرزادهٔ سید اسد الله آملی باعمّ خود مخالفت نموده بود واز مردم آمل بیعت ستانده بر سید اسد الله تاخت واورا از آمل بیرون 6) (کرد وخان ومان اورا تالان وتاراج 7) (نموده) غارت کرد وباسید زین العابدین موافقت نمود وباسید عبد الکریم وسادات پازواری مخالفت بظهور رسانید بالضرورة برستمدار آمدند وآنجا ساکن شدند وچون 8) (مدتی) اندک ازآن برآمد سید ابراهیم از سید زین العابدین خوف کرد واظهار مخالفت نمود 8a) (وسید اسد الله در رستمدار بود فرزند ملك کاوس مرحوم ملك جهانگیر نام بتقویت او قیام نمود 9) ونزد سید زین العابدین بفرستاد وسخن درمیان آورد که سید اسد الله را بآمل بیاریم وباشما بیعت فرمائیم 10) (کرد) ومن متقبل ومتعهد گردم که بعد ازین آنچه وظایف موافقت وخدمت باشد بابندگان شما بتقدیم رساند وسید زین العابدین 10) (یکنوبت دیگر) قبل ازین در حکومت سید اسد الله بالشکر

---

1) آمد 2) کشته بگیلان برده و om. 3) M. مقید ساختند 4) om. 5) M. داشتند 6) کرده om. و 7) نمود و 8) مدت 8a) و om. 9) add. و 10) om.

ترکمان که بمدد او آمده بودند بآمل تاخت نموده (1 (بود ونهب) وغارت عظیم کرده (1a (واسیر وبرده گرفته ونوعی بامردم (2 سلوك (3 (کرده) که قبل ازین عجب که در هیچ قرنی کسی کرده باشد از آن سبب حجابی درمیان بود اما چون سید اسد الله در غربت بسر می برد منت داشت که اورا التفات نمایند غرض که ملك جهانگیر لشکر خود را جمع کرده باستصواب سید زین العابدین بسرحد آمل (4 (رفت) وسید زین العابدین از ساری ببارفروش ده آمد چون مردم آمل چنان دیدند مجموع سید ابراهیم را گذاشته بنزد سید اسد الله آمدند سید ابراهیم آمل را بگذاشت واز راه دریا متوجه رستمدار (5 (شد) وبالکای ملك معظم ملك اسکندر درآمد وسید اسد الله بآمل رفت وبمسند حکومت (6 (وایالت) خود بنشست وباسید زین العابدین آنچه وظایف خدمت بود باقصی الغایت بتقدیم میرسانید وسید زین العابدین را بآمل (7 (آورد وپیشکشهای لایق بگذرانید وسید ابراهیم در (8 (دامن کوهی) قلعهٔ ساخته بود واحمال واثقال وخزینهٔ خود را بدانجا نقل نمود (9 (وبکوتوالی) امین سپرده محافظت می نمود سید زین العابدین باتفاق سید اسد الله بپای آن قلعه رفتند وباندك روزگار آن قلعه را مستخلص (10 (گردانیدند) واموال وذخایری که آنجا بود ببارفروش ده نقل فرمود وقلعه را بازمین هموار (11 (کرده آمل را بسید اسد الله بازگذاشت

1) نهب 1a) om. و 2) add. آمل 3) نموده 4) M. آمد 5) کشت 6) وریاست 7) آورده 8) M. om. و 9) کوه .V دامنی کوهی 10) M. وبکوتوال 11) M. کردانید کرد و

وبساری رفت وسید ابراهیم بخدمت سید عبد الکریم آمد وچون عمهٔ او در خانهٔ سید ابراهیم بود باز باهم موافقت (1 (کردند و بصوب گیلان توجه نمودند

گفتار در (2 (ذکر) توجه سید عبد الکریم وجدهٔ محترمهٔ او باتفاق سید ابراهیم بصوب گیلان ورفتن باردوی همایون حسن بیك خلد سلطانه

در آخر سنهٔ ثمان وسبعین وثمانمایه سید عبد الکریم باسادات پازواری وسید ابراهیم بگیلان رفت حضرت سید سلطنت قباب مرحمت ایاب کارگیا سلطان محمد خلد ملکه ومد ظله آنچه وظایف مروت وعاطفت بود بااو بتقدیم رسانید ایشان را داعیه برآن شد که بدرگاه حسن بیک خلد سلطانه روند بنابرآن حسام الدین (3 نام امیری از امرای درگاه خود باتحف وهدایا همراه ایشان ساخته روانه گردانیدند ودرآن زمان موکب همایون حسن بیک در بلدهٔ مبارکهٔ قم نزول اجلال داشت چون به بساط بوس مشرف گشتند وعرض حاجات وملتمسات نمودند امیر حسام الدین را جواب دادند که ایشانرا (4 (روزی چند) توقف می باید نمود که مال مازندران میرسد چون برسد (4a ایشان مقضی المرام روانه کرده می شود وحسام الدین را روانه ساخته سید عبد الکریم را بااصحاب باز داشتند چون هفت ماه از آن (5 (بگذشت) ومال ساری را بخازنان درگاه اعلی رسانیدند ایشانرا تسلی داده (6 (نامه بنزد) حضرت سیادت پناهی سلطنت (7 (دستگاهی) بنوشتند

1) om. کرده و 2) om. 3) add. نام 4) M. این جا روز چند 4a) MM. ایشانرا 5) M. گذشت 6) نزد 7) نامه شعاری

مضمونش آنکه اگر شما متقبل مال مازندران می شوید که سال بسال (1
(بخزانهٔ) عامره واصل شود سید عبد الکریم را لشکر (2 (داده اجازت (3 (است)
تا برود وسید زین العابدین را اخراج نموده بمسند حکومت خود بنشینند والاّ
تقبل نمی توانند (4 (کردن) اعلام گردانند تا اشارت چیست ومال مازندران
که باوجود انقلاب مازندران بصد وبیست خروار ابریشم رسیده بود وفوق
طوق عرصهٔ ممالك مازندران بود عواقب امور را فکر کرده قبول نمیکردند
فلهذا سید عبد الکریم را در گیلان جا تعیین (5 (نمودند ومترصد عنایت
الٓهی جلّ ذکره بودند وسید ابراهیم برستمدار رفت وآنجا ساکن گشت

گفتار در ذکر حبس سید اسد اللّه (6 (ونصب) حکومت آمل (6a بفرزند (6b آن سید حسن (7 (وچگونگی آن)

سید اسد اللّه را نسبت باسید زین العابدین طریق الطاعت وموافقت
باقصی العنایت مرعی بود ودر رضاجوئی تقصیر نمیکرد اما اورا فرزندی بود
سید حسن نام وفرزندی دیگر داشت سید حسین (8 نام که از آن حسن بسن
بزرگتر بود ومادر سید حسن دختر سید مرتضی آملی بوده است از آن
سبب حسن خودرا از حسین فایق میدانست (9 (وچون باوجود رتبهٔ (10
(صبی) حسین را (11 (از) حسن (3 (پدر) تقدیم می نمود سید حسن باپدر
عداوت پیدا کرد وهر لحظه نزد سید زین العابدین به بد گفتن پدر اقدام
می نمود وسخنان او نزد سید زین العابدین مقبول می افتاد به سید

1) بخزاین 2) M. دادن 3) om. 4) M. کردند 5) نموده و om. 6) sic al. V. وسبب quod in M. oblit. 6a) sic al. M. وفرزند ان quidni pro او: آن s. وی? 7) sic al. V. وسید اسد الله quae in M. oblit. 8) add. نام که 9) om. 10) و سنی پدر 11) بر

هیبت الله امر کردند که بهر نوع که ممکن است بدفع او قیام می باید نمود واین هیبت الله (1 در آنزمان صاحب اختیار (2 مازندران (3 بود ودر ربیع الاوّل سنهٔ تسع وسبعین وثمانمایه سوار (4 (شد وبمشهد مبارك (5 (امام دادرس) آمد وبنزد سید اسد الله (6 (بفرستاد) که مهم کلی ومشورت عظیم روی (7 (نموده است وبحضور شما (8 (انجام) آن میسر نیست بسعادات تشریف (9 (فرمائید) وزیارت را (10 (دریابید) تا مشورت (10a (بخدمت) معروض (11 (زود وآنچه) صلاح باشد انجام کرده شود چون (12 سید اسد الله از مکر او خالی الذهن بود وبرسوخ اعتقاد خود اعتماد داشت فی الحال بافرزند خود سید حسین برفت وچون زیارت گاه (13 (مبارك) (14 که گرداگرد آن آب می باشد (15 هر که ارادت تلثیم تراب آن آستانه دارد بکشتی نشسته می باید رفت وسید هیبت الله آنجا بدان آستانهٔ علیه بود وانتظار می کشید چون سید اسد الله بکنار آب رسید اعلام سید هیبت الله کردند چون از آن (16 (حال) واقف شد دانست که بپای خود بدام آمد فی الحال نزد سید زین العابدین (17 (بفرستاد) که سید اسد الله آمده است وچون درون مشهد سرای مبارك درآید اورا مقید می سازم اما نوکران او بکنار آب (18 (خواهند) بود باید که چنان تشریف فرمایند که چون (19 من اورا محبوس سازم تا خبر بنوکران او رسیدن شما بالشکر بریشان هجوم کرده باشید چون سید اسد

---

1) add. در 2) add. ممالك 3) شد 4) add. شد om. و 5) M. دوازر 6) فرستاد 7) M. نمود 8) اتمام 9) فرمایند 10) دریابند 10a) om. 11) داشته بدانچه 12) add. سید 13) مبارکه; in MM. گاه deest. 14) M. add. ومرتبه 15) M. add. و 16) معنی 17) فرستاد 18) M. خواهد 19) add. من

الله وفرزندش سید حسین وسید علا الدین رکابی بکشتی نشسته بحرم سرای مشهد مبارك رفتند ایشانرا مقید ساخت وسید زین العابدین چون (1 (ازین) حال (2 واقف شد بلا توقف تراند وتوکران سید اسد الله را بگرفت وتالان کرد وسید اسد الله را بکشتی نشانده چون بیرون (3 (بردند) فرمود تا بافرزندش بساری بردند (4 وآنجا بند بر نهادند چون این خبر بسید حسن رسید هر چند آنچه شد باغوای او بود اما اعتماد (5 (نکرد وآمل را بگذاشت وبولایت چلاو رفت سید زین العابدین بآمل آمد وآنچه از آن (6 سید اسد الله بود مجموع بساری فرستاد (7 (وبنزد) سید حسن (8 (بفرستاد) که آمل را بتو دادم ومن اینست که رفتم سوار (9 (شد وبصوب بارفروش ده نهضت نمود سید حسن بآمل (10 درآمد وبحکومت مشغول گشت وسید ابراهیم در رستمدار بغربت وکربت (11 (اوقات) میگذرانید واین ابیات حسب حال خود بر زبان میراند (12 بیت * آسمان (13 باکشتی عمرم کند دایم دو کار * (14 وقت شادی بادبانی (15 وقت (16 محنت) لنگری * گر بخندم (17 (کان) بهر (18 (عمریست) گوید زهر خند * ور بگریم (19 کان بهر روزیست گوید خون گری * اما از فیض فضل سبحانی ناامید (20 (نبود وطلب فرصت ونصرت می نمود

1) از آن 2) add. واقف 3) آوردند 4) add. و 5) نکرده om 6) add. و 7) سید ونزد 8) روان کرد 9) کس شده 10) om. و 11) add. در 12) روزگار 13) add. M. که 14) M: در pro با MM. وقتی 15) al. گاه 16) M. اند 17) وآن 18) سالیست 19) om. و نبوده 20) M. add. شبان al. et V. وان

گفتار در ذکر خروج مردم مازندران وخلاص دادن سید اسد الله وبطلب سید عبد الکریم بگیلان فرستادن (1 (وحالاتی که درآن زمان واقع شد)

سید زین العابدین عزم بارفروش ده کرد تا درآن مقام قلعه بنیاد کند (2 وهنگام توجه سید اسد الله را همچنان محبوس همراه خود ببارفروش ده آورد وفرزند او سید حسین را در ساری (3 مقید بازگذاشت چون دو سه ماهی ازآن بگذشت سید هیبت الله در پنجاه هزار یاغی شد ومخالفت آغاز کرد (4 ومتواترا (4 ومتواليا بگیلان نزد سید عبد الکریم فرستاد که بهر حال بسرحد مازندران رجوع فرمای که بندهٔ فرمان بردارم وآنچه موجب رضاجوئی (5 (آنحضرتست خواهم بتقدیم رسانید) سید زین العابدین چون ازآن حال باخبر شد بالضرورة متوجه ساری گشت وسید اسد الله را بیکی از معتمدان خود ببارفروش ده بازگذاشت وبرفت (6 مردم بارفروش ده اتفاق نموده سید محبوس را ازآن حبس خلاص دادند ونزد مردم آمل بفرستادند که حاکم ووالی شما خلاص داده شد اکنون مهم (7 (ایشان) تعلق بشما دارد مردم آمل مجموع رجوع به سید اسد الله کردند چون فرزند او سید حسن که حاکم آمل بود (8 چنان دید آمل را (9 (بگذاشت) وبجلاو رفت سید اسد الله بآمل آمد وبر تخت سلطنت بنشست وبطلب برادرزادهٔ

---

1) وچگونگی احوال آن (2 add. و (3 add. مقید (4 add. و (5 واعانتست بتقدیم
6) M. add. خواهد رسید (7 و (8 او (9 M. add. چون M. گذاشت

خود سید ابراهیم برستمدار (1 (بفرستاد وگفت تو فرزند منی اگر از تو خطای واقع شد از آن درگذشتم باید که بلا تفکر وتخیل بیائی واز گذشته (2 (یاد) نخواهم (2a (کرد) ونامهٔ نزد سید عبد الکریم بگیلان فرستاد که اکنون محل توقف نیست باید که بهمه حال بلا تأنّی تشریف ارزانی فرمائی که کارها بمراد خواهد بود سید ابراهیم بلا توقف نزد عم خود (3 (برفت وباهم ملاقات (4 (کردند وخاطر خوش گردانیدند (5 وتا رسیدن سید عبد الکریم بالشکر آمل متوجه بارفروش ده گشتند جمعی کثیر باایشان اتفاق نموده بصوب ساری نهضت (6 (فرمودند) چون سید زین العابدین دید که از طرف پنجاهزار سید هیبت الله بمخالفت راسخست وازین طرف مردم آمل وساری بااو (7 (بمعاندت) ومخالفت (8 (برخاستند) ساری را بگذاشت وبطرف هزار جریب رفت چون سید اسد الله چنان دید (9 (باجمعی کثیر که بااو) اتفاق کرده (10 دم از ولائی سید عبد الکریم می زدند متوجه ساری (11 (شده) بیک فرسخی ساری فرود (12 (آمد وبنشست ومنتظر سید عبد الکریم می بود که چون برسد اورا بساری برده بر تخت موروثی او متمکن گرداند چون سید عبد الکریم برستمدار رسید هر لحظه از جانب سید اسد الله نامهٔ میرسید که زود تر می باید تشریف آورد واو سعی میکرد که خود را (13 (بریشان) رساند درین اثنا از قضای ربانی سید زین العابدین باجمعی از موافقان برایشان تاخت ومحاربهٔ عظیم میان دو لشکر واقع گشت وسید

---

1) فرستاده om. (2 و باز (2a om. (3 رفت (4 کرده om. (5 و add. (6 و M. نمودند

7) بمقاومت (8 M. برخواستند (9 باجمع کثیری (10 add. باکسانی که (11 و شد

12) آمده om. (13 و بایشان

شبلی که ذکر او رفت در آن محاربه مردانگی می نمود اما شکست بر سید اسد الله افتاد ولشکر منهزم گشتند واو بنفسه در آن میدان آنچه موجب شجاعت بود بتقدیم می رسانید تا قضا را ضرب شمشیر بدو رسانیدند واز اسپ فرود (1 (آوردند ودستگیر کرده نزد سید زین العابدین بردند بر فور بفرمود تا اورا بقتل آوردند ومنصور ومظفر گشته بساری رفت ومردم مازندران که باسید اسد الله جمع گشته بودند متفرق شدند سید ابراهیم بآمل آمد وسید شبلی بلپور رفت در آن میان از بی وفائی زمانه آن سید پر مظلوم شربت شهادت بچشید وخاقانی (2 در باب بیوفائی اهل زمانه (3 (خوب) میفرماید بیت تا جهانست (4 (در) جهان اهل وفایی بر نخاست * خود بخود میساز کز همدم وفایی بر نخاست * خون بخون (5 (می شوی) گز راحت نشانی مانده است * نیک عهدی بر نیامد آشنائی بر نخاست * گوییا کز کشور ما بر نمیخیزد وفا * یا خود اندر هفت کشور هیچ جای بر نخاست * از مزاج اهل عالم مردمی کم جو از آنکه * هرگز از کاشانهٔ کرگس همای برنخاست * میل در چشم امل کش تا به بینی در جهان * کز جهان تاریک تر زندان سرایی برنخاست * (6 (وحدوث این واقعه در ذی القعدهٔ سنهٔ ثمانین وثمانمایه بود چون این خبر بسید عبد الکریم رسید توقف (7 (نکرد وبآمل رفت سید ابراهیم آنچه وظایف عبودیت ونیکوخواهی بود بتقدیم رسانید ومردم ساری وآمل هرجا (8 که) بودند چون خبر سید عبد الکریم شنیدند که بآمل

1) آورده om. و 2) add. را 3) چنانچه ابیات واشعار بسیاراست 4) از 5) میشوی 6) om. و 7) نکرده om. و 8) om.

آمد باز بدو جمع شدند وسید هیبت الله نیز بخدمت مشرف شد وبزمین بوسی (1 (واصل شد وباتفاق روی بساری نهادند چون از بارفروش دم بگذشتند باز سید زین العابدین (2 (بصوب هزار) جریب رفت سید عبد الکریم بساری درآمد وبمسند حکومت بنشست وطرف شرقی تیجنه رود را تا سرحد تمیشه که حد غربی استرآباد است بعهدهٔ کارگذاری وسپهسالاری سید هیبت الله بابلگانی باز گذاشتند وطرف غربی تیجنه رود تا سرحد آمل بعهدهٔ سرداری وسپهسالاری سید حسین بازواری رجوع نمودند وتا جمید الآخر سنهٔ احدی (2a وثمانین وثمانمایه بدینمنوال روزگار می گذشت وسید ابراهیم بحکومت آمل قرار یافت (2b واز فرزندان سید اسد الله (3 (شهید مرحوم) سید حسین ساری (4 (در خدمت) سید عبد الکریم مشغول می بود (4a وسید حسن باسید زین العابدین اتفاق نموده (5 (بهزار) جریب (6 (رفت) تا بعد ازین از مشیت الهی وفیض فضل نامتناهی چه نوع بظهور پیوندد اما مردم مازندران را درین اوقات حضوری (7 (نماند وروز وشب نهب وغارت وتالان وتاراج را مترصد اند واگر یکماه بجهت استیلا یکی در خانهٔ خود چند روزی (8 (بسر بردی باز جهت) هجوم (9 (دیگری) رخت خود را (10 (بجنگلها) برده (11 (وسر گردان گشته سراسیمه وپراگنده حال میگردند وزمانی بفراغ بال (12 (در وطن) خود نمی توانند بود نعوذ بالله من غضب الله واعوذ بك (13 من شرور انفسنا وسیأت اعمالنا وهر چه بعد ازین از تقدیر ربانی

---

1) دریافته 2) و om. بهزار 2a) ساری را گذاشته و om. 2b) ex Ch. MM. om. واز
3) الشهید المرحوم 4) بخدمت 4a) ex Ch. MM. om. و 5) M. باهزار 6) می بود 7)
بسکن 12) و om. 11) را om. 10) در جنکلها 9) غیری 8) چند بار بجهت و om. نمانده

13) MM. add. منك

از عالم(1 مکون سمت بروز وظهور یابد در فصل دیگر بعد از خاتمة(1a (الکتاب) اگر(2 (از) عمر مهلت باشد نوشته می شود انشاء الله تعالی وحده العزیز

خاتمة الکتاب در(3 (تعداد) اولاد سید قوام الدین علیه الرّحمة

حضرت سید را در مازندران اخوان وبنی اخوان واعمام وبنی اعمام نبودند وآنچه اکنون هستند مجموع نبیرهٔ اویند وخود درّی بود فرید از دریای وحدت بساحل کثرت جهت تکمیل ناقصان وهدایت اهل عصیان وارشاد اهل ایمان وضیائی قلوب عارفان نزول کرده (4(بیت) عقل میداند که جز وی هیچکس در هیچ روز * (5 اینچنین(6 (تعلیمها) ننموده است از شیخ وشاب * ور کسی من بعد از این سان رشد بنماید بخلق * هم بتعلیمش بود والله اعلم بالصوب * واقعا سید فقیری که(7 بی یار ومعین وبی خویش وقرین در گوشهٔ قناعت وکلبهٔ طاعت منزوی گشته باشد تقدیر حکیم علیم پایهٔ مرتبت اورا بجای رساند که رقبهٔ دیوان مازندران در ربقهٔ اطاعت وفرمان برداری او درآیند وطبع لئیم ایشان را از جادهٔ ضلالت بطریق هدایت مستقیم گردانند وبنوعی خاطر آنجماعت بجانب او واولادش میلان کند که اگر مجموع را به تیغ بی دریغ هلاك گردانند سر(8 (موی) از محبت ایشان تجاوز نکنند ذلك فضل الله يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَآءُ وسادات که قبل ازو در مازندران خروج کرده اند هریک در علم دین پروری ودنیا داری بحری بودند بیگران ودرّی بودند بی قیمت ونشان در میدان

1) کون 1a) کتاب 2) در 3) بغداد 4) om. lac. 5) add. بیت 6) تدبیرها 7) add. بی 8) M. مو

امامت وریاست گوی سعادت ربوده بودند ودر ضبط امور دین ودنیا (1
آنچه فراخور (2 منصب اولاد رسول (3 (بوده) دقیقهٔ فروگذار نکرده اما مردم
مازندران چنین مطیع ومنقاد وفرمان بردار ایشان نگشته بودند که حضرت
سید واولاد اورا الی یومنا گشته اند نباشد این الّا از فیض فضل ربانی
ولطف بیکران سبحانی که واللّه یُؤیّد بنصره مَنْ یَشآءُ واللّه عزیزٌ حکیمٌ (4
(شعر) این نه آن چیزیست کز وی نقش بر بندد خیال * وین نه آن سرّیست
کاندر ذهن انسان میرود * ما بقدر (5 قوت امکان خود ره می بریم * رتبهٔ
قدر رفیعش فوق امکان می رود * سید را از موهبات الّهی وعطیهٔ نامتناهی
یزدانی جلّ ثناه چهارده نفر فرزند ذکور (6 در وجود آمدند که
آنچه بحد بلوغ رسیدند هر یک درّی بودند از عمان عنایت سبحانی
بساحل کامگاری وتاج داری نزول نموده بزرگتر از همه سید عبد اللّه بود
که اورا چنانکه ذکر رفت جلالیان بغدر قتل کردند وازو عقبی نبود ومندرج
النّسب است ودر حجرهٔ خود مدفونست دوم سید دولت یار سعادت
آثار سید کمال الدین که حاکم ووالی ساری بود واو در ماوراء النهر وفات
یافت وهمانجا دفن کردند وبعد از آنکه فرزندانش بمازندران آمدند فقرای
مازندران چند نفری رفته جثهٔ مبارك اورا از آنجا بمازندران آوردند
ودر ساری دفن کردند وعمارات مرغوبه بر بالای قبر مبارکش ساختند
سیوم سید شجاعت شعار سعادت اقتدار سید رضی الدین که والی آمل
بود واو در ماوراء النهر مدفونست چهارم سید بختیار دولت شعار سید

---

1) M. add. و 2) add: منصب 3) باشد 4) M. بیت 5) M. add. و 6) M. add. بساحل کامگاری

فخر الدین که بتغلب واستیلا والی رستمدار بود واو درکاشغر مدفونست پنجم سید پاکیزه گوهر سید نصیر الدین که حصهٔ ملك او درآمل است واو نیز بماوراء النهر وفات یافت وهمانجا دفن کردند ششم سید مهارت آثار شجاعت شعار سید(1 (ظهیر) الدین که ولایت میان رود وتوابع درآمل حصهٔ موروثی اوست(2 (واو نیز در ماوراء النهر برحمت حق واصل شد وآنجا در خاك است هفتم سید اشجع ازهد سید زین العابدین(2 (واو در سیران مدفونست واولاد او در آملند هشتم سید ایالت پناه سید علی که ریاست آمل را چند نوبت بغلبه واستیلا متصرف می گشت(2 (واو (3 (در تنکابن) درقریهٔ زاغ سرا وفات یافت(2 (وازآنجا بآمل برده در قبهٔ مبارکهٔ پدر مرحوم او دفن کردند نهم سید پرحیا وایمان سید یحیی وحصهٔ(4 (ملك او) در ساریست واو همانجا مدفونست دهم سید اعلم افضل سید شرف الدین حصهٔ ملك او (5 (در) قراطوقان ساریست وقبر او در استرآبادست وفرزندان او آنجا اند مَا تَدْرِی نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِی نَفْسٌ بِأَیِّ أَرْضٍ تَمُوتُ عفا الله عنهم وغفر ذنوبهم وچهار نفر فرزند دیگر در سن صغر وفات یافتند (6 (وبروضهٔ) رضوان همعنان گشتند

در ذکر اولاد سید کمال الدین نوّر قبره سید را

از عنایات بی غایات الٰهی جلّ جلاله شانزده نفر اولاد ذکور بودند از همه بزرگتر سید عطاء الله(7 (بود) واو در سن صغر وفات یافت ومندرج

1) M. فخر 2) om. و 3) om. 4) ملکش 5) om. 6) وبارو‌ضه 7) om.

النسب است دوم سید بزرگ سید علی که خلیفهٔ پدر بود (1 واورا مدفن در ساریست در مشهد مبارك پدر مرحومش (2 سیوم سید غیاث الدین واو در حبس وقید برادر خود سید علی وفات یافت ودر مشهد پدرش دفن کردند (3 چهارم سید عبد العزیز (4 واو هم آنجا مدفونیست پنجم سید عبد العظیم واو مندرج النسب است وقبر او در ساریست ششم سید مرتضی که روزی چند بتغلب حکومت ساری کرد وحکایت او بشرح مسطور است وقبر او بشیراز در قبهٔ (4 مبارکهٔ شیخ کبیر علیه الرّحمة است واو مستاصل النسب است واز و عقبی نماند هفتم سید اعلم ازهد سید عبد الله واو در هرات وفات یافت وقبر مبارکش درون قبهٔ خواجه محمد ابو الولید است (1 واو نیز عقیم ومندرج النسب است هشتم سید نصیر الدین وقبر او در بلدهٔ تیمجان (5 (گیلان) است نهم سید زین العابدین واو در فترات ماهانه سر باختیار خود از ماوراء النهر بهندستان رفت ودر آنجا وفات یافت فلا جرم قبرش (6 (در همانجاست) واولاد او در ساری می باشند دهم سید اشرف واو در ساری وفات یافت وهمانجا مدفونست (1 واو نیز مستاصل النسب است یازدهم سید عبد الحق وقبر او در ساریست واولادش آنجا اند وپنج نفر دیگر بسن صغر (7 (بروضهٔ) رضوان انس یافتند رحمة الله علیهم اجمعین.

گفتار در ذکر اولاد سید کمال الدین که بتقدیر ربانی (8 هر یکی کجا مدفونند واعقاب ایشان (9 سید را

1) om. و 2) add. سیوم 3) M. hic سیوم etc. 4) add. مبارکه 5) om. 6) آنجاست 7) بارو‌ضه 8) al. add. که 9) M. add. و

از شش نفر فرزند عقب ماند اول سید علی [1] ومادرش از قبیلهٔ پازوارانست واورا یك فرزند بود سید مرتضی نام [1] ومادرش دختر سید رضی الدین آملی است وسید مرتضی را نیز یکفرزند بود سید محمد نام واورا پنج نفر پسر بودند از دو مادر اول سید عبد الکریم دوم عبد الرحیم سیم عبد الرزاق ومادر ایشان از قرا تاتاراست چهارم سید کمال الدین پنجم سید قوام الدین ومادر ایشان دختر ملك کیومرث استندارست وفرزند ایشانند که جهت حکومت ساری نزاع دارند چنانکه ذکر ایشان رفته است دوم سید غیاث الدین ومادرش از کدخدازادهای مازندران است واورا پنج نفر فرزند بودند اول سید عبد الوهاب وقبر او در گیلان ببلدهٔ تیمجان است یلی قبر عمش سید نصیر الدین ومادرش ترك بود [1] (واورا دو فرزند بودند یکی سید غیاث الدین [1] (وقبر او در امام من قری دیامستانست دوم سید ظهیر الدین [1] (واو در هراة وفات یافت وهمانجا مدفونست [2] دوم سید زین العابدین ومادرش از [3] (کدخدازادهای) مازندرانست واو بایک نفر فرزند علی اکبر نام در مزار سیاسر تیمجان هوسم مدفون است ودو نفر فرزند دیگر [4] یکی سید کمال الدین ودوم سید عبد العظیم وایشان در ساره سران تیمجان مدفونند، غفر لهم وسه نفر فرزند دیگر از آن سید غیاث الدین مرحوم یکی سید قوام الدین دوم سید علی سیم حمزه در استرآباد مدفونند وسید قوام الدین که مرد عالم ودانا وبانواع خصایل حمیده آراسته بود

1) om. و 2) M. سیم; V. om. دوم 3) کدخدایان 4) an excidit داشت ?

(1 بغدر شهید کردند وبتحقیق معلوم نشد که آن حرکت شنیع از که صادر شد اما ظن برآنست که (2 (بفرمودهٔ) روز افزونیان که (3 (نوکران) سید محمد ساری بوده اند واقع شد والعلم عند الله واولاد ایشان آنچه در حیوة اند در استرآباد می باشند (4 (سیم) سید عبد العزیز (4a واورا سه پسر بود اول سید علی وقبر او در هزار جریب وآن نواحی می باشد دوم سید حسین سیم سید حسن (5 (وقبر ایشان در استرآباد (6 (می باشد) واولاد ایشان از اناث وذکور هرچه هستند در ساری اند (7 (چهارم) سید نصیر الدین (4a (واورا سه پسر بود یکی سید عبد الحی (5 (وقبر او در کرجیان (4a (وقریهٔ (8 (واجکست) دوم مولف حقیر ظهیر تا از تقدیر الهی مدفن کجا خواهد بود سیم سید کمال الدین (5 (وقبرش در قریهٔ امام من قری سمام دیلمستانست یلی قبر سید غیاث الدین بن سید عبد الوهاب تبرد مضجعهم واولاد واعقاب ایشان در گیلان ودیلمستان اند (9 (پنجم) سید زین العابدین واولاد او آنچه در حیوتند در ساری اند وآنچه رفتند هم آنجا اند (10 (ششم) سید عبد الحق (11 (واولاد او نیز آنچه) هستند در ساری اند وآنچه نیستند هم آنجا مدفونند ومادر سید زین العابدین وسید عبد الحق ترک اند ومادر سید عطاء الله بلا عقب وسید عبد العزیز وسید نصیر دختر کیا وشتاسف جلال ودختر زادهٔ ملک فخر الدوله حسن باوند (12 (می باشد) ومادر سید عبد العظیم وسید مرتضی وسید عبد الله وسید اشرف که

(7 مدفونند (6 قبر .om (5 و .om (4a چهارم .M (4 نوکر (3 فرموده .M (2 و .add .M (1

می باشند (12 وآنچه از اولاد او (11 هشتم .M (10 هفتم .M (9 واچکست (8 پنجم .M

بلا عقب اند از دختر کیا حسنکیاء (1 (لپور می باشد) ومادر سید علی وسید غیاث الدین را خود ذکر رفت وچهار نفر دیگر بسن صغر رفته (2 هم ازین عورات مذکور اند

(3 (گفتار) در ذکر اولاد سید رضی الدین ومقبره ومدفن ایشان

(4 (واین سید را از خزانهٔ (3 (غیب) یَهَبُ لِمَنْ یَشَآءُ دوازده نفر فرزند ذکور هبه وعطیه شده بود (4 (واز همه بزرگتر سید محمد که پدر اورا ولی عهد وخلیفهٔ خود (5 (ساخته بود) وبعد از پدر در ماوراء النهر او نیز وفات یافت وآنجا مدفونست واولاد او در آملند دوم سید عبد المطلب واورا فرزند ذکور نبود (4 (وقبر او (6 در آمل است سیوم سید علا الدین واو سید شجاع ومتدین بود (4 (وبانواع خصایل حمیده موصوف (4 (واو هم عقیم است (4 ودر مرض الموت اسباب وتجملات واملاك موروثی خود را جهة سید عبد الکریم ساری وصیت کرد (4 وچون بجوار رحمت بیچون پیوست بحکم وصیت هرچه بود بساری بردند وملك را آنجا تصرف نمودند والحالة هذه بتصرف حکام آنجاست وقبر مبارکش در آمل است (7 (چهارم سید قوام الدین واوست که مدتی حکومت آمل کرد وقبر او در آمل است) واورا دو فرزند بود یکی سید رضی الدین که مادرش دختر سید کمال الدین ساری بود واو مندرج النسب است وقبر او نیز در آمل است (8 (دوم) سید کمال الدین (4 ومادرش از کدخدازادهای آمل است (9 واوست که بعد از پدر بحکومت بنشست ویکسال بدو نوبت (10 حکومت آمل

---

1) لپوری می باشند 2) M. add. اند 3) om. 4) om. و 5) M. ه 6) M. add. گردانید 7) om. نیز 8) M. پنجم 9) add. واوست 10) add. حکومت.

(1 کرده بود واورا دو فرزند بود یکی سید رضی الدین که در آمل وفات کرد وهمانجا مدفونست (2 دوم سید قوام الدین نام که دخترزادهٔ سید مرتضی آملی است والحالة هذه در فرضهٔ لنگرود اقامت دارد وملك زر خرید سید مرتضی را بحسب ارث مادری متصرفست (3 پنجم سید مرتضی مذکور او نیز چند سال حکومت آمل کرد (4 واورا یك پسر بود سید شمس الدین نام که بعد از پدر بچند سال حاکم آمل بود ومندرج النسب (5 (بوده) ازین دنیای دون رحلت نمود وقبر او وپدر مرحومش در آمل است (6 ششم سید حسن واو در محاربهٔ چلاو که بابرادر سید مرتضی بجهت اندك ملك موروثی نزاع (7 (میکرد) بتیر مجهول مقتول گشت وازین سبب سید مرتضی را (8 (برار) کش سید مرتضی میگفتند (4 واورا هم دو پسر بود یکی سید مرتضی نام که دخترزادهٔ سید کمال الدین ساریست وپدر سید ابراهیم است (9 والحالة هذه حاکم آمل اوست وقصهٔ او مسطوراست دیگری سید اسد الله مرحوم که مدت بیست ویکسال حاکم آمل بود وقصهٔ او پیش ازین نوشته شد (4 وآنچه (10 (ازو از) دنیای دون رحلت کردند (11 در آمل مدفونند (12 هفتم سید افضل اورا هم دو فرزند بود یکی سید محمد ودیگری سید علی سید محمد را در محاربهٔ مرزناك که (13 بامؤلف حقیر اتفاق کرده بود بقتل آوردند وسید علی درآمل وفات یافت واولاد ایشان آنچه رحلت کردند باپدران خود درآمل مدفونند وآنچه در حیاتند هم آنجا (14 اند پنج نفر

1) کرد om. 2) و om. MM. ششم 3) MM. هفتم 4) om. و 5) است 6) MM. هشتم 7) M. میکرده
8) بران 9) pro و: که 10) M. ازین 11) M. add. و 12) MM. نهم 13) add. با 14) add. اند

فرزند سید اعظم سید رضی الدین در سن صغر وفات یافته اند ومادر ایشان (1 بتحقیق معلوم نیست که از کیست

گفتار در ذکر اولاد سید فخر الدین

(2 این سید کثیر النکاح واولاد بود (3 (وکنیزان ترك (4 (متعدد) در تصرف داشت ودر بارهٔ کثرت اولادش (5 (روایت) عجب میکنند که در دور قمر فوق طوق بشرست وآنچه نوشته شد اکثر سماعیست چون این سخن (6 هم از مردم استماع افتاد نوشته شد والعهدة علی الرّاوی چنان شنیده آمد که وقتی که سید حاکم رستمدار بود ومسکن وموطنش در واتاشان چون بییلاق کجور تشریف می برد یك سال چهل گهواره از اولاد حضرتش (7 (کودک) رضیع بسته بدوش (8 می بردند چون بکجور (9 (رسیدند) یك شب دوازده نفر از اناث وذکور وفات کردند والعلم عند الله واولاد او در آملند وسادات اهلم نبیرهٔ ویند ومقبرهٔ ایشان در آمل است

گفتار در ذکر اولاد سید نصیر الدین

فرزند معروف او دو نفرند یکی سید فضل الله ودیگری سید ظهیر الدین سید فضل الله مردی بود شجاع وعالم ومتدین (10 وبصفت صلاح وعفاف آراسته وبهفت قلم (11 (خطات) خوب نوشتی ودر علم نقاشی استادان (12 (مانی کار) را تعلیم مینمود ودر کمانداری وتیراندازی اوصاف آرش رازی (13 (نزدش) سهل بودی چنانچه در هراة بمجلس (14 (پادشاه) شاهرخ میرزا نورّ قبره

1) M. add. ومادرشان 2) M. add. و 3) om. و 4) M. معدود 5) M. ورایت 6) M. add. را 7) om. 8) add. می 9) رسید 10) M. hic add. بود 11) M. خطاب 12) کارمانی 13) نزد او 14) M. مثل پادشاهان

(1 (که در زمان پهلوانی بود) که از هفت پیل آهنین تیر میگذرانید کمان همان شخص را گرفته از نه پیل تیر بگذرانید ودرآن باب منشوری بتوقیع همایون نوشته بدو دادند واو (2 مدتی در تنکابن بود ودخترش در حبالهٔ زوجیهٔ سید محمد کیاء تنکابنی بوده است وازآنجا اورا سید مرتضی ساری دلالت نموده بساری (3 برد وفرزند سید صاعد را اجازت داد که بقصاص پدر خود بقتل آرد وهمچنان در سنهٔ رابع عشرین وثمانمایه شهید کردند وقتلش نامشروع بوده بقول بعضی چه قصاص سید صاعد برو لازم نمی آمد واو در آمل مدفون است واولاد او اکثر آنجا اند وسید تاج الدین نامی از نبیرهٔ او در (4 میسر مرسوم خوکرست وبیمن) همت سادات گیلان روزگار میگذرانند وسید ظهیر الدین در حالت تحریر کتاب در حیات بود

در ذکر اولاد سید ظهیر الدین

(5 واین سید را فرزندی بود سید قوام الدین نام ونبیرهای او در آملند وآنچه وفات یافتند آنجا مدفونند وولایت میان رود حصهٔ موروثی ایشانست

(6 (گفتار) در ذکر اولاد سید زین العابدین

واین سید را از سایر برادران ملك موروثی کمتر بود واز همه کوچکتر (7 هم بود واورا سه فرزند بود یکی سید صاعد دوم سید عبد العظیم سیم سید شبلی (8 چون حصهٔ ملك ایشان اندك بود (8 سید صاعد بابنو اعمام

1) پهلوان دور 2) M. add. ملد 3) M. آورد 4) M. مسر مرسوم خوار است ونوکر او بیمن
5) pro و: سید قوام الدین علیه الرحمة 6) om. 7) add. هم 8) M. add. و

عنا می ورزید وطغیان مینمود 1) وبا حکام آمل آنچه وظایف رضاجوئی بود بتقدیم
نمیرسانید ومکر وحیله ونفاق وشقاق را شعار خود ساخته روزگار میگذرانید
1a) سید قوام الدین درآن زمان حاکم آمل بود بنو اعمام را اجازت داد
تا اورا بقتل آرند روزی بنابر مشورت بیک خانه جمع شدند ومشورت
کلی در میان 2) (نهادند) سید صاعد مخالفت مجموع را بنیاد نهاد فی الحال
3) (درجستند وحلقش را بگرفتند وبقتل آوردند واورا فرزندی بود سید
زین العابدین نام چون بعد از 3a) (قتل) پدر در آمل 3a) (نتوانست) بود
بساری 4) (رفت وآنجا بسر می برد واوست که بقصاص پدر خود سید فضل
الله را بکشت واورا در ساری ملك واقطاع داده رعایت میکردند وازو
فرزندی در وجود آمد سید صاعد نام کردند واز سید صاعد سید شبلی
است والحالة هذه بمخالفت اولاد سید مرتضی 5) (برخاسته) است وولایت
سواد کوه ولپور را بغلبه واستیلا متصرف شد تا عواقب امور 6) نتیجهٔ آن
کفران نعمت چه باشد وچون سید صاعد را قتل کردند برادرش میر عبد
العظیم که مرد عالم بود 6a) وبسیار تحصیل علوم 7) کرده واستعداد بیشمار را
مستحق گشته 8) (ومردی قوی هیکل وشجاع وبسخی 9) معروف ومشهور یاغی
10) (شد) ودر جنگل آمل 11) باجمع اهل بغی کمر عداوت وانتقام 12) (بر) میان
بست وباخذ اموال مسلمین ومسلمات وسفك دمای مومنین ومومنات
مشغول شد واز فواید علوم وفضیلت آن محروم ماند نعوذ بالله من شرور

1) post و add. با 1a) M. add. و 2) اوردند 3) pro در: بر 3a) om. 4) رفته om. 5) و
M. برخاسته 6) M. hic add. آن 6a) om. بسیار 7) hic add. بسیان 8) om. و 9) add.
وعطا 10) M. شان 11) add. رفته 12) در

انفسنا (1 (ومن سیأت اعمالنا ولباسش کلاپشت سیاه وشلوار پشمین سیاه بودی وپیرهن نمی پوشید وباشمشیر آبدار وسپر بزرگ عالیمقدار درآن جنگل بسر می برد وچون برف وباران می شدی سه چوب می زد وآن سپر را بر بالای آن چوبها می نهاد ودر شیب (1a (می نشست) وعهد (2 (کرد وقسم یاد نمود که تا زنده باشد هرگز سر خود را بشیب آستانهٔ هیچکس از دوست ودشمن نبرد ویکنوبت بگیلان (3 (بهمان) لباس وسلاح آمد وچندانکه پدر مرحوم این ضعیف نصیحت میکرد که درون خانه (4 (درآی) قبول نکرد وبه (5 (بن) درختی بر سر شاخهای درخت تکیه کرد که هرگز بر سر زیلو وحصیر هم نمی نشست ودر زمستان که برگ درخت از شاخها فرو میریخت بر سر همان شاخ (6 بی برگ تکیه میکردی وبلاهجان بدیدن حضرت مغفرت پناهی رضوان (7 (جایگاهی) سید رضی کیا نوّر قبره رفت وآنجا نیز بهمین نوع که ذکر رفت سلوك میکرد وچون مردی بود لطیف طبع واشعار عربی وپارسی خوب میگفت وطبریهای لطیف انشا می نمود واصالتش هم معلوم کرده بودند حضرت سید رضی کیا نیز بهمان بن درخت دو سه روز با او صحبت داشت ونصیحتها میکرد اما فایده نکرد وبر شقاوت اصرار می نمود تا در ولایت آمل به بن درختی وفات کرد ودر همان موضع دفن کردند وشاخهای درخت کهنه ونو بر بالای آن قبر ریختند (8 واکنون هرکه آنجا میگذرد (9 (چون) برآنجا (10 (میرسند) می برند ومی نهند ودر زمانی که

1) om. من (1a نمی نشست (2 آستانه کبس (3 کرده .om و (4 باهمان .M (5 در آ

6) بنی .pro بی: (7 با شعاری (8 .M. om اکنون (9 چوبی (10 .om

حضرت صاحب قران اعظم متوجه ماوراء النهر شد وآمل را بسید علی داد
چنانکه ذکر رفت سید عبد العظیم درگیلان بود چون از آن حال باخبر
گشت بآمل آمد وظاهرا کمر انقیاد بخدمت سید علی به بست اما باطنا
خالی از فتنه وآشوب نبود وسکندر نام شخصی را بقتل آورد از آن سبب
اورا از آمل براندند بالضرورة متوجه رستمدار گشت ونزد فرزند ملک
شاه غازی گاوباره کیومرث رفت وآنجا ساکن شد ودر آن زمان در رستمدار
در هر گوشهٔ 1) (ملکی نشسته) بریاست مشغول می بود ونائله رستاق
تعلق بملک کیومرث مذکور داشت 1a) (ومکتوبی از منشآت طبع وقاد خود
نزد امیر سایمانشاه بن داود که از امرای بزرگ صاحب قران اعظم بود
وولایت ری ودماوند وقومش در تحت ایالت او بوده است ومهام دار
المرز را هم حواله برای عالی او کرده بودند بنوشت وآن مکتوب اینست
که نوشته می شود وبالله التوفیق 2) (کمینهٔ) بندگان اخلاص 3) (بخدمت)
عرضه 4) میدارد 5) (که) دائم کف میمون گهرپاش خداوندی که از
روی تفاخر نعل یکرانش کواکب قرطه گوش 6) (نهم) گردون مینارنگ می
سازد 6a) وبوسیدن تمنا وهوا دارد بزودی دولت ادراک آن گاهش برافرازندهٔ
این گنبذ فیروزهٔ بی آلت 7) (بحکم) آخشیجان همنشین 8) (سازیده باجان وخرد
مرزوق گرداناد 5) (که) بعد از رفع ارکان مبانی هواداری ودولتخواهی انهای
ضمیر انور عکّاف کیوان ساء درگاهی که خاکش توتیای دیدهٔ ارباب
اولو الالبابست 9) (وکان 10) گوهر نیک اختری 11) (هرچند) میداند که از آغاز

1) M. ملك V. om. نشسته 1a) om. و 2) M. كمين 3) وخدمت 4) sic al. MM. گردانيد
5) V. om. که 6) MM. add. al. om. 6a)? وبورسيدن 7) om. 8) M. سازند و 9) pro
و: هرچند آن 10) add. مروت و 11) om.

تا انجام بر وی هر نهانی همچو خورشید جهان تابست نی نی سهو گفتم بل ازو نیز آشکاراتر که او بر موجب فرمان شان یکچند در آمل طواها الله ساکن خواست بودن تا هر آنگاهی که استدعا رود زود ازین سی وسه دندان امتثالش را که بر وی واجب است اقبال خود دانسته گاه از تارك وگه از چکاو ورخ قدم سازیده سوی حضرت اعلی بسان ابر آذری نه بل آذر گشسپ آسا پریدن گیرد الاّ اندر آن ایام گبری بی نمازی ملحدی ناپاك اصلی را که حسب محبان باخلاص وهواداری طول عمر وازدیاد نعمت وجاه یزید بن مغیره (1 (کافر) نعمت (2 (کم) نام نکوهیده نشان اسکندر بن سست پیمان (3 وقدم افراسیاب از فرط کج بینی وگمراهی ونادانی مصر بود (4 (وابو جبّار) بی یار وقرین ومثل وشبه ومونس وفرزند وزن صاحب کفایت از بی حسب بنابر حسب فتوی از لباس جسم بد اموی (5 (بد گوهر) به تیغ او معرا شد از آنجا بندگی سید (6 (أیّد) علی ابقا ما شآء الذی اولاه ما والی آباه قبل هذا خاطر عاطر ازو رنجیده کرد ومرکب وپالانی ومجموع اجناس ونقودش را بیغما برد ویاری وچه یاری را بکشت وگفت اگر مازندران جای منست ومردمان او رعایای منند ونوکران من دیگر کسی را چه یارا ومجال آنکه یك تن را ازیشان کم کند یا خود بدشنام ودل (7 (افگاری) دژم هر آدمی زادی که از وی این عمل زاید اگر بر کله گل دارد یا بر لب (8 سخن) در ملك من بی (9 شستن آتش میسر گردد

1) M. کافری 2) M. نکو 3) add. و 4) جباری ? ابر 5) M. بد گوهری 6) ابد 7) M. افکار 8) al. خنك 9) شسن ?

ونی گفتن این جز عرضات من وکینونه اش از حیز امکان بکرد از (1 (تغاضب؟
نون بر مغربی باشد بناچار از (2 (وطن) در محط راس ومنشاء خود افسار
هیون تیر تك (3 (بیچانید وید ار الملك) رستمدار (4 (خرامید) ودر وی نازل
آمد از برای آنکه آنجا مهتر وسالار کشور سرو بستان مروت (5 ودر
دریای فتوت گوهر کان نیکوکاری ملك زاده کیومرث ابن شاه غازی
وقاه الله من کل البلایا (5a دریاب معادات ولای زندگانی آل واتباع نسکندر
بر طریق ساکنان سلك والای مخدومی خداوندی باستحقاق واطلاقست که از آن
اعدای یزدان ورسول او فرا سوی عذاب النار میراند وباارباب احباب
وولا اشفاق بیحد وعنایات (6 (بیعد) ونوازشهای بسیار وپژوهشهای بی حصر
(7 (وبی قیاس) وتربیتهای فرون از حد (8 (سبز) گردون اطلس فام بالا تر
همی افرازد الحق شرط انصاف وحفاظ حق شناسی (9 ومروت خود همین شاید
که تا چندان بزیر سایهٔ پرمایهٔ شاخ ونهال بخت سر سبزش که (10 (جاویدش)
از آسیب باد (11 (هر سرد وتند وبرف دیماهی بجز دوری نصیب وبهرهٔ دیگر مبادا
از گزند بدسگال ایمن برآساید که چون فرمان حواشی خداوندی عدو
گوری (9 ولی شادی رسد بر امتثالش برآنموجب که در نامه محرر شد کمر
بندد واگر گویند که چون حالش بدینمنوال بود اورا (6 (بسوی) قبلهٔ آمال
واهل (12 مکتب تمیز وهوش وبیداری دل اعنی فلك رفعت جناب میر میران
وخدیو کشورستان مردی وداد ودانش (13 ورادی عنان عزم تابیدن نماز

1) لقارضب 2) توطن 3) بیجانیده براه ملك 4) انجامید 5) om. و 5a) MM. add. را
6) om. 7) om. بی 8) سربر 9) add. و 10) جاوید 11) add. سرد quae in M. del. 12) al. مکنت 13) M. om. و

پنج وقت اسا فریضه بود ودیگر جایها از مستحبات در حقیقت رفض فرض واختیار مستحب آیین اهل دانش ودین نیست بل در کیش ایشان این عمل مفروض رفض آمد جواب این سخن آسان دهم آری ولی ادراك آن دولتست بلا زاد والاغ زین وبار (1 (وخرج) راه وخیمه وخاصه کسی را که هیج وموسم سیما هنگام سرما روی از راه پلور وکوه موشا جز بدشواری میسر نیست بل لامطلقا ولی از خدمت خدام ایوان مختلف منیف وقطب گردون پرتو مهر سرافرازی وشاهی چشم میدارد که (1a از روی کرم باغ گل تر وفا داری سهی سروی کم آزاری ملك زاده کیومرث معین را (2 (بفرمایند) که تا از بهر خاکی رهی چندانکه در املاك رستمدارش ستادن روا دارند از ماکول وملبوس آنچه محتاج بود حاصل کند قصه پایانی شد وزیر سپهر نیل سیما هرچه باشد جمله پایانی شود یکروز الّا عمر وجاه مخدومم سلیمانشاه بن داود فلیعم الذی یلقیه کالخفاش ما یوحی وبعد از قتل برادرش میگوید طبری تا ندیمه تی چره تر وخور رنگ * کلاپشت مُی پوشش گمان می ینگ * یا بدشمن چش کنم خاك یکی (3 (چنگ) * یا دشمن بی خون کنی (4 (جامه را) رنگ * ونیز از گفتهٔ اوست طبری من دوم بدریو انکومه میر بسومون* (تجن بکنار (5 (چاك) بزه تا بدامون * (6 (اسری برزی) کو کرد مجیك بکوحون* انکومه رزی کو (7 (بمشك ویابون) * وواقعا درین طبری سید را استعارات وتشبیهات خوبست چون هر شی از اشیا مظهر خاص اند در وجود وکلّ میسر

1) M. وخروج (1a MM. ارزوی (2 بفرماید (3 M. جنگ (4 V. et al. جومه (5 M. جاك
6) اسرو برزی (7 M. بمسك وبابون

لما خلق له مبین ومصدق اینمعنی فلا جرم سید نیز (1 (مظهر) از مظاهر جلال وجود پرجود حضرت واجب الوجود بود وچون آن وجود عاشق جلال وجمال خود است هر لحظه صد هزار ازین در هرگوشه (2 (پدید) می آید تا انسان عشق بازیها نماید چنانکه شاعر گوید * گر عشق نبودی وغم عشق نبودی * چندین سخن نغز که گفتی (3 که شنودی * گر باد نبودی که سر زلف ربودی * رخسارهٔ معشوق بعاشق که نمودی *

در ذکر اولاد سید علی

اورا دو نفر فرزند (4 (بود) یکی سید ظهیر الدین وقبر او در چالوس است وازو دو نفر فرزند در وجود (5 آمده بود) از دختر سید کمال الدین ساری که عم او بود یکی سید احمد وقبر او در مزار سیاسره تیمجان هوسم است ویکی سید فضل الله واورا در چالوس پهلوی قبر پدر دفن کردند دوم از اولاد سید علی از دختر سید کارگیای المرحوم که برادر سید رضی کیای لاهجانست بعد از وفات پدر بیست روز پسر در وجود آمد نام پدر را برو نهادند واو درآمل در سنهٔ (5a ثمان وثمانین وثمانمایه وفات یافت واورا هم دو فرزند بود اگر در عالم بقا واگر در عالم فنااند که در آملند

در ذکر اولاد سید شرف الدین (6 (علیه الرّحمة)

این سید را فرزندان (7 (که) بودند از همه بزرگتر سید عبد العظیم بود واولاد ایشان در استرآباد وخراسانند (8 ودر گیلان از ایشان کسی نیست

1) sic al. MM. بظهوری 2) M. بادید 3) pro که M. و 4) و 5) در وجود آمده بود 5a) آمد quid hîc 888?? 6) om. 7) om. 8) post و add. مازندران و

در ذکر اولاد سید یحیی (1 (علیه الرّحمة) سید را (2 (اولاد واحفاد) در ساری می باشند وعدد ایشان بتحقیق معلوم نیست واکنون بسادات (3 (ناوسر) مشهور اند

در ذکر (4 (5 (سنوات) حکومت سادات آمل (6

ابتدای خروج سید هدایت قباب سید قوام الدین علیه الرّحمة در سنهٔ خمسین وسبعین وسبعمایه بود تا واقعهٔ ماهانه سر داخل ده سال حکومت کیا افراسیاب چلاوی که گاهی مریدی ومطیعی وگاهی بمخالفت ومعاندت باایشان سلوك میکرد وچهل وچهار سال مکث سادات در ماوراء النهر وآن نواحی پانزده سال حکومت سید علی ساری داخل یك سال که حکومت آمل میکرد یازده سال حکومت سید مرتضی هفده سال حکومت سید محمد هجده سال حکومت سید عبد الکریم نه سال حکومت سید عبد الله مقتول هفت سال حکومت سید زین العابدین که گاهی او وگاهی سید عبد الکریم ثانی بحکومت می نشستند تا جمادی الاول سنهٔ احدی وثمانین وثمانمایه نه سال ودر سنین مذکور در هر تاریخی (7 (شهوری) چند کم وزیاد است که چون ضرب وقسمت زود صد ویك سال خواهد بود وهرچه بعد ازین واقع گردد در ذیل این تالیف اگر عمر (8 (مهلت دهد) در فصلی دیگر نوشته شود انشاء الله تعالی (9 مرجو ومأمول ومستوقع ومسئول از ارباب فضل وکیاست واصحاب علم وفراست آنکه اگر در انشا وعبارت سهوی وغلطی بینند در اصلاح آن قلم (10 عفو وامتنان مجری دارند واگر در ذکر وقایع من کون شخصی

---

1) om. 2) al. سید زادها 3) ناوه سر 4) al. add. گفتار 5) sic al. in M. اولاد oblit. 6) al. add. وچگونگی حالات نیز در آن مندرجست pro quibus in V. quae in M. oblit. 7) شهور 8) om. 9) om. مرجو و 10) add. عفو و

(1 (سخنی) زیاده از آنچه نوشته شد یا کم از آن (2 (گویند) بدانند که اصحاب
علم سدر تواریخ در قصص انبیا و اولیا وحکایت خلفا وسلاطین (3 یکی
با دیگری در فروعات خلاف کرده اند چه (4 بر جزئیات آن کسی را
وثوق تمام حاصل نیست اما در کلیات واصول آن تخلفی نکرده اند این
حقیر نیز آنچه از مردم ثمن وصاحب وقوف وپدر مرحوم والمام (5 (وبنی) اعمام
شنیده وتحقیق کرده بود بلا زیاده ونقصان نوشته است (6 امین که در اصول
آن غیری اعتراض (7 (نکنند) اما در جزئیات اگر خلاف کنند امین که معنی
داشته عیب نکنند چه چنین بی حالاقصر را که مولف حقیر خود در میان بود اگر
از تقریر غیری استماع کنند اغلب آن باشد (8 که بخلاف واقع گویند وچون
آن صورت در طبع آن شخص نقش پذیرفته باشد اگر حقیر صد بار گوید
که آنچه میگوئی نه اینچنین است ودر آن مهم این ضعیف اشتغال داشت قطعا
قبول نکنند وگویند که آنچه ما شنیدیم صادقست (9 (وفقیر ازین مقوله
مردم را بسیار دید وگفت وشنید کرده است سیما در قصه که سنین وشهور
در آن گذشته باشد وبافواه والسنهٔ مردم بخلاف همدیگر شنیده باشند
کی ممکن بود که مجموع تصدیق کنند اما آنچه واقعست اکثر واغلب آنست
که نوشته شد ودر اصول خروج سید هدایت قباب الی یومنا هذا اعجب
اگر متعرضی اعتراض تواند کرد واگر کند چون (10 (بغور رسند) تحقیق خواهند
فرمود که حق بجانب (11 او نیست وچون در حین تالیف این نسخه سن این فقیر

---

1) M. سخن 2) M. گویند 3) M. add. علیه الرحمة 4) add. بر 5) وبنو 6) M. add. و 7) M. نکنند 8) add. که 9) om. و 10) بحقیقت برسند 11) add. او al. منست

بشصت وشش رسیده است (1 وقوا ایای جسمانی وروحانی فتور وقصور یافت وآفتاب عمر که از مشرق بقا (2 (وحیوت) لامع بود بمغرب فنا وحجاب قریب گشته (3 (وسهو ونسیان لازمه چنین مقام شده اگر در انشا سهوی ورکاکتی بینند توقع عفو واغماض است که العذر عند کرام الناس مقبول الٰهی بحق حرمت معتکفان آستان جلال وجالت که بدین مخطی مذنب عفو فرمائی وآنچه درین مدت قولا وفعلا از من بیچاره صادر شده است که رضای تو در آن نبود در (4 زیر لوای مرحمت خود جای داده سواد آن خطیات را بزلال عفو شسته (5 (به) بیاض (6 ارحم الراحمین مبدل گردانی که از کرده وگفتهٔ خود که موجب رضای تو در آن نبود پشیمانم رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَاِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ وَرَبَّنَا وآتنا (7 (مَا وَعَدتَّنَا) عَلَى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ * سال بر هشتصد ویك وهشتاد * روز جمعه تمام گشت اسناد * روز آدینه بد بدریاوك * دشمن شاه را بجان ناوك * هم (8 (به اردوی) شاه دین میرزا * آفتاب زمان علی علا * شد محرر بدست مداحی * این کتاب از عنایت شاهی *

---

1) in MM. وقوی (2 وحیات (3 om. و (4 add. زیر (5 sic al. et V. M. و (6 add. وهو

7) sic al. V. ماعلمتنا quæ in M. oblit. 8) باردوی

فهرست

ابا بکر میرزا ۴۴۱ , ۴۴۲
اباقاآن ۹۰ , 3).
آبتین بن همایون ۱۴۹ , ۱۵۳
شاهزاده ابراهیم ۱۲۳
ابراهیم گوشیار ۱۷۵ , ۱۷۶
ابراهیم بوسغان ۲۲۷
ابراهیم بن مسلم خراسانی ۲۹۱
سید ابراهیم بن مرتضی ۵۳۵ , ۵۳۶
۵۳۷ . ۵۳۸ , ۵۴۰ , ۵۴۲
آبسگون ۱۸۸ , ۲۶۲
بحیرهٔ آبسگون ۱۹ , ۲۱
ابلیس ۲۰۱ , ۲۷۷
ابن العمید ۵۵ , ۱۸۰ , ۳۱۵ v. ابو الفضل
محمد بن الحسن

ابن مرداس ۳۰۵
آبندان کوه ۲۳۴
ابو الابرد الکلبی ۴۵, 6a).
ابو احمد القاضی ۱۶۴
ابو اسحق (امیر) ۲۲۱ v. اسحق
ابو بکر (اتابك) ۲۶۳
ابو بکر بن الیسع ۱۷۲
ابو جعفر اسرب ۲۵۲
ابو جعفر (برادر ماکان ثانی) ۱۸۱
ابو جعفر حسن بن احمد (داعی) ۱۷۱
۳۱۳ , ۳۱۴
شیخ ابو جعفر هوسمی ۴۹۱
ابو جعفر محمد ۱۷۶ v. محمد
ابو الحسام (مرزبان لارجان) ۲۲۱

۱۸۲ ابو الحسن (برادار ناصر)
زید, et احمد v. etc. ۳۱۱ ابو الحسین
۴۸, ۲۷۳, ۲۷۴, ۳۲۵ ابو الخصیب
۱۷۶,۱۷۷,۱۷۹ ابو داود بن اسفاهی دوست
v. ,۷۶,۸۰ (الداعی الی الحق) ابو الرضا
حسین
۱۰۰, ۱۰۱, ۱۰۲ (سلطان) ابو سعید
۵۳۱ v. بو سعید
۱۸۹ ابو سعید شبیبی (شیبی)
حسام الدوله شهریار v. ۸۲, ابو السلاطین
شجاع v. ۲۳۲, ۲۳۳ (امیر) ابو شجاع
۱۹۲, ۱۹۳ ابو العباس بن جاتی
۲۷۴, ۳۲۵ ابو العباس طوسی
سیمجور v. ۱۹۰, ابو علی
۱۷۶, ۱۸۳ ابو علی بن احمد (صاحب الجیش)
۱۷۴ ابو علی بن اسفهانی
خلیفه v. ۱۷۶, ابو علی خلیفه
۱۷۱, ۳۱۲ ابو علی (الناصر)
۲۸۲ ابو عمرو (شاعر)
۴۸ ابو عون
۲۷۸ ابو فراس (الشاعر)
الثایر بالله v. ابو الفضل جعفر

۲۳۸, ۲۳۹ ابو الفضل (وزیر) دابو
۱۴۹ ابو الفضل بن شمس الملوک محمد
استندار ابو الفضل بن شمس الملوک محمد
۳۲, ۱۹۱, ۱۸۰, ۵۴ بن شهریار
۱۸۸ ابو الفوارس پسر سعد (عضد) الدوله
۲۵۲ سید-ابو القاسم
الداعی ابو القاسم (جعفر) بن الحسن
۱۷۱ الناصر الکبیر
سیمجور v. ۱۹۰ ابو القاسم سیمجور
هرون v. ابو القاسم هرون
۲۲۲ ابو القاسم مامطیری
۱۷۵, ۱۷۹ ابو القاسم بن (ابو) الحسن
الناصر et الحسن بن علی v. ۳۰۰ ابو محمد
الکبیر
۴۶, ۴۷, ۳۰۱ ابو مسلم
۲۸۸ ابو مقاتل ضریر (شاعر)
حسام الدوله v. ۷۴, ۲۶۴, ۳۲۴ ابو الملوک
اردشیر
۱۷۴, ۱۷۶ ابو موسی بن بهرام
ناصر v. ۱۷۵, ابو ناصر
۱۹۵ ابو نصر بن محمود الحاجب
۲۹۸ ابو نصر طبری

ابهر ۲۹۲
ابی بن فناخسرو ۱۵۲
ابی داود اسفاهی دوست ابو .v ,۱۷٦
ابیض (سید) ۳۱۴،۳۱۵،۳۲٦ ,v. الثایر
بالله.
ابیورد ۳۲۹
اترابن (میدان) ۲۱۱ , ۲۴۳
اترابن رودبار ۲۹۷
اترار ۴۳٦ , ۴۴٦ , ۴٦۸
اتراك .v ترك.
اترد بن وشم ۱۵۳
اتسز ٦۰ , ٦۱
اجستوار ۳۱ , ۳۲
ابو الحسین احمد ۳۰۳ , ۳۰۴ , ۳۰۷
۳۰۹ , ۳۱۰ , ۳۱۱ , ۳۱۲
احمد بن اسمعیل ۳۰۲ , ۳۰۴
احمد آقا ۱۱۴
کیا جمال الدین احمد جلال ۱۰۵ , ۱۰۷
۱۰۸ , ۱۰۹ , ۳۴٦
احمد بن حنبل ۲۷٦
احمد سالار ۱۷٦
ابو الفضل احمد بن شهریار ۵۴, ۵۹.
ابو الفضل احمد بن ظهیر الدین ۵٦۱
احمد عجلی ۲۹۷
احمد بن عیسی ۲۹۲
نجیب الدین احمد قصرانی ۵۷
احمد بن امیر شاه کیخسرو ۱۱۴
احمد بن محمد بن اوس ۱٦۸
احمد بن محمد سلجوقی ۲۱۵ , ۲۱٦
اختیار الدین .v قشتم et قوشتم
اخطل (شاعر) ۳۰۳
آخور رستم ۱۱۳
آدم (ابو البشر) ۱۴۷ , ۱۵۴
بنی آدم ۲۷٦
شیخ آدم قدسی ۳۳۷
ادون (قریهٔ) ۱۱۴ , ۱۱۵
آذربایجان ۱۹, ۱۲۲ , ۲۰۵ , ۴۰۷, ۴۴۰
۴۸۲ , ۵۳۱
آذرولاش ۴۰ , ۴۱ , ۴۲ , ۳۱۹
مبارز الدین ارجاسف ٦۳ , ۷۲ , ۷٦
۷۸ , ۲۴۹ , ۲۵۰ , ۲۵۱ , ۲۵۲ , ۲۵۵
۲۵۷
اصفهبد اردشیر ۲۵۸
اردشیر بابکان ۱۴٦ , ۱۵۱ , ۳۱۸

حسام الدوله اردشیر بن باحرب ۵۵
۱۴۹
(ملك) حسام الدوله شاه اردشیر بن
علا الدوله حسن ۲۰، ۲۸، ۷۱، ۷۳، ۷۴
۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۲، ۸۶، ۲۵۱، ۲۵۳، ۲۵۷
۲۶۰، ۲۶۳، ۳۲۴
اردشیر بن فیروز ۱۰۲
ابو الملوك حسام الدوله اردشیر بن
کینخوار ۸۲، ۸۳، ۲۴۴، ۲۶۴، ۲۷۰، ۲۷۱
حسام الدوله اردشیر بن نام آور ۸۱، ۸۳
۱۴۸
اردشیرك ماپلورج ۱۵۷
اردل ۲۵۲
ارسلان (امیر) ۷۶
ابو القاسم ارسلان ۱۹۶، ۱ª).
ارسلان هندویچه ۱۹۶
آرش رازی ۱۴، ۱۵، ۱۸، ۵۵۳
ارغش بن اسکندر ۱۴۸
امیر ارغش ۲۳۱، ۲۳۲
ارغش بن شهراکیم ۹۳، ۱۴۸
ارغش وهادان ۱۷۱
ارغونشاه (امیر) ۱۰۴، ۳۳۱، ۳۳۴

ارکن بن جیجون ۱۰۲
آرم ۱۵۸، ۲۲۲، ۲۲۵، ۲۲۹، ۲۳۱، ۲۳۴
۲۳۶، ۲۴۵، ۲۵۲
ارمنیه ۳۳، ۳۴، ۴۱
اروم کیا ۱۱۶
ارّه (قریهٔ) ۱۳۰
ازرق (جلال) ۳۷۷ v. جلال
پشتهٔ ازرق دون ۳۷۷
ازرمیدخت ۲۰۵
اژدها ۴۵۱، ۴۵۲
اسپاهی دوست v. ابو داود
اسپی او (موضع) ۴۰۳
اسپی ریز (قلعهٔ) ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۴۳
آستان ۲۱
آستانه سرا ۲۸
استرآباد ۱۳، ۲۱، ۲۲، ۳۰، ۶۲، ۶۳
۱۰۵، ۱۱۹، ۱۲۲، ۱۳۳، ۱۷۲، ۱۷۸، ۱۸۰
۱۹۲، ۲۰۹، ۲۲۷، ۲۲۹، ۲۳۶، ۲۴۱، ۲۴۲
۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۵، ۲۵۹، ۲۶۲، ۲۶۴
۲۸۶، ۲۸۸، ۲۹۷، ۳۱۱، ۳۹۶، ۴۱۱، ۴۱۲
۴۱۶، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۳۷، ۴۴۷
۴۴۸، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۷، ۴۸۲

۵۱۰، ۵۲۵، ۵۴۴، ۵۴۷، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۶۱
ارباب استرآباد ۴۱۸
امرای استرآباد ۲۴۵
مردم .v اهالی استرآباد
لشکر استرآباد ۲۸۶، ۴۱۸، ۴۶۱، ۴۶۲
۵۱۱، ۵۱۴
مردم، (اهالی) استرآباد ۴۱۸
امیر ولی .v استرآبادی
استوناوند، استناوند ۱۹۶، ۲۴۲، ۲۶۱
۲۶۳
اسحق آباد ۱۷۸
اسحق بن سلم ۱۵۲
اسحق لیپور ۲۲۱ .v بو اسحق
سید اسد الله آملی ۱۳۹، ۱۴۱، ۵۲۷
۵۳۲، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰
۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۵۲
اسد جندان ۲۸۵
اسرب ۲۰۲، .v ابو جعفر
اسفار بن شیرویه ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴
۱۷۵، لارجانی-۳۱۳
اسفار بن کردویه ۱۸۹، ۱۹۲
اسفاهی دوست (ابو داود) .v ابو داود

اسفراین ۱۹۱
اسفروز ۱۳۶
اسفهان (۱۱۶, 5).
اسفهانی ۱۷۴، .v ابو علی
اسفهسالار بن گورنگیج ۱۹۴
اسفندیار بن گشتاسف ۱۴۶، ۱۵۲
قلعهٔ اسکن ۳۳۸، ۴۱۱
اسکندر ذو القرنین ۳۱، ۳۱۸، .v
ذو القرنین
سدّ اسکندر ۱۷۷
اسکندر بن جلال الدوله اسکندر ۱۴۸
اسکندر ۵۵۸ .v سکندر
اسکندر شیخی بن افراسیاب ۱۲۲، ۱۲۳
۱۲۴، ۳۴۵، ۳۴۷، ۳۵۱، ۳۵۳، ۳۵۴
۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۸، ۴۳۱
۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰
۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۶، ۴۶۵
اسکندر بن بیستون (?) ۱۴۷
اسکندر روز افزون ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰
۴۸۱، ۵۰۳
جلال الدوله اسکندر بن تاج الدوله
زیار ۹۸، ۹۹، ۱۰۱، ۱۰۶، ۱۰۹، ۱۱۰

۱۱۶، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۷، ۳۲۱،
کیا اسکندر سیاوش ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰
۳۰۱، ۳۰۳، ۳۸۳، ۴۲۰
اسکندر بن تاج الدوله طوس ۱۴۸
اسکندر بن فخر الدوله شاه غازی ۱۴۸
اسکندر بن قابوس ۲۰۱
ملک اسکندر بن کیومرث ۱۲۷، ۱۲۸
۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵
۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲
۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۷، ۳۱۷، ۳۲۱، ۵۳۳
۵۳۶
اسکندر بن گستهم ۱۴۷، ۱۴۸
(امیر) اسکندر بن نارین طغار ۱۱۴
اسکندر بن نماور ۸۱
اسمعیل بن احمد سامانی ۲۹۹، ۳۰۰
۳۰۱، ۳۰۲
اسمعیل بن حسن (حالب الحجارة) ۲۸۲
۲۹۴، ۳۰۹
اسمعیل بن ابو القاسم جعفر ۱۷۱، ۳۱۲
۳۱۴
اسمعیل بن عباد ۱۸۸
اسمعیلیان ۲۲۴، ۲۳۰

اسمعیلیه ۸۵، ۲۶۴
آسیا رود ۱۱۱
اسیران ۴۳۶، v. سیزان
اشتاد (اشتاو) ۲۲
اشتاد رستاق ۲۲
اشرف بن ملک جستان ۱۴۹
اشرف خان بن جلال الدوله اسکندر ۱۴۸
سید اشرف بن سید کمال الدین ۴۲۳
۵۴۸، ۵۵۰
ملک اشرف بن کیومرث ۱۳۰، ۱۴۷
اشک بن دارا ۱۵۲
اشکانیان ۱۵۲
اشکور (اشْکَوَرْ) ۲۷۳؛ v. شکور
اشیلادشت ۳۰۰
اصطخر ۱۴، ۳۰، ۲۰۵
اصفهان ۱۲، ۳۰، ۱۱۶، ۱۷۴(؟)، ۱۷۵، ۱۷۷
۱۷۹، ۱۸۵، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۸
۲۱۹، ۲۲۰، ۲۶۰، ۴۴۱
اصفهانی ۱۶۸، v. کاوه
اصفهبد ۳۳
اصفهبدی ۳۷، ۱۹۵
خواجه اصیل الدین ۸۸، ۸۹

الاطروش , v. حسن بن علی
اعراب ۱۴ .v عرب
آغریچه ۳۴۶
آغش ۱۷۱ , 1ª).
افراسیاب بن پشنگ ۱۴ , ۱۵ , ۱۶ , ۱۷ , ۱۸, ۱۹, ۱۵۳ , ۲۰۵
کیا افراسیاب چلابی (جلالی) ۱۱۸ , ۱۱۹ , ۱۲۱ , ۲۶۷ , ۲۶۸ , ۲۷۰ , ۳۱۷ , ۳۲۶ , ۳۳۷ , ۳۳۸ , ۳۴۰ , ۳۴۲ , ۳۴۳ , ۳۴۴, ۳۴۵ , ۳۴۶ , ۳۴۷ , ۳۴۸ , ۳۴۹, ۳۵۰ , ۳۵۱ , ۳۵۷ , ۵۶۲
افریدون ۱۱ , ۱۶ , ۱۳, ۱۴, ۱۴۶, ۱۵۳
افریدون بن ملک اسکندر ۱۴۷
استندار افریدون بن قارن ۱۴۲, ۱۴۶, ۱۴۹, ۱۵۰, ۳۲۰
افشین ۱۶۵ , ۱۶۶ , ۱۶۷
سید افضل بن رضی الدین ۵۵۲
آگوش ۱۷۳
سلطان الپ ارسلان ۷۱ , ۷۲
الموت ۵۸ , ۸۴ , ۸۵ , ۱۲۸ , ۱۷۴ , ۲۶۵ , ۳۱۱ , ۴۱۰ , ۴۹۷
الندا بن قارن ۱۵۴ , ۱۶۷ , ۳۲۱
الندار ۱۵۴, 40).
امیر الیاس خواجه ۱۲۷ , ۱۲۸ , ۱۲۹ , ۴۹۹
الیشه رود ۲۰, ۵۹ , ۷۱ , ۹۲, ۱۱۹ , ۱۷۶
(قریهٔ) امام (من قری دیلمستان) ۵۴۹ , ۵۵۰
(مشهد) امام دادرس ۵۳۹
امامی ۱۶۹ etc.
آمل ۴ , ۱۳ , ۱۶ , ۲۲ , ۲۸ , ۴۷ , ۴۹ , ۵۵ , ۵۹ , ۶۲ , ۶۸ , ۷۲ , ۷۶ , ۷۸ , ۹۲ , ۹۷ , ۱۰۶, ۱۰۷, ۱۰۸, ۱۰۹, ۱۱۰, ۱۱۱ , ۱۱۸, ۱۲۲, ۱۲۳ , ۱۲۴, ۱۳۹ , ۱۴۱ , ۱۶۰, ۱۶۱, ۱۶۲, ۱۶۴, ۱۷۲, ۱۷۳, ۱۷۴ , ۱۷۵, ۱۷۶, ۱۷۷, ۱۷۸, ۱۷۹, ۱۸۰, ۱۸۱ , ۱۸۲, ۱۹۱, ۲۰۹, ۲۱۱, ۲۱۵, ۲۱۹, ۲۲۱ , ۲۲۴, ۲۲۵, ۲۴۰, ۲۴۵, ۲۵۲ , ۲۵۶ , ۲۶۱ , ۲۶۲ , ۲۶۴ , ۲۶۵ , ۲۶۶ , ۲۶۷ , ۲۶۹, ۲۷۲, ۲۷۳, ۲۷۴, ۲۸۲, ۲۸۴, ۲۸۵ , ۲۸۶, ۲۸۷, ۲۸۸, ۲۸۹, ۲۹۱, ۲۹۳, ۲۹۴ , ۲۹۵, ۲۹۷, ۳۰۰, ۳۰۲, ۳۰۳, ۳۰۴ , ۳۰۷, ۳۰۸, ۳۱۰, ۳۱۲, ۳۱۳, ۳۱۵ , ۳۱۷, ۳۳۸, ۳۴۷, ۳۵۱, ۳۵۸, ۳۶۱

۳۶۲, ۳۶۵, ۳۶۹, ۳۷۹, ۴۰۱, ۴۰۲
۴۰۶, ۴۰۷, ۴۰۸, ۴۰۹, ۴۲۴, ۴۲۹
۴۳۴, ۴۳۷, ۴۳۸, ۴۳۹, ۴۴۱, ۴۴۲
۴۴۳, ۴۴۵, ۴۴۶, ۴۴۷, ۴۴۸, ۴۴۹
۴۵۰, ۴۵۱, ۴۵۲, ۴۵۳, ۴۵۴, ۴۵۵
۴۵۷, ۴۵۸, ۴۶۲, ۴۶۳, ۴۶۴, ۴۶۵
۴۷۱, ۴۷۵, ۴۸۵, ۴۸۶, ۴۸۷, ۴۹۱, ۴۹۲
۴۹۳, ۴۹۵, ۴۹۶, ۵۰۲, ۵۰۳, ۵۰۶, ۵۰۷
۵۰۸, ۵۱۰, ۵۱۳, ۵۱۴, ۵۱۸, ۵۱۹, ۵۲۰
۵۲۱, ۵۲۲, ۵۲۴, ۵۲۷, ۵۳۲, ۵۳۵
۵۳۶, ۵۳۷, ۵۴۰, ۵۴۱, ۵۴۳, ۵۴۴
۵۴۶, ۵۴۷, ۵۵۱, ۵۵۲, ۵۵۳, ۵۵۵
۵۵۶, ۵۵۷, ۵۵۸, ۵۶۱

بزرگان v. اکابر وسادات آمل ۱۰۶, ۲۹۳, v. et سادات

اهل (اهالی) آمل ۱۴۴, ۲۸۵, ۴۳۸; v. مردم

أیۀ آمل ۱۰۶

بازار آمل ۴۴۳

بزرگان آمل ۲۸۵

مسجد v. جامع آمل

جنگل آمل ۴۹۲, ۵۵۵

حصار آمل ۱۶۱, v. قلعه

حکام (آمل) ۵۵۵

خواجهاء آمل ۴۳۴

درویشان آمل ۴۵۳, ۴۷۱, ۴۹۶, ۵۰۷

سادات آمل ۲۹۳, ۴۷۶, ۵۱۱, ۵۱۳, ۵۲۴, ۵۶۲

شهربند آمل ۱۴۴

علما وفقهای آمل ۲۶۸, ۲۹۵, ۳۴۳, ۳۴۴

قاضی / قضات آمل ۱۴۴, ۲۱۵

لشکر آمل ۳۳۸, ۳۶۹, ۳۸۴ 4b), ۴۶۵, ۴۸۶, ۴۹۳, ۵۳۰, ۵۴۲

مسجد جامع آمل ۱۶۱, ۲۷۲, ۲۹۳

مردم آمل ۶۳, ۱۶۳, ۲۷۲, ۲۸۵, ۳۰۷, ۴۳۸, ۴۴۸, ۴۴۹, ۴۵۳, ۴۷۰, ۴۷۱, ۴۷۲, ۵۰۴, ۵۰۵ 1a), ۵۰۷, ۵۰۸, ۵۱۸, ۵۲۱, ۵۳۵, ۵۳۶, ۵۴۱, ۵۴۲, ۵۴۳

مصلی آمل ۲۷۵, ۳۰۶, ۳۱۰, ۳۱۲, ۳۱۵

نوکران آمل ۴۵۶, ۴۶۵, ۵۲۰, ۵۲۱

آمله ۲۷, ۳۰

سید قوام الدین ,سید اسد الله v. آملی
سید ,سید کمال الدین ,(ثانی)
مرتضی (ثانی)
اولیا الله v. ۵ , مولانای آملی
۱۲ امیاره کوه
۲۸۴ امیدوار بن لشکرستان
۱۲ امیدواره کوه
۳۷۹ سید امیر کیا
محمد:v ,۴۹۳ ,۱۴۳ کارگیا سید امیر سید
(بنو) امیه ۴۶ , ۲۰۲ , ۲۸۰
۵۱۱ (موضع) انارستان
۲۱ , ۲۲ , ۲۳۴ انجدان
۲۲۳ (امیر) آنز
جابر v. ,۲۰۲ انصاری
انوشیروان بن قباد ۳۴ , ۳۵ , ۳۶
۳۷, ۳۸, ۱۵۰, ۲۰۱, ۲۰۲, ۲۰۳, ۲۰۴
۲۷۰, ۳۱۸, ۳۱۹, ۳۲۱
۴۴۳ انوشیروان پسر افراسیاب
۹۸ (مقام) اواجن
۱۵۲ اورکن بن دباج
۱۵۲ اورکن بن فناخسرو
۱۱۰ (قریهٔ) اوز

اولجایتو (سلطان) .۹۶ , ۱۰۱ , v. محمد
خدابنده
اولیا الله آملی ۲, ۵, ۴۵, ۸۲, ۸۳
۱۰۴, ۱۶۹, ۲۰۱ . ۲۷۶, ۲۹۳
اوهر (دیه) ۲۹
آویجان (دیه) ۲۹
ملک اویس بن کیومرث ۱۲۹ , ۱۳۰
۱۴۷, ۵۱۷
اویس بن شهراکیم ۱۳۰
اهلم ۱۳, ۱۶, ۲۴, ۹۸, ۱۵۷, ۲۹۵, ۵۵۳
سادات اهلم ۵۵۳
صحرای اهلم ۱۵۷
آهوش , آهونش ۲۸
ایاز ۹۸, 3)
ایابا / آیبه ۲۰۲ 3). v. موید
ایجمان ۲۹, 9).
أیّد (سید) ۳۰۱ , ۳۷۲ , ۳۸۶ , etc. v.
قوام الدین.
ایران ۱۵, ۳۱, ۳۲, ۱۰۱, ۱۰۲, ۲۶۵
ایرانیان ۱۰۳
ایرج بن افریدون ۱۴, ۲۹, ۱۴۶, ۱۵۳

ایرج بن حبش ۱۵۲
ملك ایرج بن کیومرث ۱۳۰, ۱۳۲, ۱۴۷
۵۰۰, ۵۱۶
ایغور (امرای) ۱۱۴, ۱۱۶
ایلال (قلعهٔ) ۲۴۰
ایلدگز اتابک ۲۴۶, ۲۴۷
ایلک خان ۱۹۰
ایناتج v. سنغر ۲۴۶

ب

بابا v. علی ۹۰
باباچه درزی ۴۱۶
بابا هلال ۳۲۸
بابر بن بایسنغر ۵۲۵
بابک ۱۹۵
بابک بن ساسان (اول) ۱۴۶
بابک بن ساسان (ثانی) ۱۴۶, ۱۵۶
بابلگانی ۵۲۴, ۵۲۵, ۵۲۶ v. عزیز هیبت الله
بابلگانی سادات ۲۴, ۵۲۹
بابی بن سعین ۱۹۰, 4), ۱۹۱, 4^b)
باتی بن سعین ۱۹۱, ۱۹۲, ۱۹۵, ۲۰۹
باشا باجعفر ۲۲۱
باحرب بن زرینکمر (سیف الدوله) ۵۵
۱۴۶, ۱۴۹, ۳۲۰
باحرب پسر منوچهر لارجانی ۶۶, ۶۷
۶۸, ۲۴۴, ۲۴۶, ۲۴۷
امیر باحرب گرمابه رود ۲۲۱
باخرز ۴۰۱
بادوسپان بن افریدون ۵۲, ۵۴, ۲۰۸
۳۲۰
بادوسپان بن خورزاد ۵۲, ۵۳, ۳۲۰
بادوسپان بن گاوباره (جیل) ۴۳, ۴۴
۵۰, ۵۱, ۱۴۶, ۱۵۰, ۳۲۰
بادوسپان بن گردزاد ۲۸۴
بادوسپان (آل) ۳۱۹
بادوستان v. بادوسپان
بار فروش ده ۳۸۰, ۳۶۲, ۳۶۴, ۳۶۹, ۳۷۷
۴۰۸, ۴۰۹, ۴۵۰, ۴۵۱, ۴۵۷, ۴۵۹
۴۶۲, ۴۶۳, ۴۶۴, ۴۶۹, ۴۷۴, ۴۷۵
۴۸۰, ۴۸۱, ۵۰۹, ۵۱۴, ۵۱۵, ۵۱۷, ۵۳۵
۵۳۶, ۵۴۰, ۵۴۱, ۵۴۴

بارفروش ده مردم ٥٤٤

بارگیلی (امیر) ٢٦٠

بازارگاه ٤٧٩, ٤٨١, ٥٠٩

باغوش (بارغوش ?) ٢٦٢

باقلی پزان رود ٥٧, ٩٧, ٤٦٥

باکالجار بن جعفر ٢٢١, 13). ٢٢٢, 12), ٣٢٢, 5).

باکالنجار بن منوچهر ١٩٩, ٢٠٠, ٢٠١, ٣٢٢

باکالنجار بن جعفر (امیر) ٢١٧, ٢٢١, ٢٢٢

بالانجن ٥١٠, ٥١١, ٥٢٦

بالپور ? ٢٠٧, 3).

بالمن (قلعهٔ) ٢٦٠, ٢٦٢

بالو ١١٠, ١٣١, v. نردبان

بالو زاهد ٣٣٧

بالورو ١١٠, 4). v. یالو

بانصران ١٢, ١٣٠

بانی بن سعید ٢٠٩, 10.) v. باتی

باو بن شاپور ٢٩, ٤٢, ١٥٠, ٢٠٥, ٢٠٦, ٢٧٠, ٣١٧, ٣٢٢, ٣٢٣

باو اولاد ٣٢٣

باورد ١٨٢

باول رود ٢٥٦, ٥٠٩

باول کنار ٩٦, ٢٢١, ٢٢٥, ٢٥٢, ٣٦٢, ٣٦٣

باوند اولاد, آل ٣٤-٣, ١٥٠, ١٥٤, ١٩٢, ٢٠١, ٢١٠, ٢٦٤, ٢٦٦, ٢٦٧, ٢٧٠, ٢٨٤, ٢٨٥, ٣١٧, ٣٢٢, ٣٢٤, ٣٤٣, ٣٧٦, ٣٨٣, ٤٣٣

باوند ملوك ٨٠, ٨١, ٨٣, ٨٦, ٢٦٤, ٢٦٥, ٢٦٦, ٣٢٣, ٣٤٧

باوندان ٥٥

باوندی (مردم) ٢٢٦

بائی بن سعید ١٩١, 4b). ١٩٥, 4), v. باتی

بایزید بسطامی شیخ ٣٣٧

بایسنغر ٥٢٥

بحتری (شاعر) ١٧٠

بخارا ١٧٨, ١٧٩, ١٨٢, ١٨٣, ١٨٦, ١٨٧, ٣٠٠, ٣٠١, ٣٠٤

بدخشان ٣٥

بدر (یوم) ٣٠٤

بدر الدین منجم ٤٩٩

بدمیش قلعهٔ ٦٥, 16). v. پریش

برار (قلعهٔ) ٤٤١

قطب الدين برسق ٢٥٠
برغش لرغونى ٢١٨, ٢٢٠
(سيد) برقعى ٢٩٠
(سيد) بركه ٤٢٠
بركيارق ٢١٠, ٢١١
برنقش .v پرنقش.
بروسندان ٣١١, 7a).
(قلعهٔ) بريش ٦٥, ٢٥٣
بزرگ اميد ديامى ٥٧, ٥٨, ٦٩, ٢٤٣
قلعهٔ بزم ١٥٧, 2a). ٢٥٠, 8a).
بسطام ٦٢, ٦٥, ١٢٧, ١٩٨, ٢٢٥, ٢٤٣
٢٤٥, ٢٥١, ٢٥٣, ٢٥٨, ٢٦٠,
بايزيد .v بسطامى
بشوتن ١٥٢
بصره ١٨٩, ٢٩٠
بغداد ٥٥, ٨٦, ١٥٩, ١٦٢, ١٦٥, ١٦٨, ١٦٩
١٧٠, ١٨١, ١٨٤, ٢١٤, ٢٣٢, ٢٩٠
خليفهٔ بغداد ٢٦٠
قاضى بغداد ١٦٣
مردم بغداد ٢٧٩
بغمره ٢٠٠, 4). .v يغمر
عبد العلى .v بكاول

ابن بكتگين ١٩٤, 10a).
بك چرى ٢١٢
ابو سعيد بكر ١٨٣, ١٨٤
بكر بن عبد العزيز ٢٩٦
بلاش بن اردشير ١٥٢
بلاش بن بهرام ١٥٢
بلاش بن فيروز ٣٣, ١٥٠
بلخ ١٨٨, ١٩٠, ٣٣٠
آب بلخ ٣١
بنداد ٣٠٦, 12a).
بندار ٥٤, 3). ٢٧٥, ٣٢٦
بنداره كلاته ٢١٩
بندشنيوه ٦٦
بنفشه گون ٧٠, ٢٩٥
بنو ناجيه ٢٧٣
بنه داره كلاته ٢١٩
بود نائى ١٤٦, ١٥٣, .v نائى
بوراباد ٣٠٣, 2a).
(صحراى) بوران ١٠٦
بورود ٣٠٣
(سلطان) بو سعيد ١٣٦ } .v ابو سعيد
بو سعيد شيبى ١٨٩ }

سفیان .v بوسفیان
بوغا ,بوقا ۲۰۰
(قریۀ) بون ۱۱۱, ۱۱۴
بویه بن فناخسرو ۱۵۱, ۱۷۵
آل بویه ۵۵, ۱۵۱, ۱۶۹, ۱۷۵, ۱۸۰, ۱۸۱
۲۰۷, ۳۱۵
بها الدولۀ بویه ۱۸۹
(خواجه) بها الدین نیکروز ۱۱۰
بهرام بن اسکندر ۱۴۷
بهرام بن بلاش ۱۵۲
بهرام بن بیستون ۱۴۷
بهرام پاشا ۲۲۱
بهرام چوبین ۲۰۵
اسفسالار بهرام بن دارا ۲۲۶, ۲۲۷, ۲۲
بهرام روزافزون ۵۰۳, ۵۰۵, ۵۲۶
بهرام بن شاپور بن اشك ۱۵۲
بهرام بن شاپور ذو الاکتاف ۱۵۱
بهرام بن شهریار ۲۱۷, ۲۱۹, ۲۲۰, ۲۲۱
۲۲۲, ۲۲۳, ۲۲۴, ۲۲۵
بهرام بن سعد الدوله طوس ۱۴۸
بهرام بن هرمز ۱۴۶, ۱۴۷
بهرام گور ۱۵۱, ۱۷۲, ۱۷۵ v. seq.
بهرام بن یزدجرد ۱۴۶, ۱۵۱
بهرآباد ده ۱۵۶
(قوم) براممان ۱۱۲
بهرام کلادیه ۲۴۶
بهریمیر ۲۳۹
شیخ بهلول ۱۰
بهمن بن اسفندیار ۱۴۶, ۱۵۱
بهمن بن دارا ۲۲۶, ۲۷۱
ملك بهمن بن کیومرث ۱۳۰, ۱۴۳
بهواط ۳۷, ۳۸, ۱۵۰
بهیستون 185, 2a).
بیار ۱۹۶
(امرای) بیپس ۱۳۰
بیژن گیوان ۳۰, ۲۰۵
کیا بیژن بن افراسیاب ۳۵۱
بیستون بن اسکندر ۱۴۷
بیستون بن اویس ۱۳۹, ۱۴۱
بیستون بن بیستون ۱۴۷
بیستون بن تیجاسف ۱۹۲, ۱۹۳, ۱۹۶, ۱۹۷
شرف الدوله بیستون بن زرین کمر ۷۹
۸۰, ۳۲۱
بیستون بن گستهم ۱۴۶, ۳۲۱

بیستون بن نماور ۷۹
بیستون بن وشمگیر ۱۸۵
بیستونیان (کیایان) ۳۸۳، v. کیایان
بیهق ۳۳۳

پ

پارساکیا (سید) ۵۳۳، ۵۳۴
پارسی (لفظ) ۱۵۹
پارسی (اشعار) ۵۵۶
پازوار ۴۵۰
پازواران (قبیلهٔ) ۵۴۹
پازواری ۵۰۹، v. سید زین العابدین
پازواری سادات ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳
۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۷
پاشا باجعفر ۲۲۱، v. باجعفر
پاشا علی ۷۸، ۷۹
پرچین ۳۴۸
پردمه }
پردومه } ۲۳۴
پرنقش ۲۵۱
پرویز (خسرو) ۲۰۵، ۳۱۹
پرویز صاحب لارجان ۳۰۳
پژم ۱۲۳، ۱۳۸، v. کیوان et
پژم کندلوس ۱۳۸
پساگیلان ۴۳، ۵۷، ۷۹، ۴۹۷
پشتکوه ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۴۳، ۱۴۵، ۴۹۷
پشنگ بن رایش ۱۵۳
پشنگ بن ملک تاج الدوله ۱۴۷
پشین بن کیقباد کیا ۱۵۲
پلام ۵۰، ۳۱۹، ۳۲۵
پلوار رود ۴۹، 13)
پلور (قریهٔ) ۱۳۵، ۵۶۰
پلورود ۴۹، ۴۸۹
پنجاهزار ۲۸، ۶۴، ۲۰۷، ۲۲۳، ۲۲۵
۲۲۶، ۲۳۱، ۵۲۸، ۵۳۳، ۵۴۱، ۵۴۲
پولاد قیا (امیر) ۱۱۵، ۳۳۸، ۴۱۱
پهلوان ۱۰۳، v. عبد الرزاق
پیر احمد (امیر) ۱۱۶
پیرک پادشاه ۴۲۰، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۷
۴۴۸
پیمت (قریهٔ) ۱۱۸، ۲۶۶
پیش گیلان ۵۵

ت

تاتار ۵۰۳

تاج الدوله کیا ۱۰۶

تاج الدوله v. زیار

تاج الدوله بن اسکندر بن کیومرث ۲۴۷

تاج الدوله بن بیستون ۱۴۷

تاج الدین جلال v. جلال

تاج الدین تورانشاه پسر ۴۴۲

تاج الدوله یزدجرد بن شهریار v. یزدجرد

تاج الدین v. شهریار

تاج الملوک ۱۹, ۲۰, ۵۵, ۲۳۲, ۲۴۴
s. مرداویج.

تاجیک, تازیک ۷۶, ۹۰, ۹۷, ۱۰۲, ۱۰۴,
۱۰۶, ۱۱۴, ۱۱۶, ۲۴۸, ۲۵۳

تاریخ تازی ۱۴, v. زگیلان

تاش (امیر) ۱۸۶, ۱۸۷, ۱۸۸, ۱۸۹

تالپور ۲۰۷, 3).

تالیو ۲۰۷,

تالیور ۲۰۷ 3).

تبریز ۳۴, ۱۳۲, ۱۴۲, ۱۴۳.

تبکی (قوم) ۱۱۲, ۱۱۴ v. احمد آقا

تپر (?) ۲۴۶

تجی (قلعهٔ) ۳۴۶, v. توجی

تجینه رود v. تیجنه رود

ترتیه رستاق ۱۳۰, ۱۳۸, ۴۰۵, ۴۷۶

ترخانی (قوم) ۱۱۲

ترک, ترکان, اتراک ۳۶, ۴۰, ۴۵, ۵۷,
۹۰, ۹۶, ۹۷, ۱۰۰, ۱۰۲, ۱۰۳, ۱۰۴, ۱۰۶
۱۱۴, ۱۱۵, ۱۱۶, ۱۱۸, ۱۲۹, ۱۷۰, ۱۷۲
۱۷۸, ۱۸۷, ۱۹۲, ۱۹۴, ۲۰۰, ۲۰۱, ۲۰۳
۲۰۹, ۲۱۰, ۲۲۶, ۲۳۱, ۲۳۳, ۲۴۰
۲۴۲, ۲۴۸, ۲۵۳, ۲۵۵, ۲۹۹, ۳۰۸
۳۱۱, ۳۱۷, ۵۴۹

امراء ترک ۷۶, ۳۳۹

پادشاهان ترک ۴۲۳

خاقان اتراک ۳۳, ۳۶, ۲۰۳

کنیزان ترک ۴۱۰, ۵۵۳.

ترک تگین ۲۷۹

ترکستان ۴۵, ۲۰۳, ۳۰۳

ترکمان ۵۳۳, v. شبلی

لشکر ترکمان ۵۳۶

ترکمانان سلجوقی ۲۱۰

۴٢٣, ۴٢٥, ۴٢٧, ۴٢٨, ۴٢٩, ۴٣٠
ترمذ ٣٣٠
تغاتیمور ١٠٣, ١٠٥, ١٠٨, v. طغاتیمور
سلطان تکش ٢٥٣, ٢٥٦, ٢٥٩, ٢٦٠, ٢٦١, ٢٦٢
تلاربی ٢٣٥
تمام بن کوهی ١٥١, ١٧٥
تمخاده ١٨٠, 11).
تمشه کوتی ١٢
تمگاه حج (?) ٢٥٠
تمجاده ١٨٠, ٢٠٩
تمنگا ٥۴, ٥٥, ٣٠٢, ٣١٥
فرضهٔ تمنگاه ٢٠٩, ٣١٥
تمنکاوه ٨۴, 1^b).
تیخادیه ٣٠٢, 8^b).
تمیشه ١٢, ١٣, ١٦, ٢١, ٢٩, ۴٦, ٧١, ١٠٨, ١٥٥, ٢١٦, ٢٢٥, ٢٢٦, ٢٢٧, ٢٣١, ٢٣٢, ٢٣٨, ٢٣٩, ٢۴١, ٢۴٧, ٢۴٨, ٢٥٠, ٢٥٢, ٢٥٨, ٢٦٠, ٢٦١, ٢٦٢, ٢٦٣, ٢٦٦, ٢٧٠, ۴١٧, ٥۴۴
تمیشهٔ اهلم ١٦
تمیشهٔ بانصران ١٣, ١٦, ٢۴٨, ٢٥٠
تمیشهٔ کوتی ١٢, ١٣, ٥٧
خندق تمیشه ٩٢, ١٠٨
تنکابن ١٢٧, ١٣٠, ١٣٢, ١٣٧, ٣٨٠, ۴۴٣, ۴۴۴, ۴٧٠, ۴٧١, ۴٨٨, ۴٩١, ۴٩٣, ۴٩٥, ۴٩٦, ۴٩٧, ۴٩٨, ٥٠٥, ٥٠٧, ٥١٦, ٥۴٧, ٥٥۴
تنکابنی ٥٥۴, v. محمد کیا
تنگهٔ کلیس v. کلیس
تنهیجان, تنهجان ٧٢, ٩٥
تونه رستاق ١٣٨
(قلعهٔ) توجی ٥٦, ٢٢٩, ٢۴١, ٢٨٥, ٢٨٦, ٣۴٦, ٣٦٢, ٣٦٣, ٣٦۴, ٣٧٢, v. تجی
تور بن افریدون ١۴, ٣٠
توران ٣١
تورانشاه ٢۴٠
(قلعهٔ) تون ٨۴
تیجاسف v. بیستون
تیجنه رود ١٧٦, ۴٦٠, ۴٦١, ۴٦٢, ٥٢۴, ٥۴۴, v. تجینه رود
تیدآء بن شیرزاد ٥۴, ٣٠٦, ٣٢٠
تیداد ٣١١, 7^b).
تیره کوه ١٢٩

نیمجان ۵۰۱, ۵۴۸, ۵۴۹, ۵۶۱
تیمور v. صاحب قران ۱۲۲, ۱۲۵, ۱۴۷
۳۰۱, ۳۰۴, ۴۱۹, ۴۲۰, ۴۲۱, ۴۲۳
۴۲۵, ۴۲۷, ۴۲۸, ۴۲۹, ۴۳۰, ۴۳۱
۴۳۴, ۴۳۵, ۴۳۷, ۴۴۰, ۴۴۲, ۴۴۶
۴۴۷, ۴۵۷, ۴۴۹, ۴۶۷, ۵۵۷

ث

الثایر بالله ۵۴, ۵۵, ۱۸۰, ۱۸۱, ۱۸۲
۳۱۴, ۳۱۵, ۳۱۶, ۳۱۷, ۳۱۸, ۳۲۶

ج

جابر بن عبد الله ۲۰۲
جاتی ۱۹۲
جاجرم ۲۱, ۲۴۳, ۲۴۵, ۲۴۹, ۲۹۸
جاجه رود ۳۱۴
جالوس v. چالوس.
جام ۱۰۴
جاماسپ ۳۳, ۳۴, ۳۷, ۱۴۶, ۱۵۰
جامان ۴۲, 5). v. چهارمان
الجامع والجفر ۲۷۷
جآءی ۱۹۲, 7[a]).
جبرائیل ۲۰۲
جبّی خواجه ۴۲۸
جته (قوم) ۱۰۳
جرجان ۱۹۱, ۱۹۲, ۱۹۳, ۱۹۴, ۱۹۷, ۱۹۸
۱۹۹, v. گرگان
جرشاه ۱۹
جرکاش ۱۹۲, 2[a]). v. خرکاش
جستان بن اشکلی ۱۹۴
جستان بن کیکاوس ۷۲, ۷۳, ۷۴, ۷۸
۱۴۶, ۱۴۹, ۳۲۱
جستان بن وهسودان ۲۹۲, ۲۹۶, ۳۰۴
جسفنشاه ۳۱ 1[a]), ۲۰۱, 3[a]).
جسنس ۴۷, ۵۰
جسنفشاه ۳۱, ۳۱۸, 4[b]).
جعفر ۲۰۰, 6[a]). v. جغر
جعفر بن حسن بن ناصر v. ابو القاسم
جعفر بن رستم ۲۸۵
جعفر بن شهریار ۲۰۸, ۲۷۲, ۲۸۴, ۲۸۷
۳۲۳

١٤٧ جهانگیر بن بیستون (?)
٣٣٧ امام جعفر صادق بن محمد
الثایر .v ٣١٤ (ابو الفضل) جعفر بن محمد
٣٠٨, ٣٠٩, ٣١١, ٣١٢ جعفر بن ناصر
٣١٣
الجامع .v ,٢٧٧ الجفر
تاج , ازرق ,احمد .v ,٣٧٨ , ٣٧٢ جلال
وشتاسف et کیایان ,الدین
٥٣٢ کیا جلال شقاول
جلال الدین .v کیا جلال متمیر
کیومرث et اسکندر .v ١١٤ جلال الدوله
١١٨, ١٣٦, ١٣٧, ٢٦٧ کیا جلال الدین
٣٣٧ جلال الدین (کیا جلال) متمیر
٣٨٢, ٣٨٣, ٣٨٨, ٣٨٩, ٣٩٠, ٣٩١, ٣٩٢
٣٤٩ جلالك
٣٤٩ جلالك مار
٣٤٩, ٣٥٠ محاربهٔ جلالك مار پرچین
٣٤٣ (اموال) جلالی
٣٥٧, ٣٦٠, ٣٦١, ٣٦٢, ٣٦٩ جلالیان
٣٧٢, ٣٧٥, ٣٧٧, ٣٧٨, ٥٤٦
حماد .v .(١٦١, 4 جماد عبد الله
٢٥٢ سید ابو القاسم جمال الدین
٤٨٦ جمال الدین کالیج
احمد .v ,١٠٥, ١١٨ کیا جمال الدین
١١, ١٤٦, ١٥٣ جمشید
١١ آل جمشید
١٤٦, ١٤٩ جمشید بن دیوبند
٤٣٧, ٤٤٦ جمشید بن قارن غوری
١٤٨ جمشید بن قباد
٣٠٤ (یوم) الجمل
١٩٦ جناباد
الجنابذ ١٩٦, 4).
جنان ٢٨٤, 11a).
اسد .v ,٢٨٥ جندان
٢٨٤ جنف بن وندرند
٢٨٥ جندان
٣١, ٢٠١, ٣١٨ جنفشاه
٤٩١ (قریه) جواجان ولیتجان
١٦٩ (امام) جواد
جوزمندر ١٩٣, 6).
گمند .v ,(3a ,١٩٣, ١٩٦ (قلعهٔ) جومند
جومندر ١٩٣, 6).
١٣٢, ١٤٢, ٥٢٣ جهانشاه
١٤٧ جهانگیر بن اسکندر

جهانگیر بن کاوس ۵۳۵, ۵۳۶
(قلعهٔ) جهودیه ۶۴
جهینه (قلعهٔ) ۶۳, ۷۰, ۷۲, ۲۳۹, ۲۴۱
۲۴۲
آب جیحون ۴۲۹
جیل بن جیلانشاه ۳۷, ۳۹, ۵۰, ۱۴۶
گاوباره .v ۱۵۰
(بلاد) جیل ۳۹, ۳۱۸, v. گیل
جیلان ۲۱, ۱۷۱, ۱۷۲, ۳۱۶
ملوک جیلان ۲۰
جیلانات ۵۱, ۱۷۱, 3).
جیلانشاه ۳۷, ۳۸, ۳۹, ۵۰, ۱۴۶, ۱۵۰

چ

چارمان ۲۰۶, ۲۳۱, ۲۴۹
چالوس ۱۳۹, ۱۴۰, ۱۴۱, ۱۵۶, ۱۶۱
۱۶۸, ۱۷۶, ۱۸۲, ۱۹۷, ۲۸۳, ۲۸۴, ۲۸۵
۲۸۶, ۲۹۱, ۲۹۴, ۲۹۵, ۲۹۶, ۳۰۳
۳۱۵, ۴۰۱, ۴۴۱, ۵۱۷, ۵۶۰
اهالی چالوس ۲۸۷
چالوس رود ۱۴۰
چالوسه رستاق ۱۳۰
(امیر) چاولی ۲۱۶
چپکررود ۴۶۴
چغتایی ۴۸۴
چغر بک داود ۲۰۰, v. داود
چلاب, چلابی, چلاوی ۱۴۶, ۲۹۷, ۲۹۸
۲۹۹, ۳۷۲, ۳۷۵ v. افراسیاب
فدائیان چلاوی ۳۶۵
کیایان چلاب ۱۱۸, ۱۱۹, ۱۲۱ v. کیایان
چلاو ۳۴۵, ۳۵۲, ۳۵۴, ۴۴۲, ۴۸۲
۵۴۰, ۵۴۱, ۵۵۲
کوه چلاو ۴۴۶
محاربهٔ چلاو ۳۴۵
مردم چلاو ۳۵۱
چلاویان ۱۲۱, ۳۴۷, ۳۵۱, ۳۵۴, ۳۵۸
۳۶۱, ۳۶۴, ۳۸۳, ۴۲۲, ۴۳۳, ۴۴۳
چنو ۵۳, ۲۲۲, ۲۸۵, ۲۸۶, ۲۷۸
(قریهٔ) چناره بن ۱۴۳, ۳۹۹
چناشک (قلعهٔ) ۱۹۴, ۱۹۷, ۱۹۸, ۲۴۰
۲۵۷, ۲۶۰
چنگیز خان ۱۰۰, ۲۶۴

۱۰۰ آل چنگیز خان
۸۱ دولت چنگیز خانی
۲۶۴, 4b. چنگیزخانیان
طالش .v ۹۷, چوپانی
۲۷۳ (قریهٔ) چهارسو
۴۲ فرضهٔ چهارمان
۱۲۹, ۴۹۹ چیلک شار
۴۱۷ (دریای) چین
۴۳۴ (کاسهای) چینی

ح

۱۶۳ حاتم
۱۶۱ حازمه کوی
۲۹۰ حاکم (خلیفه)
اسمعیل .v ۲۸۲, ۲۹۴ سید حالب الحجارة
۱۸, ۱۵۲ حبش ,حبشه
۱۵۲ حبش بن خالو
۱۵۲ حبش بن شهریار
محمد .v ۲۲۶ حبشی
۴۵, ۴۶, ۱۷۰, ۲۸۰ حجاج ثقفی
۱۸۱, ۳۳۱ حجاز
۵۵, ۱۸۰, ۳۱۵ حزمه‌زر (دز)
اردشیر .v ۱۴۹, حسام الدوله بن زرینکمر
زرین کمر, شهریار,
۵۳۷ امیر حسام الدین
۶۴ حسام الدین ابو هاشم
۳۶۵, ۲۶۶ امیر حسن دوله
حسن بن علی .v حسن الاطروش
۵۳۸, ۵۴۰, ۵۴۱ سید حسن بن اسد الله
۵۴, ۵۵, ۱۷۷, ۱۷۹, ۱۸۰, ۱۸۱ حسن بویه
رکن الدوله .v ۱۸۲, ۲۰۹, ۳۱۵,
۱۴۴, ۵۳۲, ۵۳۷ حسن بیک
۱۰۴, ۳۲۸, ۳۳۷ حسن جوری
۷۹ حسن حاجی باجگیر
۱۶۴, ۳۲۵, ۲۷۵ حسن بن حسین طاهر
۴۱۱, ۴۱۲ حسن خراسانی
۲۰, ۶۳, ۶۴ علا الدوله حسن بن رستم
۶۷, ۷۰, ۷۱, ۲۳۶, ۲۴۰, ۲۴۴, ۲۴۵
۲۴۷, ۲۵۲, ۳۲۴
۵۲۷, ۵۵۲ سید حسن بن رضی الدین
۵۳, ۲۸۲ (داعی کبیر) حسن بن زید
۲۸۳, ۲۸۹, ۲۹۳, ۲۹۴, ۳۰۲, ۳۰۳, ۳۲۶

درویش حسن شرابدار ٥٠٨

حسن صباح ٢٠٠

سید حسن بن عبد العزیز ٥٥٠

سید حسن عقیقی ٢٨٩، ٢٩١، ٢٩٣

حسن بن علی ٢٧٢، ٢٧٨

٣٠٠ (الداعی) ابو محمد حسن بن علی الناصر الکبیر v. ٣٠١، ٣٠٩

٩٠ نجم الدین حسن عمیدی

حسن فیروزان ١٧٤، ١٧٨، ١٧٩، ١٨٠، ١٨١، ١٨٢، ١٨٥

حسن قادی گل ٩٢

٥٤، ٢٩٤، ٣٠٣، ٣٠٤ حسن بن قاسم ٣٠٥، ٣٠٦، ٣٠٧، ٣٠٨، ٣٠٩، ٣١٠، ٣٢٦

١٤٨ فخر الدوله حسن بن قباد

حسن قحطبه ١٥٩

٣٤٠، ٣٥٠، ٣٥٢، ٤٠٥ کیا حسن کیا ٤٠٦، ٥٥١

٢٤١، ٢٤٢ عز الدین حسن کیا

١٠٠ فخر الدوله حسن بن شاه کیخسرو ١٠٥، ١٠٦، ١١٠، ١١٨، ١١٩، ١٤٥، ١٤٧، ٢٠٧، ٢٦٦، ٢٦٨، ٢٧٠، ٢٧١، ٣١٧، ٣٢٢، ٣٢٤، ٣٢٥، ٣٢٦، ٣٣٧، ٣٥١، ٣٧٥، ٣٩٠، ٤٠٥، ٤٥٧، ٥٥٠

١١٦ امیر حسن { لاودهی / لاودی }

٨٥ حسن مازندرانی

١٧ حسن بن یحیی العلوی

٢٧٧ سادات - ٢٤٦، (چوب) حسنی

وهسودان .v .(9a ,٢٨٧ حسودان

٢٨٤ حسین بن احمد

٥٣٨، ٥٣٩ سید حسین بن سید اسد الله ٥٤٠، ٥٤١، ٥٤٢

٤٤١، ٤٤٥ کیا حسین بن اسکندر

٣٨٣ کیا حسین کیا بیستون

٥٤٤ سید حسین پازواری

حسین ترك ٢٣٣, 12).

١٢٩، ١٣٠ ملك حسین (حاکم رستمدار)

بن اسد الله .v ,٥٤٤ سید حسین ساری

حسین شیره زیل ٢٣٠, 4a).

٥٥٠ سید حسین بن عبد العزیز

٣٠٠ حسین بن علی

١٦٨، ١٦٩ مشهد حسین بن علی

٢٣٣، ٢٣٤ حسین کرد

٥١٦ ملك حسین بن کیومرث
٤٩٧ سید حسین کیا (حاکم لاهجان)
٨٠, ٢٦٤ سید حسین مامطیری
٢٨٤ حسین محمد الحنفی
٣١٤ حسین الحرث بن علی
سید علاء الدین حسین بن رضی الدین
٤٥٠
٢٧٥, ٣٢٥ حسین بن مصعب
١٠٤ ملك (معین الدین) حسین هرات
٣٥٣, ٣٥٤, ٤٢٠
قوام الدین .v ٣٣٥ سید حسینی
٢٧٧ سادات حسینی وحسنی
٤٣٤ (کاسهای) حلبی
١٦١ حماد عبد الله
٢٧٧ نصرة الدین حمزه
٥٤٩ سید حمزه بن سید غیاث الدین
حموله ١٩٣, 1[a]).
ابو علی حمویه ١٩٢, ١٩٣, ١٩٤
١٥٢ حیجون بن فناخسرو
١٩٤ حیدر بن سالار
١٦٥ حیدر بن کاوس

خ

خوارج .v ١٦٨, خارجی
شروان. et ترك .v ,٣٣ خاقان
٥٤٣ خاقانی (شاعر)
١٥٩, ٢٧٤, ٣٢٥ خالد بن برمك
٢٧٤ خالد سرا
١٥٢ خالد بن سیرستان
٣٢٩ خبوشان
محمد et اولجایتو .v ,٩٦ خدابنده
خراسان ١٨, ٣٣, ٣٦, ٣٧, ٤٠, ٤٣
٤٦, ٤٨, ٥١, ٥٤, ٥٦, ٦٢, ٧١, ٧٣
٧٤, ٨٤, ٩٧, ١٠٣, ١٠٥, ١٢٥, ١٣٣
١٤٩, ١٦٠, ١٦٨, ١٧٢, ١٧٤, ١٧٥, ١٧٨
١٨٣, ١٨٤, ١٨٧, ١٨٨, ١٨٩, ٢٠٠, ٢٠١
٢٠٣, ٢٠٦, ٢٠٨, ٢٠٩, ٢١٦, ٢١٧, ٢٢٤
٢٢٥, ٢٢٨, ٢٣٤, ٢٤٣, ٢٤٨, ٢٥٠
٢٥١, ٢٥٢, ٢٥٩, ٢٦٠, ٢٧٥, ٢٧٦, ٢٨٧
٢٨٩, ٢٩٠, ٢٩٥, ٢٩٦, ٣٠٠, ٣١٠, ٣٢٦
٣٢٨, ٣٣٠, ٣٣٣, ٣٤٣, ٣٣٩, ٣٤٠
٣٥٣, ٣٥٤, ٤١٧, ٤١٨, ٤١٩, ٤٢١

٤٤٠, ٤٤٣, ٤٤٩, ٤٦٢, ٥١٤, ٥٢٥
٥٢٦
امرای خراسان ١٨٤, ١٩٠, ٢٧٢
اهل خراسان ١٠٧, ١٠٨, ٣١٠, ٤٤٠
لشکر خراسان ١٧٣, ١٧٦, ١٨٣, ٢٥٢
٢٦٠, ٢٩٥, ٤٦٢, ٥١٤, ٥٢٤, ٥٢٥
٥٢٦
اهل v. مردم خراسان
خراسانیان ١٠٦, ١٠٩, ١١٧, ١٢٧
خراطه کلاته ٦٣, ٨٢, ١٠٦
خرداد ٢٠٦
خرشاه ١٩, 8) v. جرشاه
خرکاش ١٩٢, v. جرکاش
پسر خرکاش ١٩٩
خرلاس (قوم) ١١٢
خرم السعدی ١٥٦
خزر ٣٣, ٣٤, ٣٨
خزك (قریهٔ) ٣٥٢
خزیمه ٢٧٤, ٣٢٥
خسروآباد ١٧, 4a). v. خسروهاباد
خسرو پرویز ٣١٩, v. پرویز
خسرو بن فیروز ٢٧
خسرو بن فیروز بن جستان ٣٠٦
خسروهاباد ١٧.
خشکرود ٣٠١
خلخال ٤٢٠
نایبان خلیفهٔ بغداد ١٠٤, ١٥٥, v. نواب
ابو علی خلیفه ١٧٦
لشکر خلیفه ٢٩٦
امیر خلیل بن شهرنوش ٧٥, ٧٨, ١٤٩
خلیلوند اسفان ١٩٤
خندان ٢٨٥, 10).
خندق v. تمیشه et ساری
دیه خواج ٢٩٥
خواجك ٢٨٧, ٢٩٥
خوار ١٩٦, ٢٢١, ٢٣٤, ٢٥٨, ٢٥٩
خوارج ٤٥, ٢٧٣, v. خارج
خوارزم ٧١, ٨١, ١٤٩, ٢٠٠, ٢٠٣, ٢٤٧
٢٥١, ٢٥٥, ٢٥٧, ٢٥٨, ٢٦٠, ٢٦٢
٢٦٣, ٢٩٩, ٤٣٦
اتراك خوارزم ٣١٧
اهل خوارزم ٢٩٩
خوارزمشاه ٨١; v. سلاطین خوارزم
لشکر خوارزم ٢٥٢

خوارزمشاه ۲۳۶, ۲۳۷
خوارزمشاهیان ۲۶۴
سلطان شاه .v (مرد) خوارزمی ۲۴۷
خوارزمیان ۲۶۲
خولق ۳۳۰
خورداوند ۶۸, ۷۲, ۷۵
خوردراوند ۷۵, 8).
خورزاد بن بادوسپان ۵۱, ۱۴۶, ۱۵۰, ۳۲۰
رکن الدین خورشاه (ملاحد) ۸۵, ۲۶۵
اصفهبد خورشید بن ابو القاسم مامطیری (?) ۶۳, ۲۲۲, ۲۵۲
خورشید بن جنف ۲۸۴
اصفهبد خورشید بن داذمهر ۳۰, ۴۶, ۴۷, ۴۹, ۵۰, ۲۷۳, ۳۱۹, ۳۲۵
پادشاه خورشید بن کیوس ۲۵۶, ۲۶۰
هزبر الدین خورشید ۷۷, ۷۸
خورشید بن وندرند ۵۰
خوزستان ۱۸۹, ۳۵۴
خیان بن رستم ۲۸۴
خیلو بن شرف الدوله ۱۵۲

د

دابو ۲۱۷, ۲۳۹, ۲۴۵, ۳۲۷, ۳۴۶
امیر دابو ۹۷
دابو, دابوی (ولایت) ۶۴, ۲۷۴, ۳۴۷
قصبهٔ دابوی ۲۱۷
دابویه ۴۳, ۴۴, ۴۵, ۵۰, ۱۵۰, ۳۱۹
اولاد دابویه ۴۲, ۵۰, ۵۱, ۳۱۹
داذمهر بن زرمهر ۴۲, ۳۱۹
داذمهر بن فرخان ۴۶, ۳۱۹
داراء بن بهمن ۱۵۲
دارای بن رستم ۱۹۱, ۲۰۹, ۲۷۰, ۳۲۳
دارای بن شهریار ۲۶۴, ۲۷۰, ۲۷۱, ۳۲۴
اصفهبد مجد الدوله (الدین) دارا ۶۴
قلعهٔ دارا ۲۲۱, ۲۳۶, ۲۳۹, ۲۴۹, ۲۶۲
داراب بن بهمن ۱۵۱
دار المرز ۵۵۷
داذمهر .v دار مهر
داعی, الداعی .v ابو الرضا, ابو القاسم, حسن بن علی, حسن بن زید, جعفر, محمد بن زید

مشهد داعی بجرجان ۱۹۴

گور داعی ۳۰۰

الداعی الی الحق .v ابو الرضا ۷۹, ۲۳۱

ناصر کبیر

حسن .v { داعی حسینی ۲۹۴, ۳۰۹ ; داعی الصغیر حسنی (?) ۳۰۳ }

بن قاسم

داعی الکبیر ۵۳, ۲۰۸, ۲۷۲, ۲۷۵, ۲۸۱

۲۸۳, ۲۸۵, ۲۸۷, ۲۸۸, ۲۸۹, ۲۹۰, ۲۹۱

۲۹۲, ۲۹۳, .v حسن بن زید

داعیان ۵۱, ۱۷۱, ۲۷۲, ۲۷۵, ۳۰۹, ۳۲۴

۳۲۵

دامغان ۹۲, ۸۹, ۱۲۸, ۱۷۷, ۱۸۳, ۲۲۹

۲۳۱, ۲۴۳, ۲۴۵, ۲۵۱, ۲۵۳, ۲۵۸

۲۵۹, ۲۶۰, ۲۸۹, ۳۱۱, ۴۲۳, ۴۸۲

دامن کوه ۵۳۹

چغر بیک داود ۲۰۰

سید داود کیای بن هادی تنکابنی ۴۸۰,

۴۸۸, ۴۹۸

دباج بن ارکن ۱۵۲

دباج بن حبش ۱۵۲

دباج بن خیلو ۱۵۲

دباج بن علادین ۱۵۲

دباج بن فیلانشاه ۱۵۲

دبیر صالحانی ۵۳, ۲۸۲, .v سلطان محمد

دربند ۳۳, ۳۴, ۳۸

دربند شنیوه ۹۹, (ذ.

درزی ۱۴۳, .v عز الدین

درنوا ۱۱۴

درياوك ۵۹۴

دز رشکان ۱۹

دز منوچهر ۱۹

دستجردان ۳۰۳

دشت .v آمل, رستمدار

دلسون قیا (امیر زاده) ۱۱۴, ۱۱۵

دماوند ۴۵, ۵۹, ۱۳۵, ۱۳۷, ۱۷۵, ۱۹۵

۲۲۳, ۲۴۲, ۲۴۴, ۲۵۲, ۳۳۸, ۳۴۴

۴۶۰, ۵۵۷

دنیابند (کوه) ۱۱, ۱۲

ده افرید ۱۴۹, ۱۵۱

دهستان ۱۴, ۲۱, ۱۸۸, ۲۴۳, ۲۴۷

۲۴۸, ۲۵۵, ۲۵۷, ۲۹۲, ۲۹۸

دهستان استرآباد ۱۴

دهستان شورهٔ ۹۲, ۲۹۲

دواره گیل ۶۴
دوانقی ۲۸۰, v. منصور
دولاب طهران ۱۵
دولار (موضع) ۱۷۹
دولت آباد ۲۵۷
دونگا (قصر) ۲۱۷, ۲۳۹, ۲۴۵, ۲۵۶
دوینی (شهر) ۲۵۲
دیالم ۱۶۱, ۱۸۱, ۱۹۳, ۱۹۶, ۲۰۷, ۲۰۸
۲۸۱, ۲۸۶, ۲۹۲, ۲۹۴, ۲۹۵, ۳۰۲
صنادید دیالم ۱۹۶
کبار دیالم ۵۱
ملوك دیالم ۳۱۷
دیالمه ۱۶, ۲۸۷, ۲۹۵
قریهٔ دیزگران ۱۴۰
دیلارستاق ۴۵۵, ۴۷۶
دیلم ۲۱, ۲۵, ۴۰, ۴۱, ۴۳, ۵۱, ۶۸
۶۹, ۸۱, ۱۳۲, ۱۳۵, ۱۳۶, ۱۳۹, ۱۴۰
۱۷۶, ۱۸۲, ۲۱۵, ۲۳۱, ۲۸۷, ۳۰۴, ۳۱۰
۳۱۱, ۳۱۷
اهالی, مردم دیلم ۱۳۹, ۱۴۰, ۳۰۲
لشکر, عساکر دیلم ۱۱۵, ۱۳۵, ۱۳۶
۱۳۷, ۱۴۰, ۳۱۷, ۴۹۸, v. گیل.

اهالی v. مردم دیلم
معارف دیلم ۱۷۸
دیلمان ۵۹, ۶۷, ۷۰, ۷۶, ۷۸, ۹۵, ۱۵۶
۱۶۴, ۱۷۴, ۱۷۶, ۱۸۱, ۱۸۲, ۱۸۷, ۱۸۸
۲۰۸, ۲۱۵, ۲۵۵, ۲۶۷, ۲۷۱, ۲۸۴, ۲۸۷
۲۸۸, ۲۹۲, ۳۰۰, ۳۰۱, ۳۰۲, ۳۰۳
۳۰۴, ۳۰۶, ۳۱۴
اهالی دیلمان ۳۰۲, ۳۰۳
سادات دیلمان ۳۱۶
کوهستان دیلمان ۲۸۰
معارف دیلمان ۷۶
دیلمستان ۲۲, ۴۵, ۴۹, ۵۱, ۵۸, ۶۹
۷۹, ۸۴, ۱۳۷, ۱۵۶, ۱۷۳, ۱۷۶, ۲۰۸
۲۷۸, ۲۸۷, ۲۹۲, ۲۹۵, ۳۱۹, ۴۱۱, ۴۸۹
۴۹۷, ۵۴۹, ۵۵۰
بزرگان دیلمستان ۷۲, ۱۷۱
کوهستان دیلمستان ۲۷۸
لشکر دیلمستان ۱۳۷, ۲۹۵, ۴۹۷
دیلمی (مرد) ۲۹۲, v. کیا محمد, لیشام
وردانشاه
دینار (غزّ) (ملك) ۲۵۴
دینار کفشین (دیه) ۲۹

دیناره چاری ۱۹,۲۱
دیوبند بن شهراکیم ۱۴۸
دیوبند بن شیرزاد ۱۴۶, ۱۴۹, ۳۲۰
دیو سپید ۱۳۶, ۲۴۵

ذ

ذوالقرنین ۳۱, ۳۱۸, v. اسکندر
ذوالیزن ۱۸, v. سیف

ر

محلهٔ راست کوی ۲۹۳, ۳۱۳
رافضیان ۲۱۱, v. روافض
رافع بن هرثمه ۲۰۸, ۲۰۹, ۲۹۵, ۲۹۶, ۲۹۷
۲۹۸, ۲۹۹
رافعی (شاعر) ۸۳
رانکوه ۱۳۷, ۳۷۱, ۴۸۹, ۵۰۰
رایش ۱۵۳
شمس الملوك رستم بن حسام الدوله
اردشیر ۸۰, ۸۳, ۲۶۱, ۲۶۲, ۲۶۳
۲۶۴, ۳۲۴
رستم بورکله ۲۶۰
مجد الدوله رستم بن فخر الدوله حسن
۱۹۱, ۲۷۱
رستم بن دارا ۲۲۵, ۲۲۶, ۲۶۴, ۲۷۰
۲۷۱
رستم بن دباج ۱۵۲
رستم بن دستان ۴۲۷
رستم بن زال ۲۹, ۳۸, ۱۳۶, ۱۵۳
اصفهبد رستم بن سرخاب ۲۰۸, ۲۰۹, ۲۹۵
۲۹۶, ۲۹۷, ۲۹۸, ۳۲۳
رستم بن شروین ۱۹۱, ۲۷۱
فخر الدوله رستم بن شهریار ۲۱۱, ۵۲۱
شاه غازی v. رستم بن علا الدوله علی
۲۰, ۵۵, ۵۶, ۵۷, ۵۸, ۵۹, ۶۴, ۶۵, ۶۷
۶۹, ۷۰, ۷۲, ۲۲۲, ۲۲۵, ۲۲۶, ۲۲۷
۲۲۹, ۲۳۰, ۲۳۲, ۲۳۳, ۲۳۴, ۲۳۶
۲۳۷, ۲۳۹, ۲۴۰, ۲۴۱, ۲۴۳, ۲۴۸
امیرزاده رستم بن عمر ۱۲۳
رستم بن فرخزاد ۲۰۵
شمس الملوك رستم بن نجم الدوله قارن
۲۱۷, ۲۱۸, ۲۱۹, ۲۳۲, ۳۲۴
رستم کبود جامه ۲۳۶

شمس الملوك رستم بن شاه كيخسرو

رستم بن المرزبان ۱۹۱, ۱۹۵, ۱۹۶
۲۰۹

رستم بن وندادامید ۱۵۰

امیر سابق الدوله رستم ۲۵۷, v. سابق الدوله

رستمدار ۱۶, ۱۹, ۸۷, ۹۰, ۱۰۹, ۱۱۷, ۱۱۹
۱۲۶, ۱۲۷, ۱۲۹, ۱۳۰, ۱۳۱, ۱۳۲, ۱۳۴
۱۳۵, ۱۳۶, ۱۳۷, ۱۴۲, ۱۴۴, ۱۴۵
۲۶۲, ۲۶۴, ۲۶۵, ۲۶۶, ۲۶۷, ۲۶۹, ۲۷۰
۳۱۸, ۳۱۹, ۳۹۳, ۳۹۵, ۳۹۶, ۴۰۲
۴۰۶, ۴۰۸, ۴۱۰, ۴۲۲, ۴۲۳, ۴۶۰
۴۶۳, ۴۶۵, ۴۶۹, ۴۷۰, ۴۷۵, ۴۸۷
۴۹۶, ۴۹۷, ۴۹۸, ۴۹۹, ۵۰۵, ۵۰۷, ۵۰۸
۵۱۳, ۵۱۴, ۵۱۶, ۵۱۷, ۵۱۸, ۵۱۹, ۵۲۰
۵۲۱, ۵۳۲, ۵۳۵, ۵۳۶, ۵۳۸, ۵۴۰
۵۴۲, ۵۴۷, ۵۵۳, ۵۵۷, ۵۵۹, ۵۶۰

ارباب رستمدار ۴۰۰

اهالی رستمدار ۱۰۸, ۱۲۶, ۴۰۰

دشت رستمدار ۱۴۵, ۳۹۸, ۴۰۲, ۵۷۵

غاییان رستمدار ۵۱۶

کوهستان رستمدار ۴۰۲

لشکر رستمدار ۱۱۹, ۲۷۰, ۳۹۷, ۳۹۸
۳۹۹, ۴۱۰, ۴۸۶, ۵۲۱, ۵۳۲, ۵۳۳

مردم رستمدار ۱۱۹, ۱۲۶, ۱۲۷, ۱۲۹
۱۳۰, ۱۳۱, ۱۳۲, ۱۳۳, ۱۳۷, ۲۷۰
۳۹۳, ۳۹۸, ۳۹۹, ۴۰۰, ۴۰۱, ۴۸۶
۴۹۸, ۵۲۱, v. اهالی

ملك رستمدار ۹۷, ۱۱۹, ۲۶۹, ۳۵۰, ۳۹۷

ملوك رستمدار ۳۱, ۵۰, ۵۱, ۵۸, ۱۰۵
۱۰۷, ۱۰۹, ۱۱۷, ۱۱۸, ۱۴۶, ۲۶۴, ۲۶۵
۳۴۵, ۳۸۵, ۳۸۷, ۳۸۹, ۳۹۲, ۳۹۳
۳۹۵, ۳۹۶, ۴۰۵, ۴۵۴, ۴۹۳, ۵۰۰

نوکران رستمدار ۵۲۱

رستمداری ۵۲۰

رستمداریان ۸۰

رسول v. محمد

رشاموج دیلمی ۱۷۲

رشانوج ۱۷۲, 3a).

رشانقه ۴۳۰, ۴۳۲

رشنیق ۴۳۱, ۴۳۲, ۴۳۳

رضا کارگیا ۴۷۱

سید رضی الدین آملی بن قوام الدین
۳۴۵, ۳۶۱, ۳۶۲, ۳۶۹, ۳۸۴, ۳۸۵

۳۹۳, ۳۹۵, ۳۹۶, ۴۰۸, ۴۰۹, ۴۳۴
۴۳۶, ۴۴۷, ۴۴۸, ۵۴۶
اولاد سید رضی الدین ۴۵۱, ۵۵۱, ۵۵۳
فرزندان سید رضی الدین ۴۴۹
۴۵۰, ۴۵۴, ۴۶۵, ۴۷۵
سید رضی الدین بن سید قوام الدین
ثانی ۵۵۱
سید رضی الدین بن کمال الدین ۵۵۲
سید رضا, رضی کیای لاهجان ۴۵۴
۴۶۹, ۴۷۱, ۴۸۸, ۴۹۰, ۴۹۶, ۵۵۶
۵۶۱
سید رکابی ۳۷۱, ۴۳۷, v. عز الدین
سید رکابزن کیای تنکابنی ۳۸۰
سادات رکابی ۵۱۸
رکن الدوله حسن بویه ۱۷۵, ۱۸۲, ۱۸۳
۱۸۴, ۱۸۵ v. حسن بویه
رکن الدوله قارن v. قارن
رکن الدوله کیخسرو ۹۵, ۹۶, v. کیخسرو
رکن الدین ۷۵ v. خورشاه
رکن کرد ۱۱۶, ۱۱۷
روافض ۳۳۱, ۴۳۰ v. رافضیان
روح بن حاتم ۱۵۹, ۲۷۴
رودبار ۳۷۷, ۴۹۷
لشکر رودبار ۴۹۷
رودبست ۸۱, ۱۹۴
سر {رود / روده} ۱۹, ۴۱۶, ۴۸۹
فرضهٔ روده سر ۱۹
روز افزون ۴۷۴, ۴۹۸ v. اسکندر
, بهرام, فخر الدین
روز افزونیان ۵۰۰
روز افزونیه ۵۲۶, ۵۳۲
روس (املاک) ۳۸
روسیان ۳۰۲
روسی ۲۴۳
روم ۱۲۲, ۲۰۵, ۲۹۹, ۴۴۰, ۵۰۳
رویان ۳, ۴, ۱۱, ۱۳, ۱۷, ۱۹, ۳۷, ۴۱
۴۳, ۴۴, ۴۹, ۹۹, ۱۱۲, ۱۱۷, ۱۲۱, ۱۲۲
۱۲۶, ۱۲۹, ۱۳۰, ۱۳۶, ۱۴۴, ۱۵۵, ۱۹۲
۱۹۷, ۲۰۸, ۲۱۱, ۲۲۲, ۲۲۵, ۲۵۵, ۲۸۳
۲۸۵, ۲۹۱, ۲۹۲, ۲۹۵, ۳۰۳, ۳۰۶, ۳۱۳
۳۱۷, ۳۱۸, ۳۲۰, ۳۲۴, ۴۱۰, ۴۱۱
اهالی رویان, اهل ۵۳, ۵۹, ۱۰۰
۱۰۶

بزرگان رویان ۷۲
قاضی رویان ۱۶۳
لشکر رویان ۶۳, ۲۶۲, ۴۰۷, ۴۱۷
مردم رویان ۵۹, ۶۹, ۹۹, ۲۹۱, ۲۹۲, ۲۹۵
معارف رویان ۷۶
ملک رویان ۲۳۴
ملوک رویان ۳۱۶
رویانی ,مولای خواجهٔ ۵, ۱۳, v. علی
بن جمال الدین
رویین (قلعهٔ) ۲۲۷
ری ۱۵, ۱۶, ۱۹, ۳۰, ۳۳, ۵۴, ۵۶, ۶۰
۷۷, ۷۸, ۱۰۲, ۱۱۲, ۱۱۴, ۱۱۵, ۱۱۶, ۱۱۷
۱۲۷, ۱۲۹, ۱۳۵, ۱۶۰, ۱۷۲, ۱۷۳, ۱۷۴
۱۷۵, ۱۷۷, ۱۷۹, ۱۸۰, ۱۸۲, ۱۸۳, ۱۸۴
۱۸۵, ۱۸۷, ۱۸۸, ۱۸۹, ۱۹۱, ۱۹۲, ۱۹۵
۱۹۶, ۲۰۰, ۲۰۵, ۲۰۹, ۲۱۵, ۲۲۳, ۲۲۴
۲۲۸, ۲۳۹, ۲۴۰, ۲۴۱, ۲۴۶, ۲۴۷
۲۵۱, ۲۵۸, ۲۵۹, ۲۶۳, ۲۶۷, ۲۷۳
۲۷۷, ۲۸۲, ۲۹۲, ۲۹۷, ۳۱۰, ۳۱۱, ۳۲۳
۴۴۱, ۴۶۰, ۴۹۹, ۵۵۷
اهل ری ۱۹۶
بیابان ری ۱۰۲
لشکر ری ۱۷۴, 6). ۱۹۱, ۱۹۹
ریابیس (?) ۶۴
رینه (موضع ,قلعهٔ) ۴۰۶

ز

زاب بن فیروز ۱۲۶, ۱۵۲
زابلستان ۳۷
زادشم بن طور ۱۵۳
زارم ۴۸, ۴۹, ۲۳۴, ۲۵۰
زاغ سرا (قریهٔ) ۴۷۱, ۴۹۱, ۵۴۷
زال بن سام ۱۵۳
زانوسه رستاق ۱۳۸ 1a).
زردستان سراج الدین ۲۴۰, 5). ۲۵۷
۲۵۷
زرمهر ۳۷, ۴۲, ۳۱۹
زرمیوز ,زرمیور ۷۲, ۷۵, ۷۸
زرمیوند ۷۵ 7a).
زرهوای ۱۹۴
زریر بن لهراسپ ۱۵۲
زرین کمر بن اسکندر ۱۴۷

حسام الدوله زرین کمر بن جستان ۷۸
۱۴۹, ۳۲۱
زرین کمر بن شهراکیم ۱۴۸
حسام الدوله زرینکمر بن فرامرز ۵۵
۱۴۶, ۱۴۹, ۳۲۰
(صاحب) الزنج ۲۹۰
محلهٔ (مسجد زنکو) ۲۳۰
زنگان ۱۷۴, ۲۹۲
زنگبار ۲۹۰
مردم زنگبار ۲۹۰
زنگی ۲۹۰
زنگیشاه بن ارغش ۱۴۸
(قریهٔ) زنگی کلاته ۴۹۹, ۵۰۰
تاج الدوله زیار بن شاه کیخسرو ۹۷, ۹۸
۹۹, ۱۰۰, ۱۲۲, ۱۴۶, ۱۴۸, ۱۴۹, ۳۲۱
زیار پدر وشمگیر ۲۰۰, ۲۰۱
(گذرگاه) زیار ۵۰۹
زیار لپور ۲۲۱
ابو الحسین زید ۲۹۹, ۳۰۰
زید بن اسمعیل ۲۸۲
زید بن زین العابدین علی ۲۷۹
زید بن محمد ۳۰۱
(مذهب) زیدیه ۲۷۹, ۳۰۶
زین العابدین (علی) بن حسین ۳۱۴
سید زین العابدین حسینی پازواری
۵۰۹
سید زین العابدین بن سید غیاث
الدین ۴۶۵, ۴۷۴, ۵۴۹
سید زین العابدین بن سید قوام الدین
۴۳۷, ۵۴۷
اولاد سید زین العابدین ۵۵۴
سید زین العابدین بن سید کمال الدین
۵۲۷, ۵۳۱, ۵۳۲, ۵۳۳, ۵۳۴, ۵۳۵
۵۳۶, ۵۳۸, ۵۳۹, ۵۴۰, ۵۴۱, ۵۴۲
۵۴۳, ۵۴۴, ۵۴۸, ۵۵۰
زید شبلی ۵۵۵

س

سابق ۶۴, v. علی
سابق الدوله رستم ۲۳۱, ۲۴۳, ۲۴۵
۲۵۷, v. رستم
سادات v. آمل, بابلگانی, دیلمان, ساری,

،کرجیان ،گیلان ،مازندران ،ملاط
ناوسر
سارمام ۲۰۶, 8). v. شارمان
ساروتی (قوم) ۱۱۶
ساره سران تیجان ۵۴۹
ساروِیه ۳۰, ۴۶, ۴۷, ۵۰, ۳۷۸
ساری ۱۳, ۱۴, ۱۶, ۲۸, ۲۹, ۴۲, ۴۵
۴۶, ۶۲, ۷۱, ۸۲, ۱۰۶, ۱۰۹, ۱۲۲, ۱۵۳
۱۶۰, ۱۷۲, ۱۷۳, ۱۷۶, ۱۷۸, ۱۹۱, ۱۹۳
۱۹۵, ۲۱۱, ۲۱۴, ۲۱۵, ۲۱۷, ۲۱۹, ۲۲۰
۲۲۴, ۲۲۵, ۲۲۹, ۲۳۱, ۲۳۸, ۲۳۹
۲۴۳, ۲۴۴, ۲۴۹, ۲۵۰, ۲۵۲, ۲۵۳
۲۶۰, ۲۶۲, ۲۶۴, ۲۶۵, ۲۶۷, ۲۷۴
۲۸۷, ۲۸۹, ۲۹۱, ۲۹۷, ۳۰۴, ۳۱۳
۳۴۶, ۳۵۶, ۳۵۷, ۳۵۸, ۳۶۰, ۳۶۱
۳۶۳, ۳۶۹, ۳۷۰, ۳۷۷, ۳۷۸, ۳۷۹
۳۸۲, ۳۸۳, ۳۸۴, ۳۹۲, ۳۹۵, ۴۰۱
۴۰۲, ۴۰۳, ۴۱۱, ۴۱۲, ۴۱۶, ۴۲۰
۴۲۴, ۴۳۴, ۴۳۵, ۴۳۶, ۴۳۷
۴۳۸, ۴۴۶, ۴۴۷, ۴۴۸, ۴۴۹, ۴۵۰
۴۵۱, ۴۵۲, ۴۵۶, ۴۵۸, ۴۵۹, ۴۶۰
۴۶۲, ۴۶۳, ۴۶۴, ۴۶۶, ۴۶۷, ۴۶۸
۴۶۹, ۴۷۴, ۴۷۵, ۴۸۰, ۴۸۳, ۴۸۵
۴۸۷, ۴۹۰, ۴۹۱, ۴۹۳, ۴۹۷, ۵۰۰, ۵۰۲
۵۰۳, ۵۰۴, ۵۰۵, ۵۰۶, ۵۰۷, ۵۰۸, ۵۰۹
۵۱۰, ۵۱۱, ۵۱۲, ۵۱۷, ۵۱۸, ۵۱۹, ۵۲۳
۵۲۶, ۵۲۷, ۵۲۸, ۵۲۹, ۵۳۴, ۵۳۶
۵۴۰, ۵۴۱, ۵۴۲, ۵۴۳, ۵۴۴, ۵۴۶
۵۴۷, ۵۴۸, ۵۴۹, ۵۵۰, ۵۵۱, ۵۵۴
۵۵۵, ۵۶۲
حصار ساری ۱۶۴, v. قلعه
خندق ساری ۳۷۸
خواجهای ساری ۴۳۴
درویشان ساری ۵۰۷, ۵۰۸
سادات ساری ۵۱۱
شوراب ساری ۲۵۳
قلعهٔ ،حصار ساری ۳۷۷, ۵۳۴
لشکر ساری ۲۲۵, ۳۶۲, ۳۶۹, ۴۹۳
۴۹۹, ۵۰۹, ۵۱۱
مسجد جامع ساری ۲۹, ۲۷۴
مردم ساری ۴۳۸, ۴۴۸, ۴۴۹, ۵۰۸
۵۰۹, ۵۱۱-۲, ۵۴۲
نوکران ساری ۵۱۰
ساسان بن بابک ۱۴۹, ۱۵۱

ساسان بن بهمن ۱۴۶
ساسان بن ده افرید ۱۴۶
ساسی کلام ۵۱۰ .v سپاسی کلام
سالم فرغانی ۱۵۶, ۱۵۷, ۱۵۸
سالم سیاه مرد ۱۶۱, ۱۶۲, .v سلام
سالوس ۱۳۹, 4[b]). .v چالوس
سام بن نریمان ۱۵۳
آل سامان ۱۹۰, ۳۰۲, ۳۱۷
سامانیان ۱۸۷, ۱۹۱, ۲۰۹, ۳۰۲, ۳۰۳, ۳۱۷
ساوخ بلاق ۱۱۳, ۱۴۵
ساوستی ۱۷۷, 2[a]). .v شاوستی
سایم ۱۵۹ 4[b]).
سبزوار ۱۰۳, ۱۰۴, ۳۲۹, ۳۳۲, ۳۵۳, ۳۵۴
سبکتگین ۱۹۰, ۱۹۴, ۱۹۹
ابن سبکتگین ۱۹۴
پسر سبکتگین (ابن بکتگین) ۱۹۴ 10[a]).
سپاسی کلام ۴۵۰, .v ساسی کلام
سخت سر ۲۰
سراج الدین .v قایماز et قمری
سربدال ۱۰۲, ۱۰۳

سرتیزی (قوم) ۱۹۲
سرجه رودبی ۲۲۱
سرخاب بن باو ۲۰۶, ۲۰۷, ۲۷۰
سرخاب بن بهواط ۳۸
سرخاب بن جاماسپ ۱۵۰
سرخاب بن شهریار ۲۷۰, ۳۲۴
سرخاب بن قارن ۲۰۶, ۲۰۸, ۲۷۰, ۲۷۱, ۲۸۸, ۲۹۰
سرخاب بن مهر مردان ۳۲۳
سرخس ۲۵۵, ۲۵۹
سرخ کمرباغ ۱۳۸
سردار رجه ۹۳, ۹۷
سرکاوی ۹۷, 18).
سرمن رای ۲۸, ۱۶۹
سرو کلا (قریهٔ) ۴۶۰
سعد الدوله ۱۸۸ 3[b]).
سعد الدوله .v طوس
سعید بن دعلج ۱۵۶, ۲۷۴, ۳۲۵
سعید بن مسلم ۱۶۱
سعید آباد ۱۵۶, ۲۷۴, ۲۷۵, ۲۸۳
سفیان ۴۵, ۴۶
سقلاب ۳۴, ۳۷

سنکدر بن افراسیاب ٥٥٧, ٥٥٨, v.
اسکندر
سالم v. ١٦١, سلام
یغمر v. ٢٠٠, آل سلجوق
٢٠٠ امرای آل سلجوق
٢٠٠ (ترکان) سلجوقی
٢٠٠ آل سلجوقی
٢٤١ (57, 6^a). سلسله کوه = سلستی کوه
سلسله کوه } 57, 6^a).
سلسی کوه }
سلطانشاه خوارزمی ٢٤٩, ٢٥٢, ٢٥٨
٢٥٩
١٥٢ سلطانشاه بن دباج
(?) ٨١ ,٦٤ سلطانشاه گیل
سلم بن فریدون ١٤, ٣٠, ١٥٣
١٥٢ سلم بن قابوس
سلیستکوه ٩٦, 9^b).
سلیمان بن داود ٤٣, ١٢١, ١٨٤, ٤٧١
سلیمان بن عبد الله طاهر ٥٣, ١٦٨, ٢٧٥
٢٨٥, ٢٨٦, ٢٨٧, ٢٨٨, ٢٨٩, ٣٣٦
سلیمان بن عبد الملك ٤٦, ٢٧٣
١٦١ سلیمان بن منصور
امیر سلیمانشاه بن داود ١٢٣, ٤٤١
٤٦٠, ٥٥٧, ٥٦٠
٦٠ سلیمانشاه (سلجوقی)
٥٥٠ سام
سمرقند ٣٥٠, ٤٢٠, ٤٢١, ٤٣٦, ٤٥٥
٤٦٨
سمنان ٤٥, ١٠٢, ١٢٧, ١٩٤, ١٩٥, ٢١٣
٢١٤, ٢٢٠, ٢٢١, ٢٢٨, ٢٥٢, ٤٢٣
٤٨٤, ٥٠٣
بها الدین نیکروز v. ١١٠, سمنانی
(?) سمیران ١٢٧, 6).
سنباد بن بهرامگور ١٥١, ١٧٥
٤٧ سنباد مجوسی
٢٦٠ (فخر الدین) سنبل
سلطان سنجر ٢٠, ٥٥, ٥٨, ٦٠, ٢١١
٢١٦, ٢١٧, ٢٢٠, ٢٢٣, ٢٢٤, ٢٢٥
٢٢٧, ٢٢٨, ٢٢٩, ٢٣١, ٢٣٧, ٢٤٢
٢٤٣
٢٣٣ امرای سنجر
٧٦ امیر سنجر
ابو الخصیب v. ٤٨, سندی
٢٤٦ سنغر اینانج

سنقر بخاری ۲۱۱, ۲۱۲
امیر سنقر کوچک ۲۱۵, ۲۱۶
سنگور ۲۶۱
سواد - سواته کوه ۱۱, ۲۲۱, ۳۳۸, ۳۳۹, ۳۸۲, ۳۸۳, ۳۹۹, ۴۶۳, ۴۸۲, ۴۸۵, ۴۸۶, ۴۸۷, ۵۰۰
سواته کوه (قلعهٔ) ۲۴۰
سواد واسط ۲۹۰
سوخرای بن الندا ۱۵۴, ۱۶۷, ۳۲۱
سوخراء بن قارن ۱۵۴, ۲۰۴
سوخرانیان، سوخرایان ۱۹, ۲۱, ۱۶۷
سوری v. ماهوی ۲۰۵
سوغندی (شیخ) ۳۲۸
سوق الریاحین ۲۷۶
سه گنبد ۱۴, ۲۹, ۱۵۳
سهراب بن ابو القاسم (?) مامطیری ۲۲۲
کیا سهراب بن أفراسیاب ۳۰۰
سهراب بن باو ۳۲۳
سهراب بن رستم ۱۵۳
سهراب بن نماور ۱۴۶, ۱۵۰, ۳۲۰
سیاسره تیجان ۵۴۹, ۵۶۱
سیامك ۱۴۷, ۱۵۴
سیاوش بن کاوس ۲۱۷
سیاوش بن کیکاوس ۱۵۲
سیاه رود ۲۰, ۵۶, ۵۹
سیاه کله رود ۳۱۵, ۴۸۹, ۴۹۱
سید ابیض ۳۱۴, v. الثایر بالله
سید گیلانی ۳۸۸, v. علی
سید ناصر ۳۰۶, v. حسن بن علی
سیران ۵۴۷, v. اسیران
سیرج (۱۷۸, 9). v. شیرج
سیرستان بن اسحق ۱۵۲
سیره جاران ۴۸۱
سیستان بن سیس جرد ۱۵۱, ۱۷۵
سیس جرد بن شیره زیل ۱۵۱, ۱۷۵
سی سنگان ۱۷, ۱۹
دربند سنگان ۱۷
سیف الدوله ۲۷۸, v. ابو فراس
سیف الدوله ۵۵, v. باحرب
سیف ذی الیزن ۱۷
کیا سیف الدین ۳۰۰
سیمجور محمد بن ابراهیم ۱۸۴, ۱۸۵

ابو الحسن سیمجور ۱۸۴, ۱۸۵, ۱۸۸, ۱۸۷
ابو علی سیمجور ۱۸۷, ۱۸۸, ۱۹۰, ۱۹۱, ۱۹۴
ابو القاسم سیمجور ۱۹۰, ۱۹۱, ۱۹۶
سینك (قریهٔ) ۳۵۲

ش

شاپور بن اردشیر ۱۴۶
شاپور بن اشك ۱۵۲
شاپور ذو الاكتاف ۱۵۱
شاپور (سپهبد) ۳۵
شاپور بن شروین ۱۹۴
شاپور بن كیوس ۳۵, ۱۵۰, ۲۰۴, ۲۰۵, ۲۷۰, ۳۲۳
شاپور بن هرمز ۱۴۶
شاتی مازی بن ۱۷, 5a).
شارمام ۲۳۱, 1).
شارمان, شارم ۲۰۶, 8).
شاكو ۴۸
شالوس ۱۳۹, 4b). v. چالوش
شام ۴۵, ۹۹, ۱۰۱, ۱۸۱, ۴۴۰, ۴۷۵
شاوشتی ۱۷۷
شاه دز (قلعهٔ) ۱۱۳, ۲۰۸
شاهرخ ۱۲۷, ۱۳۰, ۴۴۶, ۴۴۷, ۴۴۹, ۴۶۰, ۴۶۱, ۴۶۴, ۴۶۷, ۵۰۲, ۵۲۵, ۵۵۳, v. شهرخ
شاه غازی v. رستم بن رستم بن اردشیر, علاء الدوله علی, فخر الدوله غاور
شاه غازی بن فخر الدوله حسن ۲۶۹, ۲۷۱
شاه غازی بن تاج الدوله زیار ۱۱۶, ۱۴۷
شاه مازی بن ۱۷
شاهملك دیلمی ۱۳۹
شاه میرزا ۲۵۴
شاهنامه ۱۳, ۱۳۶, ۲۶۸
امیر شبلی تركمان ۵۱۱ (?) ۵۳۳, ۵۳۴
سید شبلی بن سید زین العابدین ۵۱۱, ۵۵۴
سید شبلی بن سید صاعد ۵۱۱, ۵۴۳, ۵۵۵
شبیبی (ابو سعید) ۱۸۹, 1b). v. شیبی
شجاع بن اوركن ۱۵۲
امیر شجاع ۲۳۳, v. ابو شجاع

۲۴۸ پسران امیر شجاع
۱۴۸ شرف الدوله بن اسکندر
۱۴۸ شرف الدوله بن بیستون
۱۵۲ شرف الدوله بن سلطانشاه
گستهم .v ,۱۰۰ شرف الدوله
۵۴۷ سید شرف الدین بن قوام الدین
۵۶۱ اولاد - ۵۶۲
۲۶۹ شرف الملوك بن فخر الدوله حسن
۲۷۱
۲۵۸, ۲۶۲ شرف الملوك بن شاه کیخسرو
۲۶۳, ۲۶۶, ۲۷۱, ۳۲۵
۵۱۹, ۵۲۰ شروان
۳۸ خاقان شروان
۱۰۰ ملوك شروان
۷۲, ۷۵ امیر شروانشاه خورد اوند
۵۲, ۱۰۰, ۱۵۶ شروین بن سرخاب باوند
۱۵۸, ۱۶۰, ۱۶۲, ۲۰۷, ۲۷۰, ۳۲۵
۵۴, ۱۷۲, ۱۷۴ شروین بن رستم باوند
۲۰۹, ۲۷۰, ۲۷۱, ۳۰۲, ۳۰۴, ۳۱۰, ۳۲۳
(۱۸۲, 5). شریح
اشکور .v ,۳۷۹ ,۹۵ شکور (شگور)
۹۵ شکوریان
۱۱ (قریهٔ) شلاب
۵۷ شلسکوه
۲۸۶ شلمبه
۶۵ (بیابان) شلیب
۴۹۷ (قلعهٔ) شمران
۴۴۶, ۴۴۷, ۴۴۸ شمس الدین غوری
۴۴۹; ۴۵۰
حسین .v ,۵۲ ملك شمس الدین کرت
۳۳۷ شیخ شمس الدین محمد
۲۴۵ شمس الدین علی کیا
۵۲۴ سید شمس الدین بن مرتضی
۵۲۶, ۵۲۸, ۵۵۲
قابوس .v شمس المعالی
رستم .v ,۸۷ ,۸۶ شمس الملوك اردشیر
رستم, محمد .v شمس الملوك
۲۶۹ شمس الملوك بن فخر الدوله حسن
۲۷۱
۱۲۷ دربند شمیران
۲۷۶ شهاب الدین غوری
۲۲۰, ۲۲۱ شهر آشوب
استندار شهراکیم بن فخر الدوله نماور
۲۰, ۸۳, ۸۴, ۸۶, ۹۰, ۹۱, ۱۴۶, ۱۴۸, ۲۶۵

ملک شهراکیم ۱۳۹, ۱۴۱, ۱۴۸
فخر الدولهٔ شهراکیم ۱۱۷, v. نامور
شهر خواستان بن یزدجرد ۴۷
شاهرخ v. شهرخ
ملک شهرخ بن کاوس ۱۴۳
تنگهٔ شهرخی ۵۰۲
امیر شهردار ۲۶۱
شهرنوش بن نامور ۱۴۸
شهرنوش بن هزار اسپ ۱۹, ۲۰, ۵۵
۵۶, ۱۴۹, ۳۲۰
شهریار بن اردشیر ۹۱, ۹۶, ۲۶۶, ۲۷۰
شهریار بن باحرب ۱۴۶
شهریار بن بادوسپان اول ۵۲, ۵۴, ۱۴۹
۱۵۵, ۱۶۰, ۱۶۲, ۳۲۰
شهریار بن بادوسپان ثانی ۳۰۲, ۳۱۰
۳۲۰
شهریار بن جمشید ۴۶, ۵۴, ۱۴۶, ۱۴۹
۱۸۰, ۳۲۰, ۳۲۵
تاج الدین شهریار بن خورشید مامطیری
۲۵۲, ۲۵۵
شهریار بن دارا ۱۱۹, ۱۹۵, ۱۹۶, ۲۰۹, ۲۱۰
۲۷۰, ۳۲۳, ۳۲۴
شهریار بن شروین ۱۶۰, ۱۶۲, ۲۰۹
۳۱۲, ۳۰۵, ۳۲۳
حسام الدوله شهریار علی ۲۴۵
شهریار بن فیروز ۱۵۲
حسام الدوله شهریار بن قارن ۷۲, ۱۴۶
۱۶۲, ۲۰۷, ۲۰۸, ۲۰۹, ۲۱۰, ۲۱۱, ۲۱۵
۲۱۶, ۲۲۱, ۲۲۲, ۲۴۴, ۲۴۵, ۲۵۰, ۲۷۰
۳۲۳, ۳۲۴
شهریار بن قارن ۸۲, ۲۷۰
نصیر الدوله شهریار بن قباد ۱۴۸
نصیر الدوله شهریار بن کیخسرو ۹۵
۹۶, ۹۷, ۹۸, ۳۲۱
شهریار بن کینه خوار ۸۳, ۲۶۴, ۲۷۰
۲۷۱
نصر الدوله شهریار بن محمد ۱۴۸
نصر الدوله شهریار بن یزدجرد
۲۶۶, ۲۷۰, ۲۷۱, ۳۲۵
امیر شهریار ۵۷
(موضع) شهریار ۱۱۲
(ولایت) شهریار ۱۹۱, ۱۹۳, ۱۹۵
شهریاره ,شهریار کوه ۱۸۳, ۲۱۱, ۲۱۷
۲۱۸, ۲۱۹, ۲۲۳, ۲۳۰, ۲۳۱, ۲۳۲

شهنشاه بن شهراکیم ۱۴۸
امیر شهنشاه ۲۲۱
شهنشاه کسری ۱۸
شوراب ساری ۲۰۳ v. ساری
شورهٔ دهستان ۶۲, ۲۹۲, v. دهستان
شیب (بیابان) ۶۵, 3). v. شلیب
شیخی (لقب) ۱۲۱, ۳۴۱ v. اسکندر
شیداسپ بن طور ۱۵۳
شیدوس ۲۰۵, 1).
شیراز ۳۰, ۱۲۴, ۱۲۵, ۳۵۲, ۴۶۴, ۵۴۸
شیرانشاه ۱۵۱, ۱۷۵
شیربکوت ۲۲۲, ۲۶۱
شیرج لیلی ۱۷۵, ۱۷۶, ۱۷۸, ۱۸۲
شیرجان } شیرخوان } ۲۹۱ 4[a]).
شیرزاد بن افریدون ۱۴۶, ۱۴۹, ۳۲۰
شیرزاد بن ابو القاسم (الحسام) ۲۲۱, ۲۲۲
شیرزیل بن سنباد ۱۵۱, ۱۷۵
شیرگاه ۲۳۹
شیرم ۱۷۵, 8[c]).
شیرمرد ۱۷۹, 5).
شیرغکوت ۲۲۲, 9).
شیروج کلاته ۵۱۱, ۵۱۹
شیرود هزار ۲۹۱, ۳۵۱, ۴۴۴
شیروین ۵۲, 9). v. شروین
شیرویه ۲۰۵
شیره زیل بن سناد ۱۵۱, ۱۷۵
شیره زیل بن شیرانشاه ۱۵۱, ۱۷۵
حسین شیره زیل ۲۳۰, 4[a]).
شیره زیلوند ۶۸
شیریکوت ۲۲۲, 9).
شیطان فرغانی ۱۵۶, v. سالم
شیعه ۱۶۹, ۲۷۷, ۲۷۸
شیعه امامیه ۲۷۲, ۲۷۴
شیم رود ۲۹۶

ص

صاحب قران v. تیمور
صاحب گلالك ۱۵۷, v. ایزد وندا د et گلالك

سید صاعد بن زین العابدین اوّل ۵۵۴
۵۵۵
سید صاعد بن زین العابدین ثانی ۵۵۵
صعلوك (گیلان) ۷۲, ۳۰۳, محمد ۷.
صغانیان ۳۱
صلاح الدین یوسف ۲۵۳
امیر صوتاش ۲۶۰
(قلعهٔ) صید ۱۱۵

ض

ضحاك ۱۱, ۱۲

ط

طارطاق آغا ۷۶
(مشاهد) طالبیه ۱۶۹
امیر طالش چوپانی ۹۷
طالقان ۱۲۹, ۱۳۰, ۱۴۷, ۱۷۵, ۲۹۶, ۳۵۱
۴۰۴, ۴۰۵, ۴۰۷, ۴۱۰, ۴۴۱, ۴۹۷

طاهر بن ادریس ۳۲۶
طاهر بن عبد الله ۲۷۵, ۳۲۶
مشهد امام زاده طاهر ۱۳۱
آل طاهر ۲۸۰, ۳۱۷
طاهریه ۳۹۳
الطایر بالله ۱۸۱, 10).
الطایع بالله ۱۸۹
کوه = طبر ۱۵
طبرستان ۳, ۱۱, ۱۲, ۱۹, ۲۱, ۲۴, ۳۱
۳۵, ۳۶, ۳۹, ۴۰, ۴۱, ۴۳, ۴۵, ۴۶
۵۲, ۵۳, ۵۵, ۷۱, ۱۰۵, ۱۰۸, ۱۰۴, ۱۵۵
۱۵۶, ۱۵۷, ۱۵۸, ۱۵۹, ۱۶۰, ۱۶۱, ۱۶۲
۱۶۳, ۱۶۴, ۱۶۷, ۱۶۸, ۱۶۹, ۱۷۱, ۱۷۳
۱۷۴, ۱۷۵, ۱۷۶, ۱۷۹, ۱۸۱, ۱۸۲, ۱۸۳
۱۸۵, ۱۹۲, ۱۹۷, ۱۹۹, ۲۰۰, ۲۰۱, ۲۰۳
۲۰۴, ۲۰۵, ۲۰۶, ۲۱۰, ۲۱۴, ۲۱۵, ۲۱۶
۲۲۰, ۲۲۱, ۲۲۲, ۲۲۳, ۲۲۷, ۲۲۸
۲۳۷, ۲۳۸, ۲۵۵, ۲۵۷, ۲۶۰, ۲۶۱
۲۶۳, ۲۶۴, ۲۶۶, ۲۶۷, ۲۷۲, ۲۷۳
۲۷۴, ۲۷۵, ۲۸۱, ۲۸۸, ۲۹۱, ۲۹۲, ۲۹۷
۲۹۹, ۳۰۰, ۳۰۱, ۳۰۲, ۳۰۳, ۳۰۴
۳۱۰, ۳۱۱, ۳۱۲, ۳۱۴, ۳۱۷, ۳۱۸

٣١٩, ٣٢١, ٣٢٢, ٣٢٣, ٣٢٤, ٣٢٥
٣٢٦, ٣٨٠, ٤١١, ٤١٨, ٤٢٠, ٤٧٥
٤٧٧
ارکان طبرستان v. بزرگان ٢٦٣,
اصفهبد طبرستان ٣٣, ٣٧, ١٥٤, 9).
اصفهبدان طبرستان ٢٨٤, ٢٩٤
اعیان طبرستان ٢٦٣
اکابر طبرستان ٦٩, ٢٠٦
اهل, اهالی, مردم طبرستان ٣٩, ٥٤
١٥٥, ١٥٦, ١٦٢, ٢٠١, ٢٠٣, ٢٠٦, ٢١٠
٢٢١, ٢٢٣, ٢٤٣, ٢٧٤, ٢٩٢, ٣٠٩
بزرگان طبرستان ٢٠٦, v. اکابر
تاریخ طبرستان ٣
کوهستان طبرستان ١٥٤, ١٦٢, ٢٧٥
٢٧٨, ٢٨٠, ٣١٧
لشکر طبرستان ١٧٦, ٢٢٢, ٢٩٢
مردم طبرستان ٣٩, ١٦٢, ٢٩٢ v. اهل
مرزبانان طبرستان ٣٠
معارف طبرستان ٢٦١
ملوك طبرستان ٥٦
(زنان) طبرستانی ١٥٥
(قلعهٔ) طبرك ١٥, ١٢٧, ٢٤٦

(زبان, لغت, لفظ) طبری ١٥, ١٩, ٢١
٦٥, ٨٦, ٨٧, ١١٩, ٢٧٠, ٣٣٨, ٣٤٣
٥٥٦, ٥٦٠
طبس ١٧٤
(مسجد) طشته زنان ٢٧٢
طغاتیمور ١٠٣, v. تغاتیمور
(سلطان) طغرل ٧٧, ٢٢٧, ٢٥٨, ٢٥٩, 3).
٢٦٠
طغور ٢٥٢, 1).
طغوتیمور ٢٥٠, ٢٥٢
طهران ١١٥
طهورث ١٤٦, ١٥٣
(ملوك) طوایف ٣١٨, ٤٠٧
طور بن فریدون ١٥٣
طور بن جشید ١٥٣
طورك بن شیداسپ ١٥٣
طوطی بیک ٦٠
طوس بن نوذر ٢٨, ٢٩, ١٥٣
طوس ملك سعد الدوله ١٠٠, ١٢٢, ١٤٧
١٤٨, ٤٢٢, ٤٢٣, ٤٣٢
ملك طوس ٥٠٠, ٥١٦
شهر طوس ١٦٠, ١٨٢

٣٣٢ ولایت طوس
٢٤، ٢٥، ٢٦، ٢٩ شهر طوسان
٣٣٧ شیخ جمال الدین طیفور

ظ

١٠١ ظهیر الدین فاریابی
٥٤٩ سید ظهیر الدین بن عبد الوهاب
٥٦١ سید ظهیر الدین بن سید علی
٣٥٨ ظهیر الدین بن سید قوام الدین
٥٤٧، ٥٥٤
٥٥٤ اولاد سید ظهیر الدین
(= سید ظهیر الدین بن سید نصیر الدین
٥، ١٣٥، ١٣٦، ١٣٧، ١٣٨ (مؤلف حقیر
١٣٩، ١٤٠، ١٤٢، ١٤٣، ١٤٤، ٢٦٦
٢٦٧، ٢٦٨، ٣١٥، ٣١٧، ٣١٨، ٣٧٨
٤١٦، ٤٣٤، ٤٤٤، ٤٥٦، ٤٦٠، ٤٦١
٤٦٦، ٥٠٦، ٥٠٧، ٥٠٨، ٥٠٩، ٥١١، ٥١٢
٥١٣، ٥١٤، ٥١٥، ٥١٦، ٥١٧، ٥١٩، ٥٢٠
٥٥٠، ٥٥٢
سید ظهیر الدین بن سید نصیر الدین
٥٥٣ بن قوام الدین

ع

٤٩ عایشهٔ کرگیلی
٥٦، ٢٣٤، ٢٤٢ سلطان عباس والی ری
٢٧٨، ٢٨٠ بنی، آل عباس
٢٠٧ عباسیان
١٦١ عبد الله بن حازم
٣٠٤ عبد الله بن الحسن العقیقی
٢٨٣ عبد الله بن سعید
١٦٤، ١٦٥، ١٦٦، ١٦٨ عبد الله بن طاهر
٢٧٥، ٢٨٦، ٣٢٦
٥٢٣ سید عبد الله بن سید عبد الکریم
٥٢٧، ٥٢٨، ٥٢٩، ٥٣٠، ٥٣١، ٥٣٢
٥٣٥، ٥٤٣، ٥٤٤، ٥٦٢
١٨٨ عبد الله بن عزیر
٢٧٢، ٢٧٥ عبد الله بن عمر
٥٢ عبد الله فضلویه
١٦١ عبد الله بن قحطبه

۳۴۵ سید عبد اللّٰہ بن سید قوام الدین
۳۵۹, ۳۶۲, ۳۶۴, ۳۶۵, ۳۶۷, ۳۶۸
۳۶۹, ۴۶۴, ۵۲۳, ۵۴۶
۵۴۸ سید عبد اللّٰہ بن سید کمال الدین
۵۵۰
۲۷۲ عبد اللّٰہ بن مالک
۵۳, ۱۵۰, ۲۸۳ عبد اللّٰہ بن وندا امید
۳۲۰
۴۱۶ سید عبد اللّٰہ
۱۶۱, v. حماد عبد اللّٰہ
۵۴۸ سید عبد الحق بن سید کمال الدین
۵۵۰
۲۷۵, ۳۲۵ عبد الحمید مضروب
۴۸۷, ۴۹۳, ۵۵۰ سید عبد الحی
۳۰۹ عبد الرحمان شجری بن قاسم
۵۴۹ سید عبد الرحیم
۱۸۲ عبد الرزاق
۳۰۱ عبد الرزاق (سربداز)
۵۴۹ سید عبد الرزاق بن سید محمد
۳۰۰ (بنی) عبد الشمس
۱۶۱ عبد العزیز
۲۸۵ عبد العزیز

۲۹۶ عبد العزیز بن ابی دلف العجلی
سید عبد العزیز بن سید کمال الدین
۵۴۸, ۵۵۰
سید عبد العظیم بن سید زین العابدین
۴۹۲, ۴۹۳, ۵۳۷, ۵۴۹, ۵۵۵, ۵۵۷
سید عبد العظیم بن سید شرف الدین
۵۶۱
سید عبد العظیم بن سید کمال الدین
۵۴۸
۱۲۷, ۱۲۸ عبد العلی بکاول
سید عبد الکریم بن سید زین العابدین
۱۳۲, ۱۳۳, ۱۳۴, ۵۰۳, ۵۰۵, ۵۰۶
۵۰۷, ۵۰۸, ۵۲۲, ۵۲۳, ۵۲۵, ۵۲۶
۵۲۷, ۵۵۱, ۵۶۲
۵۳۱ سید عبد الکریم بن سید عبد اللّٰہ
۵۳۲, ۵۳۷, ۵۳۸, ۵۴۱, ۵۴۲, ۵۴۴
۵۴۹ سید عبد الکریم بن سید محمد
۵۶۲
۲۸۳ عبد الکریم
۲۷۳ عبد الملک (خلیفه)
۱۴۴, ۱۸۳ امیر عبد الملک سامانی
۱۶۱ عبد الملک قعقاع

١٩٢ عبد الملك بن ماکان
٢٧٥ عبد المطلب
٤٣٦, ٤٥١, ٤٥٢, ٥٥١ سید عبد المطلب
سید عبد الوهاب بن سید غیاث الدین
٤٦٤, ٤٧٤, ٤٧٥, ٥٤٩
٢٧٨ عبید الله
١٧٠ عبیدك ولد مروان
١١٦ امیر عبیده
١٨٧ ابو الحسین عتبی
عجم ١٠٣, ١٥٦, ١٨١, ٢٠٣, ٢٠٥, ٢١٤
٢٦٤, ٢٧٠, ٢٩٩, ٣١٨
١١٤ اکابر عجم
٤٢ تاریخ عجم
عرب v. لشکر عجم
٤٥, ٣١٨ ملوك عجم
١٧ عدول ده
عراق ١٢, ١٥, ٤٥, ٥٥, ٧٢, ٧٥, ٧٧, ١١٦
١١٧, ١٢٢, ١٢٥, ١٢٧, ١٦٢, ١٦٤, ١٧٥
١٧٧, ١٧٨, ١٨٠, ١٨١, ١٨٢, ١٨٥, ٢٠٥
٢٠٦, ٢٢٤, ٢٢٥, ٢٢٨, ٢٢٩, ٢٣٢
٢٣٥, ٢٤٣, ٢٤٧, ٢٤٨, ٢٥٨, ٢٥٩
٢٦٠, ٢٦٣, ٢٧٧, ٢٧٩, ٢٨٠, ٢٩٠, ٢٩٢
٣١٤, ٣٣٠, ٣٥٤, ٤٠٧, ٤١١, ٤١٩
٤٢١, ٤٨٢, ٥٣٣
٢٨٠ کوهستان عراق
لشکر عراق ١٢٧, ٢٣٢, ٢٩٢, ٥٣٣
٢٧٩ مردم عراق
عراقین ٤٥, ٤٤٠
١٢٧ عراقی
عرب ١٧, ٣٥, ٤٠, ٤١, ٤٥, ٥١, ٥٢
١٠٣, ١٥٦, ١٦٥, ١٨١, ١٩٢, ٢٠٣, ٢٠٦
٢١٤, ٢٧٩, ٢٩٩
١٦١ اکابر عرب
لشکر عرب وعجم ١٨١, ٢٠٣
٥٥٦ (اشعار) عربی
محمد عربی ٣٥, v. محمد
عرفانی ١٥٦, 12). v. فرغانی
عرقانی ١٥٦, 11). v. (سالم) فرغانی.
٩٨ عز الدوله برادر تاج الدوله زیار
عز الدوله بویه ١٨١, ١٨٥, ١٨٦, v.
هزار اسف, فناخسرو, قباد
١٤٣ عز الدین درزی
شیخ عز الدین حسنی ٣٧٠, ٣٧١, ٣٧٢
٤٣٧, ٤٣٩

۳۲۸, ۳۳۶ شیخ عز الدین سوغندی
۳۳۷
۴۶۰, ۴۶۱ عز الدین هزار جریبی
عبد الله .v عزیر
۵۲۴, ۵۲۵, ۵۲۶ سید عزیز بابلگانی
۵۱۵ درویش عزیز نورسته
علی بن محمد .v ۱۶۹, ۱۷۰ امام عسکری
قباد .v عضد الدوله
۱۸۱, 6). ۱۸۶, 5a). عضد الدوله بویه
۵۴۷, ۵۵۰ سید عطاء الله
۲۸۴ عقیل بن مبرور
حسن .v علا الدوله
علی .v علا دوله
۱۵۲ علا الدین بن دباج
۱۵۲ علادین بن رستم
سید علا الدین بن سید رضی الدین
۵۰۶, ۵۱۴, ۵۵۱
۵۴۰ سید علا الدین رکابی
۱۶۴ علویان
۱۶۷, ۱۶۹, ۲۷۲, ۲۹۰ علی بن ابو طالب
۳۰۰
۲۷۸ بنو علی

۲۱۲ داغ علی
علا الدوله علی بن حسام الدوله اردشیر
۹۱, ۳۲۵
۲۴۳ کیا علی بن اسکندر شیخی
۲۶۸, ۳۵۰ علی کیا بن افراسیاب
۵۵۲ سید علی بن سید افضل
سید علی اکبر بن سید زین العابدین
۵۴۹
سید علی آملی ۴۵۳, ۴۵۴, etc. v.
سید علی بن سید قوام الدین
۲۸۳, 3a). علی اوس
۶۰ علی ابن بابا
۲۲۳, ۲۲۴ امیر علی باز
۱۸۲, v. عمادُ الدوله علی بن بویه
۴۲۸ علی بهادر
۶۱۷ امیر علی پاشا
۷۸, ۷۹ پاشا علی
۱۵۶, 4a). علی بن جستان
۴, ۵, ۲۷۴ علی بن جمال الدین رویانی
۱۵۶ علی بن حسّان
۳۱۴ علی بن حسن
۲۵۱ علی بن علا الدوله حسن

۳۱۲ علی بن حسین کاکی
۱۷۲ علی بن خورشید
اصفهبد علی بن شاه غازی رستم
۲۴۱
۶۵ علی رضا
۵۲۶, ۵۲۸, ۵۲۹ علی روز افزون
علی بن جمال .v ,۲۷۴ خواجه علی رویانی
الدین
۲۲۹ علی زرین کمر
۶۴, ۶۵ علی سابق (الدوله)
۴۵۳, ۴۵۴, etc. v. سید علی ساری
ـ بن کمال الدین
۲۹۸ علی بن سرخاب
۲۰۰, ۲۶۰ سلطان علی شاه خوارزمی
علاء الدوله علی بن حسام الدوله شهریار
۵۵, ۵۷، ۲۱۳, ۲۱۴, ۲۱۵, ۲۱۶, ۲۱۷
۲۱۸, ۲۱۹, ۲۲۰, ۲۲۲, ۲۲۶, ۲۲۹, ۲۳۰
۲۳۱, ۲۶۸, ۲۷۱, ۳۲۴
۲۲۷ علی شیرزیل
۱۱۷ خواجه علی صفی قصاد
۳۰۹ علی بن عبد الرحمن شجری
۵۵۰ سید علی بن سید عبد العزیز

۵۶۱ سید علی بن سید علی
۵۶۴, ۴ کارگیا میرزا علی
۲۷۱ اصفهبد علی بن علا الدوله علی
سید علی بن سید غیاث الدین
۵۴۹
۲۰۳ علی کیای فیروزکوهی
۲۹, ۷۸ علی کیای بن قارن
۴۳۵ سید علی آملی بن قوام الدین
۴۴۸, ۴۵۲, ۴۵۳, ۴۵۹, ۴۶۰, ۴۶۳
۴۶۵, ۴۶۷, ۴۶۹, ۴۷۰, ۴۷۱, ۴۷۲
۴۷۴, ۴۷۵, ۴۷۶, ۴۸۲, ۴۸۵, ۴۸۶
۴۹۱, ۴۹۲, ۴۹۳, ۴۹۵, ۵۵۷, ۵۵۸
۵۶۱ اولاد سید علی
۱۸۰, ۳۱۴, ۳۱۵ علی بن کامه
۱۰۵ شیخ علی کاون
۲۶۱, ۲۶۲ علی کیای کرد
۱۴۵, ۳۷۹, ۳۸۶, ۳۸۷ سید علی کیا
۳۸۸, ۳۸۹, ۳۹۱, ۴۱۱
سید علی ساری بن سید کمال الدین
۳۷۷, ۴۴۳, ۴۴۵ بن قوام الدین
۴۴۶, ۴۴۸, ۴۵۰, ۴۵۱, ۴۵۳, ۴۵۵
۴۵۸, ۴۶۰, ۴۶۱, ۴۶۲, ۴۶۳, ۴۶۵

٤٦٧, ٤٦٩, ٤٧٠, ٤٧٣, ٤٧٥, ٤٧٧
٤٨٢, ٥٤٨, ٥٥١, ٥٦٢, ٥٦٥
علی گرماورودی ٣٧٤, ٣٧٦
سید علی گیلانی ٣٨٦
علی لارجانی ٢٤٧
علی بن اللیث ٢٢٦
شیخ علی متطبب ١٣٣
سید علی بن محمد صاحب الزنج ٢٩٠
سید علی بن محمد الکوفی ١٧٠
علی بن محمد الندیم ١٧٠
کارکیا میرزا علی بن محمد ٥٦٤, ٤
امام علی بن محمد الهادی ١٧٠
علی بن محمد التقی ١٦٩, ١٧٠
علی بن موسی الرضا ٥٨, ٦٥, ٢٧٦, ٢٧٧
٢٧٨, ٣٦٧
مشهد علی موسی الرضا ٣٣٦
(امیر) علی بن مولفان ١٠٨
علی موید (سربدار) ٣٠٣, ٣٠٤
علی بن نصر ٢٨٤
علی بن نماور بن زیار ٢٢١
علی بن نوح ١٨٢
کیا علی بن امیر وفادار ٣٤٤
علی بن وهسودان ٣١١, ٣١٢, ٥٠٤
شیخ تاج الدین علی ٣٣٧
سید علی پدر ناصر کبیر ٣١٤, ٥٥٨
شمس الدین علی کیا ٢٤٥
علیآباد ١٧٣, ٣١٣
سید عماد ١٤٥, ٤١١, ٤٢٩
عماد الدوله علی بویه ١٧٥, ٢٠٠ علی
بن بویه
عمر (خلیفه) ٢٧٢
عمر الأشرف بن علی ٣١٤
عمر بن العلا ٤٨, ٤٩, ٥٢, ١٥٥, ١٥٦
٢٧٣, ٢٧٤, ٣٢٥
عمر کلاته ٢٧٤
عمر بن نهران ١٥٦
عمرو لیث ٢٠٨, ٢٩٦, ٢٩٧, ٢٩٨, ٢٩٩
عُمیر ٣١٦
عنبر (خواجه سرای) ٤١٤
شیخ عیسی ثانی ٣٣٧
شیخ عیسی کامل ٣٣٧
شاه عین الدوله ٧٦

غ

غار ابراهیم ۳۳۰
امیر غازان بهادر ۸۷, ۸۸, ۸۹
سلطان غازان خان ۱۰۱
نماور et رستم v. شاه غازی
فخر الدوله شاه غازی بن زیار ۴, ۹۹
۱۱۶, ۱۲۱, ۱۴۵, ۱۴۸
(عید) غدیر ۱۶۹
غزّان ۶۰, ۲۴۲, ۲۴۳
غزانیان ۶۱
غزنه ۱۹۰
غزنین (۲۰۳, 3a). ۲۵۸, ۲۷۶
غور ۲۵۸
سلاطین غور ۲۷۶
غیاث الدین غوری ۲۷۶
سید غیاث الدین بن سید عبد الوهاب
۵۴۹, ۵۵۰
سید غیاث الدین بن سید کمال الدین
۴۲۰, ۴۲۱, ۴۲۲, ۴۲۹, ۴۴۳, ۴۴۵
۴۵۰, ۴۵۱, ۴۵۵, ۴۵۶, ۴۵۷, ۴۵۸
۴۵۹, ۴۶۰, ۴۶۲, ۴۶۳, ۴۶۴, ۴۶۵
۴۶۹, ۴۷۰, ۴۷۱, ۴۷۲, ۴۷۳, ۴۷۴
۴۷۷, ۴۷۸, ۴۸۰, ۴۸۱, ۵۰۴, ۵۰۶
۵۴۸, ۵۴۹, ۵۵۰

ف

فادوسپان بن کردزاد ۲۸۶, 12b).
فارس ۱۷۵, ۱۸۴, ۱۸۵
شاهان فارس ۴۰
(بنی) فاطمه ۲۸۰
فالیس v. فالپس (۱۳۰, 6).
فالیزبان ۲۸۴
(قلعهٔ) فالیس ۱۳۰, ۴۰۷
فایق ۱۸۶, ۱۸۷, ۱۸۸
فخر الدوله بن اسکندر ۱۴۷
فخر الدوله بن باحرب ۱۴۹
فخر الدوله بن بیستون ۱۴۷
نامور فخر الدوله بن ملك ۱۴۹
فخر الدولهٔ دیلمی بویه ۱۸۵, ۱۸۶, ۱۸۷
۱۸۸, ۱۸۹, ۱۹۰, ۲۰۷

فخر الدوله شاه غازی بن تاج الدوله
شاه غازی v. ۱۴۸, زیار
حسن ,گرجاسف ,نماور v. فخر الدوله
۲۷۶, ۲۷۷ فخر الدولهٔ رازی
۳۵۶, ۴۵۷ فخر الدولهٔ گلپایگانی
۳۴۳, ۳۶۲, ۳۴۶ کیا فخر الدین جلال
۳۶۹, ۳۷۷
۴۷۴ کیا فخر الدین روز افزون
فخر الدین بن سید قوام الدین
۵۴۷
۲۵۰ فخر الملوک بن علا الدین حسن
۱۵۸, ۱۵۹ فرلشه
۲۱۹, ۲۲۳ فرامرز بن شاه غازی رستم
۱۵۳ فرامرز بن رستم زال
فرامرز بن شمس الملوک رستم بن قارن
۲۷۱
۱۴۶, ۱۴۹, ۳۲۰ فرامرز بن شهریار
۲۱۱ فرامرز بن شیرزاد
۲۲۱ فرامرز بن مردانشاه لنگرودی
۲۲۲, ۲۲۴, ۲۲۷
۲۹, ۳۰, ۴۲, ۴۵, ۴۶ فرخان بزرگ
۱۵۰, ۲۷۳, ۳۱۹

۴۷, ۵۰ فرخان کوچک
۱۳, ۱۳۶ فردوس
ابو الخصیب مرزوق v. (۴۸, ۵) فرزوق
۴۲ فرشواد جر
۴۲ فرشوادجر شاه
۱۹, ۳۶ فرشوادگر
تمنگا v. ۲۰۹, ۳۱۵ فرضهٔ تمنگا
۴۲ فرضهٔ چهارمان
۱۹ فرضهٔ روده سر
۵۵۳ فرضهٔ لنگرود
۳۹۷ فرعونیان
شیطان v. ۱۵۶ فرغانی
۱۴۷, ۱۵۴ فروك
۱۳۷, ۱۳۹ فرخزاد بن دباج
۱۴۸ فریبرز بن جلال الدین اسکندر
۲۹ فریبرز کاوس
۱۲ فریدون بن جمشید ,فرخ ,گاوسوار
افریدون v. ۱۳, ۱۴
۴۴۲, ۴۹۳, ۵۱۷ فری کنار
۱۰۰, ۱۹۵, ۲۰۷, ۲۱۴, ۲۲۳, ۲۴۹ فریم
۵۵۳, ۵۵۹ سید شیخ فضل الله
۳۳۷ شیخ فضل الله

سید فضل الله بن نصیر الدین ٤٦١
فضل رفیقی ٢٨٤
فضل بن سهل ذو الریاستین ١٥٦
فلاس ٣٠٢
فلام ٤٩، ٥٠
فلام رودبار اشکور ٢٧٣
فلك المعالی v. منوچهر
(قلعهٔ) فلول ٢٦١
فناخسرو بن ابی ١٥٢
فناخسرو بن اشك ١٥٢
فناخسرو بن اورکن ١٥٢
فناخسرو بن تمام ١٥، ١٧٥
عز (عضد) الدوله فناخسرو بن حسن
١٦٩، ١٨٥
امیر فوغن ٦٠
فهران ٤٧، ٥٠
فیروز بن بلاش ١٥٢
فیروز بن (بود) نای ١٤٦
فیروز پادشاه بلخ ٢٢
فیروز بن شاپور
فیروز بن اللیث ٢١٧
فیروز بن نرسی ٣٨، ١٤٦، ١٥٠، ١٥٢
فیروز (پیروز) بن یزدگرد ٣١، ٣٢، ٣٣
١٤٦، ٢٧٠
امیر فیروز ٢٦٢
امیر فیروز شاه ١٢٨، ٤٨٢، ٤٨٣، ٤٨٤
مهر فیروز ٢٣، ٢٤، ٢٥، ٢٦
فیروزآباد ١٠٢
فیروزان بن حسن ١٨٧، ١٨٨، ١٩١، ١٩٢
٢١٠
نصر فیروزان v. نصر ١٨٧، ٢١٠
فیروزان شکوری ٣٠٢
فیروزکوه ١٢٢، ١٢٣، ١٤٦، ٢٤٢، ٢٤٥
٢٥٢، ٢٦١، ٢٦٣، ٣٣٨، ٣٤٠، ٣٥٠
٣٧٧، ٣٨١، ٣٨٢، ٣٨٣، ٣٨٤، ٣٨٥
٣٨٨، ٣٩٢، ٣٩٤، ٤٤١، ٤٤٢، ٤٤٣
٤٨٤، ٤٨٥، ٥٢٠
فیلان شاه بن رستم ١٥٢

ق

قابوس بن ایرج ١٥٢
قابوس بن شهریار ٣٢٣

شمس المعالی قابوس بن وشمگیر ۸۱،۱۸۵
۱۸٦، ۱۸۷، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۴، ۱۹٦
۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۱، ۲۰۹، ۲۱۰، ۳۲۲
۳۲۳

گنبذ قابوس ۲٦۸، ۳۰۴ v. گنبذ

قابوس نامه ۲۰۰

القادر بالله (خلیفه) ۱۸۹، ۱۹۹

قادسیه ۲۰۵

قارن بن ابو القاسم (؟) مامطیری ٦٤
۲۲۲

رکن الدوله قارن بن اردشیر ۲٦۰، ۲٦۳
۲٦۴

قارن بن سرخاب ۲۷۰، ۳۲۴

قارن بن سوخرا ۳۷، ۱۰۴، ۱۹۷، ۳۲۱

قارن بن سهراب بن نماور ۱۴۹، ۱۴٦
۱۵۰، ۳۲۰

قارن بن شروین ۱۹۲، ۲۷۰، ۳۲۳

اصفهبد قارن بن شهریار باوند ۵۳، ۵۴
۲۰۸، ۲۸۵، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۹۰، ۲۹۲

نجم الدوله قارن بن شهریار ۲۱۱، ۲۱۲
۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱٦، ۲۱۷، ۲۲۷، ۲۷۰
۲۷۱، ۳۲۴

قارن بن علا الدوله علی ۲۳۸، ۲۷۱ (؟)

قارن بن قارن ۱۴٦، ٦۳ (؟)

قارن بن کاوهٔ آهنگر ۱۴، ۱۵، ۱۹۸

قارن بن وندا د هرمزد ۱۹۰، ۱۹۲، ۱۹۷
۲۰۷، ۳۲۲

آل قارن ۳۲۱

قارن { جبال / کوه } ۱۲، ۳۲۱

قارنوند ۱۰۴، ۱۹۷، ۲۰۷، ۲۱۱، ۲۱۲
۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱٦، ۲۱۷
قارنوندان ۲۲۷، ۳۲۱

قارن آباد دشت ۵۱۰

گنجیهٔ قارون ۳۴

سید قاسم بن حسن ۳۰۴، ۳۰۹

داعی قاسم بن علی ۲۰۸، ۲۹۲

درویش قاسم موسی ۴۸۷

قاضی گیلایه ۲۳۱

القایم بامر الله (ملحد) ۸۵

سراج الدین قایماز ۷۷، v. قمری

(قلعهٔ) قاین ۸۴

عضد (عز) الدوله قباذ بن فخر الدوله
شاه غازی ۱۲۱، ۱۴۸، ۳۲۱، ۳۹۸، ۳۹۹

ملک قباد بن فیروز ۱۴۱, ۳۱۱, ۳۳۳, ۳۴۲
۳۵, ۱۵۰, ۲۰۱, ۲۰۳, ۲۷۰, ۳۱۸, ۳۴۹
قصر ۲۷۴ 3).
قبچاق (قوم) ۱۱۲
قبیصة بن المهلب ۲۷۴
قتلغ اینانج ۲۶۰
قجغر, قجقر ۲۱۲, 1).
قلغ بوغا ۹۰
امیر قتلغ شاه بن مومن ۱۱۸, ۲۱۷, ۲۹۶
امیر قتلوشاه ۳۳۸, ۳۳۹, ۳۴۰
قثم ۲۷۲, ۲۷۸
قراباغ ۱۲۲, ۴۴۹, ۴۶۴, ۵۳۱
قرابوقا (قوم) ۱۱۲
قرا تاتار (امراء) ۵۰۳, ۵۴۹
قراتگین سامانی ۱۷۳
قراچه ساقی ۲۳۲, ۲۳۳, ۲۳۴, ۲۴۸
قراطوغان, قراطغان ۲۰۲, ۲۱۸, ۴۲۴
۴۲۵, ۴۳۶, ۴۶۱, ۴۶۲, ۴۹۱, ۴۹۲
۵۱۱, ۵۲۵, ۵۴۷
القران ۲۸۹
قراونه ۴۰۷
قزوین ۱۰۲, ۱۱۲, ۱۲۰, ۱۶۴, ۱۷۳, ۱۷۴
۱۷۵, ۱۷۹, ۲۰۳, ۲۹۲, ۲۹۴, ۴۰۴, ۴۰۷
۴۱۳
اهالی, مردم قزوین ۱۷۴, ۴۰۷
قزوینی ۱۲۰, ۲۳۱, ۲۴۳, ۲۴۵, v. احمد
سابق الدوله
قزوینیان ۱۲۰
القسم = القاسم ۳۱۲, 5).
قسیم بن سنان ۱۵۹
قشتمیر (قشتمر) (امیر) ۳۰, ۵۵, ۵۶, ۲۳۸
۲۳۹, ۲۴۰, ۲۴۱, ۲۴۹, ۲۵۲, v. قوشتم
قشیم ۲۰, 2). v. قشتم
قصران ۲۱, ۵۶, ۱۲۹, ۱۵۵, ۲۷۲, ۲۸۶
۳۱۴, ۳۵۲, ۴۰۴, ۴۰۵, ۴۹۷
قصیر ۲۷۴, 3).
قطب رویانی (شاعر طبری) ۹
مولانا قطب الدین ۴۳۸
مولانا قطب الدین لاهیجانی ۴۳۸
قطب الدین v. یرسق
قطب الدین خان ۲۵۹
قطب الدین لاهیجانی ۴۳۸
قطری بن الفجاة ۴۵, ۲۷۳
قحطبه ۱۶۱

قلاجه پیاده ۲۶۲
قاماق (مردم) ۴۶۷
قلنسوة صاحب ۳۱۳, n. ناصر بن احمد
قم ۳۰, ۱۱۶, ۱۱۷, ۱۴۴, ۲۷۳, ۴۴۱
۴۹۹, ۵۵۷
لشکر قم ۴۹۹
قماج امیر ۲۳۲
قایماز n. ۸۴ سراج الدین قمری
قمش ۱۸۶, ۱۵۶ n. قومش
سید قوام الدین ۹, ۱۱۹, ۱۲۱, ۱۴۵, ۱۴۶
۲۶۷, ۲۶۸, ۲۷۰, ۳۱۷, ۳۶۳, ۳۷۹
۳۸۰, ۳۸۱, ۳۸۷, ۳۸۸, ۳۸۹, ۳۹۰
۳۹۲, ۴۳۶, ۴۴۹, ۴۵۶, ۴۵۷, ۴۵۹
۴۸۷, ۵۲۴, ۵۶۴.
اولاد سید قوام الدین ۵۴۵
مشهد سید قوام الدین ۵۲۹
سید قوام الدین بن سید رضی الدین
۴۵۲, ۴۵۳, ۴۵۶, ۴۶۵, ۴۶۶, ۴۷۰
۴۷۱, ۴۷۲, ۴۷۶, ۴۹۱, ۴۹۳, ۴۹۵
۵۲۹, ۵۳۰, ۵۵۱, ۵۵۵
سید قوام الدین بن سید ظهیر الدین
۵۵۴
سید قوام الدین بن سید غیاث الدین
۵۴۹
سید قوام الدین بن سید کمال الدین
بن رضی الدین ۵۵۲, ۵۵۵
سید قوام الدین بن سید محمد ۵۴۹
قوشتم (امیر) ۴۴۹ n. قشتم
قولی قیمور (قوم) ۱۱۴
قومش (قومس =) ۱۹, ۱۰۵, ۱۲۷, ۱۷۴
۱۸۶, ۱۸۷, ۱۸۹, ۱۹۰, ۱۹۳, ۱۹۴, ۱۹۶
۱۹۹, ۲۰۸, ۲۹۱, ۲۹۲, ۲۹۳, ۳۲۳
۳۳۹, ۴۱۱, ۴۴۱, ۴۶۰, ۵۱۱, ۵۵۷
لشکر قومش ۲۹۲, ۴۶۲, ۵۱۱
قهستان ۱۷۴, ۱۹۱, ۱۹۶, ۳۳۰, ۳۳۱
قوهپایه ۱۵۷
قیا ۱۱۴, ۱۱۵, ۱۱۶ n. دلسون روم
قیصر ۲۷۴, 3).

ک

کارگیا امیر سید ۱۴۳, ۱۹۳, et
کارگیا میرزا علی ۴۰ n. علی
کارمزد رودبار ۲۲۳

قلعهٔ کارو ٦٦
کارود ١٣١, ١٤٥, ٤٠٥, ٤٠٥ v. کاهرود
کازران (کوچهٔ) ٢٧
کاشان ١٤٤
کاشغر ٣٤٩, ٤٤٧, ٤٦٨, ٥٤٧
کافور (خواجه سرای) ٤١٥
شیخ شمس الدین کافی ٣٣٧
امیر کاکی گیلانی ٣٠٣
کالار ٢٨٣, 5) v. کلار
کالجرود ١٩١
کاوس بن فخر الدوله حسن ٢٦٩, ٢٧١
کاوس بن سعد الدوله طوس ١٤٨
ملک کاوس بن کیومرث ١٣٠, ١٣١, ١٣٢, ١٣٣, ١٣٤, ١٣٦, ١٣٧, ١٣٨, ١٣٩, ١٤١, ١٤٢, ١٤٣, ١٤٧, ٣٢١, ٤٧٦, ٥١٣, ٥١٤, ٥١٦, ٥٣٠
کاوس بن هزار اسپ ١٤٩ v. کیکاوس
کاوهٔ آهنگر ١٢, ١٣, ١٦٨
کاهرود ٤٥٠, 2) v. کارود
کبلورجان (؟ گیلورجان) ٢٩٨
کبودجامه ٦٢, ٢٣٦, ٢٣٧, ٢٤٣, ٢٤٥, ٢٥٣, ٢٥٥, ٢٥٨
فخر الدوله گرشاسف کبودجامه ٦٢, ٦٣, ٧٠٠
نصرت الدین کبودجامه ٢٥٧, ٢٥٨, ٢٦٠
کت بوقانین ٨٤, ١١٤
کتار } ١٩٤, 8)
کتان }
کجو ٢٣٥, 5). ٢٨٤, 3°)
کجور ١٣, ١٧, ٥٩, ٦٥, ٦٦, ٦٧, ٧٦, ٧٩, ١٠٠, ١١٢, ١١٣, ١١٤, ١١٧, ١٢٠, ١٢٩, ١٣١, ١٣٢, ١٣٦, ١٣٧, ١٣٨, ١٤٢, ١٤٣, ١٤٤, ١٤٥, ١٥٨, ١٥٩, ٢٦٢, ٢٦٤, ٢٧٣, ٢٧٤, ٢٨١, ٢٨٣, ٢٨٤, ٢٩١, ٢٩٥, ٣٩٨, ٣٩٩, ٤٠١, ٤٠٢, ٤٠٦, ٤١٠, ٤٩٩, ٥١٤, ٥١٧, ٥٥٣
صحرای کجور ١٧
قلعهٔ کجور ١٠٠, ١١٣, ١٣١, ١٣٧, ١٣٩, ١٤١, ١٤٢, ١٤٥, ٤٠٠
کجین (قلعه) ١٨٠, ١٨١, ٣٠٨
کدبر (قریهٔ) ١٢٧
کربلا ١٦٩
شهدای کربلا ٣٦٨, ٤٢٨
کرج رود ٣٠

کرجی ٦٨
کرجیان ٤٩٢، ٤٩٣، ٤٩٨، ٥٥٠
سادات کرجیان ٤٩٨
کرد ١٩٢
کرد آباد ٢٢٩، ٢٣٩، ٢٩١
کرد کلا ٢١٦
گردگوه .v کرد ,کرده کوه
کردی ٢٤٩
کرکه پادشت ٤٧٥، .v لرکه پادیشت
کرگیل .v عایشه
کرمان ١٧٥، ١٨٨، ٢٥٤٠
کرویز ٩٩، 1a). *کویر
کره ١١٦
شهنشاه کسری ١٨، .v یزدجرد
کسلیان ٢٤١، 6).
کشور ,کشوربان ٩٥، 8). .v شکوری، شکوریان
کلاده .v یاسمین کلاده
کلار ٥٦، ٦٧، ٦٨، ٧٧، ١٦٨، ٢٨٥، ٢٩٥، ٣٠٣
قلعهٔ کلار ٧٧، ١٥٥، ٢٨٣، ٢٩٢، ٤٠٠
اصفهبد کلار ٣٠٣
مردم کلار ٢٩٢، ٤٦٠
کلارستاق ٩٥، ٩٦، ٩٨، ١٣٠، ١٣٢، ١٣٩، ١٤٥، ١٥٦، ٢٨٣، ٣٧٩، ٤٠٠، ٤٠١، ٥١٦
ارباب واهالی کلارستاق ٤٠٠
ملوك کلارستاق ٢٨٤
کلار دشت، کلاره دشت ٣٧٩، ٥١٧
کلارود ٤٢
الکلبی .v ابو الابرد
کله استندار ٨٠
قریهٔ کله درم ٤٩١
کلیج ٦٨
کلیس (تنگهٔ) ٢١٨، ٢٢٩
دربند کلیس ٢١٨، 4).
کلین ٢١٨، 4).
سید کمال الدین آملی بن سید رضی الدین ٥٥١
سید کمال الدین بن سید زین العابدین ٥٤٩
سید کمال الدین طویل ٤٢٩
سید کمال الدین بن سید قوام الدین اول ٣٤٥ ٣٥٩، ٣٦٠، ٣٦١، ٣٦٩

۳۷۳, ۳۷۵, ۳۷۷, ۳۷۸, ۳۸۲, ۳۸۳
۳۸۴, ۳۸۵, ۳۸۹, ۳۹۰, ۳۹۱, ۳۹۲
۳۹۳, ۳۹۵, ۴۰۳, ۴۰۸, ۴۰۹, ۴۱۰
۴۱۱, ۴۱۶, ۴۱۷, ۴۱۹, ۴۲۰, ۴۲۱, ۴۲۳
۴۲۸, ۴۲۹, ۴۳۰, ۴۳۴, ۴۳۷, ۴۵۰
۴۵۶, ۴۵۹, ۵۴۶, ۵۴۷, ۵۴۸, ۵۴۹
۵۵۲, ۵۶۱

اولاد سید کمال الدین ۴۵۶, ۵۴۹
۵۴۸

سید کمال الدین بن سید قوام الدین (ثانی) ۵۰۲, ۵۰۳, ۵۰۴, ۵۰۵, ۵۰۶
۵۰۷, ۵۰۸, ۵۱۱, ۵۱۲, ۵۱۳, ۵۱۴, ۵۱۵
۵۱۶, ۵۱۸, ۵۱۹, ۵۲۰, ۵۲۱, ۵۲۸, ۵۳۰
۵۴۷, ۵۴۸, ۵۵۲, ۵۶۱

سید کمال الدین بن سید محمد ۵۴۹

سید کمال الدین بن سید مرتضی ۵۰۳
۵۱۰

سید کمال الدین بن سید نصیر الدین
۵۵۰

پسر سید کمال الدین ۲۵۷

کنجوار
کند خوار } (v. کینه خوار 82, 3a).

کندسان ۲۹۱, 7a).

کنس ۲۰, ۷۱, ۳۹۸

کنسان ۲۹۱

کهور کهل ۱۴۶, ۱۵۳, ۱۵۴

کوچك علوی ۱۷

کوچهٔ کازران ۲۸ v. کوچه

کورشید (قریهٔ) ۹۷, ۳۰۳

کورشید رستاق ۱۶, ۲۸۳, ۲۹۴

کوزکیای محمد ۵۸, ۴۰ محمد

کوری کیر (v. گردگیر 179, 5a).

قلعهٔ کوزا ۲۰۷, ۲۱۴, ۲۲۱, ۲۲۲, ۲۳۱

کوسان (دیه) ۲۴, ۲۶

کوش (قریهٔ) ۱۳

کوشك دشت ۳۱۴

کوفه ۱۲, ۲۷۹

کوکبان ۲۹۱

کولا ۱۵۸, ۲۰۷, ۲۱۷, ۲۲۱, ۲۲۹

تنگهٔ کولا ۲۲۰

دربند کولا ۴۹, ۲۲۹

مردم کولا ۲۰۶

کولاویج ۲۲۲

کوهستان ۴۷, ۱۰۲, ۱۵۴, ۱۶۲, ۲۰۰, ۲۰۶

٢٠٨, ٢٠٩, ٢١٠, ٢١٩, ٢٢٦, ٣١٧, ٣١٨
٣٢٢, ٣٢٣, ٤٠١, v. رستمدار
دیلمستان, طبرستان, مازندران
کوهستانات ١٦٤
قارن v. کوه قارن
موشا v. کوه موشا
کوهی بن شیره زیل ١٥١, ١٧٥
کویر ٨١, ٩٩, ١٠٢, ١٤٧, ٢٤٤
کاهرود ٢٦, ٢٣٥, v. (قلعهٔ) کهرود
کهور کهن v. p. ٦٢٠, l. 4).
پشین v. کیا پشین
کیار } (١٩٢, 8).
کیان }
قریهٔ کیاکلاته
کیانشاه ٦٤
کیانوش ١٤٦, ١٥٢
کیاوجان بن کیانوش ١٤٦, ١٥٢
کیایان بیستون ٣٨٢, ٤٦٣, ٤٨٥
کیایان جلاک, جلالی ٩٦, ١٠٦, ١٠٨
٢٦٧, ٢٦٨, ٢٧٠, ٣٦٣, ٣٦٤, ٣٦٦
٣٧٧
کیایان چلاب ١١٨, ١١٩, ١٢١, ٢٦٧, ٢٦٨
کیایان ضماندار ٤٧٦
کیایان هزاراسبی ٤١٠
شاه کیخسرو بن کی سیاوش ٢٨, ٢٩
٣٠, ١٥٢, ١٧١
ملك شاه کیخسرو بن شهراکیم ٩٣, ٩٥
١١٧, ١٤٦, ١٤٨, ٣٢١
شاه کیخسرو بن سعد الدوله طوس ١٤٨
ملك کیخسرو بن کیومرث ١٣٠, ١٤٧
رکن الدوله کیخسرو بن تاج الدوله
یزدجرد ٩٦, ٩٧, ٩٨, ١١٧, ٢٦٦, ٢٧٠
٣٢٥
اصفهبد کیخسرو ٢٢١
قریهٔ کیس (١٦, 7)
سیاوش v. کی سیاوش
کیقباد بن زاب ١٤٦, ١٥٢
کیکانی ٣٠٠, 4a) v. لیکانی
کیکاوس بن اسکندر بن قابوس ٢٠٠
٣٢٢
کیکاوس بن کیقباد ١٥٢,
سلطان کیکاوس گلپایگان ٢٥٧ }
استندار کیکاوس بن هزاراسف ٢٠, ٥٧ }
٥٨, ٥٩, ٦٠, ٦٢, ٦٣, ٦٥, ٦٧, ٦٨

۷۰, ۷۲, ۷۴, ۷۵, ۸۱, ۱۴۶, ۱۴۹, ۲۳۰
۲۳۹, ۲۴۰, ۲۴۳, ۲۴۴, ۲۵۲, ۲۵۵
حاکم دیلمستان ۵۹ ۳۲۰, ۵۲۱
سلطان کیمدور ۵۳, ۲۸۲
کینه خوار بن باحرب ۲۴۷
کینه خوار بن دارا ۴۲۳
کینه خوار بن رستم ۷۲, ۲۶۴, ۲۷۱
کینه خوار بن شهریار ۸۲, ۸۳, ۲۶۴
۲۷۰, ۲۷۱
قلعهٔ کینه خواران ۲۲۰
کیوان پژم ۱۲۳
کیوس بن قباد ۱۵۰, ۲۰۱, ۲۰۳, ۳۰۴
۲۷۰, ۳۱۸, ۳۱۹
کیومرث بن آدم ۱۴۷, ۱۵۴
ملك کیومرث بن بیستون ۶, ۱۲۲, ۱۲۳
۱۲۴, ۱۲۵, ۱۲۶, ۱۲۷, ۱۳۱, ۱۴۴, ۱۴۶
۱۴۷, ۳۱۷, ۳۲۰, ۳۲۱, ۴۰۶, ۴۴۳
۴۶۰, ۴۶۳, ۴۶۹, ۴۷۵, ۴۷۶, ۴۸۷
۴۹۶, ۴۹۷, ۳۹۸, ۴۹۹, ۵۰۳, ۵۰۸
۵۱۳, ۵۱۴, ۵۱۶, ۵۱۹, ۵۲۰, ۵۲۱
۵۴۹, ۵۵۷, ۵۵۹

گ

گاوباره (جیل =) ۳۹, ۴۰, ۴۲, ۱۵۰
۳۱۷, ۳۱۹, ۵۲۱
آل گاوباره ۸۶, ۳۱۷
ملوك گاوباره ۶, ۳۰, ۸۳, ۱۲۶, ۲۰۶
۲۰۷, ۲۶۵, ۳۱۶, ۳۵۲, ۴۱۰
اصفهبد گردبازو (یزدگرد) بن علا الدوله
حسن ۲۴۵, ۲۴۸, ۲۴۹
گردبازو بن شاه غازی رستم ۵۷, ۲۴۱
گردبازو بن علا الدوله علی ۲۷۱
گردزاد لپور ۲۸۴
گردگوه ۸۴, ۸۶, ۲۶۵
فخر الدوله گرشاسف بن تاج الملوك
۶۲, ۶۳, ۷۰, ۷۲, ۲۳۰, ۲۳۹ کبودجامه
۲۴۳, ۲۶۲
عز الدین گرشاسف بن باحرب سپهسالار
گشواره ۷۴, ۱۴۹, ۲۵۴, ۲۶۲
گرگان ۱۳, ۲۱, ۲۲, ۳۰, ۴۳, ۴۸, ۱۰۵
۱۵۹, ۱۷۱, ۱۷۲, ۱۷۳, ۱۷۴, ۱۷۵, ۱۷۶
۱۷۷, ۱۷۹, ۱۸۰, ۱۸۱, ۱۸۲, ۱۸۶, ۱۸۸

۱۸۹, ۱۹۹, ۲۰۰, ۲۰۸, ۲۲۳, ۲۲۵, ۲۲۶
۲۲۷, ۲۳۰, ۲۳۹, ۲۴۳, ۲۴۴, ۲۵۴
۲۵۵, ۲۵۷, ۲۵۸, ۲۵۰, ۲۶۰, ۳۰۰
۳۰۸, ۳۱۱, ۳۱۲, ۳۱۳, ۳۳۰
اعیان گرگان ۲۷۴
دروازهٔ گرگان استرآباد ۲۲۸
دروازهٔ گرگان آمل ۲۸
گرگو (موضع) ۹۵
گرگو گردن ۵۱۷
گرگیل ۷۶, v. کرگیل
گرگین میلاد ۲۲, ۳۰
گرمابه رود ۲۲۱, ۲۳۹
گزدهم ۱۵۳
گستهم بن بیستون (?) ۱۴۷
گستهم بن گزدهم ۱۵۳
گستهم شرف الدوله ۱۰۰, ۱۱۰, ۱۴۷, ۳۲۱
گشتاسف بن لهراسف ۱۴۶, ۱۵۲
گشواره ۶۲, ۲۵۱, ۲۵۲, ۲۵۴, ۲۵۶, ۲۵۷
v. گوشواره
گلابی (سواده کو =) ۲۲۱
گلالك ۱۵۷, ۳۴۱, v. صاحب
گلالك دار ۱۴۳

گلامه ۷۶, ۲۶۲
گلپایگان ۶۳, ۷۰, ۲۱۴, ۲۵۶, ۲۵۷
گلپایگانی ۲۵۶, ۲۵۷, ۱^a^). v. فخرالدوله
et کیکاوس
قلعهٔ گلخندان ۱۳۵
گلشاه ۱۵۴
گلیچه ۳۱۴
گمند ۱۹۶, v. جومند
گنبذ فخرالدولهٔ دیلمی ۱۶, ۲۵۹
گنبذ قابوس ۱۶۸, ۴۸۲, ۴۸۳, v. قابوس
سه گنبذ ۱۵۳
گنجه ۲۵۴
گودرز ۳۰
گودرز بن بلاش ۱۵۲
گودرز بن هزاراسف ۱۴۹
گورنگیج (بن) v. اسفهسالار
گوشواره ۲۶۰, v. گشواره
گیل ۴۰, ۴۱, ۴۳, ۵۱, ۶۸, ۸۱, ۱۳۲, ۱۳۹
۱۷۲, ۱۷۸, ۲۱۵, ۲۴۲, ۲۸۷, ۲۸۸, ۳۰۴
۳۱۰, ۳۱۱, ۴۳۹
لشکر گیل (ودیلم) عساکر, ۱۲۹, ۱۳۰
۱۳۶, ۱۳۷, ۱۴۰, ۱۴۲, ۳۱۷, ۴۹۸, etc.

عساکر گیل ۵۳۳
مردم گیل ۴۴۰
نفر گیل و دیلم ۱۳۹, ۱۴۰, ۱۴۴
گیلاگو ۱۷۷
گیلان ۱۹, ۲۱, ۳۷, ۳۸, ۴۰, ۴۵, ۵۴, ۵۵, ۶۴, ۸۰, ۸۱, ۹۵, ۱۰۸, ۱۲۷, ۱۲۹, ۱۳۰, ۱۳۹, ۱۴۱, ۱۴۵, ۱۵۵, ۱۷۵, ۱۸۰, ۱۹۷, ۲۴۷, ۲۷۹, ۲۸۷, ۲۸۸, ۲۹۷, ۲۹۹, ۳۰۲, ۳۰۶, ۳۰۷, ۳۰۸, ۳۰۹, ۳۱۰, ۳۱۱, ۳۱۲, ۳۱۴, ۳۱۵, ۳۱۸, ۴۱۱, ۴۲۰, ۴۳۷, ۴۳۹, ۴۴۳, ۴۵۱, ۴۵۴, ۴۶۹, ۴۷۰, ۴۸۶, ۴۸۷, ۴۸۸, ۴۹۳, ۴۹۷, ۴۹۸, ۴۹۹, ۵۰۰, ۵۰۴, ۵۰۵, ۵۰۶, ۵۱۶, ۵۱۸, ۵۱۹, ۵۳۱, ۵۳۴, ۵۳۸, ۵۴۱, ۵۴۸, ۵۴۹, ۵۵۰, ۵۵۶, ۵۵۷, ۵۶۱
اوباش گیلان ۴۳۹
اهالی گیلان (و دیلمان) ۳۰۲, ۳۰۳
بزرگان گیلان ۷۲, ۱۷۱
تاریخ گیلان ۱۳۶
(زبان گیلان) ۴۹
سادات گیلان ۱۲۸, ۱۳۰, ۳۱۶, ۳۵۱, ۴۴۱, ۴۵۵, ۴۹۴, ۴۹۷, ۵۰۷, ۵۱۶
لشکر عساکر گیلان ۸۰, ۱۲۹, ۱۳۹, ۱۴۰, ۱۹۱, ۱۹۲, ۴۹۹, ۵۰۰, ۵۱۷, ۵۳۲, ۵۳۳, ۵۳۴
مخادیم گیلان ۵۲۰
مردم گیلان ۳۱۶, ۴۳۹, ۴۹۰
ملوك گیلان ۲۰, ۷۹, ۸۴
گیلان آباد ۱۵۶
گیلان پژم ۱۵۳
گیلانشاه بن کیکاوس ۲۰۰, ۲۱۰, ۳۲۲
(لفظ) گیلانی ۳۳۹
گیلانیان ۱۳۹
(قلعهٔ) گیله کیا ۲۹۶
مردم گیلی ۲۲۲
(قلعهٔ) گیلیان ۲۲۲, ۲۲۴, ۲۴۱
گیو ۳۰

ل

لار ۲۱, ۳۰, ۱۴۵, ۲۴۶, ۴۰۳, ۴۰۴, ۴۰۵
(قلعهٔ) لار ۴۰۴

لار شیراز ۳۰
لار قصران ۱۰۵, ۲۷۲
لارجان ۱۱, ۱۶, ۴۹, ۵۴, ۵۶, ۱۲۳, ۱۳۱
۱۳۲, ۱۳۵, ۱۴۵, ۱۷۵, ۱۷۸, ۱۸۰, ۲۱۱
۲۲۶, ۲۳۴, ۲۳۵, ۲۳۹, ۲۴۰, ۲۴۷
۲۵۲, ۲۶۲, ۲۸۶, ۳۰۲, ۳۱۳, ۳۴۰
۳۵۲, ۴۰۶, ۴۰۹, ۴۷۶, ۴۸۷
مردم لارجان ۲۴۶, ۲۴۷, ۲۸۶, ۴۰۶
مرزبان لارجان ۲۲۱, ۲۳۹, ۲۴۰
لارجانی ۲۳۵, ۲۴۷, v. علی
لارجانیان ۲۴۷
لارجانیك ۴۳۲
لاك آبندان (= کردکلا) ۲۱۶
لاودهی، لاودی ۱۱۳, 8). ۱۱۶
لاویج ۱۰۹, ۱۳۸, ۴۶۳, ۵۱۶, ۵۱۸
لاویجه رود ۲۸۷
لاهجان ۱۳۰, ۲۸۷, ۴۳۸, ۴۶۹, ۴۷۱
۴۸۸, ۴۸۹, ۴۹۰, ۴۹۷, ۵۵۶, ۵۶۱
جبل لاهجان ۸۰
لپور (ولایت) ۱۲, ۲۶۱, ۲۸۴, ۳۸۲
۴۶۳, ۴۸۵, ۴۸۶, ۵۴۳, ۵۵۱, ۴۵۵
دشت لپور ۳۸۲
لخته زن ۷۲
لرکه پادشت ۴۹۵, ۵۱۳, v. کرکه
لشتنشا ۴۵۱, ۴۵۲
لشکر چه بیسر (?) ۱۷۶
لشکری ۱۷۵
لفور ۲۱۱, 8ª). v. لپور.
لکتر، لکتور ۱۲۱
صحرای لکتر ۳۹۹
لله پرچین (مشهد) ۲۷۲
لمسر ۴۹۷, ۵۳۵
لندر ۲۱۴, ۲۵۱, 1). v. لوندر
لندکی ۲۱۷, v. فیروز بن اللیث
لنگا ۲۹۶ 1ª).
لنگرود ۲۲۱, ۲۳۱, 3ª). ۴۳۹, ۵۵۵, ۵۵۷
۵۱۹, ۵۵۲
فرضهٔ لنگرود ۵۵۵, ۵۵۲
لنگرودی ۲۲۱ v. فرامرز
لواسان ۱۳۵, ۱۴۵, ۴۰۴, ۴۰۵
لوش ۱۷
لومن دون ۲۹
قلعهٔ لوندر ۴۰۵, ۴۰۶

لونی دون ۲۹, 3).
کیا لهراسف بن کیا افراسیاب ۳۵۰, ۳۵۱
۴۴۱
لهراسف بن کیاوجان ۱۴۶, ۱۶۲
امیر لهراسپ شیخی ۱۴۴
کهور کهد .v لهور کهد ۱۵۳, ۱۵۴
لیستکوه ۹۶
لیشام دیلمی ۲۷۵, ۲۹۶, ۳۰۶
صحرای لیکانی ۲۸۴, ۲۸۸, ۳۰۰
لُهْلَم ۴۱۳
لیلی بن نعمان ۳۰۷

م

ماپلورج ۱۵۷
(موضع) ماته ۲۸۰
مادرین ۱۹۹, 5).
(نردبان) مار ۱۳۱, 4).
کوه ماز ۲۱
مازندران ۳, ۱۷, ۱۸, ۱۹, ۲۰, ۴۹, ۵۰
۵۶, ۵۷, ۵۸, ۷۲, ۷۸, ۷۹, ۸۱, ۹۱, ۹۵, ۹۶
۹۷, ۱۰۰, ۱۱۸, ۱۲۱, ۱۲۹, ۱۴۵, ۱۵۹, ۱۶۰
۱۶۱, ۱۶۳, ۲۰۸, ۲۰۹, ۲۲۱, ۲۲۰, ۲۳۳
۲۳۴, ۲۳۵, ۲۳۷, ۲۴۵, ۲۴۶, ۲۴۸
۲۵۲, ۲۵۴, ۲۶۱, ۲۶۴, ۲۶۵, ۲۶۶
۲۶۷, ۲۶۸, ۲۶۹, ۳۱۷, ۳۲۲, ۳۲۴
۳۲۶, ۳۳۳, ۳۳۴, ۳۴۱, ۳۴۹
۳۵۲, ۳۵۵, ۳۵۷, ۳۷۹, ۴۰۵, ۴۱۱
۴۱۳, ۴۱۷, ۴۱۸, ۴۲۱, ۴۲۲, ۴۲۴
۴۲۶, ۴۲۷, ۴۳۷, ۴۳۹, ۴۴۶, ۴۴۷
۴۴۸, ۴۴۹, ۴۵۳, ۴۵۴, ۴۵۶, ۴۶۷
۴۶۸, ۴۷۲, ۴۷۵, ۴۷۶, ۴۸۲, ۴۸۳
۴۸۴, ۴۸۵, ۵۰۳, ۵۰۸, ۵۱۷, ۵۱۸
۵۲۴, ۵۲۵, ۵۲۸, ۵۲۹, ۵۳۱, ۵۳۲
ارباب مازندران ۴۶۰
اصفهبد مازندران ۱۵۴
اصفهبدان مازندران ۲۷۸
اهل, اهالی مازندران ۱۰۷, ۱۰۸, ۲۴۰
مردم .v
بزرگان وشجاعان مازندران ۳۳۷
پیادهای مازندران ۴۲۶
جنگل مازندران ۴۲۴, ۵۲۶
حکام مازندران ۴۱۳, ۴۳۵

درویشان مازندران ۴۵۷, ۴۵۹, ۵۰۸
دشت مازندران ۲۰۷, ۳۲۴, ۳۷۱
سادات مازندران ۱۲۹, ۳۸۱, ۳۸۸
سلاطین مازندران ۴۹۹, .v ملوك
شاه مازندران ۲۵۸, .v حسام الدوله اردشیر
فقراء مازندران ۵۲۶
لشکر مازندران ۹۳, ۱۲۹, ۳۸۲, ۳۹۶, ۳۹۷, ۳۹۸, ۳۹۹, ۴۲۵, ۴۲۶, ۴۲۸, ۴۹۹, ۵۱۴, ۵۲۵
کدخدازادهای مازندران ۵۲۹
کوهستان مازندران ۱۵۴, 8). ۲۰۷, ۳۸۱, ۳۸۵, ۴۷۶
مال مازندران ۴۶۷, ۴۷۶, ۴۸۲, ۵۳۷
مردم اسفاهی مازندران ۴۱۳
مردم مازندران ۲۴۸, ۳۳۷, ۳۴۲, ۳۴۳, ۳۴۵, ۳۷۲, ۳۷۳, ۳۹۹, ۴۰۰, ۴۰۹, ۴۲۵, ۴۲۶, ۴۴۰, ۴۴۵, ۴۴۷, ۴۷۵, ۴۸۲, ۴۸۵, ۴۸۶, ۵۰۱, ۵۰۲, ۵۰۷, ۵۱۰, ۵۴۱, ۵۴۳, ۵۴۴, ۴۸۵, ۴۸۶
معارف مازندران ۲۴۵
ملوك مازندران ۵۰, ۵۱, ۸۲, ۸۶, ۱۱۷, ۱۱۹, ۱۵۰, ۴۲۹, ۴۹۹
نوکران مازندران ۴۸۶, 8).
مازندرانی (لفظ) ۳۷, ۲۳۵, ۳۴۸, ۳۵۲, ۴۳۹ (۳۷۶)
مازندرانیان ۱۵۵, ۴۲۸, .v مردم
مازندرون ۲۱
مازیار بن جستان ۱۷۹
مازیار بن قارن ۲۱, ۲۹, ۵۴, ۱۶۱, ۱۶۲, ۱۶۳, ۱۶۴, ۱۶۵, ۱۶۶, ۱۶۸, ۱۷۵, ۲۰۸, ۲۷۵, ۲۸۸, ۲۹۰, ۳۲۱, ۳۲۵
دیوار مازیار ۲۱
ماکان کاکی ۱۷۱, ۱۷۲, ۱۷۳, ۱۷۴, ۱۷۵, ۱۷۷, ۱۸۵, ۲۰۹, ۳۱۲, ۳۱۳
ماکان بن ماکان ۱۷۶, ۱۷۷, ۱۷۸
مالکه دشت ۲۷۲
مامطیر ۸۰, ۱۳۲, ۳۰۲
مامطیری ۷۰, ۷۳, ۲۲۲, ۲۵۲, ۲۶۴, ۳۶۲, .v ابو شهریار بن خورشید, ابو الرضا حسین, ابو القاسم
مامطیریان ۳۶۲
مامون (خلیفه) ۱۶۰, ۲۷۵, ۲۷۶, ۲۷۸
املاك مامونی ۱۶۰

مانهیر ۱۶, ۱۹
مانی ۵۵۳
مانیوند ۶۸, ۷۲, ۷۵, ۷۸
ماهانه سر ۱۴۶, ۳۷۷, ۳۸۸, ۴۱۰, ۴۲۴
۴۲۸, ۴۳۰, ۴۳۵, ۴۳۶, ۴۳۹, ۴۴۸
۴۶۷, ۵۴۸, ۵۶۲
ماهوی سوری ۲۰۵ 7).
ماهویه } ۲۰۵ 7).
ماهی
(دیه) ماوچکو ۱۲
ماوراء النهر ۴۶, ۱۲۴, ۱۴۸, ۴۱۹, ۴۲۰
۴۳۵, ۴۳۶, ۴۴۶, ۵۰۳, ۵۴۶, ۵۴۷
۵۴۸, ۵۵۱, ۵۵۷, ۵۶۲
متمیر ۳۳۸, ۳۸۲, ۳۸۸, ۳۹۰, ۳۹۱
جلال الدین .v ۴۳۳,
اموال متمیر ۴۳۳
(خلیفه) متوکل ۱۶۶, ۱۶۸, ۱۶۹, ۱۷۰
۲۷۸, ۲۸۰, ۲۹۰
مثنی بن حجاج ۱۶۱
دارا, رستم .v مجد الدوله
مجد الدوله بن فخر الدوله بویه ۱۹۱, ۱۹۳
۱۹۴, ۱۹۵
مجوسی ۱۶۸
محلهٔ مسجد زنکو ۲۳۰ 2a).
(رسول, پیغمبر) محمد ۳۰, ۴۳, ۲۰۲
۲۰۳, ۲۰۵, ۲۸۰, ۳۱۹, ۳۲۱, ۳۶۷
۴۴۷, ۵۳۰
آل, اولاد محمد ۲۸۱, ۳۲۴, ۳۶۲, ۳۸۲
۳۸۷, ۳۸۸, ۴۰۱, ۴۲۰, ۴۳۱
داغ محمد ۲۱۲
محمد بن ابراهیم (عم عبد الله طاهر) ۱۶۴
محمد بن ابراهیم سیمجور ۱۸۴
(سید سلطان) محمد بن ابراهیم کیاء
دبیر صالحانی ۵۳, ۲۸۱, ۲۸۲, ۲۸۳, ۲۸۵
اتابك محمد ۲۴۶
ابو علی ناصر محمد بن ابو الحسن احمد ۳۱۲
محمد بن ابی العباس .v ۲۸۵
ابو جعفر محمد بن احمد ۱۷۶
محمد بن اخشید ۲۸۴
شمس الملوك محمد بن حسام الدوله
اردشیر 3a). ۸۶, ۹۴, ۲۶۵, ۲۷۱, ۳۲۵
(مشهد) امامزاده محمد ۱۳۱
امیر محمد اسحق ۳۳۰
امیر سید محمد ۸۰, ۴۹۷, ۴۹۸, ۴۹۹, .v کارگیا

۱۱۹ محمد کیای بن افراسیاب چلابی
۲۶۸, ۲۷۰, ۳۴۵, ۳۵۰
۵۱۳, ۵۵۲ سید محمد بن سید افضل
۵۴۸ خواجه محمد ابو الولید
۵۳, ۱۶۸, ۲۷۵, ۲۸۱, ۲۸۳ محمد بن اوس
۲۸۴, ۲۸۵, ۲۸۶
۲۸۶ پسر محمد بن اوس
۳۲۸ امیر محمد بیك
۵۵۴ سید محمد کیاء تنکابنی
۲۶۳ خوارزمشاه محمد بن تکش
۲۲۵, ۲۲۶, ۲۲۷, ۲۲۸ محمد حبشی
علا الدین (الدوله) محمد وزیر خراسان
۱۰۳, ۱۰۵, ۱۱۱
۱۴۹ شمس الملوك محمد بن ملك جشید
علا الدین محمد بن جلال الدین حسن
۸۳, ۸۵ نومسلمان
۱۸۰ محمد بن الحسن ابن العمید
۳۲۷ محمد بن حسن المرعشی
۳۱۴ محمد بن حسین المحدث
۲۸۴ محمد بن حمزه
۲۱۶ محمد خان ترك
اولجایتو .v ۹۶, ۱۰۱ محمد خدابنده

۱۸۲ محمد دهری
سلطان سید محمد کیاء دبیر صالحانی
محمد بن ابراهیم .v ۵۳, ۲۸۲, ۲۸۳
محمد بن رستم بن وندادامید بن
۱۵۰ بادوسپان
محمد بن رستم بن وندا امید بن شهریار
۲۸۴
۵۳ محمد بن رستم بن یزدانگرد
۴۵۱ سید محمد بن سید رضی الدین
۵۵۱
۵۱۵ درویش محمد رونس
۱۶۹, ۲۸۱, ۲۹۳ (الداعی) محمد بن زید
۲۹۴, ۲۹۵, ۲۹۷, ۲۹۸, ۳۰۰, ۳۰۹, ۳۲۶
محمد بن مرتضی .v ۵۵۰ سید محمد ساری
کارگیا سلطان محمد ,سید سلطان محمد
۴, ۱۳۲, ۱۳۳, ۱۳۷, ۱۴۲, ۱۴۳
۳۱۵, ۳۱۷, ۴۹۱, ۴۹۴, ۵۳۱, ۵۳۶
۱۱۳ امیرزاده محمد بن امیر سلطانشاه
۴۵۴ سید محمد کیای سیجانی
۱۳۹, ۱۴۱ کیا محمد بن شاهملك دیلمی
اصفهبد شمس الملوك محمد بن شهریار
۵۴, ۳۱۰, ۳۲۰ بن جشید

۳۳۷ شیخ شمس الدین محمد صدیق
۱۷۲, ۳۰۳, ۳۱۰ محمد بن صعلوک
-بن عبد الله v. ۱۶۸, ۲۷۵ محمد طاهر
۳۳۷ شیخ محمد عباد
۲۸۴, ۲۸۵ محمد بن ابی العباس
۱۶۸, ۲۷۵ محمد بن عبد الله بن طاهر
۲۷۹, ۲۹۰, ۳۲۶
۲۹۰ محمد (بن عبد الرحمن)
۱۸۲ محمد بن عبد الرزاق
۲۸۵ محمد عبد العزیز
۲۸۳ محمد بن عبد الکریم
محمد بن ابراهیم v. ۲۸۸ محمد العلوی
۱۴۸ شمس الملوک محمد بن قباد
v. ۲۰۳ نصرة الدین محمد کبودجامه
نصرت الدین
۹۴ شمس الملوک محمد بن شاه کیخسرو
۱۴۸, ۱۴۹, ۳۲۱
کارگیا v. ۱۳۲ سید سلطان محمد گیلانی
سلطان محمد
۳۳۷ شیخ شمس الدین محمد مجرد
-بن حسین v. محمد المحدث
۸۱ جلال الدین محمد بن محمد خوارزمشاه

۴۸۳ سید محمد ساری بن سید مرتضی
۴۸۴, ۵۰۱, ۵۰۲, ۵۰۳, ۵۰۴, ۵۰۷, ۵۰۹
۵۱۱, ۵۱۲, ۵۱۴, ۵۱۷, ۵۱۹, ۵۲۱, ۵۲۲
۵۴۹, ۵۶۲
۲۱۱ سلطان محمد بن ملک شاه سلجوقی
۲۱۵, ۲۱۸, ۲۲۰, ۲۲۳, ۲۲۴
۱۶۲, ۱۶۳, ۱۶۴ محمد بن موسی
۱۲۹, ۴۹۷ محمد بن نوپاشا
بن افراسیاب v. ۳۴۵, ۳۵۱ محمد کیا
۱۲۹ امیر سید محمد بن سید مهدی
۱۳۰, ۲۴۷, ۴۸۹
علا الدین (الدوله) محمد والی خراسان
۱۰۳, ۱۰۵, ۱۱۱
۱۹۴, ۲۹۸ محمد بن وهسودان
۲۹۶, ۲۹۹, ۳۰۳ محمد بن هرون
۵۸ کورکیا محمد (ملحد)
۱۴۱ کیا محمد کیای دیلمی
۱۹۴, ۲۱۶ محمد آباد
۳۰۲ دین محمدی
۶۰ سدید الدین محمود حمصی
۱۹۰ محمود بن سبکتگین }
۱۹۴, ۱۹۶, ۱۹۷, ۱۹۹ سلطان محمود غازی }

سلطان محمود والی طبرستان ۱۹۹
محمود بن سلطان محمد سلجوقی ۲۲۰, ۲۲۳, ۲۲۴, ۲۴۷, ۲۴۸
مخبر صادق ۳۵۵, ۳۶۰ i. e. محمد s. جعفر صادق
مخناف v. یحیی
مداین ۳۲, ۴۰, ۲۰۴, ۲۰۵
مدینه ۲۷۶, ۲۸۲
مران دیه ۱۱۹
سید مرتضی بن سید حسن ۵۵۲
سید مرتضی بن سید رضی الدین ۵۵۲
سید مرتضی بن سید علی ۱۲۹, ۴۶۸, ۴۷۳, ۴۷۴, ۴۷۵, ۴۷۶, ۴۷۷, ۴۷۸, ۴۷۹, ۴۸۰, ۴۸۱, ۴۸۲, ۴۸۳, ۴۸۴, ۴۸۵, ۴۸۶, ۴۸۷, ۴۹۱, ۴۹۲, ۴۹۳, ۴۹۶, ۴۹۸, ۴۹۹, ۵۰۰, ۵۰۱, ۵۰۲, ۵۴۹, ۵۵۰, ۵۵۴, ۵۶۲
سید مرتضی بن سید کمال الدین ۴۵۸, ۴۵۹, ۴۶۰, ۴۶۲, ۴۶۳, ۴۶۴, ۵۰۹, ۵۱۰, ۵۱۴, ۵۳۰, ۵۴۸, ۵۵۰, ۵۵۲
اولاد سید مرتضی ۵۵۵
ابن مرداس ۳۰۵, v. ابن
مرداونج ۲۰۱, 1c).
ابو الحجاج مرداویج بن زیار ۱۷۱, ۱۷۳, ۱۷۴, ۱۷۵, ۲۰۱, ۲۳۲, ۲۳۷, ۲۳۸, ۲۳۹, ۲۴۰, ۲۴۲, ۲۴۹, ۳۱۳, ۳۲۲
تاج الملوک مرداویج بن علا الدوله علی ۱۹-۲۰, ۵۵, ۵۶, ۵۷, ۶۲, ۲۳۲, ۲۳۷, ۲۳۸, ۲۴۰, ۲۴۱, ۲۴۲, ۲۴۳, v. تاج الملوک
مردآویز ۲۰۱, 1c).
مرز (رودخانهٔ) ۴۸۸
مرزبان آباد ۲۳۹
مرزناک ۵۰۸, ۵۰۹, ۵۱۴, ۵۵۲
مرزوق ۴۸, v. ابو الخصیب
مرو ۱۸, ۴۶, ۵۵, ۱۸۲, ۱۸۷, ۲۰۰, ۲۱۶, ۲۲۵, ۲۴۱, ۲۵۵, ۲۵۹
مروان ۲۹۷, 1).
مزدقان ۲۴۶, 9).
مزدک ۲۰۱, ۲۰۲
مستعین (خلیفه) ۱۷۰, ۲۷۹, 8a).
مستنصر (خلیفه) ۱۶۹, 5). ۱۷۰, 19). ۲۷۹, 10a).

سلطان مسعود سلجوق ۲۲۸, ۲۲۹, ۲۳۰
۲۳۱, ۲۳۲
امیر مسعود سربدار ۱۰۲, ۱۰۳, ۱۰۴
۱۰۵, ۱۰۶, ۱۰۸, ۱۰۹, ۱۱۰, ۱۱۱, ۱۱۸
۲۶۶, ۳۳۳, ۳۳۴
قریهٔ مسکان ۱۱۹
مسکو ۱۷۷, 2a).
قلعهٔ مسکین ۱۴۵
کیا مشغله ۲۷۳
مشك آباد ۲۳۹
مشکان ۱۱۹, 7a).
مشکو ۱۷۷
مشکوبرز ۲۱۸, 2b).
مشکونه ۱۷۷, 2a).
مشکین ۱۴۵, 3). v. مسکین
مشهد داعی ۱۹۴
مشهد سبز ۵۱۱
مشهد علی موسی v. علی
مشهد مقدس (رضوی) ۳۲۹, ۳۳۰
۳۳۱, v. علی
مشی بن کیومرث ۱۴۷, ۱۵۴
مصر ۶۶, ۱۰۰, ۲۵۳
مصعب ۲۷۵, v. حسن بن حسین
مصقله بن هبیره ۴۵, ۲۷۳
مصلی ۱۸۰, v. آمل
مضروب ۲۷۵, ۳۲۵, v. عبد الحمید
مضغان (مضمعان) ۴۲, ۱۵۵, ۱۶۷, ۲۸۴
مضمقان ۱۵۵, 2). ۲۸۴, 10).
ملك مظفر بن جلال الدوله اسکندر ۱۴۸
ملك مظفر بن کیومرث ۱۳۰, ۱۳۱, ۱۳۲
۱۳۳, ۱۴۷, ۱۴۸
مظفر (شاعر) ۵۶
سید مظفر الدین ۶۴
معاویه (خلیفه) ۲۷۳, ۳۰۰
معتصم (خلیفه ۱۶۴, ۱۶۶, ۱۶۸, ۲۰۸
معتضد (خلیفه) ۲۹۷
معتز (خلیفه) ۲۹۰, 3b).
معز الدوله بویه ۱۷۵, ۱۸۱, ۱۸۴
مغول ۱۰۳, ۱۰۵, ۱۱۴, ۲۶۴, ۲۶۵
المقتدر بالله (خلیفه) ۱۷۴, ۲۹۷, 3). ۳۱۱
ملاحم ۲۹۰
ملحد, ملاحده, ملحدان ۲۰, ۵۷, ۵۸, ۷۵
۷۶, ۷۷, ۸۰, ۸۴, ۸۵; ۱۴۷, ۲۰۰, ۲۲۴
۲۳۰, ۲۴۱, ۲۶۴, ۲۶۵, ۴۱۰

قلاع ملاحده ۸۴, ۲۶۵
ملك الجبال ۲۰۱, ۲۰۷, ۳۲۳, ۳۲۴
ملکشاه سلجوقی ۸۲, ۲۰۰, ۲۱۰
ملوك طوایف .v طوایف
منتصر (خلیفه) ۱۶۹, ۱۷۰, ۲۷۹
منتشی ۱۶۱, 5).
منصور (خلیفه) ۴۷, ۴۸, ۲۷۳, ۲۷۴
۲۸۰
شاه منصور شیرازی ۳۰۳
منصور بن قراتکین ۱۸۲, ۱۸۳
امیر منصور بن نوح ۱۸۴
منصور آباد ۸۶
منصور / منصوره } کوه ۶۲
امیر منگو ۲۰۰, ۲۰۱
منگوبرز ۲۱۸
منگوقاآن ۸۴, ۸۵, ۲۶۵
منوچهر بن ایرج ۱۴, ۱۵, ۱۶, ۱۷, ۱۸, ۱۹
۲۹, ۱۴۶, ۱۵۳, ۲۴۷
منوچهر بن قابوس ۱۹۲, ۱۹۳, ۱۹۵, ۱۹۷
۱۹۸, ۲۰۱, ۳۳۲
منوچهر لارجانی ۵۶, ۶۶, ۲۳۴, ۲۳۵

موبدانیه ۶۱ (7). / موبدانیه ۷۱ (8). } .v موید آیبه
قلعهٔ مورکه ۱۶, 9).
موز (رودخانهٔ) ۱۷, .v مرز
موزو, قریهٔ موز ۱۶, 9).
امام موسی بن جعفر ۱۶۲, ۱۶۹, ۲۷۶
مشهد موسی ۱۶۹
موسی بن حاجب ۱۹۴
موسی کلاته ۲۲۲
موشا (کوه) ۱۳۰, ۵۶۰
امیر مومن ۹۶, ۹۷
موید بالله ۲۴۸ { موید الله ۲۰۴ ; موید الدوله ۲۴۸
موید آیبه ۶۱, ۷۱, ۲۴۹, ۲۵۲, ۲۵۳
موید الدوله بویه ۱۸۵, ۱۸۶, ۱۸۷, ۱۸۸
علی مویّد سبزواری ۳۰۳
مهدی (خلیفه) ۴۷, ۴۸, ۱۵۶, ۱۵۹,
۲۷۳, ۲۷۴
سید مهدی الحسینی ۱۲۹, ۴۸۹
امیر مهدی لپور ۲۱۱, ۲۱۴
مهر بن دارا ۲۵۲
مهر بن ولاش ۳۱۹, ۴۲۱-

میربان .v (جوی) مهربان ۴۲
(یوم) مهرجان ۲۸۹
مهر فیروز ۲۳, ۲۴, ۲۵, ۲۶
مهرماه بن ساسان ۱۴۶, ۱۵۱
مهر مردان بن سهراب ۳۲۳
(موضع) مهروان ۲۹۷
مهرویه ۲۲۴
میاجق } ۲۶۰
میاجق
(میاجق) میثاق ۲۶۰, 1[a]).
(میان رود =) میاندرود ۴۲, ۱۱۹, ۱۵۵
(قریهٔ) میانده ۳۱۵
میان رود ۴۲, ۱۲۸, ۴۷۱, ۴۹۳, ۴۹۵, ۵۱۶, ۵۱۹, ۵۲۰, ۵۴۷, ۵۵۴
(قوم) میران ۱۱۲
(قریهٔ) میراناده ۲۶۹, ۲۷۰
مهربان =(جوی) میربان ۴۲
میرانآباد ۱۳۹
(مقام) میرنا ۲۶۹, 8). ۵۱۴
میرنادیه ۲۷۰, 4).
(زیارت) میروزان ۴۰۹
(دیه) میروند آباد ۲۱۴
(قویهٔ) میله ۳۰۷

ن

ناتل ۷۶, ۷۹, ۱۴۰, ۱۴۱, ۱۴۲, ۲۸۴, ۲۹۱, ۲۹۶, ۴۰۱
ناتل رستاق ۱۷, ۶۴, ۹۸, ۹۹, ۱۳۸, ۱۳۹, ۱۴۵, ۳۹۸, ۴۰۱, ۴۸۷, ۵۱۳, ۵۵۷
(قلعهٔ) ناجو ۷۷
بنو ناجیه ۲۷۳
نارائن ۱۹۹
نارنجه کوته ۲۹
(بیشهٔ) نارْوَن ۲۱, ۲۹
اسکندر .v ,۱۱۴ نارین طغار
ناسور بن نوذر ۱۴۶, ۱۵۳
ابو ناصر .v ,۱۷۱, ۱۸۱, ۱۷۴, ۱۷۵ ناصر
ابو جعفر ناصر ۳۱۳
ناصر لدین .v ,۱۶۹ ناصر (خلیفه)
ناصر کبیر ۵۴, ۱۷۱, ۲۰۹, ۲۱۵, ۲۳۱, ۲۹۰, ۳۰۰, ۳۰۱, ۳۰۲, ۳۰۴, ۳۰۵

۳۰۶, ۳۰۸, ۳۰۹, ۳۱۱, ۳۱۴, ۳۲۶

ناصر الحق ,۲۳۱ (الداعی الی الحق =
ابو محمد حسن بن علی .v ,۲۹۵ ,۲۳۱

سبکتگین .v ,۱۹۰ ناصر الدین

۲۵۳ ناصر لدین الله (خلیفه)

۵۰۸ ,۵۰۵ سید ناصر کیا

۲۴۴ ناصر الملك بن هزار اسپ

ابو الحسین احمد .v ۳۱۲ ,۳۱۱ ناصران
ابو القاسم جعفر et

۱۳۸ (قریهٔ) ناکرد

۵۹ امیر نام آور

۸۱ استندار نام آور } v. نماور

۱۴۹ ,۱۴۸ ملك نامور }

۶۸ کیا نام آور نوکلاته

۵۶۲ سادات ناوسر

بودنائی .v .(۹ ,۱۵۲ ,۵۲۱ نای

نواب .v نایبان خلفا

محمد .v ,۳۸۷ نبی

۲۵۰ نجادیه

۱۶۹ نجف

قارن .v ,۲۱۲ نجم الدوله

احمد .v ,۵۷ نجیب الدین احمد قصرانی

یالو .v ,۱۳۱ .(۱۱۰ ,۵ نردبان بالو

۱۴۶ نرسی بن بهرام

۱۴۶ ,۳۸ ,۳۷ نرسی بن جاماسپ
۱۵۰

۱۵۲ نرسی بن گودرز

۱۵۳ نریمان بن گرشاسف

۱۸۲ نسا

۳۰۷ (قریهٔ) نشکنجان

۲۷۳ نصرانیان

شهریار بن شهراکیم .v نصر الدوله

۱۷۷ ,۱۷۶ ,۱۷۲ نصر بن احمد سامانی
۱۷۹

۱۹۱ ,۱۸۹ ,۱۸۷ نصر بن الحسن فیروزان
۳۱۰ ,۱۹۶ ,۱۹۵ ,۱۹۴ ,۱۹۳ ,۱۹۲

۱۵۶ نصر بن عمران

ناصر .v ,۲۰۹ نصر کبیر

حمزه .v ,۲۷۷ نصرة الدین حمزه

۲۵۸ ,۲۵۷ نصرة الدین کبودجامه (نصرت)
کبودجامه .v

۲۶۳ (قلعهٔ) نصرة سنگ

شهریار بن .v ۱۷۷ نصیر الدوله شهریار
کیخسرو

نصیر الدین طوسی ۸۵, ۸۶
سید نصیر الدین بن سید قوام الدین
۳۵۸, ۵۴۷
اولاد سید نصیر الدین ۵۵۳
سید نصیر الدین بن سید کمال الدین
۴۳۴, ۴۶۲, ۴۶۶, ۴۶۷, ۴۶۸, ۴۷۳
۴۷۴, ۴۷۵, ۴۷۶, ۴۷۷, ۴۷۸, ۴۷۹
۴۸۰, ۴۸۱, ۴۸۲, ۴۸۳, ۴۸۴, ۴۸۵
۴۸۶, ۴۸۷, ۴۸۸, ۴۸۹, ۴۹۰, ۴۹۱
۴۹۲, ۴۹۳, ۴۹۵, ۵۰۰, ۵۰۶, ۵۰۷
۵۲۰, ۵۴۸, ۵۴۹, ۵۵۰
اولاد سید نصیر الدین ۵۵۰
نظام الملك ۲۴۵
خمسهٔ نظامی ۴۸۸
نمارستاق ۱۳۱, ۴۰۵, ۴۷۶
تمام v. نمام
نماور بن بادوسپان ۱۴۶, ۱۵۰, ۳۲۰
فخر الدوله نماور بن بیستون ۸۰, ۸۱
۱۴۶, ۱۴۸, ۳۲۱
فخر الدوله نماور بن شهراکیم الملقب
بشاه غازی ۹۱, ۳۲۱
نماور بن شهریار ۱۴۶, ۱۴۹, ۲۶۶

فخر الدوله نماور بن نصر الدوله بن
سیف الدوله باحرب ۵۵, ۱۴۹, ۳۲۰
نماور بن فرخان ۳۱۹
امیر نماور ۵۹۰
نماورك ۶۹
نمرودیان ۳۶۵
نمکاوه رود ۲۰, ۸۰, ۸۴, ۴۴۳, ۴۴۴
۴۸۸, ۵۱۴
نمنکاوه ۸۴, 1b).
نواب خلفا ۱۶, ۲۷۲, ۲۷۵, ۳۲۳, ۳۲۴
۳۲۵
نوح بن منصور ۱۸۶, ۱۸۸ } سامانی
نوح بن نصر ۱۷۹, ۱۸۲, ۱۸۳ } سامانی
پسر نوح ۱۸۱
نوذر بن اسکندر ۱۴۷
ملك نوذر بن بیستون ۱۲۹, ۱۴۷, ۴۹۹
نوذر بن تاج الدوله ۱۴۷
نوذر بن منوچهر ۲۹, ۱۴۶, ۱۵۳
قلعه و ولایت نور ۵۹, ۷۷, ۱۲۶, ۱۲۳, ۱۲۴
۱۲۵, ۱۲۹, ۱۳۲, ۱۳۴, ۱۳۵, ۱۳۷
۱۳۸, ۱۴۲, ۱۴۳, ۱۴۴, ۱۴۵, ۴۰۲
۴۰۳, ۴۴۰, ۴۴۲

۱۴۳ معمورهٔ نور
۱۳۸ نور پژم
۱۰۹, ۱۱۰, ۴۰۳, ۴۷۷, ۴۸۷ رودبار نور
۳۵۲, ۳۵۳ شیخ نور الدین
۴۸۷ نور روار
۱۴۰ کیا نورك علی دیلمی
انوشیروان .v ۱۹۳, نوشروان
٦۸ نوکلاته
۲۰۳ نهرواله
٦۱, ٦۲ (قلعهٔ) نهزه بن
۲۸۳ نیروس
۴۵, ۱۷۴, ۱۷٦, ۱۸۰, ۱۸۱, ۱۸۴ نیشاپور
۱۸۳, ۱۸۵, ۱۸٦, ۱۸۷, ۱۸۸, ۱۹۱, ۲۲۵
۲۵۲, ۲۵٦, ۲۵۹, ۲۷۹, ۲۹۲, ۲۹۷, ۳۲۸
۳۲۹, ۳۳۰, ۳۳۱, ۳۳۲, ۳۳۴
بها الدین .v ۱۱۰, بیکروز
۴۷۵ نیمروز
۲٦۲ (امیر) نیوتاش

و

وله بن .v .6) ۲۵۲, قلعهٔ وابن
۳۹۸, ۴۰۱, ۴۰۷, ۵۵۳ قریهٔ واتاشان
۱٦٦ واثق بن معتصم
۴۸۹, ۴۹۳, ۵۵۰ قریهٔ واجك
۲۸۱ مردم وارفو(?) دیلمان
۱۱٦ (موضع) واریان
داذمهر .v وازمهر
۲۹٦ وازه کوه
وازی / وازیه (موضع) ۴۹۲, ۴۹۳ مال
سواد .v ۲۹۰, واسط
۹۴ (قریهٔ) واکتان
۱۷۵ والاروز رود
مسعود سربدار .v ۳۲۳, وجیه الدین
۱۸۲ وردانشاه
ورك / ورکی دیه 11, 8). ۱۲, 10).
۲۲۲ ورن (?)
۲۰٦ (قریهٔ) وزا
۲۱۷ 1a). وستم

وشتاسف, کیا وشتاسپ ۴۶۲, ۴۶۳
۳۶۳, ۳۶۴, ۳۶۵, ۳۶۶, ۳۶۹, ۳۷۰
۳۷۱, ۳۷۲, ۳۷۳, ۳۷۴, ۳۷۵, ۳۷۶
۳۷۷, ۳۷۸, ۴۵۷, ۵۵۰
دختر کیا وشتاسپ ۴۵۷
منکوحهٔ وشتاسپ ۳۷۵
وشم بن طورك ۱۵۳
وشمگیر بن زیار ۱۷۱, ۱۷۲, ۱۷۳, ۱۷۵
۱۷۶, ۱۷۷, ۱۷۸, ۱۷۹, ۱۸۰, ۱۸۱, ۱۸۲
۱۸۳, ۱۸۴, ۱۸۵, ۱۹۷, ۲۰۰, ۲۰۱, ۲۰۹
۳۲۲
آل وشمگیر ۲۰۰, ۲۰۷, ۲۱۰, ۳۲۲
وشمگیرد ۱۷۱, 1a).
امیر وفادار ۳۴۴
ولاَرود ۳۱۴
ولاره رود ۳۱۴, 1a).
ولاش بن داذمهر ۴۲, ۳۱۹
ولاش بن ولاش ۴۲, ۱۵۵, ۲۰۶, ۲۰۷
۳۲۳
ولاشجرد ۱۵۶
وله بن (قلعهٔ) ۲۵۲, ۲۵۳
امیر ولی استرابادی ۳۳۸, ۴۱۰, ۴۱۱
۴۱۲, ۴۱۵, ۴۱۶, ۴۱۷, ۴۱۸, ۴۱۹, ۴۲۰
ولیج (قلعهٔ) ۷۷, ۷۸, ۱۴۹
ولیگان ۲۳۱
ونداد اسفان بن سوخرا ۱۵۹, ۱۶۸
ونداد امید بن بادوسپان ۱۵۰
وندا امید بن شهریار ۳۲۰
ونداد امید بن ونداد اسفان ۱۶۲
ونداد امید بن ونداد هرمزد ۱۶۸
ونداد هرمزد ۵۲, ۱۵۴, ۱۵۵, ۱۵۶, ۱۵۷
۱۵۸, ۱۵۹, ۱۶۰, ۱۶۱, ۱۶۲, ۱۶۷, ۲۰۷
۲۷۴, ۲۷۵, ۳۲۲, ۳۲۳, ۳۲۵
ونداد ابزد ۱۵۷, ۱۶۷
وندامند کوه ۳۱۰, 10a)
ونداهزه کوه ۱۸۳
وندرن, وندرند ۴۷, ۲۸۴
وندرود ۲۸۴, 11)
ونوشه ده ۱۶, ۷۰, ۲۹۴
سید وهاب ۴۶۴ 18).
وهادان ۱۷۱
وهرن, وهرز ۱۸, 8).
وهودان, وهسودان ۲۸۷, ۲۹۱, ۲۹۲, ۲۹۸
۳۱۱

ویجن ۲۸۴

ویجهان ۱۴۶, ۱۵۳

ویمهٔ دماوند ۱۷۷, ۲۱۸, ۲۲۱, ۲۲۸
۲۴۵, ۲۵۲, ۲۹۷, ۳۳۷

ویهان بن سهل ۲۸۴

هادی بن مهدیّ ۱۵۹, ۱۶۰

سید هادی کیا ۴۴۴, ۴۷۱, ۴۸۸

هاروسندان بن تیدآ ۵۴, ۳۰۶
۳۱۱, ۳۱۳, v. هروسندان

هارون الرشید ۱۰, ۲۹, ۱۶۰, ۲۰۷, ۲۷۶

آل هاشم ۳۶۴

هانی بن هانی ۱۶۱

هرات ۱۰۴, ۱۲۷, ۱۸۸, ۳۳۰, ۳۵۴
۴۲۰, ۴۴۰, ۴۴۶, ۴۴۷, ۴۴۹, ۴۶۱
۴۶۴, ۴۶۶, ۴۶۷, ۴۷۶, ۴۸۲, ۵۰۲
۵۲۳, ۵۴۸, ۵۴۹, ۵۵۳

هرثمه v. رافع

هرجان (قریهٔ) ۷۹

هرسی (قلعهٔ) ۴۰۱, ۴۰۹

هرمز بن انوشیروان ۲۰۴, ۳۱۹

هرمز بن شاپور ۱۴۶, ۱۵۱

هرمز بن نرسی ۱۴۶, ۱۵۷

اصفهبد هرمز ۴۷, v. وندادهرمزد

هرمز v. هرمزد

آب هرهز ۲۷, ۲۸, ۳۰, ۶۶, ۸۲, ۱۰۶, ۱۰۹
۱۱۸, ۳۰۱

هروسندان بن تیدآ ۳۰۹, ۳۱۱, ۳۱۳

هروسندان بن شیرزاد ۱۴۹

هرون بن محمد ۱۶۴, v. محمد

هرون سندان ۵۴, 3).

هزاراسپی ۴۱۰, v. کیایان

هزاراسف بن اسکندر ۱۴۷

هزاراسف بن شهراکیم ۱۴۸

استندار هزاراسف بن شهرنوش ۲۰
۷۴, ۷۵, ۷۶, ۷۷, ۷۸, ۷۹, ۱۴۹, ۲۵۶
۳۲۱

عبد الدوله هزاراسف بن شمس الملوك
محمد ۱۴۸

عز الدوله هزاراسف بن نامور نماور
۵۵, ۱۴۶, ۳۲۰

هزار جریب ۱۴۵, ۲۰۸, ۲۲۰, ۲۲۱, ۲۴۵
۲۹۲, ۳۷۷, ۴۱۱, ۴۲۱, ۴۶۰, ۵۳۳
۵۴۲, ۵۴۴, ۵۵۰
(قریهٔ) هزار خال ۱۳۱
هزبر الدین ۷۷, v. خورشید
هفتاد پولان همدان ۲۲۴
امیر همام ۶۷
ییلاق همام ۴۹۷
همایون بن جشید ۱۴۶, ۱۵۳
(قلعهٔ) همایون ۲۵۸
همدان ۷۷, ۱۸۵, ۲۲۴, ۲۳۲, ۲۳۴
۲۶۰
هند ۶۶, ۲۹۹
هندستان ۵۴۸, v. هندوستان
امیر هندکا ۵۱۰, ۵۱۱, ۵۱۲, ۵۱۴, ۵۱۶
۵۱۷
هندوان ۱۶۶
هندوستان ۲۰۳
(تیغ) هندی ۱۹۴; v. ۴۸, 2a)
هورکهد ۱۴۷, ۱۵۳, ۱۵۴
هوسم ۱۹, ۱۸۲, ۲۱۵, ۴۸۹, ۵۴۹, ۵۶۱
هوسی ۴۹۱, v. شیخ ابو جعفر
هوشنگ بن اسکندر ۱۴۷
هوشنگ (نایب خوارزم) ۲۰۳
هوشنگ بن فرواك ۱۴۷, ۱۵۴
هولاگوخان ۸۴, ۸۵, ۸۶, ۱۰۱, ۲۶۵
هیاطله ۳۱, ۳۲
سید هیبت الله ۵۳۳, ۵۳۴, ۵۳۹
۵۴۱, ۵۴۲, ۵۴۴

ی

یاسمین کلاته ۹۶, ۱۰۹, 2a). ۱۱۰
یاسمین کلاده ۹۶, 9c).
یالو ۱۳۱, 4). v. بالو
یالورو ۱۱۰
نردبان یالو ۱۱۰, 8). v. بالو
یحیی اکثم ۱۶۳
یحیی بن الحسین ۲۷۹
سید یحیی بن عمر ۲۷۹
سید یحیی بن سید قوام الدین ۵۴۷
اولاد سید یحیی ۵۶۲
یحیی بن مخناف ۲۷۵, 2b):
یحیی بن یحیی ۲۹

۲۲, ۲۶ یزدان
۲۲ یزدانآباد
۱۴۶, ۱۵۱ یزدجرد بن بهرام
۹۱, ۲۶۵ تاج الدوله یزدجرد بن شهریار
شهریار = سهراب ubi ۲۷۰, ۳۲۵
۴۱, ۲۰۵, ۳۰۰ یزدجرد بن شهریار
۱۴۶ یزدجرد بن هرمز
۱۵۱ یزدگرد اثیم
۱۴۷ یزدگرد بن اسکندر
۲۴۵, ۲۵۱ یزدگرد بن علا الدوله حسن
۲۷۱ (علا الدوله علی؟)
یزید بن مزید (مرثد) ۱۵۹, 4c).
۴۳۲ یزید لعین (خلیفه)
۳۰۰ اولاد یزید
۵۵۸ یزید بن مغیره
۴۶, ۲۷۳ یزید بن المهلب
۲۹۰, ۲۹۱, ۲۹۲ یعقوب لیث
۲۰۰ یغمر
۱۸ یمن
۲۴۳ یناق
۲۵۳ صلاح الدین یوسف
۳۸ یوسف مصری
۳۸, 2a). v. بهواط یهواط

صحیفه	سطر	غلط	صحیح
۱۳	۷	فرمایٔ	فرمائی
۱۹	۱۲	وعنشه	وبیشه
۲۵	۶	برگویٔ	برگوی
۵۱	۵	پیشتر	بیشتر
ایضا	۸	ادم	آدم
۵۳	۵	ثمرد	تمرد
۱۰۴	۹	صلاع	صلاح
	۱۰	صرف	ظرف
۱۳۳	۶	امیر	میر
۱۴۳	۳	سلطانمحمد	سلطانمحمد
۱۴۴	۱۳	بجزاین	بخزاین
۱۴۸	۳	وار	واز
۱۶۹	۱۳	وعذیر	وغدیر
۲۵۲	۱۶	فوشتم	قوشتم
۲۶۵	۵	شمش	شمس
۲۶۸	۱۱	بمسلح	بمسلخ
۲۷۱	۸,۷	کنیخوار	کینخوار
۲۸۶	—	۲۷۶	۲۸۶
۳۲۸	۱۱	افریدگار	آفریدگار

del.	بوی M.	۱۸	۳۴۳
ونعماء	وغماء	۱۷	۳۴۷
خیر	هیر	۱۴	۳۶۶
بند	پند	۱۳	۴۲۲
گالشان	کالشان	۱۵	۴۴۴
بقارن	بقاران	۴	۵۱۰
ایمن	یمن	۱۵	۵۱۹
۵۵۲	۵۴۲	—	۵۵۲
قیا	کیا	۵	۵۶۸
etc.	et	۱۸	۶۱۷
Naſir-eddin	Nāſir-eddin	15. 7. 9.	9. 13. 14.

00058129

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 28 March, 2016